

Aurora Elena Gavriș

ASPECTE PSIHOSOCIALE
ȘI JURIDICE
PRIVIND TRAFICUL
DE FIINȚE UMANE

Presa Universitară Clujeană

AURORA-ELENA GAVRIȘ

**ASPECTE PSIHOSOCIALE ȘI JURIDICE
PRIVIND TRAFICUL DE FIINȚE UMANE**

Referenți științifici:

Prof. dr. Floare Chișea

Prof. dr. Abraham Pavel

ISBN 978-973-595-830-5

© 2015 Autoarea volumului. Toate drepturile rezervate.
Reproducerea integrală sau parțială a textului, prin orice
mijloace, fără acordul autoarei, este interzisă și se pedepsește
conform legii.

Tehnoredactare computerizată: Cristian-Marius Nuna

Universitatea Babeș-Bolyai
Presa Universitară Clujeană
Director: Codruța Săcelean
Str. Hasdeu nr. 51
400371 Cluj-Napoca, România
Tel./fax: (+40)-264-597.401
E-mail: editura@editura.ubbcluj.ro
<http://www.editura.ubbcluj.ro/>

AURORA-ELENA GAVRIȘ

**ASPECTE PSIHOsocIALE
ȘI JURIDICE
PRIVIND TRAFICUL
DE FIINȚE UMANE**

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ

2015

CUPRINS

<i>PREFAȚĂ</i>	9	
ARGUMENT	11	
CAPITOLUL I. TRAFICUL DE FIINȚE UMANE. NOȚIUNE.		
CONȚINUTUL INFRAȚIUNII DE TRAFIC DE PERSOANE	17	
1.1. Considerații.....	17	
1.2. Noțiunea de infracțiune de trafic de persoane	18	
1.2.1. Evoluția modului de reacție a societății la comportamentele de trafic de persoane.....	18	
1.3. Proxenetismul ca tip de infracțiune	21	
1.4. Prostituația, de la infracțiune la dezincriminare	23	
1.4.1. O tipologie a prostituatelor.....	31	
1.5. Traficul de persoane, fenomen juridic	46	
1.5.1. Definiția legală a infracțiunii de trafic de persoane și de minori.....	47	
1.5.2. Obiectul juridic al infracțiunii de trafic de persoane și de minori	48	
1.5.3. Obiectul material al infracțiunii de trafic de persoane	49	
1.5.4. Subiectul/subiecții infracțiunii de trafic de persoane	50	
1.5.4.1. Subiectul activ al infracțiunii de trafic de persoane.....	50	
1.5.4.2. Subiectul pasiv al infracțiunii de trafic de persoane	60	
1.5.5. Conținutul constitutiv al infracțiunii de trafic de persoane	62	
1.5.5.1. Latura obiectivă	62	
1.5.5.2. Latura subiectivă.....	82	
1.5.6. Tentativa.....	84	
1.5.7. Consumarea infracțiunilor de trafic de persoane.....	84	
1.5.8. Sancțiunea legală a infracțiunilor de trafic de persoane	84	
1.5.9. Formele agravate ale infracțiunilor de trafic de persoane	86	
1.5.10. Cauzele de nepedepsire sau de reducere a pedepsei.....	88	
1.5.11. Infracțiuni în legătură cu traficul de persoane	89	
1.5.12. Dispozițiile speciale ale Legii nr. 678/2001	89	
CAPITOLUL II. TRAFICUL DE FIINȚE UMANE – FORMĂ AGRAVATĂ DE DEVIANȚĂ		91
2.1. Traficul de ființe umane, formă agravată de devianță. Înscriserea traficului de ființe umane în sfera actelor antisociale puternic deviante	91	
2.2. Termeni specifici sferei delincvenționale	100	
2.2.1. Crima și criminalitatea	101	
2.2.2. Delictul	106	
2.2.3. Infracțiunea.....	107	
2.2.4. Criminalitatea organizată	112	
2.3. Reacția socială românească actuală față de fenomenul traficului de persoane, proxenetism și prostituție.....	126	

CAPITOLUL III. TEORII SOCIOLOGICE EXPLICATIVE ALE DEVIANȚEI ÎN CONTEXTUL MANIFESTĂRII TRAFICULUI DE FIINȚE UMANE....	135
3.1. Considerații.....	135
3.2. Teoria anomiei.....	135
3.2.1. Teoria anomiei elaborată de Émile Durkheim.....	135
3.2.2. Teoria anomiei în viziunea sociologului american Robert King Merton .	142
3.3. Teoria „dezorganizării sociale”	148
3.4. Teoria asocierii diferențiale	151
3.5. Teoria conflictelor de cultură	154
3.6. Teoria etichetării.....	157
CAPITOLUL IV. EVALUAREA FENOMENULUI TRAFICULUI DE FIINȚE UMANE	161
4.1. Considerații.....	161
4.2. Evaluarea traficului de ființe umane la nivel internațional.....	161
4.3. Evaluarea fenomenului traficului de ființe umane la nivelul României.	
Criterii de evaluare	174
4.3.1. Traficul cu copii	180
4.3.1.1. Organizația Salvați Copiii România	180
4.3.2. Traficul de femei	191
4.3.3. Traficul de persoane – victimizare prin muncă	196
CAPITOLUL V. ASISTENȚA, PROTECȚIA ȘI REINTEGRAREA SOCIALĂ A VICTIMELOR TRAFICULUI DE PERSOANE.....	201
5.1. Considerații. Noțiunea de victimă. Victima traficului de persoane	201
5.2. Asistența, protecția și reinserția socială a victimelor traficului de persoane	202
5.2.1. Reguli, uzanțe, proceduri pentru asigurarea drepturilor victimelor traficului de persoane	203
5.2.1.1. Reguli, uzanțe, proceduri internaționale	205
5.2.1.2. Reguli, uzanțe, proceduri aplicabile sistemului românesc de asistență, protecție și reinserție socială a victimelor traficului de persoane.....	227
CAPITOLUL VI. CERCETARE	279
6.1. Metodologia cercetării.....	279
6.2. Obiectivele cercetării:.....	279
6.3. Ipotezele cercetării:	280
6.4. Metode utilizate:	280
6.5. Cercetare cantitativă realizată prin autoadministrarea de chestionare în Centrele Regionale ale Agenției Naționale Împotriva Traficului de Persoane	282
6.5.1. Determinarea volumului și a evoluției fenomenului traficului de persoane în România.....	284
6.5.2. Determinarea numărului de victime	287

6.5.3. Structura situației victimelor traficului de persoane în funcție de categoria de vârstă	288
6.5.4. Studiu de caz desfășurat la Serviciul Social Stradal al Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului Bihor și la Centrul Regional Oradea al Agenției Naționale Împotriva Traficului de Persoane	294
6.5.5. Studiu de caz realizat la Centrul de Asistență și Protecție a Victimelor Traficului de Persoane Satu Mare	297
6.5.6. Modalitățile de exploatare utilizate de traficanți	301
6.5.7. Cauzele care determină fenomenul de trafic în opinia subiecților investigați	306
6.5.8. Estimarea practicării prostituției de femeile traficate	310
6.5.9. Experiența victimelor în raport cu activitatea de trafic	310
6.5.10. Tipul relației dintre victimă și traficant	311
6.5.11. Locul în care sunt racolate, cel mai frecvent victimele traficului de persoane	313
6.5.12. Exploatarea minorilor traficați	313
6.5.13. Profilul firmelor recrutoare de persoane traficate și atitudinea victimei	314
6.5.14. Mijloace utilizate de traficanți pentru constrângerea victimelor	315
6.5.15. Complicitatea traficanților la săvârșirea de infracțiuni	316
6.5.16. Atitudinea victimelor în raport cu intenția de a li se acorda sprijin în vederea reintegrării sociale	318
6.5.17. Percepții privind activitatea de identificare a potențialelor victime	318
6.5.18. Evaluarea de către subiecți a activității de prevenție a retrafficării	319
6.5.19. Opinia privind severitatea sancțiunilor pentru săvârșirea infracțiunilor de trafic de persoane	320
6.5.20. Responsabilitatea victimelor în opinia specialiștilor	321
6.5.21. Atitudinea specialiștilor în raport cu implicarea bisericii în diminuarea fenomenului de trafic de persoane	322
6.5.22. Interviu acordat de doamna Președintă a Asociației Generație Tânără – Timișoara	323
6.6. Cercetare calitativă – povestea vieții – interviuri semistructurate aplicate în Penitenciarul din Oradea, persoanelor care au săvârșit infracțiuni de trafic de persoane (și execută pedepse privative de libertate)	325
6.7. Cercetare calitativă – analiza documentară a rechizitoriilor întocmite de procurori specializați ai Tribunalului Bihor, Curții de Apel Oradea și D.I.I.C.O.T. – Serviciul Teritorial Oradea având ca obiect de acuzare infracțiunea de trafic de persoane	331
6.8. Cercetare calitativă – Studii de caz ale victimelor traficului de persoane	332
CONCLUZII FINALE ȘI PROPUNERI	341
BIBLIOGRAFIE	349

PREFAȚĂ

Lucrarea *Aspecte psihosociale și juridice privind traficul de ființe umane* – care a constituit Teza de doctorat cu titlu omonim, susținută în cadrul Universității din București în Domeniul Sociologie – se profilează ca o abordare monografică, comprehensivă a unui domeniu hipercomplex, de anvergură globală, traficul de ființe umane. Perspectiva autoarei, solid consolidată teoretic, nu se rezumă la construirea unei diagnoze. Este evident, încă de la debut, că optează pentru cercetare-intervenție, de o factură aplicativă, pragmatică, tip „evidence based.”

Lucrarea se distinge și prin promovarea unei vocații interdisciplinare. Astfel, sunt asociate modele teoretico-metodologice, de factură descriptivă, explicativă și predictivă, operante în dreptul penal, sociologie juridică, criminologie și asistență socială, care asigură o abordare holistică asupra traficului de ființe umane. Analizele pornesc de la coordonatele sociale ale traficului de ființe umane, ca fapt social și fenomen social, pe care le încadrează în paradigmele criminalității, relevându-le și conotațiile juridice.

Apreciez că autoarea tinde să identifice un set de repere calitative pentru o schiță de analiză morfologică a traficului de ființe umane în care se regăsesc relevante spectral următoarele: ierarhia valorilor lezate prin actele cu încălcarea criminogenă; pluralitatea și gravitatea acțiunilor criminale specifice; subiectul activ al infracțiunilor și profilul său psiho-comportamental; modalitățile de săvârșire a infracțiunilor specifice (*modus operandi* și *modus actionis*); participația și pluralitatea de infractori; criterii de clasificare și tipologii.

În context, notabilă este abordarea prin prisma criminologiei reacției sociale, a răspunsului societal față de cheștiunea legalizării prostituției.

Utilitatea acestui demers este subliniată și de realitatea unei înalte frecvențe a asocierii traficului de ființe umane cu criminalitatea organizată, ceea ce demonstrează că au un construct criminogen comun. Este evident că principala variabilă de intervenție în traficul de persoane o reprezintă criminalitatea organizată. De altfel, traficul de persoane este în prezent o activitate continuu evolutivă, extinsă în plan global, reușind să atingă un nivel de complexitate organizațională stabilă. Mai grav, rețelele de traficanți au reușit prin procedee coruptive să-și asigure protecția din partea unor reprezentanți ai autorităților publice și să dezvolte forme eficiente de cooperare între organizațiile criminale de profil la nivel național, regional și internațional.

Demersurile de cuantificare asupra fenomenului se lovesc de caracterul clandestin și complex, ceea ce proiectează o veritabilă relație de incertitudine în jurul unei „cifre negre” a traficului de persoane, aproape impenetrabile. Aceste premise au motivat autoarea să încerce în mod original evaluarea sistematică și delimitarea volumului traficului intern și internațional, utilizând un model multidimensional,

cu variabile referitoare la specializarea traficului (traficul de femei în vederea obligării la practicarea prostituției, traficul de copii și traficul pentru exploatarea forței de muncă), teritorialitate, temporalitate și modalități acționale.

Analizele autoarei proiectează o imagine panoramată asupra traficului de persoane și implicațiilor sociale pe care le generează. Creșterea fluxurilor de persoane traficate a accentuat exploatarea acestora și implicarea în piețele devianței consacrate: prostituție, cerșetorie, „munca la negru”, droguri. La nivel societal și global s-au creat în modernitatea târzie „oportunități diferențiale” care sunt valorificate în traficul de ființe umane. Având în vedere acest peisaj tragic și suprarealist, abordările sistematizatoare ale autoarei sunt focalizate asupra platformei de asistență, protecție și reintegrare socială a victimei traficului de persoane căreia îi identifică pilonii juridici în instrumentele internaționale de protecție a drepturilor omului și *corpus*-ul național, compatibil european, de norme, standarde, reguli și proceduri specifice asistenței victimelor traficului, inclusiv la nivelul strategiilor și planurilor naționale de acțiune.

Consider că viziunea lucrării de față, ce a constituit și Teza de doctorat a autoarei este în concordanță cu analizele de „criminal intelligence” ale „EUROPOL”-ului care subliniază existența a două tipuri de factori implicați în mecanismul etiologic al traficului de ființe umane:

- a. „Push factors” care cuprind disoluția și dezintegrarea statelor multiculturale, acompaniată de conflicte religioase și etnice, dezastre naturale, discriminare, instabilitate politică și războaie civile, deteriorarea situației economice, creșterea necontrolată a populației, polarizare și excluziune socială;
- b. „Pull factors” care fac ca țările mai bogate să fie dezirabile pentru migrație, prin nevoia de forță de muncă, securitate socială comprehensivă, situație economică pozitivă, afinități lingvistice și comunități etnice corespondente deja structurate.

Remarcabil e că în economia lucrării autoarea reușește să profileze semnificativ orizonturile victimologic și de asistență socială, ambele focalizate pe profilaxia, reducerea și recuperarea victimelor acestui tip de criminalitate și proiectarea unor modele realiste de intervenție.

În ceea ce privește componenta de cercetare a lucrării, apreciem că proiectul propus de autoare are o solidă fundamentare metodologică. Autoarea a realizat o relație flexibilă între paradigma teoretică, strategiile de abordare, colectarea datelor și maniera redactării raportului de cercetare. De menționat, ca aspect de excelență, combinarea într-un singur studiu a unor cercetări multiple, cu metode, surse și perspective diversificate, de tip multiagenție, ceea ce conferă rigoare, profunzime și interdisciplinaritate investigației asupra traficului de ființe umane, recunoscând complexitatea realității sociale în acest domeniu.

Prof. univ. dr.: *Pavel Abraham*

ARGUMENT

Traficul de ființe umane și implicit exploatarea semenilor sunt activități infracționale de o complexă periculozitate socială, cu multiple și, de multe ori, iremediabile efecte asupra victimelor, în special, dar și asupra societății, în general. Ele au început să se amplifice în ultima perioadă a secolului trecut, pregnant la nivelul Europei și fosta Uniune Sovietică, odată cu prăbușirea regimurilor totalitare, cu redobândirea libertății de mișcare; astfel țări din zonele amintite au devenit furnizoare de carne vie iar altele, piețe de desfacere.

Exacerbarea fenomenului a generat luarea de măsuri internaționale, flagelul criminalității fiind răspândit la nivel mondial, căpătând valențe tot mai pronunțate de criminalitate organizată.

Traficul de persoane – copii, femei și bărbați realizat prin diferite modalități: exploatare sexuală, muncă forțată, prelevare ilegală de organe ori alte forme ce aduc atingere demnității ființei umane, pe care infractorii nu pregetă să le inoveze – este considerat de unele medii științifice aducător de profit în mai mare măsură decât traficul cu droguri întrucât *o doză de cocaină poate fi vândută o singură dată, în schimb o persoană poate fi vândută de mai multe ori*¹.

Indiferent de locul ocupat în sfera criminalității, dimensiunile reale ale traficului de ființe umane sunt greu de delimitat, practic fiind determinate ca nedeterminabile – din multiple cauze, precum: subteranitatea și obscuritatea fenomenului, neputința victimelor de a opune rezistență, versatilitatea infractorilor, complicitatea comunităților sau chiar a autorităților. Ceea ce este cert, însă, în legătură cu acest fenomen, sunt multiplele acțiuni de prevenire, combatere și diminuare întreprinse de autorități, de societatea civilă, de comunitatea națională și internațională ce presupun capacitate de forțe umane și materiale.

Concertarea acțiunilor antitrafic poate duce la rezultate notabile, observabile și la nivelul României cel puțin, statistic, prin numărul de victime în scădere, aspect sesizat până la nivelul anului 2009; deși în 2009 statisticile au arătat o scădere a fenomenului, în anul următor acesta a erupt, respectiv s-a semnalat „începând cu 2010 prima tendință ascendentă, ponderea fiind mai mare cu 32,5% față de anul

¹ cf. *Tu contezi, nu promisiunile!* proiect de prevenire a traficului de persoane finanțat de Ministerul de Externe al Marii Britanii, prin United Kingdom Human Trafficking Centre (UKHTC) și implementat în România de Organizația Internațională pentru Migrație (OIM), cu ajutorul partenerilor săi. Copyright OIM 2006. Logo-ul „Ființele umane nu au preț” este proprietatea Organizației Internaționale pentru Migrație, 2001 și a fost creat de Tempo Advertising. Fotografii din serialul „Sex Traffick”, cu sprijinul Channel 4.

anterior. Tendința poate fi atât rezultatul crizei economice, ce a determinat o scădere a calității vieții în general generând astfel o asumare a unor riscuri mai mari de către populația afectată de pierderea locurilor de muncă, dar și rezultatul implementării adecvate a politicilor publice de luptă împotriva acestui fenomen, în special în sensul pregătirii adecvate a specialiștilor în aria identificării și investigării precum și a prevenirii traficului de persoane”.²

Acest aspect al creșterii numărului de victime și de cazuri de trafic de persoane este într-adevăr derutant pentru un cercetător dar în același timp poate fi și un argument în activitatea exploratorie a fenomenului, acesta prezentând o dinamică surprinzătoare; evoluția sinuoasă a fenomenului traficului de ființe umane este surprinsă statistic, dar ceea ce este cu adevărat valoros într-un demers științific este depistarea etiologiei criminalității, studiul acesteia trebuind să aibă un rol realmente util în diminuarea și combaterea fenomenului.

Fenomenul traficului de ființe umane a generat numeroase abordări și studii – menționăm în acest sens lucrarea Prof. dr. Gheorghită Mateuș și a distinșilor colaboratorilor (magistrați, psihologi, asistenți sociali, juriști) care sub titlul „Traficul de ființe umane. Infractor. Victimă. Infracțiune” au elaborat un volum de excepție, capacitând și beneficiind de experiența în domeniu dezvoltată de Asociația Magistraților Iași și Asociația Alternative Sociale, volum în care s-au reunit aspecte teoretice și practice de un înalt nivel științific; tot în același registru al excelenței se află și „Traficul de persoane, proxenetismul, crima organizată. Practică judiciară” elaborată din perspectiva magistratului Nicoleta Criștuș, magistrat care s-a pronunțat asupra numeroaselor spețe și cazuri de trafic de persoane, emițând judecăți de valoare asupra problematicei normative cu care domeniul antitrafic se confrunta.

Notabile sunt, de asemenea și activitățile de excepție desfășurate de Organizația Salvați Copiii – România, care are ca grup țintă minorii, categorie cu grad ridicat de vulnerabilitate și de ale cărei studii și rapoarte am beneficiat la elaborarea prezentei lucrări.

De excepție și remarcabile în lupta antitrafic sunt acțiunile Asociației Generație Tânără din Timișoara – desfășurate de-a lungul deceniilor, atât în România cât și peste hotare – grație coordonării întregii activități de către doamna Mariana Petersel, Președinta Asociației. Prin bunăvoința și interesul real arătat studiului de față am beneficiat de expertiza dumneaei și cu concursul specialiștilor din cadrul Asociației Generație Tânără am efectuat numeroase studii asupra victimelor asistate de Generație Tânără, având nenumărate ocazii de a mă întâlni cu ele. De asemenea, doamna Mariana Petersel mi-a acordat un Interviu de excepție, valoros pentru studiul întreprins, iar ori de câte ori am întâmpinat chestiuni spinoase ale fenomenului am avut un real sprijin și reper, profesional fundamentat și dublat de un înalt umanism.

² Cf. <http://anitp.mai.gov.ro/ro/docs/studii/evaluare%202010.pdf>, p. 57, consultat la data de 07.05.2012.

Și pe această cale doresc să îi mulțumesc frumos pentru sprijinul substanțial pe care mi l-a acordat în elaborarea acestei lucrări!

Ca recunoaștere în plan internațional universal a activității desfășurate, Fundația Thomson Reuters și-a ales cei 10 finaliști pentru premiul “Trust Woman” 2013 iar din cele 170 de nominalizări din 140 de țări, în primii 10 finaliști a fost desemnată și distinsa doamnă Mariana Petersel, Președinta Generație Tânără și Directoare Not For Sale România!

Sunt onorată că am avut ocazia să o cunosc pe această nobilă doamnă, Mariana Petersel!

Apreciez că problematica traficului de ființe umane – la data prezentă – 2013 – este un amplu fenomen, cunoscut în mare măsură la nivelul simțului comun de către membrii societății românești, datorită și multiplelor abordări, de pe paliere diferite ale fenomenului, în vederea contracarării lui, atât de către mediul instituțional public (național și internațional) cât și de către cel privat!

În susținerea acestei afirmații aducem argumente pertinente în sensul în care în momentul demarării studiului nostru, respectiv anul 2002, nu existau instituții specializate precum Agenția Națională Împotriva Traficului de Persoane iar România nu era conectată ca în prezent, la spațiul Uniunii Europene – aspecte ce prin ele însele erau generatoare de disfuncționalități atât în ceea ce privește depistarea fenomenului dar și contracararea lui.

Astfel că ne-am propus ca din perspectivă sociologică, psiho-socială dar și juridică să aducem un aport științific în evaluarea modului în care fenomenul este investigat, având în vedere mobilitatea și implicațiile lui, precum și o analiză concretă a diferiților actori direct participanți la existența lui – precum infractorii dar și victimele – acordând atenția cuvenită fiecărei categorii; ne-au preocupat într-adevăr statusul și rolul infractorilor, dar în aceeași măsură am studiat situația victimelor traficate, cu atât mai mult cu cât acestea se aflau în programe speciale de recuperare fizică, psihică, medicală, educațională etc.

În aceeași ordine de idei, urmare studiului întreprins și analizelor generate am expus în prezenta lucrare concluzii și propuneri pe care le consider de o reală veridicitate în sensul contracarării fenomenului, lucrarea *Aspecte psihosociale și juridice privind traficul de ființe umane* culminând cu un ansamblu de concluzii finale și propuneri pe care le-am apreciat ca esență a ei.

Mulțumesc frumos tuturor celor care mi-au acordat încrederea lor și și-au arătat în mod sincer, un real interes pentru realizarea acestei lucrări!

Doresc să mulțumesc tuturor celor care m-au îndrumat, sprijinit și ajutat de-a lungul celor 8 ani, pentru elaborarea și finalizarea prezentei lucrări, în mod special și cu totul aparte, părinților mei precum și surorii mele Mihaela, dar și întregii familii!

Un rol important l-au avut specialiștii de înaltă calificare, ținută și probitate morală care au arătat un real interes tematicii abordate prin participarea la conturarea științifică și în maniera dorită de mine a acestei lucrări; în acest sens am deosebita onoare de a mulțumi:

- Conducătorului meu de doctorat, Prof.univ.dr. Pavel Abraham;
- distinsei doamne Prof.univ.dr. Floare Chișea – Decan al Facultății de Științe Socio-Umane din cadrul Universității din Oradea;
- distinsei doamne Mariana Petersel – Președinta Asociației Generație Tânără din Timișoara;
- Prof.univ.dr. Cătălin Zamfir – Membru Corespondent al Academiei Române;
- distinsei doamne Prof.univ.dr. Elena Zamfir;
- Prof.univ.dr. Gheorghe Șișeștean – Facultatea de Științe Socio-Umane din cadrul Universității din Oradea;
- distinsei doamne dr. Sorana Săveanu – cercetător științific – Facultatea de Științe Socio-Umane a Universității din Oradea;
- distinsei doamne Lioara Coturbaș – lect.dr. – Facultatea de Științe Socio-Umane a Universității din Oradea;
- dr. Dumitru Licsandru – Comisar Șef – Director adj. al Direcției Relații Internaționale – din cadrul M.A.I.;
- Aurel Mascaș – Procuror General – Curtea de Apel Oradea;
- Mitică Miu – Procuror D.I.I.C.O.T. – Șef Serviciu Teritorial Oradea;
- distinsei doamne Maria Magdalena Chirculescu – Procuror D.I.I.C.O.T. – Șef Birou Teritorial Bihor;
- Gheorghe Leuca – Procuror D.I.I.C.O.T. – Serviciul Teritorial Oradea;
- Nicolae Bonchiș – Procuror D.I.I.C.O.T. – Serviciul Teritorial Oradea;
- Nicolae Stamate – Șef B.C.C.O. Oradea;
- Cms. Gheorghe Ungur, Șef Coord. Centrul Regional Oradea al A.N.I.T.P.;
- distinsei doamne Simona Dejeu, asistent social, A.N.I.T.P. Centrul Regional Oradea;
- distinsei doamne Denisa Chețan – psiholog, A.N.I.T.P. – Centrul Regional Oradea;
- Tăraș Teofil – asistent social – Centrul Regional Satu Mare din cadrul A.N.I.T.P.;
- distinsei doamne Roxana Ojică – Șef Serviciu Social Stradal, D.G.A.S.P.C. Bihor;
- distinsei doamne Daniela Borlea – Șef Serviciu Evaluare Complexă a Copilului, D.G.A.S.P.C. Bihor
- distinsei doamne Ana Pop – Șef Serviciu Probațiune – Tribunalul Bihor;
- Cms. Valerian Șipoș – Șef Serv. Combaterea Traficului de Persoane, B.C.C.O. Oradea;

- distinsei doamne Rodica Rățulea – Comisar B.C.C.O. Oradea;
- Cătălin Bîrzanu – Comisar Șef – Șef Birou Cercetări Penale din cadrul I.J.P.F. Bihor;
- Flaviu Iova – Inspector de poliție din cadrul I.P.J. Bihor;
- distinsei doamne Floare Dudaș – ofițer Penitenciarul Oradea;
- tuturor specialiștilor din Centrele Regionale A.N.I.T.P.

Doresc, de asemenea, să aduc mulțumiri speciale victimelor traficate care au acceptat să participe ca subiecți de studiu la elaborarea acestei cărți, precum și persoanelor private de libertate aflate în Penitenciarul din Oradea pentru executarea pedepselor, fiind și ele subiecți în studiile exploratorii.

În final, îmi exprim dorința de a continua cercetările în domeniu, de a dezvolta noi subiecte și a întreprinde noi demersuri împreună cu cei angajați în combaterea acestui fenomen!

Autoarea

CAPITOLUL I

TRAFICUL DE FIINȚE UMANE.

NOȚIUNE. CONȚINUTUL INFRAACȚIUNII

DE TRAFIC DE PERSOANE

1.1. Considerații

Apreciem ca fiind esențial în abordarea temei „Aspecte psihosociale și juridice privind traficul de ființe umane” demersul de explicare a sintagmei³ *trafic de ființe umane*, întrucât constituie pilonul central al lucrării de față iar o clarificare a sferei și conținutului acestei noțiuni va induce o tratare sistematizată și pertinentă a ceea ce presupune fenomenul. Tema referitoare la *traficul de ființe umane* și celelalte exprimări sinonime, așa cum sunt ele folosite în literatura de specialitate precum și în limbajul comun fac obiectul acestei lucrări, cu precizarea că ea vizează în mod special aspectele psihosociale și juridice ale fenomenului.

În observarea acestui fenomen social am întâlnit – în literatura de specialitate, în rapoarte, în acte normative românești, în convenții, tratate ori acorduri internaționale, în limbajul specialiștilor cu care am colaborat, atât din domeniul public cât și cel privat și chiar în vorbirea victimelor ori cea a persoanelor aflate în stare de detenție – diferite modalități de exprimare pentru numirea traficului de ființe umane; astfel, sunt sinonime pentru desemnarea traficului de ființe umane: *traficul de persoane*⁴, *traficul de carne vie*⁵, *forma modernă a fostului trafic cu sclavi*⁶, *white slavery*⁷

³ *Sintagmă, sintagme, s.f.* Unitate semantico-sintactică stabilă, formată dintr-un grup de două sau mai multe cuvinte între care există raporturi de subordonare; p.ext. locuțiune; expresie – din fr. *Syntagme*, cf. *Dicționarului explicativ al limbii române*, Academia Română, Institutul de Lingvistică Iorgu Iordan, (Cond. Acad. Coteanu, I., dr. Seche, L., dr. Seche, M.), Ediția a II-a, Ed. Univers enciclopedic, București, 1998, p. 992.

⁴ expresie folosită chiar în denumirea legii speciale: Legea 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, publicată în M.Of., P. I, nr. 783 din 11 decembrie 2001, cu modificările și completările ulterioare.

⁵ Desemnarea traficului de ființe umane de către Pitulescu Ion în lucrarea, *Al 3-lea Război Mondial – Crima organizată*, Ed. Național, București, 1997, p. 51.

⁶ Expresie folosită în Cap. I, lit. a, pct. 3 din *Raportul explicativ al Convenției Consiliului Europei privind Acțiunea împotriva Traficului de Persoane* (CETS No. 197) ratificată prin Legea nr. 300/2006 pentru ratificarea *Convenției Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane* adoptată la 3 mai 2005, deschisă spre semnare și semnată de România la Varșovia la 16 mai 2005, publicată în M.Of., P.I, nr. 622 din 12 iulie 2006.

(*sclavia albă*) etc. existând posibilitatea utilizării și a altor exprimări cu semnificații sinonime.

De asemenea, un rol important îl deține termenul *trafic* al cărui înțeles⁸ comun este cel de „[totalitate a] transporturilor de mărfuri sau de persoane care se fac pe o anumită cale de comunicație, cu anumite mijloace de transport, într-un interval de timp și în condiții precizate [...] sau de [a]ctivitate economică având drept scop schimbul de mărfuri și de alte valori sau de comerț ilicit [...]”.

Prin expunerea din perspectivă lingvistică a termenilor evidențiem faptul că, aceștia, luați separat nu exprimă vreo legătură cu activitatea delincvențională de trafic de persoane, ci doar utilizați împreună, ca unitate semantico-lingvistică dau înțelesul grav al crimei.

Având în vedere toate aceste considerente care conduc la *unitatea de studiu* – traficul de ființe umane – vom explica înțelesul/conținutul concret al acestuia pornind de la reglementările juridice, atât interne cât și internaționale. Acest demers este obligatoriu pentru conturarea atât a contextelor sociale în care traficul se manifestă, cât și a aspectelor ce țin de victimă, respectiv de infractor.

1.2. Noțiunea de infracțiune de trafic de persoane

În cadrul oricărei societăți, ordinea socială și comportamentul indivizilor sunt asigurate prin intermediul regulilor, normelor, cutumelor etc. în sensul de norme sociale, „conceptul de normă semnificând «un model, regulă, precipție care reglementează comportamentul indivizilor, grupurilor, organizațiilor, colectivităților».”⁹

1.2.1. Evoluția modului de reacție a societății la comportamentele de trafic de persoane

Diversitatea normelor domeniile vieții sociale este dată de specializarea acestora în: norme morale, norme juridice, norme economice, norme religioase, norme tehnice, norme estetice etc. O cât mai mare varietate a lor conduce la un mai bun control social, în cazul conformării indivizilor și asigurării unei predictibilități a acțiunilor acestora.

Normele sociale au rolul de a raționaliza viața socială creând un sistem de drepturi, obligații și implicit interdicții pentru comportamentul uman „ce materializează

⁷ Saunders, P., *Traffic Violations* în *Journal of Interpersonal Violence*, Vol. 20, No. 3, 343-360 (2005) DOI: 10.1177/0886260504272509 în *Key Words*, cf. <http://jiv.sagepub.com/cgi/content/abstract/20/3/343>, consultat la data de 30.10.2009.

⁸ Cf. *Dicționarului explicativ al limbii române* (Cond.: Acad. Coteanu, I., dr. Seche, L., dr. Seche, M.), Academia Română, Institutul de Lingvistică *Iorgu Iordan*, Ediția a II-a, Ed. Univers Enciclopedic, București, 1998, p. 1101.

⁹ *Dicționar de sociologie* (Coord.: Zamfir, C., Vlăsceanu, L.), Ed. Babel, București, 1993, p. 395.

diferitele scopuri, idealuri sociale și interese”¹⁰ „[indicând] ceea ce este drept sau nedrept, corect sau greșit, legal sau ilegal”¹¹ la un moment dat într-o societate. Ele asigură valorizarea scopurilor propuse indivizilor într-o societate, între norme sociale și valori sociale existând o strânsă legătură, cele dintâi garantând ocrotirea și promovarea celor din urmă (a valorilor sociale).

Valorile societății generează, în fapt, normele sociale, dar spre deosebire de caracterul concret al normelor, valorile „sunt mai abstracte, reprezentând niște concepte generale mai dificil de identificat”¹², dar ele sunt expresie „a unor idei împărtășite social, cu privire la ce e bun, drept, frumos și de dorit.”¹³

Disprețuirea valorilor sociale și încălcarea normelor care le asigură existența poate duce la grave perturbări sociale, precum manifestarea fenomenului traficului de ființe umane. În materializarea lui, traficul de persoane aduce atingere valorilor umane promovate la nivel social, prin lezarea ființei umane, dar și normelor de conviețuire socială prin încălcarea lor.

La nivelul oricărei societăți, instrumentele care ocrotesc valorile sociale sunt normele. Dintre multitudinea de norme existente la nivel social, cele care impun indivizilor adoptarea unei anume conduite, în caz de neconformare atrăgând forța represivă, sunt normele juridice. Respectarea normelor și implicit sancționarea nerespectării lor asigură ordinea socială.

Traficul de ființe umane fiind un element perturbator la nivel social este rezultatul nerespectării normelor sociale și al nepedepsirii ori al slabei reacții sociale, întrucât „[...] nerespectarea normelor și valorilor sociale antrenează o reacție a mediului social în care ele sunt valabile.”¹⁴

Reacția socială față de traficul de persoane s-a concretizat în România și prin adoptarea de norme sociale juridice specializate pentru asigurarea unei *ordini de drept* care „alcătuiește nucleul ordinii sociale, condiția de bază a echilibrului ordinii societății, garanția realizării drepturilor esențiale ale individului și a funcționării corecte a instituțiilor.”¹⁵

Pentru desemnarea normelor sociale juridice se folosește, în sens larg, termenul de lege, cu sensul de regulă cu forță obligatorie, care este emanația unei puteri, autorități, iar în caz de nerespectare sau de încălcare se intervine prin forța coercitivă a statului. În țara noastră, sistemul normelor sociale juridice este format atât din

¹⁰ Chișea, F., *Ordine socială și comportament deviant*, Ed. Cogito, Oradea. 1996, p. 19.

¹¹ Albert, O., *Sociologia devianței*, Iași, Ed. Polirom, 2002, p. 233 *apud* Banciu, D., *Crima și criminalitatea. Repere și abordări juris-sociologice*, Ed. Lumina Lex, București, 2005.

¹² Chișea, F., *Op.cit.*, p. 27.

¹³ Mișu, A., *Sociologia dreptului*, ediția a II-a, Universitatea Creștină D. Cantemir, Cluj, 1994, p. 64-66.

¹⁴ Banciu, D., *Crima și criminalitatea. Repere și abordări juris-sociologice*, Lumina Lex, București, 2005, p. 12.

¹⁵ Popa, N., Eremia, M.C., Dragnea, D., M., *Teoria generală a dreptului. Sinteze pentru seminar*, Ed. All Beck, București, 2005, p. 109.

acte normative juridice elaborate de autorități publice centrale cât și autorități publice locale, fiind compus din „legi, decrete, ordonanțe și hotărâri ale Guvernului, ordine, regulamente și instrucțiuni ale organelor administrației centrale de stat, decizii ale organelor administrației locale.”¹⁶.

Stricto sensu și din punct de vedere juridic, „[l]egea este actul normativ elaborat de Parlament, organul puterii legiuitoare, care exprimă voința și interesele alegătorilor.”¹⁷.

Din perspectivă sociologică legile sunt „coduri formalizate, oficializate, de comportament, promulgate de un corp oficial de lideri și sprijinite de guvern.”¹⁸. În acest context și fenomenul traficului de persoane manifestat la nivelul societății românești a fost transpus, în sensul stăvilirii lui, într-un comandament normativ, prin adoptarea de multiple norme sociale juridice, ale căror reglementări sunt în concordanță atât cu prevederile constituționale cât și cu tratatele și acordurile internaționale în materie la care țara noastră este parte, fenomenul fiind transnațional.

Am menționat Constituția României¹⁹ întrucât „reglementează acele relații sociale fundamentale care sunt esențiale pentru instaurarea, menținerea și exercitarea puterii politice a poporului”²⁰ și conține numeroase articole ce garantează și promovează drepturi ale ființei umane, valorizate social, ocrotite și prin legislația antitrafic, precum: *dreptul la viață și integritate fizică și psihică, interzicerea muncii forțate, protecția copiilor și a tinerilor, protecția persoanelor cu handicap* (art. 22, 42, 49 respectiv, art. 50).

În acest sens, traficul de persoane (prin persoane înțelegând femeii, bărbați și copii) a fost incriminat pentru prima dată în România printr-o lege penală specială, respectiv prin Legea nr. 678 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane²¹, cu modificările și completările ulterioare²², adoptată de Parlamentul României în anul 2001.

¹⁶ Abraham, P., Fîrțală, V., *Legislație în asistență socială. Note de curs*, Ediția a 2-a revăzută, Ed. Național, București, 2002, p. 19.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ Chișea, F., *Ordine socială și comportament deviant*, Ed. Cogito, Oradea. 1996, p. 27.

¹⁹ Publicată în M. Of., P. I, nr. 767 din 31 octombrie 2003. Constituția României 2003 este forma republicată a Constituției României din 1991, cu actualizarea denumirilor și renumerotarea articolelor, revizuită prin Legea nr. 429/2003, aprobată prin referendumul național din 28-19 octombrie 2003, confirmat prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 3 din 22 octombrie 2003.

²⁰ Muraru, I., *Drept constituțional și instituții politice*, Ed. Actami, București, 1997, p. 50 apud Abraham, P., Fîrțală, V., *Op. cit.*, p. 19.

²¹ Publicată în M. Of., P. I, nr. 783 din 11 decembrie 2001.

²² *Legea 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane*, publicată în M. Of., P. I, nr. 783 din 11 decembrie 2001, modificată prin: *O.U.G. nr. 143/2002* publicată în M.Of., P. I, nr. 804 din 15 noiembrie 2002 aprobată prin Legea nr. 45/2003 publicată în M. Of., P. I, nr. 51 din 29 ianuarie 2003, *Legea nr. 39/2003* publicată în M.Of., P. I, nr. 50 din 29 ianuarie 2003, *O.U.G. nr. 79/2005* publicată în M.Of., P. I, nr. 629 din 19 iulie 2005 aprobată cu modificări prin Legea nr. 287/2005, publicată în M. Of., P. I, nr. 629 din 19 iulie 2005, *Legea nr. 287/2005* publicată în

Necesitatea adoptării unui act normativ distinct în materie a devenit stringentă, România devenind semnatară a *Convenției O.N.U. privind crima organizată trans-națională*²³, deschisă spre semnare la Palermo – Italia la 12 decembrie 2000 precum și a celor două *Protocoloale* adiționale la aceasta (*Protocolul privind prevenirea, suprimarea și pedepsirea traficului de persoane, de femei și de copii și Protocolul împotriva traficului de migranți pe uscat, pe mare și pe calea aerului*).

Ratificarea acestei *Convenții* de către țara noastră a determinat abordarea specializată a acestui fenomen social complex, atât în ceea ce privește prevenirea traficului de persoane, protecția și asistența victimelor, cooperarea internațională cât și stabilirea conținutului (legal) al infracțiunilor privind traficul de persoane, al infracțiunilor în legătură cu traficul de persoane și a unor proceduri judiciare speciale.

Prin urmare, în România, *traficul de persoane* ca infracțiune distinctă a fost incriminat abia în anul 2001, până la acea dată neexistând denumire și incriminare nominală. Deci, din anul 1968 de când este în vigoare Codul penal (cu modificările și completările ulterioare) și până în anul 2001 nu a existat o reglementare specială (distinctă) în materie.

Cu toate acestea, *traficul de persoane* era menționat în legislația penală de până în anul 2001, doar ca modalitate alternativă de săvârșire a infracțiunii de proxenetism (respectiv orice activitate de traficare a persoanelor era considerată infracțiune de proxenetism).

1.3. Proxenetismul ca tip de infracțiune

Proxenetismul „a fost interpretat de practica judiciară drept acțiunea de racolare de femei, în vederea practicării de relații sexuale, de regulă prin mijloace de constrângere psihică, dar și prin forță fizică, ori traficul de persoane în același scop, cât și simplul fapt de a trage foloase de pe urma practicării prostituției de către o persoană.”²⁴

Proxenetismul se poate săvârși în mai multe modalități deoarece legea prevede conținuturi alternative: (în teoria dreptului penal „[e]xistă [...] și infracțiuni cu *conținuturi alternative* în sensul că aceeași infracțiune are mai multe conținuturi, și fiecare sau numai una din ele se poate realiza prin modalități alternative ori să aibă urmări alternative. De exemplu, infracțiunea de înșelăciune constă în inducerea în

M.Of., P. I, nr. 917 din 13 octombrie 2005, modificată prin *Legea nr. 230/2010* publicată în M. Of. nr. 812/06.12.2010.

²³ Adoptată la New York la 15 noiembrie 2000, ratificată de România împreună cu cele două *Protocoloale* adiționale prin *Legea nr. 565/2002* publicată în M.Of., P. I, nr. 813 din 8 noiembrie 2002.

²⁴ Rădulescu, S., M., *Sociologia și istoria comportamentului sexual „deviant”*, Ed. Nemira, București, 1996, p. 110.

eroare a unei persoane, prin prezentarea ca adevărată a unei fapte mincinoase sau ca mincinoasă a unei fapte adevărate ...«art. 215, alin.1, C.pen.»»²⁵.

Proxenetismul era considerat, prin definiție a legii „[î]ndemnul sau constrângerea la practicarea prostituției, ori înlesnirea practicării prostituției, sau tragerea de foloase de pe urma practicării prostituției de către o persoană, precum și recrutarea unei persoane pentru prostituție, ori traficul de persoane în acest scop”²⁶ fiind pedepsit cu închisoare de la 1 la 5 ani și interzicerea unor drepturi, iar dacă se săvârșea față de un minor sau prezenta o altă agravantă, pedeapsa era închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea unor drepturi. Tentativa faptelor de proxenetism era și ea pedepsită.

Se observă folosirea asociată a termenilor *trafic* și *persoane*, dar facem distincția că infractorul care organiza activitatea ilicită era *proxenetul* și nu *traficantul de persoane*. De asemenea, infractorul – proxenetul, profita de pe urma celor ce practicau prostituția.

Ca rol social, proxenetul este considerat „însoțitorul aproape nelipsit al oricărei prostituate, mai ales al celei de stradă, care exercită un control total asupra activităților ei și o dominație completă asupra personalității ei.”²⁷. De asemenea, el face parte din acea categorie de persoane „[...] aflate într-o totală stare de descompunere morală, care înțeleg să realizeze venituri de pe urma practicării prostituției de către o altă persoană. Fapta de a îndemna, favoriza sau exploata prostituția practică de o altă persoană aduce atingere în cel mai înalt grad regulilor de conviețuire socială, principiilor moralei, ca și demnității umane.”²⁸.

Infrațiunea de proxenetism a cunoscut modificări²⁹, în sensul completării laturii obiective a infracțiunii, și sancționării mai aspre în cazul exploatării prin prostituție a unui minor, a săvârșirii infracțiunii față de un minor, a introducerii măsurilor speciale penale de confiscare a bunurilor dobândite urmare săvârșirii acesteia.

Considerăm că modificările în cazul infracțiunii de proxenetism, survenind ulterior Legii 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane³⁰, cu modificările și completările ulterioare au avut ca scop clarificarea aspectelor de încadrare juridică a activităților antisociale, cu atât mai mult cu cât ultima variantă prevăzută de Codul penal a infracțiunii de proxenetism asociază, în continuare, termenii *trafic* și *persoane*, dar tot în spiritul infracțiunii de proxenetism și nu în cel

²⁵ Basarab, M., *Drept penal. Partea generală*, Vol. I, Lumina Lex, 1997, p. 206.

²⁶ Art. 329 Cod Penal, Ed. Lumina Lex, București, 1994, p. 136-137.

²⁷ Rădulescu, S., M., *Sociologia și istoria comportamentului sexual „deviant”*, Ed. Nemira, București, 1996, p. 110.

²⁸ Loghin, O., Toader, T., *Drept penal român. Partea specială*, ediție revăzută și adăugită, Casa de Editură și Presă „Șansa” – S.R.L., București, 1996, p. 601.

²⁹ Prin Legea nr. 140/1996 s-a modificat alin. 1 art 329, alin. 3 a devenit alin. 4, iar alin. 2 a fost introdus prin Legea nr. 169/2002, iar alin. 3 a fost din nou modificat prin O.U.G. nr. 143/2002.

³⁰ Publicată în M.Of., P. I, nr. 783 din 11 decembrie 2001.

al traficului de persoane. În prezent, proxenetismul, conform art. 329 Cod penal actual³¹ reprezintă:

Îndemnul sau constrângerea la prostituție ori înlesnirea practicării prostituției sau tragerea de foloase de pe urma practicării prostituției de către o persoană, precum și recrutarea unei persoane pentru prostituție ori traficul de persoane în acest scop, se pedepsesc cu închisoare de la 2 la 7 ani și interzicerea unor drepturi.

Recrutarea unei persoane pentru prostituție ori traficul de persoane în acest scop, precum și constrângerea la prostituție se pedepsesc cu închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea unor drepturi.

Dacă fapta [...] este săvârșită față de un minor sau prezintă un alt caracter grav, pedeapsa este închisoarea de la 5 la 18 ani și interzicerea unor drepturi.

Banii, valorile sau orice alte bunuri care au servit sau au fost destinate să servească, direct sau indirect, la comiterea infracțiunii prevăzute [...] se confiscă, iar dacă acestea nu se găsesc, condamnatul este obligat la plata echivalentului lor în bani.

Tentativa se pedepsește.

Față de această asociere atât de termeni cât și de infracțiuni, apreciem util demersul nostru teoretic-explicativ, demers pe care îl continuăm pentru a delimita încă o infracțiune – cea de prostituție – dar tot în sensul folosirii termenului – și nu în sensul încadrării juridice, acesta fiind apanajul organelor de cercetare și urmărire penală.

1.4. Prostituția, de la infracțiune la dezincriminare³²

Prostituția, după cum am expus anterior poate fi o modalitate de săvârșire a infracțiunii de proxenetism, dar condiționată de existența unui proxenet, fapt ce nu înseamnă că ea, ca faptă de sine stătătoare nu este damnabilă fiind, la rândul ei o infracțiune, distinctă de infracțiunea de proxenetism.

Dintre definițiile sociologice care s-au elaborat o alegem pe aceea care consideră prostituția³³ ca fiind „o relație între o femeie devalorizată din punct de vedere social și un client «respectabil», desfășurată într-un aranjament economic destinat activității sexuale”³⁴ întrucât reflectă atât aspectele psihosociale – prin evaluarea femeii ca rol în societate cât și cele juridico-economice – prin cuantificarea raportului

³¹ Codul penal cu modificările și completările până la 12 iulie 2006, Executarea pedepselor. Cazierul judiciar, ediția a II-a, Lumina Lex, București, 2006, p.174.

³² The Prostitution from Offense to Decriminalization (Gavriș, A., E., Banciu, V.) în *Analele Universității din Oradea, Fascicula Sociologie-Asistență Socială-Filosofie*, Nr. IX, 2010, pp. 101-107.

³³ Rădulescu, S., M., *Sociologia și istoria comportamentului sexual „deviant”*, Ed. Nemira, p. 67.

³⁴ Dinitz, S., Dynes, R., R. and Clarke, Alfred, C. (editors), *Deviance in the Process of Stigmatization and Societal Reaction*, 1969, p. 384 apud Rădulescu, S., M., *Op. cit.*, p. 68.

bărbat/femeie în sensul de contract cu caracter comercial/pecuniar și se pliază definiției legale românești în ceea ce privește prostituția.

Dacă în prezent traficul de persoane este ubicuu și unanim considerat deviant, în toate formele sale de manifestare, în trecutul umanității, a fost apreciat diferit, în funcție de epocile, culturile și modalitățile în care se manifesta, mai ales în ceea ce privește exploatarea sexuală, sclavia și supunerea la muncă forțată. Întotdeauna, însă, exploatarea sexuală – întreținerea de relații sexuale în mod forțat – a adus în discuție, cel puțin în ceea ce privește diferențele, prostituția.

În acest sens, s-a afirmat în literatura de specialitate că „[p]ersoanele cunoscute că au practicat prostituția sunt recrutate [...]”³⁵ în vederea traficării, prin diferite metode – acesta ar fi unul din elementele de legătură dintre prostituție și traficul de persoane.

Traficul de persoane, ca formă de manifestare în trecutul umanității nu a avut atâtea forme ca în prezent, neexistând, bineînțeles, modalitatea prelevării de organe în vederea comercializării ilegale sau tehnici moderne pentru răspândirea materialelor pornografice.

Spre exemplu în timpul împăratului roman Constantin cel Mare, odată cu creștinarea Imperiului Roman și romanizarea Bisericii Creștine deși prostituția era tolerată religios, „[acesta] a elaborat o reglementare specială prin care cei de înalt rang care aveau copii cu prostituatele erau deposedați de toate onorurile și demnitățile.”³⁶

Pe de altă parte, deși împăratul Constantin cel Mare condamnă prostituția „[...] se arăta tolerant față de «femeile pierdute», care, aprecia el, trebuie cruțate de pedepse mai severe, deoarece ticăloșia vieții pe care o duc le sancționează într-o măsură mai mare decât legea.”³⁷. O evaluare a prostituției de-a lungul existenței Imperiului Roman de Răsărit duce la concluzia că poziția oficială a fost tolerantă față de prostituate, însă din punctul de vedere al moralității unei asemenea practici ea era privită ca o activitate reprobabilă.

Față de prostituția forțată, în sensul traficului de ființe umane prin exploatare sexuală au fost consemnate în literatură³⁸ măsurile luate de împăratul roman Theodosius al II-lea (408-450) și Leo I (457-474), ambii domnind în Imperiul Roman de Răsărit, în „sprijinul ameliorării situației femeilor forțate să se prostitueze [în sensul interzicerii] părinților și negustorilor de sclave să forțeze tinerele fete să se angajeze în prostituție.”³⁹. În partea de Apus a Imperiului, în secolul V, Sfântul Augustin a condamnat orice alte forme de sexualitate ilicită, printre care o considerăm

³⁵ *Raport privind situația traficului de persoane în România – 2006* (coord. Licsandru, D.). (Raportul a fost aprobat de Guvernul României în ședința din 7 august 2007), Ministerul Internelor și Reformei Administrative, Agenția Națională Împotriva Traficului de Persoane, București, 2007, p. 30.

³⁶ Rădulescu, S., M., *Sociologia și istoria comportamentului sexual „deviant”*, Ed. Nemira, 1996, p. 76.

³⁷ *Ibidem*.

³⁸ *Ibidem*.

³⁹ *Ibidem*.

și pe cea a prostituției forțate, mai ales că „[...] a formulat și el principiile unei politici religioase tolerante față de prostituție, pe care o aprecia ca un «rău necesar», determinat de poftele trupești nestăpânite, și în absența căreia ordinea socială s-ar perturba. Spre deosebire de Sfântul Augustin, ceilalți părinți ai bisericii se arătau mai puțin îngăduitori, condamnând orice relație sexuală în afara mariajului.»⁴⁰

Evaluând atitudinea față de prostituție și prostituția forțată, în ambele Imperii, și cel de Răsărit și cel de Apus apreciem că era justă și modernă, dacă ne raportăm la studiile științifice contemporane; astfel față de ne-obligarea tinerelor fete, care erau vândute de părinți sau aveau statutul de sclave, împărații vremurilor promovau *concepția funcționalistă despre prostituție*, în sensul că „[...] angajarea în prostituție nu reprezintă o motivație coercitivă, impusă de factori de presiune, ci o opțiune cu caracter voluntar, un «schimb» comercial acceptat de ambele părți, care ajută la realizarea trebuințelor clientului și prostituatelor, contribuind, în același timp, la stabilitatea și ordinea socială.»⁴¹ Împăratul Constatin cel Mare a avut astfel meritul de a discerne între posibilitatea femeii mature de a opta pentru practicarea prostituției și ilicitul obligării tinerei fete la întreținerea de relații sexuale. Asemenea accepțiuni le sesizăm și în partea de Apus a Imperiului prin vocile clericale, mai exact prin atitudinea exprimată de Sfântul Augustin care, a apreciat lipsa prostituției ca un aspect social perturbator, generator de anomie socială, potrivit spiritului gândirii durkheimiene ulterioare, apreciind-o ca pe „[...] o formă de devianță cu caracter «universal» [...]»⁴², considerând-o „[...] un fenomen *normal*, adică așa cum spunea sociologul francez Émile Durkheim, «este așa cum trebuie să fie»⁴³ în concordanță cu presiunile exercitate de societate sau de subcultura de care aparține o anumită persoană.»⁴⁴

Ca evoluție, de-a lungul timpului, atitudinea față prostituție a oscilat între prohibiție, tolerare și aboliționism, atitudini ce se regăsesc în prezent în politicile diferitelor state.

Astfel, *sistemele juridice prohibiționiste* sunt acelea care incriminează practicarea prostituției, existența prostituatelor și a proxeneților – cum este și cazul României. Ca un fapt inedit în materie menționăm politica Suediei, țară în care prostituția nu este incriminată, dar care, începând cu anul 1999 sancționează consumatorii de sex

⁴⁰ Brundage, J., A., *Law, Sex and Christian Society in Medieval Europe*, University of Chicago Press, Chicago, 1987, p. 105, *apud* Rădulescu, S., M., *Sociologia și istoria comportamentului sexual „deviant”*, Ed. Nemira, p. 76.

⁴¹ Brinkerhoff, D., B. and White, L., K., *Sociology*, West Publishing Company, St. Paul, New York, Los Angeles, San Francisco, 1985, p. 20 și Henslin, J., M., *Social Problems*, second edition, Prentice-Hall, Englewood Cliffs, New Jersey, 1990, p. 69-70 *apud* Rădulescu, S., M., *Op. cit.*, pp. 98-99.

⁴² Rădulescu, S., M., *Op. cit.*, p. 64.

⁴³ Durkheim, É., *Despre sinucidere*, (trad.), Institutul European, Iași, 1993, p. 97.

⁴⁴ Rădulescu, S., M., *Op. cit.*, p. 64.

comercial, legislația suedeză prevăzând că „orice persoană care cumpără servicii de natură sexuală ale altei persoane, va fi pedepsită cu până la 6 luni închisoare.”⁴⁵

Consumatorul de sex comercial este cel ce determină cererea, ca serviciu al pieței, în absența ei oferta neavând nici o finalitate.

Măsura introdusă în Suedia din 1 ianuarie 1999 a vizat nepedepsirea prostituatelor, care dimpotrivă ar trebui să fie ajutate să renunțe la acest mod de viață, aceasta fiind și poziția Guvernului suedez care dorește și eradicarea fenomenului de trafic de persoane: „[...] the Law and other legislation establish a zero tolerance policy for prostitution and trafficking in human beings. When the buyers risk punishment, the number of men who buy prostituted persons decreases, and the local prostitution markets become less lucrative. Traffickers will then choose other and more profitable destinations.”⁴⁶ („[...] legea și ordinea juridică promovează o politică intolerantă absolut față de prostituție și traficul de ființe umane. Când cumpărătorii de sex riscă închisoarea, numărul bărbaților care cumpără persoane practicante ale prostituției descrește și prostituția locală devine mai puțin lucrativă. De asemenea, traficanții vor alege alte destinații, mai profitabile.”).

Sistemele juridice reglementariste tolerează practicarea prostituției, dar sub un control exercitat prin reguli stricte. „În unele sisteme, bordelurile au un statut legal de funcționare, în altele sunt ilegale, dar prostituatele sunt înregistrate oficial și verificate în mod regulat de către poliție și organele medicale.”⁴⁷

În cadrul sistemelor reglementariste considerăm că există anumite diferențe de grad în ceea ce privește libertatea practicării prostituției. Astfel, pot fi întâlnite țări în care să fie practicate în mod liber prostituția și proxenetismul, precum Olanda, prostituția fiind sub controlul administrațiilor locale care exercită un control sanitar eficient asupra prostituatelor, proxenetismul, fiind liberalizat în anul 2000 și considerat o muncă de antreprenariat prin care s-ar organiza munca sexuală a prostituatelor, cu excepția folosirii minorilor – faptă ce constituie infracțiune, pedeapsa legală fiind de maxim 8 ani închisoare.⁴⁸

Spre deosebire de Olanda, Codul penal spaniol nu pedepsește fapta de prostituție – ci doar anumite activități legate de aceasta, precum determinarea persoanelor minore sau incapabile la practicarea prostituției sau, folosirea de anumite calități pentru determinarea la practicarea prostituției, precum cea de funcționar public sau de tutore, curator ori îngrijitor – iar față de subiectul traficului de persoane nu are

⁴⁵ Vădineanu, G., A., *Infracțiunea de prostituție în dreptul comparat*, cf. <http://fs.legaladviser.ro/37b31f4eff9c393ee6061c27da7fd9bf.pdf>, consultat la data de 11.10.2009.

⁴⁶ Ekberg, G., *The Swedish Law that Prohibits the Purchase of Sexual Services: Best Practices for Prevention of Prostitution and Trafficking in Human Beings*, în „Violence Against Women”, Vol. 10, no. 10, 1187-1218 (2004) DOI: 10.1177/1077801204268647 cf. <http://vaw.sagepub.com/cgi/content/abstract/10/10/1187>, consultat la data de 11.10.2009.

⁴⁷ Rădulescu, S., M., *Sociologia și istoria comportamentului sexual „deviant”*, Ed. Nemira, p. 86.

⁴⁸ Vădineanu, G., A., *Infracțiunea de prostituție în dreptul comparat*, cf. <http://fs.legaladviser.ro/37b31f4eff9c393ee6061c27da7fd9bf.pdf>, consultat la data de 11.10.2009.

prevederi distincte, fiind incriminate infracțiunile conexe prostituției⁴⁹, eventual proxenetismul în formă agravată.

În Franța, legea privește cu indulgență persoanele care se prostituează, în schimb „[...] manifestă o tendință de întărire a represiunii contra proxenetismului [...]”⁵⁰. Faptele de trafic de persoane sunt pasibile de pedeapsă prin prisma proxenetismului *cu furnizare de local* (în Franța legea face distincție între două categorii de fapte de proxenetism: cea în sens clasic și cea cu furnizare de local sau închirierea ori vânzarea spre practicarea prostituției).

„În *Codul penal chinez* prostituția nu este incriminată, aceasta fiind practică în mod liber ca o meserie. Proxenetismul însă, este prevăzut, fiind cuprins în Capitolul IV «*Infracțiuni de încălcare a drepturilor persoanei și a drepturilor democratice ale cetățenilor*», ce face parte din Partea specială. Art. 169 prevede că «orice persoană care, în scopul de a culege beneficii ademenește femeii în practicarea prostituției sau le oferă adăpost, va fi pedepsită la nu mai mult de cinci ani închisoare; în cazul circumstanțelor agravante pedeapsa este de cel puțin cinci ani închisoare și infractorul va primi o amendă sau confiscarea bunurilor. De asemenea, conform art. 140 «orice persoană care forțează o femeie să se prostitueze va fi pedepsită».”⁵¹

„Trafficking of women for marriage is recognized as a modern-day slave trade, although it has a long history in China. The reasons for its resurgence in China include, but are not limited to, patriarchal values, state-tolerated sex discrimination, vulnerability of women and the transformation of socio-economic situations. Accordingly, the task of eradicating the trafficking in women involves combating feudal and patriarchal assumptions about male dominance and male supremacy; building up the confidence and dignity of the gender of female; systematic governmental and international support of issues of importance to women; restructuring legal systems where they are still imperfect; adjusting economic systems so that women are never exploited economically; strengthening fundamental and higher education of women; regulating objectifying and pornographic media images of women; and developing ways in which men and women can relate without either dependency or dominance. The author examines and evaluates both the strengths and weaknesses of the current criminal justice policy of the Chinese government against trafficking practices. She then argues that the existing policy against trafficking is insufficient and ineffective and needs to be reformed in a number of aspects as suggested.”⁵² („[Problematika traficului de persoane, deși are un îndelungat trecut în China, a revenit în actualitate, fiind, în

⁴⁹ Vădineanu, G., A., *Infracțiunea de prostituție în dreptul comparat*, cf. <http://fs.legaladviser.ro/37b31f4eff9c393ee6061c27da7fd9bf.pdf>, consultat la data de 11.10.2009.

⁵⁰ *Ibidem*.

⁵¹ *The criminal law and the criminal procedure law of China*, Ed. „Foreign Languages Press”, Beijing, p.53 apud Vădineanu, G., A., *Infracțiunea de prostituție în dreptul comparat*, cf. <http://fs.legaladviser.ro/37b31f4eff9c393ee6061c27da7fd9bf.pdf>, consultat la data de 12.10.2009.

⁵² Zhao, G., M., *Trafficking of women for marriage in China: Policy and practice*, în „*Criminology and Criminal Justice*”, vol. 3, No. 1, 83-102 (2003), DOI: 10.1177/1466802503003001457 cf. <http://crj.sagepub.com/cgi/content/abstract/3/1/83>, consultat la data de 12.10.2009.

prezent recunoscută ca] o formă modernă a comerțului cu sclavi în cazurile de trafic cu femei în vederea căsătoriei. Motivele pentru care fenomenul a reînviat, includ, dar nu se limitează doar la acestea, promovarea valorilor patriarhale ale societății, discriminarea sexuală tolerată de stat, vulnerabilitatea femeilor și situația datorată transformărilor sociale și economice. În consecință, sarcina eradicării traficului cu femei presupune combaterea preconcepțiilor feudale și patriarhale despre dominarea și supremația masculină, creșterea încrederii și demnității femeilor; suportul guvernamental și internațional în ceea ce privește importanța acordată femeilor, reformarea sistemului legislativ în situațiile în care prezintă încă imperfecțiuni, ajustarea sistemului economic astfel încât femeile să nu mai fie exploatare economic, susținerea educației fundamentale și superioare a femeilor, reglementarea cenzurii promovării imaginilor pornografice incluzând femeile și dezvoltarea de mijloace prin care femei și bărbați să poată relaționa fără nici o dependență sau dominare. [Pe de altă parte] sunt evaluate slăbiciunile și punctele forte ale politicilor criminale și justițiare ale guvernului chinez împotriva practicilor de trafic. Politica antitrafic existentă în materie este evaluată ca inefficientă și insuficientă necesitând reformare în aspectele sugerate.”).

Existența traficului de persoane este semnalată și în alte spații geografice, unde industria turismului "oferă" și *servicii de exploatare sexuală* ca urmare a existenței traficului de persoane; în acest sens expunem starea de fapt existentă și semnalată în Caraibe: „Encouraged by the US, the Caribbean is being drawn into a global panic over human trafficking, leading to greater policing and surveillance of migrant women and the sex trade. Drawing on colonial precedents, the moral outrage about women trafficked into prostitution, embodied in legislation such as the US Trafficking Victims Protection Act, obscures the deeper causes of exploitation and oppression and leads to the demonisation of those in undocumented, hyper-exploited labour forces. Moreover, the false equation of trafficking with prostitution renders sexual labour as coerced labour and, as such, misrepresents sexual agency.”⁵³ (Încurajate de S.U.A., autoritățile din Caraibe sunt cuprinse de panica globală în ceea ce privește traficul de persoane, fapt care determină o supraveghere sporită a emigrantelor și a comerțului cu sex. Revolta morală stârnită în colonii în ceea ce privește femeile obligate să se prostitueze, revoltă reflectată în legislație ori acte cum ar fi Actul de Protecție al Victimelor Traficului de Persoane, duce la plasarea în plan secund a adevăratelor cauze ale opresiunii și exploatării și la demonizarea acelor care exploatează munca la negru. Chiar mai mult, falsa sinonimie dintre trafic și prostituție duce la o altă falsă sinonimie, cea dintre sex plătit și muncă prestată prin constângere, fapt care conduce la interpretarea greșită a mijlocirii actului sexual.)

⁵³ Kempadoo, K., *The war on human trafficking in the Caribbean*, în „*Race & Class*”, vol. 49, No. 2, 79-85 (2007), DOI: 10.1177/03063968070490020602 cf. <http://rac.sagepub.com/cgi/content/abstract/49/2/79> consultat la data de 12.10.2009.

Sistemele juridice aboliționiste sunt cele care nu tolerează în nici un mod prostituția, proxenetismul și nici racolarea clienților.

„Aceasta nu înseamnă că, în aceste sisteme, prostituția este suprimată sau abolită, iar proxenetismul eradicat, statisticile arătând că numai jumătate din numărul proxeneților ajung să fie identificați și sancționați.”⁵⁴ Aboliționismul a dat naștere mișcărilor aboliționiste, în cazul comercializării sexului, fiind împotriva oricăror măsuri de reglementare, considerându-se că aduce grave atingeri drepturilor omului. Mișcările cu caracter feminist în spiritul nihilismului prostituției consideră că „[...] orice reglementare a prostituției este «imorală» și lipsită de eficacitate în ceea ce privește controlul acestei instituții, deoarece acesta nu va putea rezolva problema sănătății prostituatelor, în condițiile în care va exista întotdeauna o importantă «prostituție clandestină.»”⁵⁵.

Aducem în discuție față de traficul de persoane – realizat prin exploatare sexuală, prostituția și proxenetismul întrucât sunt acțiuni care au anumite trăsături comune; Astfel:

- din punctul de vedere al *conformității cu normele juridice*, dacă în unele sisteme juridice prostituția este legalizată, există situații în care și exercitarea proxenetismului este considerată legală, fiind o modalitate prin care se ordonează și organizează cea dintâi; dacă însă prostituția este doar tolerată, fiind considerată o expresie a libertății persoanei de a alege furnizarea de servicii sexuale proxenetismul este, de regulă, interzis; față de aceste situații, traficul de persoane (indiferent de exploatare: prin muncă, cerșetorie etc.) excede orice limite ale legalității atât în ceea ce privește prostituția cât și în ceea ce privește proxenetismul;
- dintr-un alt punct de vedere, însă, cel al obținerii de *beneficii materiale*, cele trei forme urmăresc obținerea lor, aspect realizabil, dar cu lezarea anumitor drepturi și libertăți. Vom explica în termeni pur ipotetici anumite diferențe între aceste tipuri de acțiuni umane; în cazul prostituției (legale sau ilegale), exercitate *pe cont propriu, persoana care vinde sex* intră în posesia beneficiilor materiale de orice natură, fără pierderea totală a drepturilor fundamentale, precum dreptul la libertate sau chiar dreptul la viață; în cazul prostituției practicate prin intermediul unui proxenet, neinteresând dacă este exercitată legal, atât prostituata cât și proxenetul împart beneficiile (nu importă proporția lor), fără ca vreunul din ei să își piardă total din drepturile fundamentale; în opoziție, însă, prin traficul de persoane, realizat prin exploatare sexuală, locul proxenetului este luat de traficant, iar cel al prostituatei, de către victimă; demnitatea și drepturile fundamentale și naturale ale victimelor sunt grav atinse prin modalitățile de acțiune ale traficantului; în cazul traficului de

⁵⁴ Rădulescu, S., M., *Sociologia și istoria comportamentului sexual „deviant”*, Ed. Nemira, 1996, p. 86.

⁵⁵ *Journal de Genève*, 8 iulie, 1994 *apud* Rădulescu, S., M., *Op. cit.*, p. 87.

persoane, victima nu mai beneficiază de nici un avantaj material, pe care, teoretic, în cazul prostituției îl deținea, ci dimpotrivă îi sunt suprimate și orice drepturi și libertăți, cu riscul pierderii propriei vieți ori chiar a persoanelor dragi ori membrilor familiei.

Traficul de persoane este cel care lezează în măsură absolută ființa umană și se înscrie în acțiunile umane puternic deviante, respectiv delincvenționale. Factorii explicativi particulari ai traficului de persoane precum și teoriile clasice ale devianței conduc la o completă înțelegere a fenomenului de trafic și exploatare a semenilor, nu însă cu scopul de a găsi scuza comportamentelor umane, ci pentru o justă apreciere a gravității faptelor.

Ca și în cazul infracțiunii de proxenetism, vom analiza infracțiunea de prostituție și din punct de vedere cronologic, prin raportare la aceeași perioadă de timp (începând cu anul 1968); astfel, prostituția era incriminată și este și în prezent incriminată la art. 328 Cod penal cu denumirea marginală *Prostituția*, ca fiind „[f]apta persoanei care își procură mijloacele de existență sau principalele mijloace de existență, practicând în acest scop raporturi sexuale cu diferite persoane, [și] se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani.”⁵⁶

Această definiție, constantă în timp și în două regimuri politice diferite, înainte de 1989 și după 1989, noi făcând referire atât la nivelul anului 1988⁵⁷ cât și la cel al anului 1994⁵⁸ (ca exemplu aleatoriu în timp), respectiv la prezent, nu a suportat modificări, nici în conținut și nici în ceea ce privește cuantumul ori felul sancțiunii aplicabile; se pot extrage câteva aspecte cu valențe sociale în ceea ce privește această faptă.

Literatura de specialitate a evaluat prostituția dinainte de 1989, care deși incriminată fiind, continua să fie practică „[...] în diferite forme organizate sau neorganizate, disimulate sau chiar deschise [...] numeroase femei [practicând] mai ales prostituția cu străinii, în restaurante, baruri și hoteluri de lux, văzând în turiștii străini pe singurii bărbați capabili să le ofere câștiguri și avantaje materiale substanțiale, eventual o ofertă de căsătorie. Alteori chiar organele de represiune stimulau prostituția, utilizând-o în scopuri politice, «cooperând» cu profesionistele pentru a obține diferite informații despre străini. După unele informații neverificate, existau în România, în perioada comunismului, stabilimente special destinate prostituției cu străinii sau cu reprezentanții nomenclaturii. Cert este faptul că, dincolo de aparentele măsuri de represiune, prostituția exista pe scară largă în România comunistă, fapt cunoscut de opinia publică.”⁵⁹

⁵⁶ Antoniu, G., Popa, M., Daneș, Ș., *Codul penal pe înțelesul tuturor*, ediția a IV-a, revăzută și adăugită, Ed. Politică, București, 1988, p. 468.

⁵⁷ *Ibidem*.

⁵⁸ Art. 328 Codul Penal și Codul de procedură penală, Ed. C.H. Beck, București, 2012, p. 133.

⁵⁹ Rădulescu, S., M., *Sociologia și istoria comportamentului sexual „deviant”*, Ed. Nemira, 1996, p. 112.

Odată cu Revoluția din Decembrie 1989 și instaurarea regimului democratic, „prostituția a ieșit din relativul ei anonim și din (semi)clandestinitatea ei, pentru a cunoaște o largă expansiune [...], a apărut o adevărată «industrie a sexului» circumscripă, în majoritatea cazurilor, rețelei hoteliere românești. Prostituția s-a practicat și se practică în marile unități hoteliere situate în zone cu mare trafic turistic cum sunt: Constanța, Timișoara, Brăila, Galați, Oradea, Baia Mare, Suceava, Brașov, Predeal și, bineînțeles, la București, în principalele sale hoteluri sau stabilimente de distracție, așa cum este cazul lui «Sexy Club».”⁶⁰

Acestea sunt doar o parte din aspectele ce țin de istoricul fenomenului prostituției, ea rezistând regimurilor politice care s-au succedat. Prin urmare, exprimăm acordul cu opinia potrivit căreia prostituția „este apreciată, de cele mai multe ori, ca o formă de devianță cu caracter «universal», ea [conformându-se] totuși, în multe privințe, modelelor dominate de sexualitate și mecanismelor de socializare sau învățare socială existente într-o anumită societate”⁶¹.

Exacerbarea prostituției, generând un număr tot mai mare și diversificat de prostituate a făcut ca „în prezent [an de referință 1997] marii proxeneți recurg tot mai mult la recrutarea de tinere și chiar minore din țările din Comunitatea Statelor Independente (Rusia, Belarus, Ucraina, Moldova, Georgia etc.), dar și din celelalte țări foste comuniste (România, Ungaria, Iugoslavia, Slovacia, Polonia), care sunt duse în Occident sub masca prestării de diverse servicii, îndeosebi ca balerine, picolițe, menajere, îngrijitoare de copii etc....”⁶².

1.4.1. O tipologie a prostituatelor⁶³

Prostituția se poate desfășura sub diferite forme și moduri, iar studii sociologice moderne asupra fenomenului stabilind o ierarhizare a prostituatelor, „[...] în funcție de mai multe elemente, printre care locul în care își exercită ocupația, educația, venitul obținut, tipul de clientelă, tehnicile sexuale folosite etc. În raport cu aceste elemente au fost identificate următoarele categorii de prostituate.”⁶⁴:

- *prostituatele de stradă* – sunt categoria cu nivelul cel mai scăzut de instrucție, deservesc clienții cei mai dificili și se expun, în cea mai mare măsură, maltra-

⁶⁰ *Ibidem*.

⁶¹ Mahoney, E., R., *Human Sexuality*, New York, McGraw-Hill, Inc., 1983, p. 487 *apud* Rădulescu, S., M., *Op. cit.*, p. 64.

⁶² *Idem*, p. 52.

⁶³ *Typologies of Persons Practicing Prostitution* – articol publicat în „Analele Universității din Oradea-Fascicula Sociologie-Filosofie-Asistență Socială”, Nr. VIII, 2009, Ed. Universității din Oradea, autori: Gavriș Aurora-Elena, Banciu Viorica, pp. 33-43.

⁶⁴ Clinard, M., B., and Meier, R., F., *Sociology of Deviant Behaviour*, fifth edition, New York, Chicago, San Francisco, Dallas, Holt, Rinehart and Winston, 1975; Mahoney, E., R., *Human Sexuality*, New York, McGraw-Hill, Inc., 1983; Julian, J. and Kornblum, W., *Op. cit.*, 1990, etc. *apud* Rădulescu, S., M., *Op. cit.*, p. 107.

tărilor acestora; datorită locurilor vizibile în care își desfășoară activitatea sunt și cel mai des arestate de organele de ordine publică. Această categorie de prostituate, obișnuia să lucreze numai noaptea, dar în prezent pot fi văzute și în cursul zilei, pe stradă, acostând clienți, practicând de regulă activitatea sexuală în automobilele acestora sau în vreo cameră de hotel, ieftină ori chiar în stradă; ele practicau sexul oral, fiind considerat cel mai rentabil, primind cam douăzeci de dolari, iar conform estimărilor, câștigul era în jur de 8.000 dolari/an⁶⁵.

Considerăm relevantă și încă deosebit de actuală, o descriere a prostituției stradale, specifică Bucureștilor din perioada interbelică: „Într-adevăr prostituatele circulă pe străzile Capitalei în adevărate legiuni. Sunt de toate vârstele, începând chiar de la 12-13 ani: copile încă fragede aruncate în ghearele desfrâului. Adăugați la aceste prostituate și pe cele clandestine și interesați-vă apoi de numărul lor – vă veți înspăimânta: după unele date culese de autoritățile competente, prostituatele ajung, din nefericire, 50-60 mii. Pentru o populație de circa 750-800 mii de suflete – cât are Capitala – proporția este imensă.”⁶⁶.

O imagine a dimensiunii și structurii infracționalității la nivelul capitalei României este surprinsă cu suficientă elocvență într-un articol din presa scrisă contemporană, care afirma că în cursul anului 2002, potrivit datelor D.G.P. București: „[...] poliștii au depistat peste 11 mii de persoane, surprinse în timp ce comiteau infracțiuni. Din cele 407 grupuri de infractori, monitorizate, s-a reușit anihilarea a 275 de bande, suspectate de comiterea unor infracțiuni de natură judiciară. [...] O atenție deosebită s-a manifestat față de consumul și traficul de droguri, în special prin intermediul centrelor de prevenire și consiliere antidrog, la care au apelat sute de toxicomani. Deja binecunoscutul program «Din nou acasă» a condus la depistarea a peste zece mii de vagabonzi, cerșetori, boschetari, aurolaci și prostituate. Cei mai numeroși sunt cerșetorii (4.508), vagabonzii și boschetarii (2.772). Poliștii au mai luat în evidență peste două mii de prostituate și peste 1.000 de copii ai străzii. Dintre aceștia, aproape 2000 au fost trimiși acasă, în provincie, iar 335 de copii au fost internați în centre de plasament.”⁶⁷.

Referindu-se la posibilitatea depistării infractorilor, articolul menționează că numărul poliștilor este insuficient pentru acoperirea celor 160 de zone de siguranță publică în care a fost împărțită Capitala, 10% dintre posturi nefiind ocupate.

⁶⁵ Clinard, M., B., and Meier, R., F., *Sociology of Deviant Behaviour*, fifth edition, New York, Chicago, San Francisco, Dallas, Holt, Rinehart and Winston, 1975; Mahoney, E., R., *Human Sexuality*, New York, McGraw-Hill, Inc., 1983; Julian, J. and Kornblum, W., *Op. cit.*, 1990, etc. *apud* Rădulescu, S., M., *Op. cit.*, p. 107.

⁶⁶ Socianu, M., *Prostituția! Sifilisul!* în Majuru, A., *Bucureștiul subteran. Cerșetorie, delincvență, vagabondaj*, Ed. Paralela 45, 2005, p. 74.

⁶⁷ Cărbunaru, D., *Potrivit bilanțului poliștilor, anul trecut, Peste 11.000 infractori – prinși în flagrant în Capitală*, în „Adevărul”, Nr. 3915 din 28 Ianuarie 2003, cf. http://www.adevarulonline.ro/inc/print.jsp?magazine_id=368&article_id=30594, consultat la data de 28.01.2003.

Din cuprinsul articolului am reținut aspectele nu doar despre efectivul de prostituate din Capitală în anul 2002, ci și despre copiii străzii, categorie cu un potențial infracțional foarte ridicat, care se angajează în diverse activități ilegale, precum furtul, cerșetoria, prostituția – în multe situații aflându-se sub comanda proxeneturilor, fiind expuși riscului de a fi chiar traficați, prin închiriere, vânzare etc.

Deși fenomenul „copiii străzii” s-a manifestat și înainte de decembrie 1989, abia după această dată a dobândit dimensiuni îngrijorătoare. Expuși promiscuității, foamei, frigului, diferitelor boli, prostituției și multor altor riscuri, copiii străzii, atât cei permanenți cât și cei ocazionali, sunt de regulă minori între 5 și 18 ani. Literatura⁶⁸ de specialitate menționează că fenomenul există iar evoluția lui este ascendentă. Datele menționează că numărul cel mai ridicat de minori delincvenți, asociat perioadei de puternică criză economică s-a înregistrat în perioada 1954-1955 ajungând la 8.889, respectiv 8.479 de minori infractori; o creștere de peste trei ori a numărului participanților minori la săvârșirea de infracțiuni s-a înregistrat în perioada 1983-1985, în anul 1985 identificându-se 8.660 minori infractori față de anul 1981 când erau înregistrați 2.506 minori delincvenți; creșterea cea mai spectaculoasă s-a produs însă în perioada 1993 și 1994 fiind înregistrate cele mai înalte cote din ultimii 40 ani, respectiv 14.279 și 16.231 minori infractori. Situația a fost explicată ca fiind efectul social al Decretului nr. 770 din 1 octombrie 1966 pentru reglementarea întreruperii sarcinii, întrucât „aplicarea dură a prevederilor acestui act normativ și a completărilor ulterioare a constituit o motivație serioasă pentru multe femei de a încerca să întrerupă sarcina prin diverse metode empirice (fizice, chimice, mecanice etc.) care adesea s-au soldat cu *traumatisme fizice și psihice asupra nou-născuților*, formarea unor copii cu diverse grade de dizarmonie a personalității (instabili, excitabili, cu tendințe agresive etc.) și care prezentau de multe ori grade de deficit intelectual.”⁶⁹. S-au luat în considerare și părinții acestor copii, respectiv mame, printre care „numeroase persoane cu tulburări instinctiv-volitive, intelective și afective, alcoolici cu afecțiuni venerice (sifilis), cu traumatisme craniene, encefalite ori perturbări endocrine *au fost nevoite să nască copii nedoriți, cu predispoziții ereditare*, ce au declanșat comportamentul delictual”⁷⁰. (Numărul mare de copii născuți începând cu anul 1967 cu vârstele cuprinse între 15 și 17 ani în perioada 1982-1985 a furnizat un număr crescut de delincvenți, „din rândul acestora recrutându-se majoritatea participanților la săvârșirea de infracțiuni”⁷¹ și ca efect al Decretului 770/1966 pentru regle-

⁶⁸ Pitulescu, I., *Criminalitatea juvenilă*, Ed. Național, 2000.

⁶⁹ *Idem*, p. 141.

⁷⁰ *Ibidem*.

⁷¹ *Ibidem*.

mentarea întreruperii cursului sarcinii; din datele privind evoluția populației și a fenomenelor demografice „publicate în Revista Română de Statistică nr. 11-12 din anul 1990 [...] rezultă că în perioada 1967-1970 s-au născut în medie, pe an, 245.000 băieți și aproximativ tot atâtea fete, aproape dublu față de perioada 1965-1966 când s-au născut în medie 130.000 băieți pe an”⁷²; s-a susținut⁷³ ipoteza că anumite tulburări psihofiziologice pot genera comportament delinvențional, dar tot aceeași opinie nu a negat nici importanța altor factori predispozanți, precum carențele economice, disfuncționalitățile educaționale și factori ai controlului social.)

Prestarea unor astfel de activități este întâlnită și în România, în acest sens dăm exemplul unei rețele de proxeneți anihilată de lucrătorii Brigăzii de Combateră a Crimei Organizate și Antidrog București: „[...] doi dintre capii rețelei fiind arestați. Gruparea acționa pe Autostrada București, unde mai multe tinere, printre care și două minore, erau exploatate sexual, pentru câteva sute de mii lei. Anchetatorii au stabilit că fetele au fost racolate de către S.V., de 28 de ani din Tunari, concubina acestuia, I.R., de 21 de ani, din comuna buzoiană Pogoanele, și complicitii lor, N.G. de 31 ani și C.C., de 22 ani, ambii din Tunari. În perioada octombrie 2002 – mai a.c. [2003], T. Niculina, 15 ani, din Ploiești, I. Loredana, 16 ani, din sectorul 2, M. Cristina, 24 ani, din Republica Moldova și S. Ana-Maria, de 32 ani, din Petroșani, au fost găzduite într-un apartament din cartierul Militari, închiriat de proxenetul S.V. În fiecare dimineață, fetele erau transportate cu mașina de către C.C., zona de «lucru» fiind cuprinsă între km 30 și 43, pe Autostrada București-Pitești. Prostituatele câștigau de la fiecare client sume cuprinse între 100 de mii și 400 de mii de lei, partidele de sex desfășurându-se în pădurea de pe marginea drumului. C.C., I.R. și N.G. le asigurau «protecția» fetelor, având însă grijă și ca acestea să nu încerce să fugă. Toți banii strânși de prostituate ajungeau în aceeași zi la proxeneți, care le asigurau cazarea și mâncarea. Procurorii din cadrul Parchetului de pe lângă Curtea de Apel București au dispus arestarea lui S.V. și a lui N., ceilalți doi proxeneți fiind cercetați în stare de libertate. Cercetările nu s-au încheiat încă, urmând a fi identificați și ceilalți membri ai rețelei.”⁷⁴

Astfel de cazuri sunt asemănătoare cu cele din modelul teoretic, respectiv prostituatele, unele minore, din România se pot întâlni chiar la marginea pădurilor, de-a lungul șoselelor, lucrând contra unor sume derizorii, parte din câștig fiind nevoite să-l dea proxeneților care, de fapt nu le asigurau protecția ci le supravegheau.

- *prostituatele de bar sau local* întrețin relații sexuale cu clienți ai localului pe care și ele îl frecventează, fiind tolerate pentru că aduc beneficii localului prin

⁷² Pitulescu, I., *Criminalitatea juvenilă*, Ed. Național, 2000, p. 141.

⁷³ *Ibidem*.

⁷⁴ Cărbunaru, D., *Prostituate de 15-16 ani – pe Autostrada București-Pitești*, în „Adevărul”, Nr. 4045, 1 iulie 2003, cf. http://www.adevarulonline.ro/inc/print.jsp?magazine_id=503&article_id=43540, consultat la data de 07.01.2003.

consumul de produse la care îi obligă pe clienți cu știința proprietarului și cu concursul ori complicitatea chelnerilor; ele sunt mult mai protejate decât cele de pe stradă, fiind mai puțin expuse raziilor poliției sau agresiunilor clienților; „[...] acest tip de prostituate își disimulează adeseori ocupația, părând să fie, ele însele cliente în localurile respective, având o ținută decentă, elegantă chiar, lipsită de ostentație. Ele câștigă aproximativ șaptezeci și cinci de dolari pentru un act sexual, dar pot câștiga și mai mult dacă, în cursul unei nopți au mai mulți clienți.”⁷⁵.

- *prostituatele din saloanele de masaj sau din atelierele erotice oferă plăceri sexuale clienților prin masaj sexual, foarte puține dintre ele oferind servicii sexuale complete.*

În așa-numitele instituții – saloane sau ateliere – răspândite pe teritoriul american se practică și alte servicii sexuale, considerate în literatura de specialitate ca devianță sexuală „normală”⁷⁶ în sensul că „[s]exualitatea premaritală [...] și contactul (hetero) sexual oral sunt considerate, de cele mai multe ori, ca fiind practici normale, deoarece sunt aprobate tacit de o parte importantă a membrilor societății, și în condițiile în care au un caracter privat nu intră în conflict deschis cu morala publică.”⁷⁷.

Activități de prostituție mascată au fost sesizate și în societatea românească; menționăm cazul unui creator de modă, care în anul 1994 deținea o firmă în domeniu, poziția lui în lumea modei românești era însă controversată, el nefiind cunoscut (fetele nu erau considerate manechine în lumea modei, una dintre acestea afirmând că „a muncit și 16 ore la bordel, fiecare client având aproximativ două ore la dispoziție, iar media era de 10 clienți pe zi. O altă prostituată a susținut că Dyandy i-a promis că, în cazul în care își face treaba la bordel, o va lansa în lumea showbiz-ului, ca manechin al creatorului de modă.”⁷⁸). „Afacerea designerului se desfășura sub paravanul salonului de masaj *Sexy Land*, aflat în centrul Capitalei. Salonul de masaj erotic sub paravanul căruia Dyandy pusese la punct un bordel își atrăgea 90 la sută dintre clienți prin site-ul www.sexylands.ro. Pe pagina de web erau prezentate [...] patru fete în poziții erotice. Tariful era de 200 de lei pentru un masaj și de

⁷⁵ Clinard, M., B., and Meier, R., F., *Sociology of Deviant Behaviour*, fifth edition, New York, Chicago, San Francisco, Dallas, Holt, Rinehart and Winston, 1975, Mahoney, E., R., *Human Sexuality*, New York, McGraw-Hill, Inc., 1983; Julian, J. and Kornblum, W., *Social Problems*, fourth edition, New Jersey, Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, 1983, etc. *apud* Rădulescu, S., M., *Sociologia și istoria comportamentului sexual „deviant”*, p. 110.

⁷⁶ Rădulescu, S., M., *Op. cit.*, p. 57.

⁷⁷ *Ibidem.*, p. 112.

⁷⁸ Stoica, I., *Prostituție pe podium*, în „Adevărul”, 15 august 2009, *cf.* <http://www.adevarul.ro/articole/prostituție-pe-podium.html>, consultat la data de 12.09.2009.

500 de lei pentru servicii sexuale. Pentru acești bani, fiecare client avea la dispoziție o fată pentru două ore.”⁷⁹.

Precizăm că în România, conform Clasificării activităților din economia națională⁸⁰ la nr. 9304 sunt prevăzute *Activități de întreținere corporală*, respectiv: „activitățile care se referă la starea fizică bună, ca de exemplu: serviciile prestate de băile publice, saune, băi de aburi; solarii, stațiuni termale, instituții de slăbire, instituții de masaj, centre de întreținere corporală (fitness)”. În temeiul actelor normative, masajul erotic/sexual este prohibit.

Cazul anterior se aseamănă cu cel din saloanele de masaj americane, deși cel al creatorului de modă român e mai complex, intervenind și promisiunea falsă de lansare pe podium. Clienții erau în proporție de 90% anunțați prin intermediul internetului, iar serviciile oferite erau în afara oricăror norme legale de muncă. Comparativ cu modelul teoretic clasic s-au alăturat elemente noi, de rafinament, precum lumea modei și site-ul www.sexylands.ro.

- altă categorie de prostituate pe care studiile⁸¹ americane au identificat-o este cea constituită din *prostitutele din stabilimentele speciale de petrecere a timpului liber*. Rolul acestora este de a trata clienții, consumatori de servicii de lux din hoteluri speciale, cu servicii sexuale diversificate, „foarte costisitoare, o oră de sex costând între 50-200 de dolari.”⁸².

Relatăm și pentru această categorie de prostituate și stabilimente de lux, incluzând servicii sexuale, un caz identificat de procurorii DIICOT Iași într-o astfel de locație în Oradea; fetele erau inițial angajate ca ospătare/barmanițe fiind racolate sub promisiunea locului de muncă, iar ulterior, supuse practicării prostituției. Declarațiile celor care se ocupau de afacere conțin date despre modul în care racolau fetele care prestau și servicii sexuale:

„[a]gătau adolescente de liceu sau studente, alese din rândul celor cu situația financiară precară, din cluburi, pe internet sau cu ajutorul unor prieteni comuni. [...] Odată ajunse la Oradea, unele fete erau trimise în clubul de noapte administrat de I.Ț., iar altele ajungeau la salonul de masaj condus de E.I. Casa Albă avea tarife de lux, zic tinerele, iar bărbații care voiau să se distreze aici plăteau sume între 1.000 și 1.500 de lei. În banii aceștia se includeau o băutură și o fată, cu care clientul urma să petreacă într-una din camerele pensiunii, de la etajul clădirii. Mâncarea și băutura de la restaurant se plăteau separat. [...] În jurul Casei Albe au circulat de ani de zile informații care arătau că în incinta clubului patronat de

⁷⁹ *Ibidem*.

⁸⁰ *Cod CAEN*, publicat în M. Of., P. I, nr. 293 din 3 mai 2007.

⁸¹ Clinard, M., B., and Meier, R., F., *Sociology of Deviant Behaviour*, fifth edition, New York, Chicago, San Francisco, Dallas, Holt, Rinehart and Winston, 1975, Mahoney, E., R., *Human Sexuality*, New York, McGraw-Hill, Inc., 1983; Julian, J. and Kornblum, W., *Social Problems*, fourth edition, New Jersey, Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, 1983, etc. *apud* Rădulescu, S., M., *Op. cit.*, p. 108.

⁸² *Ibidem*.

E.I. se desfășurau, sub forme mascate, activități de prostituție. În urmă cu un an și jumătate, BIHOREANUL [ziar local, săptămânal, ce apare la Oradea] a dezvăluit, după o investigație incognito, că patroana racola fete nonconformiste dispuse să satisfacă plăcerile clienților. O făcea, zicea atunci, pentru un salon de masaj thailandez și nu pentru prostituție, însă recunoștea nonșalant că angajatele ei de la night club calcă deseori strâmb. [...] «Dacă, după program, ele aleg să meargă în Băi sau altundeva cu ei, eu ce să le fac?!», se apăra I. [...] La rândul său, I.Ț. nu e nici el nou în branșă. A patronat un bar de striptease în Beiuș și unul în Borș, sub denumirea de Casa Roz. Ba mai mult, a și fost anchetat, de procurorii DIICOT Oradea, tot pentru proxenetism. Dosarul a fost, însă, închis. Acum, I.Ț. susține că tot ce i se impută de procurorii ieșeni sunt «niște aberații» pe care refuză însă să le comenteze. «Nu doresc să dau niciun interviu», a spus el BIHOREANULUI.»⁸³.

Din cazul relatat se desprind și aspecte ce conturează profilul psihosocial al prostituatelor, regăsit în concluziile studiului⁸⁴ întreprins în perioada februarie 2000-mai 2001, cu participarea O.I.M., sintetizate în *Portretul robot al tinerei vulnerabile* fiind similare și cu cele specifice fetelor de la Casa Albă și anume:

- *Provin, mai ales din orașele mari, în care controlul social al comunității este mult diminuat, localizate în regiunile sărace ale țării (fetele erau racolate din municipiul Iași, doar dintre cele cu situație materială precară);*
- *Nivelul lor de educație nu depășește, de regulă studiile liceale (într-adevăr, fetele erau alese din rândul adolescentelor de liceu sau al studentelor);*
- *Potrivit studiului, o fată tânără și necăsătorită, cum era și cazul celor de la Casa Albă, este vulnerabilă la fenomenul traficului dacă ar fi dispusă să încalce anumite norme sociale – sau chiar legi, pentru a pleca în străinătate pentru un loc de muncă – în cazul Casa Albă fetele doreau să aibă un loc de muncă și erau selectate doar cele care prezentau garanția că se vor descurca cu clienții, în sensul că „obligatoriu, racolatorii le treceau pe fete prin patul lor. În funcție de cât de ușor acceptau să facă sex și cât de pricepute erau, băieții știau dacă pot avansa sau nu. Dacă totul mergea bine, după câteva zile fetele erau deja prostituate să accepte relațiile sexuale contra cost și intrau în circuit. Iar după câteva partide, erau «premiat» cu câte un post de ospătară sau dansatoare la Oradea.»⁸⁵.*

Față de faptele petrecute în stabilimentul Casa Albă procurorii au efectuat arestări pentru infracțiuni de prostituție, proxenetism și trafic de persoane în

⁸³ *Bordelul de la Casa Albă*, în Oradea Online, 27 martie 2009, cf. http://www.aron.ro/stiri_albastre/bordelul_de_la_casa_alba_63_353049.html, consultat la data de 12.09.2009.

⁸⁴ Cercetarea cantitativă realizată de Centrul pentru Sociologie Urbană și Regională (CURS) în perioada 28 martie-14 aprilie 2001; cercetarea exploratorie realizată de Institutul de Cercetare pentru Calitatea Vieții ICCV în perioada 26 februarie – 20 martie 2001 și cercetarea calitativă Realizată de Mercury Research and Marketing Consultants în perioada 1 mai-30 mai 2001.

⁸⁵ *Ibidem*.

total 22 de femei, dintre care 7 minore; traficul de persoane a fost evaluat din perspectiva deplasării și cazării fetelor (tinere – adolescente, eleve și studente) din municipiul Iași și împrejurimilor acestuia, în baza promisiunilor mincinoase de găsire de locuri de muncă („«Aveam nevoie de bani și am avut relații sexuale cu diferiți bărbați. Însă la Oradea am plecat ca ospătar. Așa mi s-a zis. Nu am știut ce mă așteaptă acolo»», a explicat una din tinerele ajunse în plasa grupării.”⁸⁶); pe de altă parte, victimele traficului aveau „un sentiment scăzut de apartenență socială” – caracteristică a *Portretului robot al tinerei vulnerabile* – deoarece au renunțat la statutul social de eleve/studente, la prieteni și familie.

- altă categorie de prostituate depistată de studiile⁸⁷ sociologice o constituie *prostituatele însoțitoare sau de escortă*, care au rolul de a ține companie unor clienți importanți, de regulă într-o singură seară, companie care presupune și practicarea de relații sexuale.

În acest tip de prostituție poate fi inclus un caz identificat prin cercetarea documentelor oferite de Poliția județului Bihor. Este vorba de activitatea unor traficanți de persoane deconspirată de ofițerii Centrului Zonal de Combatere a Crimei Organizate și Antidrog Oradea, împreună cu cei ai Inspectoratului Poliției de Frontieră Bihor. Traficanții care organizaseră o amplă rețea de prostituate spre Spania respectiv I.C. de 34 ani, originar din mediul rural, județul Constanța, și V.T.T. de 29 ani, din Oradea, au fost reperați de autoritățile de control în Punctul de frontieră Borș, când intenționau să iasă din România împreună cu trei tinere. Cei doi bărbați erau obișnuiții traseului România – Spania.

„Fetele, cu vârste cuprinse între 18 și 25 de ani, au declarat că doresc să ajungă în Germania, iar bărbații, că au destinația Spania. Inadvertența dintre declarații i-a determinat pe polițiștii de frontieră să-i anunțe pe cei din CZCCOA. După câteva ore de audieri, fetele, care provin din Tulcea și Constanța, au recunoscut că au fost racolate de I.C., care le-a promis că le va face «dame de companie» în Madrid. Până la trecerea frontierei, fetele au declarat că au fost cazate în comuna bihoreană Tășad, la locuința lui I.L.T. de 40 ani, soția celui mai cunoscut interlop orădean, G.T., zis Gabi Dinamită. Cu ocazia percheziției, polițiștii au găsit în casa acesteia 10 cartușe, calibrul 5,6 mm., accesorii pentru curățirea unei arme de calibrul 5,6 mm., Ordine de transfer valută Western Union expediate din Madrid pe numele I.T., de către cetățeni români, rude din anturajul lui Gabi Dinamită și un pașaport românesc pe numele I.T., pe care era aplicată, în fals,

⁸⁶ *Ibidem.*

⁸⁷ Clinard, M., B., and Meier, R., F., *Sociology of Deviant Behaviour*, fifth edition, New York, Chicago, San Francisco, Dallas, Holt, Rinehart and Winston, 1975, Mahoney, E., R., *Human Sexuality*, New York, McGraw-Hill, Inc., 1983; Julian, J. and Kornblum, W., *Social Problems*, fourth edition, New Jersey, Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, 1983, etc. *apud* Rădulescu, S., M., *Sociologia și istoria comportamentului sexual „deviant”*, Ed. Nemira, 1996, p. 108.

fotografia lui I.T. Comisarul Nicolae Stamate, Șeful CZCCOA Oradea, [a declarat] că: I.T. a locuit în București și este mort din 1999; I.T. a dispărut de la domiciliu; ea a fost dată în urmărire generală și în consemn la toate punctele de frontieră din România. Din informațiile pe care [autoritățile le dețineau] Dinamită locuiește sub o identitate falsă la Madrid, unde e patronul unui bordel, exploatează 200 de prostituate și are ca «asociat» un anume «Ionică din Galați». Noi am transmis toate informațiile colegilor din Spania și sperăm să îl putem prinde, afirma comisarul. G.T. este căutat de poliști încă din decembrie 2000, după ce, la comanda unui interlop arădean, l-a răpit și sechestrat pe unul dintre hoții care îi furaseră acestuia jeep-ul. El a fost dat în urmărire generală și internațională. Față de I.T., I.C. și T.V.T. s-a început urmărirea penală pentru proxenetism. Bărbații au fost arestați 5 zile, după care au fost puși în libertate.»⁸⁸

Chiar dacă un astfel de serviciu de dame de companie ar fi fost organizat în Spania relevăm că era inițiat de cetățeni, din municipiul Oradea – situat în Vestul României, care poate fi considerată zonă mai puternic criminogenă decât alte zone urbane ca urmare a faptului că este situată la granița cu Uniunea Europeană (la data producerii fenomenului). De asemenea, organizatorii serviciilor de dame de companie acționau în zona cea mai obscură a infracționalității, în delincvența gravă, uzând de acte de identitate falsificate, deținând (poate ilegal) arme de foc, făcând parte din lumea interlopă și ocupându-se inclusiv cu activități infracționale *la comandă* (recuperări de bani, răzbunări etc.). Datele prezentate sugerează că criminalitatea organizată – respectiv faptele de prostituție, proxenetism și trafic de persoane se însoțesc și de alte tipuri de infracțiuni: „[a]ctivitățile ilegale de acest gen se suprapun pe furturile de autovehicule, pe falsurile săvârșite la punctele de frontieră și pe banii obținuți din alte activități ilicite.»⁸⁹

- altă categorie de prostituate stabilită în urma cercetărilor⁹⁰ sociologilor americani este cea a așa-numitelor *call-girls* care se pot contacta telefonic pentru servicii sexuale. Acest gen de prostituate au statutul cel mai înalt dintre toate prostituatele, cu instrucție și educație superioară celorlalte categorii, unele dintre ele fiind chiar cu studii superioare; pot fi considerate corespondentele moderne ale curtezanelor din Grecia antică, ele „nefiind numai partenere de sex, dar și însoțitoare spirituale, cultivate, capabile să întrețină o conversație elevată. Sexualitatea

⁸⁸ Orădeanul Gabriel Tămășdan are bordel la Madrid cu 200 de prostituate romince, în *adevarul.ro* din 6 decembrie 2002, cf. <http://adevarul.md/articole/2002/oradeanul-gabriel-tamasdan-are-bordel-la-madrid-cu-200-de-prostituate-romance.html>, consultat la data de 13.09.2009.

⁸⁹ Mocuța, G., *Criminalitatea organizată și spălarea banilor*, Noul Orfeu, București, 2004, p. 130.

⁹⁰ Clinard, M., B., and Meier, R., F., *Sociology of Deviant Behaviour*, fifth edition, New York, Chicago, San Francisco, Dallas, Holt, Rinehart and Winston, 1975, Mahoney, E., R., *Human Sexuality*, New York, McGraw-Hill, Inc., 1983; Julian, J. and Kornblum, W., *Social Problems*, fourth edition, New Jersey, Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, 1983, etc. *apud* Rădulescu, S., M., *Sociologia și istoria comportamentului sexual „deviant”*, Ed. Nemira, 1996, pp.108-109.

însăși este oferită în cele mai diverse și sofisticate forme.”⁹¹. Modalitatea de a intra în legătură cu clienții, respectiv cu prostituatele este *telefonul*, ca modalitate impersonală de comunicare. „Unele studii au evidențiat faptul că o prostituată, plasată în această categorie poate să câștige aproximativ 77.000 de dolari pe an.”⁹².

În încercarea de a găsi corespondentul românesc al unui tip de comportament de acest gen am identificat două site-uri⁹³ în limba română: <http://www.damedecompanie.biz/> și <http://dame-de-companie.xhost.ro/> din motorul de căutare *Google* unde sunt cuprinse diferite informații, cu fotografii atașate ale diferitelor fete/femei, care își comunică și numărul/numerele de telefon la care pot fi contactate (menționăm că activitatea cuprinsă în site-urile respective este ilegală în România); unele tinere sunt dispuse să plece și în afara țării pentru o întâlnire; (site-ul <http://dame-de-companie.xhost.ro/> cuprindea 118 fotografii ale fetelor, cu vârste cuprinse între 18 și 31 de ani, media de vârstă fiind de 21 de ani).

- *prostituatele ocazionale*⁹⁴ sunt o altă categorie care practică prostituția numai din necesități economice, atât cât să completeze veniturile familiei sau să le asigure, în lipsa altor surse de venit. Soții lor nu cunosc, sau chiar dacă știu de faptul că se prostituează, aprobă acest gen de activitate; „Acest tip de prostituate cu «jumătate de normă» disociază rolul sexual cu caracter comercial de cel de gospodină, mamă, soție.”⁹⁵.

Unul dintre studiile de caz identificate în demersul nostru explorativ în cadrul Penitenciarului din Oradea este exemplificator pentru acest tip de prostituție.

L.P.R. – sex masculin, de etnie romă, născut la data de 25.08.1985 în Oradea, provine dintr-o familie dezorganizată, părinții separându-se când el avea 5 ani; despre tată nu își aduce aminte nimic, dar cu mama se înțelege foarte bine, locuind împreună; în ceea ce privește nivelul de educație, L.P.R. are 4 clase, pe care le-a urmat de la vârsta de 11 ani, dar recunoaște că nu știe să scrie și nici să citească; este recidivist, pentru săvârșirea infracțiunii de furt din autoturisme, faptă pentru care s-a autodenunțat, instanța aplicându-i o pedeapsă de 3 ani închisoare cu suspendarea executării pedepsei. (Precizăm că și mama lui T.M. în vârstă de 39 de ani este coautoare la infracțiunea de trafic de persoane, împreună cu fiul său, în prezent aceasta aflându-se în Penitenciarul Arad). L.P.R. își câștiga existența lucrând ca zilier, ultima îndeletnicire fiind de manipulant marfă la o piață agro-alimentară din Oradea; nu este căsătorit, are o fetiță de 5 ani și trăia împreună cu mama copilei, la mama lui. El a fost acuzat de săvârșirea infracțiunii de trafic de minori, infracțiune comisă împreună cu concubina și mama lui.

⁹¹ *Idem.* p. 109.

⁹² *Ibidem.*

⁹³ Consultate la data de 13.09.2009 – motor de căutare *Google*.

⁹⁴ Clinard, M., B., and Meier, R., F., *Op. cit.*, 1975, Mahoney, E., R., *Op. cit.*, 1983; Julian, J. and Kornblum, W., *Op. cit.*, 1990, etc. *apud* Rădulescu, S., M., *Op. cit.*, Ed. Nemira, 1996, p. 109.

⁹⁵ *Ibidem*, pp.108-109.

Din cele expuse nouă în Penitenciar, L.P.R. a susținut că el nu se consideră vinovat pentru acuzele ce i s-au adus deoarece nu știa ce se întâmplă în casa lui, deși a afirmat în timpul relatărilor că bănuia că F.R.M. – concubina lui se prostitua, dar nu era sigur, era confuz, dar nu avea nimic împotriva, ” întrucât așa mai aveau bani pentru traiul zilnic”. De asemenea, ne-a mai spus că sora lui îi atrăsese atenția că L.P.M. se prostitua, dar el nu a ținut cont de spusele acesteia. Pe de altă parte, F.R.M. a mai relatat că la proces, în instanță a auzit că L.P.M. se prostitua, dar, nu a luat atitudine în nici un fel.

Pe de altă parte, L.P.M. s-a arătat o persoană binevoitoare în discuția noastră cu atitudini altruiste față de semenii, el chiar relatându-ne cazul unei femei, prietenă cu concubina lui, pe care, a găzduit-o când a fost evacuată din imobilul în care locuia, datorită cheltuielilor restante.

Față de cele afirmate de L.P.M. în autobiografia sa, și față de faptele pentru care a fost acuzat, existând probe materiale, nu putem susține varianta lui L.P.M.: nu știa ce se petrece la el în casă, respectiv ce făceau mama sa și concubina lui – în fapt, organizau activități de prostituție, inclusiv asupra unei minore pe care mama lui L.P.M. o exploata, având ca precedent faptul că o primise în chirie – faptă pe care organele de urmărire penală au încadrat-o la trafic de minori. Adevărul a fost stabilit de instanța de judecată, L.P.M. fiind acuzat de săvârșirea infracțiunii de proxenetism și trafic de minori sub formă organizată.

Corelând cazul lui L.P.R. din Penitenciarul Oradea cu cele cuprinse în Rechizitoriul D.I.I.C.O.T. Serviciul Teritorial Oradea din anul 2008 pe care l-am studiat, mama lui L.P.R., T.M. este și ea acuzată, împreună cu concubina lui L.P.R., și anume F.R.M. de 24 de ani tot pentru săvârșirea infracțiunii de trafic de persoane; în asociere, cei doi, mamă și fiu, împreună cu concubina acestuia au fost considerați și încadrați ca fiind grup criminal organizat.

- altă categorie de prostituate, pe care studiile⁹⁶ sociologilor americani au desprins-o din cercetările efectuate este cea a *prostituatelor din bordeli* care își desfășurau activitatea în stabilimente mai puțin întâlnite în zilele noastre, numite în trecut, în Europa și Statele Unite, case de toleranță, autorizate, și de diferite categorii: „de la localurile sordide, unde clienților li se furau banii în timpul practicării relațiilor sexuale cu prostituatele, complice de fapt, ale jefuitorilor, la diferitele locuințe plasate în zone cu «felinar roșu» (pentru a marca segregarea lor de lumea respectabilă), și până la stabilimentele de «distracție» elegante, în care prostituatele erau bine îmbrăcate și serveau băuturi fine clienților, care aveau libertatea de a alege dintre ele și a le cere orice fel de servicii sexuale. Foarte puține stabilimente funcționează astăzi în întreaga lume.”⁹⁷

⁹⁶ Clinard, M., B., and Meier, R., F., *Sociology of Deviant Behaviour*, fifth edition, New York, Chicago, San Francisco, Dallas, Holt, Rinehart and Winston, 1975, Mahoney, E., R., *Human Sexuality*, New York, McGraw-Hill, Inc., 1983; Julian, J. and Kornblum, W., *Social Problems*, fourth edition, New Jersey, Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, 1983, etc. *apud* Rădulescu, S., M., *Sociologia și istoria comportamentului sexual „deviant”*, Ed. Nemira, 1996, p. 109.

⁹⁷ *Idem*, p. 109.

(exemplul dat se referă la deșertul Nevada – S.U.A., unde prostituția era legalizată, prostituatele își exercitau activitatea în *rutote* anume închiriate, cu obligația de a plăti proprietarului un procent de 50-60% din venitul obținut).

În statele în care prostituția este legalizată există o evidență a prostituatelor, ele beneficiază de asigurări sociale și sunt controlate de poliție și de medici.⁹⁸

În restul bordelurilor, cele în afara legii, câștigurile obținute „sunt alocate dobândirii de «materiale» (lenjerie, de exemplu), plăților făcute avocaților, medicilor, mitei date polițiștilor etc. Majoritatea acestor stabilimente sunt patronate de membri ai organizațiilor criminale.”⁹⁹

În contextul în care faptele de a organiza activități ilegale de prostituție prezintă ele însele pericole sociale, implicarea autorităților, care să susțină sau să încuviințeze tacit astfel de activități prezintă o însemnată pericolozitate socială; dacă în cazul bordelurilor ilegale sunt implicate și autorități, sistemul social este bulversat, controlul social extern (conformitatea indivizilor la influențele sociale care se exercită asupra lor (recompense, pedepse) [...]) sau cel negativ (bazat pe teama individului că va fi pedepsit dacă încalcă normele și valorile sociale, (teamă concretizată în sancțiuni formale sau informale).)¹⁰⁰ nemaigăsindu-și legitimitatea. Echilibrarea scalei valorilor nu poate avea loc decât prin pedepsirea celui ce încalcă norma, pedeapsa trebuind să aibă ecou social.

Presa națională a semnalat în anul 2003 cazul unui ofițer de marină care s-a implicat în a facilita infractorilor desfășurarea de acțiuni ilegale în vederea traficării persoanelor:

„Polițiștii de frontieră din Mehedinți, împreună cu reprezentanți ai Serviciului de Informații și Protecție Internă au anihilat o rețea de trafic de carne vie, în cadrul căreia un rol important îl juca un ofițer de la Căpitănia Portului Ostrovul Mare. Potrivit poliției, toată afacerea era pusă la cale într-un bar din Drobeta-Turnu Severin. Aici, patroana localului, Violet și concubinul acesteia, cetățean iugoslav, au racolat mai multe tinere din județ cărora le promiteau un loc de muncă decent și bine plătit în Iugoslavia sau în Occident. Fetele erau duse până la malul Dunării de doi români, Gicu și Gigi, unul dintre ei cunoscut ca făcând parte din lumea interlopă. De aici, erau trecute pe malul iugoslav cu o barcă închiriată de ofițerul P.B., de la Căpitănia Ostrovul Mare, ajutat și de un anume Lucian. Ajunse pe malul sârbesc, tinerele erau așteptate de proprietarul bărcii împreună cu cetățeanul iugoslav Sava și duse acasă la părinții acestuia. Abia când ajungeau aici, fetele descopereau că au fost vândute și urmau să fie revândute unor cetățeni străini cu scopul practicării prostituției pe teritoriul Iugoslaviei, dar și în alte țări din Spațiul Schengen.

⁹⁸ *Ibidem.*

⁹⁹ *Ibidem.*

¹⁰⁰ Clinard, M., B., and Meier, R., F., *Sociology of Deviant Behaviour*, fifth edition, New York, Chicago, San Francisco, Dallas, Holt, Rinehart and Winston, 1975, Mahoney, E., R., *Human Sexuality*, New York, McGraw-Hill, Inc., 1983; Julian, J. and Kornblum, W., *Social Problems*, fourth edition, New Jersey, Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, 1983, etc. *apud* Rădulescu, S., M., *Sociologia și istoria comportamentului sexual „deviant”*, Ed. Nemira, 1996, p. 109.

Pentru a-și recupera banii pentru serviciile prestate, cei doi transportatori români se deplasau și ei în Iugoslavia la părinții lui Sava. Acum, toți capii acestei rețele de trafic de carne vie au fost reținuți și cercetările continuă pentru descoperirea tuturor persoanelor implicate, declară purtătorul de cuvânt al Poliției de Frontieră Mehedinți, inspector principal Mariana Cenea.”¹⁰¹

- altă categorie de prostituate, descrisă de literatură¹⁰² este aceea a *vânzării sexului inexistent*, pentru care clienții trebuie întâi să plătească și abia apoi pot beneficia de serviciu; odată plata efectuată, clienții erau păcăliți, neexistând nici o ofertă; înșelăciunea ca atare nu poate fi reclamată deoarece s-ar revendica ceva ilegal.

În ceea ce privește reglementarea prostituției pentru viitor, societatea românească, în proporție majoritar-representativă dorește dezincriminarea ei, respectiv fapta antisocială se apreciază că nu va mai prezenta pericolozitatea socială a unei infracțiuni, ci va fi considerată doar faptă contravențională și deci sancționabilă administrativ, astfel prostituția va fi exclusă din prevederile Codului penal¹⁰³ – varianta ultimă, despre care avem cunoștință.

Raportat la domeniul faptelor antisociale ce lezează bunele moravuri menționăm contravențiile. Potrivit Legii 32/1968 privind stabilirea și sancționarea contravențiilor¹⁰⁴ (în prezent, abrogată), contravenția era acea faptă care prezenta un pericol social mai redus decât infracțiunea.

Actualmente, conform normelor în vigoare¹⁰⁵, constituie contravenție fapta săvârșită cu vinovăție, stabilită și sancționată prin lege, prin ordonanță, prin hotărâre a Guvernului ori, după caz, prin hotărâre a consiliului local al comunei, orașului, municipiului sau al sectorului municipiului București, a consiliului județean ori a Consiliului General al Municipiului București. Legea contravențională apără valorile sociale care nu sunt ocrotite prin legea penală. Ceea ce poate determina transformarea unei contravenții în infracțiune, pentru situațiile în care se aduc atingere aceluiași valori sociale va fi în primul rând caracterul periculos al faptei, organizarea activității antisociale, posibilitatea surprinderii făptuitorilor și nu în ultimul rând caracterul de repetabilitate și continuitate al acțiunilor desfășurate. Unele fapte, considerate de legiuitor contravenții pot suferi o altă încadrare

¹⁰¹ Bidilici, A., *Ofițer implicat într-o rețea de prostituție*, în „Evenimentul Zilei Online”, 28 ianuarie 2003, cf. http://www.expres.ro/investigatii/?news_id=110279&print=1, consultat la data de 28 ianuarie 2003.

¹⁰² Mahoney, E., R., *Human Sexuality*, New York, McGraw-Hill, Inc., 1983, p. 493 *apud* Rădulescu, S., M., *Op. cit.*, p. 110.

¹⁰³ cf. http://www.avocatnet.ro/content/articles/id_16202/Noul-Cod-Penal-2009-publicat-in-Monitorul-Oficial-Text-integral.html consultat la data de 04.08.2009. Legea nr. 286/2009 privind Codul Penal a fost publicată în M. Of., P. I, nr. 510 din 24 iulie 2009.

¹⁰⁴ Publicată în B. Of. nr. 148 din 14 noiembrie 1968.

¹⁰⁵ O. G. nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor, publicată în M. Of., P. I, nr. 410 din 2 iulie 2001, modificată prin Legea nr. 180/2002, publicată în M. Of., P. I, nr. 268 din 22 aprilie 2002, cu modificările și completările ulterioare.

juridică, intrând în sfera actelor delincvenționale și devenind infracțiuni (spre exemplu practicarea raporturilor sexuale, în mod sistematic, repetat, cu caracter de obișnuință în vederea asigurării mijloacelor de existență ori dacă se constată caracterul de repetabilitate ori are loc flagrantul), iar în măsura în care elementele constitutive ale diferitelor acțiuni umane întrunesc condiții de încadrare a faptelor în categoria infracțiunilor de exploatare ale unei persoane, respectiv trafic de persoane, pedeapsa aplicată este una mult mai aspră.

Un domeniu de reglementare distinct, care are tangență cu fapte antisociale precum prostituția, proxenetismul, cerșetoria este dat de contravențiile prevăzute în Legea nr. 61/1991 pentru sancționarea faptelor de încălcare a unor norme de conviețuire socială, a ordinii și liniștii publice¹⁰⁶, cu modificările și completările ulterioare. Conform art. 1 din Legea 61/1991, pentru asigurarea climatului de ordine și liniște publică necesar desfășurării normale a activității economice și social-culturale și promovarea unor relații civilizate în viața cotidiană, cetățenii sunt obligați să aibă un comportament civic, moral și responsabil, în spiritul legilor țării și al normelor de conviețuire socială; art. 2 al Legii nr. 61/1991 prevede că este contravenție oricare din faptele prevăzute în cuprinsul Legii 61/1991, modificată și completată, cu condiția să nu fie comise în așa fel încât, potrivit legii penale, să fie considerate infracțiuni.

Prin Legea nr. 61/1991 pentru sancționarea faptelor de încălcare a unor norme de conviețuire socială, a ordinii și liniștii publice, republicată¹⁰⁷, se consideră contravenții următoarele fapte:

- potrivit art. 2 pct. 2 din Legea nr. 61/1991 „constituirea unui grup format din trei sau mai multe persoane, în scopul de a săvârși acțiuni ilicite, contrare ordinii și liniștii publice și normelor de conviețuire socială, precum și actele de încurajare sau sprijinire, sub orice formă, a unor astfel de grupuri de persoane, care incită la dezordine socială” constituie contravenție și se sancționează cu amendă administrativă. Din conținutul juridic al contravenției se poate stabili o similitudine cu faptele de criminalitate organizată, cel puțin în ceea ce privește numărul persoanelor ce se asociază în vederea săvârșirii de infracțiuni, nivelul minim fiind tot 3, după cum prevede și legea specială românească a criminalității organizate, însă, în cazul contravențiilor, pericolitatea socială este mult redusă, aspect certificat de natura sancțiunilor aplicabile, respectiv de ordin administrativ și nu penal.
- potrivit art. 2 pct. 3 din Legea nr. 61/1991, republicată „apelarea în mod repetat, la mila publicului, de către o persoană aptă de muncă, precum și determinarea unei persoane la săvârșirea unor astfel de fapte” se sancționează

¹⁰⁶ Publicată în M. Of., P. I, nr. 167 din 27 septembrie 1991, cu modificările și completările ulterioare.

¹⁰⁷ în M. Of., P. I, nr. 387 din 18 august 2000.

cu amendă administrativă; și în această situație stabilim o similitudine cu infracțiunea de cerșetorie incriminată în Codul penal;

- potrivit art. 2 pct. 6 din Legea nr. 61/1991, republicată „atragera de persoane, sub orice formă, săvârșită în localuri, parcuri, pe străzi sau în alte locuri publice în vederea practicării de raporturi sexuale cu acestea spre a obține foloase materiale, precum și îndemnul sau determinarea, în același scop, a unei persoane la săvârșirea unor astfel de fapte” constituie contravenție și se sancționează administrativ – reclamăm și în aceste situații asemănări cu infracțiunea de prostituție prevăzută de Codul penal;
- potrivit art. 2 pct. 7 din Legea nr. 61/1991, republicată „acceptarea sau tolerarea practicării faptelor prevăzute la pct. 6)”, respectiv atragera de persoane, sub orice formă în vederea practicării de raporturi sexuale cu acestea spre a obține foloase materiale, precum și îndemnul sau determinarea, în același scop, a unei persoane la săvârșirea unor astfel de fapte, „în hoteluri, moteluri, campinguri, baruri, restaurante, cluburi, pensiuni, discoteci sau în anexele acestora de către patronii sau administratorii ori conducătorii localurilor respective” constituie contravenție și se sancționează tot administrativ; pentru un grad de pericolozitate mai mare, Codul penal prevede infracțiunea de proxenetism.

Față de infracțiunile de cerșetorie, de prostituție ori de proxenetism, infracțiunea de trafic de persoane este mult mai complexă și mai gravă, atât ca modalități de săvârșire, ca pedepse prevăzute de lege, dar mai ales ca pericol și urmări sociale.

Dintre cazurile de infracțiuni de trafic de persoane studiate, atât personal cât și prin intermediul literaturii de specialitate, luând în considerare și multiplele articole din presa scrisă, apreciem că acestea aparțin unei infracționalități noi, moderne, diferite de cea *clasică* – *de drept comun*, datorită noilor contexte sociale și economice generate de globalizare și de suprad dezvoltarea domeniului ciberneticii, explicând formarea criminalității transnaționale organizate. Și țara noastră se confruntă cu o astfel de criminalitate, evoluția ei fiind vizibilă după 1989, când, incipient „[a]u început [...] să coexiste [...] o criminalitate de tip primitiv, manifestată prin sustrageri de autoturisme, șantaje, jocuri de noroc, trafic de stupeficante, cu o criminalitate evoluată care se manifestă prin săvârșirea bancrutelor frauduloase, evaziunilor fiscale sau în general a fraudelor financiar-bancare, capabile să producă prejudicii importante și chiar să cutremure stabilitatea economică, culminând cu spălarea unor importante sume de bani ai criminalității organizate, activități favorizate și de lipsa unei legislații în materie.”¹⁰⁸.

Vidul legislativ în materia traficului de persoane a determinat încadrarea acestuia la fapte de proxenetism ori prostituție: „[a]u pătruns totodată, în România, rețele

¹⁰⁸ Mocuța, G., *Criminalitatea organizată și spălarea banilor*, Noul Orfeu, București, 2004, p. 51.

internaționale ale traficului de carne vie, care, sub emblema inofensivă a unor firme care căutau «dansatoare», «manechine» sau alte lucrătoare pentru străinătate, recrutează prostituate pentru diferite țări (în special Turcia, Grecia, Italia, Franța și Germania). Multe tinere ajunse în străinătate prin intermediul acestor firme au constatat că de fapt semnaseră un «contract» pentru practicarea prostituției și nu pentru ocupația promisă.¹⁰⁹, dar adoptarea Legii nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, cu modificările și completările ulterioare, prin crearea cadrului instituțional și operațional a determinat încadrarea juridică justă și temeinică a faptelor de trafic și exploatare a semenilor.

1.5. Traficul de persoane, fenomen juridic

Pentru o judicioasă expunere a aspectelor juridice și psihosociale ale fenomenului traficului de persoane apreciem că analizarea infracțiunii de trafic de persoane din perspectivă juridică se impune, deoarece constituie fundamentul realității faptei, incriminării ei de lege și implicit, sancționării ei la nivel social, ca formă agravată de devianță.

În analiza conținutului infracțiunii de trafic de persoane vom prezenta, din perspectiva teoriei dreptului penal, această faptă antisocială după următorul sistem: **conținutul/definiția legală, obiectul juridic general și special, obiectul material, subiectul, latura obiectivă și latura subiectivă, tentativa, consumarea, sancțiunea, formele agravate, cauzele de nepedepsire ori de reducere a pedepsei**. Am ales abordarea pentru că „[a]cesta este, de altfel sistemul adoptat, în general, în orice lucrare consacrată cercetării părții speciale a dreptului penal în întregime, unei anumite categorii de infracțiuni sau unei singure infracțiuni.”¹¹⁰.

Precizăm că infracțiunile de trafic de persoane, de minori ori cele în legătură cu traficul de persoane sunt incriminate nu în partea specială a Codului penal, ci într-o lege specială, dar analiza lor se poate face în mod similar; de asemenea, menționăm că legiuitorul român a adoptat „drept criteriu de construire a sistemului părții speciale a Codului penal din 1968 *obiectul juridic al infracțiunilor*.”¹¹¹, față de acest criteriu, infracțiunile fiind grupate ca de exemplu: infracțiuni contra persoanei, infracțiuni contra patrimoniului, infracțiuni care aduc atingere unor relații privind conviețuirea socială, infracțiuni contra păcii și omenirii etc. și dată fiind amploarea și complexitatea fenomenului traficului de persoane reglementarea lui a necesitat alocarea unui act normativ general-cadru și special. Deci, vom analiza, din perspectiva teoriei dreptului penal – toate aspectele ce țin de traficul de persoane.

¹⁰⁹ Rădulescu, S., M., *Sociologia și istoria comportamentului sexual „deviant”*, Ed. Nemira, 1996, p. 113.

¹¹⁰ Loghin, O., Toader, T., *Drept penal român. Partea specială*, Ediția a II-a, revăzută și adăugită, Casa de Editură și Presă „Șansa”-S.R.L., București, 1996, p. 15.

¹¹¹ *Idem*, p. 15.

1.5.1. Definiția legală a infracțiunii de trafic de persoane și de minori

Infraacțiunea/infraacțiunile de trafic de persoane sunt definite în legea-cadru în materie, respectiv Legea nr. 678/2001¹¹² privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, cu modificările și completările ulterioare. Conținutul legal al infracțiunii de trafic de persoane, respectiv cel al infracțiunii de trafic de minori – formele simple (neagravate) ale acestora sunt prevăzute la art. 12 alin. 1 (cazul persoanelor majore) respectiv la art. 13 alin. 1 (cazul minorilor) al Legii nr. 678/2001. Ele au următorul conținut constitutiv:

Potrivit art. 12 alin. 1 din Legea nr. 678/2001 „*[c]onstituie infracțiunea de trafic de persoane recrutarea, transportarea, transferarea, cazarea ori primirea unei persoane, prin amenințare, violență sau prin alte forme de constrângere, prin răpire, fraudă ori înșelăciune, abuz de autoritate sau profitând de imposibilitatea acelei persoane de a se apăra sau de a-și exprima voința, ori prin oferirea, darea, acceptarea sau primirea de bani ori de alte foloase pentru obținerea consimțământului persoanei care are autoritate asupra altei persoane, în scopul exploatării acestei persoane, și se pedepsește cu închisoare de la 3 la 12 ani și interzicerea unor drepturi.*”.

Potrivit art. 13 alin. din Legea nr. 678/2001 reprezintă infracțiunea de trafic de minori „*[r]ecrutarea, transferarea, găzduirea sau primirea unei persoane cu vârsta cuprinsă între 15 și 18 ani, în scopul exploatării acesteia, constituie infracțiunea de trafic de minori și se pedepsește cu închisoare de la 5 la 15 ani și interzicerea unor drepturi.*”.

Aceste două definiții (potrivit teoriei dreptului penal constituie formele simple sau de bază ale infracțiunilor) reprezintă conținutului infracțiunilor de trafic de persoane (femei și bărbați), respectiv de trafic de minori – fapte pe care legiuitorul român le-a incriminat distinct: forma simplă a infracțiunii de trafic de persoane (majore) se pedepsește cu închisoare de la 3 la 12 ani și interzicerea unor drepturi, iar cu închisoare de la 5 la 15 ani și interzicerea unor drepturi pentru infracțiunea săvârșită în forma ei simplă de trafic de minori.

Această delimitare determină și o analiză separată, infracțiunile fiind analizate și exprimate statistic, în prezent¹¹³, la nivelul Agenției Naționale Împotriva Traficului de Persoane – autoritatea specializată în domeniu – pe categorii de gen, respectiv de vârstă dar și de alte criterii.

¹¹² modificată și completată prin Legea nr. 230/2010, publicată în M. Of. Nr. 812/06.12.2010.

¹¹³ cf. <http://anitp.mai.gov.ro/ro/> consultat la data de 13.08.2010.

1.5.2. *Obiectul juridic al infracțiunii de trafic de persoane și de minori*

Obiectul juridic generic al infracțiunilor de trafic de persoane și de minori se poate considera că este comun, într-o anumită măsură, cu obiectul juridic generic al infracțiunilor care aduc atingere unor relații privind conviețuirea socială, respectiv cu cel al infracțiunilor de proxenetism și prostituție, deoarece cele două sunt prevăzute în Codul penal la Titlul IX: *Infracțiuni care aduc atingere unor relații privind conviețuirea socială*, Capitolul IV incriminând: *Alte infracțiuni care aduc atingere unor relații privind conviețuirea socială*.

Relațiile privind conviețuirea socială sunt cuprinse în diferite norme de conduită, „începând cu cele morale și terminând cu cele juridice și vizează multiplele aspecte pe care le implică conviețuirea în societate. Fiind de mare însemnătate, relațiile privind conviețuirea socială sunt ocrotite prin toate mijloacele.”¹¹⁴

Având în vedere însă că traficul de persoane este incriminat într-o lege specială și nu în Codul penal, obiectul juridic general se detașează și se diferențiază de cel al infracțiunilor din cod; s-a considerat în literatura de specialitate că acesta este dat de „totalitatea relațiilor sociale care se formează și se dezvoltă în jurul valorilor sociale constituite din principalele atribute ale persoanei și anume viața, integritatea corporală, sănătatea, libertatea, inviolabilitatea sexuală, onoarea și demnitatea.”¹¹⁵

În consecință, infracțiunile de trafic de persoane au ca *obiect juridic special* „relațiile a căror formare, desfășurare și dezvoltare normală sunt condiționate de respectarea libertății de deplasare, de acțiune, de exprimare, de opțiune, de manifestare pe plan psihic a persoanei fizice, precum și a altor valori intrinseci ființei umane: viața, integritatea corporală, inviolabilitatea sexuală, siguranța, onoarea și demnitatea.”¹¹⁶

Considerăm că mai pot fi cuprinse în obiectul juridic special, dată fiind asemănarea cu unele aspecte ale infracțiunilor de prostituție și proxenetism și acele relații sociale privind conviețuirea socială a căror derulare este condiționată de procurarea mijloacelor de existență prin activități oneste, cu respectarea regulilor morale și a drepturilor ființei umane, a demnității și integrității persoanei față de faptele de exploatare a acestora din sursa de trafic și de câștig injust, iar pentru

¹¹⁴ Dongoroz, V., Kahane, S. ș.a., *Explicații teoretice ale Codului penal român, partea specială*, Vol. V, Ed. Academiei, 1971, p. 1544 *apud* Loghin, O., Toader, T., *Drept penal român. Partea specială*, Ediția a II-a, revăzută și adăugită, Casa de Editură și Presă „Șansa” – S.R.L., București, 1996, p. 528.

¹¹⁵ Ștefăroi, N., *Incrimnarea traficului de ființe umane*, în Mateuț, G., Petrescu, V., E., Ștefăroi, N., Onu, E., Dublea, A., Luca, S., Iovu, D., Tărniceanu, R., D., Gafta, G.-L., Luca, C., Prună, R. A., *Traficul de ființe umane. Infractor. Victimă. Infracțiune*, Asociația Magistratilor Iași, Asociația Alternative Sociale, 2005, p. 27.

¹¹⁶ Ștefăroi, N., *Incrimnarea traficului de ființe umane*, în Mateuț, G. ș.a., *Traficul de ființe umane. Infractor. Victimă. Infracțiune*, Asociația Magistratilor Iași, Asociația Alternative Sociale, 2005, p. 27.

infracțiunile de trafic de persoane aparținând criminalității organizate se includ și relațiile sociale privind prevenirea și combaterea acestora.

Traficul de minori mai are în componența obiectului juridic special latura privind ocrotirea persoanei acestora, în sensul protecției ființelor fără capacitate deplină de exercițiu.

1.5.3. Obiectul material al infracțiunii de trafic de persoane

Obiectul material al unei infracțiuni „[...] este lucrul sau ființa care încorporează unele valori ocrotite prin legea penală și asupra căreia se îndreaptă acțiunea (inacțiunea) prevăzută de lege.”¹¹⁷.

Obiectul material al infracțiunilor de trafic de persoane este chiar corpul uman, ca organism viu, traficantii urmărind exploatarea capacităților fizice ale ființelor umane, indiferent de etatea lor; cauzistica este variată, existând situații de exploatare prin obligarea la practicarea cerșetoriei a persoanelor cu dizabilități, de exploatare sexuală a femeilor, tinerelor/tinerilor și copiilor (băieți sau fete), precum și de exploatare prin muncă ori supunere la muncă forțată a bărbaților, femeilor și chiar a tinerilor/minorilor; de asemenea mai pot constitui obiecte ale infracțiunilor de trafic de persoane, vizând corpul fizic, organele umane, prelevate în mod ilegal de la organisme vii sau viabile în vederea comercializării.

Chiar dacă legea românească nu prevede limitativ, modalitățile prin care o persoană poate fi exploatată, prevede într-o manieră generică la art. 2 alin. 1 pct. 2 lit. e) „efectuarea unor alte asemenea activități prin care se încalcă drepturi și libertăți fundamentale ale omului” și lasă la aprecierea autorităților evaluarea faptelor delincvenționale ca făcând parte din sfera traficului de persoane ori a altor fapte antisociale. Potrivit teoriei dreptului, drepturile fundamentale ale omului, cu sens generic, cuprinzând atât drepturi cât și libertăți, „[...] sunt acelea care, din punct de vedere juridic nu admit nici o abatere de la reglementarea legală sau o abatere foarte limitată.”¹¹⁸. De asemenea sunt considerate drepturi fundamentale „acelea care sunt recunoscute atât la nivel național ca principii constituționale, cât și la nivel internațional în documentele O.N.U. S-a arătat că drepturile fundamentale au un caracter suprapozitiv, în măsura în care ele sunt opozabile statelor, chiar în lipsa unei obligații convenționale sau acceptării lor din partea acestora.”¹¹⁹. Drepturile fundamentale sunt inerente ființei umane „[așezând] persoana umană la baza dreptului [și] au un rol premergător reglementării juridice și supraetatic, deoarece sunt preexistente oricărei ordini politice, [având] două funcții: a) una negativă, de limitare a puterii etatice și b) una pozitivă, prin care se definesc

¹¹⁷ Basarab, M., *Drept penal. Partea generală*, Vol. I, Lumina Lex, 1997, p. 150.

¹¹⁸ Meyer-Bisch, P., *Le corps des droits de l'homme*, Ed. Universitaires Fribourg, Suisse, 1992, p. 75
apud Ținca, O., *Drept constituțional și instituții politice*, Ed. Imprimeriei de Vest, Oradea, 1994, p. 333.

¹¹⁹ Ținca, O., *Drept constituțional și instituții politice*, Ed. Imprimeriei de Vest, Oradea, 1994, p. 333.

sarcini ale statului, astfel că ele nu numai că limitează constrângerea exercitată de către stat, dar și impun acestuia obligații pe care trebuie să le îndeplinească pentru îndeplinirea acestor sarcini.”¹²⁰

1.5.4. Subiectul/subiecții infracțiunii de trafic de persoane

Vom analiza în primul rând *subiectul* sau *subiecții activi* ai infracțiunii de trafic de persoane – care sunt traficanții, iar ulterior, *subiectul* sau *subiecții pasivi*, respectiv victimele.

1.5.4.1. Subiectul activ al infracțiunii de trafic de persoane

Comiterea infracțiunii de trafic de persoane se poate desfășura fie sub forma autoratului, fie sub forma participației penale (coautorat, complicitate, instigare). În funcție de aportul pe care subiectul activ (infractorul) și-l aduce la săvârșirea infracțiunii, există:

- *autor al infracțiunii* (persoana care săvârșește în mod nemijlocit fapta prevăzută de legea penală – art. 24 Cod penal);
- *coautor* (persoana care a cooperat ocazional și în baza unei legături subiective, cu acte de executare, nemijlocit, la comiterea în comun a aceleiași infracțiuni, „[...] în codul nostru penal, coautoratul nu este definit deoarece, susțin autorii respectivi, ceea ce este valabil pentru autor este valabil și pentru coautor. Ar exista deci, mai mulți autori. [deși se consideră] că problema poate fi privită mai nuanțat, deoarece ceea ce îl caracterizează pe coautor este nu doar cooperarea sa cu acte materiale de executare ci și legătura subiectivă cu ceilalți coautori, deci existența intenției din partea tuturor.”¹²¹);
- *complice* (persoana care, cu intenție, înlesnește sau ajută în orice mod la săvârșirea faptei prevăzute de legea penală, precum și aceea care promite înainte sau în timpul săvârșirii acesteia că va tăinui bunurile provenite din aceasta sau că va favoriza pe făptuitor, chiar dacă după săvârșirea faptei promisiunea nu este îndeplinită – conform art. 26 Cod penal);
- *instigator* (persoana care, cu intenție, determină pe o altă persoană să săvârșească o faptă prevăzută de legea penală – conform art. 25 Cod penal).

Toate aceste ipostaze ale infractorului le vom analiza prin prisma infracțiunii de trafic de ființe umane, cu mențiunea, conform art. 27 Cod penal: „Instigatorul și complicele la o faptă prevăzută de legea penală săvârșită cu intenție se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru autor. La stabilirea pedepsei se ține seama de contribuția fiecăruia la săvârșirea infracțiunii, precum și de dispozițiile art.

¹²⁰ Müller, I., P., *Éléments pour une Théorie Suisse des droits fondamentaux*, Berna, Ed. Staempfli, 1983, p.2 apud Ținca, O., *Op. cit.*, pp. 333-334.

¹²¹ Basarab, M., *Drept penal. Partea generală*, Vol. I, Lumina Lex, 1997, p. 409.

72”. În baza art. 72 Cod penal sunt prevăzute „Criteriile generale de individualizare” pentru stabilirea și aplicarea pedepselor – în fapt, apanajul autorității judecătorești.

1.5.4.1.1. Autorul/autoratul infracțiunii de trafic de persoane. Aspecte juridice și sociologice

Potrivit teoriei generale a dreptului penal, subiect activ al infracțiunii, inclusiv al celei de trafic de persoane „[...] poate fi numai persoana fizică ce a împlinit vârsta de 14 ani și a săvârșit sau a participat cu vinovăție la comiterea unei fapte prevăzute de legea penală.”¹²². În cazul infracțiunii de trafic de persoane, inclusiv trafic de minori, tentativa săvârșirii acestora se pedepsește (conform art. 15 alin. 1 din Legea 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, cu modificările și completările ulterioare). Orice persoană care săvârșește o „acțiune (inacțiune) prevăzută de legea penală, fie că ea duce la consumarea faptei sau nu (atunci când tentativa se pedepsește) și indiferent în ce calitate își aduce aportul (autor, coautor, instigator, complice) este *făptuitor*, însă răspunderea penală intervine numai când acțiunea (inacțiunea) a fost comisă cu vinovăție. În acest ultim caz există *infracțiune*, iar făptuitorul devine *infractor*.”¹²³. Precizăm aceste aspecte întrucât în lucrarea noastră am expus cazuri pe care le-am studiat, respectiv ale persoanelor care executau pedepse privative de libertate fiind vinovate de săvârșirea infracțiunii de trafic de persoane, precum și numeroase rechizitorii întocmite de procurori specializați, existând indicii temeinice de vinovăție.

Subiectele active ale infracțiunilor de trafic de persoane – traficanții – atât femei cât și bărbați, precum și minori pot să-și desfășoare activitățile ilicite singuri sau împreună cu alte persoane; relațiile sociale dintre ei pot fi foarte variate, de rudenie, de amicitie, convenționale; există de asemenea și situații în care traficanții nu se cunosc între ei, dar colaborează în vederea realizării rezoluției infracționale.

1.5.4.1.1.1. Tipologia infractorului traficant

O tipologie a infractorului traficant de persoane este greu de stabilit întrucât el poate fi întâlnit în diferite medii sociale, după cum și modalitățile de săvârșire ale infracțiunilor de trafic de persoane sau în legătură cu traficul de persoane sunt multiple. Totuși, anumite caracteristici s-au conturat în literatura de specialitate.

Subiecții activi ai infracțiunilor de trafic de persoane sunt recrutorii sau racolatorii, despre care s-a afirmat în literatură că „sunt persoane tinere, îmbrăcate îngrijit și care fac o bună impresie, atât prin semnele exterioare ale bunăstării lor – vestimentație, mașină, telefon celular etc. – cât și prin poveștile de succes pe care le vehiculează privind propria reușită ori a altor persoane care au plecat la muncă în străinătate, fiind cu atât mai convingători cu cât prezintă ca fiind foarte atractive condițiile de

¹²² *Ibidem*, p. 152.

¹²³ *Ibidem*., p. 409.

lucru: posturi în țări vest europene, foarte bine plătite și care nu necesită o calificare deosebită.”¹²⁴. Aceștia pot fi atât femei cât și bărbați.

Există situații în care subiecții activi sunt femei – fiind „[...] prima verigă în lanțul de traficare și captează foarte ușor încrederea și interesul tinerelor, profitând de lipsa lor de experiență de viață de lipsa educației, de starea lor materială precară și naivitatea lor, prin prezentarea acelorași cazuri ale persoanelor care au fost plecate să lucreze în străinătate și s-au întors după o scurtă perioadă de timp cu sume mari de bani.”¹²⁵.

Profilul recrutorului/recrutorilor a mai fost conturat în literatura de specialitate¹²⁶ prezentând următoarele caracteristici:

- bărbați cu vârsta cuprinsă între 20 și 30 de ani, chiar mai în vârstă, uneori, și reprezintă 70% dintre recrutori;
- femei cu vârsta cuprinsă între 18 și 35 de ani sau chiar mai mult;
- familii.

Aspectul fizic este de așa natură estetizat încât inspiră încredere, situația materială a recrutorilor este cunoscută ca bună, „chiar dacă nu este prezentată în mod ostentativ [traficantii fiind persoane cunoscute] pentru legăturile pe care le au cu persoane din lumea interlopă”¹²⁷, iar *ocupațiile* cele mai frecvente ale acestora sunt dintre cele mai diverse, precum barman, taximetrist, vânzător și presupun, de regulă, contactul cu publicul sau mai pot fi „angajați ai unor firme fantomă.”¹²⁸.

Recrutorii pot acționa independent, organizând ei singuri toate etapele traficului, de la recrutare până la obținere de profit sau pot fi afiliați unor rețele de trafic de persoane.

De asemenea, printre recrutori pot fi întâlnite și femei care, cândva, au fost ele însele racolate în vederea traficării, au căzut victime traficului și cunoscând „[...] foarte bine mecanismul de traficare, devin foarte experimentate în atragerea victimelor și plasarea lor în scopul exploatarei.”¹²⁹. Dintre acestea, unele se ocupă independent de traficul cu persoane, tentația reprezentând-o sumele mari de bani, ușor câștigate, iar altele la presiunea exercitată de foștii proxeneți. Recrutarea efectivă spre exploatare presupune însă abilitatea de a atrage victima și a o determina să intre în jocul propus, cu finalul exploatarei și aducerii de profit.

¹²⁴ Ștefăroiu, N., *Incriminarea traficului de ființe umane*, în Mateuț, G. ș.a., *Traficul de ființe umane. Infractor. Victimă. Infracțiune*, Asociația Magistraților Iași, Asociația Alternative Sociale, 2005, p. 28.

¹²⁵ *Ibidem*.

¹²⁶ *Participarea școlii la prevenirea și combaterea traficului de ființe umane – Seminar de metodica pentru profesori* (Formatori: Bălan, E., Chirițescu, D., Mihai, C., Teșileanu, A.), p. 6.

¹²⁷ *ibidem*

¹²⁸ *Prevenirea și combaterea traficului de ființe umane. Îndrumar pastoral*, Patriarhia Română, Organizația Internațională pentru Migrație, 2003, p. 23.

¹²⁹ Ștefăroiu, N., *Incriminarea traficului de ființe umane*, în Mateuț, G. ș.a., *Traficul de ființe umane. Infractor. Victimă. Infracțiune*, Asociația Magistraților Iași, Asociația Alternative Sociale, 2005, p. 28.

1.5.4.1.1.2. Modificări în profilul traficantului de persoane

Caracteristicile traficantului recrutor au fost observate până la nivelul anului 2005; pentru prezent s-au mai conturat și identificat câteva trăsături¹³⁰, respectiv:

- *intervalul de vârstă al traficantilor s-a mărit*, fiind între 20 și 45 de ani, deși există și excepții, iar despre determinismul social înspre această activitate s-a apreciat că „valorile socio-culturale accesibile au determinat orientarea spre activități cu caracter ilicit ca rezultat al lipsei unor modele alternative și a suportului necesar unei bune dezvoltări a identității personale.”¹³¹;
- *aspectul fizic îngrijit este constant prezent și promite succesul*;
- *nivelul de educație este unul mediu (aspect pe care îl putem deduce și din observațiile de până în anul 2005, ocupațiile traficantilor fiind de barmani, taximetriști, vânzători)*, dar se consideră că „recrutarea și traficele persoanelor presupun abilități de comunicare și persuasiune achiziționate într-o formă de educație formală, peste nivelul minim. Majoritatea recrutorilor/traficantilor sunt absolvenți de licee sau școli profesionale, deși acest criteriu nu este unul general valabil; în multe cazuri experiența de viață și, implicit, experiența în cadrul rețelelor de crimă organizată au contribuit substanțial la «educarea» abilităților necesare.”¹³²;
- *maniera nouă și inedită de acțiune subliminală pentru categoriile de traficanți este cea de a sugera potențialele victime „[...] abilitatea unei persoane de a intra în relație cu ceilalți pentru a veni în întâmpinarea nevoilor celor din urmă, prin aceasta asigurându-și atingerea scopului final: recrutarea”*¹³³;
- *recrutorul se afiliază unei rețele de traficanți cu scopul de a-și facilita parcurgerea etapelor de transport, cazare, exploatare propriu-zisă și posibil, vânzare a victimei sau schimb cu o altă victimă*;
- *traficantul poate manifesta un comportament violent, în special prin folosirea agresiunilor verbale și fizice pentru a controla reacțiile victimei, dar și ca metodă de coerciție – reală sau cu scop anticipativ – urmărind obținerea supunerii victimei și obținerea unui comportament docil, spre exemplu acceptarea tuturor clienților în cazul obligării la practicarea prostituției*;

¹³⁰ *De vânzare...? Ghid de informații și bune practici în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane* (Proiect finanțat de Uniunea Europeană: „Diversificarea serviciilor de prevenire și acțiune în lupta împotriva migrației și a traficului de ființe umane”), Liga Apărării Drepturilor Omului Satu Mare, Centrul Regional de Politici Publice Satu Mare, 2008, pp. 21-22.

¹³¹ *Ibidem*, p. 21.

¹³² *De vânzare...? Ghid de informații și bune practici în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane* (Proiect finanțat de Uniunea Europeană: „Diversificarea serviciilor de prevenire și acțiune în lupta împotriva migrației și a traficului de ființe umane”), Liga Apărării Drepturilor Omului, Satu Mare, Centrul Regional de Politici Publice Satu Mare, 2008, p. 22.

¹³³ *Ibidem*.

- traficanțul este foarte bine organizat, deși poate, inițial, lăsa potențialei victime posibilitatea răzgândirii sau oscilării între a renunța sau accepta oferta, însă, în realitate, el este meticulos, urmând un plan prestabilit, chiar *evenimentele neprevăzute* fiind, în fapt, surmontabile prin folosirea tehnicilor de manipulare, precum manifestarea anumitor presiuni asupra victimei care ar dori amânarea plecării prin condiționarea: *acum ori niciodată*;
- o tehnică nouă abordată de recrutor și menționată¹³⁴ în literatura de specialitate este însușirea rolului de *lover boy*, curtoazia fiind modul principal de impresionare, precum și oferirea de cadouri, bani, excursii etc., în final potențialele victime ajungând victime.

Apreciem că acest *lover boy* poate fi considerat o categorie distinctă de racolator întrucât presupune cheltuirea anumitor sume de bani, obiectiv pe care traficanțul nu și-l propune; *lover*-ul (curtezanul) vrea să fie sigur asupra câștigului ulterior, dorind să fie 100% sigur de afacerea sa; există și posibilitatea ca victimele să fi devenit susceptibile, iar convingerea lor să se facă mai greu.

1.5.4.1.1.3. Funcționarul public în calitate de recrutor

O categorie specială de recrutor /subiect activ al infracțiunii, legală este potrivit art. 12 alin. 2 lit. c)¹³⁵ din Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, cu modificările și completările ulterioare și *funcționarul public care în exercitarea atribuțiilor de serviciu săvârșește infracțiunea de trafic de persoane*; fapta săvârșită de persoana care deține această calitate este sancționată mai aspru față de infracțiunea de bază, constituind formă agravată, legiuitorul prevăzând o limită de pedeapsă între 5 și 15 ani și interzicerea unor drepturi, în comparație cu pedeapsa închisorii de la 3 la 12 ani și interzicerea unor drepturi (pentru forma simplă a infracțiunii). Modificarea legii a survenit pe de o parte pentru că „[...] în numeroase cazuri activitatea infracțională desfășurată de traficanți a fost facilitată de reprezentanți ai autorității publice, iar pe de altă parte, prin introducerea acestei circumstanțe agravante, suplimentară celor deja instituite prin Legea 678/2001 și care se regăsește între agravantele enumerate de art. 24 din Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane încheiată la Varșovia la 16 mai 2005 și semnată de România la aceeași dată – se realizează o armonizare a normelor interne cu legislația europeană existentă în materia traficului cu ființe umane.”¹³⁶

¹³⁴ Raport privind situația traficului de persoane în România – 2006 (coord. Licsandru, D.; *Raportul a fost aprobat de Guvernul României în ședința din 7 august 2007*), Ministerul Internelor și Reformei Administrative, Agenția Națională Împotriva Traficului de Persoane, București, 2007, p. 30.

¹³⁵ Articol modificat prin O.U.G. nr. 79/2005 pentru modificarea și completarea Legii nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, publicată în M.Of. nr. 629 din 19 iulie 2005.

¹³⁶ Ștefăroiu, N., *Incriminarea traficului de ființe umane*, în Mateuț, G. ș.a., *Op. cit.*, Asociația Magistratilor Iași, Asociația Alternative Sociale, 2005, p. 28.

În acest context, al calității speciale deținute de un funcționar public care săvârșește fapte de trafic de persoane expunem un caz sesizat în presă:

„Cercetările în cazul procurorului acuzat de trafic cu prostituate vor fi continuate în Capitală. Magistratii desemnați de Parchetul Curții Supreme de Justiție, pentru anchetarea procurorului I.B. de la Parchetul Marghita au părăsit ieri Oradea. Din primele cercetări, reiese că B., fost ofițer SRI a fost implicat într-o amplă rețea de traficanți internaționali de carne vie. Surse din Poliție și Parchet susțin că procurorul a fost turnat autorităților chiar de fetele pe care le-a scos din țară. Prostituatele lui B. au fost prinse prostituându-se în mai multe țări din Europa. Ele au fost aduse în țară în baza acordului de readmisie din țările europene. Cele mai multe au ajuns în țară prin Vama Curtici, unde, de altfel, s-a și aflat de implicarea procurorului în rețeaua traficanților de prostituate. Fiind vorba despre un magistrat, cazul a fost preluat de PCSJ [Parchetul General]. S-a constatat astfel că magistratul B. asigura ieșirea fetelor din țară în special prin PCTF [Punct Control Trecere Frontieră] Valea lui Mihai, unde avea mare trecere printre polițiștii de frontieră. Zilele trecute, cei peste 15 polițiști de frontieră din Valea lui Mihai au fost audiați ca martori în cazul procurorului B. Aceștia povestesc că pașaportul procurorului este plin de ștampile. El a ieșit des din țară cu mașinile sale personale, de cele mai multe ori însoțit de câte două, trei fete.”¹³⁷.

Articolul de presă anterior este relevant pentru cazul traficantului funcționar public (conform art. 147 C. penal „[p]rin «funcționar public» se înțelege orice persoană care exercită permanent sau temporar, cu orice titlu, indiferent cum a fost investită, o însărcinare de orice natură, retribuită sau nu, în serviciul unei unități dintre cele la care se referă art. 145”, iar potrivit art. 145 Cod penal, „[p]rin termenul «public» se înțelege tot ce privește autoritățile publice, instituțiile publice sau alte persoane juridice de interes public, administrarea, folosirea sau exploatarea bunurilor proprietate publică, serviciile de interes public, precum și bunurile de orice fel care, potrivit legii, sunt de interes public.”).

Ca efect social s-a observat¹³⁸ o creștere a numărului femeilor recrutor, indiferent că lucrează pe cont propriu sau că sunt afiliate unor rețele de trafic; femeile care au avut o dată contact cu universul traficului de persoane și au o *subcultură delincventă* vor fi înclinate să practice această îndeletnicire, pentru facilitatea cu care se câștigă sume importante.

1.5.4.1.2. Coautorul/coautoratul

O altă formă sub care traficanții de persoane participă la săvârșirea faptei este *coautoratul*. „Coautorii sunt persoanele care au cooperat ocazional și în baza unei legături subiective, cu acte de executare (nemijlocit), la comiterea în comun a

¹³⁷ Gavrilă, M., *Procuror turnat de prostituate*, în „Evenimentul Zilei Online”, 28 ianuarie 2003, cf. http://www.expres.ro/vest/?news_id=110329&print=1 consultat la data de 28 ianuarie 2003.

¹³⁸ Ștefăroi, N., *Incriminarea traficului de ființe umane*, în Mateuț, G. ș.a., *Op. cit.*, Asociația Magistratilor Iași, Asociația Alternative Sociale, 2005, p. 28.

aceleiași infracțiuni.”¹³⁹. Codul penal românesc nu definește coautoratul deoarece ceea ce este valabil pentru autorul infracțiunii este valabil și pentru coautor, în sensul existenței mai multor autori (făptuitori).

Având în vedere caracterul complex al infracțiunilor de trafic de persoane prevăzute de Legea 678/2001, coautorii pot fi cei care își aduc aportul la săvârșirea infracțiunii, prin diferite acte de participare, așa cum prevede conținutul legal al infracțiunii; ei își pot aduce aportul pentru *recrutarea, transportarea, transferarea, cazarea sau primirea unei persoane* (potențială victimă a traficului). Rolul coautorului este esențial, pentru că traficul de persoane este o infracțiune care necesită o anumită organizare și executarea de activități specifice, desfășurate în locații diferite, situate la anumite distanțe, pe teritoriul unui stat sau în state diferite, necesitând diverse intervenții, precum transfer, cazare: „[...] activitatea infracțională se poate finaliza ori poate continua pe teritoriul altor state, prin reluarea actelor de transport, transferare, primire ori adăpostire. În aceste circumstanțe, traficul dobândește un caracter transnațional și transfrontalier în realizarea căruia sunt implicate mai multe persoane cu roluri precis determinate și care, prin acțiuni simultane sau succesive, conlucrează nemijlocit la comiterea faptei.”¹⁴⁰.

Specialiștii¹⁴¹ care au studiat organizarea și funcționarea rețelelor criminale, în special cele italiene, inclusiv cele de trafic de persoane, au afirmat că „[o]rganizațiile criminale care gestionează traficul de ființe umane sunt bine structurate și ramificate. Fiecare dintre ele are un rol bine stabilit: una amăgește victima, alta controlează transportul, alta găsește sau efectuează cazarea, altele urmăresc sau țin sub control forța de muncă și altele împart profiturile sau realizează spălarea banilor murdari, obținuți.”¹⁴².

În practică pot fi întâlnite diferite maniere de organizare a activității de trafic de persoane, care pot fi specializate pe anumite faze sau etape, de recrutare, cazare, transferare.

De asemenea, s-a mai afirmat¹⁴³ că la ora actuală (an de referință 2004) presiunea în materie de trafic de persoane se exercită dinspre *Estul Europei* de unde se racolează forță de muncă ieftină, prin colaborare între organizațiile criminale italiene și cele din țările respective (organizațiile mafioate operează prin „[...] implantare a traficului și circuitelor cu ființe umane, pe fluxurile migratorii dezvoltate spontan de-a lungul timpului și care apoi au fost preluate de organizațiile criminale, pentru desfășurarea unor activități ilicite”¹⁴⁴).

¹³⁹ Basarab, M., *Op. cit.*, p. 409.

¹⁴⁰ Ștefăroi, N., *Incriminarea traficului de ființe umane*, în Mateuț, G., ș.a., *Op. cit.*, Asociația Magistratilor Iași, Asociația Alternative Sociale, 2005, p. 29.

¹⁴¹ Mocuța, G., *Op. cit.*, Noul Orfeu, 2004.

¹⁴² *Idem*, p. 130.

¹⁴³ *Ibidem*.

¹⁴⁴ *Ibidem*.

1.5.4.1.2.1. Rute ale traficului de persoane

Despre *rutele (traseele)* pe care obișnuiau traficanții de persoane să opereze, mai ales până la data de 1 ianuarie 2007 când România a devenit stat membru al Uniunii Europene, se poate afirma că acestea erau prestabilite și nu prezentau piedici în calea trecerii frontierei, în sensul că infractorii aveau oameni de legătură sau persoane interpușe care le facilitau trecerea granițelor; nu de puține ori foloseau călăuze pentru drumuri neconvenționale pentru ocolirea autorităților. Apreciem că odată cu calitatea României de membră a Uniunii Europene, rolul călăuzelor s-a diminuat, iar în perspectiva dobândirii de către țara noastră a calității de stat Schengen cu drepturi depline¹⁴⁵ rolul acestora sperăm să dispară. Despre *călăuzirea* de persoane precizăm că „[...] este una dintre formele principale ale industriei ilegale și este organizată la nivel internațional pentru migrarea ilegală a cetățenilor din lumea a treia. Majoritatea migranților sunt oameni tineri, apti de muncă, cu un nivel mai scăzut de pregătire, care nu cunosc limbi străine și nu au legături de rudenie, fiind total lipsiți de ajutor, stare de care profită călăuzele. Migranții deveniți infractori de frontieră sunt ajutați de diferite firme și organizații (membrii acestora fiind, în general, cetățeni din țări terțe), printr-un personal de execuție (gazdele, transportatorii și călăuzele) care, în mare parte, sunt localnici ai zonelor de frontieră. Desele reușite de penetrare a frontierelor se datorează perfecționării permanente a metodelor de trecere ilegală a graniței, utilizarea tehnicii de transmisiuni moderne, dotarea cu mijloace rapide de transport sau încercări de corupere sau de intimidare a polițiștilor de frontieră.”¹⁴⁶

Indicăm *rute* folosite de călăuze, exemplificate¹⁴⁷ de Organizația Internațională pentru Migrație, pe baza mărturiei victimelor:

- o rută posibilă pentru trafic, dacă victima este originară din Moldova, poate fi transportată spre Occident – prin România, prin Bulgaria, Turcia ajungând în Europa Occidentală sau se va *opri* în Grecia ori Cipru pentru traficare;
- o altă rută posibilă, spre exemplu dacă victima pleca din Moldova sau România (țări de origine sau de tranzit), trecea prin Bulgaria, unde era posibil să fie traficată sau continua drumul până în Macedonia (unde din nou exista posibilitatea traficării sau doar a tranzitării acestei țări), ajungând în final, în Albania; așadar Bulgaria, F.R.I. a Macedoniei și Albania erau/sunt posibile țări de tranzit sau de destinație pentru victime;
- luând în considerare alt traseu format din țări precum Moldova și România, ca țări de origine sau/și de tranzit, e posibil ca victimele să tranziteze sau să ajungă la destinație în Serbia și Muntenegru, Bosnia și Herțegovina și apoi

¹⁴⁵ cf. <http://www.schengen.mira.gov.ro/index09.htm>, consultat la data de 13.08.2010.

¹⁴⁶ Neagu, A., Aelenei, V., *Dreptul frontierei de stat, Regimul juridic unilateral al frontierei de stat. Legislație frontalieră*, Vol. II., Ed. Pro Transilvania, București, 2002, p. 34.

¹⁴⁷ *Prevenirea și combaterea traficului de ființe umane. Îndrumar pastoral*, Patriarhia Română, Organizația Internațională pentru Migrație, 2003, p. 24.

Italia sau Spania; tot așa, urmând același traseu, plecând din Moldova sau România, ca țări de origine sau tranzit, potențialele victime pot trece prin Serbia și Muntenegru (existând și posibilitatea traficării) și *via* Bosnia și Herțegovina (cu riscul traficării, din nou) erau duse în Albania sau Italia;

- altă rută este cea cu plecare din Moldova sau România, ca țări de origine sau de tranzit, cu posibilitatea de tranzit sau de destinație în vederea traficării pentru Ungaria, Austria și în final, Europa Occidentală;
- altă rută pe care au urmat-o victimele a fost cea cu plecare din Moldova sau România, ca țări de origine sau de tranzit, direct cu destinația Japonia ori Cambodgia.

„Potrivit Raportului Anual al Departamentului de Stat al S.U.A. referitor la traficul de persoane, din anul 2006, țările de destinație pentru majoritatea victimelor din România erau: Albania, Belgia, Bosnia Herțegovina, Germania, Grecia, Italia, Olanda, Turcia, Marea Britanie, Austria, Bulgaria, Cipru, Franța, Ungaria, Israel, Polonia, Slovenia, Spania, Macedonia. Potrivit datelor furnizate de I.G.P.R., cele mai multe dintre victimele identificate în anul 2006 au fost traficate în: Spania, Italia, Germania, Franța, Grecia, Austria, Portugalia și Turcia.”¹⁴⁸

Conform Biroului Națiunilor Unite pentru Droguri și Criminalitate¹⁴⁹, pentru anul 2006 România este țară de tranzit și de destinație pentru victimele provenite din Ucraina și din Moldova; țara noastră este raportată ca țară de tranzit pentru victimele traficate din Moldova, Federația Rusă și Ucraina către Europa de Vest, respectiv țări precum Italia și Grecia și către Albania, Bosnia Herțegovina, Macedonia și Turcia.

Precizăm că țări de origine sunt acele țări, numite și *de proveniență* a victimelor traficului, de unde acestea sunt recrutate; țările de tranzit desemnează acele state pe teritoriul cărora sunt transportate victimele, din țările de origine către cele de destinație, acestea din urmă fiind cele în care are loc exploatarea efectivă¹⁵⁰.

Rutele erau practicate pentru trecerea frontierelor spre țara de destinație „(de cele mai multe ori alta decât cea promisă victimei)”¹⁵¹ și se făcea cu ajutorul recrutorilor sau al călăuzelor, putând fi legală, sub pretextul unor excursii pentru persoanele care dețineau actele necesare trecerii frontierelor și respectiv, ilegală pentru minorii fără pașaport, situație în care călăuzele promiteau „trecerea graniței

¹⁴⁸ *Ghid de informații și bune practici în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane*, LADO Satu Mare, CRPP Satu Mare, 2008, p. 31.

¹⁴⁹ *Traficul de persoane: modele globale*, UNODC (Biroul Națiunilor Unite pentru Droguri și Criminalitate), 2006 *apud* Ghid de informații și bune practici în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane, LADO Satu Mare, CRPP Satu Mare, 2008, p. 31.

¹⁵⁰ *Ibidem*.

¹⁵¹ *Traficul de persoane: modele globale*, UNODC (Biroul Națiunilor Unite pentru Droguri și Criminalitate), 2006 *apud* Ghid de informații și bune practici în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane, LADO Satu Mare, CRPP Satu Mare, 2008, p. 25.

în siguranță, în schimbul unei sume de bani sau fără plată, așteptând momentul prielnic părăsirii țării sau constituirii grupului.”¹⁵².

În cazul activităților de transport, cazare, găzduire ori transfer participanții la săvârșirea infracțiunilor de trafic de persoane sunt considerați *coautori*, dar aducându-și contribuția directă vor răspunde penal „însă pentru forma agravată a infracțiunii de trafic de persoane, prevăzută de art. 12 alin. 2 lit. a din Legea 678/2001”¹⁵³, respectiv în contextul asocierii în vederea săvârșirii de infracțiuni, aparținând unei grupări criminale organizate.

1.5.4.1.3. *Complicele/complicitatea*

Este o altă formă de participare la săvârșirea infracțiunii de trafic de persoane. „Complice este persoana care, cu intenție, înlesnește sau ajută în orice mod la săvârșirea faptei prevăzute de legea penală, precum și aceea care promite înainte sau în timpul săvârșirii acesteia că va tăinuî bunurile provenite din aceasta sau că va favoriza pe făptuitor, chiar dacă după săvârșirea faptei promisiunea nu este îndeplinită.”¹⁵⁴. Spre deosebire de actele de coautorat, actele de complicitate „nu fac parte din conținutul legal al infracțiunii, ci din cel concret. Ca atare fapta nu are un pericol social prin ea însăși, un caracter infracțional propriu, ci îl «împrumută» de la acțiunea (inacțiunea) autorului.”¹⁵⁵. Actele de complicitate au rolul de a înlesni ori ajuta actele de executare ale autorului infracțiunii, dar complicele trebuie, pentru a întruni această calitate, să acționeze întotdeauna cu intenție, „[...] având reprezentarea asupra caracterului activității sale de participant.”¹⁵⁶.

Acte de complicitate pot fi: „[...] obținerea de informații cu privire la potențialele victime și furnizarea acestora către traficanți, atragerea victimei, procurarea actelor necesare pentru transportarea lor în țările de destinație, împiedicarea victimei de a se deplasa conform propriei voințe atunci când dorește aceasta, punerea la dispoziția traficanților de autoturisme ori locuințe pentru găzduirea victimelor.”¹⁵⁷.

O formă de coautorat, săvârșită de un subiect cu calitate specială, funcționar public, de exemplu a fost amintită în literatura de specialitate¹⁵⁸ pentru cazul neîndeplinirii operațiunii de control al pașapoartelor la trecerea frontierei, omisiunea constituind în fapt un ajutor pentru acțiunea de traficare.

¹⁵² *Ibidem*.

¹⁵³ Ștefăroi, N., *Incriminarea traficului de ființe umane*, în Mateuț, G. ș.a., *Op. cit.*, Asociația Magistraților Iași, Asociația Alternative Sociale, 2005, p. 29.

¹⁵⁴ Art. 26 Cod penal.

¹⁵⁵ Basarab, M., *Op. cit.*, pp. 427-428.

¹⁵⁶ Ștefăroi, N., *Incriminarea traficului de ființe umane*, în Mateuț, G. ș.a., *Op. cit.*, Asociația Magistraților Iași, Asociația Alternative Sociale, 2005, p. 29.

¹⁵⁷ *Ibidem*, pp. 29-30.

¹⁵⁸ *Ibidem*, p. 30.

1.5.4.1.4. Instigatorul/Instigarea

Fiind o altă modalitate de participare la săvârșirea infracțiunii de trafic de persoane „[...] este posibilă și constă în activitatea unei persoane de a determina cu intenție pe o altă să efectueze una sau mai multe dintre acțiunile specifice traficului de ființe umane, respectiv recrutarea, transportarea, transferarea, cazarea, găzduirea sau primirea unei persoane minore sau adulte, în scopul exploatarei sale.”¹⁵⁹. Instigatorul poate fi considerat el, cel dintâi personaj care dorește să săvârșească infracțiunea, dar „transferă această rezoluție infracțională unei alte persoane care o va prelua și va proceda la punerea ei în practică în calitate de autor, instigator sau complice.”¹⁶⁰.

1.5.4.2. Subiectul pasiv al infracțiunii de trafic de persoane

Subiectul pasiv al unei infracțiuni va fi întotdeauna persoana împotriva căreia se îndreaptă acțiunea sau inacțiunea socialmente periculoasă. Pentru infracțiunile de trafic de persoane *subiecții pasivi sunt ființele umane, respectiv copiii, femeile și bărbații* care cad victime activităților delincvenționale de trafic. Considerăm că numirea subiectului pasiv al infracțiunii de trafic de persoane cu termenul de *victimă* este stigmatizantă, dar, după cum s-a afirmat¹⁶¹ în literatura sociologică „[prin nefolosirea lui] ar însemna să ignorăm consecințele negative asupra persoanelor traficate, sau chiar a comunităților din care provin, cu impact direct asupra țesutului social sau cu efecte asupra încrederii și asumării riscului. Apelarea conținutului deviant în raport cu normele fenomenului de trafic va fi deci implicită în această terminologie. Termenul de «victimă» nu presupune în nici un fel plasarea responsabilității în afara persoanei traficate ci se referă doar la disfuncțiile și consecințele traficului.”¹⁶².

Prin modificările legii-cadru în materie, respectiv prin Legea nr. 230/2010, prin victimă a traficului de persoane se înțelege persoana fizică, subiect pasiv al faptelor prevăzute la art. 12, 13, 15, 17 și 18, indiferent dacă participă sau nu în procesul penal în procesul penal în calitate de parte vătămată.

Cu preponderență, traficul de persoane afectează femeile și copiii, care sunt mult mai vulnerabili la presiunea factorilor economici și sociali și sunt prinși în „ciclul violenței traficantilor”¹⁶³, fiind luați, vânduți, transportați, transferați și apoi exploatați, de multe ori revânduți pentru exploatare sexuală, iar o minoritate semnificativă este traficată în scopul muncii forțate, a cerșitului forțat ori pentru

¹⁵⁹ *Ibidem*.

¹⁶⁰ *Ibidem*.

¹⁶¹ Lăzăroiu, S., *Trafic de femei – o perspectivă sociologică* în „Sociologie românească”, nr. 2/2000, p. 58.

¹⁶² *Ibidem*.

¹⁶³ *Ghid de informații și bune practici în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane*, LADO Satu Mare, CRPP Satu Mare, 2008, p. 20.

comiterea de acte delincvenționale. Din rândul acestora, o categorie extrem de vulnerabilă o reprezintă copiii neînsoțiți/neacompaniați care pot cădea victime mult mai ușor: „Profilul persoanelor traficate pe criterii de vârstă indică faptul că majoritatea cazurilor identificate ca fiind traficate în scopul exploatării sexuale și având vârsta cuprinsă între 14 și 32 de ani, majoritatea fiind cu vârsta între 18 și 24 de ani la momentul identificării. Cum situația de trafic poate să dureze uneori ani buni, ajungem la concluzia că majoritatea victimelor au avut între 15-20 de ani la momentul recrutării.”¹⁶⁴.

1.5.4.2.1. Profilul psihosocial al persoanelor traficate

Biroul din București al Organizației Internaționale pentru Migrațiune a realizat o cercetare sociologică la nivel național ale cărei rezultate¹⁶⁵ asupra vulnerabilității față de trafic a tinerelor din România (având vârsta cuprinsă între 15 și 25 de ani) le prezentăm în pasajele următoare. Cercetarea a pus în evidență că riscul cel mai mare de atragere în vederea traficării îl prezintă *fetele* care ar îndeplini următoarele criterii:

- au vârsta cuprinsă între 15 și 18 ani;
- provin din zone relativ sărace din Moldova și Muntenia (40%), din orașe mai mari;
- au făcut parte din medii sau familii în care au suferit diverse abuzuri;
- au un nivel de educație scăzut, aparțin unui context informațional slab, nu au experiență de viață;
- au o intensă dorință de viață materială;
- își asumă cu ușurință riscul deciziei de plecare în străinătate de care leagă posibila lor realizare.

O altă categorie de subiecți pasivi, de regulă *femei*, mai sunt și „[p]ersoanele cunoscute că au practicat prostituția”¹⁶⁶, cărora, pentru a le atrage, le sunt prezentate activități mult mai rentabile, precum prestarea unor activități în cluburi private, săli de masaj etc.

O definiție generică a ceea ce presupune condiția de victimă, din perspectivă teologică consideră că: „Victime ale traficului sunt toate acele persoane care, plecând din comunitatea lor cu încredere în promisiunea unora de a le facilita obținerea unui loc de muncă în străinătate, au ajuns să fie vândute, sechestrare și

¹⁶⁴ *Ibidem*.

¹⁶⁵ Bălan, E., Chirițescu, D., Mihai, C., Teșileanu, A. (formatori), Rezultatele parțiale ale cercetării publicate în *Participarea școlii la prevenirea și combaterea traficului de ființe umane – Seminar de metodică pentru profesori*, p. 6.

¹⁶⁶ *Raport privind situația traficului de persoane în România – 2006* (Raportul a fost aprobat de Guvernul României în ședința din 7 august 2007), M.I.R.A, ANITP (coord. Licsandru, D.), București, 2007, p. 30.

obligate să săvârșească fapte de cele mai multe ori imorale, prin folosirea forței, prin amenințări, molestare, teroare psihică sau prin alte mijloace coercitive.”¹⁶⁷.

1.5.5. Conținutul constitutiv al infracțiunii de trafic de persoane

Cunoașterea infracțiunii de trafic de persoane necesită și o cunoaștere a structurii sale, respectiv a elementelor sale constitutive. În teoria dreptului penal s-au conturat mai multe opinii despre structura unei infracțiuni; potrivit uneia din ele „infracțiunea are patru elemente: latură obiectivă, obiect, subiect și latură subiectivă, care sunt obligatorii pentru existența acesteia”¹⁶⁸, însă în structura unei infracțiuni se detașează două elemente: unul material sau *latura obiectivă* și altul psihic sau *latura subiectivă*, și nu pot fi privite singular față de celelalte, respectiv „de persoana concretă a făptuitorului și de valorile sociale lezate prin acțiunea (inacțiunea) respectivă, deoarece fără făptuitor și valori sociale lezate nu poate fi vorba de acțiuni (inacțiuni) penale și de vinovăție.”¹⁶⁹.

1.5.5.1. Latura obiectivă

Latura obiectivă a infracțiunii reprezintă acțiunea sau inacțiunea umană – manifestarea exterioară a omului – care aduce atingere și lezează valorile ocrotite prin legea penală, „atingere care poate consta într-o anumită schimbare în realitatea obiectivă, denumită urmare infracțională. Latura obiectivă cuprinde, deci, pe lângă acțiune sau inacțiune și urmarea periculoasă, precum și legătura cauzală dintre acestea.”¹⁷⁰.

Infracțiunea de trafic de persoane este o infracțiune complexă deoarece cuprinde, ca element sau circumstanță agravantă o altă acțiune care constituie prin ea însăși o faptă penală; ea mai este și o infracțiune cu conținut alternativ, în textul de incriminare fiind prevăzute mai multe modalități de săvârșire, implicând urmări alternative.

Latura obiectivă presupune un proces complex, parcurgerea unor etape, respectiv săvârșirea acelor fapte pe care legea le prevede și incriminează; astfel potrivit articolelor 12 și 13 din Legea 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, cu modificările și completările ulterioare, sunt indicate modalitățile de săvârșire: *recrutarea, transportarea, transferarea, cazarea, sau primirea unei persoane*

¹⁶⁷ *Prevenirea și combaterea traficului de ființe umane. Îndrumar pastoral*, Patriarhia Română, OIM, 2003, p. 8.

¹⁶⁸ Biro, L., Basarab, M., *Curs de drept penal al R.P.R., partea generală*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1971, p.56; Pop, T., R., *Drept penal*, cit.supra p. 267; *Principii de drept*, Ed. Științifică, București, 1959, p. 538; Basarab, M., *Drept penal, partea generală*, Univ. „Babeș-Bolyai”, Fac. de Drept, Cluj-Napoca, 1988, p. 95; Antiniu, G., *Din nou despre conținutul infracțiunii*, R.R.D. nr. 5/1982, p.32 *apud* Basarab, M., *Op. cit.*, vol. I, Lumina Lex, 1997, p. 140.

¹⁶⁹ Basarab, M., *Op. cit.*, vol. I, Lumina Lex, 1997, p. 141.

¹⁷⁰ *Ibidem*, p. 158.

în scopul exploatarei. Amintim modalitatea *găzduirii* ce opera până în 2010 în cazul minorilor.

1.5.5.1.1. Etape în săvârșirea infracțiunii de trafic de persoane. Modalități (recrutarea, transportarea, transferarea, găzduirea, primirea)

a) *Recrutarea* „[...] ca modalitate alternativă prin care are loc traficarea, constă în atragerea victimei spre a fi exploatată în vederea obținerii de profit.”¹⁷¹.

Atracția/atragerea victimei în vederea recrutării se poate realiza prin diferite moduri, „[...] în funcție de gradul de vulnerabilitate a victimei, datorită vârstei, nivelului ei de instruire, stării sale materiale, de cele mai multe ori precară, lipsei experienței de viață, naivității, toate acestea fiind speculate de traficanți.”¹⁷².

Mijloacele de recrutare sunt multiple și variate. Unul dintre acestea este reprezentat de false oferte de locuri de muncă în străinătate (Italia, Grecia, Austria, Germania) precum: chelneriță, bucătăreasă (pe vase de croazieră), menajeră, dansatoare etc. Toate ofertele sunt prezentate avantajos, de natură să permită câștiguri importante (peste 1000 dolari lunar)¹⁷³;

De asemenea, victimele mai sunt atrase prin prezentarea ca ușoară și bine plătită a muncii pe care o vor desfășura, fiindu-le descrise viitoarele activități precum: munca la domiciliu, munca în industria prestărilor de servicii etc. foarte avantajoase recompensate.

„Ofertele de genul «plătesc eu pentru tine și te răscumperi tu când ajungem» conțin aproape întotdeauna un pericol potențial.”¹⁷⁴. În aceeași ordine de idei, dacă victima ar avea un anumit grad de instrucție și-ar da seama de ilegalitatea activităților ori inexistența firmei recrutoare în cazul agenților de muncă temporară etc.

Alte mijloace ce mai pot fi practicate în vederea recrutării sunt anunțurile din ziare, precum: *Recrutăm tinere fete, dansatoare, balerine pentru țara X*, care conțin sintagme de genul *plecare imediată*, cu rolul de a precipita acțiunile potențialelor victime determinându-le să *plece urgent*¹⁷⁵.

De asemenea, există și recrutarea directă, care constă în contactarea viitoarelor victime chiar de traficanți, în medii propice, frecventate de populație eterogenă: baruri, cluburi etc. Tot din categoria propunerilor directe făcute tinerelor sunt cele ale cunoștințelor sau rudelor apropiate, cu șanse mai mari de reușită întrucât contează pe încrederea existentă.

¹⁷¹ Ștefăroi, N., *Incriminarea traficului de ființe umane*, în Mateuț, G. ș.a., *Op. cit.*, Asociația Magistraților Iași, Asociația Alternative Sociale, 2005, p. 33.

¹⁷² *Ibidem*, p. 41.

¹⁷³ Bălan, E., Chirițescu, D., Mihai, C., Teșileanu, A., (formatori), *Participarea școlii la prevenirea și combaterea traficului de ființe umane – Seminar de metodică pentru profesori*, p. 6.

¹⁷⁴ *Prevenirea și combaterea traficului de ființe umane. Îndrumar pastoral*, Patriarhia Română, OIM, 2003, p. 25.

¹⁷⁵ Bălan, E., Chirițescu, D., Mihai, C., Teșileanu, A., (formatori), *Op. cit.*, p. 7.

Un alt mijloc de recrutare uzitat este cel al anunțurilor prin intermediul agențiilor matrimoniale¹⁷⁶ față de care victimele „[...] sunt atrase de perspectiva căsătoriei cu cetățeni occidentali pe care o privesc ca fiind unica posibilitate de a scăpa de sărăcie și de a-și ajuta familiile, însă după ce ajung în țara de destinație, traficanții le confiscă pașapoartele și apoi le obligă să se prostitueze.”¹⁷⁷

S-au întâlnit și situații în care traficanții au participat la „târguri de job-uri pentru studenți”¹⁷⁸ în vederea racolării lor. „Cel mai recent, victimele au fost atrase cu promisiuni privind burse academice.”¹⁷⁹, tentație căreia, de regulă, tinerele care urmează studii superioare sau care doresc să urmeze astfel de cursuri nu-i pot rezista, mai ales dacă au nivele înalte de aspirație, pe care le consideră de neatis în țară.

În faza recrutării, de regulă, traficanțul *sfătuiește* victima să nu spună nimănui despre plecare, cu scopul de a preveni atenționarea terțelor persoane asupra riscurilor existente.

b) Transportarea, în sensul Legii 678/2001 constă în acțiunea unei persoane, care nu este neaparat transportatorul, de a deplasa victima „dintr-un loc în altul, fie în interiorul granițelor statului său de origine, fie din statul de origine al victimei în statul de destinație, ceea ce presupune cel mai adesea trecerea uneia sau mai multor linii de frontieră”¹⁸⁰.

Traficanții pot folosi anumite rute pentru transportul victimelor dinspre țara de origine spre țara de destinație (țară, care de cele mai multe ori diferă de cea promisă). Trecerea frontierei spre țara de destinație poate fi legală sau ilegală. Trecerea legală a frontierei, în sensul că victima deține actele necesare, are loc, de regulă „[...] prin intermediul unor agenții de turism sau cu autoturisme închiriate”¹⁸¹ invocându-se efectuarea de excursii în străinătate.

Dacă nu sunt îndeplinite condițiile legale de trecere a frontierei de stat, „[t]raficanții vor utiliza documente false sau vor solicita ajutorul călăuzelor, în scopul traversării ilegale a frontierei.”¹⁸² În ceea ce privește folosirea documentelor falsificate „[...] (pașapoarte, permise de trecere, vize, permise de ședere și de încadrare în muncă) creează probleme tot mai mari polițiștilor de frontieră din punctele de trecere,

¹⁷⁶ Ștefăroi, N., *Incrimnarea traficului de ființe umane*, în Mateuț, G. ș.a., *Op. cit.*, Asociația Magistratilor Iași, Asociația Alternative Sociale, 2005, p. 41.

¹⁷⁶ *Ibidem*.

¹⁷⁷ *Ibidem*.

¹⁷⁸ *Ghid de informații și bune practici în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane*, LADO Satu Mare, CRPP Satu Mare, 2008, p. 75.

¹⁷⁹ *Ibidem*.

¹⁸⁰ *Ghid de informații și bune practici în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane*, LADO Satu Mare, CRPP Satu Mare, 2008, p. 33.

¹⁸¹ *Raport privind situația traficului de persoane în România – 2006* (aprobat de Guvernul României în ședința din 7 august 2007), MIRA, ANITP(coord. Licsandru, D.), București, 2007, p. 31.

¹⁸² *Ibidem*.

mic trafic și treceri simplificate, mai ales în condițiile în care tehnicile de falsificare sunt tot mai perfecționate.”¹⁸³

Pe parcursul transportului, în cele mai multe cazuri, „[...] victimele sunt tratate civilizat, li se oferă cazare și masă, pot lua legătura cu familia etc.”¹⁸⁴ nefiind însă o regulă, întrucât pe baza mărturiilor¹⁸⁵ victimelor repatriate voluntar și preluate de Organizația Internațională pentru Migrație în perioada 2000-2002, călătoriile se efectuau pe rute ocolitoare, destinația inițială fiind schimbată, cei care călătoreau în grup erau ulterior separați urmând rute diferite, condițiile contractuale se schimbau încât deveneau inacceptabile pentru victimă, aceasta fiind în imposibilitate fizică sau psihică de a ieși din situația nou creată.

c) Transferarea constituie acea etapă de desfășurare a traficului prin trimiterea victimei de la un traficant la altul pentru cazurile de vânzare efectivă.

În literatura juridică de specialitate s-a semnalat problematica vânzării de copii, activitate incriminată și la nivel internațional prin *Protocolul facultativ al Convenției privind drepturile copilului, privind vânzarea de copii, prostituția copiilor și pornografia infantilă*¹⁸⁶ în cuprinsul căruia este definită vânzarea de copii ca fiind *orice act sau tranzacție prin care un copil este transferat de orice persoană sau grup de persoane către o altă persoană ori către un alt grup contra cost sau contra oricărui altor avantaje materiale*.¹⁸⁷ În situația transferului cu caracter de vânzare care are loc în țările de destinație „[v]ictimă este supusă exploatării, devenind practic un obiect în mâinile traficantilor care îi impun prestări de servicii ca restituire a așa-zisei datorii. În cele mai multe cazuri, victima este revândută unui alt «patron» ce continuă să o exploateze, pretinzând că trebuie să-și recupereze banii din «munca» ei. [...] Vârsta și aspectul fizic sunt elementele în raport de care se fixează prețul de vânzare (care poate pleca și de la 300 dolari SUA până la 4000 dolari SUA ori chiar mai mult).”¹⁸⁸

Semnalăm gravitatea operațiunii de vânzare a persoanelor prin lezarea drepturilor naturale ale omului, după cum s-a remarcat și în literatura criminologică „[t]ineri și tineri sunt vânduți de către organizațiile criminale, sunt evaluați ca bunuri deosebit de avantajoase, întrucât o încărcătură de arme sau o porție de droguri pot fi vândute

¹⁸³ Naeagu, A., Aelenei, V., *Dreptul frontierei de stat, Regimul juridic unilateral al frontierei de stat. Legislație frontalieră*, Vol. II., Ed. Pro Transilvania, București, 2002, p. 34.

¹⁸⁴ *Ghid de informații și bune practici în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane*, LADO Satu Mare, CRPP Satu Mare, 2008, p.12.

¹⁸⁵ Opreș, D., Opreș, M., *Prevenirea și combaterea traficului de ființe umane. Ghid metodic pentru activitățile didactice desfășurate la orele de religie*, O.I.M., 2003, apud, *Prevenirea și combaterea traficului de ființe umane. Îndrumar pastoral*, Patriarhia Română, OIM, 2003, p. 25.

¹⁸⁶ Protocol pe care și România l-a semnat la data de 25.09.2001 și a fost ratificat prin Legea nr. 470/2001 publicată în M.Of., P. I, nr. 601 din 25 septembrie 2001.

¹⁸⁷ Ștefăroiu, N., *Op. cit.*, în Mateuț, G. ș.a., *Op. cit.*, Asociația Magistratilor Iași, Asociația Alternative Sociale, 2005, p. 42.

¹⁸⁸ *Ibidem*.

o singură dată, pe când prestațiile ființelor umane pot aduce profituri importante care se pot mări în mod continuu.”¹⁸⁹, potențialul major delincvențional al traficului generând și afirmația, fondată, de altfel, „[t]raficul de ființe umane, în primul rând cu tinere femei, în special pentru practicarea prostituției, a substituit traficul deja existent cu arme, deșeuri toxice sau droguri.”¹⁹⁰.

Pot exista și situații de *schimb de victime*, cum a fost cea semnalată în anul 2000 în Italia: „[d]upă o anumită perioadă prostituatele [care erau sechestrare și obligate la practicarea prostituției] adunate în Perugia sunt mutate în Nord, iar cele din Nord sunt aduse în această zonă, pentru înprospătarea ofertei.”¹⁹¹ – pe care o considerăm un schimb mercantil, în care ființa umană este devalorizată, făcând obiectul trocului.

d) Cazarea presupune și ea, singular, o etapă a traficului de persoane, în care victima este instalată „[...] temporar într-o locuință ori într-un alt amplasament având această destinație.”¹⁹². Pentru a cadra cu activitatea delincvențională în ansamblu cazarea trebuie să profite traficanților și să fie făcută cu scopul exploatarei persoanei cazate „[...] și printr-unul din mijloacele expres prevăzute în același text de lege (prin amenințare, violență sau prin alte forme de constrângere, prin răpire, fraudă ori înșelăciune, abuz de autoritate sau profitând de imposibilitatea acelei persoane de a se apăra sau de a-și exprima voința, ori prin oferirea, darea, acceptarea sau primirea de bani ori de alte foloase pentru obținerea consimțământului persoanei care are autoritate asupra altei persoane.)”¹⁹³.

Dintre situațiile de trafic de persoane ce presupun găzduirea și, corelativ, obținerea de foloase am întâlnit în literatură o nouă practică, consemnată în Italia sub titlul *Nouă luni de pasiune*, sugestiv de altfel pentru modalitatea concretă în care are loc traficul, respectiv: „Unele fete moldovence sunt racolate de organizațiile albaneze pentru a rămâne însărcinate de la un bărbat italian de regulă căsătorit, dar care nu va mai putea deveni tată pentru că soția este sterilă. Și atunci pentru o recompensă de 3.000 de dolari (puțin mai mult de 6 milioane de lire) iată că fata vine în Italia, este cazată pentru nouă luni în casa italianului care vrea să aibă un copil cu orice preț, își duce sarcina înconjurată de mii de atenții și mici cadouri, iar când vine timpul să plece lasă copilul și se întoarce în stepă, gata s-o ia de la capăt.”¹⁹⁴.

¹⁸⁹ Mocuța, G., *Op. cit.*, Noul Orfeu, 2004, p. 129.

¹⁹⁰ *Ibidem*.

¹⁹¹ Benzi, D., O., *Prostituatele, Au să vă urmeze în Grădina Raiului*, Prefața: Nogaro, R., EuroPublicis, Colecția „Umanitare”, Timișoara, 2003, p. 79.

¹⁹² Ștefăroi, N., *Op. cit.*, în Mateuț, G. ș.a., *Op. cit.*, Asociația Magistraților Iași, Asociația Alternative Sociale, 2005, p. 33.

¹⁹³ Ștefăroi, N., *Op. cit.*, în Mateuț, G. ș.a., *Op. cit.*, Asociația Magistraților Iași, Asociația Alternative Sociale, 2005, p. 43.

¹⁹⁴ Benzi, D., O., *Op. cit.*, Prefața: Nogaro, R., EuroPublicis, Colecția „Umanitare”, Timișoara, 2003, p. 137.

e) **Găzduirea**¹⁹⁵ – termenul a devenit caduc – a fost folosit de legislația românească (art. 13 alin. 1 din Legea 678/2001) pentru infracțiunea de trafic de minori, în sensul primirii, cu acordul deținătorului unui imobil, a unei persoane minore într-o locuință, pentru adăpostire temporară în vederea rezoluției infracționale de a trafica respectivul minor.

f) **Primirea** este o altă modalitate de realizare a elementului material al infracțiunii de trafic de persoane și „[...] presupune preluarea victimei de un traficant, de la un altul, ca urmare a unei tranzacții intervenite între cei doi.”¹⁹⁶; primirea are caracter ilegal, fiind o tranzacție în scopul exploataării victimei, „[...] iar în cazul în care aceasta are peste 18 ani, este necesar ca făptuitorul să utilizeze diferite forme de constrângere, abuzul de autoritate sau de situația de vulnerabilitate în care se află victima, diverse metode prin care să înfrângă voința acesteia ori să obțină consimțământul persoanei care are autoritate asupra ei prin stimulente materiale.”¹⁹⁷.

După cum s-a afirmat¹⁹⁸ în literatura de specialitate, oricare din modalitățile de realizare a elementului material al infracțiunii de trafic de persoane ori de minori este suficientă pentru realizarea elementului material al acesteia. Dacă însă, un singur traficant execută mai multe operațiuni de acest gen asupra victimei (transport și cazare), deși s-a exprimat în literatura juridică și opinia¹⁹⁹ că intenția legiuitorului a fost aceea de a prevedea fapte penale distincte (în exemplul dat, existând două infracțiuni de trafic de persoane, una fiind dată de *transportarea victimei*, iar cea de a doua de *cazarea ei*), o altă opinie, care acceptă modalitățile alternative de săvârșire a infracțiunii de persoane consideră că fapta traficantului este una singură, „[...] compusă dintr-un ansamblu de acte diferite executate în baza unei rezoluții infracționale unice.”²⁰⁰.

1.5.5.1.1.1. Moduri/mijloace de săvârșire ale infracțiunii de trafic de persoane (amenințare, violență, răpire, fraudă, abuz de autoritate etc.)

Anterior am expus modalitățile prin care traficanții operează în vederea transportării victimelor, în sens general, spre locurile de exploatare, dar articolele de lege care definesc faptele de trafic de persoane mai prevăd, ca o condiție *sine qua non* că

¹⁹⁵ prin Legea nr. 230/2010 pentru modificarea și completarea L 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane modalitatea de realizare a elementului material al infracțiunii de trafic de minori prin găzduire a fost extras din definiție întrucât sancțiunea aferentă faptei este distinct prevăzută pentru situațiile cu minori.

¹⁹⁶ Ștefăroiu, N., *Op. cit.*, în Mateuț, G. ș.a., *Op. cit.*, Asociația Magistraților Iași, Asociația Alternative Sociale, 2005, p. 43.

¹⁹⁷ *Ibidem*.

¹⁹⁸ *Ibidem*.

¹⁹⁹ Lascu, I., *Incriminări privind traficul de persoane*, „Revista de drept penal”, nr. 3/2002, p. 65 *apud* Ștefăroiu, N., *Op. cit.*, în Mateuț, G. ș.a., *Op. cit.*, Asociația Magistraților Iași, Asociația Alternative Sociale, 2005, p. 33.

²⁰⁰ *Ibidem*.

recrutarea, transportarea, transferarea, cazarea, găzduirea (prin Legea nr. 230/2010 pentru modificarea și completarea L 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane modalitatea de realizare a elementului material al infracțiunii de trafic de minori prin găzduire a fost extras din definiție întrucât sancțiunea aferentă faptei este distinct prevăzută pentru situațiile cu minori, iar sensul termenului este inclus în celelalte modalități) *sau primirea* trebuie să se desfășoare sub imperiul actelor de *amenințare, violență sau prin alte forme de constrângere, prin răpire, fraudă ori înșelăciune, abuz de autoritate sau profitând de imposibilitatea victimei de a se apăra sau de a-și exprima voința, ori prin oferirea, darea, acceptarea sau primirea de bani ori alte foloase pentru obținerea consimțământului persoanei care are autoritate asupra altei persoane*. Toate manierele prin care se realizează modalitățile (alternative) ale infracțiunii de trafic de persoane sunt considerate în știința dreptului penal *mijloace sau moduri de săvârșire ale acesteia*. S-a apreciat în literatura juridică de specialitate „[...] că ele constituie un fel de condiții, care ajută sau favorizează săvârșirea infracțiunii și că ele sunt preexistente săvârșirii infracțiunii. Ele, însă, joacă sau pot juca un rol important pentru infracțiune, deoarece de ele poate depinde existența pericolului social al unei infracțiuni sau gradul de pericol social al unei infracțiuni.”²⁰¹. Într-adevăr, dacă o persoană ar accepta propunerea practicării prostituției avansată de un terț și nu s-ar folosi nici unul din mijloacele expres prevăzute de Legea nr. 678/2001, ca încadrare juridică ar exista infracțiunea de proxenetism, dar în prezența acestor mijloace, încadrarea juridică se schimbă, existând infracțiunea de trafic de persoane. Cu toate acestea, raționamentul devine nul, Legea 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, cu modificările și completările ulterioare, dispunând prin art. 16: *consimțământul persoanei, victimă a traficului, nu înlătură răspunderea penală a făptuitorului* – dispoziție pe care o considerăm esențială și primordială în vederea asigurării ordinii de drept, dar mai ales a ordinii sociale, pentru că, dacă pentru alte fapte penale acordul victimei sau împăcarea părților ori inexistența plângerii prealabile nu incriminează fapta, în cazul traficului de persoane această ipostază nu este posibilă.

Față de caracterul grav și complex al infracțiunii de trafic de persoane, inclusiv de minori, dorim să precizăm că aceste mijloace prevăzute de lege sunt, luate singular, ele însele infracțiuni; de pildă *amenințarea* este prevăzută la art. 193 Cod penal, dar în contextul transportării sub amenințare a unei persoane în vederea exploatarei pentru obținere de profit există certitudinea infracțiunii de trafic de persoane. Gravitatea actului amenințării, pedepsit ca infracțiune conform Codului penal, cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă, în cazul infracțiunii de trafic este absorbită în conținutul constitutiv al acesteia. Tot în aceeași ordine de idei exemplificăm: dacă se urmărește exploatarea sexuală a potențialei victime și

²⁰¹ Oancea, I., *Tratat de drept penal. Partea generală.*, Ed. ALL, București, 1994, p. 113.

lipsește mijlocul de realizare precum *răpirea* (care în planul incriminării concrete reprezintă infracțiunea de *lipsire de libertate în mod ilegal* – prevăzută de art. 189 Cod penal) s-ar săvârși infracțiunea de proxenetism și nu cea de trafic de persoane. În acest context redăm²⁰² un exemplu din practica judiciară, respectiv Decizia nr. 2680 din 18 mai 2004 a Înaltei Curți de Casație și Justiție din România – Secția penală:

„Trafic de persoane. Proxenetism în formă agravată. Deosebiri. [în drept: art. [328] alin. 2 C.pen – proxenetismul – forma agravată și art. 12 alin. 1 Legea 678/2001 – infracțiunea de trafic de persoane]. Prin art. [328] alin. (2) C. Pen., așa cum a fost modificat prin Legea 169/2002, este pedepsită cu închisoare de la 3 la 10 ani și interzicerea unor drepturi recrutarea unei persoane pentru prostituție ori traficul de persoane în acest scop, precum și constrângerea la prostituție, respectiv trei modalități de săvârșire a infracțiunii de proxenetism, prima constând în recrutarea unei persoane pentru prostituție, ceea ce presupune acordul acesteia de a practica prostituția și a treia de a obliga (forța) o persoană să se prostitueze. Aceste modalități fac parte și din modalitățile de realizare a infracțiunii de trafic de persoane prevăzute de art. 12 alin. (1) și (2) din Legea nr. 678/2001. Câtă vreme recrutarea persoanelor s-a făcut în vederea exploatării lor (prin obligarea la practicarea prostituției), iar consimțământul a fost obținut prin inducere în eroare, în mod ilicit, sunt aplicabile dispozițiile art. 12 alin. (1) și (2) din Legea nr. 678/2001, și nu cele ale art. [328] alin. (2) C. pen.”²⁰³.

Așadar, modalitățile prin care are loc infracțiunea de trafic de persoane sunt însoțite de mijloacele de realizare prevăzute de lege, lipsa lor generând alte infracțiuni. Mijloacele, în cazul traficului cu minori nu mai constituie o condiție *sine qua non* a existenței faptei, ci legea prevede distinct pedepse mai aspre dacă transportarea, transferarea etc. în vederea exploatării are loc în condiții de amenințare, violență, răpire etc., respectiv închisoarea de la 7 la 18 ani și interzicerea unor drepturi (față de închisoarea de la 5 la 15 ani în absența acestor mijloace).

În literatura juridică de specialitate, fundamentată pe jurisprudență s-a afirmat că „[d]e cele mai multe ori, traficanții folosesc nu doar unul dintre aceste mijloace față de victime, amenințarea fiind însoțită de acte de violență, după ce, eventual victima a fost atrasă prin promisiuni false cu privire la o slujbă în străinătate, ori a fost răpită și supusă ulterior unor tratamente degradante.”²⁰⁴. Traficarea efectuându-se sub imperiul constrângerii, ca regulă generală, presupune obligarea unei persoane – a victimei – să facă ceea ce în mod normal și de bună voie nu dorește. „Constrângerea poate fi fizică sau psihică (morală), iar mijloacele prin care se obține în fapt sunt amenințarea și violența. Constrângerea fizică presupune întrebuintarea unor acte de violență sau a oricăror acte care presupun folosirea forței fizice a făptuitorului

²⁰² Criștuș, N., *Traficul de persoane, proxenetismul, crima organizată. Practică judiciară.*, Ed. Hamangiu, 2006, p. 127.

²⁰³ *Ibidem*.

²⁰⁴ Ștefăroiu, N., *Op. cit.*, în Mateuț, G. ș.a., *Op. cit.*, Asociația Magistraților Iași, Asociația Alternative Sociale, 2005, p. 43.

pentru înfrângerea rezistenței victimei [iar] constrângerea morală presupune amenințarea victimei cu producerea unui rău îndreptat în mod nemijlocit asupra acesteia, asupra soțului sau unei rude apropiate.”²⁰⁵, conformarea anulând constrângerea.

O metodă de constrângere uzitată de traficanți pentru obținerea consimțământului victimei este amenințarea. *Amenințarea* este frecvent folosită pentru a insufla victimelor frica unui pericol iminent și grav asupra lor și persoanelor de care sunt puternic atașate (membri din familie, de regulă). Victimele sunt adeseori șantajate de traficanți cu uciderea sau mutilarea rudelor, „[...] oferind chiar exemple concrete cu privire la mutilarea membrilor familiilor unor tinere care nu au vrut să copereze.”²⁰⁶. O altă formă de amenințare practică indirect asupra victimelor este *violența revărsată asupra obiectelor personale*, precum distrugerea telefoanelor, întreruperea legăturilor telefonice, incendiarea unor bunuri etc. – violență ce intimidează victima și având ca efect constrângerea morală de a accepta condițiile traficanților. Violența exercitată direct asupra victimelor este considerată „un alt mijloc coercitiv prin care se săvârșesc acțiunile de traficare (recrutarea, transportarea, transferarea, găzduirea sau primirea unei persoane, acțiuni care trebuie să fie efectuate în scopul exploatării victimei), sub influența căruia persoana față de care este întrebuințat nu mai are posibilitatea de a acționa liber, conform propriei voințe.”²⁰⁷. Folosind forța, victimele pot fi lovite cu obiecte contondente, supuse torturii, agresate în diferite moduri: „a mușca, a înțepa, a trage de păr, a trânti, a arde, a împinge etc.”²⁰⁸. Victimele pot fi agresate psihologic prin izolare, umilire sau adresarea de insulte, învinovățirea de propriul statut social, de incapacitățile intelectuale etc.; ele pot suferi și acțiuni de violență sexuală, inclusiv violuri: „Uneori membrii rețelelor de trafic utilizează, la început, așa zisele «tehnici de prelucrare» (termeni folosiți de traficanți), constând în violarea lor sistematică și în maltratarea victimelor tocmai pentru ca acestea să nu mai opună nici o rezistență și să devină astfel mai ușor de exploatat.”²⁰⁹.

Formele de violență au ca scop „distrugerea mecanismelor de apărare ale victimei, care astfel să fie nevoită să se gândească mai mult la soluții de supraviețuire și mai puțin la demnitatea sa ca ființă umană care se diminuează.”²¹⁰ și ca urmare să accepte condițiile de exploatare.

Victima este pusă în situația de a alege între propria viață și voința traficantului, îndeplinind, în final, orice dorință a acestuia, depersonalizându-se, „reducându-și la

²⁰⁵ Toader, I., *Drept penal. Partea specială*, Ed. All Beck, București, 2002, p. 132 *apud* Ștefăroiu, N., *Op. cit.*, în Mateuț, G. ș.a., *Op. cit.*, Asociația Magistraților Iași, Asociația Alternative Sociale, 2005, p. 44.

²⁰⁶ *Ghid de informații și bune practici în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane*, LADO Satu Mare, CRPP Satu Mare, 2008, p. 20.

²⁰⁷ *Ibidem*.

²⁰⁸ *Ibidem*, p. 15.

²⁰⁹ *Ghid de informații și bune practici în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane*, LADO Satu Mare, CRPP Satu Mare, 2008, p. 20.

²¹⁰ *Ibidem*, p. 45.

zero structurile motivaționale și voliționale. Scopul urmărit de aceste tratamente este supunerea necondiționată și executarea tuturor cerințelor «stăpânului».²¹¹

Un alt mijloc de recrutare este *răpirea* și presupune scoaterea brutală, împotriva voinței persoanei din locul în care se află și ducerea forțată în locurile dorite de traficant, intrând în stăpânirea lui. Metodele de răpire pot consta în administrarea de narcotice, uzul forței, amenințării ori altor procedee de intimidare; victimele mai pot fi amăgite cu „false promisiuni de căsătorie în străinătate, unde odată ajunse, sunt exploatate chiar de către cei care le-au captat încrederea ori sunt vândute ca niște mărfuri.”²¹²

Recrutarea mai poate avea loc, potrivit art. 12 alin. 1 din Legea nr. 678/2001 și prin *fraudă* sau acte de rea credință săvârșite de traficant cu scopul obținerii de avantaje materiale prin încălcarea drepturilor altei persoane. Frauda ca manieră de acțiune pentru ca victima să accepte propunerile traficantului poate fi asimilată înșelăciunii, care înseamnă „inducerea în eroare a unei persoane, prin prezentarea ca adevărată a unei fapte mincinoase sau ca mincinoasă a unei fapte adevărate, în scopul de a obține pentru sine sau pentru altul un folos material injust”²¹³; de regulă, traficantul garantează victimei obținerea unui loc de muncă în străinătate, bine plătit, care nu necesită calificare – situație convenabilă și o asigură și în privința cheltuielilor de transport, pe care le va achita ulterior (determinând îndatorarea victimei și intrarea în cercul vicios al exploatării continue pentru sume neachitate).

Racolare în vederea traficării este și *abuzul de autoritate*, respectiv „folosirea, exercitarea în exces, ori cu încălcarea legii ori a normelor specifice, a puterii, a influenței de orice natură, instituțională sau nu, pe care o persoană o are asupra alteia (de exemplu autoritatea părintelui asupra copilului sau a tutorelui față de minor, a preotului asupra enoriașului său, dar și instituțională rezultată din funcționarea unor organisme însărcinate cu ocrotirea unor anumite categorii de persoane ș.a.).”²¹⁴. În contextul abuzului de autoritate, s-a afirmat²¹⁵ că în cazul traficului de persoane există o terță persoană care prin calitatea sa, are înrăurire ori ascendent asupra victimei și profită traficantului, astfel încât prin acea relație specială între terț și victimă se obține supunerea celei din urmă.

Potrivit Legii nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, cu modificările și completările ulterioare, un alt mijloc prin care traficanții

²¹¹ *Ibidem*.

²¹² Ștefăroi, N., *Op. cit.*, în Mateuț, G. ș.a., *Op. cit.*, Asociația Magistraților Iași, Asociația Alternative Sociale, 2005, p. 45.

²¹³ Art. 215, alin. 1 teza I, Cod penal, cu denumirea marginală *Înșelăciunea*.

²¹⁴ Diaconescu, H., *Infracțiunile de corupție și cele asimilate sau în legătură cu acestea*, Ed. All Beck, București, 2005, p. 518 *apud* Ștefăroi, N., *Op. cit.*, în Mateuț, G. ș.a., *Op. cit.*, Asociația Magistraților Iași, Asociația Alternative Sociale, 2005, p. 46.

²¹⁵ Ștefăroi, N., *Op. cit.*, în Mateuț, G. ș.a., *Op. cit.*, Asociația Magistraților Iași, Asociația Alternative Sociale, 2005, p. 46.

acționează asupra victimelor este *profitarea de imposibilitatea unei persoane de a se apăra sau de a-și exprima voința*, existând o incapacitate fizică a victimei de a se opune (fizic ori verbal) pentru a se apăra. Imposibilitatea de apărare poate fi determinată de o boală, infirmitate, alienare mintală, intoxicație cu diverse substanțe, oboseală extremă etc. Nu importă dacă victima nu poate să se apere sau să își exprime voința din cauza sa ori a traficantilor ori a altor persoane.

Un ultim mijloc prevăzut de Legea nr. 678/2001 prin care se obține, indirect, *acordul victimei* se realizează prin *oferirea, darea, acceptarea sau primirea de bani sau alte foloase pentru obținerea consimțământului persoanei care are autoritate asupra altei persoane* în scopul exploatarii acesteia. „Persoana care are autoritate asupra unei alte persoane – și care, în cele mai multe situații are calitatea de părinte al acesteia – are aptitudinea de a o influența în luarea deciziilor sale datorită naturii speciale a relațiilor dintre ele.”²¹⁶. Practica judiciară a constatat preponderența persoanelor care contribuie sau iau decizii în locul copiilor, și considerăm că relația părinte-copil e lipsită de suportul ocrotirii părintești în cazul traficului. Literatura juridică de specialitate²¹⁷ exemplifică prin cazul unor copii cu handicap care, cu acordul părinților, obținut prin recompense materiale, au fost preluați de traficanți, transportați în afara țării și forțați să practice cerșetoria.

Toate mijloacele (amenințare, violență, răpire, fraudă, abuz de autoritate etc.) folosite de făptuitori în realizarea modalităților (recrutare, transportare, transferare etc.) infracțiunii de trafic de persoane au ca scop, după cum se prevede în Legea 678/2001 la art. 12 *exploatarea ființelor umane*. Scopul reprezintă, transpus în planul teoriei generale a dreptului penal, subelement al laturii obiective a infracțiunii de trafic de persoane, motiv pentru care vom expune această chestiune în cadrul prezentului subcapitol.

Prin *exploatarea unei persoane*, conform art. 2 alin. 2 din Legea 678/2001 se înțelege:

- *executarea unei munci sau îndeplinirea de servicii, în mod forțat, ori cu încălcarea normelor legale privind condițiile de muncă, salarizare, sănătate și securitate;*
- *ținerea în stare de sclavie sau alte procedee asemănătoare de lipsire de libertate ori de aservire;*
- *obligarea la practicarea prostituției, la reprezentări pornografice în vederea producerii și difuzării de materiale pornografice sau alte forme de exploatare sexuală;*
- *prelevarea de organe;*
- *efectuarea unor alte asemenea activități prin care se încalcă drepturi și libertăți fundamentale ale omului.*

²¹⁶ *Ibidem.*

²¹⁷ *Ibidem.*

1.5.5.1.2. Modalități de exploatare a persoanei. Perspectivă juridică și psihosocială

Dacă până la acest subiect ne-am centrat analiza asupra faptuitorilor, asupra modalităților de racolare și mijloacelor folosite de traficanți, exploatarea victimelor este un subiect ce îl vom aborda prin prisma acțiunilor la care ele sunt obligate.

Vom analiza fiecare modalitate de exploatare a persoanei, din perspectivă juridică, psihologică și socială; modalitățile de exploatare sunt reale și se desfășoară pentru obținere de profit. Ele sunt aspecte grave ale vieții sociale, încălcând, potrivit art. 2 alin. 1 lit. e) din Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, cu modificările și completările ulterioare, drepturi și libertăți fundamentale ale omului.

Modalitățile de exploatare a persoanelor se înscriu în sfera delincvențională gravă întrucât „[...] se află în relație directă cu profiturile și riscurile la care se raportează autorii acesteia.”²¹⁸, ori profiturile fiind uriașe și actele prin care se obțin încalcă flagrant regulile de conviețuire socială. Astfel, în sfera sistemului delincvenței care reprezintă totalitatea relațiilor „«care leagă între ei delincvenții, victimele potențiale, agenții controlului social și agenții penali»”²¹⁹ neexistând o integrare socială – raportat la victimele traficului și nici un control social eficient asupra traficantilor, nivelul de delincvență este foarte ridicat.²²⁰

a) *executarea unei munci forțate sau îndeplinirea de servicii în mod forțat ori cu încălcarea normelor legale privind condițiile de muncă, salarizare, sănătate și securitate* este modalitatea de exploatare conform Legii nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, la art. 2, alin. 1 pct. 2 lit. a), cu modificările și completările ulterioare.

Munca forțată este incriminată în art. 191 Cod penal prin „[f]apta de a supune o persoană, în alte cazuri decât cele prevăzute de dispozițiile legale, la prestarea unei munci contra voinței sale sau la o muncă obligatorie [...]” pedepsindu-se cu închisoare de la 6 luni la 3 ani. Executarea forțată a unei munci lezează libertățile individuale fundamentale, respectiv dreptul fiecăruia de a-și alege „[...] în mod liber munca pe care dorește să o presteze, în raport cu pregătirea și aptitudinile sale. Punerea unei persoane în situația de a presta o muncă împotriva voinței sale sau o muncă obligatorie constituie o gravă încălcare a acestui drept, care necesită, ca și celelalte fapte de încălcare a drepturilor omului, intervenția energică a legii penale.”²²¹

Interzicerea muncii forțate a fost stipulată la nivel internațional prin *Convenția O.I.M. nr. 29/1930 privind munca forțată și obligatorie* care prevede că „orice

²¹⁸ Cusson, M., *Croissance et décroissance du crime*, PUF, Paris, 1990, p. 133, *apud* Bocancea, C., Neamțu, G., *Elemente de asistență socială*, Polirom, 1999, p. 195.

²¹⁹ *Ibidem*.

²²⁰ *Ibidem*.

²²¹ Loghin, O., Toader, T., *Op. cit.*, Casa de Editură și Presă „Șansa” S.R.L., București, 1996, p. 139.

muncă sau serviciu pretins unui individ sub amenințarea unei pedepse oarecare, și pentru care numitul individ nu s-a oferit de bună voie.”²²². În 1957, tot sub egida O.I.M. s-a adoptat *Convenția nr. 105 privind abolirea muncii forțate* în cuprinsul ei fiind stipulat ca „[f]iecare membru al Organizației Internaționale a Muncii care ratifică prezenta convenție se angajează să abolească munca forțată sau obligatorie și să nu recurgă la ea sub nici o formă.”²²³.

În România, Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului²²⁴ conține prevederi împotriva exploatării economice și consacră în art. 87 alin. 1 dreptul acestuia de a fi protejat sub acest aspect, în sensul că *nu poate fi constrâns la o muncă ce comportă un risc potențial sau care este susceptibilă să îi compromită educația ori să îi dăuneze sănătății sau dezvoltării sale fizice, mentale, spirituale, morale ori sociale*, iar art. 87 alin. 2 *interzice orice practică prin intermediul căreia un copil este dat de unul sau de ambii părinți ori de reprezentantul lui legal în schimbul unei recompense sau nu, în scopul exploatării copilului sau a muncii acestuia*.

În privința traficării forței de muncă studiile²²⁵ în materia crimei organizate au semnalat controlul direct și total pe care organizațiile criminale „[...] îl exercită și prin care speculează de fapt starea de sărăcie a unora, crima organizată a transformat suferința într-o piață a forței de muncă.”²²⁶. Uneori, victimele acceptă munca, necunoscând condițiile reale, ci în baza unui mit legat de trafic, în sensul: *chiar dacă voi trage din greu, un timp, îmi fac bani și mă întorc acasă...*²²⁷.

Exploatarea prin muncă este adeseori, însoțită de „diferite tehnici coercitive, de la violență fizică, intimidare, șantaj ori abuzuri sexuale până la sclavie pentru datorii să lucreze ore îndelungate pentru salarii mici și în condiții grele ori chiar periculoase în construcții, alimentație, industria hotelieră, în sere ori în aria serviciilor casnice (curățenie sau îngrijirea unor persoane la domiciliu).”²²⁸.

Minorii sunt preferați pentru exploatare economică deoarece sunt docili, acceptă orice sumă ca plată și, în general, nu realizează că sunt privați de protecție socială, întreținerea lor presupune cheltuieli minime cu adăpostul și hrana. Minorii cu

²²² Art. 2 par. 1 din Convenția O.I.M. nr. 29/1930, adoptată la data de 28 iunie 1930, intrată în vigoare la 1 mai 1932. România a ratificat-o prin Decretul nr. 352/1958 publicat în M.O. al R.P.R. nr. 34 din 29 august 1958.

²²³ Art. 1 din Convenția O.I.M. nr. 105/1957, adoptată la data de 25 iunie 1957, intrată în vigoare la 17 ianuarie 1959. România a ratificat-o prin Legea nr. 140/1998 publicată în M.Of. nr. 249 din 6 iulie 1998.

²²⁴ Publicată în M.Of. nr. 557 din 23 iunie 2004.

²²⁵ Mocuța, G., *Op. cit.*, Ed. Noul Orfeu, București, 2004, p. 128.

²²⁶ Raport al Comisiei Parlamentare asupra mafiei 1993 – Parlamentul Italiei, pp. 1-2, *apud* Mocuța, G., *Op. cit.*, Ed. Noul Orfeu, București, 2004, p. 128.

²²⁷ Munteanu, A. (coord.), *Ghid de bune practici în lucrul cu elevii cu privire la prevenirea traficului de ființe umane*, Ed. Mesagerul, 2003, p. 19.

²²⁸ Ștefăroi, N., *Op. cit.*, în Mateuț, G. ș.a., *Op. cit.*, Asociația Magistraților Iași, Asociația Alternative Sociale, 2005, p. 54.

vârste cuprinse între 15 și 18 ani sunt cel mai ușor de traficate pentru că așa actele lor pot fi ușor falsificate prin schimbarea datelor ce indică vârsta, iar sub aspect economic, ei aduc cel mai mare profit.²²⁹

Dorim să subliniem că în unele familii, relațiile parentale sunt complet denaturate, iar copilul, în loc să beneficieze de îngrijire și ocrotire părintească este expus traficului chiar de către părinți: „[În cele mai multe cazuri copiii sunt induși în eroare că vor desfășura munci legale în străinătate, fiind încurajați în acest sens chiar de către părinți, lucru care însă nu se întâmplă când minorii ajung în țara de destinație.”²³⁰

b) *ținerea în stare de sclavie sau alte procedee asemănătoare de lipsire de libertate ori de aservire* este o altă modalitate de exploatare a unei persoane traficate, prevăzută de Legea nr. 678/2001 la art. 2, alin. 1 pct. 2 la lit. b). Sclavia este incriminată în Codul penal românesc la articolul 190, respectiv: „Punerea sau ținerea unei persoane în stare de sclavie, precum și traficul de sclavi, se pedepsesc cu închisoare de la 3 la 10 ani și interzicerea unor drepturi. Tentativa se pedepsește.”

Sclavia, atât ca termen cât și ca practică, este anacronă (zilelor noastre) și presupune „[...] negarea completă a libertății individuale, transformarea persoanei omului într-un simplu obiect al dreptului de proprietate [...]”²³¹.

Comunitatea internațională a dorit eradicarea sclaviei, acțiune ce s-a înfăptuit, cel puțin în privința statelor semnatare, prin instrumente internaționale, dintre care menționăm: „*Convenția de la Geneva din 30 septembrie 1921 pentru reprimarea traficului cu femei și copii*”²³², *Convenția de la Geneva din 25 septembrie 1926 referitoare la sclavie*²³³, *Convenția de la Geneva din 6 septembrie 1956 referitoare la abolirea sclavajului, a traficului de sclavi și a instituțiilor și practicilor similare sclavajului*²³⁴, *[a]derând la toate aceste convenții internaționale, România și-a asumat obligația de a reprima, la rândul ei, sclavia.*”²³⁵

Ca fenomen social, traficul de persoane a fost supranumit, *forma modernă a fostului trafic cu sclavi* chiar într-un act oficial și contemporan, respectiv în cadrul Capitolului I lit. a) pct. 3 din Raportul explicativ al Convenției Consiliului Europei privind *Acțiunea împotriva Traficului de Persoane*²³⁶ (CETS No. 197), devenită parte din dreptul intern prin Legea nr. 300/2006 pentru ratificarea Convenției Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane. Revenirea în actualitate

²²⁹ *Ibidem*.

²³⁰ *Ibidem*.

²³¹ Loghin, O., Toader, T., *Op. cit.*, Casa de Editură și Presă „Șansa” S.R.L., București, 1996, p. 137.

²³² ratificată prin Decretul 376, publicat în M. Of. nr. 52 din 6 martie 1925.

²³³ ratificată prin Decretul 988, publicat în M.Of. nr. 76 din 1 aprilie 1931.

²³⁴ ratificată prin Decretul 375, publicat în B.Of. nr. 33 din 19 decembrie 1957.

²³⁵ Loghin, O., Toader, T., *Op. cit.*, Casa de Editură și Presă „Șansa” S.R.L., București, 1996, p. 137.

²³⁶ adoptată la 3 mai 2005, deschisă spre semnare și semnată de România la Varșovia la 16 mai 2005, publicată în M.Of., P. I, nr. 622 din 12 iulie 2006.

a practicilor specifice sclaviei, într-o formă adaptată contemporaneității adevărește teoria ciclicității și a periodicității fenomenelor sociale.

În conținutul ei, sclavia, așa cum este prezentată în *Convenția suplimentară privind abolirea sclaviei, traficului de sclavi și a instituțiilor și practicilor asemănătoare sclaviei*²³⁷ se poate manifesta în următoarele situații:

- servitutea pentru datorii;
- aservirea constând în supunerea unei persoane să locuiască într-un spațiu impus și să presteze activități determinate, fără a i se oferi posibilitatea de a-și schimba condiția);
- mariajul forțat, persoana fiind privată de exprimarea liberului consimțământ;
- cedarea unei femei spre altă persoană, de soț, familie ori comunitate cu titlu oneros;
- transmiterea unei femei prin succesiune, unei alte persoane, la moartea soțului;
- vânzarea unui copil/adolescent mai tânăr de 18 ani, de rude ori membrii comunității.

Sclavia are ca obiect juridic special relațiile sociale privind libertatea persoanei „[...] nu sub un anumit aspect, de exemplu, libertatea de mișcare sau libertatea morală – așa cum se întâmplă în cazul celorlalte infracțiuni contra libertății, ci libertatea luată în considerare în sensul cel mai larg, adică în totalitatea drepturilor pe care le implică, deoarece, prin săvârșirea faptei, persoana este lipsită complet de acest atribut esențial al ei, care este libertatea individuală.”²³⁸

„Starea de sclavie semnifică dependența totală și necondiționată a unei persoane față de o altă persoană în stăpânirea căreia se află și care exercită asupra ei prerogativele dreptului de proprietate, în sensul că o are în posesie, o folosește și poate oricând să o înstrăineze.”²³⁹

Ținerea în stare de sclavie în cazul traficului de persoane poate interveni în multiple situații precum cele în care victimele nu își pot achita datoriile față de traficanți, în legătură cu transportul, asigurările, cazarea, hrana etc. și astfel intră într-un cerc vicios, văzându-se obligate a se supune cerințelor traficantilor, femeile fiind – ca regulă – obligate la prestarea de servicii sexuale, bărbații fiind adesea supuși la muncă prost sau chiar deloc plătită, de regulă fără forme legale.

c) *obligarea la practicarea prostituției, cerșetoriei*²⁴⁰, *la reprezentări pornografice în vederea producerii și difuzării de materiale pornografice sau alte forme de exploatare sexuală* constituie alte modalități de exploatare a unei persoane traficate prevăzută de Legea nr. 678/2001 la art. 2, alin. 1 pct. 2 lit. c, cu modificările și

²³⁷ Ratificată de România prin Decretul nr. 988 din 1931.

²³⁸ Loghin, O., Toader, T., *Op. cit.*, Casa de Editură și Presă „Șansa” S.R.L., București, 1996, p. 137.

²³⁹ Ștefăroiu, N., *Op. cit.*, în Mateuț, G. ș.a., *Op. cit.*, Asociația Magistratilor Iași, Asociația Alternative Sociale, 2005, p. 55.

²⁴⁰ modificare adusă prin Legea nr. 230/2010, publicată în. M. Of., P. I, nr. 812/06.12.2010.

completările ulterioare. Apiciem că modificarea legislativă este importantă, în sensul incriminării prin legea specială în materie a cerșetoriei și nu prin aplicarea dispozițiilor art. 326 din Codul penal privitoare la *Cerșetorie* (cu luarea în considerare a agravantelor).

Semnalăm *obligarea la practicarea prostituției* ca modalitate de exploatare. Practicarea prostituției în contextul traficului de persoane presupune serviciile sexuale, indiferent de atitudinea victimei, în condițiile dorite de traficant. Categoriile preferate practicării prostituției sunt copiii – fete și băieți, dar și femeile și bărbații. După ce victimele sunt racolate, de regulă fraudulos, le sunt luate actele, sunt transportate în afara țării; ajungând la destinație, „[...] fetele își dau seama de realitate; ele sunt închise în locuințe particulare, în bordeluri sau forțate să se prostitueze în stradă, fiind în permanență supravegheate. Dacă refuză un client sau se plâng de condițiile de muncă, li se răspunde că nu au pașaport, [...], că trebuie să plătească banii pentru transport [...]. Dacă fata protestează în continuare, ea va fi amenințată că familia ei, rămasă acasă va fi rănită sau omorâtă sau că părinții vor fi informați despre ceea ce face ea în străinătate. De obicei, amenințările sunt însoțite de acte de violență. De multe ori fetele devin dependente de droguri, pentru că astfel sunt mai ușor de controlat. Toate aceste acțiuni sunt menite să le determine să se împace cu situația și să se supună, fiind singura cale de a supraviețui.”²⁴¹.

Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, cu modificările și completările ulterioare, menționează ca modalitate alternativă și *alte forme de exploatare sexuală*: în categoria victimelor exploatate sexual, pe lângă fete și femei, „[...] tinerii adolescenți români constituie un important segment al comerțului sexual masculin în Europa, mulți dintre ei fiind în Berlin și Amsterdam.”²⁴². Constatările au fost consemnate pentru anul 1997, când „[d]in cuprinsul unui studiu făcut de Helena Karlen și Christina Hagner referitor la exploatarea sexuală a copiilor în scop comercial, în unele țări central și est-europene (Estonia, Letonia, Lituania, Polonia, România, Rusia, Ungaria) [și conform datelor obținute], coroborate cu cele de la A.R.A.S., o organizație privată ce lucrează pentru prevenirea SIDA (HIV), în Berlin sunt tot mai mult de 1000 de tineri români, iar în Amsterdam pe puțin 200, care sunt dirijați de proxeneți și folosiți în practicarea prostituției și a relațiilor homosexuale, o situație asemănătoare întâlnindu-se și în Budapesta.”²⁴³.

Afirmațiile, reale, fundamentate științific, inclusiv colaborarea cu A.R.A.S.²⁴⁴ care a adus aport important cercetărilor pentru prezent apiciem că dacă există

²⁴¹ *Ghid de prevenire a traficului de ființe umane, România – 2004* (coord. Druță, N. – Parteneri pentru Schimbare, Timofciuc, E. – AIDRom), București, 2004, p. 87.

²⁴² Pitulescu, I., *Op. cit.*, Ed. Național, București, 1997, pp. 296 – 297.

²⁴³ *Ibidem*, p. 297.

²⁴⁴ „Înregistrată oficial în București, la 10 aprilie 1992, ca organizație non-guvernamentală, ARAS (Asociația Română Anti-Sida) a fost înființată de un grup de tineri voluntari care și-au propus drept misiune: informarea și educarea tuturor categoriilor de populație asupra pericolului reprezentat de

cerere de servicii homosexuale, traficanții pot organiza oferirea lor întrucât le sunt aducătoare de profit.

O altă modalitate de exploatare sexuală prevăzută în Legea nr. 678/2001 este *obligarea la reprezentări pornografice în vederea producerii și difuzării de materiale pornografice*. Ea constă în constrângerea victimei să participe la crearea de produse pornografice: filme, reviste, fotografii, imagini computerizate, „prin adoptarea unui comportament sexual explicit, real sau simulat. Uneori, victimele sunt obligate să participe la ședințe foto și de înregistrări video cu conținut pornografic, după ce, în prealabil au fost selectate de către clienți pe baza fotografiilor din albumele de prezentare a ofertelor anume pregătite de traficanți în acest scop.”²⁴⁵

În prezent legislația românească incriminează pornografia printr-o lege specială, Legea nr. 196/2003 privind prevenirea și combaterea pornografiei²⁴⁶ cu modificările și completările ulterioare și în Codul penal la art. 325, scopul declarat al legii fiind înscris în art. 1, respectiv *protejarea demnității persoanei, a pudorii și a moralității publice*, pornografia reprezentând *actele cu caracter obscen, precum și materialele care reproduc sau difuzează asemenea acte*.

Legal, *acte cu caracter obscen* sunt: *gesturi sau comportamente sexuale explicite, săvârșite individual sau în grup, imagini, sunete sau cuvinte care prin semnificația lor aduc ofensă la pudor și orice alte forme de manifestare indecentă privind viața sexuală, dacă se săvârșesc în public; de asemenea, materiale cu caracter obscen sunt obiecte, gravuri, fotografii, holograme, desene, scrieri, imprimate, embleme, publicații, filme, înregistrări video și audio, spoturi publicitare, programe și aplicații informatice, piese muzicale, precum și orice alte forme de exprimare care prezintă explicit sau sugerează o activitate sexuală*.

*Protocolul privind vânzarea de copii, prostituția copiilor și pornografia infantilă*²⁴⁷ facultativ Convenției privind drepturile copilului²⁴⁸ prevede la art. 2 lit c) *pornografia infantilă înseamnă orice reprezentare, prin orice mijloace, a copiilor angajați într-o activitate sexuală explicită, reală ori simulată, sau orice altă expunere a organelor sexuale ale copiilor, în principal în scopuri sexuale*.

SIDA și asupra mijloacelor de prevenire a infecției cu HIV; promovarea atitudinii de sprijin față de persoanele deja infectate sau bolnave, apărarea drepturilor și intereselor acestora; oferirea de servicii de asistență materială, morală și psihologică pentru persoanele infectate sau bolnave și pentru familiile acestora.”, cf. <http://www.arasnet.ro/despre/istoric.php>, consultat în data de 03.10.2009.

²⁴⁵ Ștefăroi, N., *Incrimnarea traficului de ființe umane*, în Mateuț, G. ș.a., *Op. cit.*, Asociația Magistratilor Iași, Asociația Alternative Sociale, 2005, p. 56.

²⁴⁶ Publicată în M.Of., P.I, nr. 342 din 20 mai 2003.

²⁴⁷ Semnat la New York, la 6 septembrie 2000, publicat în M.Of., P. I, nr. 601 din 25 septembrie 2001.

²⁴⁸ Adoptată de Adunarea Generală a O.N.U. la 20 noiembrie 1989, republicată în M.Of. nr. 314 din 13 iunie 2001, ratificată de România prin Legea nr 18/1990 – publicată în M.Of., P. I, nr. 314 din 13 iunie 2001.

Despre pornografie s-a afirmat că „[f]iecare individ sau grup social își are propriile sale criterii și standarde evaluative, fiind extrem de dificil de a fixa criterii riguroase cu caracter național sau universal.”²⁴⁹ Reacția socială față de materialele pornografice a fost studiată în societatea americană în anii '80 și '90 ai secolului trecut la cererea președintelui R. Reagan adresată Procurorului General al S.U.A., când a avut loc o creștere masivă a consumului populației de astfel de materiale. Concluziile studiului au exprimat faptul că „evidența clinică și experimentală sprijină concluzia că există o *relație cauzală* (subl. ns.) între expunerea la materiale sexual violente și o creștere a comportamentului agresiv dirijat contra femeii.”²⁵⁰ Dintre concluziile cercetării respective, relevante au fost considerate următoarele:

- acolo unde e liberalizată pornografia, există o rată crescută a actelor de viol;
- violatorii sunt expuși, într-o măsură mai mare decât nondelinvenții, în perioada copilăriei, la materiale pornografice cu caracter agresiv;
- pornografia face ca violul să pară „legitim”;
- statele americane care înregistrează cele mai mari vânzări de materiale pornografice au și cele mai ridicate rate de viol;
- bărbații expuși la materiale pornografice care accentuează violența sexuală devin complet insensibili la suferințele victimelor violului.

Acestor concluzii li s-au adus critici, respectiv sociologul american James Henslin a afirmat că „aceste constatări [...] sunt tributare simțului comun și confundă legătura cauzală (relația cauză-efect) cu corelația cauzală (asocierea între două fenomene). În acest sens, deși mulți indivizi care comit infracțiuni sexuale tind să folosească mai mult decât noninfractorii materiale pornografice, nu toți infractorii în acest domeniu utilizează pornografia, în timp ce o parte importantă dintre noninfractori folosesc intens materiale cu această tematică.”²⁵¹

Întrucât rezultatele diferitelor evaluări au fost conflictuale, poziția statelor a fost ori de a restrânge sau interzice producerea, difuzarea ori utilizarea materialelor pornografice, ori din contră, de a dezincrimina toată activitatea legată de aceasta (spre exemplu, Danemarca în anul 1965, legalizând pornografia a înregistrat o creștere în intensitate a agresiunilor sexuale asupra copiilor, deși rata violurilor a rămas constantă. Pe de altă parte, alte evaluări au semnalat, tot în Danemarca, o puternică creștere a actelor de agresiune sexuală și a tentativelor de viol.²⁵²).

²⁴⁹ Rădulescu, S., M., *Op. cit.*, Ed. Nemira, p. 169.

²⁵⁰ Hensin, J., M., *Social Problems*, second edition, New Jersey, Prentice-Hall, Englewood Cliffs, 1990, p. 96 *apud* Rădulescu, S., M., *Op.cit.*, Ed. Nemira, p. 170.

²⁵¹ Ibidem

²⁵² Brannigan, A., *Is Obscenity Criminogenic?*, în revista „Society”, July-August, 1987, p. 12-19, *apud* Rădulescu, S., M., *Op. cit.*, Ed. Nemira, p. 170.

Deși rezultatele cercetărilor sunt contradictorii, „astăzi tot mai multe state devin conștiente că libertatea care trebuie acordată cetățenilor nu trebuie să implice expunerea lor la materiale pornografice, plecând de la premisa că ele pot genera violențe sexuale.”²⁵³

În planul traficului de persoane, expunerea forțată pentru realizarea de materiale pornografice aduce atingere drepturilor naturale, frizând toate celelalte drepturi ale omului.

d) *prelevarea de organe* reprezintă o altă modalitate prin care Legea 678/2001 incriminează exploatarea persoanelor în vederea obținerii de profit prin traficare a acestora. Prin modificările exprese aduse de Legea nr. 230/2010²⁵⁴ s-au adăugat pentru a fi incriminate, *prelevarea ilegală de țesuturi sau celule de origine umană*.

Prelevarea de organe în vederea transplantării unei alte persoane este o activitate cu profunde implicații morale, etice și medicale. „*Este un fapt pe deplin statuat că progresele științifice în general, și cele medicale în special, au depins în toate timpurile de contextul social-moral în care s-au dezvoltat, după cum, la rândul lor, aceste progrese au devansat concepțiile morale și implicit legislative în materie. Această bilateralitate de influențe este elocventă atât pentru climatul moral, cât și pentru progresul științific actual al transplantelor de organe, problemă la limita dintre biologie și medicină, filosofie și sociologie, morală și drept.*”²⁵⁵

Într-adevăr, ca fapte sociale descoperirile științifice, mai ales cele revoluționare se manifestă ca devianță pozitivă la nivel social. Ele devansează, așa cum s-a afirmat în cele expuse anterior, atitudinile majorității membrilor unei societăți și, implicit, dispozițiile legale. Prelevarea și transplatul de organe sunt o practică dificilă, ce din punct de vedere etico-juridic presupun condiții atât față de receptor cât și față de donator; în cazul transplantului de la donatorii vii, obținerea unui organ se face în prezența a două condiții de manifestare a voinței: să fie evident că fără transplant, receptorul nu poate fi nicicum ajutat, „[...] iar donatorului să i se creeze un rău mai mic decât înlăturarea răului la receptor. Acest consimțământ este legal dacă pleacă de la o persoană responsabilă, este dat conștient și prin urmare de bunăvoie, fără constrângere psihică sau morală. Un iresponsabil nu poate fi donator și orice atitudine de forțare morală și mai ales pecuniară apare ilicită.”²⁵⁶

Din perspectivă juridică „[...] prelevarea de organe în afara cadrului și controlului legal, gestionarea lor pe direcția legii care previne și combate traficul de persoane

²⁵³ Rădulescu, S., M., *Op. cit.*, Ed. Nemira, p. 170.

²⁵⁴ L. 230/2010 pentru modificarea și completarea L. nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, publicată în. M. Of., P. I, nr. 812/06.12.2010.

²⁵⁵ Zidaru, P., *Legi anticrimă, comentate și adnotate*, Ed. Didactică și pedagogică, R.A., 2003, p. *apud* Scripcaru, G., Ciornea, T., Ianovici, N., – *Medicină și drept în Corelații etico-juridice în transplantul de organe* Ed. Junimea, Iași, 1979, p. 51-59.

²⁵⁶ *Ibidem*.

este infracțiune”²⁵⁷ și este cu atât mai gravă cu cât are ca scop obținerea de foloase materiale.

„Această formă de exploatare presupune ca traficanțul să-și dirijeze acțiunile în scopul atragerii victimelor prin diferite promisiuni ori sub diferite pretexte în țara de destinație și obligarea lor prin diverse metode coercitive să consimtă să-și doneze unele organe.”²⁵⁸ Practica judiciară²⁵⁹ în materia traficului de persoane s-a pronunțat asupra acestei modalități de obținere de profit, certificând că traficanții ademenesc victimele cu nivel scăzut de educație, aflate și într-o stare de sărăcie, animate de dorința unei vieți mai bune, prin promisiunea realizării în străinătate prin muncă ușoară și bine plătită; odată oferta acceptată, victimele sunt ajutate să obțină actele necesare deplasării, sunt creditate cu sumele necesare transportului și cazării, iar odată ajunse în străinătate li se comunică într-un ultim moment că trebuie să renunțe la un organ (de regulă rinichi), în caz de refuz fiind amenințate că vor fi abandonate, iar în fața acestor presiuni, victimele acceptă pierderea organului.

Actul normativ special în materie este Legea nr. 2/1998 privind prelevarea și transplantul de țesuturi și organe umane²⁶⁰; prin *prelevare* înțelegându-se *recoltarea de țesuturi și/sau organe umane sănătoase, morfologic și funcțional, în vederea realizării unui transplant, transplantul de țesuturi și/sau organe umane fiind acea activitate medicală complexă care, în scop terapeutic, înlocuiește țesuturi și/sau organe umane compromise, morfologic și funcțional, din corpul unui subiect uman cu alte structuri similare, dovedite ca fiind sănătoase*. Legea românească interzice tranzacționarea de orice fel a țesuturilor și organelor umane precum și prelevarea și transplantul acestora urmare exercitării vreunei constrângeri de natură fizică sau morală asupra vreunei persoane fizice.

Dintre categoriile de victime care ar fi suferit operații de prelevare de organe menționăm situația copiilor români adoptați de „[...] [italienii] Serafino Pasquale și Zavanella Franca, persoane care timp de 3 ani au acționat pe teritoriul țării noastre constituind o rețea de scoatere ilegală din țară a unor copii, cercetările probând peste 30 de asemenea cazuri. [...]”²⁶¹, în perioada în care adopțiile internaționale erau încurajate, dată fiind situația copiilor din orfelinatele din perioada comunistă, deși autorul²⁶² acestei afirmații nu este sigur de ea: „[c]u toate că nu s-a dovedit, în lume circulă mai multe ipoteze posibile referitoare la viitorul acestor copii scoși ilegal din România. Există date și informații că unii sunt folosiți pe post de cobai și

²⁵⁷ *Ibidem*.

²⁵⁸ Ștefăroi, N., *Incrimnarea traficului de ființe umane*, în Mateuț, G. ș.a., *Op. cit.*, Asociația Magistratilor Iași, Asociația Alternative Sociale, 2005, p. 57.

²⁵⁹ *Ibidem*, pp. 57-58.

²⁶⁰ Publicată în M.Of., P. I, nr. 8 din 13 ianuarie 1998.

²⁶¹ Pitulescu, I., *Op. cit.*, Ed. Național, București, 1997, p. 300.

²⁶² *Ibidem*, p. 301.

donatori de organe interne pentru transplant, iar alții cad victimă pedofiliiei și altor abuzuri sexuale”.

Începând cu anul 1990 adopțiile au trecut în competența instanțelor judecătorești, prin Legea nr. 11/1990, ulterior Legea nr. 65/1995 modificând unele dispoziții în privința adopției internaționale; ulterior, adopțiile internaționale au fost stopate; O.U.G. nr. 25/1997 privind regimul juridic al adopției, aprobată prin Legea nr. 87/1998, cu modificările ulterioare, „[...] a abrogat dispozițiile Codului familiei cu privire la înfiere, a permis numai adopția cu efecte depline și a îmbunătățit regimul acesteia, în raport cu evoluția din dreptul comparat.”²⁶³. Actualmente, datorită modificărilor normative survenite, dispozițiile Codului familiei se regăsesc, cu modificări și completări în Codul civil *republicat*²⁶⁴, iar condițiile și procedura adopției internaționale se stabilesc prin lege specială.

Procedura de adopție internațională a unui copil cu reședința obișnuită în România se derulează în conformitate cu prevederile Convenției de la Haga asupra protecției copiilor și cooperării în material adopției internaționale. Legea nr. 273/2004 privind regimul juridic al adopției²⁶⁵ și Legea nr. 233/2011 pentru modificarea și completarea celei dintâi cuprind dispoziții pentru adopție internațională.

e) Legea 678/2001 prevede la art. 2 pct. 2 lit. e) modalitatea de exploatarea a ființei umane, respectiv *efectuarea unor alte asemenea activități prin care se încalcă drepturi și libertăți fundamentale ale omului*. Posibilele acte de exploatare sunt denumite generic, pentru a putea fi incluse orice fel de acte pe care traficanții le-ar săvârși.

Literatura juridică a apreciat²⁶⁶ că această modalitate include constrângerea victimelor pentru săvârșirea diverselor infracțiuni (cerșetorie, comercializare de droguri, furturi etc.), fiind preferați minorii prezumați legal fără discernământ.

1.5.5.2. Latura subiectivă

Latura subiectivă a oricărei infracțiuni „constă dintr-un complex de stări de conștiință specifice care preced și însoțesc actele exterioare (acțiunea sau inacțiunea) și care sunt dirijate în vederea producerii anumitor urmări periculoase, sau chiar dacă nu sunt dirijate într-o asemenea direcție produc totuși astfel de urmări, datorită ușurinței sau neglijenței infractorului.”²⁶⁷.

Orice infracțiune are ca subelement principal *vinovăția* (aspect care reiese din definiția legală a infracțiunii²⁶⁸), iar ca subelemente secundare *mobilitatea* și *scopul*²⁶⁹.

²⁶³ Tomescu, M., *Dreptul familiei. Protecția copilului*, Ed. All Beck, București, 2005, p. 167.

²⁶⁴ Prin Legea nr. 287/2009, M. Of., P. I, nr. 505 din 15.07.2011.

²⁶⁵ Publicată în M.Of., P.I, nr. 557 din 23 iunie 2004, în vigoare de la 1 ianuarie 2005.

²⁶⁶ Ștefăroi, N., *Incrimnarea traficului de ființe umane*, în Mateuț, G. ș.a., *Op. cit.*, Asociația Magistraților Iași, Asociația Alternative Sociale, 2005, p. 58.

²⁶⁷ Basarab, M., *Drept penal. Partea generală*, vol. I, Lumina Lex, 1997, p. 175.

²⁶⁸ Potrivit Codului Penal al României

Există vinovăție când fapta socialmente periculoasă este săvârșită cu intenție sau din culpă; art. 19 Cod penal și teoria dreptului penal fac distincție între *intenția directă* (făptuitorul prevede rezultatul faptei sale, urmărind producerea lui prin săvârșirea acelei fapte) și *intenția indirectă* (făptuitorul prevede rezultatul faptei sale și, deși nu-l urmărește, acceptă posibilitatea producerii lui); culpa este o formă a vinovăției și se manifestă când făptuitorul prevede rezultatul faptei sale, dar nu-l acceptă, socotind fără temei că nu se va produce *sau* când nu prevede rezultatul faptei sale, deși trebuia și putea să-l prevadă.

Vinovăția este strâns legată de persoană vizând anumite calități, respectiv vârsta, capacitatea de a răspunde precum și anumite condiții subiective de acțiune, în concret.

„Infracțiunile de trafic de persoane pot fi săvârșite numai cu intenție, ca formă de vinovăție. În modalitățile normative prevăzute în art. 12 alin. (1) și (2), art. 13 alin. (1), (2) și (3) și art. 15 alin. (2) din Legea nr. 678/2001, intenția nu poate fi decât directă, deoarece acțiunile care compun elementul material al laturii obiective au ca finalitate subiectivă scopul exploatarei persoanei, astfel cum este definit în art. 2 pct. 2 din Legea nr. 678/2001, așa cum a fost modificată prin O.U.G. nr. 79/2005, scop care trebuie să existe în momentul săvârșirii faptei, dar care nu trebuie să fie și efectiv realizat.”²⁷⁰

Așadar, infracțiunile de trafic de persoane și de trafic de minori, atât în formele simple cât și în cele agravate, inclusiv cele organizate se pot săvârși numai cu intenție directă, infractorul prevăzând rezultatul faptelor sale și urmărind producerea lor.

În cazul *coautoratului* ca formă a autoratului „poziția subiectivă a acestuia poate fi atât intenția directă, atunci când prevede și urmărește producerea rezultatului, cât și intenția indirectă, atunci când, de exemplu, pune la dispoziția traficantului un autoturism pentru transportarea victimelor, fără a urmări realizarea finalității acțiunii autorului, însă conștientizează caracterul infracțional al propriei acțiuni.”²⁷¹

Dacă victima opune rezistență la exploatarea efectivă și infractorii uzează de *amenințare, violență sau alte forme de constrângere etc.* ca mijloace de realizare a acțiunilor de traficare, „[...] latura subiectivă îmbracă forma de vinovăție a intenției indirecte.”²⁷², infractorul prevăzând rezultatul faptelor sale și, deși nu le urmărește, acceptă posibilitatea producerii lor; practic el nu urmărește decât exploatarea victimei, dar dacă aceasta nu poate avea loc în mod *pașnic* va apela și la procedeele mai sus enumerate.

Față de formele agravate ale infracțiunilor de trafic prevăzute de art. 12 alin. 3 și 13 alin. 4 din Legea nr. 678/2001, respectiv dacă faptele au ca urmare moartea sau sinuciderea victimei, inclusiv minorilor, infractorul acționează „[...] cu intenție

²⁶⁹ Basarab. M., *Op. cit.*, vol. I, Lumina Lex, 1997

²⁷⁰ Ștefăroi, N., *Incrimnarea traficului de ființe umane*, în Mateuț, G. ș.a., *Op. cit.*, Asociația Magistraților Iași, Asociația Alternative Sociale, 2005, p. 34.

²⁷¹ *Ibidem.*, p. 35.

²⁷² *Ibidem.*, p. 34.

directă calificată de scop în ceea ce privește acțiunile prin care se realizează traficul și din culpă cu privire la rezultatul mai grav survenit, respectiv moartea sau sinuciderea victimei [...].”²⁷³.

1.5.6. *Tentativa*

Tentativa sau începerea executării activității infracționale de trafic de persoane. Potrivit art. 20 alin.1 Cod penal, tentativa *constă în punerea în executare a hotărârii de a săvârși infracțiunea, executare care a fost întreruptă și nu și-a produs efectul*. În timp, acțiunea tentativei are loc după luarea hotărârii infracționale sau după actele pregătitoare, dacă acestea există și se sfârșește înainte de producerea urmării cerute de lege, practic înainte de consumarea infracțiunii²⁷⁴.

În cazul infracțiunilor de trafic de persoane, tentativa este posibilă pentru toate infracțiunile, cu excepția celor prevăzute de art. 15 alin. 2 din Legea nr. 678/2001²⁷⁵ „[...] și a variantelor normative agravate prevăzute în art. 12 alin. (3) și art. 13 alin. (4) din Legea nr. 678/2001, când faptele sunt săvârșite cu praeterintenție – și este pedepsită prin dispoziția cuprinsă în art. 15 alin. (1) din Legea 678/2001.”²⁷⁶.

1.5.7. *Consumarea infracțiunilor de trafic de persoane*

„[...] are loc în momentul în care s-a executat cel puțin una dintre acțiunile de traficare ce compun elementul lor material și s-a produs urmarea imediată a infracțiunii, respectiv crearea stării de pericol.”²⁷⁷. În cazul modalităților prin care se realizează elementul material al infracțiunilor de trafic de persoane, infractorul poate să săvârșească mai multe acte de recrutare, transferare, cazare sau găzduire, caz în care infracțiunea are o formă continuată considerându-se consumată când se săvârșește un ultim act pentru realizarea rezoluției infracționale sau în momentul descoperirii ei.

1.5.8. *Sancțiunea legală a infracțiunilor de trafic de persoane*

Aceasta este foarte severă, datorită încălcării drepturilor fundamentale ale ființei umane. „Pentru încălcarea normelor cuprinse în art. 12, art. 13 și art. 15 alin. (2) din Legea 678/2001, regimul sancționator este același sub aspectul naturii pedepsei principale – care este alternativa închisorii – și a pedepsei complementare a interzicerii unor drepturi, aplicabile în cazul tuturor acestor infracțiuni, fiind diferențiat

²⁷³ *Ibidem*.

²⁷⁴ Basarab. M., *Op. cit.*, vol. I, Lumina Lex, 1997.

²⁷⁵ „Organizarea săvârșirii infracțiunilor prevăzute în prezentul capitol constituie infracțiune și se pedepsește ca și infracțiunea organizată.”

²⁷⁶ Ștefăroi, N., *Incrimnarea traficului de ființe umane*, în Mateuț, G. ș.a., *Op. cit.*, Asociația Magistraților Iași, Asociația Alternative Sociale, 2005, p. 35.

²⁷⁷ *Ibidem*, p. 36.

doar în ceea ce privește limitele speciale de pedeapsă, în funcție de modalitățile normative, tip și agravate.”²⁷⁸. Menționăm că față de pedeapsa închisorii, instanța pronunță când legea prevede, inclusiv în cazul infracțiunii de trafic de persoane și sancțiunea *interzicerii unor drepturi*, ca pedeapsă complementară. „Pedepsele complementare sunt sancțiuni care se aplică de către instanță alături de pedeapsa principală a închisorii sau a detențiunii pe viață, pe care le completează, ele neputând fi de sine stătătoare. În Codul penal, aplicarea pedepselor complementare este obligatorie când prevede legea [...]. Pedeapsa complementară, dacă este aplicată, se execută cumulativ cu cea principală, fără a putea fi înlăturată prin efectul circumstanțelor atenuante. [...] Interzicerea unor drepturi este o pedeapsă complementară restrictivă care constă în pierderea exercițiului dreptului și nu în pierderea capacității definitive de a dobândi un asemenea drept.”²⁷⁹. Drepturile interzise sunt politice și civile, prevăzute limitativ în cuprinsul art. 64 din Codul penal: *dreptul de a alege și de a fi ales în autoritățile publice sau în funcții electivă publice, dreptul de a ocupa o funcție implicând exercițiul autorității de stat, dreptul de a ocupa o funcție sau de a exercita o profesie ori de a desfășura o activitate, de natura aceleia de care s-a folosit condamnatul pentru săvârșirea infracțiunii, drepturile părintești, dreptul de a fi tutore sau curator*.

Dacă instanța pronunță pedeapsa detențiunii pe viață sau a închisorii de cel puțin doi ani, se aplică de drept și interzicerea drepturilor prevăzute în art. 64 lit. a)–c) Cod penal. Textul de lege prevede că interzicerea drepturilor părintești precum și interzicerea dreptului de a fi tutore se aplică „[...] ținându-se seama de natura și gravitatea infracțiunii săvârșite, de împrejurările cauzei, de persoana infractorului și de interesele copilului ori ale persoanei aflate sub tutelă [...]”²⁸⁰. Rațiunea aplicării pedepsei complementare este întregirea atingerii scopului pedepsei principale, nivelul individual vizând îndreptarea, reeducarea și constrângerea infractorului, nivelul societal urmărind cunoașterea consecințelor săvârșirii unor astfel de fapte.

Limitele de pedeapsă sunt prevăzute în legea specială (art. 12, 13), fiind cuprinse între minimul de 3 ani pentru forma simplă a infracțiunii de trafic de persoane și maximul de 25 de ani pentru forma agravată a infracțiunii de trafic de minori, iar în funcție de circumstanțele concrete, instanța poate să adauge plus de pedeapsă maximului prevăzut sau poate coborî sub minimul special.

Art. 14¹ completează prevederile Legii nr. 678/2001, în cazul în care „fapta de a utiliza serviciile prevăzute la art. 2 pct. 2, prestate de o persoană despre care beneficiarul știe că este victimă a traficului de persoane ori a traficului de minori, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă, dacă fapta nu constituie o infracțiune mai gravă.”.

²⁷⁸ *Ibidem*, p. 39.

²⁷⁹ Basarab, M., *Op. cit.*, vol. I, Lumina Lex, 1997, p. 240.

²⁸⁰ Art. 71 alin. 3 Cod penal.

Pentru organizarea săvârșirii infracțiunilor de trafic de persoane prevăzute la art. 15 alin. (2) din Legea 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, cu modificările și completările ulterioare, pedeapsa este cea prevăzută de lege pentru infracțiunile organizate, prin legea specială, în funcție de modalitatea normativă reținută.

De asemenea, prin modificările aduse de Legea nr. 230/2010 la Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, art. 18 ¹ prevede *dacă una dintre faptele prevăzute la art. 12, 13, 15, 17 și 18 a fost săvârșită de o persoană juridică, pe lângă pedeapsa amenzii se aplică și pedeapsa complementară a dizolvării persoanei juridice sau a suspendării activității ori a uneia dintre activitățile persoanei juridice, după caz*. Remarcăm utilitatea modificării legislative dar mai ales caracterul practic întrucât au existat numeroase cazuri de trafic de persoane în vederea exploatării prin muncă, realizate prin intermediul societăților de transport persoane și întrucât societăților respective nu li se aplica nici o sancțiune, activitatea infracțională nu putea fi stăvilită doar prin tragerea la răspundere a persoanelor fizice.

1.5.9. Formele agravate ale infracțiunilor de trafic de persoane

Sunt prevăzute de Legea nr. 678/2001; conținutul agravat sau calificat „cuprinde pe lângă caracteristicile conținutului de bază și altele fie obiective, fie subiective, ori și unele și altele, denumite și circumstanțe de agravare deoarece fac ca infracțiunea să capete acest caracter.”²⁸¹. Codul penal prevede în partea generală, la articolul 75 cu denumirea marginală *Circumstanțe agravante*, împrejurările legale de individualizare a pedepsei deși „[i]nstanța poate reține ca circumstanțe agravante și alte împrejurări care imprimă faptei un caracter grav.”

Gravitatea infracțiunii de trafic de persoane este apreciată în funcție de: *urmările faptelor*, (vătămare gravă a integrității corporale sau a sănătății, moartea sau sinuciderea victimei), *vârsta victimelor* (minore sau majore) și *cuantumul pedepsei* prevăzute de lege.

Legea nr. 678/2001 prevede formele agravate ale infracțiunilor de trafic de persoane și în legătură cu traficul de persoane; în studiile de caz pe care le-am cercetat am întâlnit și asemenea situații și vom menționa aceste aspecte:

Forme agravate, potrivit Legii nr. 678/2001 sunt cele prevăzute la art. 12 alin. 2 lit. a), respectiv traficul de persoane săvârșit de două sau mai multe persoane împreună și se pedepsește cu închisoare de la 5 la 15 ani și interzicerea unor drepturi, sau dacă s-a cauzat victimei o *vătămare gravă a integrității corporale sau a sănătății* fapta se pedepsește cu închisoare de la 5 la 15 ani și interzicerea unor drepturi (art. 12 alin. 2 lit. b) precum și fapta săvârșită de *un funcționar public în*

²⁸¹ Basarab, M., *Op. cit.*, p. 204.

exercițiul atribuțiilor de serviciu (art. 12 alin. 2 lit. c)²⁸², cea mai gravă formă fiind cea de la art. 12 alin. 3, având ca urmare *moartea sau sinuciderea victimei*, prevăzută cu închisoarea de la 15 la 25 de ani și interzicerea unor drepturi.

Și în cazul infracțiunii de trafic de minori legiuitorul a prevăzut forme agravate, iar prin O.U.G. nr. 79/2005²⁸³ s-au adus modificări în sensul că, legiuitorul a hotărât să ofere tratament egal minorilor, indiferent de categoria de vârstă din care aceștia fac parte (până la acest act normativ, faptele de trafic erau sancționabile mai aspru sau mai puțin aspru având în vedere vârsta minorului traficant și nu doar calificarea mai gravă sau mai puțin gravă a faptei ori urmările socialmente periculoase).

Inegalitatea de tratament a minorilor genera în drept dar și în fapt: *o discriminare negativă* față de minor, pedeapsa variind în funcție de vârsta acestuia și *o discriminare pozitivă* a infractorului, privit cu obediență, pedeapsa fiind mai mică dacă vârsta minorului era mai mare (s-au promovat practic drepturile infractorului mai presus de cele ale copilului). Urmare modificării Legii 678/2001 prin O.U.G. nr. 79/2005²⁸⁴ s-au păstrat formele agravate ale infracțiunii de trafic de minori, dar s-au eliminat, criteriile de vârstă ale minorilor.

Prin Legea nr. 230/2010²⁸⁵ s-au adus modificări și în ceea ce privește regimul sancționator – menționăm situațiile grave, regretabil întâlnite în realitate – în care un membru de familie devine traficant al unei ființe minore, din aceeași familie cu el; pentru o asemenea situație legiuitorul a prevăzut o pedeapsă mai aspră, respectiv între limitele a 7 și 18 ani închisoare pentru cazurile cu minori de la 15 ani în sus, respectiv de la 10 la 20 ani pentru minorii cu vârsta sub 15 ani și interzicerea unor drepturi.

O altă formă agravată a infracțiunii de trafic de persoane este cea prevăzută de art. 14 din Legea nr. 678/2001, respectiv dacă infracțiunile de trafic de persoane și trafic de minori sunt săvârșite de o persoană care face parte dintr-un grup organizat sau care a produs ori a obținut pentru sine sau pentru altul, beneficii materiale importante, maximul special al pedepsei prevăzute se majorează cu 3 ani.

Legea 39/2003 privind prevenirea și combaterea criminalității organizate²⁸⁶ prevede condițiile pentru existența unui grup criminal organizat, respectiv „*grupul structurat, format din trei sau mai multe persoane, care există pentru o perioadă și acționează în mod coordonat în scopul comiterii uneia sau mai multor infracțiuni grave, pentru a obține direct sau indirect un beneficiu financiar sau alt beneficiu*

²⁸² Alin. 2 al art. 12 a fost modificat de pct. 2 al articolului unic din O.U.G. nr. 79 din 14 iulie 2005, publicată în M. Of. nr. 629 din 19 iulie 2005, modificat de pct. 1 al articolului unic din Legea nr. 287 din 11 octombrie 2005, publicată în M. Of. nr. 917 din 13 octombrie 2005.

²⁸³ Pentru modificarea și completarea L 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, publicată în M.Of. nr. 629 din 19 iulie 2005.

²⁸⁴ *Idem*.

²⁸⁵ Publicată în M. Of., P. I, nr. 812 din 06 decembrie 2010.

²⁸⁶ Publicată în M. Of., P. I, nr. 50 din 29 ianuarie 2003.

material.”²⁸⁷.(Din categoria infracțiunilor grave fac parte și „infracțiunile privind traficul de persoane și infracțiunile în legătură cu traficul de persoane.). Se observă o corelare a prevederilor legale, în sensul posibilității încadrării juridice, când este cazul, a infracțiunilor de trafic de persoane ca faptă aparținând criminalității organizate, prin existența Legii nr. 678/2001 și a Legii nr. 39/2003.

De asemenea, tentativa infracțiunilor în formă agravată se pedepsește inclusiv în cazul în care victima își dă consimțământul de a participa la acțiuni de natură a intra sub incidența traficului, făptuitorul nefiind absolvit de fapta sa (aspectul este de importanță majoră pentru că pot exista situații când victima este minoră fiind discutabilă existența discernământului, ori când, deși majoră, victima este constrânsă, șantajată sau înșelată sau a acceptat cu bună credință *oferta* care s-a dovedit frauduloasă).

1.5.10. Cauzele de nepedepsire sau de reducere a pedepsei

Pot face parte din politica penală a unui stat și reprezintă interesele în materia prevenirii și combaterii mai eficiente a anumitor infracțiuni, dacă clauzele de pedepsire mai puțin aspră, au rolul de a conduce spre dezavuarea rețelelor de trafic, implicit a persoanelor participante la comiterea infracțiunilor. Nu sunt incluse în aceste situații infractorii care pot beneficia de prevederile art. 320¹ Cod procedură penală, respectiv situația recunoașterii vinovăției²⁸⁸.

În acest sens, O.U.G. nr. 79/2005²⁸⁹ prevede ca *beneficiu* pentru traficanții de carne vie reducerea cuantumului pedepsei legale (potrivit art. 20 alin. 2) dacă, după începerea urmăririi penale „persoana care a comis una dintre infracțiunile prevăzute [de Legea nr. 678/2001], în timpul urmăririi penale denunță și facilitează identificarea și tragerea la răspundere penală a altor persoane care au săvârșit infracțiuni prevăzute de prezenta lege beneficiază de reducerea la jumătate a limitelor pedepsei prevăzute de lege.”

Articolul 20 din Legea 678/2001 prevede că dacă persoana care a săvârșit infracțiunea de prostituție iar apoi a fost supusă traficului de persoane încunoștințează autoritățile competente înainte de începerea urmăririi penale pentru infracțiunea de trafic de persoane nu va fi pedepsită pentru practicarea prostituției. Nu este pedepsită pentru prostituție nici persoana care trafică fiind, înlesnește arestarea făptuitorilor dacă a început urmărirea penală și aceștia sunt descoperiți.

²⁸⁷ Art. 2 alin. 1 lit. a) din Legea nr. 39/2003 privind prevenirea și combaterea criminalității organizate, publicată în M. Of., P. I, nr. 50 din 29 ianuarie 2003.

²⁸⁸ Art. 320¹ Cod procedură penală „Judecata în cazul recunoașterii vinovăției ” a fost introdus prin art. XVIII pct. 43 din Legea nr 202/2010.

²⁸⁹ O.U.G. nr. 79 din 14 iulie 2005, publicată în M. Of., P. I, nr. 629 din 19 iulie 2005 aprobată prin Legea nr. 287 din 11 octombrie 2005 publicată în M. Of. nr. 917 din 13 octombrie 2005.

Urmărirea penală pentru infracțiunile de trafic de persoane și în legătură cu traficul de persoane se efectuează de către procuror și se judecă în primă instanță de tribunal (art. 21 din Legea 678/2001). Pentru strângerea de date necesare începerii urmăririi penale pot fi folosiți investigatori sub acoperire, în condițiile legii. De asemenea, organul de urmărire penală poate avea acces, cu autorizarea procurorului, la sistemele de telecomunicații sau informatice folosite de persoana care pregătește sau care a comis o asemenea infracțiune.

1.5.11. Infracțiuni în legătură cu traficul de persoane

Secțiunea a 2-a din cadrul Capitolului 3 al Legii nr. 678/2001 se referă la infracțiunile în legătură cu traficul de persoane; este considerată o astfel de infracțiune „fapta de a determina sau de a permite, cu știință, fie direct, fie prin intermediar, intrarea sau rămânerea pe teritoriul țării a unei persoane care nu este cetățean român, folosind față de aceasta mijloace frauduloase, violență sau alte amenințări sau altă formă de constrângere” (art. 17 alin. lit. a), ori „abuzând de starea specială în care se găsește acea persoană, datorită situației sale ilegale ori precare de intrare sau ședere în țară, ori datorită sarcinii, unei boli sau infirmității ori unei deficiențe, fizice sau mintale, constituie infracțiune și se sancționează cu pedeapsa prevăzută pentru infracțiunea de trafic de persoane” (art. 17 alin. 1 lit. b). Dacă faptele anterior menționate se săvârșesc în mod repetat, maximul special al pedepsei se majorează cu 2 ani, reprezentând în fapt o agravantă a infracțiunii în legătură cu traficul de persoane (art. 17 alin. 2).

O altă infracțiune în legătură cu traficul de persoane, respectiv *infracțiunea de pornografie infantilă* este prevăzută la art. 18 alin. 1 din Legea 678/2001 „[f]apta de a expune, a vinde sau de a răspândi, a închiria, a distribui, a confecționa ori de a produce în alt mod, a transmite, a oferi sau a pune la dispoziție ori de a deține în vederea răspândirii de obiecte, filme, fotografii, diapozitive, embleme sau alte suporturi vizuale, care prezintă poziții ori acte sexuale cu caracter pornografic, ce implică minori care nu au împlinit vârsta de 18 ani [...] se pedepsește cu închisoare de la 3 la 10 ani.”, la fel fiind sancționabil și „[...] importul ori predarea de obiecte dintre cele prevăzute la alin. 1 [al art. 18] unui agent de transport sau de distribuire, în vederea comercializării ori distribuirii lor”.

Legiuitorul prevede o pedeapsă mai aspră (închisoare de la 3 la 10 ani) dacă faptele de pornografie infantilă sunt săvârșite de o persoană care face parte dintr-un grup organizat.

1.5.12. Dispozițiile speciale ale Legii nr. 678/2001

Acestea privesc banii, valorile sau bunurile dobândite în urma săvârșirii infracțiunilor de trafic de persoane și în legătură cu traficul de persoane, fiind supuse

confiscării speciale (inclusiv bunurile²⁹⁰ prevăzute de art. 118 din Codul penal – cadrul general al măsurilor de siguranță). Sunt considerate bunuri care au servit la săvârșirea infracțiunilor și mijloacele de transport folosite la realizarea transportării persoanelor traficate, precum și imobilele în care au fost cazate, dacă aparțin făptuitorului. (Confiscarea specială este o măsură de siguranță cu scopul înlăturării unei stări de pericol și preîntâmpinării săvârșirii faptelor prevăzute de legea penală, conform art. 111 Cod penal alin. 1 și se ia față de persoanele care au săvârșit infracțiuni.).

Urmărirea penală pentru infracțiunile de trafic de persoane și în legătură cu traficul de persoane se efectuează de procuror și se judecă în primă instanță de tribunal.

Pentru strângerea de date necesare urmăririi penale pot fi folosiți și investigatori sub acoperire, precum și sisteme de telecomunicații ori informatice speciale pentru supraveghere conform normelor de procedură penală.

Ședințele de judecată în cauzele privind infracțiunea de trafic de persoane și de pornografie infantilă nu sunt publice, dar părțile, reprezentanții acestora, apărătorii precum și alte persoane a căror prezență este considerată necesară pot asista. În cauzele privind infracțiunile din Legea 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, cu modificările și completările ulterioare, ascultarea minorului care nu a împlinit vârsta de 14 ani are loc în prezența unuia dintre părinți sau a tutorelui ori a persoanei căreia îi este încredințat minorul spre creștere și educare. Pentru infracțiunile prevăzute la art. 12 și 17, la cererea părții vătămate, instanța poate declara ședința secretă (art. 25 din Legea 678/2001).

²⁹⁰ lucrurile produse prin fapta prevăzută de legea penală; lucrurile care au servit sau care au fost destinate să servească la săvârșirea unei infracțiuni, dacă sunt ale infractorului; lucrurile care au fost date pentru a determina săvârșirea unei infracțiuni, dacă sunt ale infractorului; lucrurile dobândite în mod vădit prin săvârșirea infracțiunii, dacă nu sunt restituite persoanei vătămate și în măsura în care nu servesc la despăgubirea acesteia; lucrurile deținute în contra dispozițiilor legale.

CAPITOLUL II

TRAFICUL DE FIINȚE UMANE – FORMĂ AGRAVATĂ DE DEVIANȚĂ

În capitolul de față vom acorda atenție gravității manifestării la nivel social a actelor de trafic de persoane, explicarea acestora din perspectiva teoriilor clasice ale devianței, a factorilor cauzali generatori ai traficului, atât în cazul victimelor cât și făptuitorilor, precum și încălcării drepturilor ființelor traficate.

2.1. Traficul de ființe umane formă agravată de devianță. Înscrierea traficului de ființe umane în sfera actelor antisociale puternic deviante

Traficul de ființe umane este, în prezent condamnat de umanitate – mărturie sunt în acest sens numeroasele acte internaționale, cel puțin cu valoare declarativă în materie, în sensul aprecierii gravității fenomenului și al existenței voinței contracarării lui; în acest sens menționăm, cu titlu exemplificativ, *Convenția Organizației Națiunilor Unite pentru reprimarea traficului cu ființe umane și a exploataării prostituției semenilor*²⁹¹. Sesizarea comunității internaționale conferă fenomenului traficului de persoane înscrierea în sfera actelor puternic deviante, cu impact major asupra indivizilor și societății, în întreg.

În literatura de specialitate au existat preocupări multiple de a defini conceptul de devianță, folosindu-se numeroase criterii și abordând fenomenul din mai multe perspective.

Din perspectivă sociologică, de altfel primordială, devianța cuprinde, la modul cel mai general dar definitoriu „orice act, conduită sau manifestare care violează normele scrise sau nescrise ale societății sau ale unui grup social particular.”²⁹².

„Fiind prioritar un fenomen cu caracter sociologic, noțiunea de devianță include în perimetrul ei o gamă extrem de largă de *afirmații, aprecieri și chiar evaluări*

²⁹¹ Aprobata de Adunarea Generală a Națiunilor Unite prin Rezoluția 317(IV) din 2 decembrie 1949. Intrată în vigoare la 25 iulie 1951, conform dispozițiilor art. 24. România a aderat la Convenție la 15 februarie 1955.

²⁹² *Dicționar de sociologie* (coord. Zamfir, C., Vlăsceanu, L.), Ed. Babel, București, 1992, p. 167.

(judecăți) din partea membrilor societății față de anumite acte sau conduite neconforme cu așteptările, normele sau valorile lor și care riscă să le trezească sentimente de respingere sau reprobare și, implicit, aplicarea de sancțiuni.²⁹³

Sfera de cuprindere a devianței este largă, conținând diferite manifestări umane care pot *deranja* întreaga comunitate sau dimpotrivă doar o parte a membrilor ei. În cuprinsul devianței se pot regăsi „nu numai încălcările legii (infracțiunile ori delictele) ci orice «deviere» (abatere) de la regulile de conviețuire și imperativele de ordine ale unei forme de viață colectivă (societate, grup, organizație, instituție, cultură, subcultură)»²⁹⁴.

Ca un act să fie apreciat deviant nu este obligatoriu ca el să fie surprins în actele normative ale unei societăți, ci este suficient doar să fie dezaprobat sau să se abată de la normele general-morale guvernatoare ori să pară, cel puțin excentric, în sens negativ; dar, de la nerespectarea unei norme morale până la încălcarea unei norme juridice care ocrotește valori umane supreme precum dreptul la libertate (cazul traficului de persoane) există o sesizabilă *diferență de grad*.

Diferența de grad, considerăm că este dată *valorile sociale* încălcate, de *urmarea socialmente periculoasă* a faptei deviante săvârșite și de *sancțiunile aplicabile*.

Conceptul de devianță socială a fost operaționalizat în literatura de specialitate²⁹⁵ prin surprinderea indicatorilor și dimensiunilor acesteia, în mod concret manifestarea ei materializându-se în:

- conduitele excentrice sau bizare care prin manifestările lor ignoră recomandările grupului sau comunității – spre exemplu adoptarea unei ținute sau a unui limbaj nonconformist, ce contravin *codurilor* culturale grupale sau societale;
- comportamentele imorale – contravin legilor morale, nescrise ale grupului (de notorietate fiind afișarea ostentativă a ținutelor vestimentare specifice prostituatelor, cu scopul de a ademeni²⁹⁶ persoanele dornice de a obține servicii sexuale – *clienții*);
- comportamentele antisociale sancționate de normele juridice cu caracter civil, administrativ, penal – incluzându-se și traficul cu ființe umane;
- comportamentele asociale – le includ pe cele generate de bolile psihice – în cazul traficului de persoane, o mare parte dintre victime sunt recrutate prin metode frauduloase, dar nu putem considera credulitatea lor, o boală psihică; în schimb, printre persoanele care au practicat prostituția și acceptă *un loc*

²⁹³ Banciu, D., *Crima și criminalitatea. Repere și abordări juris-sociologice*, Ed. Lumina Lex, București, 2005, p. 17.

²⁹⁴ *Dicționar de sociologie* (coord. Cătălin Zamfir, Lazăr Vlăsceanu), București, Ed. Babel, 1992, p. 167.

²⁹⁵ Chișea, F., *Op. cit.*, p. 32.

²⁹⁶ Rădulescu, S., M., *Sociologia și istoria comportamentului sexual „deviant”*, Ed. Nemira, 1996, p. 73.

de muncă bine plătit e posibil să existe și persoane cu dereglări psihice (amintim în acest context „[o] cercetare întreprinsă [...] în anul 1954 asupra unui lot de 530 de prostituate daneze [care] ajungea la concluzia că 5% dintre ele erau psihopate și 7,9% sufereau de diferite tulburări psihice.”²⁹⁷);

- orice fel de acțiuni umane care s-ar abate de la conduita *medie* sau *normală* – caracteristică majorității indivizilor așa cum o aprecia Émile Durkheim „când se produce în media societăților din această specie, privite în faza corespunzătoare a evoluției lor”²⁹⁸, respectiv în cazul potențialelor victime care doresc un loc de muncă în străinătate pentru depășirea unei situații defavorabile, ceea ce presupune o abatere de la comportamentul mediei, dar care *cunosc* că odată ajunse acolo munca nu va fi doar de ospătar, barman, animatoare, damă de companie etc. ci va presupune și alte servicii, – îl constituie *anormalul* – în sfera aceasta incluzându-se și infracțiunile de trafic de ființe umane sau în legătură cu acesta.

Traficul de ființe umane reprezintă o formă de devianță, însă una agravată, dată de delincvență, aspect ce îl argumentăm cu afirmațiile din literatura de specialitate, în sensul că aceasta este „[...] forma particulară a devianței, de cea mai mare pericolozitate socială pentru că atentează la cele mai importante valori sociale și încalcă flagrant regulile juridice ce orientează comportamentele de tip social.”²⁹⁹

Conform acestei definiții, în sfera delincvenței se înscriu faptele antisociale, denumite în România, infracțiuni.

Normele juridice care ocrotesc valori sociale și incriminează comportamente antisociale sunt reprezentate de legea penală care „apără, împotriva infracțiunilor, România, suveranitatea, independența, unitatea și indivizibilitatea statului, persoana, drepturile și libertățile acesteia, proprietatea, precum și întreaga ordine de drept”³⁰⁰. Multitudinea de valori sociale ocrotite prin legea penală generează, în caz de încălcare, multitudinea de infracțiuni situate în sfera delincvenței sociale.

În baza unor criterii/principii de diferențiere³⁰¹, precum cel al vizibilității sociale a comportamentelor delincvente s-a făcut distincția între *delincvența ascunsă*, care

²⁹⁷ Rădulescu, S., M., *Sociologia și istoria comportamentului sexual „deviant”*, Ed. Nemira, 1996, p. 92.

²⁹⁸ Durkheim, É., *Regulile metodei sociologice*, București, 1974, Ed. Științifică, *apud* F. Chișea, *Op. cit.*, p. 32

²⁹⁹ Banciu, D., Rădulescu, S., *Introducere în sociologia devianței*, Editura Enciclopedică, București, 1985, p. 78 *apud* Bocancea, C., Neamțu, G., *Elemente de asistență socială*, Editura Polirom, Colecția Collegium, Iași, 1999, p. 177.

³⁰⁰ Art. 1 cu denumirea marginală „Scopul legii penale” din Codul penal cu modificările și completările până la 12 iulie 2006, Editura Lumina lex, București, 2006.

³⁰¹ Frechette, M., Le Blanc, M., *Delinquances et delinquants*, Gaetan Morin, Ed. Quebec, 1987, pp. 23-30 *apud* Bocancea, C., Neamțu, G., *Op. Cit.*, p. 178.

include manifestări care nu ajung la cunoștința grupului social și manifestări ce pur și simplu sunt tolerate din varii motive și *delincvența sancționată*.

Considerăm că există cazuri sau situații de trafic de persoane care nu sunt descoperite decât după trecerea unei anumite perioade de timp, atât datorită modului de organizare, în rețele de trafic ori a caracterului „ocult” și ascuns al activităților de exploatare a persoanelor ori vigilenței organizatorilor și poate chiar complicității sau participației autorităților – sens în care exemplificăm această suspiciune printr-un articol de presă³⁰².

Există însă și situații când actele delincvente sunt tolerate la nivelul societății chiar de autorități, până la un moment dat, având loc „cu scopul de a controla dinamica gravității pe categorii de actori”³⁰³ și pot constitui chiar o etapă pe care organele de urmărire penală o desfășoară (în cazul traficului de persoane, prevederile art. 22 din Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, cu modificările și completările ulterioare stipulează că „[î]n vederea strângerii datelor necesare începerii urmăririi penale pot fi folosiți investigatori sub acoperire, în condițiile legii.”). Delincvența sancționată apare în urma sesizării de către autoritățile competente a comportamentelor „considerate la un moment dat inadmisibile”³⁰⁴. Sfera de cuprindere a acestor acte delincvenționale este mai mică decât a celor tolerate social.

În baza unui alt principiu de clasificare a actelor delincvenționale – cel al naturii actelor propriu-zise se face distincție între *delincvența (relativ) ușoară* sau statutară și *delincvența gravă* ori criminalitatea (denumire uzitată în sistemul juridic anglo-saxon). Dacă prima categorie include comportamente care „sunt definite în mod formal ca nerelevante”³⁰⁵ pentru delincvența gravă sau criminalitate, încălcările normative nu mai trec neobservate, ele deranjând la nivel social, fiind considerate în unele sisteme juridice delict. În cazul crimelor, delictelor sau delincvenței grave precum criminalitatea organizată se capacitează resurse materiale și umane importante, iar reacția socială este promptă.

³⁰² Pop, O., *Procuror suspectat de proxenetism*: Procurorul I. B., în vîrstă de 38 de ani, lucrează la Parchetul de pe lîngă Judecătoria Marghita. În cazul său, procurorii Parchetului General au solicitat și au obținut aviz de cercetare penală de la ministrul Justiției. I. B. este acuzat de mai multe infracțiuni, printre care implicarea într-o filieră de trafic de persoane....Anchetatorii au ajuns la procurorul marghitan după ce a fost începută cercetarea într-un dosar de trafic de persoane și proxenetism. În dosar erau implicate mai multe persoane, cercetate pentru că ar fi transportat în străinătate mai multe tinere care urmau să se prostitueze în diferite țări din spațiul Schengen și Ungaria. I. B. e suspectat că a contribuit și el la scoaterea din România a mai multor prostituate, fiind pe o mîină cu mai multe dintre persoanele implicate în dosar. Din primele cercetări, procurorii au aflat că fetele au fost scoase din țară pe la Barantău – Valea lui Mihai, dar există posibilitatea ca o parte a prostituatelor să fi fost scoase din România printr-un alt punct de trecere a frontierei situat în vestul țării – cf. <http://www.jdd.ro/agora/chestiun.htm>, consultat la data de 20.01.2003.

³⁰³ Bocancea, C., Neamțu, G., *Op. cit.*, p. 179.

³⁰⁴ *Ibidem*.

³⁰⁵ *Ibidem*.

Pentru cazurile de delincvență gravă care se pot înscrie în criminalitatea organizată și în cea a traficului de persoane pot fi date exemplu acțiunile întreprinse în scopul exploatării prin muncă a semenilor pentru obținerea de profit. În astfel de situații, persoane care în urma unor promisiuni privind găsirea unui loc de muncă făcute prin intermediul mass-media ori printr-un agent de muncă temporară sunt supuse unei munci prost plătită și, bineînțeles, prestate în condiții ilegale, dacă reușesc să contacteze autoritățile, victimele denunță infractorii care le-au înșelat și pot revendica sumele de bani cheltuite, existând și posibilitatea solicitării de despăgubiri pentru daunele morale și fizice suferite.

Un alt principiu de diferențiere al actelor delincvente este cel care „[...] are în vedere acțiunea de definire și *reacție* socială [...]”³⁰⁶ prin prisma instituțiilor participante la depistarea și sancționarea lor. Săvârșirea delictelor presupune participarea instituțiilor abilitate precum poliția, parchetele, instanțele de judecată, penitenciarele și în final organismele de reinserție socială. Fiecare *palier* amintit presupune un anumit delict incriminat de acte normative, gravitatea fiecăruia putând fi determinată și de categoriile de instituții implicate pentru pedepsirea, îndreptarea și reabilitarea făptuitorului. Astfel, se pot întâlni delikte ușoare care sunt surprinse de poliție, exemplificăm persoana care este văzută de organele de ordine în anumite locații despre care se cunoaște că e destinată racolării de clienți pentru practicarea prostituției, delikte sau infracțiuni mai grave precum perpetuarea unui anumit comportament imoral sancționat de lege (caracterul de continuitate al prezenței unei persoane în locurile destinate racolării de clienți în vederea practicării prostituției ori surprinderea în momentul întreținerii de relații sexuale pot conferi faptei caracter de infracțiune) sau chiar fapte foarte grave, calificate drept crime, precum cele de proxenetism sau trafic de persoane.

În aceste cazuri pot fi implicate forțele polițienești, instanțele de judecată și chiar și penitenciarele. Toate aceste fapte sunt săvârșite de delincvenți, care pot fi primari (cei aflați la o primă încălcare a normelor) sau *profesioniștii*, în categoria lor înscriindu-se și recidiviștii. Precizăm că săvârșirea de fapte antisociale din sfera delincvenței poate fi pedepsită în diferite moduri și prin varii mijloace, în funcție de calitatea făptuitorului, de antecedentele acestuia, de urmările socialmente periculoase produse prin săvârșirea infracțiunii etc. – făcând apanajul individualizării pedepsei, putându-se aplica pedeapsa amenzii sau închisoarea.

Remarcăm aspectul legat de victimele traficului de persoane care necesită atenție și implicare deosebită din partea societății civile dar și a autorităților, cu atât mai mult cu cât ele pot solicita compensație financiară din partea statului român în baza Legii nr. 211/2004³⁰⁷ privind unele măsuri pentru asigurarea protecției victimelor infracțiunilor; de asemenea victimele pot beneficia, la cerere, de consiliere

³⁰⁶ Bocancea, C., Neamțu, G., *Op. cit.*, p. 180.

³⁰⁷ Publicată în M. Of. al României, Partea I, nr. 505 din 4 iunie 2004.

psihologică asigurată de serviciile de protecție a victimelor și reintegrare socială a infractorilor care funcționează pe lângă tribunale (în prezent, serviciile de probațiune) și care, potrivit legii³⁰⁸ pot asigura și alte forme de asistență a victimelor infracțiunilor, precum și asistență juridică gratuită, tot la cerere.

Pe de altă parte, traficanții/infractorii pot fi organizați în rețele de crimă organizată, naționale sau internaționale – pentru a căror anihilare sunt necesare ample acțiuni de cooperare judiciară internațională; în cazul victimelor infracțiunilor de trafic, ele pot beneficia de ajutor și suport pentru reabilitare și inserție socială sau pot fi incluse în programe de protecție a martorilor conform Legii nr. 682/2002 privind protecția martorilor³⁰⁹.

În baza acestor criterii de diferențiere considerăm că traficul de ființe umane se include în sfera acțiunilor cu însemnată pericolozitate socială, iar comparativ cu alte fapte antisociale, atât prin prisma valorilor sociale lezate cât și prin pedepsele aplicabile, exprimă o formă mult mai gravă de devianță situată în sfera *delincvenței grave* ori a *criminalității*.

În aprecierea gravității infracțiunii de trafic de persoane și în legătură cu traficul de persoane (prevăzute în Secțiunea 2 a Legii nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, cu modificările și completările ulterioare) se poate face o comparație între sancțiunile aplicabile acestor fapte cu cele aferente altor infracțiuni. Comparația o operăm în baza considerentului că „[p]edeapsa exprimă dezaprobarea membrilor societății față de cei care atentează la valorile apărute de legea penală, [p]edeapsa legală (abstractă) reprezintă aprecierea negativă a infracțiunii din partea societății, iar cea stabilită de instanță (pedeapsa judiciară) este expresia concretă a acestei aprecieri. Gradul de constrângere prin pedeapsă exprimă gravitatea infracțiunii respective.”³¹⁰. De asemenea, infracțiuni precum: *lipsirea de libertate în mod ilegal, sclavia, supunerea la muncă forțată sau obligatorie, violul, actul sexual cu un minor, tortura* au ca sancțiuni pedeapsa cu închisoarea într-un quantum minim special ce pornește de la cel aplicabil pentru forma simplă a infracțiunii de trafic de persoane; am ales aceste categorii de infracțiuni pentru a sublinia caracterul grav și de pericolozitate socială însemnată a infracțiunilor de trafic de persoane, cu atât mai mult cu cât modalitățile de realizare constau într-o multitudine de mijloace precum: amenințare, violență sau alte forme de constrângere, răpire, fraudă ori înșelăciune, abuz de autoritate sau profitând de imposibilitatea persoanei de a se apăra sau de a-și exprima voința, ori prin oferirea, darea, acceptarea sau primirea de bani ori de alte foloase pentru obținerea consimțământului persoanei care are autoritate asupra altei persoane. „Unele dintre mijloacele utilizate de făptuitori

³⁰⁸ Art. 11 din Legea nr. 211/2004 privind unele măsuri pentru asigurarea protecției victimelor infracțiunilor.

³⁰⁹ Publicată în M. Of. al României, Partea I, nr. 964 din 28 decembrie 2002.

³¹⁰ Basarab, M., *Op. cit.*, pp 224-225.

pentru realizarea acțiunilor de traficare constituie prin ele însele infracțiuni – de ex.: amenințarea incriminată în art. 193 C. pen., violența care poate îmbrăca forma uneia dintre infracțiunile prevăzute de art. 180 – 182 C. pen. – care însă își pierd autonomia și se absorb în conținutul infracțiunii de trafic de persoane ori trafic de minori în modalitatea tip prevăzută de art. 12 alin. (1) din Legea nr. 678/2001 ori în modalitățile agravate, deoarece, prin voința legiuitorului, elementul material al acestor fapte este unul complex.”³¹¹. În ceea ce privește infracțiunea de lipsire de libertate în mod ilegal prevăzută de art. 189 Cod penal, aceasta nu este inclusă „[...] în mod expres [...]. În unele situații, lipsirea de libertate este absorbită în mod natural de acțiunile prin care se realizează traficul, însă este posibil ca în alte cazuri, lipsirea de libertate să depășească cadrul acestora și să reprezinte o infracțiune autonomă, care se va reține în concurs cu cea de trafic de persoane.”³¹². În aceeași ordine de idei considerăm că și alte categorii de infracțiuni dintre cele enumerate, precum fapta de a determina sau de a înlesni sinuciderea victimei, lovirea sau alte violențe, vătămarea corporală, vătămarea corporală gravă, sclavia, supunerea la muncă forțată, amenințarea, șantajul, violul, actul sexual cu un minor, seducția, actele de perversiune sexuală cu un minor, înșelăciunea, tortura etc. pot fi mijloace utilizate de traficanți și toate aceste infracțiuni, deși autonome în prevederile legale sunt în majoritate absorbite, de infracțiunea de trafic de persoane, Legea nr. 678/2001 prevăzând sancțiuni mai aspre decât pentru forma simplă a traficului – menționăm situația *traficantului având calitatea de membru de familie* sau afin cu victima minoră – incriminată prin Legea nr. 230/2010 pentru modificarea și completarea Legii nr. 678/2001 – legiuitorul făcând distincție între minorul cu vârsta până în 15 ani; și această din urmă situație relevă încă o dată pericolozitatea socială a unei astfel de infracțiuni.

De asemenea, prin prisma unei alte legi speciale românești, Legea nr. 39/2003 privind prevenirea și combaterea criminalității organizate³¹³ care are menirea, prin măsurile specifice, de a preveni și combate criminalitatea organizată la nivel național și internațional se regăsesc și infracțiunile traficului de persoane și în legătură cu acesta. Astfel, Legea nr. 39/2003 este aplicabilă grupurilor infracționale organizate care „[...] există pentru o perioadă și acționează în mod coordonat în scopul comiterii uneia sau mai multor *infracțiuni grave*, pentru a obține direct sau indirect un beneficiu financiar sau alt beneficiu material.”³¹⁴; în accepțiunea legii, este considerată „[infracțiune gravă – infracțiunea care face parte din una dintre următoarele categorii: omor, omor calificat, omor deosebit de grav, lipsire de libertate în

³¹¹ Ștefăroiu, N., *Incriminarea traficului de ființe umane*, în Mateuț, G. ș.a. *Op. cit.*, Asociația Magistraților Iași, Asociația Alternative Sociale, 2005, pp. 33-34.

³¹² *Ibidem*.

³¹³ Publicată în M.Of. al României, Partea I, nr. 50 din 29.01.2003.

³¹⁴ Art. 2 alin 1 pct. a) din Legea nr. 39/2003 privind prevenirea și combaterea criminalității organizate.

mod ilegal, sclavie, șantaj, [...], proxenetismul, infracțiuni privind jocurile de noroc, infracțiuni privind traficul de droguri sau precursori, infracțiuni privind traficul de persoane și infracțiuni în legătură cu traficul de persoane, traficul de migranți, spălarea banilor [...].”³¹⁵. Astfel, prin voința legiuitorului traficul de persoane este încadrat în categoria infracțiunilor cu pericolozitate socială mare și implicit, în sfera actelor delincvenționale grave.

Urmare acestor precizări vom menționa anumite infracțiuni, arătând și cuantumul pedepselor aplicabile, parte dintre ele fiind înscrise și în Legea nr. 39/2003 privind prevenirea și combaterea criminalității organizate, comparativ cu infracțiunea de trafic de persoane, pentru a releva caracterul delincvențional grav, respectiv forma agravată de devianță socială a infracțiunii de trafic de persoane și a infracțiunilor în legătură cu acesta.

Forma simplă a infracțiunii de trafic de persoane *se pedepsește cu închisoare de la 3 la 12 ani*, ca pedeapsă principală și *interzicerea unor drepturi* ca pedeapsă complementară (conform art. 12 din Legea nr. 678/2001). Dintre infracțiunile prevăzute de Codul penal, parte din ele fiind enunțate și în cuprinsul Legii nr. 39/2003 privind prevenirea și combaterea criminalității organizate, sancționabile cu pedepse similare celor aplicabile traficului de persoane enumerăm:

- forma agravată a infracțiunii de determinare sau înlesnire a sinuciderii prevăzută de art. 179 alin. 2 Cod penal se pedepsește cu închisoare de la 3 la 10 ani;
- forma agravată a infracțiunii de vătămare corporală gravă prevăzută de art. 182 alin. 3 Cod penal se pedepsește cu închisoare de la 3 la 12 ani (pentru infracțiunile de *lovire sau alte violențe ori vătămare corporală ori vătămare corporală gravă* dacă au avut ca urmare moartea victimei, pedeapsa este închisoarea de la 5 la 15 ani conform art. 183 Cod penal;
- forma simplă a infracțiunii de lipsire de libertate în mod ilegal prevăzută de art. 189 alin. 1 Cod penal se sancționează cu închisoarea cuprinsă între 3 și 10 ani, iar pentru forme agravate ale acesteia, prevăzute la art. 189 alin. 2 și 3 Cod penal pedeapsa este închisoarea de la 7 la 15 ani; tot cu pedeapsa închisorii de la 7 la 15 ani se pedepsește și fapta de lipsire de libertate a unei persoane în scopul obligării la practicarea prostituției;
- punerea sau ținerea unei persoane în stare de sclavie, precum și traficul de sclavi, conform art. 190 Cod penal se pedepsesc cu închisoare de la 3 la 10 ani și interzicerea unor drepturi,
- fapta de a supune o persoană, în alte cazuri decât cele prevăzute de dispozițiile legale, la prestarea unei munci contra voinței sale sau la o muncă obligatorie, se pedepsește conform art. 191 Cod penal cu închisoare de la 6 luni la 3 ani;

³¹⁵ Art. 2 alin 1 pct. b) din Legea nr. 39/2003 privind prevenirea și combaterea criminalității organizate.

- violul în forma simplă incriminat de art. 197 Cod penal se pedepsește cu închisoare de la 3 la 10 ani și interzicerea unor drepturi, cu mențiunea că acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, iar în formele sale agravate³¹⁶ prevăzute de art. 197 alin. 2 și 3 pedeapsa prevăzută este închisoarea de la 5 la 18 ani și interzicerea unor drepturi, respectiv închisoarea de la 10 la 25 de ani și interzicerea unor drepturi, iar dacă victima nu a împlinit vârsta de 15 ani pedeapsa este închisoarea de la 15 la 25 de ani și interzicerea unor drepturi dacă fapta a avut ca urmare moartea sau sinuciderea victimei;
- pentru actul sexual, de orice natură săvârșit cu o persoană de sex diferit sau de același sex, care nu a împlinit vârsta de 15 ani potrivit art. 198 alin. 1 Cod penal este prevăzută închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea unor drepturi; aceeași pedeapsă este aplicabilă și în cazul actului sexual, de orice natură, cu o persoană de sex diferit sau de același sex între 15-18 ani săvârșit de tutore sau *curator*, supraveghetor, îngrijitor, medic curant, profesor, educator – folosindu-se de calitatea respectivă sau abuzând de încrederea victimei sau de autoritatea sau influența asupra acesteia; pedeapsa închisorii de la 3 la 12 ani și interzicerea unor drepturi este aplicabilă în cazul când actul sexual cu o persoană de sex diferit sau de același sex care nu a împlinit 18 ani a fost determinat de oferirea sau darea de bani ori alte foloase de către făptuitor, direct sau indirect, victimei; dacă toate aceste fapte au avut ca scop producerea de materiale pornografice, pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de la 5 la 15 ani și interzicerea unor drepturi, iar când s-a folosit și constrângerea pentru realizarea acestora pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de la 5 la 18 ani și interzicerea unor drepturi; actul sexual săvârșit cu un minor care nu a împlinit vârsta de 15 ani de cel ce îl are în îngrijire, ocrotire, educare, pază sau tratament ori dacă i s-a cauzat minorului o vătămare gravă a integrității corporale sau a sănătății se pedepsește cu închisoarea de la 15 la 25 de ani și interzicerea unor drepturi, iar în cazul actului sexual cu un minor care s-a soldat cu moartea sau sinuciderea victimei, pedeapsa este închisoarea de la 15 la 25 de ani.

Toate aceste infracțiuni sunt incriminate în Codul penal, Titlul II – Infracțiuni contra persoanei, respectiv în: Capitolul I – Infracțiuni contra vieții, integrității corporale și sănătății, Capitolul II – Infracțiuni contra libertății persoanei, Capitolul III – Infracțiuni privitoare la viața sexuală și aduc grave atingeri dreptului persoanei la viață ca drept natural: „[î]n cadrul acestor relații sociale, fiecare persoană, luată în considerare individual, apare ca titular al dreptului absolut la viață, iar toate

³¹⁶ (dacă fapta a fost săvârșită de două sau mai multe persoane împreună sau dacă victima se afla în îngrijirea, ocrotirea, educarea, paza sau tratamentul făptuitorului, ori dacă era membru al familiei ori dacă s-a cauzat victimei o vătămare gravă a integrității corporale sau a sănătății).

celelalte persoane apar cu obligația de a se abține de la săvârșirea oricărei fapte prin care s-ar aduce atingere dreptului la viață al titularului.”³¹⁷.

În această ordine de idei considerăm suficiente argumentele aduse pentru a certifica înscrierea traficului de persoane în sfera delincvenței, iar dacă acceptăm definirea acesteia ca reprezentând „acele acte minoritare ce presupun o conduită derogatorie de la prescripțiile normative oficiale ce poate fi incriminată prin caracterul său ilegal, validată în parte prin arestare, aceasta având în vedere compararea actorului cu o decizie judiciară, urmată de posibilitatea de a antrena o încarcerare pentru cazurile de pericolozitate socială mare”³¹⁸ putem afirma că fapta de exploatare a propriilor semeni prin diferite modalități: sexual, prin muncă, prin crearea de materiale pornografice și difuzarea lor, prin prelevarea ilegală de organe sau prin orice alte mijloace care încalcă drepturi ale omului aducându-i atingere demnității – poate fi calificată drept devianță socială agravată.

2.2. Termeni specifici sferei delincvenționale

Întrucât realitatea socială și cea juridică sunt într-o continuă determinare și între-pătrundere, sfera devianței în general și cea a delincvenței în special intersectându-se cu domeniul dreptului penal, termenii folosiți în denumirea faptelor antisociale fiind variați considerăm necesară o incursiune în clarificarea conținutului lor cu atât mai mult cu cât pot fi folosiți în explicarea fenomenului traficului de ființe umane; dacă legea reglementează starea de fapt a unui fenomen, se impune delimitarea și din punctul de vedere al științei sociale a termenilor specifici (crimă, criminalitate, crimă organizată, infracțiune, infracționalitate, delict, delincvență), caracterul de analiză și prospecție al sociologiei oferind întotdeauna noi viziuni asupra manifestărilor sociale, implicit și asupra traficului de ființe umane.

Din perspectivă sociologică sensul termenilor este mult mai variat, fie de la o epocă la alta, de la un regim politic la altul, de la o țară sau regiune la alta ori de la un grup social la altul, percepția socială fiind capabilă chiar să prevadă evoluția unui fenomen și să preîntâmpine manifestarea lui prin mecanismele controlului social.

Abordarea fenomenul traficului de persoane din perspectivă psihosocială poate aduce fine și pertinente observații despre nașterea, propagarea și manifestarea acestuia. Din multiplele cazuri de trafic de persoane pe care le vom prezenta în lucrarea de față se va observa că fenomenul se poate manifesta atât la nivel național, multinațional, regional ori chiar universal, elementul comun, definitoriu pentru toate fiind factorul social uman. Ceea ce face diferența în combaterea cazurilor de trafic sunt însă diferitele sisteme judiciare, deși se tinde spre stabilirea de politici comune de acțiune, fapta ca atare fiind universal incriminată.

³¹⁷ Loghin, O., Toader, T., *Op. cit.*, Casa de Editură și Presă „Șansa” S.R.L., București, 1996, p. 71.

³¹⁸ Bocancea, C., Neamțu, G., *Op. cit.*, p. 181.

În planul teoretic și al delimitărilor conceptuale, noțiuni precum: delincvență, crimă, delict, criminalitate, crimă organizată, infracțiune, infracționalitate pot exprima diferite grade ale devianței și suporta diferite nuanțe atât în conținut cât și în înțeles, deși se poate considera că „au sfere identice [iar] utilizarea unuia sau a celuilalt [depind] de preferința autorilor și legislația țărilor în cauză”³¹⁹ precum și de lexicul mai bogat sau mai nuanțat al diferitelor limbi. Ceea ce este însă cert și evident este că și faptele care se înscriu traficului de persoane pot fi considerate crime, delict grave, infracțiuni, acte delincvenționale sau forme grave de devianță socială. Dimensiunea cea mai largă care cuprinde toate aceste abateri de la conformitatea socială o constituie devianța, cea mai gravă formă a ei fiind delincvența.

2.2.1. Crima și criminalitatea

Dacă în vorbirea uzuală termenii de *crimă*, *infracțiune* ori *delict* pot fi egali sau cu nuanțe insesizabile, aprecierea științifică atât românească precum și străină îi diferențiază iar termenii sunt folosiți în lucrări de specialitate, cu un sens precis, în funcție de ceea ce dorește să exprime autorul.

Înțelesul sau sensul exact al cuvântului *crimă* poate fi unul în limba română și altul în limba italiană, de exemplu, deși, în general, am putea afirma că exprimă aceeași acțiune: o faptă antisocială gravă. Diferența o va face legea în fiecare sistem juridic (penal, administrativ etc.), în baza principiului incriminării. Conform dreptului românesc, „legea prevede care fapte constituie infracțiuni”³²⁰, iar „[l]egea contravențională apără valorile sociale, care nu sunt ocrotite prin legea penală”³²¹ și stabilește care anume faptă constituie contravenție. Așadar, din punct de vedere juridic termenii sunt clarificați prin intermediul legislațiilor la nivel național, fiind adoptați unitar, în sfera de cuprindere a fiecărei noțiuni intrând doar faptele desemnate prin acte normative.

Etimologic, cuvântul *crimă* din limba română provine din latinescul *crimen* (tradus: *acuzare*), care în limba franceză se traduce cu *crime*. În limba română, substantivul feminin *crimă* – înseamnă „*încălcare gravă a legii (prin omor, trădare de patrie etc.)*”³²² sau „*infracțiune care prezintă un grad ridicat de pericol social și pe care legea o sancționează cu pedepsele cele mai mari; spec. omor*”³²³. Prin extensie, pentru același cuvânt, dicționarul explică și noțiunea de *crimă internațională* ca

³¹⁹ Chipea, F., *Op. cit.*, p. 35.

³²⁰ Art. 2 teza 1 cu denumirea marginală „Legalitatea incriminării” din Codul penal cu modificările și completările până la 12 iulie 2006, Ed. Lumina lex, București, 2006.

³²¹ Art. 1 din O.G. nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor, publicată în M.Of., P. I, nr. 410/2001, aprobată cu modificări prin Legea nr. 180/2002, publicată în M.Of., P. I, nr. 268/2002.

³²² *Noul dicționar universal al limbii române*, Ioan Oprea / literele A, Ă, Â, B, C, D, E, F, G, H, I, Î, J, K, W, X, Y / Carmen – Gabriela Pamfil / literele L, M, N, O, P, Q, R, S / , Rodica Radu / literele T, Ț, U / , Victoria Zăstroiu / literele Ș, V, Z / , Ed. Litera Internațional, București, 2006, p. 312.

³²³ *Dicționar explicativ al limbii române*, ediția a II-a, Ed. Univers Enciclopedic, București, 1996, p. 239.

„infracțiune deosebit de gravă împotriva legilor și uzanțelor războiului, precum și împotriva păcii internaționale și a uzanțelor”³²⁴.

Prin crimă, dicționarul românesc de neologisme³²⁵ indică, într-o primă accepție o „violare a legii penale, care se pedepsește cu detențiune riguroasă, muncă silnică, temniță grea, moarte etc.”, iar în secundar desemnează omorul ca sinonim al *nelegiuirii*, *fărădelegii*, *păcatului*, în baza simțului comun înțelesul cuvântului *crimă* este *omorul*. Acesta este o gravă faptă antisocială, care aduce atingere dreptului natural al ființei umane: dreptul la viață.

Din punct de vedere legal, Codul penal³²⁶ al României la articolul 174 alin. 1 definește *Omorul* ca fiind „uciderea unei persoane [care] se pedepsește cu închisoare de la 10 la 20 de ani și interzicerea unor drepturi”. De asemenea, tentativa infracțiunii de omor se pedepsește.

Potrivit literaturii de specialitate³²⁷ *crima* „violează cele mai importante valori și relații sociale protejate de legea penală, precum și drepturile și libertățile fundamentale ale indivizilor și grupurilor sociale”, iar „criminalitatea este fenomenul care include totalitatea faptelor sancționate penal într-o societate și atentează la funcționalitatea și stabilitatea ordinii sociale și normative a oricărui sistem social”³²⁸.

Știința crimei, criminologia, studiază „starea și dinamica fenomenului infracțional, cauzele care îl generează, propunând măsuri de prevenire corespunzătoare”³²⁹, din această perspectivă crima poate fi considerată elementul material central al acesteia, criminalitatea fiind „produsul obiectiv al structurii sociale, care s-a născut odată cu aceasta”³³⁰ dată de totalitatea infracțiunilor dintr-o anumită perioadă de timp și într-un spațiu determinat.

Raportându-ne la ordinea de drept internațională, „crime, délit and contravention”³³¹ sunt clasificări ale infracționalității, centrale în administrarea justiției în țări în care dreptul este ori cel scris continental franco-german ori cel anglo-saxon al precedentului judiciar.

În Franța sistemul penal desemnează prin *crimes* cele mai grave infracțiuni, pedepsibile cu moartea (în prezent abolită) ori cu închisoare pe termen lung, prin

³²⁴ *Ibidem*.

³²⁵ Marcu, Fl., *Marele dicționar de neologisme*, ediția a VIII-a revăzută, augmentată și actualizată, Ed. Saeculum I.O., București, 2006, p. 248.

³²⁶ *Codul penal cu modificările și completările până la 12 iulie 2006 Executarea pedepselor Cazierul judiciar*, ediția a II-a, Ed. Lumina Lex, București, 2006, p. 101.

³²⁷ Banciu, D., *Op. cit.*, p. 5.

³²⁸ *Ibidem*.

³²⁹ Mircea, I., *Criminalistică*, ediția a II-a, Ed. Fundației „Chemarea”, Iași, 1994, pp. 7-8.

³³⁰ Amza, T., *Criminologie*, Ed. Lumina Lex, 1998, p. 28 și urm. *apud* Mocuța, G., *Criminalitatea organizată și spălarea banilor*, Ed. Noul Orfeu, București 2004, p. 15.

³³¹ *The New Encyclopædia Britannica*, Volume 3, Micropædia, Ready Reference Formed 1768, 15TH Edition Enciclopædia Britannica, Inc., Jacob e. Safra, Chairman of The Board, Jorge Aguilar – Conf. President, Chicago/London/New Delhi/Paris/Seoul/Sydney/Taipei/Tokyo, p. 736.

délit desemnează orice infracțiune sancționabilă cu închisoare pe durată scurtă, de regulă între 1 și 5 ani sau amendă, iar *contraventions* sunt doar infracțiunile minore.

În mod tradițional, legislațiile civile naționale foloseau toate cele trei categorii, respectiv delict, crime și contravenții, fiecare corespunzând celor trei tipuri de tribunale³³²:

- tribunalele polițienești (*tribunaux de police*) stabilesc vinovăția în cazul faptelor penale minore;
- instanțele corecționale sau de corecție (*tribunaux correctionnels*) pentru a căror alcătuire sunt necesari judecători (nu și jurați) de a căror competență sunt restul cauzelor ce nu implică vătămări corporale grave;
- instanțele supreme sau complete (*full courts*) cu juriu competent pentru celelalte infracțiuni (*crime*).

În secolul al XIX-lea juriștii au susținut reducerea celor trei categorii de „crime” la două. Această recomandare a fost însușită și inclusă în mai multe coduri penale (*criminal codes*), printre care cel al Suediei, Danemarcei, Olandei, Portugaliei, Italiei, Braziliei, Norvegiei, Venezuelei și Columbiei. Delictul a fost definit în general ca reprezentând o infracțiune inspirată de o intenție criminală, cu răsfângere directă asupra drepturilor indivizilor sau grupurilor, astfel incluzându-se infracțiunile, anterior desemnate crime, contravenția devenind un act, interzis prin lege, săvârșit fără a implica vreo intenție criminală.

Cele mai multe țări, adoptând noile definiții, au păstrat cele trei niveluri ale structurilor judiciare corespondente. În consecință, până acum, s-a făcut o informală dar importantă distincție între delictele mai puțin grave și cele grave pe de o parte și crime pe de altă parte precum și între delictele ordinare și crimele ce presupun grave vătămări corporale date în competența curților supreme cu jurați. Aceste diferențe procedurale reduc utilitatea singulară a termenului de delict. Câteva țări precum Ungaria, Danemarca și România continuă să clasifice crimele mai degrabă în două categorii decât în trei categorii, respectiv în crime (infracțiuni) și contravenții. Doar Olanda a urmărit clasificarea infracțiunilor în două categorii din rațiunea reducerii gradelor de jurisdicție de la trei, la două.

Cele mai multe țări încearcă să concilieze sistemul celor trei curți de justiție cu forma modificată de distincția *delict – contravenție*, o persoană care săvârșește un delict mai puțin grav, este adusă la judecată înaintea unui judecător, fără jurați. Vinovăția sau nevinovăția unei persoane care a săvârșit o contravenție este determinată de o „instanță” polițienească.

Aceste distincții au condus la importante diferențe în ceea ce privește atitudinile legate de infracțiuni cât și față de tentativele săvârșirii acestora. Tentativele sunt de

³³² considerăm că traducerea „instanțe judecătorești” este mai potrivită pentru sistemul juridic românesc, deși traducerea textului original obligă folosirea cuvântului „tribunal”.

regulă, pedepsite când obiectul infracțiunii ar putea fi o crimă sau un delict grav. O tentativă a unei infracțiuni mai puțin periculoase este de regulă, ignorată.

La un moment dat, categoria hibridă a reglementării crimelor existente *delicte-contravenții* a inclus și „infracțiuni” precum alcoolismul, jocurile de noroc și încălcarea legilor privind sănătatea pentru a căror săvârșire se primea o pedeapsă mai mare de un an cu închisoarea. Între timp, multe sisteme de drept au eliminat această categorie *delicte-contravenții* considerând toate infracțiunile care impuneau sentințe ca fiind delict.

Distincțiile între crime, delict și contravenții nu sunt comparabile cu distincțiile anglo-americane dintre *felony* (crimă) și *misdemeanour* (delict)³³³.

Ca noțiune și sferă de cuprindere a actelor deviante grave, cel mai puternic sancționate la nivel social putem desemna *criminalitatea* ca „produs obiectiv al structurii sociale, care s-a născut odată cu aceasta, fiind constituită din ansamblul infracțiunilor care se săvârșesc într-o anumită perioadă de timp și într-un loc bine determinat.”³³⁴. Toate actele antisociale din sfera criminalității sunt cotate ca fiind de gravitate majoră și sunt sancționate prin pedepse. În raport cu devianța, criminalitatea presupune elemente diferențiale precum: „violarea sau încălcarea normelor și legilor care interzic comiterea anumitor acțiuni considerate ca dăunătoare și periculoase pentru societate ori implică manifestarea unor comportamente și conduite contrare regulilor de conviețuire socială acceptate și recunoscute în societate sau desfășurarea unor acțiuni considerate ca antisociale, care periclitizează siguranța indivizilor, grupurilor și instituțiilor sociale, afectând ordinea socială și normativă, drepturile și libertățile indivizilor, producând un sentiment de teamă și insecuritate în rândul indivizilor și a opiniei publice.”³³⁵.

Ca ramură a sociologiei s-a dezvoltat sociologia criminală având ca obiect de studiu „analiza etiologică și predictivă a fenomenului de delincvență și a comportamentului de delincvență și a comportamentului infracțional, atât din punct de vedere al cauzelor sociale, generale și particulare, al condițiilor și mecanismelor de producere, cât și al metodelor și tehnicilor de prevenire și combatere a criminalității”³³⁶. Prin conturarea acestei ramuri a sociologiei achiesăm opiniei că ea se detașează de criminologie prin aceea că își propune să studieze „[manifestările umane antisociale din perspectiva raporturilor stabilite între dezorganizarea socială, inadaptarea sau reintegrarea socială, marginalitate, anomie etc. și nu se oprește cu precădere asupra aspectelor sociale ale delincvenței descoperite și sancționate]”³³⁷.

³³³ *apud* trad. *The New Encyclopædia Britannica*, Volume 3, Micropædia, Ready Reference Formed 1768, 15TH Edition Enciclopædia Britannica, Inc., Jacob e. Safra, Chairman of The Board, Jorge Aguilar – Conf. President, Chicago/London/New Delhi/Paris/Seoul/Sydney/Taipei/Tokyo, p. 736.

³³⁴ Amza, T., *Criminologie*, Ed. Lumina Lex, București, 1998, pp. 28-29, *apud* Mocuța, G., *Op. cit.*, p. 15

³³⁵ Banciu, D., *Op. cit.*, pp.46-47.

³³⁶ *Dicționar de sociologie* (coord. Zamfir, C., Vlăsceanu, L.), Ed. Babel, București, 1993, p. 144.

³³⁷ *Ibidem*.

În acest sens, sociologia criminală caută răspunsuri pentru două întrebări fundamentale: *Ce anume îi determină pe unii indivizi să comită acte antisociale?* și *Cum poate fi întărit controlul social și cum trebuie organizată activitatea de prevenire în domeniul criminalității?* (acestor două întrebări studiul de față le va răspunde cu precădere în capitolele ce urmează, tema traficului de persoane fiind filtrată prin teoriile și orientările sociologice cristalizate de-a lungul timpului în explicarea fenomenului de devianță).

În urma studierii vastei literaturi de specialitate, distinsul sociolog român Dan Banciu consideră criminalitatea ca fiind „un fenomen social, obiectiv și material, dar în același timp, antisocial și deosebit de periculos, atât prin consecințele negative și distructive ce privesc ordinea socială și normativă, integritatea și siguranța indivizilor și grupurilor sociale, cât și prin reacția socială ce o provoacă și prin sancțiunile represiv-coercitive adoptate”³³⁸. Pe de altă parte criminalitatea atrage răspunsul prompt al forței de constrângere a statului prin aplicarea de pedepse specifice și pentru atingerea scopului lor la nivel social. Dacă luăm în considerare definiția legală a pedepsei ca fiind „o măsură de constrângere și un mijloc de reeducare a condamnatului”³³⁹ putem aprecia gravitatea faptelor care nu pot trece neobservate la nivel social, ele nemaidepinzând de reacția socială (indiferentă, aprobatoare sau dezaprobatore) ci trebuind imperios sancționate. Tot în cuprinsul textului de lege se precizează că scopul pedepsei este prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni. Pedepsa se distinge de orice altă sancțiune juridică și urmărește reeducarea și îndreptarea celui condamnat „pentru a se putea încadra în rândurile membrilor corecți ai societății”³⁴⁰. Prin executarea pedepsei se urmărește formarea unei atitudini corecte față de muncă, față de ordinea de drept și față de regulile de conviețuire socială³⁴¹; executarea ei nu trebuie să cauzeze suferințe fizice și nici să înjosească persoana condamnatului.

„În consecință, criminalitatea include acele abateri și încălcări ale normelor juridice penale și de conviețuire socială care protejează ordinea publică, siguranța și sănătatea persoanei, drepturile și libertățile fundamentale recunoscute și apărute în orice societate. Pentru acest motiv, crima și criminalitatea constituie un potențial și real pericol social pentru structura și coeziunea grupurilor și instituțiilor sociale întrucât perturbă și amenință ordinea socială și normativă și generează sentimente de teamă și insecuritate în rândul indivizilor.”³⁴².

³³⁸ Banciu, D., *Op. cit.*, p. 47.

³³⁹ Art. 52, alin. 1, teza I, „Pedepsa și scopul ei” *Codul penal cu modificările și completările până la 12 iulie 2006, Executarea pedepselor, Cazierul judiciar*, ediția a II-a, Ed. Lumina Lex, București, 2006, p. 30.

³⁴⁰ Basarab, M., *Drept penal, Partea generală*, Vol. I. Ed. Lumina Lex, 1997, p. 224.

³⁴¹ Art. 52, alin. 2 teza I, „Pedepsa și scopul ei” *Codul penal cu modificările și completările până la 12 iulie 2006, Executarea pedepselor, Cazierul judiciar*, ediția a II-a, Ed. Lumina Lex, București, 2006, p. 30.

³⁴² Banciu, D., *Op. cit.*, p. 48.

2.2.2. *Delictul*

În unele sisteme juridice penale „crima (infracțiunea) se deosebește de delincvență, crima intrând sub incidența dreptului penal, iar delincvența cuprinde în special delictele civile sau penale comise de tineri”³⁴³. Deși ambele categorii de fapte, atât crimele cât și delictele sunt fapte penale, noțiunea de crimă indică „și o anumită calitate a faptei, aceea de a prezenta o gravitate de maximă importanță, situându-l pe „criminal” într-o anumită poziție în relațiile sociale și în modul de evaluare a comportamentelor de către opinia publică.”³⁴⁴. Apreciem că majoritatea delictelor, cele grave și cele foarte grave fac parte din categoria actelor delincvenționale, se înscriu în sfera delincvenței, pe care o completează împreună cu infracțiunile și, din punctul nostru de vedere, presupun executarea unei perioade de detenție.

Și în țara noastră s-a dorit, ca începând cu data de 1 iunie 2005 să intre în vigoare un nou Cod Penal care să opereze tot cu noțiunea de infracțiune, în general, dar în cadrul ei să se facă distincția între crime și delict: „[f]aptele prevăzute de legea penală ca infracțiuni se împart, după gravitatea lor, în crime și delict”³⁴⁵ iar potrivit art. 35 denumit „Pedepsirea tentativei” alin. 1 dispune „[t]entativa la crimă se pedepsește întotdeauna, iar tentativa la delict numai când legea prevede aceasta.”. Acel Cod penal nu este în vigoare, operându-se în prezent, la nivelul actelor normative, doar cu noțiunea de infracțiune.

Considerăm oportun să se adopte și în țara noastră noțiunile de delict și crimă, întrucât infracțiunile de trafic de persoane au, în general, un caracter transnațional iar anchetarea și cercetarea cazurilor se face prin cooperare judiciară internațională. Spre exemplu, în Codul penal francez, infracțiunile sunt împărțite în contravenții, delictes și crime în funcție de felul sancțiunii prevăzută de lege: „contravențiile sunt sancționate cu pedepse polițienești, delictesle cu pedepse corecționale, iar crimele cu o pedeapsă aflictivă (care presupune suferință) sau infamantă, dezonorantă (art. 1 C. pen. francez).”³⁴⁶.

În țara România a funcționat sistemul tripartit prin Codul penal din 1936, dar începând cu anul 1954, natura juridică a contravențiilor s-a considerat extrapenală intrând în sfera de reglementare a dreptului administrativ³⁴⁷, ca fapte care prezentau un pericol social mai redus decât al infracțiunilor, menționat în cuprinsul Legii nr. 32/1968 privind stabilirea și sancționarea contravențiilor³⁴⁸ – abrogată; în prezent

³⁴³ Chipea, F., *Op. cit.*, p. 35.

³⁴⁴ Antoniu, G., *Un nou pas pe calea reformei penale*, în „Revista de drept penal”, nr. 3 (iulie-septembrie), 2002, p. 13, *apud* D. Banciu, *Op. cit.*, p. 62.

³⁴⁵ Noul Cod Penal, adoptat prin Legea nr. 301/2004 publicată în M. Of. nr. 575 din 29 iunie 2004, Ed. All Beck, București, 2004.

³⁴⁶ Basarab, M., *Drept penal – partea generală*, Vol. I., Ed. Lumina Lex, f.l., 1997, p. 125.

³⁴⁷ Bălan, E., *Instituții de drept public*, Ed. All Beck, București, 2003.

³⁴⁸ în prezent abrogată, publicată în B.Of. nr. 148/14 noiembrie 1968.

este în vigoare un act normativ, care nu mai apreciază pericolul social al contravenției în comparație cu cel al infracțiunii, ci o consideră „fapta săvârșită cu vinovăție, stabilită și sancționată prin lege, prin ordonanță, prin hotărâre a Guvernului ori, după caz, prin hotărâre a consiliului local al comunei, orașului, municipiului sau al sectorului municipiului București, a consiliului județean ori a Consiliului General al Municipiului București.”³⁴⁹

2.2.3. Infracțiunea

Legislația penală românească, pentru cele mai grave fapte antisociale, sancționate prin pedepse utilizează termenul *infracțiune*, definiția legală fiind cuprinsă în art. 17 alin. 1 din Codul penal cu denumirea marginală „Trăsăturile esențiale ale infracțiunii” și desemnează „fapta care prezintă pericol social, săvârșită cu vinovăție și prevăzută de legea penală”, iar articolul următor, textul de lege relevă „Pericolul social al faptei” înțelegând prin fapta care prezintă pericol social „[...]orice acțiune sau inacțiune prin care se aduce atingere uneia dintre valorile arătate în art. 1 și pentru sancționarea căreia este necesară aplicarea unei pedepse.” (Articolul 1 din Codul penal cu denumirea marginală „Scopul legii penale” este de importanță majoră întrucât declară și garantează pentru întreaga societate românească valorile pe care consideră să le ocrotească: „Legea penală apără, împotriva infracțiunilor, România, suveranitatea, independența, unitatea și indivizibilitatea statului, persoana, drepturile și libertățile acesteia, proprietatea, precum și întreaga ordine de drept.”³⁵⁰).

Dispozițiile actuale ale art. 1 din Codul penal au așezat persoana – ca importanță a ocrotirii sale prin lege – înaintea proprietății, ordine firească față de cum erau apreciate ca valoare socială în perioada de dinainte de 1989³⁵¹ și chiar după 1989 până în 1996 (când se dădea întâietate proprietății), de altfel, perioade istorice diferite care au privat indivizii de anumite categorii de drepturi și libertăți. În acest sens, suntem de acord cu aprecierea³⁵² exprimată în literatura de specialitate conform căreia – statele în care funcționau regimuri totalitare, inclusiv țara noastră – dădeau întâietate drepturilor economice, sociale și culturale față de cele civile și politice, tocmai pentru a deplasa interesul comunității, mai ales internaționale de la gravele încălcări din materia drepturilor omului pe care le săvârșeau. Considerăm că și după 1989 ordinea ocrotirii drepturilor persoanelor a rămas aceeași până în 1996

³⁴⁹ Ordonanța Guvernului nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor, publicată în M. Of. nr. 410/2001, aprobată cu modificări prin Legea nr. 180/2002, publicată în M. Of., P. I, nr. 268/2002.

³⁵⁰ Art. 1 *Codul penal cu modificările și completările până la 12 iulie 2006, Executarea pedepselor, Cazierul judiciar*, ediția a II-a, Ed. Lumina Lex, București, 2006, p. 7.

³⁵¹ Codul penal publicat în B.Of., nr. 79-79 BIS din 21 iunie 1968, republicat în B.Of., nr. 55-56 din 23 aprilie 1973 prevedea la art. 1 „Legea penală apără, împotriva infracțiunilor, Republica Socialistă România, suveranitatea, independența și unitatea statului, proprietatea socialistă, persoana și drepturile acesteia, precum și întreaga ordine de drept”.

³⁵² Popescu, C., L., *Protecția internațională a drepturilor omului – surse, instituții, proceduri*, Ed. ALL Beck, București, 2000.

deoarece, dacă Revoluția și-a obținut prin glasul său mult râvnită libertate, în schimb instituția proprietății mai avea de parcurs o perioadă destul de îndelungată de timp ca garanție a statului de drept (amintim *celebra* Lege nr. 10/2001 privind regimul juridic al unor imobile preluate în mod abuziv în perioada 6 martie 1945 – 2 decembrie 1989³⁵³ care și la mulți ani de la adoptare a născut controverse necesitând intervenția instanței supreme).

Termenul „infracționalitate” este venit domeniului faptelor antisociale foarte grave, considerate de sistemul juridic românesc infracțiuni și pedepsite de legea penală.

În prezent, în România conform Codului penal³⁵⁴ în vigoare este folosit conceptul de infracțiune; având mai multe accepțiuni în știința dreptului penal dar doar acțiunea umană ce se pliază tiparului prevăzut și îndeplinind condițiile cerute de ea poate fi socotită ca atare.

S-a preconizat intrarea în vigoare a unui alt cod penal, ce va opera tot cu noțiunea de infracțiune; ceea ce se va modifica însă, chiar în definiția infracțiunii va fi renunțarea la „pericolul social ca trăsătură generală a infracțiunii, care era o reflectare a concepției materiale a infracțiunii, specifică legislațiilor de inspirație sovietică”³⁵⁵. Neaprecierea pericolului social ni se pare oarecum îndreptățită dacă noul cod vizează „crearea unui mecanism care, prin flexibilitate și diversitate, să permită alegerea și aplicarea celor mai adecvate măsuri pentru a putea asigura... atât o constrângere proporțională în raport cu gravitatea infracțiunii săvârșite și cu pericolozitatea infractorului încât, cât și o modalitate eficientă de recuperare socială a infractorului.”³⁵⁶

Literatura de specialitate distinge – în funcție de săvârșirea, descoperirea, înregistrarea și judecarea infracțiunilor – între infracționalitatea reală sau săvârșită, cea descoperită și cea legală sau judecată.

Infracționalitatea săvârșită cuprinde, totalitatea actelor antisociale cu caracter penal săvârșite în realitate. Numărul infracțiunilor săvârșite este însă greu de determinat, aproape imposibil, cauză pentru care infracționalitatea reală mai este denumită în literatură și „cifra neagră”³⁵⁷ pentru că obiectiv, dimensiunea ei este nedeterminabilă și din rațiuni³⁵⁸ precum:

- necunoașterea infracțiunilor decât de către autor, cum ar fi practicarea prostituției, acțiune știută doar de persoana în cauză sau în cazul traficului de persoane, doar de traficanți;

³⁵³ Publicată în M.Of., P. I, nr. 75 din 14 februarie 2001, republicată la 2 septembrie 2005.

³⁵⁴ *Codul penal* cu modificările și completările până la 12 iulie 2006, *Executarea pedepselor*, *Cazierul judiciar*, ediția a II-a, Ed. Lumina Lex, București, 2006.

³⁵⁵ http://www.gov.ro/proiectul-de-lege-privind-codul-penal-aprobat-de-guvern__11a103635.html, consultat la data de 09.07.2009.

³⁵⁶ *Idem*.

³⁵⁷ Chișea, F., *Op. cit.*, p. 37.

³⁵⁸ Mihai, A., *Sociologia dreptului*, ediția a II-a, Universitatea Creștină D. Cantemir, Cluj, 1994, p. 100, *apud* Chișea, F., *Op.cit.*, p. 37.

- infractorul este prieten sau rudă cu victima, iar aceasta renunță sau nu dorește a-l da în vileag; de altfel, legea prevede ca „soțul și rudele apropiate ale învinutului sau inculpatului nu sunt obligate să depună ca martori”³⁵⁹, pentru a nu-l pune în situații delicate;
- infracțiunea ar putea aduce prejudicii victimei dacă ar fi făcută publică, situație des întâlnită mai ales în rândul victimelor traficului de persoane, acestea neacceptând cooperarea cu organele judiciare pentru tragerea la răspundere a infractorilor, din motive lesne de înțeles – calitatea de victimă atrăgând după sine damnarea și stigmatul;
- victimele nu declară infracțiunea – în foarte multe cazuri – din motiv că se tem de represalii din partea agresorilor – și în acest caz existând situații de persoane traficate care sunt amenințate de traficanți chiar cu moartea dacă ar reclama autorităților; un caz mai aparte, care se înscrie în acest tipar, dar situat la polul opus este manifestarea Sindromului Stocholm (victimele se atașează necondiționat de exploatare, iar acesta nu mai este reclamat);
- reclamarea infracțiunii ar presupune o pierdere prea mare de energie din partea victimei, aceasta din urmă renunțând la sesizarea ei, raportul pagubă/beneficiu fiind nesemnificativ;
- atitudinea *laissez faire* determinată de convingerea că măsurile care s-ar lua împotriva infractorului ar fi nesemnificative – sesizăm chiar o neîncredere în sistemul de justiție;
- dezinteresul față de aplicarea cu consecvență sau întărirea unor dispoziții legale din partea unor categorii de persoane, cum ar fi cazul prostituatelor și al clienților;
- evitarea contactului cu autoritățile din motive ce ar putea duce la descoperirea altor fapte sau pentru a evita autoritățile din cauza altor experiențe – neplăcute – din trecut.

Considerăm că această ipostază a infracționalității se pliază cel mai bine pe „realitatea” situației traficului de carne vie, întrucât amploarea fenomenului este cunoscută, dar dimensiunile ei nu sunt determinate, ci mai bine-zis sunt determinate ca nedeterminabile, atât în statele în care prostituția este legalizată cât și în cele în care funcționează clandestin.

Infracționalitatea descoperită (aparentă sau înregistrată) este dată de mulțimea infracțiunilor care odată săvârșite sunt depistate, identificate și înregistrate de organele specializate ale controlului social – de cercetare și urmărire penală. Numărul lor este determinat și mai mic decât ceea ce se bănuiește că reprezintă infracționalitatea reală.

³⁵⁹ Art. 80 alin 1 C.P.P. „*Ascultarea soțului și a rudelor apropiate*” din Codul de procedură penală cu modificările și completările până la 8 august 2006 *Norme de procedură în legi speciale, Ed. Lumina Lex, București, 2006.

„Denumirea de *aparentă* provine din faptul că unele comportamente reclamate sunt numai aparent infracțiuni, sau aparent supuse răspunderii penale, motiv pentru care organele care le-au înregistrat nu le trimit instanței de judecată.”³⁶⁰ Criminalitatea aparentă, în comparație cu *dark number* poate fi considerată criminalitatea de coloratură gri. Astfel, se poate întâmpla să nu fie întrunite elementele constitutive ale infracțiunii sau chiar ca fapta reclamată să nu prezinte pericolul social al unei infracțiuni (potrivit art. 18¹ Cod penal). Pot fi reclamate ca infracțiuni fapte care nu au avut loc, precum *furtul unui bun, iar ulterior, să fie găsit, ori fapte infracționale cu autori necunoscuți, nedescoperiți etc.* - dar toate aceste fapte se produc în societate, și prin urmare, consecințele lor negative asupra victimei nu pot fi neglijate.³⁶¹ Apreciem că tot în această categorie se pot include și „scene de viață”, greu de reclamat/probat (situațiile de viol intramarital – din motive ce țin de subiectivismul partenerilor cât și din punct de vedere procedural). În orice caz, prin mecanismele controlului social, s-a încercat să se aducă la cunoștință publică actele delincvenționale, să fie stăpânit fenomenul infracționalității, să se pedepsească actele ce lezează statul de drept, cel puțin din rațiunea unuia dintre scopurile pedepselor – prevenția săvârșirii de noi infracțiuni.

În cadrul acestei dimensiuni a infracționalității un rol important îl are controlul social ca „proces prin care o instanță (persoană, grup, instituție, asociație sau organizație) reglementează, orientează, modifică sau influențează comportamentele sau acțiunile altei instanțe, ce aparține aceluiași sistem cu, ajutorul unor mijloace materiale și simbolice, în vederea asigurării conformității și păstrării echilibrului specific sistemului.”³⁶²

Teoretizarea controlului social s-a cristalizat în două mari perspective: cea a constrângerii, „care concepe ordinea socială ca emanație a autorității, ce pune accentul pe *controlul social instituit din afară* asupra conduitelor, în scopul reglării acestora pentru respectarea fundamentelor legale ale ordinii stabilite”³⁶³ și cea a consensului „conform căreia ordinea socială este concepută ca produs al totalității de acțiune întreprinse de actorii sociali, care evidențiază cu prioritate rolul *auto-controlului*.”³⁶⁴

Pentru combaterea și prevenirea traficului de persoane, o importanță semnificativă o are acțiunea controlului social exercitat în manieră consensualistă, respectiv dinspre victimă și societatea civilă înspre autorități. De asemenea, tot societatea civilă și persoanele cu risc crescut de a fi traficate pot fi receptibile la pericolele la care s-ar expune în eventualitatea unei exploatare, realizând astfel o ordine socială

³⁶⁰ Chișea, F., *Op.cit.*, p. 38.

³⁶¹ *Ibidem*.

³⁶² *Dicționar de sociologie* (coord. Zamfir, C., Vlăsceanu, L.), Editura Babel, București, 1993, p. 138.

³⁶³ Chișea, F., *Op.cit.*, p. 9.

³⁶⁴ *Ibidem*.

printr-un control internalizat, informal. Acesta „se manifestă ca *autocontrol*, respectiv ca reglementare rațională de către o persoană, prin efort conștient sau voluntar, a propriilor comportamente și relații.”³⁶⁵ Dar, după cum s-a afirmat, fiind și noi de părere că „[t]otuși, nicicând o persoană nu își poate controla integral propria conduită datorită intervenției incertitudinii generate de acțiunile altora sau de împrejurările sociale. Ceea ce într-un context de împrejurări apare ca auto-control este parțial rezultatul influenței sociale exercitate de alții în situația socială concretă sau al interiorizării.”³⁶⁶

În situațiile de trafic de persoane și de minori am întâlnit chiar manifestări extreme ale racolatorilor, care se înscriu în sfera actelor infracționale precum răpirile, abuzul de autoritate, aducerea victimelor în stare de inconștiență etc. Astfel, într-un *Rechizitoriu al Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Oradea* se consemnează că una dintre martorele în cauză a refuzat să îl urmeze pe inculpat în Italia pentru a se prostitua și ca urmare, acesta a „amenințat-o că o va da la toți țiganii și a bătut-o, îndemnând pe un bărbat cu numele de X, să o bată și să o violeze” sau într-un alt *Rechizitoriu* întocmit în anul 2005 de *Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism – Serviciul Teritorial Oradea* sunt cuprinse următoarele: „[Pentru că martora X a refuzat să se prostitueze, învinuitul Y a amenințat-o, spunându-i că oricum este datoare cu suma de 1.200 euro cât a cheltuit cu aducerea ei în Austria, iar apoi a agresat-o fiind necesară internarea acesteia în spital pentru anumite fracturi; la internare martora a declarat că a căzut pe scări]” ori într-un alt *Rechizitoriu din 2005 al Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism – Serviciul Teritorial Oradea* sunt înscrise următoarele:

„[Fiind audiate, unele victime au relatat fapte cutremurătoare, pe care le-au trăit în special la familiile unde au fost plasate de învinuită ca și menajere, fiind aduse la limita răbdării umane, a insuportabilității, ca și adevărate sclave casnice; aceste adevărate drame umane trăite la început de mileniu trei sunt descrise... prin pasaje luate din propriile declarații: X, în vârstă de 54 de ani, a fost preluată de o familie care locuia într-o casă mare, compusă din 6 camere, trebuind să aibă grijă de trei copii sub 14 ani; a fost pusă la lucru imediat: zilnic trebuia să spele de trei ori o cameră, să spele geamurile, să lustruiască mobila, să calce haine până noaptea la ora 01:00 și după ce făcea un duș, era trimisă să spele din nou balcoanele; [în ceea ce privește alimentația, a afirmat că mânca de două ori pe zi, dar numai macaroane cu sosuri... Pentru că a plâns de necaz, a fost amenințată că va fi denunțată la poliție și a fost plătită doar cu suma derizorie de 150 euro și nu cu 500 euro cât a fost vorba]”.

³⁶⁵ *Dicționar de sociologie* (coord. Zamfir, C., Vlăsceanu, L.), Ed. Babel, București, 1993, p. 139.

³⁶⁶ *Ibidem*.

2.2.4. Criminalitatea organizată³⁶⁷

Traficul de persoane este un fenomen ale cărui dimensiuni înregistrează o creștere alarmantă, el nu constituie un fenomen episodic cu afectarea unui număr redus de persoane, ci dimpotrivă produce grave implicații de ordin social și economic, grevate și potențate de fenomenul globalizării și al utilizării tehnologiilor moderne și afectează atât România, ca fost stat candidat, membră în prezent a Uniunii Europene cât și statele membre ale Uniunii Europene³⁶⁸. Pe de altă parte, „[d]eschiderea granițelor a dus la creșterea cooperării economice, culturale și politice a României cu alte state, dar și o creștere a criminalității organizate. Traficul de ființe umane este recunoscut ca fiind una dintre cele mai grave forme ale criminalității organizate, cu factori multipli care o încurajează.”³⁶⁹.

Criminalitatea organizată este incriminată în România prin Legea nr. 39/2003³⁷⁰ privind prevenirea și combaterea criminalității organizate actualizată³⁷¹ în cuprinsul căreia sunt prevăzute și măsuri specifice de prevenire și combatere la nivel național și internațional.

Legea 39/2003, deși specială în materie, nu conține o definiție a crimei organizate, ci stabilește jaloanele între care anumite infracțiuni pot fi considerate ca făcând parte din aceasta; astfel legea definește noțiuni precum: *grup infracțional organizat* ca fiind „grupul structurat, format din trei sau mai multe persoane, care există pentru o perioadă și acționează în mod coordonat în scopul comiterii uneia sau mai multor infracțiuni grave, pentru a obține direct sau indirect un beneficiu financiar sau alt beneficiu material”³⁷², fiind enumerate, nu limitativ însă, *infracțiunile grave*; potrivit art. 2 alin. 1 lit. b) din Legea nr. 39/2003 se consideră infracțiune gravă „infracțiunea care face parte din una din următoarele categorii: 1. omor, omor calificat, omor deosebit de grav; 2. lipsire de libertate în mod ilegal; 3. sclavie; 4. șantaj; 5. infracțiuni contra patrimoniului, care au produs consecințe deosebit de grave; 6. infracțiuni privitoare la nerespectarea regimului armelor și munițiilor, materiilor explozive, materialelor nucleare sau al altor materii radioactive; 7. falsificare de monede sau de alte valori; 8. divulgarea secretului economic, con-

³⁶⁷ Publicată parțial în *Cadrul infracțional general – județele Bihor și Satu Mare – 20 ani de la înființarea și funcționarea Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Oradea. Starea și dinamica traficului și consumului de droguri și substanțe psihotrope – analiză. Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism – Serviciul Teritorial Oradea din Fața nevăzută a drogurilor*, Autori: Abraham, P., Bengescu, C., B., (coord.) C., Gavriș, A., E., Doltu, V., ș.a Ed. Universității din Oradea, 2013, pp. 167-186.

³⁶⁸ *Asistență și reinserție socială pentru copiii neacompaniați, traficați. Manualul participantului* (Formatori: Păunescu, G., Nicolăescu, D.), Organizația Salvați Copiii, Timișoara; 2004, p. 5.

³⁶⁹ *Ibidem*.

³⁷⁰ Legea nr. 39/21 ianuarie 2003, publicată în M. Of. al României nr. 50 din 29 ianuarie 2003.

³⁷¹ Prin O.U.G. nr. 54/2010 privind unele măsuri pentru combaterea evaziunii fiscale, publicată în M. Of., P. I, nr. 421/2010

³⁷² art. 2 alin. 1 lit. a) din Legea 39/2000 privind prevenirea și combaterea crimei organizate.

curența neloială, nerespectarea dispozițiilor privind operații de import sau export, deturnarea de fonduri, nerespectarea dispozițiilor privind importul de deșeuri și reziduuri; 9. proxenetismul; 10. infracțiuni privind jocurile de noroc; 11. infracțiuni privind traficul de droguri sau precursori; 12. *infracțiuni privind traficul de persoane și infracțiuni în legătură cu traficul de persoane*; 13. traficul de migranți; 14. spălarea banilor; 15. infracțiuni de corupție, infracțiunile asimilate acestora, precum și infracțiunile în legătură directă cu infracțiunile de corupție; 16. contrabanda; 17. bancruta frauduloasă; 18. infracțiuni săvârșite prin intermediul sistemelor și rețelelor informatice sau de comunicații; 19. traficul de țesuturi sau organe umane; 20. orice altă infracțiune pentru care legea prevede pedeapsa închisorii, al cărei minim special este de cel puțin 5 ani.

Pe lângă *grup infracțional organizat* și *gravitatea infracțiunii*, poate fi prezentă și circumstanța *caracterului transnațional* (înțelegându-se prin această condiție: săvârșirea unei infracțiuni atât pe teritoriul unui stat, cât și în afara teritoriului acestuia sau săvârșirea infracțiunii pe teritoriul unui stat, dar pregătirea, planificarea, conducerea sau controlul ei să aibă loc, în tot sau în parte, pe teritoriul altui stat sau aceasta să fie săvârșită pe teritoriul unui stat de un grup infracțional organizat care desfășoară activități infracționale în două sau mai multe state sau să fie săvârșită pe teritoriul unui stat dar rezultatul ei să se producă pe teritoriul altui stat).

Așadar, rețelele de carne vie pot corespunde tiparului unui grup infracțional organizat, dacă acționează cel puțin trei inși, într-o anumită perioadă de timp, în mod coordonat, pe aria unui singur stat sau pe arii teritoriale diferite, urmărind obținerea de beneficii materiale substanțiale; o coordonare a dispozițiilor în acest context există prin Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, cu modificările și completările ulterioare care prevede la art. 15 alin. 2 că *organizarea săvârșirii infracțiunilor de trafic de persoane și în legătură cu traficul de persoane (inclusiv minori) se pedepsește ca și infracțiunea organizată*.

Prin intermediul rețelelor criminale pot fi desfășurate activități ilegale, în care fiecare membru al rețelei are atribuții bine determinate, poate colabora cu alți membri din rețea sau dimpotrivă poate să nu știe despre activitate în amploarea ei.

În accepțiunea legiuitorului român nu constituie grup infracțional organizat grupul format ocazional în scopul comiterii imediate a uneia sau mai multor infracțiuni și care nu are continuitate sau o structură determinată ori roluri prestabilite pentru membrii săi în cadrul grupului. Deși există atât grupări organizate care acționează în domeniul traficului de persoane, au fost descoperiți și făptuitori care acționau „pe cont propriu”, neorganizați în vreo rețea criminală, dar, apreciem că aveau legături sau cunoștințe cu care colaborau, fără existența vreunei concertări a acțiunilor; acțiunile cu pricina se desfășurau de cele mai multe ori la întâmplare – ori sub imperiul înțelegerii de moment (spre exemplu crearea de legături ocazionale într-un bar, benzinărie etc.).

Lucrările științifice care au ca obiect crima organizată au încercat, în limita informațiilor la care autorii au avut acces, să spulbere miturile existente în jurul conceptului și să arate cum efectiv, funcționează sistemul organizat, mai ales cel mafiot. Dacă se aprecia de către unii autori³⁷³ că informațiile precise despre natura crimei organizate sunt în mod evident greu de procurat, se afirma cu certitudine la sfârșit de secol XX că ea „[...] cuprinde, printre altele, jocuri de noroc ilegale, prostituție, furturi la scară mare și activități de protecție.”³⁷⁴ Principalul obiectiv al crimei organizate este obținerea de profit la cote maxime, care însă „nu se poate realiza numai la nivel național, ci și internațional, având ca rațiune nu doar multitudinea persoanelor implicate și diversitatea geografică a locurilor de producere, de tranzit și de vânzare a produselor infracțiunii, ci și mijloacele folosite de infractori (structura logistică, mecanisme de acumulare, sistem de plată, modalitate de spălare a profiturilor etc.).”³⁷⁵

Între asociațiile criminale există deosebiri, pornind de la nivelul de bază inferior cu o organizare mai simplă și ajungând până la cele superioare, complexe, cu stabilitate în cadrul asociației infracționale, cu structură internă determinată și cu o distribuție precisă a rolurilor între membrii asociației a cărei activitate e continuă, sistematică, profesionalizată în obținerea de câștiguri importante.³⁷⁶ Considerăm că doar puține cazuri de trafic de persoane, din cele surprinse de noi, se pot înscrie în tiparul criminalității organizate ca activitate profesională, complexă ori de vârf și greu de anihilat, întrucât, în primul rând cei ce organizau astfel de activități (dăm exemplul unei persoane lipsite de libertate, aflată în luna noiembrie 2008 în Penitenciarul din Oradea pentru săvârșirea infracțiunii de trafic de persoane și executând pedeapsa aferentă faptei. Cazul său îl prezentăm împreună cu un altul, fiind conexe.

Persoanele le vom denumi, în continuare D3, respectiv D2 – pe cel aflat în complicitate; cele două persoane le-am reperat din cuprinsul rechizitoriilor și cu sprijinul personalului din cadrul Penitenciarului Oradea le-am întâlnit în mediul carceral.

Am ținut cont de disponibilitatea celor doi deținuți în a relata evenimentele pe care le-au trăit și am adaptat cercetarea calitativă întreprinsă, abordând *povestea vieții – ca formă narativă*.

Așa cum se precizează în literatura de specialitate³⁷⁷ povestea vieții – interviul „[e]ste o metodă de cercetare calitativă care permite colectarea unor informații despre esența subiectivă a întregii vieți a unei persoane. Debutază printr-un interviu înregistrat, este transcrisă și se finalizează printr-o poveste fluentă, redată doar cu

³⁷³ Giddens, A., *Sociologie* (trad.: Săndulescu, R., Săndulescu, V.), Ed. BIC All, CEU, 2000.

³⁷⁴ *Ibidem*, p. 223.

³⁷⁵ Pitulescu, I., *Op. cit.*, p. 12.

³⁷⁶ *Ibidem*.

³⁷⁷ Atkinson, R., *Povestea vieții. Interviul*, Ed. Polirom, 2006.

cuvintele persoanei care o narează. Aceasta folosește o metodologie ce este transferabilă între discipline și de la un cercetător la altul.”³⁷⁸ Față de condițiile metodologice, menționăm că interviul l-am aplicat fără nici un instrument de înregistrare ori filmare, întrucât regulile penitenciare nu ne-au permis, dar l-am aplicat în prezența unui ofițer – lucrător în cadrul Penitenciarului din Oradea, cu care, de altfel, am colaborat pe toată durata cercetărilor noastre, respectiv în perioada octombrie 2008 – februarie 2009. De asemenea, am prelucrat dialogul purtat, transformându-l în vorbire indirectă, deoarece ambele persoane intervievate abordau diferite subiecte sau evenimente din viața lor, fără neaparat să respecte vreo cronologie, aspect cu pregnanță manifestat de persoana de sex masculin.

Menționăm că cei doi, D3 și D2 au fost de acord să ne relateze viața lor, chiar declarând că le-a făcut plăcere să stea de vorbă cu noi, neîntâmpinând nici o opreliște, de nici o natură. Apreciem că relatările au fost sincere, în unele situații chiar în amănunt, în spiritul considerat de literatura sociologică „[o] poveste a vieții este o relatare pe care o persoană decide să o facă despre viața pe care a trăit-o, narată cât mai complet și mai sincer posibil, atât cât își amintește și în funcție de ce vrea ca alții să afle – de regulă, ca rezultat al unui interviu dirijat de altcineva.”³⁷⁹.

Cazul, denumit în continuare, D3

Cazul D3 îl vom prezenta făcând referire și la cazul D2 întrucât cele două persoane D2 (sex feminin) și D3 (sex masculin) au fost soț și soție, au un copil împreună și au desfășurat activitățile de prostituție, proxenetism și trafic de persoane împreună, au fost anchetați de autorități pentru fapte pe care le-au săvârșit împreună ori care au legătură între ele; pentru prezent cunoaștem că D2 și D3 s-au recăsătorit.

Vârsta: 30 ani, născut în 1978, originar din mediul urban, unde a și copilărit și frecventat școala; mai are 3 surori, de 34, 32, respectiv 27 de ani și un frate în vârstă de 19 ani; familia din care provine nu este o familie dezorganizată și are o situație materială bună (2011).

Stare civilă: a fost căsătorit cu D2, iar în prezent (2008) este divorțat de aceasta, având un copil de 6 ani cu D2; în urma desfacerii căsătoriei, copilul a fost dat în plasament spre creștere și educare, bunicilor materni.

Este de sex masculin, cetățenie română, naționalitate: maghiară, de ocupație zugrav și cu un nivel educațional de 7 clase.

D3 s-a născut și a crescut în mediul urban, într-un orașel situat la granița vestică a României; mama lui se ocupa cu comerțul de haine, în special haine din piele iar tatăl său era de meserie tâmplar și lucra acasă în propriul atelier. A frecventat școala până la vârsta de 14 ani când în clasa a VII-a fiind, a abandonat-o, inclusiv mediul familial, deși părinții l-au îndemnat și sfătuit „să meargă la școală”; a început să

³⁷⁸ Atkinson, R., *Povestea vieții. Interviul*, Ed. Polirom, 2006., p. 10.

³⁷⁹ *Ibidem*, p. 18.

trăiască în compania prietenilor, prin parcuri, hoteluri etc., plecați fiind și ei de acasă, dar „care erau mai mari decât el și aveau mașini”. A început, în joacă în primă fază, să își arate măiestria față de prieteni prin cât de iscusit era pentru că reușea să deschidă orice încuietore de ușă (meșteșug pe care l-a deprins de la tatăl său, acesta arătându-i de fapt, cu bună credință mecanismul de funcționare al unei închizători, însă D3 a fost interesat de cu totul altceva, și anume să învețe deschiderea unei uși, fiind fascinat de pătrunderea ilicită și frauduloasă în locuințe, lucru pe care l-a reușit, de atâtea ori și de care, în momentul relatărilor, era foarte mândru).

După cum s-a destăinuit D3, prietenii l-au învățat să fumeze, l-au primit în cercul lor, iar el, ca recompensă le aducea bunuri și bani din apartamente, pe care le deschidea cu ușurință. Băieții îl apreciau și aveau nevoie de el întrucât știa și să facă chei pentru orice ușă. (D3 ne-a arătat, de altfel și nouă, explicitând și printr-un desen, modul în care reușea să execute chei pentru orice tip de închizătoare).

De asemenea, D3 și-a adus aminte, minor fiind, de o „spargere grozavă” – când a pătruns în casa unui vameș (al cărui program zilnic îl urmărise timp de 2 luni) și a furat 1 kg de aur și suma de 3000 de dolari americani, „de care nu îi pare rău”, după cum spunea, deoarece „vameșul avea bani destui”.

Furturile din locuințe erau în acea vreme îndeletnicirea lui; ne-a afirmat totuși, că îi părea rău pentru ce făcea, dar în același timp se și amuza...D3 opera singur și practic, avea tot timpul bani.

Minor fiind, frecventa discotecile și localurile de noapte.

Într-o astfel de locație, a cunoscut o tânără care i-a spus că este „momeală” pentru clienții unui hotel, cărora le fura din bunuri. Treptat, D3 s-a împrietenit cu tânăra și s-au mutat împreună, el fiind încă minor în vârstă de 16 ani. Această dulce viață a durat până când D3 a „intervenit în ajutorul” unuia dintre cumnați, cu ocazia unei încăierări, iar el (D3), neavând totuși nici un amestec a fost reținut de organele de poliție, arestat și bătut – după spusele lui – iar în urma aceluia incident, D3 a fost judecat și sancționat cu pedeapsa închisorii de 1 an și 6 luni cu executare, minor fiind, iar cumnatul lui, dublul pedepsei aplicate lui D3.

Din afirmațiile sale, D3 recunoaște că în perioada lipirii de libertate „a învățat multe prostii”, dar s-a liberat cu gândul „de a-și vedea de treabă” și duce o viață liniștită și onestă. Astfel, s-a angajat la o fabrică de pantofi, a mers la serviciu câteva zile, dar un nou incident s-a petrecut, el dorind să-și răzbune fratele...Astfel că nu a mai fost primit la acel serviciu, ci a plecat împreună cu tatăl său la muncă, respectiv la reparații și reconstrucții lemnărie pentru biserici.

Deși muncea cu tatăl împreună, a continuat furturile din locuințe săvârșind în același timp și infracțiunea de vătămare corporală gravă – afirmă D3, pentru care a fost condamnat la pedeapsa închisorii de 6 luni.

Liberându-se din nou, la vârsta de 22 de ani, „a trăit pe spinarea mamei” timp de 1 an deși ar fi dorit să plece în Ungaria să muncească, dar părinții l-au sfătuit să nu plece, așa că a rămas acasă. La un moment dat, în această perioadă, a întâlnit-o pe minora D2, în gara din orașul în care locuia și „i-a plăcut de ea pentru că nu era proastă și pentru că putea sta de vorbă cu ea și se înțelegeau bine.”

Ulterior, a întâlnit-o iar pe D2 la o discotecă din oraș, aceasta fiind însoțită de „un țigan” pe care l-a întrebat despre fată, acesta spunându-i că știe că e prostituată. Din cauza acestor afirmații cei doi au început să se certe, iar D3 l-a bătut. În urma evenimentului D2 a părăsit propria familie și a rămas împreună cu D3, în casa lui. Au stat împreună un an și două luni, timp în care D2 a rămas însărcinată, răstimp în care cei doi trăiau din ceea ce câștiga mama lui D3, iar D2 se mai îndeletnicea și cu furtul din magazine, plăcându-i ceea ce făcea, deși avea bani suficienți. D3 o sfătuia pe D2 „să nu mai fure, pentru că nu e bine ce face”, dar aceasta nu asculta de el. Ca să o determine să nu mai fure, ci să câștige singură niște bani, D2 a primit niște haine, de la mama lui D3 pe care să le comercializeze singură, dar ea, se pare, din cele aflate ulterior de D3 că în loc să se ocupe de haine „s-a dus să se prostitueze, la șosea”, lucru de altfel confirmat de D2, dar motivat „că s-a dus să se prostitueze pentru ca să obțină bani pentru dulciuri – bomboane, ciocolată etc.”. Supărată, mama lui D3 i-a alungat pe amândoi de acasă, moment din care D3 a început să fure din nou din locuințe și obținând astfel bani (din spusele lui D3, acesta a intrat în locuința morarului din localitatea de domiciliu și a furat suma de 9 milioane lei -900, în prezent) și un ceas vechi din aur) și au plecat amândoi la Băile Herculane.

În cele din urmă s-au întors în localitatea de baștină pentru că D2 trebuia să nască. Aceasta s-a dus la părinți, care au primit-o, iar ea a născut în luna august 2003, un băiat. Cei doi au stat separați în fapt, fiecare văzându-și de viața lui.

D3 a aflat ulterior că D2 născuse, dar nu a vizitat-o, ci și-a văzut în continuare de viața lui. „Aflându-se într-un bar, noaptea, proprietarul barului i-a arătat o fată frumoasă, blondă, de 17 ani, fugită de acasă” și care venea prin discotecă (pe care o vom denumi în continuare C3). D3 a intrat în vorbă cu ea și a aflat că fugise de acasă din cauza tatălui vitreg, în principal, care o pune la munci grele în gospodărie, ea fiind din mediul rural, și pentru că nu mai putea suporta a fugit; fata avea 10 clase și nu abandonase școala. Stătea într-o locuință socială împreună cu o fetiță de 10 ani care în timpul zilei, cerșea.

Cei doi s-au împrietenit, deși D3 îi povestise fetei despre situația lui, că avea un copil și că fusese închis. Timp de o lună au stat la prietenii lui D3. La un moment dat s-au întâlnit cu un vameș, în stare de ebrietate care „s-a arătat interesat de fată”, iar aceasta a acceptat să îl însoțească pentru întreținerea de relații sexuale contra cost, pe care însă nu le-a întreținut, „întrucât a început să se lamenteze și să motiveze că ea îl iubește pe D3, deși banii îi primise”. Din spusele lui D3 fata „s-a lăudat că ar fi în stare să prostească bărbați și în acest mod să facă rost de bani, pentru amândoi”. În acest context, pentru distracție și divertisment, D3 cunoștea o persoană – zisă „Pitbull, care de mult își dorea o femeie” fiind cunoscut în comunitate ca incestuos întrucât avea un copil împreună cu sora sa naturală. Astfel cei doi „au hotărât să-l prostească pe Pitbul, care de altfel era destul de redus mintal, după spusele lui D3, dar totuși se ocupa de diferite lucrări în construcții civile și avea bani și era dornic să cunoască orice femeie și să conviețuiască”. Astfel că au trecut la fapte: D3 a prezentat-o pe fată, ca „adusă de pe litoralul românesc special pentru el și că în primă fază, trebuie să îi dea banii pe care i-a cheltuit cu drumul și alte cheltuieli”. Zis și făcut, întrucât lui Pitbull i-a plăcut fata și a zis că poate și să o întrețină, dându-i sume consistente de

bani, chiar atunci, pentru achiziționarea de haine scumpe și de marcă (blugi, lenjerie intimă, poșetă, încălțăminte).

În aceeași zi, D3 și C3 s-au învoit să îl păcălească cumva pe cel păgubit și C3 să fugă, iar D3 să-l sperie pe acesta că ar fi făcut o treabă periculoasă și că ar fi cel mai bine să nu întreprindă nimic pentru că poliția l-ar prinde și l-ar închide pentru ce a făcut, pentru că fata era minoră și pentru că ar fi ținut-o cu forța etc. Speriat de o asemenea perspectivă, „Pitbull ” a renunțat la orice acțiune, deși a fost păgubit. Ulterior cei doi s-au întâlnit, iar cu banii astfel dobândiți au mers direct la un hotel unde s-au cazat, întrucât hotărâseră să nu mai meargă pe la prietenii lui D3.

La plimbare prin oraș, au întâlnit o colegă de școală de-a fetei, despre care știa că „îi plăcea foarte mult să meargă cu băieții și de câte ori se putea, mergea cu ei chiar în timpul pauzelor, la școală”. Fata i-a propus colegei de liceu să meargă cu ei, spunându-i că „merg la sapă și la cules de porumb”. Colega i-a însoțit și la îndemnurile, nu prea insistente ale fetei, aceasta a început să-și petreacă tot timpul în parcare hotelului, cu șoferii de tir și de camioane, în cabinele acestora contra unor sume de bani – practicând prostituția. Stând cu ei în cameră, colega fetei plătea camera de hotel iar restul de bani îi dădea totuși celor doi. Au strâns astfel suma de 16 milioane și au hotărât să meargă într-un alt loc și să nu mai stea la hotel. Au închiriat astfel o casă, iar D3 și-a cumpărat și o mașină Dacia și și-a angajat șofer. D3 „a mai făcut rost” de încă două femei și cu cea dintâi avea „trei femei la lucru”.

Ulterior, a mai convins și alte femei „să lucreze pentru el”, spunându-le că deține un club de noapte – lucru neadevărat – dar „el știa că se adresează cui trebuie și că nu va fi refuzat, întrucât criteriul era ca femeile să fie mai vagaboande, așa, din fire”.

Astfel că în primăvara anului 2003 D3 avea „la lucru” femei de diferite vârste, minore și majore, cea mai tânără fiind de 16 ani iar cea mai în vârstă de 29 de ani. Acestea se prostituau „afară” – pe stradă, în hoteluri, prin parcuri etc. C3 le oferea găzduire, iar ele îi dădeau toți banii, deși nu le cerea nimic și nici nu le amenința în vreun fel.

Precizăm că iubita lui D3 nu practica prostituția.

D3 și iubita lui au hotărât să se mute cu prostituatele în locuința socială în care aceasta stătea inițial. S-au mutat, D3, rezolvând să rămână acolo, fetița spunându-i „tati”.

Așadar au locuit împreună, în locuința socială: D3 cu iubita lui, cu fetița și cu femeile (13 sau 14 femei, D3 nemaiaducându-și aminte câte erau).

În cazul lui D3 am dorit să-i păstrăm anonimatul, aspect cu care rămânem consecvenți, dar identitatea acestuia poate fi determinată, din moment ce numele lui și zona de proveniență au fost mediatizate de presa scrisă a vremii. Periculozitatea lui socială a fost făcută publică, el fiind implicat și într-o altă activitate infracțională, de data aceasta trimițând în afara țării, respectiv în Italia, tinere care erau obligate să se prostitueze; cazul a fost denumit în timpul anchetelor desfășurate de către Brigada de Combatere a Criminalității Organizate Oradea: „Operațiunea VIA MILANO”, iar schema omonimă:



arată numărul de persoane implicate, atât victime cât și racolatori, în ediția publicației apărând următoarele: doi salontani care recrutau minore pentru sex în Italia, condamnați la câte un deceniu de închisoare³⁸⁰, articol consemnat de jurnalista Laura Gal, la data de 16 mai 2008, astfel:

„Hanyecz Attila și Cosmin Gherman, doi proxeneți din municipiul Salonta, care își racolau victimele din rândul fetelor de liceu, promițându-le locuri de muncă în baruri din Italia, iar apoi le plasau ca prostituate în mai multe orașe din Peninsula, au fost condamnați la 12 respectiv 10 ani închisoare de magistrații Tribunalului Bihor. Hanyecz și Gherman au fost trimiși în judecată în iunie 2006 de procurorii DIICOT - Serviciul Teritorial Oradea, în urma unor declarații făcute de patru adolescente din Bihor pe care proxeneții le-au exploatat în perioada 2004 și 2006. Fetele au reușit să scape din locuințele unde erau sechestrate, luând legătura cu autoritățile italiene pentru a putea reveni acasă. După doi ani de judecată, Tribunalul Bihor a dispus condamnarea inculpaților la pedepse de 12 respectiv 10 ani închisoare pentru fapte de recrutare, transport, găzduire a unor persoane minore în scopul exploatării acestora. Anul trecut, Hanyecz a fost din nou trimis în judecată, tot pentru trafic de minori, tot în urma unei anchete a DIICOT Oradea. În acel caz, prezentat și de BIHOREANUL, 14 tinere din Bihor și Satu Mare, forțate să se prostitueze în Italia au fost salvate într-o acțiune comună a autorităților judiciare române și italiene”. (Despre acest din urmă caz – 14 fete – am relatat prin intermediul biografiei povestite de D3 – n.a.)

³⁸⁰ cf. <http://www.bihoreanul.ro/bihor/doi-salontani-care-recrutau-minore-pentru-sex-in-italia-condamnati-la-cate-un-deceniu-de-inchisoare-2639285>, consultat la data de 16 mai 2008.

Efectuând astfel o analiză a cazului D3 pentru totalitatea acțiunilor infracționale desfășurate este evident că se înscriu în sfera criminalității organizate dar menționăm, totuși unele aspecte: adesea D3 acționa sub imperiul ideilor de moment și impulsurilor, fără a avea vreo siguranță a acțiunilor (deși uneori își lua anumite măsuri de precauție, după spusele lui), ele desfășurându-se la întâmplare, succesul reflectând de fapt înclinațiile lui spre escrocherie, trai ușor și îmbelșugat precum și manifestarea iresponsabilității. În virtutea acestei neseriozități, D3 a reușit să organizeze însă o activitate infracțională, care i-a adus venituri și i-a asigurat un mod de trai monden. Acțiunile lui sunt remarcabile însă, ca durată în timp, ca mod de desfășurare, și dacă ținem cont de afirmațiile lui, „pline de sentiment” deoarece multe dintre fete îl adora iar el se purta frumos cu ele – necerându-le banii proveniți din prostituție, cumpărându-le îmbrăcăminte etc., acestea fiind în fapt, nivelurile lor de aspirație. Totuși – ținând cont de realitățile sociale românești din acea perioadă – în jurul anului 2000, de întreaga rezoluție infracțională concepută de D3, de calitatea lui de lider, de stabilitatea, într-o măsură considerabilă a activității infracționale, de veniturile pe care le obținea – ceea ce a conceput și desfășurat a fost suficient pentru încadrarea juridică a faptelor în sfera criminalității organizate, dar nu și mafiote.

Față de formele incipiente ale grupurilor criminale, consemnate în legende³⁸¹ ca ale celor trei cavaleri spanioli – Osso, Mastrosso și Carcagnosso – ce trăind în secolul al XIII-lea, au descins în Italia pe insula Favignana și timp de 30 de ani au constituit o asociație, ulterior divizată în mafia siciliană, Camorra în zona napoletană și 'ndrangheta în Calabria³⁸², în zilele noastre organizațiile criminale organizate sunt foarte complexe și după unii autori³⁸³ caracterizate de existența legăturilor asociative exprimând o anume forță de intimidare ce induce teamă și supunere, precum și o ierarhie piramidală a membrilor. Și mai complexe organizații sunt cele denumite în Italia *Mafia*, *Camorra*, *'Ndrangheta*, *Sacra Corona Unita*, *La Rosa*, *Familia Salentina* care păstrează secretul absolut, promovează legăturile personale și de sânge iar admiterea în unele organizații are loc în baza unor ritualuri, cu distribuirea avantajelor materiale prestabilită; prin „încununarea” acestor principii s-a trecut de la mafiile latifundiare la mafia industrială și concomitent, cu începerea introducerii traficului de stupefiante pentru activitatea de bază a acestora. Rezultatul activităților mafiote a condus la „realizarea unor profituri ilicite importante care apoi au fost introduse în circuitul economico-financiar, la atragerea unor bănci și societăți financiare pentru realizarea propriilor scopuri, la crearea unor societăți destinate

³⁸¹ Mocuța, G., *Criminalitatea organizată și spălarea banilor*, Ed. Noul Orfeu, București, 2004.

³⁸² Istituto di Studi Politici, Economici e Sociali – Raporto EURISPES – 'ndrangheta della tradizione mafiosa alla nuova evoluzione criminale, Roma – 1995, p. 11 *apud* Mocuța, G., *Criminalitatea organizată și spălarea banilor*, Ed. Noul Orfeu, București, 2004.

³⁸³ Polari, N., *Tehnica delle inchieste patrimoniali per la lotta alla criminalita organizzata*, Edizioni Laurus Robuffo, Roma, 1993, pp. 19-20 *apud* Mocuța, G., *Op. cit.*, p. 17.

disimulării fondurilor ilicite și apoi reciclării acestora, la realizarea unor mari investiții naționale și internaționale cu scopul de a condiționa continuu marea lume economico-financiară.”³⁸⁴

Este cunoscut faptul că formațiunile criminalității organizate au depășit frontierele naționale, „manifestând un interes crescut în unificarea și interdependența economiilor dată de organizațiile criminale”³⁸⁵, tendința generală fiind de unificare a piețelor clandestine și de acțiune atât în plan orizontal prin mobilitatea schimburilor de mărfuri și capitaluri criminale cât și în plan vertical o întâlnire la vârf între organizațiile criminale cu realizarea de bune legături (aspect s-a petrecut în Italia cu bandele de delincvenți minori și unele familii criminale). Astfel, pe fondul pasivității autorităților italiene, când activitățile ilicite au luat o asemenea amploare încât au început să influențeze activitatea economică și politică a Italiei, „[î]n anul 1992 ca urmare a escaladării acestor activități, a creării unui capital financiar imens (uneori mai mare decât venitul național al Italiei), ignorând total dispozițiile legale și considerând că prin relațiile formate la toate nivelurile pot scăpa de răspundere penală, organizațiile criminale au trecut la o formă de manifestare violentă fără precedent, care a culminat cu asasinarea unor magistrați de marcă, polițiști și a unor personalități implicate în combaterea fenomenului mafiot”³⁸⁶. (Potrivit art. 416 bis din Codul penal italian „o asociație criminală poate deveni mafiotă când se folosește de o forță de intimidare legată de asociere, de condiția de supunere și complicitate pentru comiterea de delict, în scopul de a achiziționa întreprinderi, a controla activități economice, concesiuni, autorizări, antreprize și servicii publice, de a realiza profituri sau avantaje injuste, pentru ea, pentru alții, de a împiedica sau obstacola exercițiul liber al votului.”³⁸⁷). Cercetările întreprinse asupra nebulosului subiect au remarcat „o creștere a caracterului *rațional, profesional și organizat* al acestor acte și fapte cu grad ridicat de periculozitate socială”³⁸⁸.

Transpusă în planul cercetărilor sociologice, tema a suscitat interes încă de la mijlocul secolului trecut, iar prin lucrarea *Criminalitatea gulerelor albe* (*White Collar Crime*³⁸⁹), sociologul Edwin Sutherland a denunțat corupția din unele medii economice și politice americane, considerând criminalitatea ca fiind apanajul sau atributul unei clase privilegiate, cea a gulerelor albe, ce utilizează puterea economică și politică pentru comiterea de abuzuri și ilegalități rămase, în cea mai mare parte, nedescoperite și nepedepsite; la o raportare făcută între numărul cazurilor descoperite

³⁸⁴ Mocuța, G., *Op. cit.*, pp. 18-19.

³⁸⁵ *Ibidem*, p. 19.

³⁸⁶ *Ibidem*, p. 20.

³⁸⁷ *Ibidem*, pp. 21-22.

³⁸⁸ Banciu, D., *Op. cit.*, p. 151.

³⁸⁹ "White collar crime" says Sutherland, is "crime committed by a person of respectability and high social status in the course of his occupation, cf. <http://www.heritage.org/research/legalissues/lm14.cfm> consultat la data de 12.10.2009.

și cele pedepsite, doar 9% erau pedepsite din totalul de 70 (100%) câte au fost luate în observație.³⁹⁰

Ulterior, Donald R. Cressey (1919-1987), fondatorul modern al studierii criminalității organizate, prin lucrarea „Jaful națiunii: Structura și operațiunile crimei organizate din America” publicată în 1969³⁹¹, distinge în cadrul organizațiilor criminale pe cele formale și informale compuse din profesioniști ai crimei. Organizațiile informale reprezintă modele stabile de interacțiune, bazate pe asemănarea de interese, scopuri și atitudini ale membrilor ce le compun; fiecare membru al unei astfel de organizații îndeplinește roluri și are drepturi și obligații bine determinate, fiind în necunoștința întregii activități infracționale; organizațiile informale pot fi „grupurile de vagabonzi, bandele de delincvenți tineri, «asociațiile» de cerșetori etc. În schimb, structura organizațiilor formale este definită și rațională, având o serie de caracteristici, cum ar fi: *specializarea profesională* (diviziunea muncii), *interdependența dintre membrii organizației*, pe baza unor reguli, înțelegeri și coduri, și *finalitatea* organizației, în sensul că întreaga activitate este destinată realizării unor scopuri anunțate în prealabil.”³⁹². Între cele două categorii de organizații nu ar exista însă o demarcație, cele două intersectându-se, ceea ce le diferențiază detașat este însă gradul de raționalitate, cele mai organizate fiind cele de sorginte mafiotă. Cressey descrie ierarhiile existente într-o grupare de tip mafiot, începând cu nivelul cel mai înalt „Comisia” și continuând, în ordinea descrescătoare a importanței cu „comisarii”, „Consiliul”, „Președintele” (alias Don), „Boss-ul” (sau Șeful sau „il capo”, „representante”) urmat de un „sub-șef” („sottocapo”) și de „consilier” sau „sfetnic” – funcție deținută de o persoană mai în vârstă, de regulă, parțial retrasă din organizație, întâlnindu-se apoi „intermediarul”, ajutat de „locotenent” (capodecima), secondat de „șefii de secții” și în sfârșit, se ajunge la „soldați”, numărul lor variind în funcție de mărimea organizației, care execută activitățile ilicite³⁹³. În acest context, facem mențiune despre „existența unei funcții de *corupător*, funcție deținută de o persoană care mituiește, cumpără, intimidează, negociază cu organele de poliție, justiție, administrație, funcționari publici.”³⁹⁴. De asemenea, în fiecare organizație

³⁹⁰ Edwin H. Sutherland, *White-Collar Criminality*, în „American Sociological Review”, nr. 1, 1940, p.1/12 apud Banciu, D., *Op. cit.*, p. 151.

³⁹¹ cf. <http://www.organized-crime.de/cressey.htm> – remains the most widely cited and perhaps also the most controversial scholarly book on organized crime. Cressey taught sociology at the University of California in Santa Barbara. In 1966/7 he served as organized-crime consultant to the President's Commission on Law Enforcement and Administration of Justice. Based on research conducted in this capacity he wrote "Theft of the Nation", a treatise on Cosa Nostra, and later a smaller volume entitled *Criminal Organization* in which he extended his conceptualization of organized crime to include criminal groups other than Cosa Nostra, consultat la data de 12.10.2009.

³⁹² Cressey, D., R., *Criminal Organization*, London, Heinemann, Educational Books, 1972, apud Banciu, D., *Op. cit.*, p. 152.

³⁹³ Banciu, D., *Op. cit.*, pp. 154-155.

³⁹⁴ *Ibidem*, p. 155.

există „corupători”, fiecare având corespondent „coruptibilul” sau „coruptul”; o organizație este însă cu atât mai mult sau bine dezvoltată potențial cu cât deține și un departament al planificărilor criminale, unul al afacerilor publice și un altul acoperitor sau de paravan.

În urma studierii organizațiilor criminale, D. Cressey identifică tipul „ideal”, caracterizat de prezența unor indivizi specializați, capabili în următoarele direcții de acțiune³⁹⁵:

- să protejeze organizația de prevederile legale nerespectate prin modalități precum: mituire, corupție, cumpărare etc.;
- să se lase corupți, cu buna lor știință pentru ajutarea organizației;
- să asigure o ordine strictă în cadrul organizației, pedepsindu-i pe cei care ies din rândurile ei, putând chiar să-i ucidă;
- să organizeze, ca un adevărat strateg activitățile organizației și, bineînțeles să vegheze la buna desfășurare a acestora.

Pertinentele observații despre criminalitatea organizată din anii '70 au arătat un anume stadiu al dezvoltării ei, astăzi devansat, existând forme incredibile atât ca obiect de activitate, „maniere” de acțiune cât mai ales, întindere geografică precum cele de tip mafiot, cele formate din profesioniști ai crimei, cele pe structuri etnice și cele teroriste³⁹⁶; în concret se pot enumera: traficul de droguri, traficul cu arme, traficul cu substanțe toxice și radioactive, traficul cu autoturisme furate, traficul de carne vie, spălarea mondială a banilor, fraudă electronică etc. – toate fiind potențate „în ultimii 10 ani de mai mulți factori, printre care am putea aminti: prăbușirea regimurilor totalitare comuniste în Europa de Est și Uniunea Sovietică, dezvoltarea capitalismului în China și libera circulație în Uniunea Europeană.”³⁹⁷ Toate acestea, alături de dezvoltarea fără precedent a *cyber*-spațiului prin circulația rapidă a datelor, precum și procesul de globalizare economică au creat noi posibilități de îmbogățire dar și noi forme infracționale, determinând astfel o creștere de amploare și o intensificare a activității organizațiilor criminale.³⁹⁸

Ne întrebăm, criza mondială actuală va stăvili criminalitatea organizată sau dimpotrivă, îi va da noi impulsuri și va îndârji răufăcătorii, orientându-i spre alte direcții de acțiune? La o simplă apreciere considerăm că lupta împotriva criminalității organizate se va înțeți întrucât în vremuri de criză rata criminalității crește

În ceea ce privește traficul de persoane, putem afirma că și el are valențe pur economice, dacă luăm în considerare faptul că unii traficanți au renunțat la afacerea vânzării trupurilor, considerând-o nerentabilă și s-au orientat spre vânzarea forței de muncă plătită foarte prost sau deloc celor care sperau în câștiguri prin prestarea

³⁹⁵ *Ibidem*, p. 156.

³⁹⁶ *Ibidem*.

³⁹⁷ Mocuța, G., *Op. cit.*, p. 24.

³⁹⁸ Raport O.N.U.-aprilie 1993, p.3 *apud* Mocuța, G., *Op. cit.*, p. 24.

unei munci oneste („[a]nalizele efectuate au stabilit cu certitudine faptul că există piețe de ființe umane unde femeile și copiii sunt vânduți în schimbul sumei de 25\$, precum și piețe de muncă unde migranții își oferă forța de muncă în schimbul unui adăpost și a hranei zilnice.”³⁹⁹).

Pentru combaterea criminalității organizate în România au fost create structuri specializate de anchetă, cercetare și urmărire penală, aceasta fiind de competența procurorilor din Direcțiile de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism – direcție⁴⁰⁰ din cadrul Ministerului Public din România, condusă de un procuror șef ajutat de un procuror șef adjunct și fiind coordonată de Procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție; În domeniul antitraficului de persoane aceștia efectuează urmărirea penală pentru infracțiunile prevăzute de:

- Legea 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane⁴⁰¹ actualizată, precum și a celor prevăzute de Legea nr. 39/2003 privind combaterea criminalității organizate, în condițiile în care infracțiunea gravă, așa cum pretind dispozițiile legale, e cea prevăzută de art. 329 Cod penal cu denumirea marginală *Proxenetismul* pentru cazurile în care acesta e săvârșit în mod organizat;
- Legea nr. 243/2002 pentru aprobarea O.U.G. nr. 105/2001 privind frontiera de stat a României⁴⁰²
- Titlul V din Legea 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății⁴⁰³, referitor la transplanturi și țesuturi precum și reglementările privind transplantul de organe. este de competența procurorilor specializați.

În cadrul D.I.I.C.O.T., structura centrală, respectiv în cadrul Serviciului de Combatere a Criminalității Organizate funcționează *Biroul de Combatere a Traficului de Ființe Umane, Biroul de Combatere a Infracțiunilor de Fals și Biroul de Combatere a Infracțiunilor de Violență*⁴⁰⁴. Această competență materială a D.I.I.C.O.T.-ului certifică faptul că „traficul de ființe umane a devenit o problemă majoră la nivel internațional, prin specificul său acest fenomen implicând tot mai multe țări ce pot fi sursă, zonă de tranzit sau țări de destinație, de-a lungul întregului circuit făcându-se simțită activitatea crimei organizate.”⁴⁰⁵.

³⁹⁹ Mocuța, G., *Op. cit.*, p. 25.

⁴⁰⁰ Înființată prin OUG nr.7/2007 pentru modificarea și completarea Legii nr. 508/2004⁴⁰⁰ privind înființarea, organizarea și funcționarea în cadrul Ministerului Public a Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism.

⁴⁰¹ publicată în M. Of. nr. 783 din 11 decembrie 2001.

⁴⁰² publicată în M. Of. nr. 352 din 30 iunie 2001.

⁴⁰³ publicată în M.Of. nr. 372 din 28 aprilie 2006 (rectificată în M.Of., P. I, nr. 391 din 5 mai 2006).

⁴⁰⁴ Cf. <http://www.mpublic.ro/diicot.htm> consultat la data de 11.07.2009.

⁴⁰⁵ "Campania de prevenire și combatere a traficului de persoane în rândul elevilor", proiect realizat de Federația FamNet finanțat prin programul MatraKap de Ambasada Regatului Țărilor de Jos la București, *Ghid de bune practici în lucrul cu elevii cu privire la prevenirea traficului de ființe umane*, Editura Mesagerul, 2003, p.7.

Întrucât traficul de carne vie se poate desfășura, cum am menționat anterior, atât „pe cont propriu” – fără ca traficanții să fie afiliați vreunei/vreunor rețele, cât și sub forma afilierii la rețele, expunem o stare de fapt petrecută în anul 2003, conținută într-un rechizitoriu întocmit de Biroul de Combatare a Criminalității Organizate și Antidrog Oradea și care întrunește toate elementele constitutive ale infracțiunii de trafic de persoane în formă organizată, pentru care instanța a pronunțat hotărâre definitivă.

Astfel, s-a reținut prin rechizitoriu că inculpații: X – cetățean ceh, Y – cetățean ucrainean, Z – cetățean ceh, A și B – cetățeni români și C – cetățean slovac au fost trimiși în judecată în stare de arest preventiv, fiind acuzați de trafic de persoane, prevăzut și pedepsit de art. 12 alin. 1 și alin.2 lit. a din Legea 678/2001.

Desfășurarea evenimentelor ce au conturat activitatea infracțională s-au derulat astfel:

Inculpații X și Y împreună cu un cetățean ceh dețineau un complex hotelier cu bar de noapte într-o localitate din Cehia, în apropierea frontierei ceho-germane, unde desfășurau activități ilicite în scopul obținerii unor foloase materiale prin supunerea la prostituție a unor persoane de sex feminin de naționalitate cehă, ucraineană, română etc.

Inculpata A de cetățenie română, care a mai practicat prostituția în Cehia, în luna ianuarie 2003 s-a reîntors în România și în înțelegere cu ceilalți inculpați a găsit oportunitatea de a profita material de pe urma recrutării, transportării și transferării unor prostituate în Cehia. În materializarea rezoluției infracționale, împreună cu soțul său, inculpatul B de cetățenie română, într-un municipiu din România, a selectat mai multe tinere în scopul practicării prostituției.

În luna ianuarie 2003 inculpații străini au venit în România cu autoturismul pentru a prelua, transporta și transfera prostituatele în Cehia, însă în data de 29.01.2003, călătoria a fost întreruptă de autoritățile judiciare de la Punct Trecere Frontieră Borș – Oradea, întrucât acestea au sesizat că membrii grupului care dorea să iasă din țară au făcut declarații contradictorii privind scopul sosirii în România și a transportării persoanelor de sex feminin în Cehia; autoritățile au stabilit că este vorba de o rețea de trafic de persoane, sens în care s-a dispus începerea urmăririi penale în cauză pentru infracțiunea prevăzută de art. 329 alin. 2 Cod penal⁴⁰⁶.

Prin sentința penală nr. 360/2003 pronunțată de Tribunalul Bihor în dosarul nr. 1807/2003, în baza art. 12 alin. 1 și 2 lit. a) din Legea 678/2001⁴⁰⁷, fiecare inculpat în

⁴⁰⁶ art. 329 alin. 2 Cod penal: „Recrutarea unei persoane pentru prostituție ori traficul de persoane în acest scop, precum și constrângerea la prostituție se pedepsesc cu închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea unor drepturi.”

⁴⁰⁷ art. 12 alin. 1 din Legea 678/2001: „Constituie infracțiunea de trafic de persoane recrutarea, transportarea, transferarea, cazarea sau primirea unei persoane, prin amenințare, violență sau prin alte forme de constrângere, prin răpire, fraudă ori înșelăciune, abuz de autoritate sau profitând de imposibilitatea acelei persoane de a se apăra sau de a-și exprima voința, ori prin oferirea, darea, acceptarea sau primirea de bani ori de alte foloase pentru obținerea consimțământului persoanei care are autoritate asupra altei persoane, în scopul exploatării acestei persoane, și se pedepsește cu închisoare de la 3 la 12 ani și interzicerea unor drepturi”, iar art. 12 alin. 2 prevede „Traficul de persoane, săvârșit în următoarele împrejurări: a) de două sau mai multe persoane împreună”.

parte a fost condamnat la o pedeapsă de 3 ani închisoare, iar în baza art. 19 din Legea 678/2001 raportat la art. 118 lit. c Cod Penal s-a dispus confiscarea sumei de 600 euro de la inculpatul B, sumă primită de la inculpații străini pentru activitățile de recrutare a prostituatelor.

Precizăm că din studierea rechizitoriului am reținut aspecte pe care le considerăm favorizante sau propice dezvoltării de activități deviante din partea celor doi soți (A și B), în vârstă de 30 de ani fiecare, respectiv situația materială precară, la limita subzistenței, modul de viață imoral, A practicând prostituția. Astfel, cei doi soți s-au hotărât să obțină foloase dintr-o astfel de activitate; au luat legătura cu patru fete cu nevoi materiale stringente, care obișnuiau să practice prostituția în România și le-au promis sprijin pentru găsirea unui loc de muncă bine plătit în Cehia. Cei doi soți, din cele menționate în Rechizitoriu, au speculat lipsa suportului material al fetelor, capacitatea intelectuală îndoielnică precum și dorința „arzătoare” de a obține un loc de muncă în străinătate. Astfel, au oferit ferm slujbele ilegale, care presupuneau *munca într-un bar de noapte cu posibilitatea obținerii de venituri din prostituție, dans și acompanierea clienților la consumație.*

Menționăm – așa cum este precizat în actul de începere a urmăririi penale – că pentru fiecare prostituată racolată, transportată și predată exploatatorilor, cei doi primeau suma de 200 de euro; de asemenea, persoanele de legătură care preluau fetele având roluri bine determinate în rezoluția infracțională (plata asigurărilor de sănătate, asigurarea transportului, cazării etc.) le dădeau acestora și sume de bani ca să le prezinte la graniță cu prilejul părăsirii țării, pentru a demonstra că dețin resurse proprii în vederea șederii pe o scurtă durată de timp într-un stat străin; cei doi soți au avansat racolatorilor străini angajamentul de a mai furniza încă patru fete pentru o proximă dată, tot în vederea luării „comisionului” de 200 euro pentru fiecare, respectiv în sumă totală de 800 euro.

2.3. Reacția socială românească actuală față de fenomenul traficului de persoane, proxenetism și prostituție⁴⁰⁸

Întotdeauna reacția socială populară a exprimat, în esență, adevărul sau opinia care s-a dovedit apoi cea mai aproape de adevăr despre un fenomen social și despre un anume fapt social. Dacă traficul de ființe umane este un fenomen social și la nivelul României, atunci și reacția socială în ceea ce-l privește, luând în considerare moralitatea poporului nostru, este de netăgăduit dezaprobarea acțiunilor intrinseci ale acestuia: exploatarea de orice fel și în mod special cea sexuală. Sunt cunoscute la nivelul societății românești disputele dintre Biserica Ortodoxă Română și grupurile

⁴⁰⁸ Gavriș, A., E., *Romanian Social Reaction on Trafficking Human Beings Phenomenon, Pimping and Prostitution*, în *Analele Universității din Oradea, Fascicula Sociologie-Asistență Socială*, Nr. X, 2011.

sociale care doresc legalizarea prostituției, cea dintâi reușind să împiedice intrarea în legalitate a vânzării trupurilor și plăcerilor carnale.

„[Din punct de vedere teologic] traficul de persoane este un păcat grav care atentează la integritatea chipului lui Dumnezeu în om. Traficantul privează victima de darul divin al libertății deciziei, îi lezează demnitatea de persoană, îi strivește puterea de a raționa și îi siluiește voința, batjocorindu-i sentimentele. El îl uzurpă pe Însuși Dumnezeu Creatorul din sufletele oamenilor pe care îi vinde ca pe niște obiecte. Traficul de persoane depersonalizează omul, aducând atingere integrității fizice, dar mai ales spirituale a acestuia, întrucât îi obstrucționează posibilitatea de a tinde spre asemănarea cu Dumnezeu și de a face lucrător în el chipul Lui. Traficul de persoane îl transformă pe om în sclav, într-o marfă al cărei preț nu mai este valoarea lui ca persoană, ci profitul pe care îl poate scoate traficantul de pe urma «folosirii» ei.»⁴⁰⁹

Apreciem că aceasta este unica atitudine pe care Patriarhia Română o va exprima vreodată, respectiv damnarea traficului de ființe umane, prin condamnarea traficantului care generează degradare umană semenilor.

Vocea clericală românească a etalat „ansamblul credințelor și sentimentelor comune mediei membrilor”⁴¹⁰ poporului ortodox român argumentând împotriva legalizării prostituției. Până în prezent prostituția nu este legalizată, existând multe poziții potrivnice, deși de-a lungul timpului (începând cu 1989) au existat mai multe inițiative în acest sens.

Afirmăm acestea întrucât, la un moment dat, un proiect de lege ce viza un nou Cod penal s-ar fi prefigurat nepedepsirea faptelor și actelor de prostituție deoarece acestea vor fi considerate doar contravenții – noua calificare a faptei fiind motivată și de rațiunea ca victimele traficului de persoane să fie încurajate, prin prevederile legii, să coopereze cu organele judiciare pentru prinderea și pedepsirea traficantilor.

În varianta în care Codul penal⁴¹¹ 2009 a fost publicat în Monitorul Oficial al României, prostituția nu ar mai fi fost incriminată ca infracțiune, ci doar proxenetismul, respectiv la art. 211 cu denumirea marginală *Proxenetismul* la alineatul (1) se prevedea: „[d]eterminarea sau înlesnirea practicării prostituției ori obținerea de foloase patrimoniale de pe urma practicării prostituției de către una sau mai multe persoane se pedepsește cu închisoare de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi”, iar același articol de lege prevedea la alineatul (4): „[p]rin practicarea prostituției se înțelege întreținerea de acte sexuale cu diferite persoane în scopul obținerii de foloase patrimoniale pentru sine sau pentru altul”, definiție diferită de

⁴⁰⁹ *Prevenirea și combaterea traficului de ființe umane. Îndrumar pastoral*, Patriarhia Română, Organizația Internațională pentru Migrație, 2003, p. 7.

⁴¹⁰ Durkheim, E., *De la division du Travail Social*, Paris, 1922, Librairie Felix Alcan, p. 28, *apud* Chișea, F., *Ordine socială și comportament social*, Editura Cogito, Oradea, 1996, p. 98.

⁴¹¹ cf. http://www.avocatnet.ro/content/articles/id_16202/Noul-Cod-Penal-2009-publicat-in-Monitorul-Oficial-Text-integral.html consultat la data de 04.08.2009. Legea nr. 286/2009 privind Codul Penal a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 510.

cea anterioară, prevăzută de Codul penal în vigoare⁴¹² care prevede la art. 328: prostituția este „[f]apta persoanei care își procură mijloacele de existență sau principalele mijloace de existență, practicând în acest scop raporturi sexuale cu diferite persoane [...]”.

Într-adevăr, „[n]oul Cod penal a stârnit controverse prin schimbările aduse în privința faptelor penale. Biserica Ortodoxă Română și-a exprimat indignarea pentru faptul că prostituția și incestul sunt dezincriminate de noul Cod [...]. Potrivit noului Cod penal, femeile care își vând trupul nu vor mai face închisoare, ci vor fi sancționate doar cu amendă. Totuși, Codul îi sancționează cu închisoarea pe proxeneți, aceștia riscând pedepse cu până la 15 ani de închisoare”⁴¹³.

De remarcat este însă și afirmația – potrivit căreia „[a]tunci când o țară legalizează prostituția, practic legiferează multe aspecte care țin de criminalitate și de industria sexului”⁴¹⁴ – dr. Janice G. Raymond, profesor emerit al Universității din Massachusetts, în cadrul conferinței „Consecințele legalizării prostituției în România” din data de 2 octombrie 2007 organizată în București de Agenția Națională Împotriva Traficului de Persoane împreună cu specialiști din Departamentul de Stat al S.U.A.

Legalizarea prostituției a fost și este un subiect controversat, iar mediile politice românești au avut opinii diferite despre acest subiect; astfel, din partea P.D. – domnul senator Vasile Blaga a susținut ideea legalizării prostituției, afirmând: „oricum fenomenul prostituției există și decât să-l lăsăm la voia întâmplării, atunci mai bine îl punem într-un cadru legal ca să protejăm femeile, pentru că această îndeletnicire este extrem de periculoasă. În acest fel vom elimina și proxenetismul”⁴¹⁵; iată așadar confirmarea la nivel înalt a existenței *celeii mai vechi meserii*, poziție favorabilă intrării în legalitate a prostituției având și domnul Gheorghe Flutur – senator P.N.L. argumentând: „Suntem o țară europeană și e normal să avem un cadru legal pentru această meserie. Nu văd de ce nu am crea un cadru legal acestor fete care oricum își văd de treaba lor. Sunt întru totul de acord cu ideea domnului Vasile Blaga.”⁴¹⁶; părerea domnului senator U.D.M.R. Gyorgy Frunda aparține aceluiași registru, dar este mai rezervată și nuanțată, considerăm noi, întrucât prin ea transpare nu doar poziția partidului din care face parte ci și părerea personală: „Sunt de acord cu ideea P.D., dar nu e o prioritate legislativă. Și din punct de

⁴¹² Art. 328 Codul penal cu modificările și completările până la 12 iulie 2006, Ediția a II-a, Editura Lumina Lex, București, 2006.

⁴¹³ Cf. http://www.realitatea.net/noul-cod-penal-nu-mai-pedepseste-prostitutia--avortul-si-incestul_474947.html, consultat la data de 04.08.2009.

⁴¹⁴ Cf. <http://209.85.135.132/search?q=cache:6qXypYUGrYJ:www.ziare.com/articole/droguri%2Blegale%2Buniversitate+dispute+bor+si+legalizarea+prostituției&cd=1&hl=ro&ct=clnk&gl=ro&client=firefox-a>, consultat la data de 05.08.2009.

⁴¹⁵ Cf. <http://209.85.135.132/search?q=cache:F0HWVsTO0PcJ:stiri.rol.ro/content/view/77686/2/+Gyorgy+frunda+de+acord+cu+ideea+pd+prioritate+legislativa+nu+prostituție&cd=2&hl=ro&ct=clnk&gl=ro&client=firefox-a>, consultat la data de 05.08.2009.

⁴¹⁶ *Idem*.

vedere social și medical ar însemna un pas înainte. Totuși, cred că anumiți părinți nu vor fi încântați să spună că fetele lor sunt de meserie prostituate.”⁴¹⁷. În ceea ce privește dezacordul clar exprimat despre legalizarea prostituției cităm opinia doamnei Elena Udrea – secretar executiv P.D. la acea vreme – „Nu văd moral să legalizăm un păcat. Aceste femei sunt exploatate peste măsură și mie mi se pare absurd să facem și un cadru legal pentru a fi exploatate în continuare. Nu sunt de acord cu legalizarea prostituției și nu îmi schimb părerea”⁴¹⁸, care deși membră P.D. cum am mai spus, a exprimat o opinie diferită de cea a domnului Vasile Blaga (iată așadar că *mandatul politic* a exprimat opțiunea personală prin aprecierea făcută și a fost pusă în valoare moralitatea, exprimând mila și compasiunea pentru femeile care se prostituează, fiind considerate exploatate). În aceeași direcție s-a exprimat și doamna Norica Nicolai – vicepreședintă P.N.L., afirmând: „Și acum prostituția funcționează peste tot. Sunt împotriva pentru că maniera în care vor să o legalizeze este înjositoare pentru femei și există și un impediment juridic: România este parte a Convenției O.N.U.⁴¹⁹ și s-a angajat să nu legalizeze niciodată prostituția.”⁴²⁰. Deși și dumneaei este membră P.N.L., ca și domnul Gheorghe Flutur, a dorit să își exprime părerea în nume propriu fără să țină cont de cea a colegului său, chiar mai mult, a argumentat invocând convenții internaționale universale pe care România le-a semnat și și-a asumat răspunderea (opinia dumneaei este clară, cu toate că o convenție poate fi adoptată și cu rezerve, dacă se permite acest aspect). Mai vehement însă, așa cum de altfel obișnuiește, liderul P.R.M. – Vadim Tudor – a conchis afirmând „Nu se poate să legalizăm o astfel de practică. Chiar fostul patriarh, Preafericitul Teoctist, m-a rugat personal să mă opun oricărei intenții de legalizare a prostituției. Suntem un popor creștin și nu putem accepta așa ceva.”⁴²¹ – distingem atât părerea personală cât și atitudinea oficială a Bisericii Ortodoxe Române – prin conducătorul său (la acea vreme – 04 septembrie 2007 – trecut în neființă).

Am considerat elocvent să expunem atitudini exprimate de aleși ai neamului în chestiunea legalizării prostituției, ei reprezentând poporul român, națiunea, în baza clasicului *contract social* și a actelor normative electorale, constituționale etc. în vigoare, iar părerile lor sunt formatoare de opinie, dumnealor având și un rol pasiv sau activ de educatori sociali; în tot acest amalgam de opinii, menționăm și atitudinea premierului din acea perioadă – iulie 2007 – domnul Călin Popescu Tăriceanu, liderul P.N.L., atitudine diplomată, considerăm: „nu cred că această activitate, pe care sigur că o vedem prin anumite zone din România, reprezintă o pondere importantă

⁴¹⁷ *Idem.*

⁴¹⁸ *Idem.*

⁴¹⁹ Convenția de la New York din 2 decembrie 1949 privind combaterea traficului de persoane și exploatarea prostituției altuia, ratificată și de România.

⁴²⁰ *Idem.*

⁴²¹ Convenția de la New York din 2 decembrie 1949 privind combaterea traficului de persoane și exploatarea prostituției altuia, ratificată și de România.

în plan economic. ... Riscul este ca printr-o astfel de măsură – nu cea fiscală, ci prin măsura legalizării – să dăm frâu acestei chestiuni care, până la urmă, poate fi privită și dintr-o perspectivă legată de protejarea individului. Foarte multe femei care intră în rețelele de prostituție riscă să intre în toată această activitate de crimă organizată, trafic de carne vie.”⁴²²

În prezent, după organizarea de alegeri parlamentare și numirea unui alt premier, respectiv în persoana domnului Emil Boc din partea P.D. dar și în noul context economic și social creat de criza mondială, dumnealui, în calitate de șef al executivului a afirmat că „[nu vrea să scoată bani din piatră seacă, chiar dacă aceștia ar fi mai mult decât necesari la bugetul de stat. Spre exemplu, legalizarea prostituției, care ar însemna venituri suplimentare pentru stat. ... Acest subiect va fi discutat cu Biserica Ortodoxă Română (BOR), [subliniind] că nu știe dacă societatea este pregătită pentru o asemenea decizie și [explicând] că un lucru care nu este sănătos pentru societate nu trebuie încurajat «de dragul de a face bani» la bugetul de stat: [nu] cred că trebuie folosită criza pe principiul lui Machiavelli «Scopul scuză mijloacele», nu trebuie să ajungem acolo.”.⁴²³

Iată așadar câteva din reacțiile sociale importante cel puțin prin statusul celor care le-au exprimat, despre legalizarea prostituției și eventualele implicații, cu conștientizarea creșterii numărului de victime ale traficului, îndeosebi prin exploatare sexuală.

Ținând cont de aspectele teoretice care conturează reacția socială ne detașăm într-o oarecare măsură de afirmația conform căreia delincvența nu ar fi o caracteristică intrinsecă a actului pe care îl comite un individ, cât mai ales consecința a ceea ce îl consideră alți indivizi⁴²⁴ pe care o apreciem validă, cu excepția delictelor naturale. Delictul a fost analizat din perspectivă sociologică și nu juridică sau antropologică de către Raffaele Garofalo (1851-1934), jurist și student al lui Cesare Lombroso. Garofalo distinge două tipuri de delikte sau crime: cele naturale și cele juridice sau convenționale; delictul natural reprezintă „acea faptă care, în toate timpurile și locurile a fost și este considerată crimă sau infracțiune și este pedepsită (trădarea, omorul, furtul, violul, vătămarea corporală gravă etc.).”⁴²⁵ într-adevăr, delictul natural fiind în antiteză cu dreptul natural – inerent ființei umane, fără de a cărui respectare aceasta nu ar putea exista. Drepturile naturale sunt universal valabile pentru indivizi iar doctrina le-a înscris în „[liste] fundamentale ale drepturilor

⁴²² cf. <http://www.romanialibera.ro/a99996/tariceanu-legalizarea-prostitutiei-ar-genera-probleme.html> consultat la data de 06.08.2009.

⁴²³ cf. <http://www.gandul.info/actualitatea/boc-despre-legalizarea-prostitutiei-nu-stiu-daca-un-lucru-nesanatos-trebuie-incurajat.html?3927;4032193> consultat la data de 6 august 2009.

⁴²⁴ Tannenbaum, F., *Crime and the Community*, Columbia University Press, 1938, *apud* Banciu, D., *Op.cit.*, 2005.

⁴²⁵ Chișea, F., *Sociologia comportamentului infracțional. Studiu de caz în județul Bihor*, Editura Isogep-Euxin, București, 1997, p. 34.

omului care au fost formulate cu scopul ca acestea să fie respectate de orice constituție legitimă și sunt surprinzător de asemănătoare, ceea ce sugerează ideea că la baza lor se află o concepție comună despre condițiile necesare pentru ca societățile să acorde ființelor umane întreaga lor demnitate.”⁴²⁶. Delictul natural a existat înainte ca orice legiuitor să îl fi calificat astfel, el fiind creat de societate sau de grupul social. Orice popor a considerat și va considera delictul natural o faptă gravă ce trebuie pedepsită, pentru că „lovește în simțul moral, în sentimentele altruiste de milă, de justiție și de probitate a societății respective. [Garofalo] precizează că delictul atinge aceste sentimente la nivelul mediu de dezvoltare, nu la nivel superior. De aceea el este respins de conștiința poporului care-l pedepsește pe făptuitor. Dacă autoritatea de stat nu aplică pedeapsa cuvenită infractorului, poporul însuși intervine și-l face dreptate.”⁴²⁷.

Considerăm că exploatarea prin muncă, ținerea în stare de sclavie, exploatarea sexuală, obligarea la reprezentări pornografice sau alte forme de exploatare sexuală precum și orice alte asemenea activități prin care se încalcă drepturi și libertăți fundamentale ale omului efectuate în maniera rezolutivă a traficului de persoane se înscriu cu certitudine în sfera delictelor naturale.

Delictul juridic sau convențional este considerat o formă mai ușoară de delict ce aduce atingere unor interese individuale fiind creat de legiuitor. În sfera delictului juridic se înscriu contravențiile, delicturile civile etc și nu au o origine socială profundă fiind sancționate mai ușor.⁴²⁸ În această categorie – delict convențional – se vor înscrie și actele de prostituție care prin reconsiderarea noului Cod penal nu vor mai fi incriminate ca infracțiuni: „Legalizarea prostituției presupune o lege care să reglementeze această activitate. Noul Cod Penal nu legalizează prostituția, ci aceasta rămâne în continuare sancționată contravențional” (a declarat vineri, 13 martie 2009, ministrul Justiției, Cătălin Predoiu⁴²⁹).

(S-ar putea găsi o soluție de compromis, respectiv prostituția nu s-ar legaliza, ar fi totuși sancționată, nu prin pedepse ci prin amenzi contravenționale, deoarece s-ar schimba regimul juridic, respectiv din infracțiune va deveni contravenție. Faptul în sine nu este alarmant, în sensul că sancționarea prostituției e de nenumărate ori aproape nerealizabilă, deoarece este de notorietate că *fetele*, în cazurile în care au loc razii sunt transportate la secțiile de poliție, legitimate, consultate medical etc. – au o atitudine nepăsătoare, știind că nu vor plăti amenzi și mizând pe faptul că e puțin probabil să li se întocmească dosare penale, fiind obișnuite cu astfel de

⁴²⁶ Bălan, E., *Instituții de drept public*, Editura All Beck, București, 2003, p. 5.

⁴²⁷ Garofalo, R., *Criminology*, 1914, *Paperback-Feb. 1914*, trad. Millar, R., W., Kessinger Publishing <http://www.flipkart.com/criminology-raffaele-garofalo-robert-wyness/0548856222-6zw3fgs3jf> consultat la data de 07.08.2009, apud Chișea, F., *Op.cit.*, p. 34.

⁴²⁸ Chișea, F., *Ordine socială și comportament deviant*, Editura Cogito, Oradea, 1996.

⁴²⁹ cf. <http://www.hotnews.ro/stiri-esential-5487808-catalin-predoiu-noul-cod-penal-nu-legalizeaza-prostitutia.htm> consultată la data de 08.08.2009.

evenimente, neaflându-se la prima abatere; așadar, prostituția ar putea fi combătută eficient, cu metode moderne, cum ar fi sancțiunile contravenționale.

„Este cea mai ridicolă afirmație, câtă vreme toată lumea știe bine că amenzile contravenționale nu au absolut nici un efect. Degeaba poliția sau jandarmeria adună prostituatele de pe străzi și le amendează, pentru că ele nu plătesc niciodată amenzile, ci de la secția de poliție se întorc direct la «locul de muncă». Pe numele prostituatelor se adună sute de amenzi, dar acestea nu pot fi încasate deoarece prostituatele nu au nici venituri, nici bunuri asupra cărora să se execute silit amenzile. Halal eficiență. Oare Ministrul Justiției chiar nu e la curent cu această situație?»⁴³⁰ (*poziție exprimată de domnul Iulian Urban – senator de Ilfov*).

Raționând asupra modalităților de sancționare a prostituției, se poate opta:

- în cazul pedepselor cu amendă (penală), într-adevăr se menționează în cazierul judiciar antecedentul, dar în fapt, amenda, mai mult ca sigur că nu va fi plătită, femeia invocând lipsa banilor; dacă amenda este transformată în zile de închisoare, devine nerentabil pentru statul român și avem în vedere și supraaglomerarea penitenciarelor precum și existența multor persoane care prezintă pericol social real și sunt în libertate; luăm în considerare și posibilitatea ca prostituata să fie și mamă, stigmatul asupra copilului fiind greu de suportat;
- dacă prostituția ar fi considerată contravenție – trebuie să recunoaștem că se pot schimba, la nivel social, multe aspecte; în primul rând, din punct de vedere judiciar nu va mai exista acea „falsitate” a actului de ordine, în sensul că, odată prinse, fetele nu vor mai avea încotro – ori vor plăti amenda contravențională (sancțiune de natură administrativă) ori vor fi obligate (de exemplu, prin reglementări normative⁴³¹) cu prestarea de activități în folosul comunității; în altă ordine de idei practicarea prostituției va fi liberă, în sensul că va putea exista fără restricție, în spații amenajate, conform legii.

Există și posibilitatea ca numărul prostituatelor să crească și să existe o adevărată industrie sau economie subterană în acest sens, moment în care considerăm că ori se va lua măsura legalizării ei, ori se va interzice. O poziție ferm exprimată în legătură cu sancționarea prostituției pe cale administrativă a fost cea a Patriarhiei Române în sensul unui puternic dezacord față de proiectul Codului Penal (12 martie 2009) în care „se constată că demnitatea persoanei, instituția sacră a familiei și moralitatea publică sunt complet ignorate”⁴³². Practic întreaga Biserică Ortodoxă, prin conducerea sa, exprimă o poziție unitară, care apreciază negativ dezincriminarea prostituției și se arată foarte îngrijorată de turnura pe care o vor lua anumite

⁴³⁰ cf. <http://www.urbanulian.ro/2009/03/24/cui-serveste-dezincriminarea-prostitutiei/> consultată la data de 09.08.2009 – poziție exprimată de domnul Iulian Urban – senator de Ilfov.

⁴³¹ Ordonanța Guvernului nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 180/2002, cu modificările și completările ulterioare.

⁴³² cf. <http://www.hotnews.ro/tags/legalizarea%20prostituției> consultată la data de 08.08.2009.

fenomene sociale: „[d]eparte de a rezolva o problemă socială gravă, dezincriminarea prostituției va agrava problema sub forma unei sclavii motivate financiar, care intensifică degradarea morală a societății, proliferarea diferitelor boli și creșterea numărului divorțurilor, iar femeilor prinse în această sclavie li se afectează iremediabil sănătatea psihică și fizică, precum și demnitatea socială.”⁴³³

Dacă prostituția va fi considerată contravenție se mizează și pe numărul mai mare de persoane care să coopereze cu autoritățile pentru dezavuarea rețelilor de trafic de persoane în vederea anihilării lor; într-un comunicat al Ministerului Justiției din data de 16 martie 2009 se argumentează acest aspect astfel „mutarea oprobiului public de la persoana racolată la cea care racolează este astfel de natură a ajuta la sancționarea adevăraților vinovați pentru extinderea fenomenului prostituției și altor fenomene corelative caracterizate printr-un grad de pericol social mult mai mare, în special traficul de persoane.”⁴³⁴

Acestea ar putea fi câteva dintre reacțiile sociale în disputata chestiune a legalizării prostituției și implicit a traficului de persoane; dacă luăm în considerare reprezentări ai criminologiei precum J. Taylor, P. Walton, J. Young⁴³⁵ împărtășim opinia conform căreia actul delinvent este rezultatul unei stări conflictuale dintre anumiți indivizi și structuri inechitabile, politice și economice ale societății. Astfel, potrivit autorilor, într-o primă etapă ar trebui evaluate originile îndepărate ale actului delinvent (în speță prostituția, ea fiind generatoare și de sex forțat), într-o a doua etapă ar trebui identificate și explicate originile imediate ale actului delinvent ce-l generează, urmată de explicarea modalităților concrete ce determină specializarea traficantilor (n.a.) – iar în final, ar trebui răspuns, ținând cont de mai multe considerente (sociologice, economice, psihologice, culturale) și prin prisma atitudinii opiniei publice față de respingerea încadrării juridice a faptei.⁴³⁶

Într-adevăr, în proliferarea traficului de persoane nu se poate ignora dezvoltarea prostituției, ca modalitate de câștig, precum și oportunismul traficantilor în a realiza profit prin exploatarea și vânzarea de trupuri umane („Femeile tinere și frumoase sunt vândute pentru mai bine de 100.000. de dolari. Noul proprietar n-o lasă să plece până când nu-i aduce o sumă de opt-zece ori mai mare decât cea cu care a cumpărat-o.”⁴³⁷ – realitate consemnată în Turcia, în anul 2008, în bordeluri ilegale, deși există și bordeluri care funcționează legal sub avizul Ministerului Sănătății și al altor instituții publice).

⁴³³ cf. [http://www.hotnews.ro/tags/legalizarea%20prostituției%20consultată la data de 08.08.2009](http://www.hotnews.ro/tags/legalizarea%20prostituției%20consultată%20la%20data%20de%2008.08.2009).

⁴³⁴ cf. <http://www.gandul.info/actualitatea/prostitutia-si-incestul-dezincriminate-si-combatute-moral-si-medical.html?3927;4051983> consultată la data de 09.08.2009.

⁴³⁵ Taylor, J., Walton, P., Young, J., *The New Criminology: For a Social Theory of Deviance*, London, Routledge and Kegan Paul, 1973 apud Banciu, D., *Op. cit.*, p. 147.

⁴³⁶ *Ibidem*.

⁴³⁷ Interviu acordat medicului turc Kinaci Erdal de către Florin Șipoș, *Reportaj în Underground*, (trad. în *lupanar*), în Revista PHOTO magazine revistă de tehnică și artă fotografică, Nr. 33/aprilie 2008, WORLD PHOTO AWARDS, p. 46.

Luând în considerare atitudinile românești publice exprimate de parlamentari relativ la liberalizarea prostituției nu se poate să nu se observe atitudini feministe, atitudini mâinate de interese economice, atitudini care exprimă interese politice etc. În acest sens, clasicii teoriei reacției sociale Edwin Lemert, Howard S. Becker, Kai T. Erikson, Frank Tannenbaum au surprins cu precizie calitatea unui act ca fiind delinvent nu atât din calitatea intrinsecă a actului propriu-zis ci din calificarea pe care alți indivizi i-o arogă – cum pertinent considera și George Vold, un alt reprezentant al acestei orientări – „în scopul apărării propriilor interese și în scopul limitării posibilităților de acțiune a claselor dominante.”⁴³⁸.

⁴³⁸ Vold, G., *Theoretical Criminology*, New York, 1959, Oxford Univ. Press, 1959 *apud* Chipea, F., *Sociologia comportamentului infracțional. Studiu de caz în județul Bihor*, Editura Isogep-Euxin, București, 1997, p. 59.

CAPITOLUL III

TEORII SOCIOLOGICE EXPLICATIVE ALE DEVIANȚEI ÎN CONTEXTUL MANIFESTĂRII TRAFICULUI DE FIINȚE UMANE

3.1. Considerații

Legislația românească include activitățile de trafic de persoane în categoria celor mai periculoase acțiuni umane – infracțiunile. Acestea sunt considerate fapte antisociale grave, atât din punctul de vedere al modului și manierelor de săvârșire cât și din cel al sancțiunilor aplicabile. Asemenea fapte produc perturbări grave ale ordinii sociale și atrag sancțiuni proporționale gravității lor, respectiv, în termenii juridici de specialitate, *pedepse*.

Teoriile sociologice clasice explicative ale devianței au tratat prea puțin acest tip de fapte cu specific aparte, dar prin extensie și similitudine, prin intermediul cercetărilor și concluziilor diferitelor studii putem analiza și explica acest tip de infracțiuni. Diferitele teorii elaborate asupra fenomenului delincvențional pot aborda domeniul traficului de ființe umane, precum: teoriile psihologice și psihiatrice, teoria anomiei elaborată de Émile Durkheim sau de către Robert King Merton, ori cea a asociațiilor diferențiale, a conflictelor de cultură, a „înfrânării sau rezistenței la frustrare” precum și teoria apartenenței sociale sau a legăturii sociale. Astfel, vom aborda din perspectiva acestor teorii clasice explicarea unui fenomen modern și de amploare, supranumit sclavie modernă.

3.2. Teoria anomiei

3.2.1. Teoria anomiei elaborată de Émile Durkheim

Dintre teoriile sociologice care explică „fenomenele de criză și comportamentele deviante [așa cum, de altfel este și fenomenul traficului de ființe umane] manifestate în societatea modernă este [aceea care are ca element central anomia.]”⁴³⁹. Termenul *anomie* provine din limba greacă, semnificând *a – fără*, respectiv *nomos – norme*. Termenul în domeniul sociologiei a fost utilizat pentru prima dată de către sociologul

⁴³⁹ Chipea, F., *Ordine socială și comportament deviant*, Ed. Cogito, Oradea, 1996, p. 95.

francez Émile Durkheim în lucrările de referință: „La division du travail social” (omonimul tezei filosofice susținute și publicate în 1893) și „Le suicide” (publicată în 1897). Termenul *anomie* a fost preluat și în domenii precum științele politice, juridice, psihologie, economie etc. Concepția sociologului francez a „oferit o analiză generală a societății și a permis elaborarea unui cadru global pentru interpretarea fenomenului de devianță.”⁴⁴⁰; distinsul sociolog român Ilie Bădescu a desprins⁴⁴¹ din lucrările durkheimiene mai multe definiții ale anomiei.

Într-o primă accepțiune anomia caracterizează societățile în care au loc schimbări bruște ce determină dezordine socială și vizează orice perturbare a ordinii colective determinată de mari oscilații bruște, pozitive și negative ale manifestării unor grupuri sau societăți întregi⁴⁴². „Émile Durkheim este primul sociolog care a analizat devianța dintr-o perspectivă structurală cu caracter macrosocial.”⁴⁴³. Fenomenul devianței este perceput ca efect al factorilor structurali sau mecanismelor deficitare ce se manifestă în societate, inclusiv în cazul schimbărilor sociale inerente înlocuirii unui regim politic. O astfel de perturbare bruscă s-a produs și în țara noastră în anul 1989 prin Revoluția din Decembrie iar *pasiunile umane* dezlanțuite atunci, (pe care Durkheim le aprecia, generic, cu mult timp înainte că nu pot fi limitate și stăvilite) nu puteau fi oprite decât printr-o forță exterioară cu rol de putere reglatoare dată de societate, în ansamblu, sau prin reprezentanți ai săi – organele/organismele sale; când forța exterioară lipsește apare și se instalează anomia.

Odată instalată această „stare de perturbare a ordinii colective exprimată prin diminuarea puterii morale ca putere moderatoare și reglatoare a nevoilor, dorințelor, pasiunilor, sentimentelor, prin dezorganizarea scării salariilor, a prestigiului și respectului, prin dereglări ale cotei medii de bunăstare (creșterii sau scăderii bruște) ori prin diminuarea fericirii medii, a sănătății publice și a unei autorități capabile să impună o limită de care ascultă toți, pe care toți o consideră dreaptă și la care se supun spontan”⁴⁴⁴ certifică existența unui tablou patologic la nivel social care determină crearea unui teren propice dezvoltării traficului de ființe umane.

Starea de fapt descrisă în opera lui Émile Durkheim dintr-o perspectivă economică reflectă și situația economico-socială post-decembristă din România atât în cazul scăderii bunăstării cât și în cel al creșterii ei. Fluctuațiile, de regulă bruște, determină schimbarea scării de valori după care sunt reglementate nevoile societății, iar forțele sociale, negăsindu-și un oarecare echilibru „valoarea lor rămâne imprecisă și, în consecință, lipsește orice reglementare. Oamenii nu mai știu ce este posibil și ce nu, ce este drept și ce nu, care sunt speranțele și revendicările legitime, care sunt

⁴⁴⁰ Rădulescu, S., M., *Devianță, criminalitate și patologie socială*, Ed. Lumina Lex, București, 1999, p. 63.

⁴⁴¹ Bădescu, I., *Istoria sociologiei*, Ed. Porto-Franco, Galați, 1994, p. 287-315.

⁴⁴² *Idem*.

⁴⁴³ Rădulescu, S., M., 1999, p. 63.

⁴⁴⁴ Bădescu, I., 1994, p. 234.

cele ce depășesc măsura... O clasă favorizată în mod deosebit, de criză, nu mai este dispusă să rămână resemnată, iar spectrul bogăției sale naște în restul societății poftă nemăsurată.”⁴⁴⁵ În situații similare se află și persoanele care cred în „poveștile de succes” și cad pradă traficantilor din dorința de a-și depăși propria situație și statut și de a acumula bogății într-un termen relativ scurt, de a vizita locuri străine ori de a trăi experiențe inedite. Mirajul succesului prezentat, în exemple, de traficanți potențialelor victime este o modalitate facilă și sigură de recrutare în vederea exploatarei.

Promisiunile tentante ale traficantilor acaparează viitoarea victimă și o fac să nu mai distingă realul de fantastic prin acceptarea cu ușurință a unui loc de muncă asigurat de „binevoitoarea” persoană întâlnită într-un bar, discotecă, club sau chiar prin intermediul unor persoane cunoscute ori prin anunțurile la mica publicitate. Astfel, o muncă de barman, ospătar, dansatoare, damă de companie care „în nici un caz” nu presupune prestarea de relații sexuale poate părea, la prima vedere, modalitatea ideală de câștig.

Deși exemplele pe care le vom expune sunt situații reale, considerăm că în contextul actualei crize mondiale, multe persoane se vor îndeletnici cu activități ilegale precum trafic de droguri, trafic de persoane, furturi, înșelăciuni etc. pentru a depăși sărăcia. În esență, comportamentul delincvențional se va acutiza, iar rata criminalității va crește, apreciem, inclusiv în materie de trafic de persoane.

Ne întrebăm, însă, în ce măsură societatea românească va deveni din nou anomică, dacă după trecerea a două decenii de la Revoluția din 1989 – când mari sociologi români au consemnat în lucrările proprii: „[c]onsiderăm de asemenea că modelul explicativ elaborat de É. Durkheim în înțelegerea stării de anomie este deosebit de actual și operațional la condițiile societății românești contemporane. Din această perspectivă, starea de anomie ce caracterizează societatea românească poate fi considerată ca una din cauzele care au generat multiplicarea fenomenelor de devianță comportamentală în general și a comportamentelor infracționale în mod special. Fenomenele sociale «exterioare», precum protestele, nemulțumirile manifestate în domenii diverse ale socialului, grevele, spectrul șomajului, inflația galopantă, sărăcia și mizeria unor păături tot mai mari de populație, creșterea criminalității și în cadrul ei a corupției, a crimei organizate etc. sunt indicatori ai unei puternice stări de anomie a societății românești postdecembriste.”⁴⁴⁶ se prefigurează o amenințătoare criză la nivel mondial? Oare statul român, în ce măsură va reuși să stăvilească asaltul de infracțiuni? Întrevedem posibilitatea legalizării prostituției ori a tolerării exercitării ei, veniturile rezultate devenind surse de finanțare.

Cazurile pe care le prezentăm în cele ce urmează pot reflecta acțiuni umane pe care indivizii le-au considerat salvatoare pentru ieșirea din starea anomică, dar care

⁴⁴⁵ Durkheim, É., *Despre sinucidere*, Institutul European, Iași, 1993, p. 204.

⁴⁴⁶ Chișpea, F., *Op. cit.*, 1996, p. 110.

nu s-au dovedit deloc așa, ci dimpotrivă, au fost generatoare de victime, dar urmare controlului social, infractorii au fost deferiți justiției.

Astfel, din cuprinsul unui rechizitoriu din 2002 al Tribunalului Bihor – A, B și C – cetățeni români cercetați pentru săvârșirea infracțiunii de trafic de persoane, prevăzută de art. 12 alin. 1 și 2, lit. a din Legea 678/2001 – expunem, în rezumat, fapte petrecute între anii 2000-2002, respectiv, A, învinuit și într-un alt dosar, a convins prin intermediul unei cunoștințe comune, o minoră provenită din instituțiile publice de ocrotire și îngrijire pentru minori, căsătorită la acea dată (cu un tânăr provenit tot din instituții publice) care trăia în condiții de sărăcie împreună cu soțul ei (neavând nici o sursă de venit și nici bani pentru traiul zilnic), fiind și însărcinată, să accepte să fie damă de companie în Spania („slujbă bine plătită, care îi va scoate din impas”); racolatorii i-au propus tinerei să întrerupă sarcina, fapt însă refuzat de aceasta; pentru a o convinge, atât pe ea cât și pe soțul ei, le-au dat suma de 300 de euro pentru plata cheltuielilor restante, au promis să plătească taxele privind pașaportul minorei (fapt și petrecut) precum și achitarea cheltuielilor de transport.

În ceea ce îl privește pe învinuitul, anterior menționat, acesta era angajat și în alte activități de racolare de fete, respectiv prin intermediul tinerei de 17 ani a obținut fraudulos consimțământul unei minore de 14 ani (nu și al mamei acesteia), ca împreună să se deplaseze în Spania sub pretextul însoțirii tinerei însărcinate; ambele au acceptat, tentate de faptul că le-au fost achitate toate taxele – pașapoarte, cheltuieli de transport, asigurare medicală obligatorie etc.; au fost scoase din țară prin P.C.T.F. Borș, cu un autoturism, prin intermediul unei femei, B, în fapt concubina lui A, care le-a transportat până la Budapesta, unde urma să le îmbarce într-un autocar cu destinația Spania, dar negăsind bilete, le-a transportat până în Milano, unde (fraudulos, prin înțelegere cu conductorul de tren) le-a trimis spre Spania, unde le aștepta învinuitul C – care le-a dus într-un club de noapte, le-a cazat și le-a instruit să urmeze indicațiile soției patronului spaniol, spunându-le totodată că în clubul respectiv, urmează să practice prostituția, primind doar jumătate din sumele câștigate. Tinerele s-au opus, dar sub imperiul amenințărilor au cedat și au întreținut relații sexuale cu clienții, timp de aproape o lună; întrucât sarcina tinerei de 17 ani devenise vizibilă, aceasta a fost predată unui alt patron de club care luând cunoștință de dorința tinerei de a nu face întreruperi de sarcină și de faptul că este minoră a sesizat autoritățile italiene; tânăra a ajuns astfel în România (a născut un băiat, care a necesitat 3 luni de îngrijiri medicale datorită numeroaselor raporturi sexuale întreținute de mamă dar și stresului psihic suportat). Tânăra nu a știut să precizeze în ce localitate s-a aflat la primul club de noapte, dar a menționat că acolo se mai aflau 6 sau 7 tinere românce care se prostituau. De asemenea, a mai precizat că nu putea părăsi în nici un mod localul, ziua fiind închis, iar noaptea fiind bine păzit iar despre sumele de bani câștigate, a afirmat că nu i-a revenit nimic.

Învinuita C a mai racolat o tânără de 18 ani, profitând de situația materială precară, întrucât nu avea loc de muncă, propunându-i să lucreze ca damă de companie într-un local tot în Spania și să întrețină relații sexuale cu clienții, dar cu condiția ca jumătate din banii obținuți să îi dea ei; tânăra a acceptat, chiar solicitând plecarea mai repede, întrucât nu avea din ce trăi; cu sprijinul lui C a ajuns în Spania la localul respectiv, a practicat prostituția, trebuind să plătească patronului 30 de euro, zilnic.

Dintre cei trei învinuiți, unul a fost condamnat în Spania pentru proxenetism, altul s-a sustras urmăririi penale, el fiind anterior condamnat și pentru săvârșirea altor infracțiuni, suportând regimul de detenție pentru diferite infracțiuni: furt, furt calificat, ultraj contra bunelor moravuri și tulburarea liniștii publice, iar cel de-al treilea a fost acuzat și într-un alt dosar, după cum am menționat.

Fin observator social, Durkheim a sesizat că anomia se mai manifestă și „în intervalul în care regulile tradiționale își pierd autoritatea și nu au apărut încă reguli noi pentru disciplinarea aspectelor interioare ale omului și grupurilor sociale.”⁴⁴⁷ Așa s-ar putea caracteriza starea societății românești post-decembriste prin vidul legislativ și normativ în numeroase domenii ale vieții sociale, inclusiv în cel al prevenirii, combaterii și incriminării traficului cu ființe umane, până la un moment dat. Dacă în epocile anterioare, după cum specifica Durkheim exista un sistem de puteri morale care limita acțiunile umane – de exemplu religia – în societatea contemporană, mai ales în lumea comerțului și a industriei generată de progresul social se observă dispariția oricărei reglementări.

Din perspectivă economică, posibilitățile create de dezvoltarea globală duc la exacerbarea dorințelor omenești care devin lipsite de orice frâne iar dorința obținerii de profit se poate materializa în rețele criminale pentru vânzare ilegală de arme, mașini de lux furate, exploatare de ființe umane în vederea realizării de venituri cât mai fabuloase. Așa se explică, din perspectiva teoriei anomiei existența și proliferarea unui fenomen precum criminalitatea organizată, fenomen transnațional globalizat.

De asemenea „anomia se manifestă ori de câte ori are loc o disfuncționalitate funcțională sau o dizarmonie de funcții”⁴⁴⁸ iar în accepțiunea lui Émile Durkheim „formele anormale ale diviziunii muncii derivă din discontinuitatea funcțiilor sau dizarmonia care poate interveni între anumite aspecte, compartimente ale activității.”⁴⁴⁹ Ar trebui optimizat, în orice domeniu, raportul dintre resurse și necesități, încât să nu se genereze *supra-* sau *sub-* producție, excese sau pierderi, atât în domeniul economic cât și în orice alt domeniu, întrucât solidaritatea s-ar relaxa prin

⁴⁴⁷ Bădescu, I., *Op. cit.*, 1994, p. 294.

⁴⁴⁸ *Ibidem*.

⁴⁴⁹ Chișea, F., *Op. cit.*, 1996, p. 106.

incoerență și dezordine⁴⁵⁰. S-ar impune totodată, în momentul manifestării comportamentelor antisociale, edictarea de norme și crearea unui cadru instituțional eficient care să contracareze devianța și delincvența. Deși în Codul penal al României⁴⁵¹ după Decembrie 1989 și chiar și înainte de 1989 – sunt incriminate infracțiuni precum cerșetoria (art. 326), prostituția (art. 328), proxenetismul (art. 329), o lege specială care să reunească și să condamne toate aceste fapte sub forma lor calificată manifestată ca și crimă organizată a apărut abia în anul 2001 prin Legea 678 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane⁴⁵². Apariția legii speciale a generat crearea cadrului instituțional și a pârghiilor sociale pentru ca prin mecanisme speciale să se pună în practică executarea dispozițiilor ei. Considerăm oportună adoptarea actului normativ, corelată fiind și cu desfășurarea la nivel internațional a unei reuniuni ministeriale asupra traficului de ființe umane, secondată de Conferința de la Palermo din decembrie 2000, sub egida Pactului de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est și finalizată cu adoptarea unei Declarații anti-trafic. În aceeași perioadă, 12-15 decembrie 2000 s-a desfășurat, tot la Palermo, a 55-a Sesiune a O.N.U., ocazie cu care a avut loc și Conferința la nivel înalt de semnare a Convenției O.N.U. împotriva Criminalității Transnaționale și a Protocoalelor adiționale acesteia.

Revenind la teoria anomiei elaborată de Émile Durkheim, perturbarea ordinii sociale prin manifestarea de acțiuni antisociale generează o disfuncționalitate a funcțiilor sociale, inclusiv a celor reglatoare, dar prin intermediul acțiunii reglatoare a unei intervenții – de tipul autoritate de stat – disfuncțiile s-ar contracara.

Dereglaarea funcțiilor generează anomie care „la suprafață se manifestă sub forma grevelor, emigrărilor, corupției, blocajului, parazitismului social, crimelor, sinuciderilor etc.”⁴⁵³. Anomia mai rezultă și în urma „prăbușirilor activității colective sub parametrii muncii medii care determină perturbări ale ordinii colective și discontinuități funcționale exprimate prin corupție, emigrare, blocaje funcționale, abandonul instituțiilor.”⁴⁵⁴. Acest aspect semnalat de sociologul francez, deși din perspectivă economică se poate transpune și în fenomenele sociale românești, mai ales după 1989, când dereglări ale vieții economice au avut ca efect concedieri masive și manifestarea șomajului – cu care indivizii nu erau obișnuiți – generând adevărate drame existențiale ori tragisme – până la prezența sinuciderilor fataliste.

Acțiunile oamenilor au degenerat în acțiuni disperate de căutare a unui loc de muncă, de orice fel, chiar și în afara granițelor țării, în condiții mizere și de promis-

⁴⁵⁰ Durkheim, É., *De la division du travail social*, Librairie Felix Alcan, Paris, 1922, p. 343 *apud* Chișea, F., 1996.

⁴⁵¹ *Codul penal* cu modificările și completările până la 12 iulie 2006, Ediția a II-a, Ed. Lumina Lex, București, 2006.

⁴⁵² Legea nr. 678 din 21 noiembrie 2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, publicată în M. Of., P. I, nr. 783 din 11 decembrie 2001.

⁴⁵³ Chișea, F., *Op. cit.*, 1996, p. 107.

⁴⁵⁴ Bădescu, I., 1994, pp. 287-315.

cuitate, care s-au transformat de multe ori în exploatare prin muncă, exploatare sexuală ori numeroase abuzuri fizice și psihice. Acest dezechilibru al muncii, conform anomiei durkheimiene generează incoerență, deficit de solidaritate socială, dezordine și haos, iar soluția o constituie compensarea deficitului și întărirea regimului muncii.

Un alt pilon al teoriei anomiei elaborate de Émile Durkheim este dat de diferențierile dintre societățile tradiționale și cele moderne, fiecare caracterizate de câte un tip de solidaritate: solidaritatea mecanică, respectiv solidaritatea organică, fiecare având un mod distinct de divizare a conștiinței individului într-o parte comună cu grupul întreg, reprezentând societatea, „tipul colectiv” din individ, iar cealaltă, constituită din trăsături individuale și distincte. Raportat la acestea, anomia constă în „prăbușirea regulii de conduită care ordonă să realizăm în noi trăsăturile tipului colectiv, tip pe care-l modelează fiecare popor și fiecare comunitate profesională.”⁴⁵⁵ Ceea ce protejează, aseamănă și dezvoltă în toți indivizii este solidaritatea mecanică, iar diferențierea și specializarea fiecăruia e dată de solidaritatea organică. Fiecare popor, națiune, gintă are propria manifestare de ființă și „fiecare națiune are școala sa de filozofie morală în raport cu propriul ei caracter.”⁴⁵⁶ În societățile moderne în care preponderentă este solidaritatea de tip organic se asistă la o diluare a regulilor și normelor tradiționale, ceea ce duce la slăbirea relațiilor dintre indivizi și implicit slăbirea controlului social. Corelând acest punct de vedere cu ideea că „prăbușirea sistemului de valori, proprii unei anumite națiuni, a criteriilor inculcate indivizilor dintr-o anumită cultură cu privire la ceea ce este bun, drept, moral, frumos cu privire la ierarhizarea anumitor personalități și valori naționale”⁴⁵⁷ este o sursă veritabilă pentru manifestarea anomiei sociale care generează o stare de incertitudine, de anomalie.⁴⁵⁸ Acestei situații îi corespunde starea de fapt existentă în România în momentul prăbușirii regimului politic comunist, care a determinat indivizii să uzeze de libertatea de care au fost privați, permițându-și acte sau fapte de multe ori reprobabile, opuse democrației ori statului de drept.

Chiar și după trecerea a două decenii de la căderea regimului comunist, în societatea românească se manifestă puternice fenomene anomice, anormale, deplasate față de ceea ce ar trebui considerat, conform moralei, cel puțin, ca normal și pozitiv. Revenim prin a accentua actualitatea teoriei anomiei elaborată de sociologul francez și prin a „justifica” și „explica” existența fenomenului traficului de persoane – ce face subiectul acestei lucrări. Așadar, considerăm că viziunea extraordinară a lui Émile Durkheim privind manifestarea anomiei este validă și în alte timpuri și în alte societăți decât în cele contemporane lui.

⁴⁵⁵ *Idem*.

⁴⁵⁶ Durkheim É., 1922, p. 392 *apud* Chișea, F., *Op. cit.*, 1996.

⁴⁵⁷ Durkheim, É., *De la division du travail social*, Librairie Felix Alcan, Paris, 1922, p. 392 *apud* Chișea, F., 1996.

⁴⁵⁸ Chișea, F., *Op. cit.*, 1996, p. 109.

Conchidem prin achiesarea la teoria anomiei elaborată de Émile Durkheim, în sensul în care societatea românească a avut o evoluție sinuoasă după Decembrie '89; regulile și normele de care era atâtă nevoie au apărut cu întârziere în multe domenii ale vieții sociale, valorilor sociale le-a trebuit timp să se reaseze, „Scara prestigiului” după care s-au ierarhizat pozițiile sociale s-a prăbușit, fără a fi instaurată o alta, bazată pe criterii unanim acceptate, poziții sociale importante au dobândit indivizii care au utilizat în văzul tuturor mijloace ilicite sau la limita dintre licit și ilicit, iar în mai toate domeniile s-au semnalat „discontinuități funcționale”, scăzând în special „pragul muncii medii” cu efecte din cele mai dezastruoase.”⁴⁵⁹, ce au determinat apariția și dezvoltarea și a traficului de ființe umane.

3.2.2. Teoria anomiei în viziunea sociologului american Robert King Merton

Teoria anomiei a constituit sursă de inspirație în „dezvoltarea conceptuală și chiar practică în viziunea lui R. K. Merton care într-un articol publicat în 1938⁴⁶⁰ a încercat formularea unei explicații a criminalității pe baza unei interpretări originale a noțiunii de anomie a lui Durkheim”⁴⁶¹. Teoria anomiei – transpusă în viața și stilul de viață american al acelor vremuri – încearcă să explice comportamentul indivizilor, atât cel normal cât și cel deviant. Conform teoriei mertoniene⁴⁶², varianta din 1968, „starea de anomie rezultă dintr-un conflict profund între atingerea scopurilor valorizate social și mijloacele folosite – licite sau ilicite – pentru realizarea lor. Acest conflict determină o stare de anomie caracterizată în special prin incapacitatea de adaptare a scopurilor propuse la idealurile sociale.”⁴⁶³.

În societatea americană este valorizată ideologia succesului, măsurată în bogăție, dobândirea unui status social cât mai ridicat – *visul american* presupune ca fiecare individ să aibă șanse egale de a atinge succesul, să aibă un Cadillac și un cont rezonabil în bancă⁴⁶⁴.

Primordialitatea valorilor materiale față de cele culturale ori spirituale determină indivizii de a atinge prin orice mijloace succesul, respectiv bunăstarea materială. În același timp, Merton sesizează că s-ar putea ca indivizii chiar să creadă în ierarhizarea și întâietatea valorilor sociale propuse, considerând-o perfectă, iar

⁴⁵⁹ *Ibidem*, pp. 110-111.

⁴⁶⁰ Merton, R., K., *Social Structure and Anomie*, în *American Sociological Review*, No. 3/1938, pp. 675-682 *apud* Chișea, F., *Op. cit.*, 1996.

⁴⁶¹ Banciu, D., *Crima și criminalitatea; Repere și abordări juris-sociologice*, Ed. Lumina Lex, București, 2005, p. 132.

⁴⁶² Merton, R., K., *Social Theory and Social Structure*, Enlarged Ed., New York, 1968 *apud* Chișea, F., *Op. cit.* 1996.

⁴⁶³ Chișea, F., *Op. cit.*, 1996, p. 113.

⁴⁶⁴ *Ibidem*.

„neconformitatea conduitei apare întotdeauna ca fapt al unei persoane apropiate de starea naturală.”⁴⁶⁵

Fiecare individ își fixează anumite scopuri care coincid sau nu cu cele propuse de societate sau valorizate de aceasta. Discordanța dintre ceea ce dorește fiecare persoană și ceea ce este permis în societatea americană poate naște un „conflict profund între scopurile valorizate social și mijloacele de realizare a acestora de către indivizi, între idealuri și mijloace licite sau ilicite de realizare a lor. Acest conflict determină o stare de anomie caracterizată în special prin incapacitatea de adaptare a scopurilor propuse la idealurile sociale.”⁴⁶⁶

Importanța exagerată acordată valorii materiale în societatea americană produce dezechilibre la nivelul vieții sociale pentru că nu toți oamenii recurg la mijloace licite sau instituționalizate pentru realizarea bunăstării și „în situația în care *orice merge*, normele sociale nu mai direcționează comportamentul și devianța este încurajată.”⁴⁶⁷

Atingerea scopurilor propuse prin mijloace neinstituționalizate este considerată de Merton o reacție la lipsa de oportunitate a indivizilor defavorizați social. „Tendințele spre conformitate sau spre devianță sunt dependente de pozițiile ocupate de indivizi în structura socială.”⁴⁶⁸. Accesul limitat al indivizilor din clasele sociale defavorizate la obținerea unei poziții de prestigiu sau a unei situații economice în concordanță cu „visul american” determină „recurgerea la acte cu caracter ilegal sau chiar antisocial”⁴⁶⁹. Comportamentul deviant este generat de starea de dezorientare morală sau de demoralizare pricinuită de discordanța dintre scopurile sau idealurile personale și mijloacele instituționalizate existente în societate pentru realizarea lor.

Încercând să își atingă totuși scopurile – valorizate social – oamenii pot alege diferite căi sau mijloace, instituționalizate sau neinstituționalizate. Robert King Merton a sistematizat în teoria sa despre anomie „cinci moduri de adaptare a individului la contextul și activitățile la care el ia parte”⁴⁷⁰: *conformitatea, inovația, ritualismul, evaziunea, răzvrătirea* – fiecare putând genera conduite conforme sau neconforme.

Dacă luăm în considerare fenomenul devianței manifestat din cauze pur materiale, atunci și traficul de ființe umane, urmărind profitul rapid prin mijloace ilicite se înscrie în categoria acțiunilor antisociale descrise prin teoria anomiei lui R.K. Merton. Așa cum susține autorul teoriei, adoptarea conduitei delincvenționale ține de opțiunea individului ca răspuns la starea anomică a societății în care există un dezechilibru al scopurilor personale și al mijloacelor instituționale de atingere a

⁴⁶⁵ Ogien, A., *Sociologia devianței*, Polirom, 2002, p. 104.

⁴⁶⁶ Chișpea, F., *Op. cit.*, 1996, p. 113.

⁴⁶⁷ *Ibidem*.

⁴⁶⁸ *Ibidem*, p. 114.

⁴⁶⁹ *Ibidem*.

⁴⁷⁰ Banciu, D., *Op. cit.*, 2005, p. 133.

lor. Câștigurile oferite de activitățile infracționale sunt tentante pentru persoanele care nu se pot adapta unei vieți sociale normale, în care mijloacele existente sunt insuficiente pentru anumite categorii sociale.

Tipologia modurilor de adaptare a indivizilor la scopurile propuse și valorizate social a fost prezentată astfel:

Conformitatea – ca modalitate de adaptare „reprezintă o stare de echilibru a sistemului social și a sistemului personalității”⁴⁷¹, considerată disciplinată, normală și rezonabilă pentru majoritatea membrilor unei societăți. Această conduită comportamentală se manifestă urmare aprobării de către oameni a scopurilor și valorilor propuse de societate și a mijloacelor instituționale existente pentru realizarea lor. Chiar dacă scopurile propuse nu pot fi atinse parțial sau în totalitate, persoanele conformiste nu trec la acte antisociale sau delincvenționale. Ele adoptă un comportament cazon, acceptabil și dezirabil care, în nici un caz, nu este deviant, cel mai probabil din rândul lor se pot recruta viitoarele victime ale traficului de persoane.

Nu excludem ipoteza criminalului ocazional sau a celui pasional, care deși aparent integrat în societate, făcând parte din categoria persoanelor cu un comportament conformist, să acționeze imprevizibil, în baza impulsurilor de moment în fața unor „ocazii criminogene” și să comită diferite crime și delict⁴⁷², precum cele de trafic de persoane sau în legătură cu traficul de persoane, care i-ar aduce avantajele materiale dorite.

Inovația e o altă tipologie de adaptare a individului, în care acesta acceptă și valorizează scopurile și valorile sociale, dar pentru a căror realizare nu apelează la mijloace instituționalizate, ci „inovează” altele, de regulă ilicite și imorale, aparținând devianței negative.

În cadrul acestei tipologii comportamentale se pot întâlni, mai rar însă, și mijloace de realizare a scopurilor care pot fi morale sau licite, dar inedite, neobișnuite și novatoare, pozitiv deviante. Unii autori consideră inovația ca o stare de hiperconformism activ ce constă în inovarea de noi scopuri (Talcott Parsons a efectuat o clasificare a tipurilor de devianță în funcție de trei criterii principale: motivațiile acțiunilor actorilor sociali, orientarea acestor motivații din punct de vedere al activității ori al pasivității față de acțiune și orientarea acțiunii de către modelele normative, propuse de societate: „unii indivizi vor elabora acțiuni care respectă obligatoriu normele sociale sau mijloacele instituționale impuse de către societate, în timp ce alți indivizi vor desfășura acțiuni concordante cu scopurile propuse de societate indiferent de normele sau mijloacele folosite.”⁴⁷³).

⁴⁷¹ Rădulescu, S., M., *Op. cit.*, 1999, p. 84.

⁴⁷² Banciu, D., *Op. cit.*, 2005, p. 134.

⁴⁷³ Parsons, T., *The Social System*, New York, The Free Press of Glencoe, 1951; Parsons, T., Eduard, A., Sh., (eds.), *Toward a General Action*, Cambridge, Harvard, University Press, 1951 *apud* Rădulescu, S., M., 1999, p. 84.

Din categoria celor care se abat de la normele sociale dar care nu încalcă regulile generale de conviețuire și admit valorile general admise de societate, dar se găsesc la marginea ei întrucât încearcă să le modifice ori chiar să le schimbe se pot întâlni persoane cu o viziune avangardistă asupra lumii și a lucrurilor, artiști ori oameni de știință.

În cadrul conduitelor inovatoare, ca regulă, se înscriu și activitățile infracționale „care încalcă legea pentru a realiza succesul, puterea și averea – scopuri valorizate social, dar pe care indivizii nu le pot dobândi prin mijloacele instituționalizate, întrucât nu au acces la ele”⁴⁷⁴. În astfel de ipostaze sunt persoanele care de regulă, nemulțumite de propriul statut și rezultate sociale, în special materiale, cad victime promisiunilor de satisfacere a năzuințelor, precum onorarea unui loc de muncă „bine plătit” în afara României, care ulterior se dovedește a fi un dezastru, persoana fiind ulterior, traficată, exploatată sau vândută pentru a genera profit infractorilor.

Conduitele inovatoare ilicite sunt mijloacele optime de realizare a scopurilor sociale; „în această categorie se înscriu toate infracțiunile, de la prostituție, crimă organizată, afaceri necinstite”⁴⁷⁵, inclusiv traficul de persoane, pornografia infantilă, munca forțată, traficul de organe și orice alte forme de exploatare a ființei umane. Se poate întâlni și diabolica situație, respectiv ipostaza ca o „veche” și „experimentată” victimă a traficului să se transforme într-o veritabilă exploatatoare a persoanei, cu atât mai mult cu cât cunoaște mecanismele prin care să acționeze.

În literatura de specialitate s-a afirmat că „victimele traficului de persoane intră de obicei în categoria inovatorilor sociali”⁴⁷⁶, iar „traficul de femei este parte a unui fenomen mai larg, și anume migrația circulatorie (ceea ce [...] este considerat în mod particular migrație circulatorie ratată ratată.)”⁴⁷⁷.

Inedit, în sensul devianței pozitive, în studiile întreprinse de noi am regăsit și situația în care o victimă a traficului de persoane – de sex feminin – a devenit un salvator, o eroină, prin activitățile inovatoare, curajoase și de maxim risc – de a scoate din rețele de trafic, prin propria infiltrare în acestea, a numeroase victime ale infracțiunilor de exploatare de orice fel (sexuală, prin muncă etc.). În acest sens, grație Asociației Generație Tânără, a eforturilor și curajului personalului de specialitate care s-a implicat în activitatea antitrafic, o minoră – studiu de caz al acestei cercetări – a fost adăpostită, asistată, consiliată și sprijinită să depășească tenebrele momente pe care le-a trăit în urma exploatării sexuale și conștientizând ororile la care și alte fete (minore sau majore) erau supuse a avut curajul ca sub

⁴⁷⁴ Chipea, F., *Op. cit.*, 1996, p. 115.

⁴⁷⁵ *Ibidem*

⁴⁷⁶ Lăzăroiu, S., *Trafic de femei – o perspectivă sociologică Rezumat* – în *Sociologie Românească*, Nr. 2/2000, pp. 55-79, cf. <http://www.sociologieromaneasca.ro/2000/rezumat/sr2000.2-r3.htm>, consultat la data de 18.07.2008

⁴⁷⁷ *Idem*.

protecție specială să le scoată din ghearele exploatatorilor. Este într-adevăr o transformare la nivel personal, o reabilitare atât la nivel social cât și în ceea ce privește recăștigarea respectului de sine pe care fosta victimă – prin sprijinul acordat de Generație Tânără dar și prin propria voință a reușit să le realizeze.

Ritualismul ca tipologie a modului de adaptare a persoanei la situațiile anomice reflectă devianța ca „o sacralizare exagerată a mijloacelor: atașamentul puternic față de norme îi face pe indivizi să nu privească existența lor decât în cadrul restrâns pe care aceste norme le fixează, renunțând la orice efort de a-și satisface scopurile legitime (cazul rigidității birocratului, al pasivității muncitorului sau al supunerii oarbe față de comandant).”⁴⁷⁸. Ritualismul este considerat de către Talcott Parsons o stare de hiperconformism pasiv (constând în concentrarea asupra mijloacelor și ignorarea scopurilor acțiunii)⁴⁷⁹.

Persoanele conformiste sunt și cele care se supun regulilor chiar dacă nu sunt de acord cu ele și din teama de a nu pierde din avantajele pe care le dețin din poziția pe care o ocupă și pe care altfel le-ar pierde. În această categorie, la nivel social, se înscriu straturile sociale mijlocii. Acest mod de adaptare, nefiresc dacă gradul de suportabilitate este scăzut, „constituie mai mult un ritual și nu posibilitatea efectivă de atingere a scopurilor culturale.”⁴⁸⁰. Ritualismul este un mod de viață totuși deviant, întrucât persoana nu acționează conform propriilor credințe și percepții ci se supune normelor și regulilor impuse de societate sau mediul social în care trăiește și pe care de fapt, le respinge.

Paradigma mertoniană înscrie ritualismul și în rândul anumitor tipuri de nevroze, fără a se încadra neapărat în devianță⁴⁸¹, pe care le putem aprecia ca situându-se la limita patologicului.

Considerăm că legătura dintre traficul de persoane, prostituție, proxenetism și ritualism poate fi stabilită la nivelul modelelor familiale sau culturale ale unor grupuri sociale, de exemplu obținerea de venituri necesare traiului zilnic să aibă loc prin practicarea prostituției ori cerșetoriei ca mod de viață *firesc*, dar puternic antisocial. Aspirațiile unor astfel de persoane pot fi minime, iar nivelul cultural scăzut, chiar inexistent.

Evaziunea este un mod de adaptare la scopurile culturale acceptabile social și mijloacele instituționale de realizare a lor – deviant și nihilist. Se resping atât primele cât și cele din urmă și este considerat cel mai puțin răspândit la nivel social, dar prin această dublă respingere se distinge departajat de normalul social și „sunt considerate, la un moment dat, ca distinctive pentru ordinea socială.”⁴⁸². R.

⁴⁷⁸ Ogien, A., *Op. cit.*, 2002, p. 106.

⁴⁷⁹ Rădulescu, S., M., *Op. cit.*, 1999, p. 84.

⁴⁸⁰ Chișea, F., *Op. cit.*, 1996, p. 115.

⁴⁸¹ *Ibidem*.

⁴⁸² Ogien, A., *Op. cit.*, 2002, p. 106.

K. Merton susținea despre categoria deviantă a evazoniștilor că „sunt în societate fără să fie totuși, adică: ...bolnavii mintali, lunaticii, pária, exilații, rătăcitorii, vagabonzii, cerșetorii, bețivii cronici, drogații etc; ei au abandonat scopurile prescrise și nu mai acționează conform normelor. Asta nu înseamnă că, în anumite cazuri, originea formei lor de adaptare nu se poate găsi tocmai în structura socială pe care au respins-o, nici că însuși faptul prezenței lor nu pune probleme celorlalți membri ai societății”⁴⁸³.

Dacă acceptăm legătura dintre diferite tipuri de infracțiuni sau comportamente deviante ori delincvenționale, spre exemplu cerșetoria, vagabondajul, alcoolismul, comercializarea drogurilor, prostituția, proxenetismul etc. și apreciem că persoanele care le practică, de multe ori sunt lipsite de discernământ ori le lipsește voința și dorința de a-și îndeplini propriul destin, e posibil ca din rândul lor să se racoleze viitoare victime ale traficului.

Răzvrătirea sau revolta este modul de adaptare într-o societate anomică a persoanelor care resping scopurile propuse de societate și, în egală măsură, și mijloacele instituționalizate oferite pentru realizarea lor. Răzvrătirea este un tip de „adaptare” socială prin care se încearcă să se modifice, chiar „să se înlocuiască organizarea socială și să se schimbe ordinea socială existentă (cazul unor dizidenți politici, revoluționari, lideri politici sau religioși), acțiunile și transgresările lor de la normele sistemului în care trăiesc putând fi considerate ca fiind forme de «devianță pozitivă»”⁴⁸⁴.

Conform teoriei sociologului american Talcott Parsons „răzvrătirea este o formă de alienare activă, concretizată în negarea și modificarea scopurilor”⁴⁸⁵.

Așa cum se remarcă în literatura de specialitate⁴⁸⁶, „spre deosebire de evazoniști, răzvrătiții sau revoluționarii nu se retrag din societate, ci manifestă puternice tendințe de a înlocui vechea structură socială cu alta nouă, cu scopuri noi și noi mijloace pentru atingerea scopurilor propuse.”. Afirmatia este obiectivă și pertinentă; revenind la chestiunea traficului de persoane considerăm, că și în această materie au existat, există și vor exista „răzvrătiți” ori „non-răzvrătiți” în persoana celor care, de exemplu, doresc legalizarea prostituției.

Evaluarea paradigmei sociologului american Robert King Merton privind devianța și tipologia modurilor de adaptare a acțiunilor indivizilor într-o societate anomică indică actualitatea ei și în societatea românească în care „decalajul între valori și mijloace este mult mai evident, mai ales sub influența modelelor preluate

⁴⁸³ Merton, R., K., *Social Theory and Social Structure*, New York, Free Press, 1968, p. 165 *apud* Ogien, A., *Op. cit.*, 2002, p. 106.

⁴⁸⁴ Banciu D., *Op. cit.*, 2005, p. 135.

⁴⁸⁵ Parsons, T., *The Social System*, New York, The Free Press of Glencoe, 1951; Parsons, T., Eduard, A., Sh., (eds.), *Toward a General Action*, Cambridge, Harvard, University Press, 1951 *apud* Rădulescu, S., M., *Op. cit.*, 1999, p. 84.

⁴⁸⁶ Chișea, F., *Op. cit.*, 1996, p. 116.

din contactul direct, tot mai frecvent, mai posibil de realizat cu țările europene dezvoltate, sau chiar cu modelul american în care «mitul succesului» prevalează.⁴⁸⁷

3.3. Teoria „dezorganizării sociale”

Oferă un model explicativ al devianței manifestate în societate în funcție de gradul de stabilitate și predictibilitatea comportamentelor și acțiunilor membrilor ei, de organizarea sau, mai bine-zis, dezorganizarea „treburilor cetății”. „În ansamblul ei, sociologia (teoria) dezorganizării sociale este tributară evaluărilor morale făcute de primii sociologi americani «relelor» care există în societate.”⁴⁸⁸ și a devenit mai degrabă un reper istoric în dezvoltarea sociologiei decât un interes pentru știința contemporană.

Într-o societate se poate considera că lucrurile sunt cu atât mai firești cu cât există o mai bună organizare socială, deși „o serie de teoretizări demonstrează că majoritatea problemelor sociale nu sunt determinate de dezorganizarea socială, ci, tocmai de organizare socială”⁴⁸⁹, o anume dezorganizare socială; semnalăm un paradox, dar suntem de acord că afirmația este adevărată dacă organizarea, deși apreciată ca *bună* este în fapt, nefuncțională. Exemplificăm prin fenomenul crimei organizate, care chiar după denumire indică o activitate ilegală, bine pusă la punct – organizată – dar în sens antisocial, negativ, în dizarmonie socială și reprobabilă.

Teoria „dezorganizării sociale” a fost inspirată de curentul ecologic promovat de Școala Sociologică de la Chicago care susținea că orice element, indiferent de natura sa: animal/vegetal sau biologic/psihologic, în „condițiile în care realizează o relație de coexistență spațială cu unul sau mai multe elemente este implicat într-o relație cauzală cu acestea”⁴⁹⁰; prin analogie, teoria analizează din punct de vedere etiologic, producerea dezechilibrelor sociale ce generează delincvență în marile aglomerații urbane. Potrivit orientării, delincvența este dată de crizele și depresiunile sociale și economice, de urbanizare și exod rural, rata ei fiind mai ridicată în mediile urbane, ca urmare a ruperii legăturilor sociale, a slăbirii controlului social al comunității și dezintegrării culturale⁴⁹¹.

Reprezentanți⁴⁹² ai orientării au întreprins originale și riguroase studii asupra metropolei Chicago, aplicate și în alte centre urbane din S.U.A.: măsurători statistice, anchete, interviuri, studii de caz etc., concluzionându-se că prin amplasamentul și dimensiunile ei, *metropola nu este un sistem social unitar, ci se compune din*

⁴⁸⁷ *Ibidem*.

⁴⁸⁸ Rădulescu, S., M., *Op. cit.*, 1999, p. 163.

⁴⁸⁹ *Ibidem*.

⁴⁹⁰ Chișea, F., *Op. cit.*, 1996, p. 118.

⁴⁹¹ *Ibidem*.

⁴⁹² Shaw, C. R., Mc Kay, H. D., *Juvenile Delinquency and Urban Areas*, Chicago, University of Chicago Press, 1942, *apud* Chișea, F., *Op. cit.*, 1996, p. 118.

arii, zone și subculturi diferite, fiecare cu modelele sale culturale, limitări ori posibilități.⁴⁹³ Fiecare porțiune din metropolă ar fi astfel „sortită” unui anumit tip de comportament, rata delincvenței fiind cea mai ridicată în centrul metropolei, fiind și centrul comercial, tentațiile delincvenționale fiind mari, iar odată cu înaintarea spre periferie, delincvența scade. Metropolă îi învață pe oameni „să trăiască fără aprobarea, recunoașterea sau reacția celorlalți, iar persoanele «desocializate» se întâlnesc, adesea, unele cu altele, în anumite zone și sectoare în care există case de închiriat, hoteluri îndoielnice, străzi lăturalnice, case-rulotă etc., zone în care se constată și o cotă ridicată de malnutriție, sărăcie, sănătate precară, sinucideri și boli psihice. Tot aici se concentrează și persoanele cu comportamente imorale și ilegiteime (alcoolism, consum de droguri, prostituție, homosexualitate, jocuri de noroc etc.)”⁴⁹⁴. La nivelul metropolei Chicago s-au identificat în urma studiului efectuat, anterior menționat, 5 zone concentrice (de la zona I – a centrului comercial, până la zona a V-a a suburbiei; zona centrală, în care se concentra întreaga activitate comercială și de afaceri prezenta cea mai mare rată a delincvenței, care începea să scadă spre „periferie”; cele cinci zone au fost identificate și cartografiate, fiecare cu un potențial diferit de delincvență).

Situația descrisă corespunde tot mai mult și realităților românești, exemple evidente pot fi marile orașe din țară, dar și alte zone, inclusiv cele rurale, în care se pot consuma etape premergătoare traficării efective a persoanei: se întâlnește cererea cu oferta, prin anunțuri la mica publicitate, prin recomandări ale unor „cunoștințe” sau „amici” privind obținerea unui loc de muncă bine plătit în străinătate, prin *înfiriparea de idile amoroase* ce sfârșesc printr-o relație exploatator – victimă sau prin practicarea prostituției ori exercitarea proxenetismului, transformându-se în traficare și/sau exploatare.

Lucrarea „Delincvența juvenilă și ariile urbane”⁴⁹⁵ elaborată de reprezentanți ai Școlii de la Chicago – R. Shaw și H. D. McKay atenționează asupra efectului pe care îl are orașul – metropolă (unde dezvoltarea economică, socială și culturală este mult mai mare față de alte zone) în proliferarea delincvenței și slăbirea controlului social. Studiul întreprins de cei doi autori a fost ulterior extins și în Boston, Philadelphia, Cleveland, Cincinnati, Richmond; concluziile au confirmat rezultatele studiului din Chicago, respectiv *zonele interstițiale* aflate între centrul orașelor și periferii sunt purtătoare ale delincvenței în măsura în care indivizii se confruntă cu perturbări sociale fiind nevoiți să găsească diferite moduri de adaptare ori supraviețuire la situațiile defavorizante „caracterizate în general prin număr ridicat de familii dezorganizate sau conflictuale, cu număr mare de copii, condiții de muncă

⁴⁹³ Chișpea, F., *Op. cit.*, 1996.

⁴⁹⁴ Banciu, D., *Op. cit.*, 2005, p. 127.

⁴⁹⁵ Shaw, C. R., McKay, H. D., *Juvenile Delinquency and Urban Areas*, Chicago, University of Chicago Press, 1942 *apud* Chișpea, F., *Op. cit.*, 1996, p. 118.

defavorabile, șomaj, dezorganizare a învățământului, condiții precare de locuit, mediu ambiant lipsit de echipament socio-cultural etc.”⁴⁹⁶. „Fiecare formă de comportament delincvent se concentrează în anumite zone și subzone specifice (cazul consumatorilor de droguri, prostituatelor, homosexualilor) asociindu-se cu forme de sărăcie și șomaj”⁴⁹⁷; revenind la analogia făcută între ecologia umană și cea vegetală, în literatura de specialitate⁴⁹⁸ s-a afirmat că izolarea ecologică determină și o „izolare culturală” ceea ce determină apariția unor subculturi delincvente ce reflectă „adaptarea” persoanelor defavorizate și marginalizate față de o societate ostilă, prin răsturnarea scalei valorilor și recurgera la mijloace ilicite și indezirabile pentru realizarea propriilor scopuri și înlăturarea anxietăților și frustrărilor personale.

O concluzie pertinentă a *Teoriei „dezorganizării sociale”* este recunoașterea rolului real al controlului social ce se poate exercita între indivizi, dar în cazul metropolei americane, și nu numai, lipsa acestuia sau prezența lui în slabă măsură generează delincvență, respectiv cea mai gravă formă a devianței sociale.

Școala Sociologică de la Chicago are ca lucrare reprezentativă „*The Gang*”⁴⁹⁹ – atenția autorului lucrării – Frideric M. Thrasher s-a îndreptat spre „regiunea interstițială” în care erau stabiliți imigranții și populația de culoare din Sudul Americii; în aceasta exista o rată crescută a infracționalității determinată de inadaptare, iar membrii bandei considerau regiunea pe care o „stăpâneau” o proprietate privată a cărei încălcare de alte bande, genera conflicte „subculturale”.

Remarcăm acuratețea cu care s-a făcut distincția în literatura⁵⁰⁰ de specialitate între societățile nondelinconvenționale sau prea puțin delinconvenționale și cele dezvoltate și urbanizate în care „civilizația” își pune amprenta: „spre deosebire de ordinea socială din marile societăți rurale tradiționale, bazate pe organizare socială adecvată, pe consens moral și valoric, pe relațiile armonioase între indivizi, reglementate în mare măsură de vecinătate și tradiție și pe slabe tendințe de devianță, societățile urbane moderne sunt dominate de dezorganizare socială, de conflicte între valori și norme, de raporturi tensionate între indivizi și de puternice tendințe de devianță”⁵⁰¹.

Revenind la tema lucrării, considerăm că traficul de persoane se manifestă și ca urmare a slăbirii controlului social la nivelul societății românești. Multe persoane din mediul rural au fost nevoite să migreze la oraș pentru căutarea unui loc de muncă, dar de multe ori așteptările le-au fost înșelate prin găsirea de „oportunități” moderne și tentante care le-au dus direct în plasa traficantilor de carne vie și a exploatarelor.

⁴⁹⁶ *Ibidem*, p. 119.

⁴⁹⁷ Banciu, D., *Op. cit.*, 2005, p. 127.

⁴⁹⁸ *Ibidem*.

⁴⁹⁹ Frideric M. Thrasher, *The Gang*, University of Chicago Press, 1927 *apud* Chișea, F., *Op. cit.*, 1996, p. 120.

⁵⁰⁰ Chișea, F., *Op. cit.*, 1996, p. 120.

⁵⁰¹ *Ibidem*.

Critica sau neajunsurile teoriei „dezorganizării sociale” trebuie centrată asupra efectelor pe care le produce dezvoltarea și urbanizarea pentru că pot constitui elemente tentante pentru anumiți indivizi care doresc să ajungă ușor la standardul socio-cultural oferit de civilizație, dar din lipsa informării sau prudenței, chiar în prezența bunei-credințe, pot ajunge să satisfacă „nevoile” infractorilor și exploata-torilor de capital uman.

3.4. Teoria asocierii diferențiale

Literatura sociologică abordează studiul comportamentului deviant și din perspectiva modului în care acesta este însușit sau învățat de indivizi direct din mediul în care se manifestă ori prin intermediul persoanelor care adoptă un astfel de comportament antisocial și care transmit ori impun celorlăți „cunoștințele” delincvenționale. Din acest punct de vedere, teoria asocierii diferențiale abordează prin prisma procesului de socializare și socializarea negativă. Dacă „socializarea, indiferent de direcția ei, reprezintă acel proces prin care orice societate sau grup social transmite mebrilor săi modelul său normativ și cultural, determinându-i să «învețe» normele, valorile și stilurile de viață, rolurile sociale compatibile cu acest model”⁵⁰² atunci „ca rezultat al procesului de socializare, orice individ manifestă puternice tendințe de adeziune la subcultura grupului care l-a socializat, făcând din normele și valorile acestea un etalon al propriului comportament”⁵⁰³.

Comportamentul deviant, din perspectiva procesului de socializare este rezultatul conformării indivizilor cerințelor sau modelelor grupurilor la care aderă sau pe care decid să le imite. Socializarea pozitivă presupune concordanță între normele și valorile sociale dezirabile, iar socializarea negativă presupune adoptarea unei conduite aflate în disonanță cu ce este de dorit sau acceptabil la nivel macrosocial dar care, în același timp este în concordanță cu delincvența și cu acțiunile dăunabile.

Considerăm că modelul explicativ al devianței oferit de autorul teoriei asocierii diferențiale oferă un model explicativ al comportamentului infracțional adoptat de anumite categorii de delincvenți, printre care și racolatorii de persoane sau chiar traficanții și exploataorii propriilor semenii, adevărindu-se „postulatul” lui Edwin H. Sutherland – *orice conduită criminală este învățată la fel ca și conduita convențională (conformistă), fiind un produs al „asocierii diferențiale” cu normele, valorile și tehnicile criminale.*

⁵⁰² Rădulescu, S., M., *Op. cit.*, 1999, p. 142.

⁵⁰³ Rădulescu, S., M., *Anomie, devianță și patologie socială*, București, Ed. „Hyperion XXI”, 1991, pp. 10-11 *apud* Rădulescu, S., M., *Op. cit.*, 1999, p. 142.

Așadar conform „postulatului” lui Edwin H. Sutherland – *orice conduită criminală poate fi învățată la fel ca și conduita convențională (conformistă), fiind un produs al „asocierii diferențiale”*⁵⁰⁴ *cu normele, valorile și tehnicile criminale.*

Sutherland și Cressey consideră că orice comportament criminal poate fi explicat științific pe de o parte, în funcție de elementele care apar în momentul săvârșirii faptei și pe de altă parte, în funcție de elementele care au influențat anterior situația și viața delincventului, ceea ce constituie o explicație „situațională sau dinamică”⁵⁰⁵. Așadar, individul devine infractor doar în urma însușirii ori învățării comportamentului delincvențional, iar teorii precum cea a „criminalului înăscut” a lui Cesare Lombroso ori a transmiterii genomului crimei pe cale ereditară sunt respinse de Sutherland. Procesul de învățare are loc prin relaționarea socială dintre individ și grupurile sociale cu care vine în contact. Conținutul acestui proces – conform concepției lui Sutherland⁵⁰⁶ – poate consta atât în informații tehnice despre comiterea unei crime, mobilurile și motivele care duc la săvârșirea crimei, precum și o anumită orientare a gândurilor, concepțiilor, atitudinilor și deprinderilor favorabile comiterii crimei. În cadrul societății individul poate să se asocieze atât cu grupuri de persoane care respectă normele, prescripțiile ori morala cât și cu grupuri de persoane care încalcă dispozițiile legii și tind să le eludeze și transgreseze. Această clasificare atitudinală este specifică societății americane datorită proceselor de imigrație și aculturație care generează multiple conflicte culturale între indivizi și grupuri, iar în momentul în care persoana optează pentru un mod de trai asemănător celor din grupurile care nu recunosc supremația legii, o ignoră și o încalcă are loc o „asociere” sau „asociație” cu grupul infracțional sau delincvențional⁵⁰⁷. Asocierea la un grup antisocial poate avea loc treptat, individul fiind captat și ademenit în mod treptat, chiar dirijat, am putea spune, spre adoptarea unui comportament antisocial. Aderarea la un grup pozitiv sau negativ depinde și de frecvența, durata, intensitatea, vechimea asocierii pentru că fiecare grup se poate manifesta sau acționa în diferite maniere, iar impactul poate fi mai puternic sau mai slab asupra persoanei care este în curs de „asociere”.

Întrucât o primă socializare și asociere a individului are loc la nivelul familiei din care provine, pe bună dreptate unii autori⁵⁰⁸ de specialitate dau întâietate rolului covârșitor al acesteia, ea având o influență de durată, intensă și cu un ecou emoțional mai mare asupra individului decât grupurile de prieteni, vecini, colegi, iar compor-

⁵⁰⁴ Sutherland, E., H., *Principle of Criminology*, Philadelphia, Lippincott, 1939; Sutherland, E., H., Cressey, D., R., *Differential Association Theory*, Delos H. Kelly Ed., *Deviant Behavior. A Text-Reader in the Sociology of Deviance*, second edition, New York, St. Martin's Press, 1984, pp. 125-131 *apud* Rădulescu, S., M., *Op. cit.*, 1999, p. 142.

⁵⁰⁵ Banciu D., *Op. cit.*, 2005, p. 137.

⁵⁰⁶ *apud* Chișea, F., *Op. cit.*, 1996, p. 126.

⁵⁰⁷ Banciu, D., *Op. cit.*, 2005.

⁵⁰⁸ Chișea, F., *Op. cit.*, 1996, p. 127.

tamentul conformist se însușește prin interiorizarea normelor care se aplică, încă din copilărie, în etapa de socializare primară și apoi pe tot parcursul vieții. Privind „în oglindă” același mecanism se petrece și în cazul adoptării comportamentului delinvențional, acesta fiind inoculat de mediul în care persoana se dezvoltă sau petrece cea mai mare parte a timpului.

O a treia variantă, considerăm, poate fi dată de opțiunea persoanei, la un moment dat, de a încerca și trecerea de la grupul care respectă regulile ori valorile conforme normelor la un alt grup, cel care promovează norme și valori opuse dar care îi satisfac mult mai repede și mai bine atingerea propriilor obiective. Trecerea de la un grup la altul poate fi motivată de gradul în care persoana face față presiunilor sociale ori de rezistența internă la frustrare. Mai putem lua în considerare nivelul aspirațiilor personale și posibilitatea sau realismul realizării lor ori chiar nivelul de pregătire sau instrucție care îi poate conferi sau nu realizarea propriilor dorințe. Nu dorim să intrăm în sfera altor teorii explicative ale devianței, dar așa cum sublinia un alt autor⁵⁰⁹ „există reguli de conduită mai mult sau mai puțin divergente care guvernează situația particulară în care se găsește un individ; astfel normele de conduită ale grupului din care face parte îi oferă o soluție la situația sa particulară, în timp ce normele altui grup îi sugerează un răspuns opus”:

Teoria explicativă în cazul asociațiilor diferențiale certifică realitatea și veridicitatea modurilor de constituire a rețelelor sau grupurilor infracționale, în special cele privind crima organizată. Lipsa mijloacelor de realizare socială și versatilitatea infractorilor determină anumite persoane – au fost semnalate astfel de situații – să intre în diferite grupuri infracționale care se ocupă cu vânzarea de droguri sau cu racolarea de persoane în vederea practicării prostituției; aceste persoane pot proveni din medii familiale dezorganizate, cu nivel socio-cultural scăzut și educație precară pentru care inserția socială este dificilă, iar accesul la un astfel de grup este facil; chiar modelul familial poate constitui o „pistă de lansare” și o încuviințare tacită sau chiar încurajare pentru practicarea unor astfel de activități.

Nu de puține ori, poate avea loc chiar o „evoluție” a persoanei, ca din simplu membru al unei rețele criminale aceasta să se transforme în conducător sau exploator. Semnalăm situația inedită a victimei traficului de persoane care devine traficant ori exploator, sau situația consumatorului de droguri care se transformă în dealer, sau chiar hoțul care își organizează propria rețea de furnizare și de distribuție a obiectelor furate ori cazul cerșetorului care își trimite copiii să cerșească – toate acestea în urma învățării prin proprie experiență a mecanismului prin care activitatea ilicită are "succes". Dacă inițial delinquentul era un „supus” al grupului la care a aderat se poate ca, la rândul lui să își formeze propriul grup care să ademenească persoane neintegrate social sau dimpotrivă integrate, dar nu suficient și nemulțumitor.

⁵⁰⁹ Sellin, T., *Culture Conflict and Crime*, New York, Social Science Research Council, 1938 *apud* Banciu, D., *Op. cit.*, 2005, p. 139.

Abordării teoretice mai-sus descrise îi corespunde în fapt, cazul unei tinere pe care am cunoscut-o personal, încă din anul 2004 prin bunăvoința doamnei Mariana Petersel – Președintă și membră fondatoare a Asociației „Generație Tânără” din Timișoara, asociație care a preluat-o – minoră fiind – încă din timpul desfășurării procedurilor judiciare pentru anchetarea cazurilor în care ea a fost victimă a diferitelor infracțiuni, cu precădere a celor de trafic de persoane prin exploatare sexuală. Procedurile judiciare au vizat depistarea și anchetarea răufăcătorilor – inculpați și învinuiți și depistarea victimelor infracțiunilor, scoaterea de sub exploatare precum și oferirea de protecție și asistență de care aveau nevoie. Cazul minorei a fost complex, chiar și în anul 2009, derulându-se în justiție un proces în care tânăra s-a constituit parte civilă pentru dezdăunarea ei de către cei care au exploatat-o sexual în Italia, dar și de către statul nostru, acțiune aflată pe rolul Tribunalului Bihor.

Odată intrată într-un astfel de grup, victima poate să găsească împlinirea dorințelor sale și să activeze în cadrul grupului, poate să renunțe – dar nu cu ușurință la actele infracționale, sau poate „cu succes” să devină un conducător al grupului în care a intrat sau pe care și l-a întemeiat. Oricare dintre situațiile posibile enumerate depind într-adevăr atât de cauze externe dar și de potențialul persoanei de a se adapta asocierii pentru care a optat.

Teoria asociațiilor diferențiale își găsește corespondent într-una din situațiile surprinse cu multă iscusință de organele judiciare în perioada 2003-2005 în orașul Salonta (al doilea ca număr de locuitori din județul Bihor, cu o populație mai mult de 50% de maghiari, restul fiind români, romi, slovaci, germani, ucraineni, evrei, italieni și 4 alte etnii, situat la o distanță de 14 km de frontiera României cu Ungaria); cazul pe care dorim să îl exemplificăm este amplu expus în cuprinsul prezentei lucrări și se regăsește la paginile 115 – 120 ale prezentei lucrări, referindu-se la 2 persoane denumite fictiv D2 și D3, cazul lor fiind denumit de anchetatorii *Brigăzii de Combatere a Criminalității Organizate din Oradea, „Operațiunea VIA MILANO”*.

3.5. Teoria conflictelor de cultură

În demersul nostru explicativ de a motiva existența din punct de vedere social a mecanismelor care determină existența și proliferarea traficului de persoane abordăm o altă teorie sociologică asupra devianței, și anume „Teoria conflictelor de cultură” sau a „conflictelor culturale” al cărei cel mai cunoscut reprezentant este Thorsten Sellin⁵¹⁰. El face distincție între norma edictată de autoritatea statală – normă care în mod firesc ar trebui doar ea să primeze și norma grupului care contravine celei dintâi și care prin respectare, aplicare și promovare dă naștere conflictelor între cultura domi-

⁵¹⁰ Sellin, T., *Culture Conflict and Crime*, New York, Social Science Research Council, 1938 *apud* Banciu, D., *Op. cit.*, 2005, p. 139.

nantă și culturile grupurilor criminale. „Există conflicte între norme – subliniază Sellin – întrucât există reguli de conduită mai mult sau mai puțin divergente care guvernează situația particulară în care se găsește un individ; astfel normele de conduită ale grupului din care face parte îi oferă o soluție la situația sa particulară, în timp ce normele altui grup îi sugerează un răspuns opus”⁵¹¹. Teoria explică în principal comportamentul deviant al unor persoane care obișnuite fiind cu un anumit grup social caracterizat de o anumită cultură și norme de conduită, din varii motive au fost nevoite să se integreze sau să intre în contact cu alte grupuri, cu alt tip de societate și cu alte valori culturale. Dacă schimbarea mediului cultural a fost inițial abordată de Frederic M. Trasher prin prisma fenomenului migraționist „cercetările întreprinse de Trasher au reliefat faptul că fenomenul de delincvență din Chicago era mai frecvent în comunitățile sărace de imigranți, îndeosebi printre minorii născuți din părinți imigranți”⁵¹², aspect semnalat și într-o altă cercetare⁵¹³ asupra copiilor imigranților care aveau aceeași situație economică și socială cu părinții lor, dar delincvența nu era motivată decât prin conflictele de cultură.

Sellin observă că infracțiunea este o consecință a „transmisiei” și a „conflictelor culturale” existente între diferitele categorii și grupuri din societate, iar conflictele sociale apar ca „produse naturale ale diferențierii sociale”. Varietatea grupurilor sociale determină o varietate de moduri de viață, fiecare caracterizate „prin anumite particularități ale relațiilor lor sociale și prin înțelegerea greșită sau prin nerecunoașterea normelor sociale și a codurilor culturale caracteristice altor grupuri”⁵¹⁴. Conflictele pot apărea când codurile culturale intră în contact cu arii culturale contagioase fiind invadate de acestea, ori când un grup *înghite* normele sociale și juridice ale altui grup sau când se părăsește propriul grup cultural și se intră într-un altul. Abandonarea propriului grup și a codurilor de conduită urmare unui conflict este considerată de alte grupuri ceva anormal sau ilicit.

Într-o altă ordine de idei Sellin a apreciat că rata delincvenței crește odată cu creșterea numărului de contradicții între obiceiurile, valorile și normele unui grup și normele oficiale, legale – ipoteză de altfel testată în cercetările sale și pe care o apreciem ca potrivită în explicarea unor maniere în care se desfășoară traficul de persoane sau anumite elemente componente ale infracțiunii de trafic.

Deși teoriei conflictelor de cultură i s-a reproșat că nu explică mecanismele psihosociale prin care contradicțiile dintre codurile culturale și normele de conduită determină apariția unor conduite infracționale la indivizii din cadrul aceleiași culturi sau din culturi diferite considerăm că ea atrage atenția posibilității manifestării unei

⁵¹¹ *Ibidem*.

⁵¹² Chișea, F., *Op. cit.*, 1996, p. 128.

⁵¹³ Stănoiu, R., M., *Criminologie*, vol. I, Ed. Oscar Print, București, 1995, p. 192, *apud* Chișea, F. 1996, *Op. cit.*, p.128.

⁵¹⁴ Chișea, F., *Op. cit.*, 1996, p. 129.

situații periculoase, poate predictibile, dar pe care persoanele o ignoră sau speră că nu li se va întâmpla chiar lor, prin abandonarea unor credințe și valori și trecerea la altele, reflectate în coduri culturale diferite, chiar opuse.

Relevant teoriei conflictelor de cultură este cazul unui cetățean olandez pe care autoritățile române l-au judecat și pedepsit pentru săvârșirea infracțiunii de trafic de minori. Apreciem cazul pe care îl vom prezenta în continuare ca semnificativ pentru diferențele culturale existente între România și Olanda în privința sexualității. În primul rând este cunoscut faptul că prostituția este legalizată în Olanda, dar mai este cunoscut și faptul că piața sexuală olandeză oferă și o gamă largă de servicii sexuale; în studiul întreprins am întâlnit și un caz în care un cetățean olandez a venit în România și a încercat să întrețină relații sexuale cu minori de același sex, dar autoritățile române s-au sesizat și, urmare acțiunilor judiciare acesta a fost prins și trimis în judecată.

Starea de fapt, cuprinsă în rechizitoriu întocmit de organele judiciare și de Centrul Zonal de Combatere a Crimei Organizate și Antidrog Oradea la nivelul anului 2003 arată că un cetățean olandez, care obișnuia să vină periodic în România, începând cu anul 1999 a fost prins prin metode specifice și pus sub acuzare pentru faptele sale. Urmare anchetelor desfășurate, inclusiv cu sprijinul specialiștilor din cadrul Direcției Județene de Asistență Socială și Protecția Copilului Bihor s-a descoperit că acesta, încă din anul 2000 venea în Oradea și, în schimbul unor sume de bani, ori a produselor alimentare ori de îmbrăcăminte, obișnuia să practice acte de perversiune sexuală și relații sexuale cu minori. Minorii, proveneau din rândul copiilor străzii, ori ai celor fugiți de acasă, care dormeau prin diferite locuri (Gara Centrală din Oradea, Cimitirul Olosig, barăci etc.) și care își câștigau existența practicând cerșetoria.

În concret, cetățeanul olandez apela la un copil al străzii – poreclit Elvis – care îl punea în legătură cu minori, despre care era sigur că se vor supune oricăror fapte pentru beneficii bănești sau materiale (de regulă, fetele practicând prostituția) – ultima oară acceptând minori de 12, 13 și respectiv 16 ani, atât fete cât și băieți, iar față de ultimul băiat manifestând și comportament violent. Autoritățile române au considerat că fapta cetățeanului olandez, despre care s-a descoperit că fusese de șapte ori până atunci în România (precizăm că acesta era născut în anul 1976, avea studii liceale, stagiul militar nesatisfăcut și era muncitor calificat) de a recruta persoane cu vârsta cuprinsă între 12 și 16 ani prin constrângere morală – profitând de situația lor materială și exploatând nevoia evidentă în care se aflau minorii, cerșetori-copii ai străzii – prin oferirea și darea de bani și alte foloase, prin abuz de autoritate – prin aceasta înțelegându-se abuzarea de prestigiul de care se bucură un cetățean străin, îmbrăcat îngrijit față de niște copii ai străzii lipsiți de mijloacele elementare de existență pe care le câștigă prin cerșit – sau alteleori prin violență, scopul urmărit și atins fiind acela al exploatarea sexuală, fiind încălcate drepturile și libertățile fundamentale ale minorilor întrunește elementele constitutive ale

infracțiunii de trafic de minori prevăzută de articolul 13 alin. 1, 2 și 3 din Legea 678/2001 și astfel și a fost trimis în judecată la data de 01.08.2003.

3.6. Teoria etichetării

Inclusă și elaborată în cadrul teoriilor comprehensive ale devianței, explică printr-o manieră interacționistă la nivel social, comportamentele umane. Astfel, individul, prin statutul și rolul social pe care le adoptă poate veni în contradicție cu expectanțele, societatea fiind de fapt reperul sau referința pentru ceea ce acesta face sau spune. În acest caz, nici nu ar avea importanță acțiunile umane privite singular și obiectiv, ele fiind evaluate și catalogate, în fapt „etichetate”, prin prisma reacției sociale în activități „normale” sau deviante. Teoria etichetării îi are ca reprezentanți principali pe F. Tannembaum, K.T. Erikson, E. Lemert și H. Becker iar cea mai bună analiză a delincvenței o reprezintă „investigarea interacțiunii indivizilor într-un anumit context sociocultural și normativ, delincvența fiind o însușire conferită acelui comportament de către indivizii care dețin puterea și influența.”⁵¹⁵

Devianța în general și delincvența în mod special, conform lui Howard S. Becker este instrumentul de protecție pe care clasa socială deținătoare a puterii îl elaborează pentru a-și proteja propriile interese. Astfel, interacțiunea socială se manifestă între „grupurile sociale care creează devianță, inventând reguli a căror încălcare constituie devianță și aplică aceste reguli anumitor indivizi, pe care îi desemnează ca fiind niște *outsideri*”⁵¹⁶. Putem deduce astfel că actul în sine săvârșit poate fi considerat deviant într-un anumit sistem social, precum tot atât de sigur, poate fi considerat dezirabil într-un altul, totul depinzând de relativismul aprecierii și dorința clasei dominante de a stabili reperele, valorile și normele sociale. În acest context se poate exemplifica: aprecierea ca venală și pedepsirea de către legislația românească a faptelor de procurare a surselor de existență prin întreținerea de relații sexuale, spre deosebire de societatea olandeză care nu incriminează asemenea conduite, ci aprobă existența lor, economia realizând venituri din practicarea lor, iar legalitatea prostituției în *Țara cantoanelor, lalelelor, sexului sau a ierbii*⁵¹⁷ este un fapt de notorietate în Europa (s.n.). Acest aspect relevă ceea ce Becker numea „un model secvențial al devianței [...] postulând că ea se construiește (sau se descompune) etapă cu etapă în formarea judecării care stabilește o legătură între act, natura sa și intenția pe care o putem imputa celui care îl realizează”⁵¹⁸, deci etichetarea nu poate fi niciodată definitivă, întrucât circumstanțele în care fapta este

⁵¹⁵ Chipea, F., *Op. cit.*, 1996, p. 135.

⁵¹⁶ Becker, H., S., *Outsiders – Studies in the Sociology of Deviance* (second edition), New York, The MacMillan Company, 1963, *apud* Banciu, D., *Op. cit.*, 2005, p. 145.

⁵¹⁷ *cf.* <http://209.85.135.132/search?q=cache:k9KSGjwFkgJ:www.vivi.ro/blog/%3Fp%3D315+prostituția+in+Olanda&hl=ro&ct=clnk&cd=2&gl=ro>, consultat la data de 04.08. 2009.

⁵¹⁸ Ogien, A., *Op. cit.*, 2002, p. 131.

comisă pot deveni interpretabile. „Secvențialitatea” devianței și implicit aprecierea ei ca atare prin prisma reacției sociale a fost remarcată de Becker din mai multe perspective (patru ca număr): devianța este o calitate a unui act pe care o stabilește judecata (gândirea umană – s.n.); devianța face parte dintr-o activitate colectivă în cadrul căreia individul își îndeplinește rolul supunându-se unor obligații proprii; individul devine deviant printr-un proces „care se poate asemana cu angajarea într-o carieră: cel ce face acest lucru își înscrie o parte din viață într-un mediu organizat”⁵¹⁹ cu asumarea de poziții ierarhice; limitele și criteriile devianței sunt stabilite, după Becker, de „antreprenorii morali” adică acele persoane care au un statut ce le conferă dreptul la stabilirea și stabilitatea normalității. În această ordine de idei, cele două categorii sociale antagoniste – au fiecare o motivație a acțiunilor lor, justă în propriul sistem de referință, respectiv non-devianții pot înțelege mobilurile nerespectării normelor, iar devianții pricep „jena și necazul”⁵²⁰ pe care le provoacă – participă la definirea devianței și stabilirea ordinii sociale.

Ceea ce devine interesant în cadrul fenomenului de etichetare socială este reacția sau mai bine-zis contra-reacția delincvenților care poate fi una de conformare și însușire a „etichetei” sau dimpotrivă, de respingere, „adoptând comportamente noi, adoptând așa-numite *tehnici de neutralizare*.”⁵²¹

O reacție socială puternică față de anumite acte deviante duce, după cum observa istoricul și sociologul american de origine austriacă F. Tannenbaum, la stigmatizarea socială a indivizilor ce au săvârșit acele acte. Damnarea este însă relativă, din perspectiva teoriei etichetării, fiind dependentă doar de reactivitatea socială și de interesele celor ce dețin puterea care astfel devin deranjați de nerespectarea normelor și standardelor fixate de ei. Prin urmare deviantul social, chiar dacă – obiectiv – i s-ar aprecia încălcarea ca nefiind atât de gravă, este considerat tot un pária, pentru că odată etichetat el devine un stigmatizat, un *outsider*, care nu va reuși să demonstreze contrariul indiferent ce ar face, pentru că ar fi un singur individ contra unui sistem social. În raport cu etichetarea, care poate fi deranjantă în cadrul diferitelor grupuri sociale dar poate fi tolerată, apare o altă ipostază în care se regăsesc unii indivizi, dar pe care majoritatea nu o poate tolera și care a fost denumită de literatura de specialitate⁵²² cu termenul de stigmat. În accepțiunea autorului, individul este caracterizat de identitatea socială pe care în mod firesc i-ar da-o rolul și propriul status social, formată din identitatea virtuală care reflectă ceea ce societate consideră că trebuie să fie – și identitatea reală care oglindește adevăratele caracteristici ale individului. Goffman surprinde cu o mare finețe ipostazele sociale în care s-ar putea manifesta indivizii și în funcție de efectele sociale

⁵¹⁹ Becker, H. S., 1963 *apud* Ogien, A., *Op. cit.*, 2002, p. 131.

⁵²⁰ *Ibidem*.

⁵²¹ *Ibidem*, p.136.

⁵²² Goffman, E., *Stigmat*, Minuit, Paris, (1963) 1975, *apud*. Ogien, A, *Op. cit.*, 2002, pp. 134-135.

ale comportamentelor umane îi delimitează în stigmatizați și stigmatizabili. Diferența de grad este dată, în concepția lui Goffman de lejeritatea cu care stigmatul poate fi ascuns sau mascat; astfel, cele greu de ascuns precum „diformitățile fizice, culoarea pielii, deficiențe verbale etc. [...] îl fac pe individ o ființă discreditată, iar acele deficiențe, care dimpotrivă sunt știute doar de persoana în cauză și despre care consideră că le-ar putea ascunde, ca de exemplu alcoolismul, toxicomania, boala mentală, trecutul judiciar, defect moral sau psihic, deficiență rușinoasă etc. fac din individ o persoană discreditabilă [...] deși pentru a poseda un stigmat nu este o condiție suficientă pentru a produce un deviant: tipul de raport social în care este fixat stigmatizatul poate face ca el să fie perceput ca atare”⁵²³.

În acest context teoretic al conturării identității sociale a individului considerăm elocventă prezentarea unui aspect din cazurile studiate în materia traficului de persoane. Cazul se referă la numita A. (n.1986), care la data la care facem referire (2002) era minoră, căsătorită fiind cu B – cercetată de organele judiciare în stare de libertate (fiind însărcinată), pentru săvârșirea infracțiunii prevăzute la art. 328 Cod penal cu denumirea marginală „Prostituția”. Ulterior printr-un Rechizitoriu al DIICOT – Serviciului Teritorial Oradea a fost trimisă în judecată (pentru practicarea prostituției). În baza actului de sesizare a instanței, a acuzațiilor aduse și a desfășurării procesului penal, pentru A. (de sex feminin) instanța a pronunțat o pedeapsă privativă de libertate, a cărei executare a fost efectuată parțial, având în vedere circumstanțele personale ale făptuitoarei și conform prevederilor legale.

În urma derulării unei părți din cercetarea științifică proprie – *povestea vieții – interviul* – desfășurate în toamna anului 2008 în cadrul Penitenciarului Oradea cu persoana lipsită de libertate A., aceasta a afirmat – contrar celor expuse în rechizitoriul mai-sus amintit, că nu s-a prostituat, cu atât mai mult cu cât era și căsătorită cu cel care a organizat – conform spuselor ei – respectiv B., întreaga activitate infracțională de prestare de servicii sexuale plătite, proxenetism și trafic de persoane.

Justiția este cea care, în urma probelor de la dosar ori și/sau administrate a apreciat practicarea de către minora A. a prostituției.

Cu toate acestea, dorim să expunem un alt aspect și anume cel al mecanismului social care a generat un precedent în organizarea activității de trafic de persoane derulat de B. (soț cu A. – sex feminin) – (cazul l-am descris pe larg în cuprinsul prezentei lucrări, respectiv la paginile 115-120). Astfel, B. a cunoscut-o pe minora A. în cursul anului 2002. Aceasta frecventa unitatea de învățământ din aceeași comunitate urbană în care locuia și B, localitate de dimensiuni mici, nicidecum municipiu, dar de frontieră. Din spusele lui B. – cu care am discutat tot în toamna anului 2008 în Penitenciarul Oradea, unde și el executa pedeapsă privativă de libertate pentru săvârșirea infracțiunii de trafic de persoane – a cunoscut-o în Stația CFR pe A., pe peron. Ulterior, a întâlnit-o din nou într-o discotecă și a aflat de la

⁵²³ *Ibidem*, pp. 134-136.

un amic că este prostituată, lucru care nu l-a deranjat, chiar mai mult, au devenit prieteni foarte buni, petrecând mult timp împreună. Fiind amândoi tineri, ea elevă, el neavând surse de venit decât furturile din locuințe, la care, după spusele lui – renunțase – s-au gândit în a-și asigura existența prin organizarea de activități de proxenetism. Menționăm că printre colegii de școală ai lui A. pe care, de altfel, îi știa cel puțin „din vedere” se afla și o fată de-o vârstă cu ea, dar ale cărei preocupări erau mult mai diversificate decât ar fi fost socialmente dezirabil raportat mai ales la vârstă. În această ordine de idei, eleva, colegă de școală cu A., minoră avea manifestări care erau de notorietate în acea unitate de învățământ, pe care noi (n.a.) le apreciem ca fiind posibile manifestări ale unei patologii, nicidecum ale teribilismului vârstei adolescente, respectiv, conform spuselor lui A., tânăra elevă „obișnuia ca în pauzele dintre ore să întrețină relații sexuale cu diverși băieți din școală, de regulă în toaleta școlii și nu o interesa dacă obținea vreun folos de pe urma acestora”. Considerăm comportamentul tinerei, așa cum a fost descris, ca înscriindu-se în categoria patologiilor sexuale.

În opinia noastră, acest comportament, indiferent dacă era motivat sau nu de beneficii materiale, a avut ca efect etichetarea adolescentei ca fiind o persoană cu moravuri ușoare, aspect de altfel dovedit ulterior, întrucât a acceptat practicarea prostituției sub forma organizată de cei doi proxeneți). Așadar cei doi, B. și A. i-au propus minorei să se prostitueze, sub protecția lor, spunându-i însă, că este mult mai bine să ceară și bani de la clienți și să nu mai întrețină relații sexuale gratuite.

Am făcut referire la minora A. și la colega ei de școală pentru a arăta cum etichetarea produce efecte sociale: în baza acesteia a avut loc acțiunea de racolare în vederea exploatarei sexuale. Ulterior, A. a ajuns să practice proxenetismul împreună cu soțul ei asupra minorei – colegă de școală și asupra multor minore pe care le-a exploatat și chiar vândut și în afara României. Urmare acestor fapte, A. executa în decursul anului 2010 pedeapsa privativă de libertate pentru săvârșirea infracțiunii de trafic de persoane. Menționăm că și B. execută în prezent pedeapsă privativă de libertate și pentru săvârșirea infracțiunii de trafic de persoane, săvârșită împreună cu A.

Se poate cu ușurință observa cum etichetarea socială a funcționat, A. – cunoscând practicile colegei sale a supus-o exploatarei.

Activitatea infracțională este reală – cei doi soți (A. și B.) fiind incriminați pentru săvârșirea infracțiunilor de trafic de persoane minore prin exploatare sexuală – și este descrisă în actul de sesizare a instanței de judecată, respectiv într-un Rechi-zitoriu D.I.I.C.O.T.-Serviciul Teritorial Oradea, 2005.

CAPITOLUL IV

EVALUAREA

FENOMENULUI TRAFICULUI DE FIINȚE UMANE

4.1. Considerații

Evaluarea fenomenului traficului de ființe umane reprezintă o problemă dificilă de abordat datorită complexității și subteranității lui. Vom aborda evaluarea fenomenului în funcție de mai multe criterii, respectiv, criteriul principal al *modului* sau *modalităților* concrete în care traficul de persoane are loc și două criterii secundare, respectiv cel al *perioadei* sau *timpului* în care se petrece și cel al *locului* în care se desfășoară.

Un prim criteriu utilizat vizează *modul* sau *modalitățile* prin care traficul are loc, respectiv vom evalua traficul de persoane ce implică exploatare sexuală, exploatare prin muncă sau servicii, obligare la reprezentări pornografice și prelevare ilegală de organe și celule umane.

Un alt doilea criteriu fiind cel al *locului* de desfășurare a traficului vom aprecia *traficul internațional de persoane*, respectiv pe cel de nivel european și mondial; luând ca arie geografică teritoriul României, vom evalua traficul *intern* de persoane.

4.2. Evaluarea traficului de ființe umane la nivel internațional

În prezentul subcapitol dorim să evaluăm fenomenul traficului de persoane care a avut loc și se petrece la nivel internațional, regional sau mondial; vom utiliza date și statistici ale diferitelor instituții publice sau private, care au monitorizat în timp fenomenul.

Diversitatea *modalităților* concrete în care traficul se manifestă generează dificultăți în evaluarea lui exhaustivă; vom proceda la stabilirea unui reper teoretic pentru exemplificarea modalităților în care poate fi întâlnit; astfel expunem conținutul traficului de ființe umane, universal-acceptat⁵²⁴ ca fiind: *recrutarea, transportul, transferul, adăpostirea sau primirea de persoane, prin amenințare de recurgere*

⁵²⁴ Cuprinsă în art. 3 alin. 1 lit. a) din *Protocolul privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate*, ratificată de Parlamentul României prin Legea 565/2002 *apud* Ghid de prevenire a traficului de ființe umane, România – 2004 (coord. Druță, N. – Parteneri pentru Schimbare, Timofticiuc, E. – AIDRom), București, 2004, p. 3.

sau prin recurgere la forță ori la alte forme de constrângere, prin răpire, fraudă, înșelăciune, abuz de autoritate sau de o situație de vulnerabilitate ori prin oferta sau acceptarea de plăți ori avantaje pentru a obține consimțământul unei persoane având autoritate asupra alteia, în scopul exploatării, dar și pe cel românesc: „obligarea la practicarea prostituției, la reprezentări pornografice în vederea producerii și difuzării de materiale pornografice sau alte forme de exploatare sexuală”, prin exploatare prin muncă sau servicii, prin sclavie sau practici asemănătoare sclaviei, prin prelevare ilegală de organe sau prin „efectuarea unor asemenea activități prin care se încalcă drepturi și libertăți fundamentale ale omului”⁵²⁵.

Am optat să expunem cele două accepțiuni, cea internațională și cea națională, întrucât considerăm că definiția românească este mai complexă, conținând și o modalitate generică de trafic, respectiv *efectuarea unor asemenea activități prin care se încalcă drepturi și libertăți fundamentale ale omului*.

Teritorialitatea traficului este un alt parametru, existând atât trafic intern cât și internațional, despre acesta din urmă afirmându-se că este „cel mai laborios organizat, derulat de rețele periculoase și greu de combătut”⁵²⁶ – iar depistarea și anihilarea lui este mai dificilă.

De asemenea și lupta antitrafic este complexă, fiind implicate autorități publice naționale, internaționale, precum și organisme neguvernamentale; implicit și datele și statisticile despre trafic, de regulă Rapoarte anuale, devin în ce mai elaborate, conținând categorii de victime, vârstele acestora, zonele de proveniență, precum și rezultatele unor studii, evaluări ale sectoarelor de risc, capitole/teme precum:

„6. FINANCIAL INVESTIGATIONS

6.1. Introduction

6.2. Financial investigations, illegally obtained profits and confiscation

6.2.1. What is financial investigation?

6.2.2. What are illegally obtained profits?

sau

7. THE PUBLIC PROSECUTION SERVICE AND PROSECUTION

sau

8.7. Points of attention and bottlenecks when dealing with exploitation outside the sex industry, sau

9. TRAFFICKING IN HUMAN BEINGS FOR THE PURPOSE OF ORGAN REMOVAL, sau

10. RECOMMENDATIONS”⁵²⁷.

⁵²⁵ Art. 2 alin. 1, pct. 2, lit.c) și e) din Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, publicată în M. Of., P.I. nr. 783 din 11 decembrie 2001, cu modificările și completările ulterioare.

⁵²⁶ Ghid de informații și bune practici în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane, LADO Satu Mare, CRPP Satu Mare, 2008, p. 17.

⁵²⁷ *Trafficking in Human Beings – Fifth Report of the Dutch National Rapporteur – 2008*, Dettmeijer-Vermeulen, C., E. – *Dutch National Rapporteur on Trafficking in Human Beings*, Boot-Matthijssen,

Exemplele anterioare de titluri ori subtitluri sunt cuprinse în *al 5-lea Raport al Național Olandez în materia Traficului de Ființe Umane*⁵²⁸ din anul 2008. În cuprinsul lui există date despre evoluția fenomenului, începând cu anul 2001. Olanda, prin rapoartele naționale deține o performanță gestionare a datelor despre traficul de ființe umane, iar faptul că prostituția este legalizată, implicit există și situații comparative ale celor două realități sociale; deși prostituția este legalizată, există și fenomenul traficului de persoane,: „O.N.U. estimează că profiturile obținute de traficanți se situează între primele trei surse de venituri din crima organizată, alături de traficul de droguri, cu care uneori traficul de persoane se interferează, și traficul de arme.”⁵²⁹.

O situație particular creată de flagelul criminalității, a fost semnalată în Amsterdam, în anul 2008 când primarul acestuia a considerat că se impuneau anumite măsuri întrucât rata infracționalității crescuse foarte mult. Comportamentele deviante au perturbat ordinea socială determinând autoritățile să intervină. Mass media a relatat în articolul *Amsterdamul închide jumătate din Cartierul Roșu*⁵³⁰:

„Măsurile anunțate de primărie se referă la bordeluri, sex-shopuri și la cafenelele cu marijuana. Planul autorităților a fost făcut public sâmbătă, fiind mult mai dur decât ceea ce se aștepta până acum. Primarul a anunțat că vrea în acest fel să lovească în crima organizată care își desfășoară acțiunile sub paravanul afacerilor legale. Numărul «vitrinelor» în care prostituatele se oferă va fi redus de la 482 la 243, iar jumătate din cele 76 de cafenele cu marijuana vor fi închise. Patronii de coffee-shopuri și prostituatele au protestat imediat, susținând că în acest fel drogurile și comerțul cu sex vor trece în economia subterană.

Consiliul local al orașului a anunțat însă că vizează și alte stabilimente care contribuie la decăderea centrului Amsterdamului: teatrele cu spectacole de sex, minimarketurile, magazinele de suveniruri și cele de telefoane. Oficialii susțin că în spatele unor astfel de magazine se ascund de fapt traficanții de droguri și de carne vie. «Spălarea de bani, extorcările și traficul de ființe umane sunt lucruri pe care nu le vezi la suprafață, dar care afectează oamenii din oraș. Vrem să luptăm împotriva acestui flagel», a declarat adjunctul primarului, Lodewijk Asscher. «Putem să avem în continuare sex și droguri, dar într-o manieră care să arate că orașul este sub control», a precizat el. Primăria vrea să investească 39 de milioane de euro pentru a atrage hoteluri, butikuri și restaurante în zona eliberată astfel.”⁵³¹.

M., van Dijk, E., M., H., van Ellemeet, de Jonge H., Koster, D., A., C., Smit. M., 2008, în *Contents* (Tabla de materii), pp. III-VIII.

⁵²⁸ *Idem*.

⁵²⁹ Ștefăroi, N., Onu, E., Luca, S., Tărniceriu, R., D., Dublea, A., Luca, *Fenomenul traficului de ființe umane*, în Mateuț, G. ș.a., *Op. cit.*, Asociația Magistratilor Iași, Asociația Alternative Sociale, 2005, p.16.

⁵³⁰ Cernahoschi, L., *Amsterdamul închide jumătate din Cartierul Roșu*, în *cotidianul.ro* din 07.12.2008, cf. http://209.85.129.132/search?q=cache:QwbN-9z4wdoJ:www.cotidianul.ro/amsterdamul_inchide_jumatate_din_cartierul_rosu-66890.html+primarul+din+Amsterdam+sa+inchida+jumatate+din+bordeluri&cd=3&hl=ro&ct=clnk&gl=ro&client=firefox-a, consultat la data de 17.09.2009.

⁵³¹ *Idem*.

Considerăm că s-a exercitat un dublu control social, pe de o parte cel exterior, al autorităților, dar și un control interior, acțiunea fiind determinată de dorința umană a edilului Amsterdamului de a consolida și recunoaște valorile sociale: *putem să avem în continuare sex și droguri, dar într-o manieră care să arate că orașul este sub control*.

Apreciem că situația reală din anul 2008 din Amsterdam a fost una tipic anomică, în sensul că a apărut un dezechilibru puternic între *forțele interioare ale indivizilor* – sensibilitate, dorințe, pasiuni și *forțele exterioare* – *cantitatea de bunuri economice, respectabilitate, putere, renume etc.*⁵³², iar întrucât „sensibilitatea noastră este prin ea însăși, o prăpastie fără fund, pe care nimic nu o poate umple”⁵³³ pentru reglarea acestor dezechilibre au intervenit forțe exterioare cu rol de putere reglatoare „care să joace pentru nevoile morale același rol pe care îl exercită organismul pentru nevoile fizice.”⁵³⁴

Un aspect care a îngreunat evaluarea traficului de persoane a fost lipsa unui cadru legislativ unitar și internațional în materie, deși mai existaseră tratate, convenții, acorduri în domeniu – de exemplu: *Convenția Națiunilor Unite pentru reprimarea traficului cu ființe umane și a exploatării prostituției semenilor*⁵³⁵; crearea lui reală a început abia în anul 2000 odată cu adoptarea la nivel internațional a principalul tratat cu vocație universală și cu caracter specializat: *Convenția Națiunilor Unite din 15 noiembrie 2000 împotriva criminalității transnaționale organizate*⁵³⁶ și a protocoalelor adiționale: „[a]ceastă nouă dimensiune a criminalității organizate a mobilizat statele în sensul focalizării eforturilor pentru combaterea acestui flagel [inclusiv cel al traficului de persoane], sens în care, la Palermo, între 12-15 decembrie 2000, peste 120 de state membre ale Organizației Națiunilor Unite au semnat *Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate și Protocoalele anexe acesteia*.”⁵³⁷

Practic, acest moment a declanșat, de la nivel internațional crearea de cadre normative și instituționale naționale în spiritul noii Convenții și Protocoalelor sale, întrucât statele membre O.N.U. au devenit „[conștiente] de amploarea criminalității organizate, care în ultimul deceniu a luat proporții, precum și de faptul că eforturile naționale nu sunt suficiente pentru combaterea acestui fenomen”⁵³⁸.

⁵³² Chipea, F., *Op. cit.*, Editura Cogito, Oradea, 1996.

⁵³³ Durkheim, É., *Despre sinucidere*, Institutul European, Iași, 1993, p.200 *apud* Chipea, F., *Op. cit.*, p. 103.

⁵³⁴ *Ibidem*.

⁵³⁵ Aprobată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite prin Rezoluția 317 (IV) din 2 decembrie 1949. Intrată în vigoare la 25 iulie 1951, conform dispozițiilor art. 24. România a aderat la *Convenție* la 15 februarie 1955.

⁵³⁶ Adoptată la New York la 15 noiembrie 2000 și deschisă spre semnare la Palermo – Italia la 12 decembrie 2000 *apud* Mocuța G., *Criminalitatea organizată și spălarea banilor*, Noul Orfeu, 2004, p. 26.

⁵³⁷ Mocuța G., *Criminalitatea organizată și spălarea banilor*, Noul Orfeu, 2004, p. 26.

⁵³⁸ *Ibidem*.

Precizăm că și țara noastră a semnat Convenția de la Palermo⁵³⁹ în data de 14 decembrie 2000, semnată din partea României fiind domnul Mocuța Gheorghe⁵⁴⁰.

Așadar, amploarea fenomenului s-a semnalat la nivelul Organizației Națiunilor Unite, deschizându-se spre semnare la 12.12.2000 în Palermo, în prezența Secretarului General Kofi Annan și a Înalților reprezentanți ai peste 35 de state. *Convenția* anterior menționată antamată de afirmația: „[...] ținând cont de faptul că, în ciuda existenței unor diferite instrumente internaționale care cuprind reguli și dispoziții practice vizând lupta împotriva exploatarei persoanelor, în special a femeilor și a copiilor, nu există nici un instrument universal care să se refere la toate aspectele traficului de persoane, îngrijorate de faptul că, în lipsa unui astfel de instrument, persoanele vulnerabile în fața acestui trafic nu vor fi protejate suficient, [...] Adunarea generală a decis să creeze un comitet interguvernamental special cu conținut nelimitat, însărcinat cu elaborarea unei convenții internaționale generale împotriva criminalității transnaționale organizate și cu examinarea, dacă este cazul, a elaborării unui instrument internațional de luptă împotriva traficului femeilor și al copiilor, convinge că faptul [...] va ajuta la prevenirea și combaterea acestui tip de criminalitate [...]”⁵⁴¹.

De asemenea, s-a convenit și asupra desfășurării *Conferinței* Părților la Convenție pentru intensificarea schimburilor de informații în vederea prevenirii crimei organizate transnaționale, cooperării cu organizații neguvernamentale și societatea civilă.

În acest sens s-au luat măsuri și la nivel regional european „[c]u ocazia conferinței de la Palermo, statele membre ale Pactului de stabilitate în Europa de Est au semnat la data de 13 decembrie 2000 și o declarație comună, prin care s-au angajat să acționeze împotriva traficului cu ființe umane în această zonă.”⁵⁴², iar țara noastră a adoptat, în completarea prevederilor *Convenției*, Legea nr. 39/2003 privind prevenirea și combaterea criminalității organizate⁵⁴³ prevăzând măsuri specifice la nivel național și internațional.

Ținând cont de aceste aspecte vom evalua, limitativ, prin date calitative și cantitative traficul internațional.

După unii autori⁵⁴⁴, care au studiat criminalitatea organizată și spălarea banilor, în principal din perspectiva mafiei italiene, traficul de ființe umane existent la

⁵³⁹ ratificată prin Legea 565 din 16 octombrie 2002, publicată în M. Of., P.I., nr. 813 din 8 noiembrie 2002.

⁵⁴⁰ cf. http://209.85.129.132/search?q=cache:HGqRJ_evb6wJ:www.ubv.ro/concurs/CV%2520Mocuta%2520Gheorghe.doc+gheorghe+mocuta+12+15+2000+decembrie+palermo&cd=1&hl=ro&ct=clnk&gl=ro&client=firefox-a, consultată la data de 10.08.2009.

⁵⁴¹ *Preambul-ul Protocolului privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor*, adițional la *Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate*, ratificate prin Legea 565 din 16 octombrie 2002, publicată în M.Of., P. I, nr. 813 din 8 noiembrie 2002.

⁵⁴² Mocuța, G., *Op. cit.*, p. 30.

⁵⁴³ Publicată în M. Of., P. I, nr. 50 din 29 ianuarie 2003.

⁵⁴⁴ Mocuța, G., *Op. cit.*, p. 128.

nivel internațional, „[...] atât în țările dezvoltate ale Europei Occidentale [cât și în] Statele Unite ale Americii”⁵⁴⁵ este determinat de trei factori:

- creșterea demografică explozivă a determinat solicitarea excesivă a piețelor de muncă la nivel mondial de numeroase persoane sărace sau la limita subzistenței;
- globalizarea economiei și modernizarea agriculturii – aspect care „a transformat o mare parte a țăranilor săraci în sclavi moderni, în economia mondială capitalul zburând acolo unde piața este mai ieftină, iar rețeaua forței de muncă poate ajunge oriunde în lume,”⁵⁴⁶
- factorul geo-politic a determinat posibilități mult mai facile de deplasare, conferind noi atribute infracțiunilor de prostituție și proxenetism – în sensul de trafic, în speță aspectul politic generat de „căderea zidului Berlinului care a produs haos, violență, corupție, datorită schimbării sistemului economic, distrugând regulile sociale și tradiționale,”⁵⁴⁷.

Informații privind fenomenul de trafic au început să apară și la niveluri internaționale, regionale sau zonale, în funcție de zonele în care acesta era sesizat sau de observatorii sociali.

Relatările înaltului ofițer Ion Pitulescu în lucrarea *Crima organizată, al Treilea Război Mondial*, publicată în anul 1997, fost Șef al I.G.P. în perioada 1995-1997 despre traficul cu copii la nivel internațional, respectiv exploatarea sexuală a acestora și a molestărilor sexuale de orice fel indicau faptul că, deși s-a adoptat la nivelul Organizației Națiunilor Unite *Convenția privind drepturile copilului*⁵⁴⁸ în cuprinsul căreia se prevede că *exploatarea copiilor în scopul prostituției sau al altor practici sexuale ilegale* va fi împiedicată de către Statele părți la Convenție, prin luarea tuturor măsurilor corespunzătoare atât în plan național, bilateral și multilateral, „[...] în fiecare an mii de bărbați europeni și americani călătoresc în Thailanda, Sri Lanka și Filipine pentru a întreține relații sexuale cu copii. Prostituția de la vârste fragede reprezintă în aceste țări o tradiție îndelungată, iar bărbații care vin să aibă relații sexuale cu copii, obișnuiesc să susțină că ajută financiar familiile sărace din care aceștia fac parte, salvându-le chiar de la spectrul morții prin inaniție. Firește, justificarea este ridicolă iar destinele copiilor sunt oribile, pentru că este clar că nici un copil nu-și vinde trupul în mod voluntar. De asemenea, este greu de conceput că o familie nu poate găsi alte soluții pentru rezolvarea problemelor materiale decât vânzându-și copiii. Realitatea este însă că acești copii sunt fie forțați,

⁵⁴⁵ Mocuța, G., *Op. cit.*, p. 128.

⁵⁴⁶ *Idem.*, p. 129.

⁵⁴⁷ Raport al Comisiei Parlamentare asupra mafiei 1993 – Parlamentul Italiei, pag. 1 și urm. *apud* Mocuța, G., *Op. cit.*, p. 129.

⁵⁴⁸ Adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 20 noiembrie 1989. Intrată în vigoare la 2 septembrie 1990. România a ratificat *Convenția* prin Legea nr 18/1990, publicată în M.Of. nr. 109 din 28 septembrie 1990.

fie corupți la prostituție, profiturile uriașe fiind însușite de către cei care susțin această «industrie a sexului».⁵⁴⁹

În acest context al abuzurilor sexuale comise asupra copiilor menționăm studiul⁵⁵⁰ realizat la recomandarea miniștrilor de justiție din țările europene, ce afirma că în fiecare an, în Europa, un milion de copii sunt răpiți, vânduți sau constrânși să intre pe piața sexului, iar cu ocazia Conferinței *Pornografia infantilă și exploatarea sexuală*, Raportarea studiului – Anna Andre Leotard – membră a Parlamentului European, afirma în anul 1995 că *beneficiile obținute ca urmare a exploatarei sexuale a copiilor se cifrează la 5 miliarde de dolari pe an*.

De asemenea, „diferite estimări făcute de specialiști [afirmău că] există nu mai puțin de 100 milioane de copii abuzați sexual în întreaga lume din care majoritatea în țările lumii a treia.”⁵⁵¹ În același context, conturat și de Generalul Ion Pitulescu și experții americani⁵⁵² au avansat cifre imense: 1 milion – 2 milioane de copii sunt obligați anual să facă prostituție.

Cifrele care evaluează abuzul sexual asupra copiilor, prostituția și traficul lor sunt controversate, așa cum le consideră și sociologii români⁵⁵³, iar cuantificarea riguroasă a acestui fenomen este imposibilă dacă nu se ține cont de vârsta copiilor, în categoria acestora fiind inclusă și populația juvenilă, iar legislațiile în privința abuzului sexual sau ale exploatarei sexuale diferă de la o țară la alta.

În ceea ce privește traficul de femei menționăm că la nivelul anului 1997, „[c]onform datelor furnizate de către O.S.C.E. numărul femeilor traficate din Europa de Est către Europa de Vest și Centrală era estimat la o sută șaptezeci de mii.”⁵⁵⁴ (Informația furnizată cuprinde, pe lângă categoria *femei* factorul ce indică acțiunea migratorie, certificând evaluarea traficului de femei și nu exploatarea efectivă; dacă analizăm sensul cuvântului și conținutul său vom observa că traficul de persoane se detașează de proxenetism și prostituție cu care ar putea avea legătură; prin aceste evaluări, într-adevăr stabilirea unui mod de operare unitar este necesar, sau cel puțin se impunea, mai ales că anul de referință era 1997, dar adoptarea de acorduri internaționale în materie remediază și aceste deficiențe).

Totuși, informația este trunchiată, dacă avem în vedere întregul, dar este suficientă dacă luăm în considerare zona de importanță – zona Europei de Est, care după căderea regimurilor comuniste a devenit sursă și zonă de tranzit pentru Europa

⁵⁴⁹ Pitulescu, I., *Al 3-lea Război Mondial – Crima organizată*, a doua ediție revăzută și adăugită, Ed. Național, 1997, p. 53.

⁵⁵⁰ Rădulescu, S., M., Pătrioară, M., C., *Abuzul sexual asupra copiilor*, Lumina Lex, București, 2003, p. 150.

⁵⁵¹ Josef, C., *Issues of Child Prostitution*, în *Journal of Psycho-history*, vol.23, nr. 1/1995 apud Rădulescu, S., M., Pătrioară, M., C., *Op.cit.*, p. 150.

⁵⁵² *Ibidem*.

⁵⁵³ Rădulescu, S., M., Pătrioară, M., C., *Op.cit.*, p. 151.

⁵⁵⁴ Benzi, D., O., *Prostituatele, Au să vă urmeze în Grădina Raiului*, Prefața: monsenior Raffaele Nogaro, EuroPublicis, Colecția „Umanitare”, Timișoara, 2003, p. 78.

Occidentală în traficul cu carne vie, iar autoritatea care furnizează informația, O.S.C.E. este o organizație internațională pentru securitate ce se concentrează asupra prevenirii conflictelor, administrării crizelor și reconstrucției post-conflictuale, care a luat ființă în 1973 odată cu Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa de la Helsinki.

Evaluarea traficului de persoane mai este făcută și prin intermediul presei de investigație; față de acest mod de explorare a fenomenului expunem:

„Ziaristii occidentali aflați în zonă consideră că despre acest subiect s-a scris puțin deoarece prezintă riscuri mari. «Cu cât te apropii mai mult de miezul lucrurilor, cu atât ajungi mai aproape de mafia sîrbă, albaneză și rusă. Și este bine cunoscut faptul că ei ar ucide pe oricine pentru a-și proteja afacerile», spune Drew Sullivan, un ziarist american care lucrează în Europa de sud-est. În Muntenegru, de exemplu, guvernul susține că nu se confruntă cu probleme de acest tip. În realitate, în zona Balcanilor, aproximativ 200.000 de femei devin anual victime ale traficului, potrivit statisticilor americane. Un raport ONU din 2002 aprecia că traficul de persoane reprezintă activitatea mafiotă cu cea mai rapidă dezvoltare. Cu toate acestea, majoritatea articolelor de presă se concentrează asupra poveștilor victimelor care au reușit să fugă sau au fost eliberate în urma raidurilor poliției. Pe de altă parte, în momentul eliberării, femeile sunt prea puțin dornice să depună mărturie împotriva celor care le-au exploatat, cu atât mai mult cu cât ele nu beneficiază de o protecție eficientă, adaugă AJR [American Journalism Review]. Până și ofițerii din trupele de menținere a păcii și reprezentanții NATO în zonă sunt deseori clienți ai cluburilor de noapte în care sunt obligate să lucreze femeile traficate, afirmă Human Rights Watch. În mai 2000, o anchetă a armatei americane a descoperit că cel puțin cinci angajați ai guvernului SUA sunt implicați în «sclavia albă», cumpărând femei de la mafia locală.»⁵⁵⁵

(Evaluarea traficului prezenta impedimente, existând pericolul atentării la viața investigatorului: obținerea de informații era obstrucționată și de faptul că existau interese ca oferirea de servicii sexuale să nu fie descoperită, datorită complicității actorilor sociali oficiali și implicării în traficul de femei. Împiedicarea traficului era cu atât mai gravă cu cât se cunoșteau abuzurile ce aveau loc. În acest sens reproducem ceea ce s-a relatat cu privire traficul de femei din Balcani înspre Europa și chiar Statele Unite ale Americii:

„Problema traficului cu femei în zona Balcanilor, a cărei gravitate este recunoscută unanim, este slab reflectată în presa internațională, în parte pentru că ziaristii se tem că își pun viața în pericol scriind despre acest subiect, apreciază American Journalism Review (AJR). Potrivit AJR, în Balcani se desfășoară un adevărat comerț de tip medieval, organizat de carteluri ale crimei, avînd ramificații pînă în Italia, Germania și chiar Statele Unite. Mii de femei sunt torturate, violate și închise, devenind principala resursă a unei industrii de milioane de dolari. Scenariul «sclaviei albe» are chiar nuanțe pornografice – femeile povestesc că au fost închise în cuști, legate cu lanțuri de paturi, înfometate, arse cu țigara, bătute și violate în grup, în final fiind obligate să se prostitueze. Unele dintre

⁵⁵⁵ Mediafax, „*Sclavia albă*” din Balcani, mafia sclavelor, în Evenimentul Zilei Online din 01 august 2003, cf. http://www.expres.ro/externe/?news_id=127503&print=1, consultat la data de 01.08.2003.

victime relatează că au fost vândute la licitații organizate în apropierea Belgradului și obligate să danseze goale în fața potențialilor cumpărători, dispuși să plătească mii de dolari pentru ele. Multe dintre victime provin din țări sărace, precum Moldova, Ucraina sau România, fiind ademenite inițial cu locuri de muncă pe posturi de chelnerițe sau dansatoare. Noii proprietari le amenințau pe victime că, dacă vor încerca să fugă, membrii familiilor lor riscă să fie uciși, iar surorile lor să fie răpite și vândute.⁵⁵⁶).

Dacă luăm în considerare numărul de 170.000 femei traficate⁵⁵⁷ din Zona Europei de Est către Occident, la nivelul anului 1997 furnizat de O.S.C.E. și cel de 200.000 femei traficate anual – informație a jurnaliștilor americani de la American Journalism Review⁵⁵⁸ din S-E Europei – inclusiv pentru anul 2003 când a fost făcută afirmația, se poate observa creșterea numărului de femei traficate, cu toate că se dorea mușamalizarea fenomenului.

Așadar, numărul femeilor exploatare, în special sexual, este greu de determinat. O statistică unitară fiind dificil de realizat, atât din pricina unei slabe colaborări internaționale (cel puțin în trecut) cât și a nedescoperirii fenomenului în totalitate; cum am mai precizat, evaluarea traficului și a exploatarei poate avea loc pe regiuni de infraționalitate, pe anumite trasee geografice, dinspre și înspre anumite zone și ținuturi etc. procesul fiind întotdeauna îngreunat de ingeniozitatea infractorilor, de conjuncturi economice și chiar politice; semnalăm și tactica de a permuta *carnea vie* dintr-un loc în altul pentru satisfacerea cât mai diversificată a clientelei, dar și pentru a îngreuna acțiunile autorităților: „După o anumită perioadă prostituatele adunate în Perugia sunt mutate în Nord, iar cele din Nord sunt aduse în această zonă, pentru împropătarea ofertei. În acest mod clienții nu găsesc tot timpul numai aceleași fete și sunt mulțumiți de diversitate.”⁵⁵⁹.

Tot raportat la Italia, în anul 1999 s-a observat o creștere foarte mare a aflului de femei străine, chiar într-un mod impresionant, „[s]pre exemplu, în localitatea Marche au fost descoperite de către poliție patruzeci de apartamente deținute de mafia albaneză și rusă. Cetățenii italieni au devenit complici tăcuți ai mafioților, dând în chirie apartamente în schimbul unor sume foarte mari plătite la negru.”⁵⁶⁰. Acțiunea de contracarare a fenomenului a avut un mare succes⁵⁶¹ dar ne întrebăm care au fost factorii determinanți: slăbiciunea localnicilor în fața banilor câștigați

⁵⁵⁶ Mediafax, „Sclavia albă” din Balcani, peste 200.000 de femei din SE Europei cad anual victime traficului de carne vie, în Evenimentul Zilei Online din 01 august 2003, cf. http://www.expres.ro/externe/?news_id=127503&print=1, consultat la data de 01.08.2003.

⁵⁵⁷ Benzi, D., O., *Op.cit.*, Prefața: monsenior Raffaele Nogaro, EuroPublicis, Colecția „Umanitare”, Timișoara, 2003, p. 78.

⁵⁵⁸ Mediafax, „Sclavia albă” din Balcani, peste 200.000 de femei din SE Europei cad anual victime traficului de carne vie, în Evenimentul Zilei Online din 01 august 2003, cf. http://www.expres.ro/externe/?news_id=127503&print=1, consultat la data de 01.08.2003.

⁵⁵⁹ Benzi, D., O., *Op. cit.*, EuroPublicis, Colecția „Umanitare”, Timișoara, 2003, p. 79.

⁵⁶⁰ *Idem*, p. 78.

⁵⁶¹ *Ibidem*.

cu orice preț, chiar al imoralității, sau frica de grupările mafiote, avide în a realiza profit ori a deservi alte interese? Orice variantă exprimă realitatea degradării valorilor sociale și morale, dar nu individual, ci la nivel de colectivitate.

O acțiune a autorităților, similară cu cea din Marche s-a desfășurat în Perugia, dar „după Sentința Tribunalului de Reexaminare, totul a reînceput în stil mare. Clienții și traficanții își bat joc de forțele de ordine și de guvern.”⁵⁶² Redăm un pasaj dintr-o mărturie⁵⁶³ a unei românce:

*„Mă numesc Lena, am 25 de ani. Pe 8 ianuarie 1999, am plecat de acasă împreună cu o prietenă pe nume Lica și încă patru persoane (trei bărbați și o fată) pentru a ajunge clandestine în Italia. În România nu se mai putea trăi. În fiecare săptămână se închidea câte o fabrică, oamenii erau disponibilizați, fără a mai putea să își câștige banii pentru mâncare. Am venit în Italia deoarece mi-au spus că aici viața era mult mai ușoară. Odată ajuns, pe 15 ianuarie, mi-au spus că trebuie să lucrăm în stradă. Nu am opus rezistență deoarece eram clandestine și nu știam unde să mergem. Nici măcar nu cunoșteam italiana. De la Trieste ne-am mutat pentru o lună la Padova. Nu am încetat nici pentru un moment să sperăm că vom putea lăsa munca în stradă. Ceream ajutor fiecărui client, dar se pare că nici unul nu ne asculta. Câte unul ne invita acasă la el, dar noi nu aveam încredere. Într-o zi un om ne-a dat adresa lui Don Oreste Benzi, am mers la el și imediat ne-a ajutat, oferindu-ne cazare și posibilitatea de a munci acordând asistență persoanelor în vârstă. Am putut să mă operez de hernie de disc. În prezent trăiesc în cadrul unei structuri a comunității și mă bucur că pot să lucrez fără nici o teamă că cineva îmi va face rău.”*⁵⁶⁴

Am ales această mărturie pentru a semnaliza situația economică românească din anul 2009, care pare a avea un corespondent în anul 1999, cel puțin în privința șomajului; în anul 1999 România se confrunta cu o rată a șomajului⁵⁶⁵ de 11,8%, iar pentru anul 2009 s-a atins o valoare⁵⁶⁶ de 5,7 în luna martie și o rată de 6,3% în luna iulie 2009⁵⁶⁷, pe care analiștii o consideră în creștere; în acest context economic este posibil ca dintre persoanele care caută un loc de muncă să cadă pradă traficării, deși autoritățile române duc numeroase campanii de prevenire și informare antitrafic iar populația este mult mai vigilentă.

Înaintând în timp, datele despre evoluția fenomenului devin tot mai ținut furnizate, atât în ceea ce privește grupul de subiecți analizați, zona de proveniență a potențialelor

⁵⁶² Benzi, D., O., *Op. cit.*, EuroPublicis, Colecția „Umanitare”, Timișoara, 2003.

⁵⁶³ Toate mărturiile fetelor străine au fost culese la sediul *Asociației Comunități Papa Giovanni XXIII*. Autorul lucrării a hotărât ca declarațiile date de victime și consemnate în lucrare să păstreze cu fidelitate cele povestite de victimele traficului.

⁵⁶⁴ Benzi, D., O., *Op. cit.*, EuroPublicis, Colecția „Umanitare”, Timișoara, 2003, p. 74.

⁵⁶⁵ Sursa: *Anuarul Statistic al României 1992-2004*; *Buletinul de statistică 1997-2006*, *Anchetele asupra forței de muncă în gospodării (AMIGO) 1994-2005*.

⁵⁶⁶ cf. <http://www.zf.ro/zf-24/peste-517-000-someri-inregistrati-in-romania-rata-somajului-urca-la-5-7-in-aprilie-4309694/>, consultat în data de 31.08.2009

⁵⁶⁷ Afirmație făcută în data de 28.08.2009, la ora 19:14, la Emisiunea televizată *BIZ BAZAR*, Postul de televiziune Antena 3.

victime, rutele de trafic, iar analiza fenomenului este elaborată de instituții care devin de referință și specializate, mai ales că „[d]upă anul 2000 s-a înregistrat o schimbare de atitudine a guvernelor în abordarea problemelor de trafic. Guvernele din Sud-Estul Europei au elaborat Planuri de Acțiune Naționale, după modele recomandate de Pactul de Stabilitate. Guvernele stabilesc prioritățile acțiunilor, agenda de desfășurare, partenerii și bugetele necesare și identifică posibile surse de finanțare.”⁵⁶⁸.

În ceea ce privește rolul României în plan internațional, dar mai ales zonal, amintim că la data de 26 mai 1999 s-a încheiat la București Acordul de Cooperare pentru Prevenirea și Combaterea Infraționalității Transfrontaliere, ratificat de România prin Legea nr. 208/1999⁵⁶⁹, fiind create premisele Punctului Național Focal care asigura legătura între Centrul Regional al Inițiativei de Cooperare în Sud-Estul Europei pentru combaterea infraționalității transfrontaliere și organele române de aplicare a legii.

Începând cu anul 2000 România a considerat lupta împotriva traficului de ființe umane una din priorități în combaterea criminalității organizate, iar la inițiativa Ministerului Afacerilor Externe s-a creat un Comitet interministerial de luptă împotriva traficului de persoane, format din: organizații neguvernamentale, Ministerul de Interne, Ministerul Justiției, Ministerul Public, Ministerul Educației și Cercetării, Ministerul Muncii, Solidarității Sociale și Familiei etc. Comitetul a elaborat Planul Național de Acțiune, compatibil de altfel cu planul de acțiune al Pactului de Stabilitate care a asigurat guvernelor din regiunea sud-est europeană cadrul necesar în lupta antitrafic.

Un rol important în realizarea angajamentelor asumate și de România pentru dezvoltarea, democratizarea și stabilizarea regiunii de Sud-Est a Europei, precum și de a impulsiona procesele de integrare europeană l-a avut Pactul de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est; începând cu 01.01.2002 România a preluat de la țara vecină, Ungaria, pentru o perioadă de 6 luni co-președinția Pactului de Stabilitate privind Domeniul Justiție și Afaceri Interne. Obiectivul co-președinției românești era de promovare a stabilității și prosperității în Sud-Estul Europei și abordarea unor probleme de interes major atât pentru Uniunea Europeană cât și pentru N.A.T.O: migrația ilegală, traficul de persoane, corupția, crima organizată și securizarea frontierelor. Deținerea acestei funcții a determinat creșterea rolului României în furnizarea de securitate zonală și întărirea poziției țării noastre în regiune.

În acest context național și internațional, toate *Planurile naționale de acțiune împotriva traficului de persoane* adoptate în SE Europei au avut la bază recomandările

⁵⁶⁸ *Ghid de prevenire a traficului de ființe umane, România* (coord. Druță, N. – Parteneri pentru Schimbare, Timofticiuc, E. – AIDRom), București, 2004, p. 17.

⁵⁶⁹ Legea nr. 208 din 31 decembrie 1999 privind ratificarea Acordului de cooperare pentru prevenirea și combaterea infraționalității transfrontaliere, semnat la București la 26 mai 1999, publicată în M.Of. nr. 654 din 31 decembrie 1999, promulgată prin Decretul nr. 465/1999.

Pactului de Stabilitate, respectiv de a stimula cooperarea între instituții, schimbul de informații, dezvoltarea inițiativelor multilaterale ale guvernelor precum și ale organizațiilor neguvernamentale. Urmare a acestor acțiuni politice, prin H.G. nr. 1226/06.12.2001 s-a aprobat *Acordul*⁵⁷⁰ dintre Guvernul României și Organizația Internațională pentru Migrațiune *privind înființarea unui centru de primire și adăpostire temporară, asistență medicală și consiliere de specialitate pentru femei repatriate, victime ale traficului de persoane*, iar România a fost printre primele state care a reușit să perfecteze baza normativă antitrafic.

Evaluarea la cote exacte a fenomenului este dificilă, plasându-l în sfera obscurității, deși date la nivel internațional există, dar la modul general. „Conform unui Raport al Departamentului de Stat al S.U.A., anual, aproximativ 800.000 de persoane, bărbați, femei și copii sunt traficați peste frontierele țărilor de origine. Din totalul persoanelor 80% sunt femei iar 70% dintre acestea sunt traficate în scopul exploatării sexuale. În afara traficului extern de persoane, anual milioane de victime sunt traficate în interiorul frontierelor de stat.”⁵⁷¹

Revenind la prezentarea evoluției fenomenului de trafic de persoane, conform unor date, pentru anul de referință 2003, în Italia, de exemplu „[n]umărul femeilor, care se prostituează în Italia este de aproximativ cincizeci de mii: douăzeci și cinci de mii lucrează în stradă, restul activând în stabilimente, mai mult sau mai puțin închise. Actualmente [anul 2003] 48% provin din Europa de Est, vârsta medie fiind de 25 de ani; 32% vin din Africa și numai 5-6% sunt italiene; 15% provin din diverse alte țări”⁵⁷². Ceea ce este mai grav însă este faptul că în 35-40% din cazuri, fetele sunt minore, cu vârste între 12 și 18 ani, iar un procent de 43%, din fete devin prostituate ca urmare a „onorării” unor false promisiuni de locuri de muncă ale racolatorilor; s-a mai apreciat că 26% din fete sunt răpite din țara lor de origine, practic un sfert, 18% ajung sechestrare în Italia, iar 16% este procentul celor logodite sau măritate cu traficanții și 7%, al celor care trăiesc efectiv în condiții de sclavie.⁵⁷³ Din această prezentare este foarte greu de extras, din numărul de femei care se prostituează, pe acelea care sunt efectiv supuse traficului cu carne vie, acestea putând fi regăsite atât printre cele care lucrează efectiv pe stradă, deoarece din cauza amenințărilor nu pot renunța, cât și printre cele care sunt *găzduite* în stabilimente, dar mult mai multe dintre ele, se vor regăsi între cele sechestrare, posibil să existe și printre cele care sunt logodite sau sunt măritate cu traficanții, care din motive de șantaj sau chiar de adulare a iubitului, îi sunt credincioase, sacrificându-se și făcând totul pentru el (posibil Sindrom Stockolm), dar cu certitudine sfera lor este mare, printre cele care trăiesc în condiții de sclavie.

⁵⁷⁰ semnat la București la 30.04.2001.

⁵⁷¹ Ștefăroi, N.ș.a., *Fenomenul traficului de ființe umane* în Mateuț, G. ș.a., *Op. cit.*, Asociația Magistratilor Iași, Asociația Alternative Sociale, 2005, p. 15.

⁵⁷² Benzi, D., O., *Op. cit.*, EuroPublicis, Colecția „Umanitare”, Timișoara, 2003, p. 78.

⁵⁷³ *Ibidem*.

Potrivit altor surse⁵⁷⁴, „[î]n fiecare an, în Europa sunt traficate 500.000 [cinci sute de mii] de persoane, marea majoritate fiind constituită din femei și fete, obligate să se prostitueze.”. Deși constatarea este făcută publică în anul 2008, se poate prezuma că valabilitatea ei se păstrează, neintervenind nimic spectaculos, care să diminueze fenomenul. Evoluția unui fenomen criminal, transnațional a fost analizată de Enrico Ferri, care a întocmit cartograme și hărți statistice corespunzătoare și a analizat mișcarea generală a criminalității în Italia dar și în alte țări europene, precum Franța, Germania, Austria, Anglia, Spania ori Irlanda, desprinzând regularități și constatări importante, precum:

- creșterea continuă a fenomenului criminal, exprimat prin numărul infracțiunilor denunțate și apoi judecate, prin numărul de persoane condamnate și deținute;
- creșterea are loc, de la an la an, dar la un moment dat atinge niște limite pe care nu le mai depășește;
- creșterea criminalității, cu unele diferențe de la o țară la alta, „apare ca paralelă, în sensul că atunci când într-o țară creșterea este accentuată, ea apare accentuată și în altă țară, când este constantă într-o țară, este constantă și în altă țară”⁵⁷⁵;
- creșterea criminalității se poate corela și cu accentuarea unor fenomene din țara respectivă, precum situația economică, mișcarea populației, modificări ale regimului politic etc.

În final, Ferri a adus critici dreptului penal clasic și a propus depășirea ideilor abstracte și înnoirea lui cu idei din sociologia criminală, „ceea ce presupune luarea în considerare a realității sociale și individuale, a datelor de ordin social și psihologic, rezultate din cercetările științelor moderne”⁵⁷⁶. El a stabilit anumite legi în criminologie și anume *Legea saturației criminalității* („în sensul că orice creștere ajunge la un punct de saturație, atât cât societatea (țara) respectivă poate permite, mai departe nu crește fiindcă societatea nu suportă”⁵⁷⁷) și *Legea suprasaturației* („conform căreia orice fenomen social anormal, cum ar fi războiul, foametea, revoluția etc. produce o creștere bruscă a criminalității. Odată cu epuizarea fenomenului în cauză, criminalitatea revine la limitele sale normale”⁵⁷⁸).

O paralelă între legitățile lui Ferri și situația fenomenului traficului de persoane poate fi stabilită, cu atât mai mult cu cât traficul de carne vie aparține, în mare măsură criminalității transnaționale și organizate. În acest sens, rețelele de trafic sunt formate din persoane *de încredere, de legătură*, care pot acționa în diferite

⁵⁷⁴ Ghid de informații și bune practici în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane, LADO Satu Mare, CRPP Satu Mare, 2008, p. 73.

⁵⁷⁵ Ferri, E., *Sociologie criminelle*, Paris, 1893, Ed. Rousseau apud Chipea, F., *Ordine socială și comportament deviant*, Ed. Cogito, Oradea, 1996, p. 93.

⁵⁷⁶ *Ibidem*.

⁵⁷⁷ *Ibidem*.

⁵⁷⁸ *Ibidem*.

locații, iar victimele chiar au *un traseu* al lor, o filieră, *un drum fără probleme*, care nu de puține ori este facilitat de persoane, care nu își exercită atribuțiile de serviciu, înlesnind trecerile frauduloase ale traficantilor, cu prada lor (putem aminti cazul albanezilor care „[operau] în clanuri mici, constituite din frați, verișori, cumnați, consăteni. În interiorul clanului, persoanele au roluri diverse, dar complementare. Cei care procură marfa umană sunt rude sau cunoscuți ai victimelor, alții procură documente false. Pașapoartele sunt furate în oficiile publice și apoi compilate cum trebuie. Sunt într-un totu asemănătoare cu cele autentice; unicul mod de a le recunoaște este numărul progresiv. Alți membri ai clanului se ocupă de coruperea funcționarilor și a poliției, care pentru o recompensă, închid ochii la trecerea clandestină.”⁵⁷⁹).

Dintre manierele de acțiune, pe care le-am descris am întâlnit cazul concret al celor trei frați din România, unul trăind ilegal în Italia; la începutul anului 2002, acesta împreună cu frații săi au conceput *un plan*, constituindu-se într-o rețea de traficanti de persoane, modul principal de operare fiind dat de „racolarea și transportarea victimelor dintr-o locație în alta, dintr-un stat în altul, în scopul exploataării sexuale, în beneficiul grupului organizat”⁵⁸⁰.

O altă concretizare a regulilor desfășurării criminalității este aceea de propagare a ei de la o țară la alta, crescând uniform cu ajutorul infractorilor *ingenioși* care, pe zi ce trece își îmbunătățesc manierele de operare, folosind metode tehnice și tactice, ce le devansează pe cele ale autorităților; populația din zonele respective suportă fenomenele până la o anumită saturație a pieței, când devine insuportabilă coexistența crimei, iar tensiunile create pot fi dezamorsate ori prin inițiative civile ori prin cea a forțelor de ordine.

4.3. Evaluarea fenomenului traficului de ființe umane la nivelul României. Criterii de evaluare

Evaluarea fenomenului de trafic de persoane la nivelul țării noastre prezintă mai multe aspecte pe care dorim să le relevăm.

Un prim aspect vizează *momentul apariției unui cadru normativ* specializat în materie care a generat incriminarea activităților de trafic de persoane. În acest sens, în anul 2001 Parlamentul României a adoptat Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane⁵⁸¹, cu modificările și completările ulterioare. Începând cu anul 2001, există și o evidență a numărului de infracțiuni instrumentate de autorități.

⁵⁷⁹ Benzi, D., O., *Op.cit.*, pp. 128-129.

⁵⁸⁰ Ordonanță Procuror D.I.I.C.O.T. – Biroul Teritorial Bihor, 2005.

⁵⁸¹ Publicată în M.Of. nr. 783 din 11 decembrie 2001.

Un alt aspect este legat de așa-numita⁵⁸² *relație triunghiulară* existentă în cazul infracțiunii de trafic de persoane, respectiv stabilită între [*victimă* („femei tinere, fete, băieți, copii, adolescenți, persoane cu handicap, bătrâni”), *traficant* (care recrutează, adăpostește, transportă, vinde și cumpără victima) și *gardianul absent* (familia, comunitatea, serviciile de asistență socială, poliția)]; din perspectiva acestor actori sociali, traficul de persoane poate fi evaluat atât în ceea ce privește victimele, infractorii, cât și instituțiile implicate în prevenirea și combaterea lui. Astfel că odată cu apariția legii speciale au fost instrumentate și primele cazuri de trafic de persoane, respectiv de către procurori din cadrul Ministerului Public și de ofițeri ai Ministerului de Interne, o evidență a cazurilor de infracțiuni de trafic de persoane fiind apanajul acestor instituții ale statului.

Având ca sursă informațională Inspectoratul General al Poliției Române prezentăm situația infracțiunilor de trafic de persoane, începând cu anul 2002 și până la nivelul anului 2008, inclusiv. Precizăm că pentru toate aceste infracțiuni s-a declanșat procedura judiciară a începerii urmăririi penale, existând indicii certe despre existența faptelor.

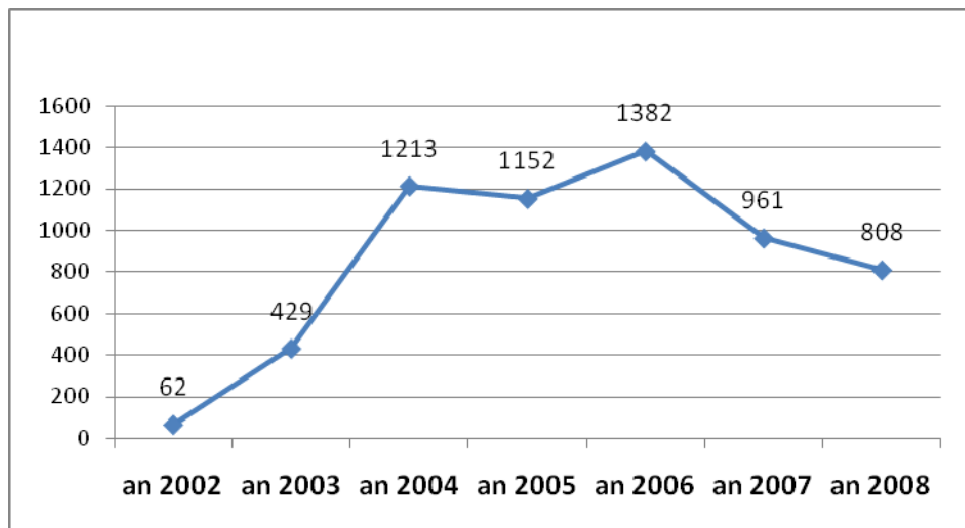


Figura nr. 1: Evoluția numărului de infracțiuni de trafic de persoane

Sursa: Inspectoratul General al Poliției Române

Evoluția numărului de infracțiuni de trafic de persoane înregistrate în perioada 2002-2008 sugerează o creștere a fenomenului, în special în perioada 2002-2004, de peste 20 de ori. După un recul ușor, manifestat în anul 2005, numărul infracțiunilor

⁵⁸² *Ghid de bune practici în lucrul cu elevii cu privire la prevenirea traficului de ființe umane* (coord.: Munteanu, A.), Ed. Mesagerul, 2003, p. 7.

este din nou în creștere, cu 230 de cazuri în anul 2006, comparativ cu anul 2005, după care fenomenul se înscrie pe o curbă descrescătoare. Cuantificarea fenomenului și urmărirea evoluției sale arată anumite tendințe. În spatele cifrelor pot fi identificate însă câteva aspecte:

- În primul rând datele cuantifică doar infracționalitatea „aparentă”, cea descoperită și înregistrată oficial. Infracționalitatea reală este, cu siguranță, mult mai mare, cauzele nedescoperirii ei fiind multiple;
- În strânsă legătură cu prima observație, creșterea numărului de infracțiuni în prima perioadă menționată, nu înseamnă că este o creștere reală a fenomenului, cât mai degrabă un rezultat al preocupărilor pentru cunoașterea și sancționarea fenomenului, pornind de la faptul că el este legiferat abia din anul 2001, în România;
- Pe de altă parte, tendința de scădere a infracțiunilor înregistrate după anul 2006 poate fi interpretată ca efect al acțiunilor susținute de prevenire, de informare, consiliere și reintegrare a victimelor traficului de către instituțiile create în acest scop în România;
- Nu pot fi excluse din ecuația factorilor explicativi ai evoluției fenomenului nici condițiile economico-sociale din România, alături de liberalizarea migrației internaționale a forței de muncă, la care au acces și potențialele victime. Pe linie de consecință logică, anticipăm că dificultățile generate de criza economică vor crea condiții pentru amplificarea fenomenului, dacă este scăpat de sub control, traficantii fiind tot mai inventivi și abili în exploatarea condițiilor nefavorabile în care se găsesc tot mai mulți tineri și copii din România.

În considerarea celor afirmate se impune intervenția promptă pentru un control social centralizat și consecvent, acțiuni susținute de informare și prevenire, alături de cele de descoperire și sancționare. A fost imperios necesară adoptarea actului normativ incriminator specializat, precum și intervenția instituțiilor coercitive românești.

Analiza evoluției traficului de persoane devine mult mai complexă prin înființarea Agenției Naționale Împotriva Traficului de Persoane, când s-au creat premisele coordonării și evaluării activităților de prevenire a traficului de persoane și în mod special, monitorizarea asistenței acordate victimelor traficului.

La nivel social infracțiunea de trafic de persoane și exploatarea semenilor produce grave perturbări, mai ales prin existența victimelor, care, dacă sunt reperate necesită ample procese de asistență pentru reintegrare socială. Reinerția socială a unei victime a traficului presupune capacitatea multor categorii de servicii, resurse umane și financiare.

În cercetarea fenomenului am acordat atenție traficului de persoane incriminat la nivelul județului Bihor, studiind toate situațiile descoperite și urmărite penal. În acest sens am studiat toate rechizitoriile întocmite de procurorii specializați din cadrul Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism –

Serviciul Teritorial Oradea; din punct de vedere metodologic am considerat că analiza documentară a rechizitoriilor, reprezintă tehnica cea mai obiectivă, reflectând și oglindind realitatea în mod direct. Conform art. 264 alin. 1 din Codul de procedură penală al României⁵⁸³ rechizitoriul constituie actul de sesizare a instanței de judecată, iar „sesizarea instanței de judecată se face de către procurorul care a dat rechizitoriul.”⁵⁸⁴ Rechizitoriul reprezintă și „ultimul act de urmărire penală, deoarece marchează sfârșitul fazei procesuale a urmăririi penale și cuprinde actul de dispoziție, prin care procurorul îl trimite pe inculpat în fața instanței de judecată.”⁵⁸⁵

Conform art. 263 din Codul de procedură penală al României, cu denumirea marginală *Cuprinsul rechizitoriului*, „Rechizitoriul trebuie să se limiteze la fapta și persoana pentru care s-a efectuat urmărirea penală și trebuie să cuprindă, pe lângă mențiunile prevăzute în art. 203, datele privitoare la persoana inculpatului, fapta reținută în sarcina sa, încadrarea juridică, probele pe care se întemeiază învinuirea, măsura preventivă luată și durata acesteia, precum și dispoziția de trimitere în judecată. În rechizitoriu se arată de asemenea numele și prenumele persoanelor care trebuie citate în instanță, cu indicarea calității lor în proces și locul unde urmează a fi citate.” (Art. 203 Cod de procedură penală la care se face referire privește *ordonanțele* care se dau conform legii sau prin rezoluție motivată pentru diferite acte sau măsuri procesuale; în studiile noastre de caz am întâlnit și *ordonanțe* care dispuneau declinarea competenței în favoarea altui organ de urmărire penală, de regulă din motive de teritorialitate. Într-un astfel de caz se declină competența „de soluționare a cauzei în favoarea Biroului Teritorial Galați.”⁵⁸⁶).

Așadar, am considerat rechizitoriul cel mai adecvat, obiectiv și sintetic instrument de cercetare pentru tema generală a acestei lucrări.

Un al treilea criteriu de evaluare a traficului este cel *cronologic*, respectiv vom aprecia traficul existent până la momentul înființării Agenției Naționale Împotriva Traficului de Persoane (sfârșitul anului 2005, prin H.G. nr. 1584⁵⁸⁷, A.N.I.T.P a devenit operațională la 15 mai 2006) când evidența numărului de victime și a tipurilor de exploatare, a infractorilor etc. a devenit specializată, unitară și coordonată la nivel național.

Potrivit *criteriului principal*, al *modului* sau *modalității* de realizare, o primă formă de obținere de profit (bani, valori sau orice alte bunuri) este cea de *exploatare sexuală*.

⁵⁸³ Codul de procedură penală cu modificările și completările până la 8 august 2006. Norme de procedură în legi speciale, Lumina Lex, București, 2006.

⁵⁸⁴ Art. 264 alin. 2 Cod procedură penală

⁵⁸⁵ Mateuț, G., *Procedură penală, partea specială. Sesizarea organelor judiciare penale. Actele premergătoare. Urmărirea penală*. Vol. I., Lumina Lex, 1997, p. 51.

⁵⁸⁶ Ordonanță procuror D.I.I.C.O.T. – Biroul Teritorial Bihor, 2005.

⁵⁸⁷ publicată în M.Of., P. I, nr. 5 din 4 ianuarie 2006.

În România, o componentă importantă a traficului de persoane este dată, atât statistic cât și ca fapt social, de *traficul cu copii*⁵⁸⁸. Acesta este, considerăm, cel mai îngrijorător fenomen al traficului din cele practicate, având implicații majore la nivel socio-economic, favorizat de tranziția economică și politică prin care trece România⁵⁸⁹.

Deși pare desuet să vorbim despre tranziția începută în anul 1989, aceasta a produs numeroase schimbări în plan social, precum fenomenul șomajului și implicit o creștere rapidă a sărăciei, în special în anumite *zone economice defavorizate* sau slab dezvoltate din România, care în ansamblu, au dus și la dezvoltarea fenomenului de migrație, având ca scop căutarea unui loc de muncă în străinătate: „[î]n acest context, poziția geografică a României a făcut ca traficul de copii și adolescenți să devină o infracțiune foarte profitabilă.”⁵⁹⁰.

Întrucât *Convenția cu privire la drepturile copilului* a fost ratificată prin lege de Parlamentul României și face parte din dreptul intern, precizăm că reglementând domenii ale drepturilor omului, în speță ale copilului, prevederile ei au întâietate față de orice alte dispoziții românești, dată fiind supraconstituționalitatea tratatelor, convențiilor, pactelor etc. la care România este parte, doar în materia drepturilor omului, conform art. 20 *Tratatelor internaționale privind drepturile omului*⁵⁹¹ din Constituția României 2003⁵⁹² și cu condiția ca legile interne să nu conțină prevederi mai favorabile; în acest sens: „[o] normă internațională are superioritate asupra uneia de drept intern și o înlătură de la aplicare numai dacă este mai favorabilă. Dimpotrivă, o normă internă mai favorabilă nu înlătură de la aplicare o normă internațională mai restrictivă, prin invocarea superiorității normei internaționale, deoarece aceasta are caracter subsidiar, constituind doar nivelul minimal de protecție, de la care ea însăși permite expres statelor să deroge printr-o protecție sporită a drepturilor omului la nivel intern. Prin urmare, din corelarea principiilor superiorității normelor internaționale în materia drepturilor omului și subsidiarității lor în raport

⁵⁸⁸ Prin copil se înțelege orice ființă umană sub vârsta de 18 ani, cu excepția cazurilor când, în baza legii aplicabile copilului, majoratul este stabilit sub această vârstă, conform art. 1 al *Convenției O.N.U. cu privire la drepturile copilului*, ratificată de România prin Legea nr. 18/1990, publicată în M.Of., P.I, nr. 109 din 28 septembrie 1990.

⁵⁸⁹ *Asistență și reinserție socială pentru copiii neacompaniați, traficați. Manualul participantului*, (Formatori: Păunescu, G., Nicolăescu, D.), Organizația Salvați Copiii, Timișoara, 2004, p. 3

⁵⁹⁰ *Ibidem*.

⁵⁹¹ Art. 20 alin. (2) din Constituția României „Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și legile interne, au prioritate reglementările internaționale, cu excepția cazului în care Constituția sau legile interne conțin dispoziții mai favorabile”.

⁵⁹² *Constituția României 2003* este forma republicată a *Constituției României* din 1991, cu actualizarea denumirilor și renumerotarea articolelor, revizuită prin Legea nr. 429/2003, aprobată prin referendumul național din 18-19 octombrie 2003, confirmat prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 3 din 22 octombrie 2003; textul Constituției României a fost publicat în M. Of., P. I, nr. 767 din 31 octombrie 2003.

cu dreptul intern, rezultă soluția conform căreia, în caz de conflict între o normă internațională privind drepturile omului și o normă juridică internă, se aplică întotdeauna, atât la nivel internațional, cât și la nivel intern, norma mai favorabilă, indiferent că aceasta este cea internațională sau cea internă.”⁵⁹³.

Art. 34 alin. 1 teza I din *Convenția O.N.U. din 1989, privind drepturile copilului* prevede că „[s]tatele părți se angajează să protejeze copilul contra oricărei forme de exploatare sexuală și de abuz sexual”, iar art. 35 „[s]tatele părți vor lua toate măsurile corespunzătoare pe plan național, bilateral și multilateral pentru a împiedica răpirea, vânzarea și traficul de copii în orice scop și în orice formă”.

Atentarea la copilăria, bucuria, fericirea și viața unui minor, ființă plătândă și fără apărare este cel mai odios lucru, cu atât mai mult cu cât – copilul, nu numai că este smuls⁵⁹⁴ din mediul său, oricât de propice sau potrivit creșterii și dezvoltării sale ar fi, dar este supus unor abuzuri multiple: muncă epuizantă, cerșetorie etc. al cărui final poate fi un nivel maxim de degradare fizică și psihică, expunere la relații sexuale ori alte forme de exploatare, precum pornografia, traficul cu organe – toate în condiții de mizerie și promiscuitate, la limita subzistenței și pentru un singur scop: ca exploatatorul să câștige cât mai mult existând posibilitatea vânzării unui alt exploatator... Nu omitem, însă, un alt aspect al afacerii: recrutarea minorilor – care poate avea loc în multe modalități, de la cele negociate cu *părinții* și stabilirea unui preț al tranzacției, la cele frauduloase (prin asigurarea unui loc de muncă bine plătit sau petrecerea plăcută a vacanțelor), ori răpire, înșelăciune etc. Până la interzicerea adopțiilor internaționale, „[s-a practicat] și comerțul cu copii, sub paravanul adopțiilor legale sau mai puțin legale, în ultima perioadă discutându-se în mediile polițieneste despre practicarea acestei îndeletniciri în cazul transplanturilor de organe, operații care reclamă existența unor rezerve sigure de material biologic care să poată fi conservate sau prelevate de urgență. Este trist, dar se pare că este și adevărat [...]”.⁵⁹⁵

Abordând *cronologic* și statistic aspectarea fenomenului, am efectuat o sinteză a ceea ce „pionierii antitrafic”, cum îi considerăm, au abordat: reclamarea la nivel social – civic a ceea ce se întâmplă sau se poate întâmpla cu unii semeni; astfel, Organizația Internațională pentru Migrație, Asociația Magistratilor Iași, Asociația Alternative Sociale Iași, Asociația Generație Tânără Timișoara, Organizația Salvați

⁵⁹³ Popescu, C.-L., *Protecția internațională a drepturilor omului – surse, instituții, proceduri*, Editura All Beck, București, 2000, p. 14.

⁵⁹⁴ În acest sens amintim prevederile art. 16 alin. 1 și 2 din *Convenția O.N.U. privind drepturile copilului* (adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 20 noiembrie 1989. Intrată în vigoare la 2 septembrie 1990): 1. „Nici un copil nu va face obiectul ingerințelor arbitrare sau ilegale în viața sa personală, familia sa, domiciliul sau corespondența sa și nici al unor atacuri ilegale la onoarea și reputația sa”. 2. „Copilul are dreptul la protecția legii contra unor astfel de imixțiuni sau atacuri”.

⁵⁹⁵ Pitulescu, I., *Al 3-lea Război Mondial – Crima organizată*, a 2-a ediție revăzută și adăugită, Ed. Național, 1997, p. 53.

Copiii – România sunt doar câțiva dintre actorii sociali neguvernamentali, activi în acest domeniu.

Datele pe care le vom prezenta provin din mai multe surse, respectiv din *manual* special întocmite de specialiști-formatori (psihologi, asistenți sociali, sociologi, juriști), menite a pregăti viitorii specialiști din cadrul instituțiilor publice, destinate asistenței și consilierii antitrafic, *studii sociologice* efectuate de instituții abilitate, *cărți* sau *publicații* care tratează subiectul sau teme în legătură cu acesta, *date oficiale*, *articole mass-media* etc. Aceste situații vor prezenta anumite inconveniențe, pentru că neexistând, până la un moment dat, o autoritate abilitată în materie, au abordat, fiecare din anumite perspective, în funcție de posibilități și interesele de cercetare, fenomenul. Situația a fost depășită doar prin înființarea la nivel național a Agenției Naționale Împotriva Traficului de Persoane – autoritate publică printre ale cărei competențe sunt și cele de reunire, prezentare și prelucrare a datelor și informațiilor într-un sistem unitar și integrat.

4.3.1. Traficul cu copii

4.3.1.1. Organizația Salvați Copiii România

Este o mișcare democratică, neimplicată politic sau religios, bazată pe activitatea voluntară a membrilor săi. Înființată în anul 1990, organizația are filiale în 14 județe, peste 6000 de membri și beneficiază de activitatea voluntară a peste 800 de persoane, majoritatea tineri. Salvați Copiii România este un membru activ al Alianței Internaționale Salvați Copiii – mișcare internațională ce susține drepturile copilului, precum și al unor importante organisme și rețele naționale și internaționale.⁵⁹⁶

Din analiza unor documente am reținut câteva dimensiuni ale implicării în domeniul analizat:

- Organizația a intervenit în problematica victimelor. Astfel, încă din a doua jumătate a anului 2000, alături de Organizația Internațională pentru Migrație a acordat asistență pentru un număr de 60 de copii și adolescenți traficați în scopul exploatarei sexuale și încă 5 cazuri care prezentau risc crescut de a cădea victime traficantilor.⁵⁹⁷;
- Referitor la estimarea fenomenului „copii traficați”, constatăm că există mai multe surse care acționează separat, furnizând date, uneori contradictorii. De exemplu, statul român, prin organele sale specializate, la nivel central, *Direcția Generală de Combatere a Crimei Organizate și Antidrog* din cadrul Ministerului de Interne deținea date potrivit cărora, în anul 2002, un număr de 59 de copii repatriați au declarat că au fost traficați, dintre care 22 au fost implicați

⁵⁹⁶ http://www.salvaticopiii.ro/romania/despre_noi/cine_suntem/salvati_copiii.html, consultată în data de 04.09.2009.

⁵⁹⁷ *Asistență și reinserție socială pentru copiii neacompaniați, traficați. Manualul participantului*, (Formatori: Păunescu, G., Nicolăescu, D.), Organizația Salvați Copiii, Timișoara, 2004.

(folosiți) în comiterea unor furturi, 31 de copii au fost constrânși să practice cerșetoria iar 6 fete au fost obligate să se prostitueze. Potrivit aceleiași surse (Direcția Generală de Combatere a Crimei Organizate și Antidrog din cadrul Ministerului de Interne), în anul 2003 au fost returnați 1034 de copii, din 25 de țări europene, ponderea cea mai mare având-o Italia, cu 296 de copii, urmată de Franța cu 96 copii, Germania – 76 copii, Spania – 75 copii și Austria cu 68 de copii. Din totalul de 1034 copii au fost audiați 410 copii, 82 dintre ei declarând că au fost victime ale traficului de ființe umane⁵⁹⁸. *Organizația Internațională pentru Migrație*, organizație care gestionează doar o parte a fenomenului, respectiv doar cazurile care au intrat în atenția și preocuparea acestuia semnalează că procentul copiilor și adolescenților (traficați) din numărul total de persoane traficate este semnificativ, respectiv: în anul 2000, din totalul persoanelor traficate, 24, 84% îl reprezentau copiii și adolescenții; în anul 2001, ponderea lor scade la 20, 73%; în anul 2002 din totalul persoanelor traficate, 22,83% îl reprezentau copiii și adolescenții; în anul 2003 din totalul persoanelor traficate, 35,55% îl reprezentau copiii și adolescenții;

- Experiența acumulată de *Organizația Salvați Copiii* a certificat faptul că România era *țară de origine a traficului de copii*, cei mai mulți dintre copiii furnizați fiind traficați în țări de destinație balcanică: Bosnia și Herțegovina, Macedonia, Albania, Kosovo, Muntenegru, Serbia și Bulgaria; ulterior, o parte din copii erau transportați și traficați în țări ale Europei, ca: Belgia, Italia, Norvegia, Olanda, Germania, Franța, Irlanda, Spania, Austria, aceste țări constituind o *regulă* în ceea ce privește destinația, ca excepție, fiind descoperiți copii traficați și în Turcia, Cipru, Canada, Cambodgia, Africa de Sud și Japonia. România era considerată însă și *țară de tranzit* pentru copiii și adolescenții din foste țări sovietice (Ucraina și Moldova), care erau apoi traficați în fosta Iugoslavie, dar și *țară de destinație* – în sensul că unii copii și adolescenți ce tranzitau țara „[erau] vânduți unor rețele românești de exploatare (exploatare sexuală/exploatare prin muncă.)”⁵⁹⁹.

Studiul efectuat de *Organizația Salvați Copiii* asupra unui număr de 248 de cazuri de copii români remiși acesteia de Serviciul Social Internațional – Filiala Italia, în perioada 1 august 2001 – 31 ianuarie 2003 a reliefat aspecte interesante privind *structura și evoluția fenomenului de trafic al copiilor*, dintre care selectăm:

- „În ceea ce privește locul de proveniență al copiilor, marea lor majoritate provin din *zona Moldovei și nordul țării* – județele Galați, Vrancea, Bacău, Vaslui, Iași, Neamț, Suceava, Botoșani, Maramureș și Satu Mare. De asemenea, pe teritoriul

⁵⁹⁸ *Asistență și reinserție socială pentru copiii neacompaniați, traficați. Manualul participantului*, (Formatori: Păunescu, G., Nicolăescu, D.), Organizația Salvați Copiii, Timișoara, 2004, p. 4.

⁵⁹⁹ *Idem.*, pp. 3-4.

italian s-au înregistrat prezențe semnificative ale copiilor români ce [proveneau] din județele de graniță ale țării (Timiș, Arad, Mehedinți, Caraș Severin). [din zonele rurale din nordul țării au fost remiși copii, astfel:] în județul Suceava – localitățile Cajvana, Volovăț și Bosanci, în județul Maramureș – localitatea Poienile de sub Munte, iar în județul Satu Mare – localitățile Negrești-Oaș, Micula și Călinești-Oaș.⁶⁰⁰

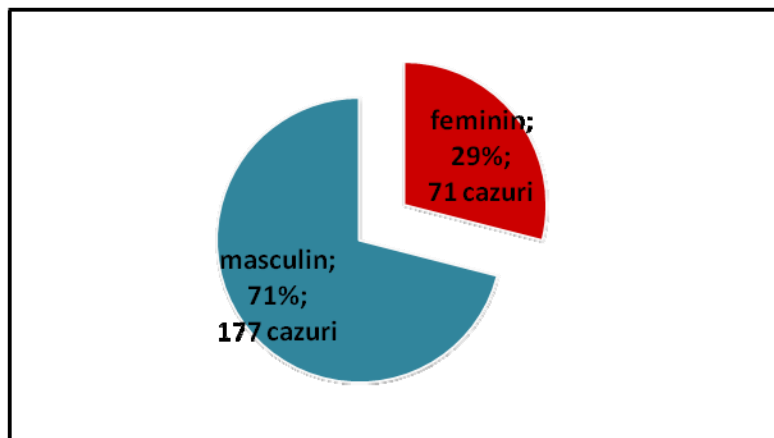


Figura nr. 2: Distribuția cazurilor în funcție de sex

Sursa: Organizația Salvați Copiii – România

- În ceea ce privește structura fenomenului în funcție de gen și mediu de proveniență, studiul a reliefat că din numărul celor 248 de cazuri care au fost remise *Organizației Salvați Copiii*, 177 (71%) se referă la băieți, iar restul de 71 (29%) sunt fete. Dintre băieți, 84 sunt din mediul urban (34%) și 93 sunt din mediul rural (38%), iar în ceea ce privește fetele, din totalul de 71, 45 dintre ele provin din mediul urban (18%) iar diferența de 26 de fete (10%) provine din mediul rural⁶⁰¹.

Explicația ponderii mai mari a băieților în comparație cu cea a fetelor ar consta în faptul că aceștia au fost mai *simplu de racolat*, deși afirmația este relativă, întrucât pentru exploatarea sexuală pot predomina fetele. Afirmația pare, totuși susținută de numărul mai mare de fete din mediul urban, de două ori mai multe decât cele din rural, considerate mai emancipate ori mai expuse riscului. Pe de altă parte, numărul relativ egal al băieților remiși care proveneau din mediul urban cu cei ce proveneau din mediul rural arată că nivelul de aspirație al ambelor categorii era de neatins pentru condiția și posibilitățile lor. Succesul traficantilor

⁶⁰⁰ Asistență și reinserție socială pentru copiii neacompaniați, traficați. *Manualul participantului*, (Formatori: Păunescu, G., Nicolăescu, D.), Organizația Salvați Copiii, Timișoara, 2004, p. 4.

⁶⁰¹ *Ibidem.*, p. 6.

în racolarea băieților era asigurat de abilitatea de a induce minorilor o percepție distorsionată asupra posibilităților de realizare personală. Astfel acești copii și adolescenți, datorită distorsiunilor cognitive care se produc la nivel mental, accentuate de vulnerabilitatea crescută și alimentate de abuzurile suferite în familie percep viitorul lor în țară ca fiind fără posibilități de a avea vreodată un trai decent. De asemenea, se gândesc că „[...] *«este mai bine acolo decât aici unde tata bea tot timpul, mă bate și mă violează, cel puțin acolo știu că voi avea un venit sigur și nu voi mai fi silită să înghit toate porcăriile de acasă»*.”⁶⁰². O altă caracteristică, speculată de traficanți o constituie lipsa informațiilor despre modalitățile legale de a munci într-o altă țară.⁶⁰³

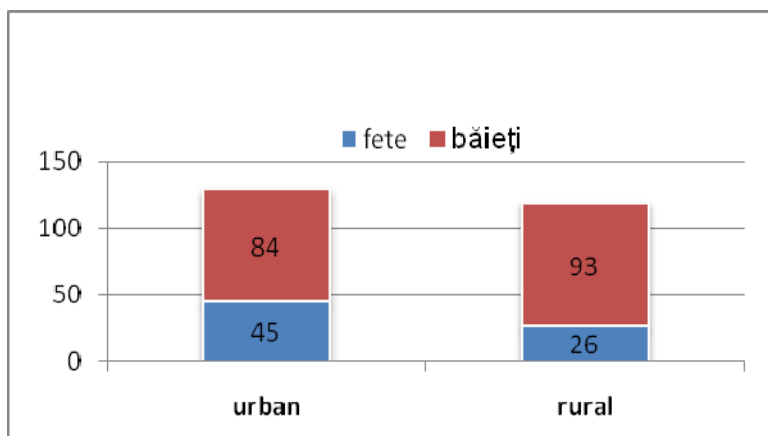


Figura nr. 3: Distribuția cazurilor pe medii de proveniență și sexe

Sursa: Organizația Salvați Copiii – România

- În raport cu mediul de proveniență, 129 copii traficați, respectiv 52% provin din mediul urban și 119 copii, respectiv 48%, provin din mediul rural. Conform autorilor studiului, structura fenomenului este în concordanță cu structura populației pe medii de rezidență în județele cu cea mai mare pondere a cazurilor. Astfel, în județul Satu Mare, dintr-un total de 35 cazuri, doar 9 provin din mediul urban, restul, de 26 cazuri provenind din mediul rural. În județul Suceava, din totalul de 32 cazuri, 10 s-au semnalat în municipiul Suceava, restul de 22 cazuri provenind din 10 așezări de pe raza județului; situație similară s-a semnalat și în județul Maramureș, unde a existat un singur caz de trafic în municipiul Baia Mare, pe când comuna Poienile de sub Munte a furnizat 10 cazuri, deținând prima poziție în ceea ce privește incidența cazurilor din mediul rural, respectiv 50%

⁶⁰² Asistență și reinserție socială pentru copiii neacompaniați, traficați. Manualul participantului, (Formatori: Păunescu, G., Nicolăescu, D.), Organizația Salvați Copiii, Timișoara, 2004, p. 5.

⁶⁰³ Ibidem.

din întreg județul. Față de această statistică observăm, în ansamblu, că numărul băieților victime ale traficului este mult mai mare, aproape dublu față de numărul fetelor, raportat atât la mediul urban cât și la cel rural.

Concluzia, așa cum de altfel reiese și din studiul Organizației Salvați Copiii, este că o mare parte dintre acești copii, fiind neînsoțiți pe teritoriul altor state erau trimiși chiar de către părinți, în cele mai multe cazuri consimțind și chiar plătindu-le transportul copilului.

Este de menționat și faptul că dacă în România, pentru încheierea unui contract individual de muncă, începând cu vârsta de 15 ani, pentru un minor este nevoie de „acordul părinților sau al reprezentanților legali”⁶⁰⁴ minorul doar de la vârsta de 16 ani putând efectua munca adecvată lui, fără nici un acord, pentru cazurile muncii în străinătate nu se pune problema unei asemenea condiții, cu atât mai mult cu cât minorul nu avea acceptul părinților de a ieși din țară („[...] Dacă ancheta socială nu este favorabilă reîntoarcerii în România a copilului în cauză, acestuia i se prelungește permisul de ședere în Italia până la împlinirea vârstei de 18 ani. Acest permis de ședere nu îi dă dreptul copilului să muncească în Italia. După împlinirea vârstei de 18 ani, pentru a rămâne în continuare în Italia, permisul de ședere este schimbat într-un permis de studii sau într-un permis de muncă”⁶⁰⁵) – toate aceste elemente sunt de luat în seamă, cel mult/târziu pentru anul 2003, deoarece, în prezent țările europene se confruntă cu probleme de natură economică și socială ce impun protecția propriilor cetățeni, cu prioritate față de străini. În acest nou context economic și social actual, țări din Uniunea Europeană pot aprecia diferit încadrarea de forță de muncă:

„[În situația statelor membre de destinație care nu aplică României măsuri tranzitorii privind libera circulație a lucrătorilor, aplicabil este dreptul comunitar în materie *Regulamentul nr. 1612/68 privind libera circulație a lucrătorilor în cadrul Comunității*, astfel încât cetățenii români se vor încadra în muncă în aceleași condiții ca și cetățenii statului membru respectiv. Este cazul următoarelor state: *Estonia, Finlanda, Polonia, Slovacia, Cehia, Cipru, Suedia, Slovenia, Letonia, Lituania, Bulgaria, Spania, Danemarca, Grecia, Ungaria și Portugalia*. Astfel, cetățenii români pot lucra în aceste state fără a avea nevoie de permis de muncă. Țările care au impus restricții liberei circulații a forței de muncă românești sunt *Germania, Marea Britanie, Irlanda, Franța, Austria, Belgia, Italia, Luxemburg, Olanda și Malta*. Pentru a putea lucra în aceste țări, în condiții legale, lucrătorii români au nevoie de permis de muncă. Accesul se realizează în baza măsurilor de drept intern, aplicabil în statul de destinație sau în baza acordurilor bilaterale în domeniul circulației forței de muncă, încheiate de România cu alte state. Circulația forței de

⁶⁰⁴ Art. 13 alin. 2 Codul muncii al României din 24 ianuarie 2003 – Legea nr. 53/2003, publicat în M.Of., P.I, nr. 72 din 5 februarie 2003

⁶⁰⁵ *Asistență și reinserție socială pentru copiii neacompaniați, traficați. Manualul participantului*, (Formatori: Păunescu, G., Nicolăescu, D.), Organizația Salvați Copiii, Timișoara, 2004, p.11.

muncă românești în statele aparținând Spațiului Economic European (Liechtenstein, Islanda, Norvegia) și Elveția este restricționată, în sensul că există obligativitatea obținerii permisului de muncă și ședere. Autoritățile italiene au decis prelungirea și în anul 2009 a aplicării regimului tranzitoriu privind accesul lucrătorilor români pe piața muncii din Italia. Guvernul italian a optat pentru o deschidere graduală a pieței naționale a muncii pentru lucrătorii români, menținând și în 2009 derogările pentru următoarele sectoare de activitate și profesii: agricultură, turistic-hotelier, activitate domestică și asistență acordată persoanelor, construcții, mecanic, personal de conducere, personal cu înaltă calificare, precum și muncă sezonieră.⁶⁰⁶

- Studiul Organizației Salvați Copiii a apreciat, de asemenea, că o astfel de „categorie de copii vulnerabili o constituie copiii separați, neacompaniați în străinătate.”⁶⁰⁷

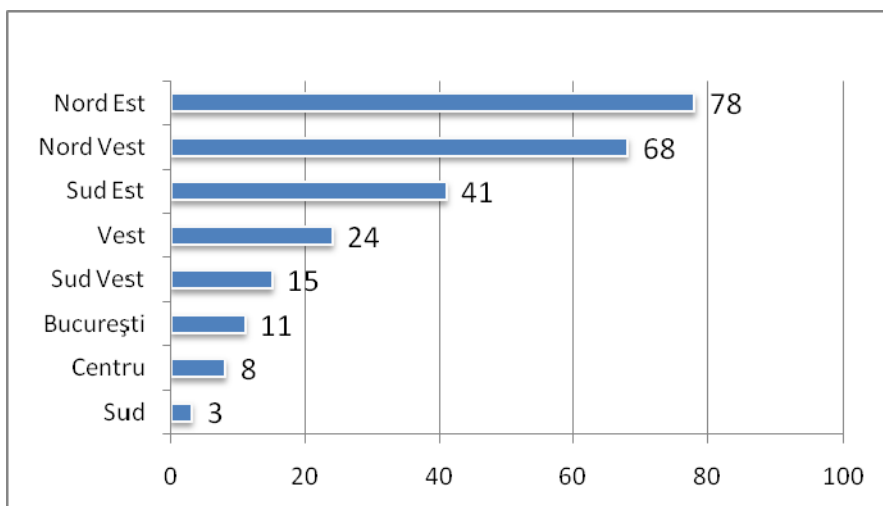


Figura nr. 4: Distribuția cazurilor pe cele 8 regiuni de dezvoltare

Sursa: Organizația Salvați Copiii-România

- S-au constatat diferențe și în ceea ce privește dispersia fenomenului, în cadrul celor opt regiuni de dezvoltare ale României

Precizăm că prin *Legea nr. 151/1998 privind dezvoltarea regională în România*⁶⁰⁸ s-au creat premisele înființării unor *regiuni de dezvoltare*, ca structuri funcționale care răspund unor obiective de îmbunătățire a performanțelor

⁶⁰⁶ Ristea, B., *Accesul lucrătorilor români pe piața muncii din U.E.- Decizii ale unor state membre*, cf. <http://www.muncainstrainatate.anofm.ro/accesul-lucr-torilor-rom-ni-pe-pia-muncii-din-u-e-decizii-ale-unor-state-membre>, consultat la data de 20.03.2009.

⁶⁰⁷ *Asistență și reinserție socială pentru copiii neacompaniați, traficați. Manualul participantului*, (Formatori: Păunescu, G., Nicolăescu, D.), Organizația Salvați Copiii, Timișoara, 2004, p. 4.

⁶⁰⁸ Publicată în M. Of., P. I, nr. 265 din 16 iulie 1998.

economice ale unor arii geografice. Printre scopurile declarate în cuprinsul legii, care motivează împărțirea în regiuni considerăm oportun a le menționa pe următoarele, respectiv cele de la art. 2 alin. 1:

- lit. a), privind „recuperarea accelerată a întârzierilor în dezvoltarea zonelor defavorizate ca urmare a unor condiții istorice, geografice, economice, sociale, politice, și preîntâmpinarea producerii de noi dezechilibre” iar în acest context se plasează motivat existența fenomenului de trafic ca răspuns la sărăcia existentă în anumite zone, fapt ce implică lipsa locurilor de muncă și posibilități reduse în urma sistemul educațional (chiar și cel obligatoriu); mai este posibil și ca *poveștile de succes* ale celor care *au experimentat emigrarea* și au revenit cu multe beneficii – să incite dorința de a pleca pentru realizarea materială;
- lit. b) „pregătirea cadrului instituțional pentru a răspunde criteriilor de integrare în structurile Uniunii Europene și de acces la fondurile structurale și la Fondul de coeziune ale Uniunii Europene” – aderarea României la Uniunea Europeană a avut loc, iar ceea ce considerăm important sunt prevederile aceluiași articol dar lit. c) „stimularea cooperării interregionale, interne și internaționale, a celei transfrontiere, inclusiv în cadrul euroregiunilor, precum și participarea regiunilor de dezvoltare la structurile și organizațiile europene care promovează dezvoltarea economică și instituțională a acestora, în scopul realizării unor proiecte de interes comun, în conformitate cu acordurile internaționale la care România este parte”.

În acest sens, și mai ales, în raport cu rezultatele cercetării realizate de Organizația Salvați Copiii, considerăm că se impun politici sociale mai eficiente, care să îmbunătățească situația materială din unele zone ale României, mai ales a celor din mediul rural (unde au predominat cazurile de trafic, menționându-se situații, în care într-o singură localitate din mediul rural au fost înregistrate un număr de victime, egal cu cel înregistrat în restul județului; nu ne îndoim însă că în acea localitate *cineva* a lansat *moda* locurilor de muncă bine plătite împreună cu *oferta*, dar pe de altă parte a existat și nevoia unui trai mai bun, pentru că s-a întâlnit cu *cererea*). Printre politicile de sprijin, în condițiile actuale, cele mai accesibile și utile ar putea fi cele de accesare de fonduri europene nerambursabile, oferind astfel oportunități de dezvoltare a zonelor rurale, în care se plasează majoritatea cazurilor.

- Din activitatea Organizației Salvați Copiii se mai poate extrage următoarea concluzie: „La polul opus semnalăm orașe, precum Galați care deține 11 cazuri (73%) din totalul de 15 ale județului, orașul Iași cu 7 cazuri (77%) din 9 cazuri semnalate în județ, orașul Bistrița cu 6 cazuri (75%) din 8 semnalate și București, cu zona județului Ilfov, în care s-au semnalat 11 cazuri în București

și nici un caz, în Ilfov.”⁶⁰⁹. Ponderea mai ridicată a cazurilor în mediul urban poate fi explicată prin faptul că în centrele urbane, controlul social al comunității este mai diluat iar delincvența este mult mai prezentă. Considerăm că pentru centrele urbane românești, în care proliferază delincvența, devin operaționale teoriile curentului promovat de *Școala de la Chicago* și ilustrate, mai ales de *dezorganizările sociale*, specifice în spațiul geografic *area* și determinat de dotarea *tehnologică* a delincvenților ce îl populează. Potrivit acestui curent, delincvența se naște în perioadele de crize sociale și economice, în care au loc și fenomenele de urbanizare și exod rural, în paralel cu o *deteriorare a valorilor sociale, cu slăbirea controlului social al comunității și vecinătății*⁶¹⁰.

- Activitățile desfășurate, în perioada 1 august 2001 – 31 ianuarie 2003 de *Organizația Salvați Copiii* arată aceleași tendințe. „[r]eparțizând cazurile semnalate pe cele 8 regiuni de dezvoltare: Regiunea Nord-Est (județele Bacău, Botoșani, Iași, Neamț, Suceava și Vaslui), Regiunea Sud-Est (județele Brăila, Buzău, Constanța, Galați, Tulcea și Vrancea), Regiunea Sud (județele Argeș, Călărași, Dâmbovița, Giurgiu, Ialomița, Prahova și Teleorman), Regiunea Sud Vest (județele Dolj, Gorj, Mehedinți, Olt și Vâlcea), Regiunea Vest (județele Arad, Caraș Severin, Hunedoara și Timiș), Regiunea Nord-Vest (județele Bihor, Bistrița Năsăud, Cluj, Maramureș, Satu Mare și Sălaj), Regiunea Centru (județele Alba, Brașov, Covasna, Harghita, Mureș și Sibiu) și Regiunea București, vom constata că 59% din cazurile semnalate de către SSI Italia provin din regiunile de Nord-Est și Nord-Vest ale țării (146 cazuri).”⁶¹¹. Pentru Regiunea Nord-Est (Bacău, Botoșani, Iași, Neamț, Suceava, Vaslui) – zona cu cel mai mare număr de copii traficați în acea perioadă (78 copii) putem explica fenomenul social luând în considerare aspectele semnalate⁶¹² precum: prezența familiilor dezorganizate, legăturile foarte slabe ale copiilor cu familiile lor, sărăcia însoțită de alcoolism, violența fizică și/sau verbală, agresiunea sexuală, precum și speranța sădită de traficanți în sufletul copiilor, cu vorbe de genul „*tu nu ai o bicicletă la modă, dar eu îți pot oferi una și vei putea avea tot ce îți dorești ca și copiii de vârsta ta mergând cu mine [sau] tinerii de vârsta ta au haine la modă pe când tu nu ai. Crezi că dacă vei rămâne aici, părinții tăi vor putea vreodată să-ți ofere așa ceva? Numai afară poți obține aceste lucruri!*”⁶¹³, respectiv Regiunea Nord-Vest (Bihor, Bistrița Năsăud, Cluj, Maramureș, Satu

⁶⁰⁹ *Asistență și reinserție socială pentru copiii neacompaniați, traficați. Manualul participantului*, (Formatori: Păunescu, G., Nicolăescu, D.), Organizația Salvați Copiii, Timișoara, 2004, p. 7.

⁶¹⁰ Shaw, C., R., McKay, H., D., *Juvenile Delinquency and Urban Areas*, University of Chicago Press, Chicago, 1942 *apud* Chișea, F., *Op. cit.*, Ed. Cogito, Oradea, 1996.

⁶¹¹ *Asistență și reinserție socială pentru copiii neacompaniați, traficați. Manualul participantului*, (Formatori: Păunescu, G., Nicolăescu, D.), Organizația Salvați Copiii, Timișoara, 2004, p. 7.

⁶¹² *Ibidem*, p. 5.

⁶¹³ *Ibidem*.

Mare, Sălaj) cu 68 de cazuri semnalate – numeroase, de altfel. Luând în considerare un singur indicator ce diferențiază cele două regiuni, respectiv *rata șomajului*, constatăm că există mare diferență privind posibilitățile de utilizare a forței de muncă între Estul și Vestul țării.

Tabelul nr. 1:

Evoluția ratei șomajului în Regiunile Nord Est și Nord Vest, de dezvoltare ale României

Anul	2000	2001	2002	2003
Regiunea Nord Vest	8,5%	6,8%	6,8%	5,4%
Regiunea Nord Est	13,2%	10,6%	10,8%	9,0%

Sursa: <http://admrdest.ro/user/file/investment%20context%20ro%20and%20en/Structura%20somajului.pdf>

La o primă comparație a Regiunilor Nord-Est și Nord-Vest, apar discrepanțe în privința ratei șomajului și o situație relativ apropiată în ceea ce privește victimele traficului. Situația pare bizară, deși este explicabilă prin atitudinile, convingerile, nivelul de aspirație și posibilitățile persoanelor (minorilor și tinerilor) cu risc ridicat de a fi traficate. Dacă în Nord-Est posibilitățile de angajare și dezvoltare personală sunt descurajante și tinerii preferă chiar de la început o experiență în străinătate, în Regiunea Nord-Vest apreciem că tinerii sunt nemulțumiți de ceea ce pot realiza, dorind mult mai mult, întrucât au în jurul lor mai multe modele de succes. Astfel, dacă în Nord-Est *niciodată nu vor reuși să își găsească un loc de muncă*, în Nord-Vest *nu vor avea tot ce au cei de vârsta lor*.

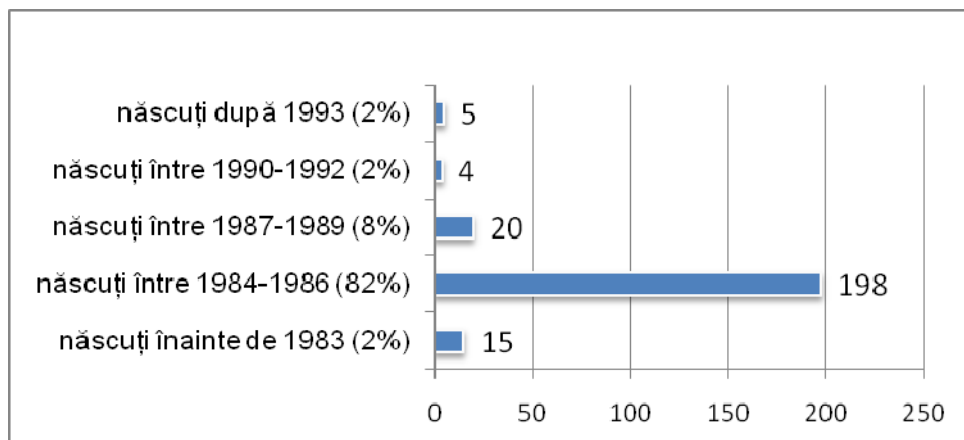


Figura nr. 5: Structura fenomenului de trafic, în funcție de anul nașterii (vârsta)

Sursa: Organizația Salvați Copiii-România

- Cea mai mare parte a cazurilor *în funcție de anul nașterii* se referă la minorii neacompaniați, cu vârste cuprinse între 17-18 ani. „În 6 cazuri remise de către partenerii italieni, nu am primit informații despre vârsta copiilor. Cei mai mulți dintre copii sunt născuți în intervalul 1984-1986. Deși copiii născuți în 1984 și 1985 au împlinit 18 ani, la data semnalării situației lor de către partea italiană, în a doua jumătate a anului 2001 și în anul 2002, ei nu erau încă majori”.⁶¹⁴ Corelația dintre zona de proveniență a majorității copiilor – zonele rurale mai puțin dezvoltate economic din nordul țării și din Moldova – și segmentul de vârstă 17–18 ani, la care mulți dintre copii termină cursurile liceale și ale școlilor profesionale sugerează ideea că mulți dintre aceștia, nereușind să găsească un loc de muncă și puși în fața dificultăților economice aleg să plece în străinătate, în speranța că vor găsi o slujbă mai bine plătită acolo.⁶¹⁵

În raport cu realitatea *lipsei unui loc de muncă* și neîmplinirii așteptărilor tinerilor în legătură cu șansele lor după absolvirea unei școli, sau dobândirea unei profesii, meserii etc. de a trăi decent se ridică, în mod legitim întrebarea referitoare la modalitatea de integrare socială, economică și familială a lor. Oare tânărul, abia ajuns la majorat are discernământul și puterea de a trece peste refuzul găsirii unui loc de muncă, are suportul moral și financiar, *de a susține interviuri* în vederea găsirii unui "job"? Știe el oare, despre posibilitatea înscrierii *pe listele* Agențiilor Județene pentru Ocuparea Forței de Muncă sau știe el, oare, să solicite indemnizație de șomaj sau, va avea răbdarea să urmeze vreun curs de recalificare profesională, sau va merge ca muncitor necalificat, acolo unde va fi trimis, prin *programe speciale*? Probabil că tânărul nu va putea, decât cu foarte mare susținere, să aibă răbdarea de a-și găsi locul, cu rolul social aferent; în lipsa ajutorului care să îl dirijeze în viață, tânărul devine o ființă vulnerabilă, prezentând o țintă aproape sigură pentru racolatorii de carne vie, iar mirajul unei vieți nelipsite de *haine, mașini, parfumuri*, probabil că l-ar acapara.

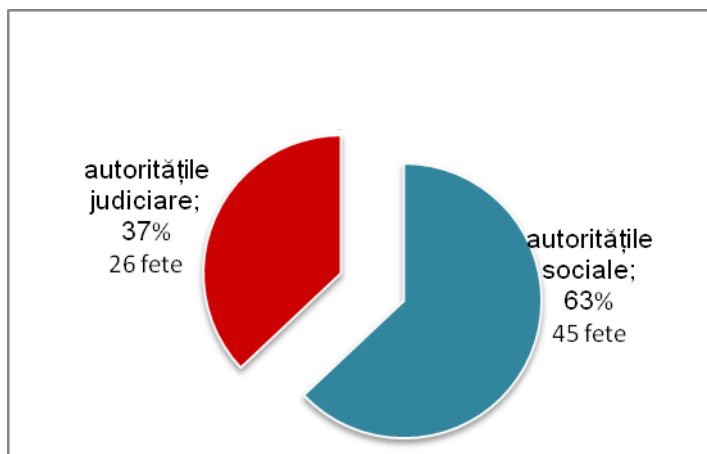
Considerăm atitudinea tinerilor, care nu reușesc să se integreze și să își îndeplinească așa cum și-ar dori visele abandonând lupta socială, lăsându-se purtați de întâmplări „norocoase”, prin care își găsesc locuri de muncă bine plătite în străinătate – în acest context, o soluție inacceptabilă.

Realitățile specifice anilor 2001-2003, semnalate prin studiul mai-sus amintit, precum și studiile proprii, realizate, în anul 2004, la AJOFM Bihor, au relevat faptul că, instituțional, la momentul respectiv, nu se construise nici o strategie în privința acestor posibile cazuri de trafic. Situația însă s-a schimbat. În prezent, anul 2009, aspectele privind grupurile țintă și cu risc crescut de a fi traficate sunt mult mai bine și judicios analizate, existând chiar servicii de asistare pentru găsirea unui

⁶¹⁴ *Asistență și reinserție socială pentru copiii neacompaniați, traficați. Manualul participantului*, (Formatori: Păunescu, G., Nicolăescu, D.), Organizația Salvați Copiii, Timișoara, 2004, p. 8.

⁶¹⁵ *Ibidem*, p. 9.

loc de muncă în străinătate (aspect pe care îl vom dezvolta într-un capitol aparte în această lucrare, și în mod special pentru județul Bihor).



**Figura nr.6: Distribuția cazurilor
în funcție de autoritatea care a semnalat situația copilului (fete)**

Sursa: Organizația Salvați Copiii-România

Organizația Salvați Copiii a fost sesizată de *Serviciul Social Internațional-Filiala Italia* pentru repatrierea și asistarea mai multor copii (40), care, au fost implicați în diverse infracțiuni (furt, tâlhărie, complicitate la tâlhărie, viol, jaf armat) sau există suspiciunea că au fost traficați și implicați în rețele de prostituție⁶¹⁶. Din cei patruzeci de minori, 14 erau băieți și 26 fete. Din cei 14 băieți – 11 au fost acuzați de comiterea diferitelor infracțiuni, precum tâlhărie, răpire, furt, viol, complicitate la tâlhărie, aflându-se, în cursul anului 2004, în instituții penale în Italia, iar conform presupunerilor reprezentanților *Organizației Salvați Copiii*, trei dintre băieți au fost traficați și puși să cerșescă sau să fure.

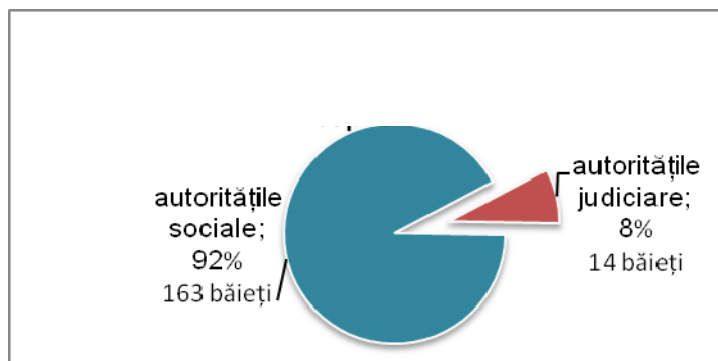
În ceea ce privește situația fetelor, aceasta a fost mult mai gravă, întrucât doar pentru 4 dintre ele nu a existat suspiciunea de traficare în vederea practicării prostituției, ele fiind implicate, în schimb, la comiterea de alte acte infracționale, precum furt, complicitate la jaf armat, iar una din fete a fost abuzată în România. În ansamblu, din totalul cazurilor de fete semnalate de *Serviciul Social Internațional, Filiala Italia*, pentru 22 fete (31% din totalul minorelor și tinerelor) s-a conturat suspiciunea implicării în rețele de trafic și prostituție⁶¹⁷.

Figura nr. 6 reprezentând *Distribuția cazurilor în funcție de autoritatea care a semnalat situația copilului* (autorități italiene) reflectă doar situația fetelor, iar dintre

⁶¹⁶ *Asistență și reinserție socială pentru copiii neacompaniați, traficați. Manualul participantului*, (Formatori: Păunescu, G., Nicolăescu, D.), Organizația Salvați Copiii, Timișoara, 2004, p. 10.

⁶¹⁷ *Ibidem*.

acestea 63%, adică 45 au fost semnalate de autoritățile sociale italiene, restul de 37%, respectiv 26 de cazuri, fiind semnalate de autoritățile judiciare.



**Figura nr. 7: Distribuția cazurilor
în funcție de autoritatea care a semnalat situația copilului (băieți)**
Sursa: Organizația Salvați Copiii-România

În ceea ce privește situația băieților, cazurile semnalate de autoritățile sociale sunt mult mai multe, acestea reprezentând 92%. Explicația constă, probabil, în faptul că fetele sunt, în mai mare măsură implicate în acțiuni de prostituție sau de trafic de persoane, care sunt urmărite mai intens de organele judiciare.

4.3.2. Traficul de femei

Dacă în situația traficului de copii și exploatării lor în diferite moduri problematica prezenta anumite aspecte ce îi îngreunau analiza, în cazul evaluării fenomenului prostituției forțate a femeilor este și mai dificil, deoarece ne aflăm în situația persoanelor de vârstă majoră și se prezumă că au capacitate de exercițiu deplină și cunosc consecințele propriilor fapte. Studiile au arătat însă că, de multe ori, femeile au fost atrase, în diferite situații conjuncturale, de traficanți cu experiență, care au profitat de situația lor materială precară, oferindu-le posibilitatea unui loc de muncă bine plătit în străinătate. Încercătoare și naive, acestea acceptau condițiile promise, deplasându-se în străinătate, unde nu găseau posibilitatea de câștig, promisă. În aceste condiții, ele deveneau îndatorate, întâi, *angajatorilor* pentru plata cheltuielilor cu formalitățile de trecere a frontierei (pașaport etc.), cu transportul, hrana, cazarea, iar ulterior, *negăsindu-și* un loc de muncă potrivit, trebuind să își plătească datoriile, erau forțate să se prostitueze.

Dimensiunea fenomenului este greu de evaluat chiar și din motive metodologice și teoretice, pentru că există statistici și studii care includ, în aceeași categorie *a persoanelor de sex feminin*, atât *minorele* cât și *tineretele fete*, precum și

femeile. În afară de distincția pur etimologică, în studiul nostru ne vom raporta doar vârstei de 18 ani ca vârstă legală a maturității.

În continuare vom face referire la un studiu, bine fundamentat științific și considerăm noi, deosebit de relevant domeniului, respectiv *Vulnerabilitatea tinerelor din România față de traficul de ființe umane*⁶¹⁸. Conform studiului, **cauzele care pot determina** tinerele din România să cadă pradă traficului sunt: *sărăcia* (datele culese au arătat că cea mai mare parte a tinerelor vulnerabile traficării sunt cele ce trăiesc în zona Moldovei, 39% din totalul cazurilor identificate, urmate de cele din Muntenia, 35%, de cele din Transilvania, 21%, pe ultimul loc situându-se cele din București, 5%.); de asemenea, studiul a fundamentat concluzia potrivit căreia mediul de rezidență influențează fenomenul, respectiv *rezidența într-o aglomerare urbană* generează vulnerabilitate față de trafic, iar *locuirea în comunități mici pare să reducă vulnerabilitatea*.

Datele au arătat că locuirea tinerelor singure într-un oraș cu populație de peste 200.000 locuitori generează un risc de 48% de traficare, pe când locuirea în același mod într-un oraș cu populație între 30-100.000 locuitori generează un risc de doar 14%; riscul cel mai mare în cele două categorii de orașe îl prezentau însă, tinerele instituționalizate (aspect pe care studiile noastre de caz l-au confirmat, nu neapărat în ceea ce privește frecvența prezenței tinerelor instituționalizate, cât mai ales a celor care au „fugit” de acasă, au abandonat școala sau pur și simplu agreează viața dezordonată și fără responsabilități); pe de altă parte, în perioada anilor 2000-2001, studiul a conchis că există un procent de 44% chiar și dintre tinerele care locuiesc împreună cu familia, dar în orașe cu peste 200.000 locuitori, de a fi traficate, pe când tinerele care trăiesc în familii, în localități de sub 200.000 locuitori erau pasibile traficării, într-o mai mică măsură, respectiv 8%.

Studiul a relevat, de asemenea relativitatea față de riscul de fi traficate a diferitelor categorii de femei, plecându-se de la ipoteza că *vulnerabilitatea față de trafic este mai mare la fete și femei tinere (15-25 de ani) necăsătorite*, indusă și de tipul de locuire: cu părinții, singure sau într-o instituție de tipul orfelinatului sau al caselor de copii; potrivit aceluiași studiu, „[î]n general, tinerele vulnerabile au o dorință intensă de a pleca din România, fie pentru a se stabili în străinătate, fie pentru a găsi o slujbă temporară care să le asigure independența financiară.”⁶¹⁹. Portretul acestor tinere îl vom concretiza prin povestea unei victime, consemnată în lucrarea *Prostituatele. Au să vă urmeze în Grădina Raiului*⁶²⁰ deoarece oglindește *trăsăturile femeii traficate*, explorate în cercetarea mai-sus amintită:

⁶¹⁸ Cercetare realizată de Centrul pentru Sociologie Urbană și Regională (CURS), Institutul de Cercetare a Calității Vieții (ICCV), Mercury Research and Marketing Consultants, International Organization for Migration, în *perioada februarie 2000-mai 2001*.

⁶¹⁹ *Idem*.

⁶²⁰ Benzi, D., O., *Prostituatele. Au să vă urmeze în Grădina Raiului*, Colecția „Umanitare”, Timișoara, 2003, pp. 75-76.

„Micky este româncă; după absolvirea facultății, a început să aibă grijă de persoane în vârstă și întotdeauna a avut contracte pe perioade determinate. La un moment dat, deoarece nu putea conta pe ajutorul familiei, a decis să caute norocul în Italia, în speranța că astfel va putea să-și întrețină decent fiica Ana. Inițiativa ei a fost influențată de povestirile unor fete, care au stat perioade mai mult sau mai puțin lungi, în Italia. Toate vorbeau despre posibilități de câștig facile, fără a preciza despre ce fel de muncă era vorba. Micky s-a alăturat unui grup de conaționali, în care a avut încredere și a ajuns la Roma, în septembrie 1998. Pentru a avea bani de drum și pentru a-și cumpăra lucrurile personale necesare, a cerut un împrumut, pe care urma să-l restituie din munca pe care urma să o presteze în Italia. Nici o săptămână nu a trecut de la sosirea ei și a fost obligată să se prostitueze, în stradă. Nu a vrut, dar revolta ei nici măcar nu a fost băgată în seamă, a fost amenințată, i-au fost luate documentele și a fost șantajată, cu împrumutul făcut în țară. Dependența de persoanele ce au trafic-o era totală. Într-o seară, împreună cu fetele, cu care se afla în stradă, s-a apropiat de un albanez. Acesta, văzând-o că îi era frig a invitat-o la o plimbare cu mașina. Însă, odată urcată, acesta a blocat portierele mașinii și a dus-o prima oară la Ostia, iar apoi la Roma. A ținut-o închisă pentru o lună întreagă, în tot acest timp amenințând-o și lovind-o. Devenea din ce în ce mai agresiv, mai violent; o trăgea în mod frecvent de păr și amenința viața ficei ei. Fără altă posibilitate, Micky s-a întors să se prostitueze în zona Romei. Spre norocul ei, un client a pus-o în contact cu Comunitatea Papa Giovanni XXIII.”⁶²¹ Comunitatea Papa Giovanni XXIII este asociația italiană, fondată în anul 1958 de către Don Oreste Benzi – trecut nefiind în 2008 – care, de-a lungul timpului a intervenit prin programe și măsuri sociale și de asistență socială pentru diferite categorii de persoane aflate în nevoie⁶²².

Povestea lui Micky, din perioada menționată nu iese din tiparele cercetării menționate, oferind exemplul concret de persoană vulnerabilă respectiv „[...] fragilitatea unui sistem defensiv [...] și este temporară sau cronică. Vulnerabilitatea psihologică exprimă dezechilibrele care perturbă dezvoltarea și activitatea afectivă, intelectuală, relațională. Ea cere să se țină cont de repercursiunile mediilor traumatice asupra dezadaptărilor psihice, deviațiilor de conduită, rupturilor. Aprecierea ei se înscrie în cadrul cercetărilor pluridisciplinare și duce la intervenții preventive și terapeutice (de ex. familiale și psihosociale). Epidemiologia estimează vulnerabilitatea în mod probabilist, ca factor de risc: situată la intersecția «terenului» și a «mediului», ea exprimă interacțiunile genotip-mediu înconjurător și se plasează între conceptele necesare la formularea problematicilor pluridimensionale.”⁶²³

⁶²¹ Ibidem p. 76.

⁶²² cf. <http://www.apg23.org/la-comunita/cosa-facciamo-e-perche> consultat la data de 10.10 2009.

⁶²³ *Dicționar de psihologie* (Publicat sub direcția lui Doron, R., Parot, F.; Comitetul de redacție: Anzieu, D., Bronckart, J.-P., Moal, M., Levy-Leboyer, C., Richelle, M., Widlocher, D.; Traducere din franceză: Cernăuțeanu, N., Dan-Spînoiu, G., Dan, O., Drăgoi, S., Florean, D., Luchian, L.-C., Neacșu, G., Săucan, D.-Ș.; Coordonare lexicografică: Iordache, A.), Ed. Humanitas, București, 1999, p. 826.

Studiul a evidențiat că *riscul pe care tinerele instituționalizate îl au față de trafic este mult mai ridicat comparativ cu tinerele singure sau provenite din familie, ele reprezentând o pondere de 13%, față de 5%, respectiv 7%, în ansamblul fenomenului.*

Un alt aspect pe care studiul⁶²⁴ l-a vizat se referă la măsura în care nivelul *de educație formală influențează riscul de a deveni victimă* și s-a ajuns la concluzia că vulnerabilitatea față de trafic este invers proporțională cu nivelul de educație, iar cele mai vulnerabile (cca. 40%) sunt tinerele a căror educație nu depășește nivelul liceului. Această concluzie este confirmată (chiar după trecerea a doi – până la cinci ani de la concluziile cercetării științifice) de un exemplu, pe care l-am identificat, prin conținutul unei *Ordonanțe* din anul 2005, *de declinare a competenței de instrumantare*, dintr-un dosar al Direcției de Investigare a Infraacțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism – Biroul Teritorial Bihor, în favoarea Biroului Teritorial Galați, care conține incriminarea activităților infraționale de trafic de persoane și trafic de minore, desfășurate de către 3 (trei) învinuiți. Din documentele studiate în legătură cu traficul vom prezenta, în rezumat, următoarele:

Între anii 2002-2003, trei frați, dintre care unul stabilit ilegal în Italia au racolat mai multe tinere (mizând pe găsirea de tinere fete, din zonele mai sărace ale țării, cu nivel de educație scăzut și situație materială precară, cărora să le câștige încrederea), pe care le-au transportat în Italia, unde le-au trimis, de regulă, pe stradă ori pe autostrăzi să se prostitueze. Fetele, cu vârste cuprinse între 14 și 20 de ani au fost recrutate fie prin intermediul unor persoane, fie direct (din baruri, discoteci etc.) prin fraudă, înșelăciune, sub promisiunea câștigurilor mari în locuri de muncă bine plătite precum ospătară. Semnalăm că a existat chiar un caz în care unei tinere i s-a spus că urma să întrețină raporturi sexuale cu diverși clienți, aceasta acceptând fără nici o obiecțiune. Tinerelor li s-au suportat de către doi dintre frați toate cheltuielile privind actele, taxele etc., (pentru situațiile cu minore impedimentele privind trecerea frontierei fiind înlăturate fraudulos), cheltuielile de transport (desfășurându-se în siguranță, prin persoane de legătură), hrană etc. Câteva dintre ele, odată ajunse în Italia au fost și agresate pentru a fi convinse să meargă pe stradă.

Cei trei frați exploatau prin rețele în Italia tinerele fete, obișnuind să le mute, dintr-un loc în altul, iar la locuințele unde acestea au fost cazate au întâlnit și alte tinere românce, care desfășurau aceeași activitate.

Relatăm cazul deoarece una dintre minore a reușit să ajungă în țară prin intermediul unui client italian, dar apoi, la stăruințele unuia dintre cei trei frați, care îi trimitea bani, s-a întors în Italia și a practicat din nou prostituția; în final a ajuns în România, urmare unei razii efectuate de poliția italiană (practic, minora a fost rețeficată.). Din documentele cazului de față am aflat că banii proveniți din practicarea prostituției erau reținuți, în totalitate de traficanți, ridicându-se și la suma de 500 euro/noapte. Dintre părțile vătămate întoarse în țară, doar una a depus mărturie împotriva traficanților. Aceștia erau recidiviști, acuzați pentru infrațiuni de falsificare

⁶²⁴ *Ibidem.*

de acte, proxenetism, înșelăciune (în România) și pentru săvârșirea infracțiunii de proxenetism în Italia.

Prin acest istoric al traficului, minorelor și tinerelor, care au fost exploatate li s-au încălcat grav drepturile omului; martora-cheie în cauză (minoră) a recunoscut că și-a dat acceptul de a se prostitua; e posibil ca nivelul scăzut de educație să fi avut rol determinant; (potrivit legii, acceptul victimei nu incumbă nevinovăția infractorilor.)

Apreciem că statutul și evoluția tinerei corespund *portretului robot*, pe care studiul *Vulnerabilitatea tinerelor din România față de traficul de ființe umane*⁶²⁵ l-a stabilit potențialele victime ale traficului de carne vie, respectiv *minora avea o dorință intensă de independență, în special financiară, era gata să-și asume riscurile pe care le implica o eventuală decizie de plecare în străinătate, credea în poveștile de succes pe care le-a auzit, provenea dintr-un oraș mare (Galați) – localizat în regiunile sărace ale țării*⁶²⁶; datele sunt în concordanță cu activitatea Organizației Salvați Copiii, din perioada 1 august 2001 – 31 ianuarie 2003, care a acordat asistență unui număr de 11 cazuri de victime, remise de către Serviciul Social Internațional Filiala Italia, toate provenind din municipiul Galați, deși din întreg județul s-au mai asistat doar 4 cazuri.⁶²⁷

În Raportul anual al Departamentului de Stat al SUA referitor la traficul de ființe umane „dat publicității în luna septembrie 2003, România era una dintre țările nominalizate, considerată a fi lider regional în lupta antitrafic.”⁶²⁸ În Raport se arată că țara noastră, deși nu îndeplinește standardele minime pentru combaterea traficului face eforturi majore pentru combaterea fenomenului. Astfel, numai adoptarea legii speciale în materie, care a atras după sine și implementarea de proceduri specifice pentru anchetarea și aducerea în fața instanțelor de judecată a traficantilor, iar *Planul național de acțiune pentru combaterea traficului de ființe umane* aprobat prin Hotărârea⁶²⁹ Guvernului nr. 1216/2001 a deschis concertarea luptei antitrafic prin aplicarea unei maniere unitare, dezvoltată și perfecționată ulterior. De asemenea, în cadrul Inspectoratului General al Poliției Române există o structură specializată – Institutul pentru Cercetarea și Prevenirea Criminalității, creată cu scopul elaborării de studii, efectuării de cercetări criminologice și polițienești, care să servească fundamentării „strategiilor de prevenire și sprijinirea actului managerial în poliție,

⁶²⁵ Cercetare realizată de Centrul pentru Sociologie Urbană și Regională (CURS), Institutul de Cercetare a Calității Vieții (ICCV), Mercury Research and Marketing Consultants, International Organization for Migration, în perioada februarie-mai 2001.

⁶²⁶ *Idem*.

⁶²⁷ *Asistență și reinserție socială pentru copiii neacompaniați, traficați. Manualul participantului* (Formatori: Păunescu, G., Nicolăescu, D.), Organizația Salvați Copiii, Timișoara, 2004, p. 9.

⁶²⁸ *Ghid de prevenire a traficului de ființe umane. România – 2004*, AIDRom, Institutul Pentru Cercetarea și Prevenirea Criminalității, Parteneri pentru Schimbare, UNICEF, Editura MarLink, București, 2004, p. 6.

⁶²⁹ Publicată în M.Of., P. I, nr. 806 din 17 decembrie 2001

precum și aplicarea reformei în domeniul relației poliție-comunitate.”⁶³⁰. Institutul pentru Cercetarea și Prevenirea Criminalității „coordonează și controlează activitatea structurilor județene de cercetare și prevenire a criminalității și are în competență coordonarea *Programului pentru prevenirea traficului de persoane*, program inițiat în martie 2002 și prevăzut a se desfășura în perioada aprilie 2002 – septembrie 2004, pe teritoriul întregii țări. Programul își [propunea] să contureze căile și mijloacele de acțiune pentru diminuarea fenomenului, în scopul asigurării drepturilor individului la demnitate și integritate personală.”⁶³¹.

Menționăm toate acestea pentru a evidenția promptitudinea cu care autoritățile române au reacționat, la nivel macrosocial, în fața flagelului traficului de persoane. Eforturile susținute au condus, prin crearea cadrului normativ și instituțional adecvat, la înființarea Agenției Naționale împotriva Traficului de Persoane – autoritatea specializată în materie.

4.3.3. Traficul de persoane – victimizare prin muncă

Dacă în paginile anterioare am expus aspecte privind traficul de femei și copii, exploatați sexual, semnalăm existența altei modalități de traficare, în sensul exploatarei și obținerii de profit – și anume, prin muncă.

Exploatarea prin muncă este o modalitate prin care are loc traficul, fiind incriminată în legea specială; exploatarea unei persoane (prin muncă) presupune⁶³² executarea unei munci sau îndeplinirea de servicii în mod forțat ori cu încălcarea normelor legale privind condițiile de muncă, salarizare, sănătate și securitate

Pentru acest subiect excludem orice circumstanțe care s-ar preta interpretării, aplicării și nerespectării legislației sau Codului muncii, deoarece în cazul exploatarei prin muncă nu mai intră în discuție – considerăm – nerespectarea vreunei prevederi normative în legătură cu condițiile de muncă sau de odihnă sau, de exemplu, depășirea orelor de lucru sau anume prevederi din contracte individuale sau colective de muncă etc. (aspecte care se pot remedia, pe cale amiabilă sau în cadrul jurisdicțiilor de drept al muncii – în orice stat). Acțiunea exploatatorilor este de domeniul antisocialului cel mai grav, delincvenționalului cel mai flagrant și intră în sfera de incriminare și sancționare penală. Prin traficul de persoane, concretizat în exploatare prin muncă se încalcă multiple drepturi fundamentale ale omului și se aduce atingere gravă demnității și integrității fizice, psihice și chiar

⁶³⁰ *Ghid de prevenire a traficului de ființe umane. România – 2004*, AIDRom, Institutul Pentru Cercetarea și Prevenirea Criminalității, Parteneri pentru Schimbare, UNICEF, Editura MarLink, București, 2004, p. 20.

⁶³¹ *Ibidem*.

⁶³² cf. art. 2 alin. 1 pct.2 lit. a) din Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, cu modificările și completările ulterioare; litera a) a punctului 2 al art. 2 a fost modificată de pct. 1 al articolului unic din O.U. nr. 79 din 14 iulie 2005, publicată în M. Of., P. I, nr. 629 din 19 iulie 2005.

intelectuale a persoanei. În cazul exploatării prin muncă – formă a traficului de ființe umane – individul, odată ajuns *pe plantație* nu mai are nici o șansă să revendice nimic. Putem face chiar o paralelă între situația persoanei, care este sechestrată și supusă exploatării sexuale (de exemplu chiar într-o țară în care este legalizată prostituția) și munca forțată, depusă de o persoană, care se află într-un spațiu izolat, fără nici o *geană de libertate*; în ambele cazuri, se produc dezumanizări profunde, *spălări de creier*, lipsire de libertate, de documente, de accesul la lumea exterioară, încălcări ale drepturilor civile, sociale, economice etc.

Și în ceea ce privește datele statistice în cazul exploatării prin muncă „[e]stimările Organizației Internaționale a Muncii cu privire la munca forțată raportau că circa 2.500.000 de persoane sunt traficate anual, la nivel mondial.”⁶³³

În țara noastră, „[În ultimii ani s-a constatat o reorientare a activității criminale în direcția obținerii de profituri din exploatarea muncii persoanelor și, din ce în ce mai puțin, din exploatarea sexuală a victimelor. Astfel, în 2007 și 2008, victimele exploatare prin muncă le depășeau procentual pe cele exploatare sexuală”⁶³⁴, ceea ce este relevant însă, este că „în primul semestru al anului 2009, exploatarea sexuală revine ca principal mod de manifestare a traficului”⁶³⁵, fenomen care se produce din mai multe motive:

- în cazul exploatării prin muncă, traficanții *au de a face* și cu persoane majore, adulte, pe care, dacă inițial reușesc să le păcălească, ulterior acestea le creează *greutăți*, în sensul că își revendică și susțin drepturile, chiar cu asumarea rigorilor legislațiilor străine, de exemplu de a se afla ilegal la muncă în străinătate și a fi expulzați;
- de regulă, traficanții racolează mai multe persoane, pe care le constituie în grupuri și le duc la muncă în mod organizat, reacția celor din grup este una mult mai puternică, decât a unei singure persoane, coeziunea și presiunea grupului fiind mult mai mare în fața exploatare;
- dintre persoanele racolate pentru muncă, multe reușesc să se întoarcă în țară și reclamă autorităților ce li s-a întâmplat; dacă în cazul exploatării sexuale, victimelor le este frică, de regulă, să depună mărturie împotriva traficanților (victimele pot beneficia de programe de protecție a martorului – domeniu reglementat prin Legea nr. 682⁶³⁶ din 19 decembrie 2002), în cazul exploatării prin muncă, arareori este prezentă această atitudine (considerăm motive precum: victimele sunt mai multe și consideră că infractorii nu vor

⁶³³ *O alianță globală împotriva muncii forțate* – ILO (International Labour Organization), 2005, *apud* http://anitp.mai.gov.ro/ro/docs/rapoarte/raport_anual_2006.pdf consultată la data de 04.09.2009

⁶³⁴ *cf.* <http://www.ziarulfacila.ro/Traficul-de-persoane-%C3%AEn-Rom%C3%A2nia-%C3%AEn-sc%C4%83dere+29417>, consultată la data de 04.09.2009.

⁶³⁵ *Idem.*

⁶³⁶ Publicată în M. Of., P. I, nr. 964 din 28 decembrie 2002.

reuși să le intimideze, printre victime se pot afla și bărbați, care – poate – nu sunt așa de temători, deși această ipoteză nu este validă, întrucât și femeile, din cazurile studiate de noi s-au constituit parte vătămată);

- pentru victimă este mult mai ușor de reclamat faptul că a fost „înșelată”, prin prezentarea unor condiții acceptabile de muncă (în comparație cu practica-renta prostituției) și apelează de urgență la ajutorul autorităților, fără a resimți riscul de a fi stigmatizată ulterior de comunitate, grup de prieteni etc.;
- pentru pagubele materiale pricinuite cu comisioanele, transportul, cazarea, chiar și neplata muncii depuse, victimele se constituie parte civilă, solicitând racolatorilor, prin intermediul instanței de judecată, plata sumelor pe care le-au pierdut;
- efectul social, ecoul și răsunetul unui eșec privind o experiență cu munca în străinătate sunt mult mai puternic resimțite de alți semenii, întrucât victimele pot, fără nici o jenă, să povestească prin ce au trecut și chiar să îndemne persoanele dornice de a pleca la muncă să fie vigilente sau chiar să renunțe.

Toate aceste „avantaje” pe care le presupune exploatarea prin muncă și reacții ale victimelor le-am extras din cazurile reale de victimizare prin muncă, studiate. Astfel, am studiat documente privind desfășurarea modurilor de operare ale traficantilor și o parte din depozițiile victimelor care ne-au fost puse la dispoziție de autoritățile competente cu urmărirea penală, respectiv procurorii specializați ai Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism – Serviciul Teritorial Oradea.

În acest context vom expune câteva din rezoluțiile infracționale ce au stat la baza organizării și desfășurării de activități de trafic de persoane, prin exploatare prin muncă.

Cazul I

Un prim caz studiat este cel cuprins într-un rechizitoriu al DIICOT – Serviciul Teritorial Oradea, din anul 2008, prin care este sesizată instanța de judecată competentă, respectiv Tribunalul București, întrucât faptele incriminate s-au săvârșit în străinătate, respectiv în Spania, unde o parte din cei acuzați au reședința, alții (cei care s-au ocupat de racolarea persoanelor în vederea exploatarea prin muncă) fiind din Oradea.

Cazul anchetat de procurorii specializați cuprinde, în fapt, acțiunile antisociale pe care un grup infracțional organizat (ce se pliază prevederilor și condițiilor legale de organizare și funcționare) le-a întreprins în vederea recrutării, transportării, cazării și supunerii la muncă agricolă (fără respectarea condițiilor legale) a mai multor persoane (în total 34), în diferite zone din Spania. În acest context, organele de urmărire penală românești au acuzat mai multe persoane (două dintre ele: soț-soție, iar celelalte trei: tată și fii) pentru săvârșirea infracțiunilor de trafic de persoane, inclusiv minore, în mod organizat – repetăm. În fapt, prin anunțuri publicitare în ziarele locale din Oradea, învinuiții au lansat oferte de asigurare de locuri de muncă, în agricultură,

cu asigurarea de condiții legale, privind sănătatea și securitatea în muncă, pentru Spania, muncă remunerată, conform anunțurilor publicitare cu 30, respectiv 37 euro/zi. În vederea încheierii precontractului de muncă, cei interesați erau așteptați în preajma unei binecunoscute agenții de turism să meargă împreună cu racolatorul, chiar atunci și să rezerve sau să cumpere bilete de călătorie, cum de fapt au și făcut. Prin metoda anunțurilor la mica publicitate în ziare locale orădene, racolatorii au reușit să formeze trei grupuri de persoane pe care să le trimită la muncă în Spania, respectiv: un grup compus din 12 persoane; un grup compus din 16 persoane; un grup constituit din 6 persoane.

Toate persoanele (în număr de 34), pentru a pleca, au fost nevoite să achite câte un comision de 150 de euro; grupurile constituite pentru muncă erau formate atât din bărbați, cât și femei și copii, existând și relații de rudenie între persoanele din grupuri. Ajunse în Spania, pe rând, grupurile au fost așteptate de doi cetățeni români, unul de etnie romă, cu rolul de a intermedia toată activitatea, prin legături directe cu fermieri spanioli. Persoanele au fost cazate în condiții inumane, fără utilități, nevoite să stea foarte mulți într-o încăpere, în condiții insalubre. În ceea ce privește munca, aceasta dura mai mult de 8 ore pe zi, până la 12 ore și era mult mai prost plătită decât li se comunicase inițial. De asemenea, sub pretextul acumulării de datorii pentru cazare, hrană (care era insuficientă) etc. victimelor li se amâna plata, întrucât erau considerate datornice; li se promiteau, de asemenea și întocmirea de acte pentru drept de rezidență și muncă, în schimbul a diferite sume de bani, care făceau ca datoriile să se acumuleze. Astfel, victimele au fost nevoite să accepte condițiile de cazare și muncă. Majoritatea au revenit în țară, prin diferite modalități, dar, în general, pe cont propriu.

Dintre toate persoanele (34 persoane) care au fost racolate în vederea găsirii unui loc de muncă în Spania, două au renunțat a se constitui parte civilă în cursul urmăririi penale, dar au depus plângeri împotriva exploatatorilor și s-au prezentat în calitate de martori la audieri, 20 de victime au reclamat și ele faptul că au fost supuse traficului, devenind și martori și s-au constituit și parte civilă, solicitând despăgubiri atât pentru cheltuielile pe care le-au suportat cât și despăgubiri morale. Persoanele care au avut legătură directă cu cazul au fost trimise în judecată, existând și hotărâre judecătorească definitivă și irevocabilă în cauză.

Un alt caz pe care l-am studiat, tot de trafic de persoane în vederea exploatării prin muncă este cel cuprins într-un alt Rechizitoriu din anul 2008, întocmit de procurorii ai Direcției de Investigare a Infraacțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism – Serviciul Teritorial Oradea.

Cazul II

Maniera de racolare a fost aceeași, respectiv prin anunțuri la mica publicitate, transportul a avut loc organizat, victimele achitând contravaloarea deplasării și a comisionului pentru găsirea de locuri de muncă în agricultură. Recrutorii au format patru grupuri de persoane, în total 45, printre care și o minoră.

Ajunse în Spania, victimele au fost cazate în locuri mizere, li s-a oferit posibilitatea de a munci, în mod sporadic, iar la câteva zile au fost pur și simplu abandonate de recrutor, preluate însă de anumiți cetățeni români, de etnie romă. Pentru munca prestată

(cules de fructe) victimele erau plătite cu jumătate din suma promisă inițial, dar sub diverse pretexte (asemănătoare celor din Cazul I), li se acumulau datoriile pentru stingerea cheltuielilor: cazare, hrana etc. Dintre toate cele 45 persoane care s-au deplasat în Spania pentru a munci, organele de urmărire penală a reușit să audieze 13 victime, despre restul de 32 persoane necunoscându-se nimic.

În concluzie, din cazurile descrise de trafic și exploatare prin muncă, putem afirma că în condițiile lipsei locurilor de muncă ori din dorința de a câștiga mai mulți bani, încrezându-se în promisiunile mincinoase ale racolatorilor, oamenii au fost nevoiți să suporte condiții mizere, să plătească sume de bani pentru a munci în străinătate, să se supună riscurilor, iar în final, să se întoarcă în țară.

Ca o concluzie pentru cele expuse, afirmăm că fenomenul este alarmant, luând amploare și conform datelor A.N.I.T.P., în anul 2009, exploatarea prin muncă forțată s-a situat pe locul doi (după exploatarea sexuală a femeilor) în ceea ce privește numărul de victime, respectiv, pentru 40%, dintre acestea fiind semnalat acest tip de exploatare (în agricultură, construcții sau alte sectoare de activitate)⁶³⁷. Precizăm că A.N.I.T.P. prin sistemul informatic specializat și prin legătura permanentă cu Centrele Regionale deține evidența victimelor referite de diferiții actori sociali (guvernamentali sau neguvernamentali).

⁶³⁷ cf. http://anitp.mai.gov.ro/ro/docs/rapoarte/trafic_persoane_2009.pdf, consultat la data de 16.08.2010.

CAPITOLUL V

ASISTENȚA, PROTECȚIA ȘI REINTEGRAREA SOCIALĂ A VICTIMELOR TRAFICULUI DE PERSOANE

5.1. Considerații. Noțiunea de victimă. Victima traficului de persoane

În registrul faptelor antisociale delincvenționale ce au ca subiect ființa umană, Codul penal și Codul de procedură penală conțin prevederi generale care conduc la încadrarea legală a faptei și urmarea regulilor generale și speciale ale procedurii penale; în cazuri/situații concrete are loc încadrarea judiciară a faptei, individualizarea pedepsei și derularea procesual-penală.

Din perspectiva reacției sociale se poate observa o primă atenție îndreptată asupra celui ce produce grave perturbări sociale, acțiunea socială fiind centrată, în principal, asupra infractorului. În cazul în care există victime ale infracțiunilor și este cazul, se intervine și asupra lor, prin mecanisme sociale specifice; o victimă a unei infracțiuni „înseamnă întotdeauna ființa umană”⁶³⁸, subiect central al victimologiei. Literatura de specialitate consideră victimă „[...] orice persoană umană care suferă direct sau indirect consecințele fizice, materiale sau morale ale unei acțiuni sau inacțiuni criminale.”⁶³⁹. De asemenea, se apreciază că victima este persoana care „fără să-și fi asumat conștient riscul, deci fără să vrea, ajunge să fie jertfită în urma unei acțiuni sau inacțiuni criminale”⁶⁴⁰ neputând fi [...] considerate victime, cazuri precum: – polițiști care, în îndeplinirea misiunilor, sunt răniți sau își pierd viața; – luptători în confruntări militare; – inițiatorul acțiunii criminale care își pierde viața; – infractorul ce-și pierde viața în cazul legitimei apărări.”⁶⁴¹.

În ceea ce privește noțiunea legală de victimă a traficului de persoane, în cursul anului 2007, A.N.I.T.P. și instituțiile componente ale Grupului interministerial de

⁶³⁸ Lerner, R., *Some Remarks on the Main Problems of Victimology*, în *Sociological Abstracts*, 1973, December, suppl., nr. 38 apud Mitrofan, N., *Victima și victimologia. Rolul victimei în comiterea infracțiunii în Psihologie judiciară*, Casa de editură și presă „Șansa” – S.R.L., București, 2000, p. 91.

⁶³⁹ Bogdan, T., și colab., *Comportamentul uman în procesul judiciar*, M.I., Serviciul editorial și cinematografic, București, 1983, p. 93 apud Mitrofan, N., *Op. cit*, 2000, p. 91.

⁶⁴⁰ *Ibidem*.

⁶⁴¹ *Idem*, pp. 91-92.

lucru pentru coordonarea și evaluarea activității de prevenire și combatere a traficului de persoane (organism fără personalitate juridică, constituit în baza Regulamentului⁶⁴² de aplicare a dispozițiilor Legii nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane) au elaborat un proiect legislativ de modificare și completare a Legii nr. 678/2001 ce a urmărit și „introducerea unei definiții a noțiuni de victimă [precum și] cooperarea instituțiilor și organizațiilor cu atribuții în domeniu în vederea constituirii unui mecanism național de identificare și referire a victimelor traficului de persoane.”⁶⁴³

Urmare acestor demersuri, în cuprinsul dispozițiilor Mecanismului național de identificare și referire a victimelor traficului de persoane⁶⁴⁴ se prevede ca *definiție operațională*, sensul termenului de victimă a traficului de persoane, ca desemnând *orice persoană fizică, despre care există informații că a suferit o vătămare fizică sau psihică, o suferință emoțională, o pierdere economică sau o vătămare gravă a drepturilor sale fundamentale, prin acțiuni sau inacțiuni care încalcă legislația penală, în materia prevenirii și combaterii traficului de persoane*. Mecanismul național de identificare și referire a victimelor traficului de persoane clasifică victimele infracțiunilor de trafic de persoane, în *victime directe* și *victime indirecte*, acestea din urmă fiind soțul, copiii și cei aflați în întreținerea victimelor directe, decedate prin săvârșirea infracțiunilor, prin excludere – toate celelalte, afectate de trafic ori exploatare – fiind cele directe.

5.2. Asistența, protecția și reinserția socială a victimelor traficului de persoane

Asistența, protecția și reinserția socială a victimelor traficului de persoane presupune o abordare complexă, atât din punct de vedere teoretic cât și practic; de asemenea, nu trebuie omis un aspect important, ce depinde de calitatea executării lui și de reactivitatea socială, și anume prevenirea și stoparea fenomenului.

Dacă ne referim la țara noastră, asistența, protecția, reinserția socială a victimelor traficului de persoane, precum și supravegherea la nivel comunitar a persoanelor cu potențial ridicat de a fi traficate au evoluat odată cu dezvoltarea fenomenului, ulterior manifestării lui sau preîntâmpinându-i efectele.

⁶⁴² Aprobant în baza H.G. nr. 299/2003, publicat în M.Of., P. I, nr. 206 din 31 martie 2003.

⁶⁴³ *Raport privind situația traficului de persoane în România 2007, Proiecte de acte normative în proces de avizare*, cf. http://anitp.mai.gov.ro/ro/docs/rapoarte/raport_anual_2007.pdf, consultat la data de 05.03.2010.

⁶⁴⁴ adoptat prin *Ordinul nr. 335/2881/1990/1072/266/A.6880/409/C/2353/C din 2007/2008 al ministrului internelor și reformei administrative, al ministrului educației, cercetării și tineretului, al ministrului sănătății publice, al ministrului muncii, familiei și egalității de șanse, al președintelui Autorității Naționale pentru Protecția Drepturilor Copilului, al ministrului afacerilor externe, al procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și al ministrului justiției*, publicat în M. Of., P. I, nr. 849 din 17 decembrie 2008.

Evoluții s-au înregistrat atât în ceea ce privește apariția și dezvoltarea contextului normativ – prin acesta înțelegând ansamblul de reguli, norme, prescripții aplicabil în materie precum și în ceea ce privește cadrul instituțional dat de organismele care acordau/acordă aceste servicii, având originea în societatea civilă, internă (reprezentate de organizații neguvernamentale, asociații ori fundații, naționale – funcționând după regulile existente în domeniu precum O.G. nr. 26 din 2000 cu privire la asociații și fundații⁶⁴⁵ aprobată prin Legea nr. 246 din 2005⁶⁴⁶ și modificată prin Legea nr. 145/2012⁶⁴⁷, sau internațională (asistența post-trafic fiind specializată conform regulilor, practicilor și uzanțelor internaționale, acceptate și de România).

5.2.1. Reguli, uzanțe, proceduri pentru asigurarea drepturilor victimelor traficului de persoane

Față de victimele infracțiunilor, în general, și față de cele ale traficului de persoane există multiple norme sociale, acceptate atât la nivel internațional cât și național care au rolul de a ocroti drepturile potențialelor victime sau ale persoanelor cu risc crescut de a fi traficate, precum și de a sancționa conduitele generatoare ale fenomenului. O examinare a lor este necesară deoarece ar putea conduce, coroborând anumite aspecte concrete ale fenomenului de trafic de persoane, la elaborarea de observații pertinente în scopul prevenirii ori stopării lui.

Toată activitatea antisocială prin care se organizează și realizează traficul de ființe umane presupune grave încălcări ale drepturilor omului și în mod special ale drepturilor fundamentale ale acestuia.

Potrivit teoriei dreptului natural – „[...] drepturile omului reprezintă drepturile individului înțeles în esența sa universală, abstractă și ele sunt considerate anterioare și superioare dreptului pozitiv, constituind în acest fel etalonul validității acestuia și stabilind, în același timp, limita puterii legitime a statului.”⁶⁴⁸. O categorie distinctă a drepturilor omului o constituie drepturile fundamentale, fără de care însăși existența ființei umane este periclitată iar fără respectarea și ocrotirea lor nu se poate vorbi de alte drepturi ale individului. Astfel, lipsirea de libertate în mod ilegal și supunerea la muncă forțată, la exploatare sexuală, la prelevarea ilegală de organe umane sunt doar câteva dintre cele mai grave modalități prin care se poate consuma infracțiunea de trafic de persoane sau unele dintre infracțiunile în legătură cu traficul de persoane. Oricare dintre aceste grave fapte antisociale produc grave perturbări în viața și existența individului, fie el minor sau major, bărbat sau femeie.

Printre măsurile pe care comunitatea internațională le-a luat împotriva acestui fenomen sunt și numeroasele acte internaționale emise de organisme abilitate, precum

⁶⁴⁵ Publicată în M. Of., P. I, nr. 39 din 31 ianuarie 2000.

⁶⁴⁶ Publicată în M. Of., P. I, nr. 656 din 25 iulie 2005.

⁶⁴⁷ Publicată în M. Of., P. I, nr. 517/2012.

⁶⁴⁸ Ținca, O., *Drept constituțional și instituții politice*, Editura Imprimeriei de Vest, Oradea, 1994, p. 326.

Organizația Națiunilor Unite (nivel internațional universal) sau Consiliul Europei (nivel internațional regional european). Actele emise de aceste foruri pot avea diferite forțe juridice, tratatele ori convențiile presupunând o respectare obligatorie și întocmai de către statele semnatare, pot fi cu titlu de recomandare sau pot avea o valoare declarativă și de recunoaștere din partea statelor-părți.

Din punct de vedere al definiției instituției pe care o reprezintă, drepturile omului sunt drepturi ale ființei umane, drepturi subiective individuale „[...] care nu se confundă cu alte noțiuni din dreptul internațional public, și anume drepturile popoarelor și drepturile minorităților, care sunt drepturi colective”⁶⁴⁹ deși între acestea există strânse legături, chiar interdependență.

În materia drepturilor omului s-a realizat o etapizare a modului în care drepturile omului au apărut și s-au dezvoltat, esențială fiind și evaluarea modalităților prin care au devenit protejate în fiecare societate.

Astfel, „[t]radițional, drepturile omului sunt clasificate în două categorii: drepturile civile și politice și drepturile economice, sociale și culturale.”⁶⁵⁰. Această clasificare, nu doar teoretică, se pliază realității sociale oglindită în adoptarea la nivelul O.N.U. a două acte internaționale, cu valoare universală, adiționale „Declarației universale a drepturilor omului”⁶⁵¹ (exprimând voința comunității internaționale în sensul nerepetării ororilor săvârșite, îndeosebi în urma celui de-al doilea Război Mondial⁶⁵²) și anume „Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice”⁶⁵³ și respectiv, „Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale”⁶⁵⁴. Cronologic instituția drepturilor omului s-a dezvoltat odată cu realitățile sociale și politice ale vremurilor. O primă generație a drepturilor omului – atât convențional cât și ca realitate e dată de drepturile civile și politice ale cetățeanului. Aceste drepturi exprimă libertățile individuale clasice; ele s-au născut în dreptul intern al statelor fiind primele care au apărut la acest nivel și sunt consacrate prin declarațiile de drepturi ale revoluțiilor burgheze. Drepturile civile și politice sunt drepturi de inspirație liberală. Tradițional, ele sunt libertăți negative, presupunând o

⁶⁴⁹ Popescu, C., L., *Protecția internațională a drepturilor omului – surse, instituții, proceduri*, Ed. ALL Beck, 2000, p. 5.

⁶⁵⁰ *Idem*, p.6.

⁶⁵¹ Adoptată și proclamată de Adunarea Generală a O.N.U. prin Rezoluția 217A (III) din 10 decembrie 1948.

⁶⁵² Mazilu, D., *Drepturile omului – concept, exigențe și realități contemporane*, Ediția a II-a, Lumina Lex, București, 2003.

⁶⁵³ Adoptat și deschis spre semnare de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 16 decembrie 1966. Intrat în vigoare la 23 martie 1976, cf. art. 49, pentru toate dispozițiile, cu excepția celor de la art. 41; la 28 martie pentru dispozițiile art.41 *România a ratificat Pactul la 20 noiembrie 1974, prin Decretul Consiliului de Stat nr. 212/1974*.

⁶⁵⁴ Adoptat și deschis spre semnare de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 16 decembrie 1966 prin Rezoluția 2200 A (XXI). Intrat în vigoare la 3 ianuarie 1976, cf. dispozițiilor art. 27. România a semnat Pactul la 27 ianuarie 1968 și l-a ratificat la 20 noiembrie 1974 prin Decretul nr. 146 al Consiliului de Stat nr. 212/1974, publicat în B. Of. nr. 146/1974, Partea I din 20 noiembrie 1974.

obligatie de abținere din partea statului, constând în faptul de a nu le încălca. Treptat, aceste drepturi dobândesc și o dimensiune pozitivă, statul fiind obligat să ia măsuri și să presteze servicii pentru a asigura respectarea lor.

Cea de a doua generație a drepturilor omului o constituie drepturile economice, sociale și culturale. Ele asigură participarea individului la viața economică, socială și culturală. Au apărut odată cu dezvoltarea capitalismului, dar sunt drepturi de orientare socialistă; ele presupun obligații pozitive din partea statului iar realizarea lor depinde de nivelul de dezvoltare economică atins de fiecare stat. Statele comuniste dau întâietate afirmării drepturilor economice, sociale și culturale pentru a masca încălcarea drepturilor civile. Apar în dreptul intern și se extind în sfera internațională.

A treia generație a drepturilor omului, numite și drepturile de solidaritate s-a dezvoltat ca o consecință firească în evoluția umanității și este dată de dreptul la dezvoltare, dreptul la viață, dreptul la un mediu înconjurător sănătos, dreptul de a beneficia de patrimoniul comun al umanității. Această ultimă categorie de drepturi a apărut direct la nivel internațional. În literatura de specialitate⁶⁵⁵ este criticată includerea acestor drepturi în categoria drepturilor omului, „[...] pe motivul că acestea sunt vagi sub aspectul conținutului și că nu este clar nici cine sunt titularii drepturilor (fiind greu de spus dacă sunt drepturi individuale ori drepturi colective, aparțin statelor sau comunității internaționale), nici cine sunt titularii obligațiilor corelative (statele, un grup de state, comunitatea internațională).”⁶⁵⁶

Între cele trei generații de drepturi ale omului există relații de interdependență, în orice societate drepturile civile și politice neputând fi garantate independent de drepturile indivizilor privind viața economică, socială și culturală, acestea din urmă pot fi asigurate eficient prin mecanismul drepturilor de solidaritate din generația a treia.

5.2.1.1. Reguli, uzanțe, proceduri internaționale

La nivel internațional, problematica traficului de ființe umane a necesitat încă din secolul trecut incriminări ale diferitelor sale aspecte; în măsura în care România a ratificat documente în materie, în baza dispozițiilor constituționale⁶⁵⁷ acestea constituie parte din dreptul intern. Pentru o judicioasă prezentare a domeniului ocrotirii drepturilor ființei umane, lezate prin acte sau fapte de trafic de persoane vom aborda acest domeniu și din perspectiva organismelor internaționale specializate.

⁶⁵⁵ Popescu, C., L., *Protecția internațională a drepturilor omului – surse, instituții, proceduri*, Editura All Beck, București, 2000.

⁶⁵⁶ *Ibidem*, p. 7.

⁶⁵⁷ Art. 11 alin 2 din *Constituția României 2003*, revizuită prin Legea nr. 429/2003, aprobată prin referendumul național din 18-19 octombrie 2003, confirmat prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 3 din 22 octombrie 2003.

5.2.1.1.1. Nivel universal

La nivelul Organizației Națiunilor Unite ca „principală organizație internațională interguvernamentală, cu caracter universal”⁶⁵⁸ s-au adoptat numeroase acte, cu titlu declarativ și convențional având menirea de a converge spre ocrotirea drepturilor ființelor umane, lezate prin traficul de persoane. O prezentare a acestora se impune.

A. Un prim cadru, general este dat de *Convenția împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante*⁶⁵⁹ „având în vedere obligația statelor, decurgând din Cartă, îndeosebi din art. 55, de a încuraja respectarea universală și efectivă a drepturilor omului și a libertăților fundamentale” și ținând seama de art. 5, al *Declarației universale a drepturilor omului* și de art. 7, al *Pactului internațional cu privire la drepturile civile și politice* – ambele stipulând că nimeni nu va fi supus la tortură și nici la pedepse sau tratamente cu cruzime, inumane sau degradante și ținând seama de *Declarația asupra protecției tuturor persoanelor împotriva torturii și altor pedepse sau tratamente cu cruzime, inumane sau degradante*⁶⁶⁰ la art. 1 alin. 1 prin termenul tortură se desemnează „[...] orice act prin care se provoacă unei persoane, cu intenție, o durere sau suferințe puternice, de natură fizică sau psihică, în special cu scopul de a obține, de la această persoană sau de la o persoană terță, informații sau mărturisiri, de a o pedepsi pentru un act pe care aceasta sau o terță persoană l-a comis sau este bănuită că l-a comis, de a o intimida sau de a face presiune asupra unei terțe persoane, sau pentru orice alt motiv, bazat pe o formă de discriminare, oricare ar fi ea, atunci când o asemenea durere sau suferință sunt provocate de către un agent al autorității publice sau orice altă persoană, care acționează cu titlu oficial, sau la instigarea sau cu consimțământul expres sau tacit al unor asemenea persoane”. Deși *Convenția* menționată face referire la posibile încălcări ale drepturilor omului de către autorități, considerăm că explicarea termenilor este avenită materiei traficului de persoane ale căror drepturi sunt încălcate prin pricinuirea de astfel de suferințe.

B. *Convenția privind sclavia*⁶⁶¹ stipulează în *Preambul* următoarele: „Având în vedere că semnatarii Convenției de la Saint-Germain-en-Laye din 1919, pentru revizuirea Actului General de la Berlin din 1885 și a Actului General și Declarației

⁶⁵⁸ Popescu, C., L., *Protecția internațională a drepturilor omului – surse, instituții, proceduri*, Editura All Beck, București, 2000 p. 41.

⁶⁵⁹ Adoptată și deschisă spre semnare de Adunarea Generală a Națiunilor Unite prin Rezoluția 39/46 din 10 decembrie 1984. Intrată în vigoare la 26 iunie 1987 cf. dispozițiilor art. 27 (1). România a ratificat Convenția la 10 octombrie 1990.

⁶⁶⁰ adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 9 decembrie 1975.

⁶⁶¹ Semnată la Geneva la 25 septembrie 1926. Intrată în vigoare la 9 martie 1927, conform dispozițiilor art. 12, Convenția a fost amendată prin Protocolul elaborat la sediul Națiunilor Unite din New York, la 7 decembrie 1953; Convenția amendată a intrat în vigoare la 7 iulie 1955, dată la care amendamentele expuse în anexa la Protocolul din 7 decembrie 1953 au intrat în vigoare conform art. III al Protocolului. România a ratificat Convenția prin Decretul nr. 988, publicat în B.Of. al României, Partea I, nr. 76 din 1 aprilie 1931.

de la Bruxelles din 1890, și-au afirmat intenția de a asigura suprimarea totală a sclaviei, în toate formele sale și a comerțului cu sclavi, pe uscat și pe mare [și prin luarea în considerare a raportului] Comisiei temporare pentru sclavie, numită de Consiliul Ligii Națiunilor, la 12 iunie 1924, dorind să dea efect practic în întreaga lume intențiilor exprimate cu privire la comerțul cu sclavi și sclavie prin semnatarii Convenției de la Saint-Germain-en-Laye au considerat că este necesară prevenirea dezvoltării muncii forțate în condiții analoge sclaviei.”. *Convenția privind sclavia* definește *sclavia* în art. 1 alin. 2 ca „statutul sau condiția unei persoane asupra căreia este exercitată oricare putere sau toate puterile atașate dreptului de proprietate”, „sclavul fiind individul care are acest statut sau această condiție”⁶⁶²; prin art. 1 alin. 2 *comerțul cu sclavi* considerându-se că „include toate actele implicate în capturarea, procurarea sau cedarea unei persoane cu intenția de a o reduce la sclavie; toate actele implicate în procurarea unui sclav în vederea vânzării sau schimbului; toate actele implicate în cedarea prin vânzarea sau schimb a unui sclav procurat în vederea vânzării sau schimbului, și în general, toate actele de comerț sau transport de sclavi”. În acest context se poate menționa: *Protocolul de amendare a Convenției privind sclavia*⁶⁶³ prin care s-a exprimat dorința ca sarcinile și funcțiile Ligii Națiunilor în chestiunea privind sclavia să fie continuate de Națiunile Unite, sau *Convenția suplimentară cu privire la abolirea sclaviei, traficului cu sclavi și a instituțiilor și practicilor analoge sclaviei*⁶⁶⁴ care recunoaște, chiar în *Preambul* că, după încheierea, la Geneva, la 25 septembrie 1926 a *Convenției cu privire la sclavie*, care viza suprimarea sclaviei și a traficului cu sclavi, au fost obținute noi progrese în această direcție; menționăm că Secțiunea I „Instituții și practici analoge sclaviei” a *Convenției suplimentare cu privire la abolirea sclaviei, traficului cu sclavi și a instituțiilor și practicilor analoge sclaviei*, la art. 1 prevede ca „[f]iecare dintre statele părți la prezenta *Convenție* va lua toate măsurile legislative și altele care vor fi realizabile și necesare pentru obținerea progresivă și cât mai

⁶⁶² Art. 7, alin. 1, lit. a), teza a 2-a, Secțiunea a IV-a din *Convenția suplimentară cu privire la abolirea sclaviei, traficului cu sclavi și a instituțiilor și practicilor analoge sclaviei*, adoptată la 7 septembrie 1956 de Conferința plenipotențiarilor Națiunilor Unite convocată în aplicarea dispozițiilor Rezoluției 608 (XXI) a Consiliului economic și social din 30 aprilie 1957, conform dispozițiilor art. 13. România a ratificat Convenția la 13 noiembrie 1957 prin Decretul nr. 375, publicat în B.Of. al României, Partea I, nr. 33 din 9 decembrie 1957.

⁶⁶³ Semnată la Geneva la 25 septembrie 1926, aprobat de Adunarea Generală a Națiunilor Unite prin Rezoluția 794 (VIII) din 23 octombrie 1953. Intrată în vigoare la 7 decembrie 1953 conform dispozițiilor art. III.

⁶⁶⁴ adoptată la 7 septembrie 1956 de Conferința plenipotențiarilor Națiunilor Unite convocată în aplicarea dispozițiilor Rezoluției 608 (XXI) a Consiliului economic și social din 30 aprilie 1957, conform dispozițiilor art. 13. România a ratificat Convenția la 13 noiembrie 1957 prin Decretul nr. 375, publicat în B.Of. al României, Partea I, nr. 33 din 9 decembrie 1957.

Institutul Român pentru Drepturile Omului „*Principalele instrumente internaționale privind drepturile omului la care România este parte*”, Vol. I *Instrumente universale*, Ediția a treia, București, 1997, p. 136.

curând posibilă a abolirii complete sau abandonării instituțiilor și practicilor următoare (acolo unde ele subzistă încă și care intră sau nu în definiția sclaviei, care figurează în articolul întâi al *Convenției privind sclavia*, practici printre care se exemplifică situații precum:

- „[o] femeie este, fără ca ea să aibă dreptul de a refuza, promisă sau dată în căsătorie, în schimbul unei despăgubiri în bani sau în natură plătită părinților, tutorelui, familiei sau unei alte persoane sau unui alt grup de persoane”⁶⁶⁵ sau
- „[s]oțul unei femei, familia sau clanul acestuia au dreptul de a o ceda unei alte persoane, cu titlu oneros sau în alt mod”⁶⁶⁶ sau
- „[f]emeia poate, la moartea soțului, să fie transmisă prin succesiune unei alte persoane”⁶⁶⁷ sau
- [s]ervitutea pentru datorii, adică starea sau condiția rezultând din faptul că un debitor s-a angajat să furnizeze în garanția unei datorii serviciile sale personale sau cele ale unei alte persoane asupra căreia are autoritate, dacă valoarea echitabilă a acestor servicii nu afectează lichidarea datoriei sau dacă durata acestor servicii nu este limitată și nici caracterul lor definit⁶⁶⁸ sau
- [ș]erbia – condiția persoanei care este ținută prin lege, obicei sau acord, de a trăi și munci pe un pământ aparținând unei alte persoane, făcând câteva servicii determinate, remunerate sau gratuit, fără posibilitatea de a-și schimba condiția⁶⁶⁹ sau
- [o]rice instituție sau practică în virtutea căreia un copil sau un adolescent care are mai puțin de 18 ani este dat, fie de părinți sau de către unul din ei, fie de tutorele său unei alte persoane contra unei sume de bani sau nu, în vederea exploatării persoanei sau a muncii copilului sau adolescentului⁶⁷⁰

În baza acestei *Convenții* se stipulează la art. 2 ca statele-părți să fixeze (dacă încă nu au fixat și dacă mai este necesar) vârsta minimă pentru căsătorie și să „[...] încurajeze recurgerea la o procedură care să permită ambilor viitori soți să-și exprime liber consimțământul la căsătorie, în prezența unei autorități civile sau religioase competente și să încurajeze înregistrarea căsătoriilor.” Secțiunea a II-a „Traficul cu sclavi” din cuprinsul *Convenției suplimentare cu privire la abolirea sclaviei, traficului cu sclavi și a instituțiilor și practicilor analoge sclaviei* prevede

⁶⁶⁵ *Principalele instrumente internaționale privind drepturile omului la care România este parte* (coord: Zlătescu Moroianu, I., Marinache, E., Șerbănescu, R., Oancea, I., Demetrescu, R.), *Convenția suplimentară cu privire la abolirea sclaviei, traficului cu sclavi și a instituțiilor și practicilor analoge sclaviei*, Secțiunea I, art. 1, lit. C, par. i), I.R.D.O., Vol. I, *Instrumente universale*, ediția a treia, București, 1997 p. 138

⁶⁶⁶ *Idem*, par. ii), p. 138.

⁶⁶⁷ *Idem*, par. iii), p. 138.

⁶⁶⁸ *Idem*, articolul 1, alin.2 lit. a), p. 137.

⁶⁶⁹ *Idem*, articolul 1, alin.2 lit. b), p. 138.

⁶⁷⁰ *Idem*, articolul 1, alin.2 lit. d), p. 138.

la art. 3 par. 1 că „[f]aptul de a transporta sau de a încerca să se transporte sclavi dintr-o țară în alta, prin intermediul oricărui mijloc de transport sau faptul de a fi complice al unor astfel de acte [constituie] infracțiune penală în legea statelor părți, iar persoanele vinovate de această faptă sunt pasibile de pedeapsă foarte aspră.”; art. 7 lit. c al sus-menționatei *Convenții* prevede că „[t]raficul de sclavi desemnează și cuprinde orice act de capturare, achiziție sau cedare a unei persoane în vederea reducerii ei la sclavie [...]” și în acest context statele părți trebuie să ia măsurile eficace „pentru a împiedica navele și aeronavele autorizate purtând pavilionul lor să transporte sclavi și pentru a pedepsi persoanele vinovate de aceste acte sau vinovate de utilizarea pavilionului național în acest scop”⁶⁷¹ pentru ca „[...] porturile, aerodromurile și coastele lor să nu poată fi folosite la transportarea sclavilor.”⁶⁷². Pentru prevenirea și eradicarea fenomenului, statele părți trebuie, în acest sens, să se informeze reciproc în legătură cu orice trafic cu sclavi, cu orice tentativă a acestei infracțiuni precum și de a efectua schimburi de experiență pentru coordonarea acțiunilor împotriva traficului de sclavi.

Menționăm aceste acte internaționale în materia abolirii sclaviei întrucât traficul de persoane și exploatarea semenilor în zilele noastre sunt practici ce pot fi asimilate sclaviei.

C. Actul internațional de referință în materia drepturilor omului, adoptat la 10.12.1948 de către Adunarea Generală a O.N.U. cu un generos *Preambul* este *Declarația universală a drepturilor omului*⁶⁷³, în al cărui cuprins la articolul 3 se prevede că „[o]rice ființă umană are dreptul la viață, la libertate și la securitatea sa”, iar la art. 4 se stipulează că „[n]imeni nu va fi ținut în sclavie, nici în robie; sclavia și traficul cu sclavi sunt interzise sub toate formele lor”; prin aceste prevederi, statele lumii recunosc supremația drepturilor naturale ale ființei umane, iar dezideratele cuprinse în art. 5 „[n]imeni nu va fi supus la tortură, nici la pedepse sau tratamente crude, inumane sau degradante”, art. 13 alin. 1 „[o]rice persoană are dreptul să circule liber și să-și aleagă reședința în interiorul unui stat” art. 13 alin. 2 „[o]rice persoană are dreptul să părăsească orice țară, inclusiv țara sa, și de a reveni în țara sa”, art. 23 alin. 1 „[o]rice persoană are dreptul la muncă, la libera alegere a muncii, la condiții echitabile și satisfăcătoare de muncă, precum și la ocrotire împotriva șomajului” devin garanțiile pentru viitoarele tratate/acorduri în materia antitraficului de ființe umane.

⁶⁷¹ *Principalele instrumente internaționale privind drepturile omului la care România este parte* (coord: Zlătescu Moroianu, I., Marinache, E., Șerbănescu, R., Oancea, I., Demetrescu, R.), *Convenția suplimentară cu privire la abolirea sclaviei, traficului cu sclavi și a instituțiilor și practicilor analoge sclaviei*, Secțiunea I, art. 1, lit. C, par. i), I.R.D.O., Vol. I, *Instrumente universale*, ediția a treia, București, 1997, articolul 3, alin. 2, lit. a), p. 148.

⁶⁷² *Idem*, articolul 3, alin. 2, lit. b), p. 148.

⁶⁷³ Adoptată și proclamată de Adunarea Generală a O.N.U. prin Rezoluția 217 A (III) din 10 decembrie 1948.

D. Cuprinsul actelor internaționale s-a specializat în timp, astfel că la data de 02.12.1949 s-a aprobat de Adunarea Generală a Națiunilor Unite prin Rezoluția 317 (IV) *Convenția pentru reprimarea traficului de ființe umane și a exploataării prostituției semenilor* – pe care o considerăm primul act internațional cu valoare universală specializat în materie și la care România a aderat la 15 februarie 1955. În *Preambul-ul Convenției* se consideră că „[p]rostituția și răul care o însoțește – traficul cu ființe umane în vederea prostituării lor – sunt incompatibile cu demnitatea și valoarea persoanei umane și pun în pericol bunăstarea individului, a familiei și a comunității.”; *Convenția* menține și recunoaște acte anterioare în materie, precum: *Acordul internațional*, din 18 mai 1904 *cu privire la reprimarea traficului cu femei*, amendat prin Protocolul aprobat de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 3 decembrie 1948, *Convenția internațională* din 30 septembrie 1921 *cu privire la reprimarea traficului cu femei și copii* și *Convenția internațională* din 11 octombrie 1933 *cu privire la traficul cu femei majore* (ambele amendate prin Protocolul aprobat de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 20 octombrie 1947).

*Convenția pentru reprimarea traficului de ființe umane și a exploataării prostituției semenilor*⁶⁷⁴ din 2 decembrie 1949 este considerată (chiar în *Preambul-ul ei*) ca fiind necesară a încununa și unifica instrumentele mai-sus amintite și anterioare în materie și „întrunește esența proiectului de Convenție din 1937”⁶⁷⁵ – elaborat de Societatea Națiunilor Unite. Din punctul de vedere al concepțiilor, principiilor și conținutului *Convenției pentru reprimarea traficului de ființe umane și a exploataării prostituției semenilor* se afirmă un înalt grad de protecție a drepturilor omului dispunând la art. 1 ca orice persoană care „pentru a satisface pasiunile altuia, ademeneste, atrage sau îndeamnă, în vederea prostituării, o altă persoană, chiar cu consimțământul acesteia” să fie pedepsită. Statele-părți decid, de asemenea, în art. 1, punctul 2 să se pedepsească orice persoană, care pentru a satisface pasiunile altuia „exploatează prostituția unei alte persoane chiar cu consimțământul acesteia”; se convine să fie pedepsită orice persoană care „ține, conduce sau cu bună știință finanțează sau contribuie la finanțarea unei case de toleranță” sau „dă sau ia în folosință, cu bună știință, în totalitatea sau în parte, un imobil sau un alt loc în scopul prostituării altei persoane.”.

Apreciem că aceste prevederi au generat dezvoltarea legislațiilor naționale ulterioare în materia combaterii traficului de ființe umane.

⁶⁷⁴ Aprobată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite prin Rezoluția 317 (IV) din 2 decembrie 1949. Intrată în vigoare la 25 iulie 1951, conform dispozițiilor art. 24. România a aderat la Convenție la 15 februarie 1955.

⁶⁷⁵ *Convenția pentru reprimarea traficului cu ființe umane și a exploataării prostituției semenilor* – Preambul, Aprobată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite prin Rezoluția 317 (IV) din 2 decembrie 1949. Intrată în vigoare la 25 iulie 1951, conform dispozițiilor art. 24. România a aderat la Convenție la 10 decembrie 1954 prin Decretul nr. 482, publicat în B. Of. al României, P. I, nr. 46 din 10 decembrie 1954 *apud* Principalele instrumente internaționale privind drepturile omului la care România este parte (coord.: Moroianu, Zlătescu, I., Marinache, E., Șerbănescu, R., Oancea, I.), I.R.D.O., Vol. I, *Instrumente universale*, ediția cincea, revăzută și adăugită, București, 2002, p. 169.

E. Registrul ocrotirii și promovării drepturilor omului s-a diversificat și specializat de-a lungul timpului, o importantă atenție acordându-se distinct, drepturilor femeii; astfel că în 1979 s-a adoptat și deschis spre semnare de Adunarea Generală a Națiunilor Unite *Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei*⁶⁷⁶. În cuprinsul ei, statele-părți „[l]uând notă [...] de rezoluțiile, declarațiile și recomandările adoptate de Organizația Națiunilor Unite și instituțiile specializate în vederea promovării egalității drepturilor bărbatului și femeii” își arată preocuparea că în pofida „[diverselor instrumente]” antidiscriminatorii adoptate „femeile continuă să facă obiectul unor importante discriminări, [ceea ce are ca urmări] împiedicarea participării femeilor, în aceleași condiții ca bărbații, la viața politică, socială, economică și culturală din țara lor și creează obstacole creșterii bunăstării societății și familiei și împiedică femeile să-și servească țara și omenirea în deplinătatea posibilităților lor”. De asemenea, statele-părți la *Convenția împotriva eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei* afirmă că progresul social și dezvoltarea contribuie la realizarea deplinei egalități între bărbat și femeie.

Ideile antidiscriminatorii ale *Convenției* sus-menționate condamnă „orice diferențiere, excludere sau restricție bazată pe sex, care are drept efect sau scop să compromită ori să anihileze recunoașterea, beneficiul și exercitarea de către femei, indiferent de starea lor matrimonială, pe baza egalității dintre bărbat și femeie, a drepturilor fundamentale, în domeniul politic, economic, social, cultural și civil sau în orice alt domeniu”⁶⁷⁷ și promovează luarea tuturor măsurilor corespunzătoare de către statele semnatare în vederea asigurării deplinei dezvoltări și a progresului femeilor în scopul garantării exercitării și a beneficiilor drepturilor omului și libertăților fundamentale, pe baza egalității cu bărbații. Această *Convenție* prezintă o deosebită importanță în evoluția concepțiilor privitoare la drepturile ființei umane prin discriminarea pozitivă din cuprinsul ei în ceea ce privește drepturile femeii, conferindu-i un statut egal cu cel al bărbatului, generând luarea de măsuri și în planul normelor interne.

F. Odată cu evoluția și specializarea actelor și tratatelor internaționale în materia drepturilor omului, la nivel universal semnalăm *Convenția cu privire la drepturile copilului*⁶⁷⁸ sub egida O.N.U. pe care și țara noastră a ratificat-o, devenind astfel parte din dreptul intern. *Convenția* promovează drepturile copilului, art. 19 pct. 1 stipulând: „[s]tatele părți vor lua toate măsurile legislative, administrative,

⁶⁷⁶ Adoptată și deschisă spre semnare de Adunarea Generală a Națiunilor Unite prin Rezoluția 34/180 din 18 decembrie 1979. Intrată în vigoare la 3 septembrie 1981, conform dispozițiilor art. 27 (1). România a ratificat Convenția la 7 ianuarie 1982 *apud* Abraham, P., *Legislație în asistență socială*, Vol. I, Ed. Național, 2000, p. 82.

⁶⁷⁷ Art. 1 din *Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei*.

⁶⁷⁸ Adoptată de A.G. a Națiunilor Unite la 20 noiembrie 1989. Intrată în vigoare la 2 septembrie 1990. România a ratificat Convenția prin Legea nr. 18/1990, publicată în M.Of., P. I, nr. 109 din 28 septembrie 1990.

sociale și educative corespunzătoare pentru protejarea copilului împotriva oricăror forme de violență, vătămare sau de abuz fizic sau mintal, de abandon sau neglijență, de rele tratamente sau de exploatare, inclusiv violența sexuală, în timpul cât se află în îngrijirea părinților sau a unuia dintre ei, a reprezentantului sau reprezentanților săi legali sau a oricărei persoane căreia i-a fost încredințat.” Considerăm că prin prevederile *Convenției* sunt trasate limite a căror încălcare generează acte sau fapte de exploatare sexuală, prin muncă etc. ce pot fi considerate aparținând traficului, cu atât mai mult cu cât „[s]tatele părți recunosc dreptul copilului de a fi protejat împotriva exploatării economice și a implicării în orice muncă ce ar comporta riscuri sau ar împiedica educația sau care ar dăuna sănătății sau dezvoltării sale fizice, mentale, spirituale, morale sau sociale.”⁶⁷⁹ De asemenea, în cuprinsul *Convenției* se prevede la art. 35 ca statele părți să ia toate măsurile corespunzătoare pe plan național, bilateral și multilateral pentru a împiedica răpirea, vânzarea și traficul de copii în orice scop și în orice formă.

În același registru al promovării și garantării drepturilor copilului semnalăm Protocolul facultativ la Convenția cu privire la drepturile copilului, referitor la vânzarea de copii, prostituția copiilor și pornografia infantilă⁶⁸⁰ în al cărei conținut sunt definite „vânzarea de copii [ca fiind] orice act sau tranzacție prin care un copil este transferat de orice persoană sau grup de persoane către o altă persoană ori către un alt grup contra cost sau contra oricăror alte avantaje materiale”⁶⁸¹ sau „prostituția copiilor [ca reprezentând] folosirea copiilor pentru activități sexuale, contra cost sau contra oricăror alte avantaje materiale”⁶⁸² sau „pornografia infantilă [ca fiind] orice reprezentare, prin orice mijloace, a copiilor angajați într-o activitate sexuală explicită, reală ori simulată, sau orice altă expunere a organelor sexuale ale copiilor, în principal în scopuri sexuale”⁶⁸³; Protocolul mai prevede că incumbă statelor semnatare să incrimineze în dreptul intern oferirea, livrarea sau acceptarea unui copil în scopul exploatării sexuale, transferul de organe de copil pentru profit, supunerea la muncă forțată a copiilor, obținerea frauduloasă a consimțământului ca intermediar pentru adopția copiilor prin încălcarea instrumentelor internaționale în materia adopției, furnizarea copiilor pentru prostituție precum și producerea, distribuirea, difuzarea, importul, exportul, oferirea, vinderea sau deținerea de materiale pornografice în sensul efectuării actelor de pornografie infantilă; tot în materia

⁶⁷⁹ Art. 32 pct. 1 din *Convenția privind drepturile copilului*, adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 20 noiembrie 1989.

⁶⁸⁰ Deschis spre semnare la New York la 6 septembrie 2000. România a ratificat *Protocolul* prin Legea nr. 470 din 20 septembrie 2001, publicată în M.Of., P. I, nr. 601 din 25 septembrie 2001.

⁶⁸¹ Art. 2 alin. 1 lit. a) din *Protocolul facultativ la Convenția cu privire la drepturile copilului, referitor la vânzarea de copii, prostituția copiilor și pornografia infantilă*.

⁶⁸² Art. 2 alin. 1 lit. b) din *Protocolul facultativ la Convenția cu privire la drepturile copilului, referitor la vânzarea de copii, prostituția copiilor și pornografia infantilă*.

⁶⁸³ Art. 2 alin. 1 lit. c) din *Protocolul facultativ la Convenția cu privire la drepturile copilului, referitor la vânzarea de copii, prostituția copiilor și pornografia infantilă*.

ocrotirii și dezvoltării drepturilor copilului amintim Convenția asupra protecției copiilor și cooperării în materia adopției internaționale⁶⁸⁴ care a fost ratificată de România și a avut ca efect înființarea Oficiului Român pentru Adopții preluând atribuțiile Autorității Naționale pentru Protecția Copilului și ale Comitetului Român pentru Adopții.

G. Acestor acte cu caracter universal le-a secondat, urmare sesizării comunității internaționale asupra fenomenului amplu ce se manifesta pregnant, tot sub egida O.N.U. *Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate*⁶⁸⁵ cu cele două protocoale adiționale: *Protocolul privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor* și *Protocolul privind traficul de migranți pe calea terestră, a aerului și pe mare*. Aceste din urmă instrumente internaționale au abordat combaterea fenomenului de trafic de persoane din perspectiva manifestării în cele mai grave forme, cele ale criminalității transnaționale organizate, art. 2 din *Convenție* definind noțiunea de „grup infracțional organizat [ca fiind] un grup structurat alcătuit din trei sau mai multe persoane, care există de o anumită perioadă și acționează în înțelegere, în scopul săvârșirii uneia sau mai multor infracțiuni grave [sau prevăzute de *Convenție*], pentru a obține, direct ori indirect, un avantaj financiar sau un alt avantaj material” iar infracțiunea gravă este apreciată ca fiind actul care este pasibil de pedeapsă privativă de libertate al cărei maximum nu trebuie să fie mai mic de 4 ani sau de o pedeapsă mai aspră și se săvârșește în mai mult de un stat, conferindu-i caracterul transnațional. *Convenția* conține prevederi pentru ca statele părți să poată desfășura anchete comune, să poată folosi tehnici de anchetă speciale, să poată proteja martorii și să acorde asistență și protecție victimelor infracțiunilor, să facă schimb de informații asupra criminalității organizate precum și să promoveze și să pună în practică cele mai bune politici pentru prevenirea criminalității transnaționale organizate. În ceea ce privește *Protocolul privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor* adițional *Convenției Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate*, acesta se pretează aplicării atât în țările de origine, de tranzit cât și de destinație și vizează pedepsirea traficantilor și protecția victimelor, cu respectarea drepturilor lor fundamentale internaționale recunoscute, precum și promovării cooperării între statele părți, având în vedere caracterul transnațional al faptelor incriminate; sunt prevăzute și reglementări pentru situațiile ce pot apărea în cazul repatrierii victimelor traficului de persoane, al schimbului de informații și formare, al diferitelor măsuri la frontieră, al securității și controlului documentelor etc. Al doilea *Protocol* adițional *Convenției Națiunilor*

⁶⁸⁴ Încheiată la Haga la 29 mai 1993, ratificată de România prin Legea nr. 84/1994, publicată în M.Of., P.I, nr. 298 din 21 octombrie 1994.

⁶⁸⁵ Adoptată la New York la 15 noiembrie 2000, ratificată de România împreună cu cele două *Protocoale* adiționale prin Legea nr. 565/2002 publicată în M.Of., P. I, nr. 813 din 8 noiembrie 2002.

Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, cel împotriva traficului ilegal de migranți pe calea terestră, a aerului și pe mare prezintă relevanță prevenirii și combaterii fenomenului traficului de persoane în măsura în care migranții ilegali pot constitui ei înșiși subiecți ai traficului.

Convenția O.N.U. împotriva crimei transnaționale organizate apreciem că este primul instrument universal specializat destinat luptei împotriva acestui flagel cu dimensiune globală și a fost deschis spre semnare la 12.12. 2000 în Palermo, în prezența Secretarului General O.N.U., Kofi Annan și a Înălților reprezentanți ai peste 35 de state. România a semnat *Convenția O.N.U. împotriva crimei transnaționale organizate* precum și cele două *Protocoale* adiționale la data de 14.12.2000.

Noul tratat, adoptat de către Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 15 noiembrie 2000 intră în vigoare după ratificarea sa de către 40 de state. Unul din principalele scopuri este armonizarea legislațiilor naționale, astfel încât ceea ce este considerat ca fiind delict într-un stat să fie tratat ca atare și de către celelalte state. Totodată, prin adaptarea sau modernizarea legislațiilor naționale, guvernele vor putea coopera în vederea investigării și pedepsirii următoarelor tipuri de delikte: participarea la activitatea unui grup criminal organizat, spălarea banilor, corupția, obstrucționarea justiției. *Convenția* marchează și un capitol important în ceea ce privește asistența acordată țărilor în curs de dezvoltare, prin crearea unui mecanism de finanțare care să asigure statele la punerea în practică a prevederilor ei. În baza acestui mecanism, va fi creat un fond special destinat țărilor în curs de dezvoltare și cu economie în tranziție prin contribuțiile voluntare ale guvernelor.

Pentru România, care a participat la negocierea *Convenției* și textelor *Protocoalelor adiționale*, semnarea acestora reprezintă o contribuție importantă la eforturile globale întreprinse la nivel mondial în combaterea crimei organizate transnaționale.

Aplicarea prevederilor *Convenției* și *Protocoalelor* de către țara noastră va favoriza evoluția procesului de adaptare a legislației naționale la acquis-ul comunitar, prin întărirea dialogului și cooperării cu țările U.E. în domeniile justiției și afacerilor externe. Aplicarea acestor instrumente va avea efecte benefice și în ceea ce privește activitatea structurilor regionale de cooperare în domeniul securității și în special a Pactului de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est. În cadrul Conferinței organizate la Palermo cu ocazia deschiderii spre semnare a *Convenției*, la data de 13.12.2000 s-a desfășurat o reuniune ministerială asupra traficului de ființe umane, organizată sub egida Pactului de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est. Reuniunea s-a încheiat cu adoptarea unei Declarații anti-traffic.

Odată cu aderarea la această Convenție, așa cum am menționat anterior, România a semnat și *Protocolul din 15 noiembrie împotriva traficului ilegal de migranți pe calea terestră, a aerului și pe mare*⁶⁸⁶, adițional *Convenției*. În *Preambul*-ul acestuia,

⁶⁸⁶ Publicat în M.Of.. P. I, nr. 813 din 8 noiembrie 2002.

statele părți declară că o acțiune eficientă în scopul prevenirii și combaterii traficului ilegal de migranți pe calea terestră, a aerului și pe mare necesită o apropiere globală și internațională, inclusiv cooperare, schimb de informații și alte măsuri corespunzătoare, de natură socială și în special economică, la nivel național, regional și internațional și prin urmare, Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite a decis crearea unui comitet interguvernamental special, însărcinat să elaboreze o convenție internațională generală împotriva criminalității transnaționale organizate și să examineze dacă se poate elabora, în special, un instrument internațional de luptă împotriva traficului și transportului ilegal de migranți, inclusiv pe calea maritimă. S-a considerat că acest *Protocol* va ajuta la prevenirea și la combaterea acestui gen de criminalitate, el completând *Convenția* și interpretându-se împreună cu aceasta. *Protocolul* are drept obiect prevenirea și combaterea traficului ilegal de migranți, precum și promovarea cooperării între statele părți, protejând în același timp drepturile migranților care fac obiectul acestui trafic. În accepțiunea *Protocolului*, expresia *trafic ilegal de migranți* desemnează *faptul de a asigura, în scopul obținerii, direct sau indirect, un folos financiar ori un alt folos material, intrarea ilegală într-un stat parte a unei persoane care nu este nici cetățean, nici rezident permanent al aceluia stat*; art. 6, par. 1 al *Protocolului* prevede: „[f]iecare stat parte adoptă măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a conferi caracterul de infracțiune, atunci când faptele au fost comise intenționat și pentru a obține, direct ori indirect, un folos financiar sau un alt folos material:

- a) traficului ilegal de migranți;
- b) atunci când faptele au fost comise în scopul de a permite traficul ilegal de migranți:
 - (i) confecționării unui document de călătorie sau de identitate fraudulos;
 - (ii) faptei de a furniza sau de a poseda un asemenea document;
- c) faptei de a permite unei persoane, care nu este nici cetățean, nici rezident permanent, să rămână în statul respectiv fără a respecta condițiile necesare șederii legale în acel stat, prin mijloacele menționate la lit. b) sau prin orice alte mijloace ilegale.”

În conținutul acestui *Protocol* se prevede că fiecare stat parte va adopta măsuri legislative și alte măsuri necesare pentru a conferi caracter de infracțiune (sub rezerva conceptelor fundamentale ale sistemului juridic) faptei de a încerca să comită o infracțiune, sau de a fi complice, sau de a organiza comiterea unei infracțiuni de natura faptelor mai sus amintite. Conform pct. 3 art. 6 din *Protocolul împotriva traficului ilegal de migranți pe calea terestră, a aerului și pe mare*, fiecare stat parte adoptă măsuri legislative și alte măsuri necesare pentru a conferi caracterul de circumstanță agravantă infracțiunilor pe care *Protocolul* le consideră, respectiv: faptei de a pune în pericol sau de risca punerea în pericol a vieții ori securității migranților respectivi sau tratamentului inuman sau degradant aplicat migranților, inclusiv în scopul exploatarei. Cu titlu de recomandare pct. 4 art. 6 din *Protocol* prevede că nici o dispoziție nu împiedică un stat parte să ia măsuri împotriva unei persoane ale cărei fapte constituie, în dreptul său intern, o infracțiune.

Protocolul recomandă statelor părți să colaboreze în orice fel posibil în vederea prevenirii și opririi traficului ilegal de migranți pe mare, conform dreptului internațional al mării. Se mai prevăd, la art. 8, par. 1, 2, 3, 4, 5, 6 și 7, o serie de măsuri pe care un stat parte poate să le ia împotriva traficului ilegal de migranți pe mare. Se recomandă statelor părți ca fără să încalce angajamentele internaționale referitoare la libera circulație a persoanelor, să întărească, în măsura posibilului, controalele la frontiere. Ca măsuri de prevenire a fenomenului traficului ilegal de migranți pe calea terestră, a aerului și pe mare, *Protocolul* prevede la art. 15 pct. 3, ca fiecare stat parte să promoveze ori intensifice, după caz, programe de dezvoltare și cooperare la nivel național, regional și internațional, ținând cont de realitățile socio-economice ale migrărilor și să acorde o atenție deosebită zonelor defavorizate din punct de vedere economic și social, în scopul confruntării cu cauzele socioeconomice profunde ale traficului ilegal de migranți, cum ar fi sărăcia și subdezvoltarea.

Al doilea *Protocol* – adițional Convenției Națiunilor Unite din 15 noiembrie 2000 împotriva criminalității transnaționale organizate – *privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor*⁶⁸⁷, prevede în *Preambul* „[...] în ciuda existenței unor diferite instrumente internaționale care cuprind reguli și dispoziții practice vizând lupta împotriva exploatării persoanelor, în special a femeilor și a copiilor, nu există nici un instrument universal care să se refere la toate aspectele traficului de persoane.”, în lipsa unui astfel de instrument, persoanele vulnerabile nefiind protejate suficient. La art. 3 din sus-numitul *Protocol* se definește *traficul de persoane*⁶⁸⁸ iar în accepțiunea *Protocolului*, consimțământul victimei nu absolvă infractorul (concept transpus și în legislația românească specială-cadru.)

În art. 5 al *Protocolului privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor* se prevede că fiecare stat parte va adopta măsurile legislative necesare pentru a conferi caracterul de infracțiune actelor mai sus-amintite. România a incriminat aceste fapte în cuprinsul a numeroase acte normative, baza fiind Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane⁶⁸⁹.

⁶⁸⁷ Publicat în M.Of., P. I, nr. 813 din 8 noiembrie 2002.

⁶⁸⁸ desemnând *recrutarea, transportul, transferul, adăpostirea sau primirea de persoane, prin amenințare de recurgere sau prin recurgere la forță ori la alte forme de constrângere, prin răpire, fraudă, înșelăciune, abuz de autoritate sau de o situație de vulnerabilitate ori prin oferta sau acceptarea de plăți sau avantaje pentru a obține consimțământul unei persoane având autoritate asupra alteia în scopul exploatării. Exploatarea conține, cel puțin, exploatarea prin prostituarea unei alte persoane sau alte forme de exploatare sexuală, munca sau serviciile forțate, sclavia sau practicile analoage sclaviei, folosirea sau prelevarea de organe*

⁶⁸⁹ Textul inițial a fost publicat în M. Of., P. I, nr. 783 din 11 decembrie 2001. (modificările au fost aduse de O.U.G. nr. 143 din 24 octombrie 2002, Legea nr. 39 din 21 ianuarie 2003, O.U.G. nr. 79 din 14 iulie 2005, Legea nr. 287 din 11 octombrie 2005).

Titlul II din cuprinsul *Protocolului* prevede aspecte legate de protecția victimelor traficului de persoane. Sunt formulate principii generale pe care statele semnatare să le respecte; fiecare stat parte trebuind să pună în aplicare măsuri în vederea asigurării restabilirii psihice, psihologice și sociale a victimelor, inclusiv dacă este cazul, în cooperare cu organizații neguvernamentale, cu alte organizații competente și alte elemente ale societății civile și, în special, să le furnizeze:

- a) un adăpost convenabil;
- b) sfaturi și informații privind drepturile pe care legea le recunoaște, într-o limbă pe care o pot înțelege;
- c) asistență medicală, psihologică și materială; și
- d) posibilități de angajare, educație și formare.”⁶⁹⁰

De asemenea, România a adoptat măsuri legislative în materia traficului de persoane și al exploatării semenilor, conforme cu prevederile Convenției O.N.U. și a Protocoalelor adiționale privind crima transnațională organizată; în cuprinsul *Convenției Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate* se definesc expresii precum: *grup structurat* (un grup care nu s-a constituit la întâmplare pentru a comite neapărat o infracțiune și care nu deține neapărat un anumit rol de continuitate sau de structură elaborată pentru membrii săi), *grup infracțional organizat* (un grup structurat alcătuit din trei sau mai multe persoane, care există de o anumită perioadă și acționează în înțelegere, în scopul săvârșirii uneia ori mai multor infracțiuni grave, pentru a obține, direct ori indirect, un avantaj financiar sau un alt avantaj financiar).

Menționăm că aceste prevederi se regăsesc și în legislația românească, respectiv în Legea nr. 39/2003 privind prevenirea și combaterea criminalității organizate⁶⁹¹.

Întrucât *Convenția* a fost ratificată de țara noastră, prevederile ei fac parte din dreptul intern; ele se referă la anchetele și urmărirea penale privind incriminarea participării la un grup infracțional organizat, incriminarea spălării produsului infracțiunii, incriminarea corupției, incriminarea împiedicării bunei funcționări a justiției precum și pentru unele infracțiuni grave, cum sunt cele prevăzute la art. 2 din *Convenție*. Ca o consecință, infracțiunea de trafic de persoane prevăzută de Legea 678/2001 poate fi considerată infracțiune gravă în accepțiunea termenilor *Convenției Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate*. (Conform art. 2 lit. b) din aceasta este considerată infracțiune gravă actul care constituie o infracțiune pasibilă de o pedeapsă privativă de libertate, al cărei maximum nu trebuie să fie mai mic de 4 ani sau de o pedeapsă mai grea; legea română privind prevenirea și combaterea traficului de persoane sancționează infracțiunea simplă de

⁶⁹⁰ Titlul II, art. 6, pct. 3 – *Protocolul privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor, Convenției Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate*.

⁶⁹¹ Publicată în M.Of., P. I, nr. 50 din 29 ianuarie 2003.

trafic de persoane cu o pedeapsă cuprinsă între 3 și 12 ani și interzicerea unor drepturi. Maximul pentru modalitatea simplă de comitere a infracțiunii este de 12 ani, legiuitorul român fiind mult mai sever în aprecierea gravității infracțiunii).

Convenția O.N.U. împotriva criminalității transnaționale organizate prevede la art. 3 pct. 2 că o infracțiune este de natură transnațională dacă:

- este săvârșită în mai mult de un stat;
- este săvârșită într-un stat, dar o parte substanțială a pregătirii, planificării, conducerii sale sau a controlului său are loc într-un alt stat;
- este săvârșită într-un stat, dar implică un grup infracțional organizat care desfășoară activități infracționale în mai mult de un stat;
- este săvârșită într-un stat, dar are efecte substanțiale într-un alt stat.

Convenția prevede la art. 5 ca „[f]iecare stat parte să adopte măsuri legislative și alte măsuri necesare pentru a atribui caracterul de infracțiune, dacă fapta se săvârșește cu intenție: a) unuia sau altuia dintre actele următoare sau ambelor, ca infracțiuni distincte de cele care implică o tentativă de activitate infracțională ori consumarea acesteia i) faptei de a se înțelege cu una sau mai multe persoane în vederea săvârșirii unei infracțiuni grave cu un scop legat direct ori indirect de obținerea unui avantaj financiar sau a altui avantaj material și, când dreptul intern o cere, implicând un act săvârșit de unul dintre participanți în baza acestei înțelegeri ori implicând un grup infracțional organizat; ii) participării active a unei persoane care are cunoștință fie de scopul și de activitatea infracțională generală a unui grup infracțional organizat, fie de intenția sa de a săvârși infracțiunile în cauză [respectiv] activităților infracționale ale grupului infracțional organizat [sau] altor activități ale grupului infracțional organizat, când această persoană știe că participarea sa va contribui la realizarea scopului infracțional mai sus-menționat), [sau] faptei de a organiza, a conduce, a facilita, a încuraja sau a favoriza prin ajutor ori sfaturi săvârșirea unei infracțiuni grave, implicând un grup infracțional organizat.”

Art. 24 al *Convenției* recomandă ca fiecare stat parte să ia, în limita mijloacelor sale, măsuri corespunzătoare pentru a asigura o protecție eficace împotriva eventualelor acte de represalii sau de intimidare a martorilor care depun mărturie privind criminalitatea organizată precum și măsuri corespunzătoare pentru a da asistență și a acorda protecție victimelor infracțiunilor de crimă organizată.

Convenția stipulează în sarcina statelor părți ca între acestea să existe o strânsă colaborare (conform sistemelor lor juridice și administrative) în vederea întăririi eficacității descoperirii și reprimării criminalității organizate. În atingerea acestor obiective și în scopul aplicării *Convenției* se recomandă ca statele părți să încheie acorduri sau aranjamente bilaterale sau multilaterale care să prevadă o cooperare directă între serviciile de investigații și de reprimare. La articolul 27 alin. 2 din *Convenție* se prevede ca în lipsa unor acorduri sau aranjamente statele se pot baza pe aceasta pentru stabilirea unei cooperări în materie de descoperire și de reprimare a infracțiunilor de crimă organizată.

Incumbă statelor părți să ia măsuri de natură a asigura cea mai bună aplicare posibilă a *Convenției Organizației Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate*, prin cooperare internațională, ținând seama de efectele negative ale acestui gen de criminalitate asupra societății, în general, și asupra dezvoltării durabile, în special; se recomandă depunerea de eforturi concrete:

- pentru dezvoltarea cooperării lor la diferite niveluri cu țările în curs de dezvoltare, pentru întărirea capacității de prevenire și combatere a criminalității transnaționale organizate;
- pentru creșterea asistenței financiare și materiale acordate țărilor în curs de dezvoltare, în scopul sprijinirii eforturilor în lupta împotriva criminalității transnaționale organizate;
- pentru a acorda asistență tehnică țărilor în curs de dezvoltare și țărilor cu economie în tranziție pentru a răspunde necesităților în vederea aplicării Convenției. În acest sens, statele părți se străduiesc să depună voluntar contribuții adecvate și regulate într-un cont stabilit în acest scop, în cadrul unui mecanism de finanțare a O.N.U.

Convenția conține prevederi în domeniul acordării de asistență judiciară, derulării anchetelor comune, al tehnicilor de anchete speciale (supravegherea electronică, operațiunile de infiltrare etc.), al protecției martorilor, al asistenței și protecției victimelor, al cooperării între serviciile de investigație și reprimare, al analizei și informării asupra criminalității organizate, al asistenței tehnice precum și pentru prevenirea acestui fenomen antisocial grav.

5.2.1.1.2. Nivel regional european

La nivel regional european trebuie remarcate:

- *Convenția privind protecția drepturilor omului și a libertăților fundamentale*⁶⁹² și cele 11 Protocoale adiționale⁶⁹³, potrivit art. 3 din cuprinsul acesteia „[n]imeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante”. Relevantă problematicei traficului persoane este interzicerea muncii forțate sau obligatorii (art. 4), care de altfel se regăsește între modalitățile de săvârșire a infracțiunii incriminate de legislația românească. În cuprinsul *Convenției*, la art. 4 paragraful 3 se precizează că nu se consideră muncă forțată sau obligatorie: „orice muncă impusă în mod normal unei persoane supuse detenției în condițiile prevăzute de art. 5 din prezenta Convenție sau în timpul în care se află în libertate sau orice serviciu cu caracter militar sau, în cazul

⁶⁹² Adoptată la Roma în 4 noiembrie 1950. A intrat în vigoare la 3 septembrie 1953. România a ratificat *Convenția* prin Legea nr. 30 din 18 mai 1994, publicată în M.Of., P. I, nr. 135 din 31 mai 1994, cf. Principalele Instrumente internaționale privind drepturile omului la care România este parte (coord.: Moroianu, Zlătescu, I., Marinache, E., Șerbănescu, R., Demetrescu, R., Oancea, I.), I.R.D.O., Volumul II, *Instrumente regionale*, București, 1997, p. 41.

⁶⁹³ România a ratificat primele zece Protocoale în 20.06.1994 prin Legea nr. 30/1994, iar al 11-lea Protocol a fost ratificat prin Legea nr. 79/1995.

care refuză să satisfacă serviciul militar din motive de conștiință, în țările în care acest lucru este recunoscut ca legitim, un alt serviciu, în locul serviciului militar obligatoriu sau orice serviciu impus în situații de criză sau de calamități care amenință viața sau bunăstarea comunității sau orice muncă sau serviciu care face parte din obligațiile civile normale”;

- *Carta socială europeană*, respectiv *Carta socială europeană revizuită*⁶⁹⁴ fac parte din dreptul intern; facem referire la cele 31 de drepturi pe care statele semnatare se obligă să le pună în aplicare; printre acestea menționăm dreptul la muncă, concretizat în realizarea și menținerea celui mai ridicat, posibil, nivel al locurilor de muncă, protejarea dreptului lucrătorului de a-și câștiga existența printr-o muncă liber întreprinsă, dreptul copiilor și tinerilor la protecție constând în stabilirea vârstei minime de 15 ani la angajare sau de 18 ani pentru munci considerate periculoase ori insalubre, asigurarea unei protecții speciale împotriva riscurilor morale și fizice la care tinerii pot fi expuși în prestarea muncii⁶⁹⁵.

În același context menționăm *Convenția Consiliului European pentru despăgubirea victimelor infracțiunilor de violență*⁶⁹⁶, semnată de România, care în baza principiilor solidarității și echității sociale prevede în *Preambul* că trebuie „[...] [rezolvată] situația victimelor infracțiunilor intenționate, săvârșite cu violență, care au suferit vătămări corporale sau deteriorarea sănătății și a persoanelor care se aflau în întreținerea celor care au decedat ca urmare a unor astfel de infracțiuni [prin] introducerea sau dezvoltarea unei scheme de despăgubire a acestor victime de către statul pe teritoriul căruia au fost comise astfel de infracțiuni, în special în cazul în care infractorul este necunoscut sau nu dispune de resursele necesare [...]”.

5.2.1.1.3. Nivel U.E.

La nivelul Uniunii Europene, problematica traficului de ființe umane se situează din punct de vedere tematic în domeniul Justiției și Afacerilor Interne „[...] fiind subsumată problematicii mai largi a combaterii crimei organizate.”⁶⁹⁷.

Totalitatea documentelor elaborate de *Parlamentul European*, în principal, rezoluții au un caracter declarativ dar și convențional, ca recomandări de care statele ar trebui să țină cont pentru o bună cooperare în vederea stopării și dacă este posibil, al eradicării traficului de ființe umane, în general și al traficului cu femei și copii, în special.

⁶⁹⁴ Adoptată la Turin în 18 octombrie 1961. A intrat în vigoare la 26 februarie 1965. România a semnat *Carta* la 4 octombrie 1994; *Carta socială europeană – revizuită*, adoptată la Strasbourg la 3 mai 1996. România a semnat *Carta* la 15 mai 1997 și a ratificat-o prin Legea nr. 74 din 3 mai 1999, publicată în M. Of., P. I nr. 193 din 1999.

⁶⁹⁵ Ținca, O., *Drept social comunitar*, Ed. Lumina Lex, București, 2002.

⁶⁹⁶ Adoptată la Strasbourg la 24 noiembrie 1983.

⁶⁹⁷ Prună, R., A., *Politica europeană privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane*, în Mateuț, G. ș.a., *Traficul de ființe umane. Infractor. Victimă. Infracțiune*, Asociația Magistratilor Iași, Asociația Alternative Sociale Iași, 2005, p. 187.

„Rezoluția privind violența împotriva femeilor din 1968, face referire la îmbunătățirea formării și pregătirii profesionale a polițiștilor care se ocupă de victimele infracțiunilor sexuale⁶⁹⁸ [...] prin care se recomandă instituirea de proceduri care să permită victimelor să raporteze traficul autorităților competente [...] potențială cauză a numărului mic de plângeri către poliție de către femeile traficate forțate să se prostitueze sunt dificultățile legate de limbă, izolare precum și probleme psihologice generate de situația în sine și amenințări din partea celor care le exploatează.”⁶⁹⁹

Comun documentelor pe care le vom aminti este afirmarea necesității ca țările afectate de flagel să fie sprijinite, în sensul prevenirii traficului de ființe umane, mai ales prin proiecte de informare. Principalele cauze ale traficului sunt identificate în *sărăcia și marginalizarea femeilor* în țările de origine iar documentele recomandă asigurarea de drepturi victimelor traficului de persoane astfel încât repatrierea să nu genereze situații de marginalizare în țările de origine, precum și politici echilibrate de angajare pe piața forței de muncă, de învățământ și de oportunități egale care să reducă riscul retrafficării victimei.⁷⁰⁰

Rezoluția Parlamentului European privind exploatarea prostituției și a traficului de ființe umane din 1989⁷⁰¹ recunoaște un patern general al traficului de persoane, dinspre țări de origine sau de tranzit sărace către țări de destinație, bogate, din Europa Occidentală; se recomandă îmbunătățirea accesului femeilor la un loc de muncă, învățământ și reabilitare socială ce va reduce riscul victimizării, în principal sexuale; rezoluția mai cuprinde recomandarea ca victimele să poată obține drept de rezidență, mai ales dacă revenirea în țara de origine ori de proveniență ar avea ca efect punerea în pericol a siguranței personale sau reintrarea în „[...] cercul vicios de exploatare prin prostituție.”⁷⁰²

*Rezoluția privind traficul de femei*⁷⁰³ din 1993 indică EUROPOL ca fiind instituția competentă în combaterea traficului de femei și se acordă protecție martorilor activităților de trafic prin recunoașterea dreptului legal de rezidență și protecție,

⁶⁹⁸ JO C 176 din 14 iulie 1986, p. 73-83, punctul 13 *apud* Prună, R., A., *Politica europeană privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane*, în Mateuț, G. ș.a., *Op. cit.*, Asociația Magistraților Iași, Asociația Alternative Sociale Iași, 2005, p. 194.

⁶⁹⁹ Idem p.195

⁷⁰⁰ Ibidem p. 195

⁷⁰¹ JO C 120 din 16 mai 1989, pp. 352-355 *apud* Prună, R., A., *Op. cit.*, în Mateuț, G. ș.a., *Op. cit.*, Asociația Magistraților Iași, Asociația Alternative Sociale Iași, 2005, p. 195.

⁷⁰² *Ibidem*.

⁷⁰³ JO C 268 din 4 octombrie 1993, pp. 141-142 *apud* Prună, R., A., *Op. cit.*, în Mateuț, G. ș.a., *Op. cit.*, Asociația Magistraților Iași, Asociația Alternative Sociale Iași, 2005, p. 195.

atât pe durata procedurilor, cât și ulterior (aspect important în descoperirea și sancționarea infracțiunilor de trafic).

Tot la nivelul Parlamentului European prin *Rezoluția privind traficul de ființe umane*⁷⁰⁴ – traficul e apreciat ca activitate preponderentă în crima organizată și se solicită statelor membre, în legislațiile interne penale, sancțiuni explicite ale traficului de persoane, precum și prevederi ce să vizeze prevenția în țările de origine și de destinație ale victimelor; prin această rezoluție se invocă inexistența unei definiții clare și unitare a traficului de persoane și se propune clarificarea acestei noțiuni precum și necesitatea cooperării polițienești și judiciare la nivelul statelor membre pentru o bună gestionare a problematicii și combaterii fenomenului de trafic.⁷⁰⁵

Raportul privind Comunicarea Comisiei către Consiliu și Parlamentul European pentru intensificarea acțiunii în lupta împotriva traficului de femei, din anul 2000⁷⁰⁶ critică pentru prima dată lipsa de acordare a mecanismelor sancționatoare din diferite state membre sau candidate precum și lipsa de cooperare dintre autoritățile competente ale țărilor de origine, tranzit sau destinație – ceea ce ar duce la imposibilitatea incriminării faptelor și nepedepsirea infractorilor. „Recomandările acestui raport enunță liniile mari ale unei politici eficiente de combatere a traficului de femei: o abordare multidisciplinară, prevederi legale clare privind condițiile de imigrare, protecția martorilor, prevenire prin informarea statelor de origine, cooperare polițienească, judiciară și cooperarea cu asociațiile [ne]guvernamentale, precum și măsuri de confiscare a profitului traficantilor de femei, profit care explică în mare parte, amploarea fenomenului.”⁷⁰⁷

La nivelul *Comisiei Europene* s-au elaborat două comunicări privind traficul de femei: *Comunicarea privind lupta împotriva traficului de femei în scopul exploatarei sexuale*⁷⁰⁸ și *Comunicarea privind noi măsuri de combatere a traficului de femei*⁷⁰⁹.

⁷⁰⁴ JO C 032 din 5 februarie 1996, p. 88-93 *apud* Prună, R., A., *Op. cit.*, în Mateuț, G. ș.a., *Op. cit.*, Asociația Magistraților Iași, Asociația Alternative Sociale Iași, 2005, p. 195.

⁷⁰⁵ Prună, R., A., *Politica europeană privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane*, în Mateuț, G. ș.a., *Traficul de ființe umane. Infractor. Victimă. Infracțiune*, Asociația Magistraților Iași, Asociația Alternative Sociale Iași, 2005, p. 195.

⁷⁰⁶ Raportul A5-127/2000 din 2 mai 2000 accesibil portal UE la <http://europa.eu.int/eur-lex/lex/en/index.htm> *apud* Prună, R., A., *Op. cit.*, în Mateuț, G. ș.a., *Op. cit.*, Asociația Magistraților Iași, Asociația Alternative Sociale Iași, 2005, pp. 195-196.

⁷⁰⁷ *Ibidem*

⁷⁰⁸ COM (1996) 567 din 11 noiembrie 1996, accesibilă portal UE la <http://europa.eu.int/eur-lex/lex/en/index.htm> *apud* Prună, R., A., *Op. cit.*, în Mateuț, G. ș.a., *Op. cit.*, Asociația Magistraților Iași, Asociația Alternative Sociale Iași, 2005, p. 196.

⁷⁰⁹ COM (1998) 726 din 12 decembrie 1998 accesibilă pe portalul UE la <http://europa.eu.int/eur-lex/lex/en/index.htm> *apud* Prună, R., A., *Op. cit.*, în Mateuț, G. ș.a., *Op. cit.*, Asociația Magistraților Iași, Asociația Alternative Sociale Iași, 2005, p. 196.

În prima *Comunicare* s-a afirmat că abordarea fenomenului traficului de persoane trebuie efectuată dintr-o perspectivă multidisciplinară și că nu este favorabil victimelor să fie expulzate din motivul șederii ilegale, atât în ceea ce le privește cât și din motive procedural penale precum și sancționator penale în cazul traficantilor. *Comunicarea* a sesizat proasta acordare între sistemele judiciare ale diferitelor țări afectate de flagel și lipsa cooperării judiciare dintre statele membre; s-a criticat și atitudinea autorităților față de victimele traficului, în sensul că acestea nu sunt, de fapt, sincer și imparțial, considerate victime ale unor infracțiuni. Recomandările Comisiei Europene exprimate în *Comunicarea privind lupta împotriva traficului de femei în scopul exploatării sexuale* s-au referit și la necesitatea unei formări profesionale adecvate pentru autoritățile ce au un prim contact cu victimele pentru realizarea unei reacții personale și instituționale cât mai adecvate. Recomandările au vizat și domeniul de identificare a resurselor bugetare alocate de statele membre pentru evaluarea eficienței combaterii traficului de femei. Cea de a doua *Comunicare* a Comisiei Europene, cea *privind noi măsuri de combatere a traficului de femei*⁷¹⁰ își propune să mențină problematica traficului de femei pe agenda politică prioritară a Uniunii Europene, în aceeași măsură cu cealaltă *Comunicare*, dar cu o abordare mult mai asiduă din partea statelor membre, cărora li se cere să adopte măsuri la nivel național și să coopereze la nivel european, prin promovarea multidisciplinară și internațională a luptei antitrafic. *Comunicarea* a reluat temele anterioare precum: prevenirea traficului în țările de origine și pregătirea profesională a autorităților, relația dintre trafic și legislația privind imigrarea, precum și identificarea cauzelor principale ale traficului în sărăcie și statutul social marginal al femeilor.

Comunicarea din 1998 față de cea din 1996 a subliniat necesitatea protecției victimelor într-o mai mare măsură și elaborarea de dispoziții normative speciale privind rezidența temporară a victimelor care cooperează cu autoritățile.

Cu ocazia *Conferinței europene în materia prevenirii și combaterii traficului de ființe umane – „Provocare globală pentru secolul XXI”* din septembrie 2002 s-a adoptat *Declarația de la Bruxelles*⁷¹¹ ce conține recomandări, standarde și bune practici pentru dezvoltarea cooperării europene și internaționale împotriva traficului, promovând schimbul de informații, o mai bună informare publică, numirea de raportori naționali și constituirea unei baze de date europene ale persoanelor dispărute – posibile victime ale traficului, acordarea imediată de asistență și protecție victimelor printr-o rețea europeană și sprijinirea în vederea reintegrării; se promovează de asemenea și cooperarea polițienească și judiciară în materie și se stabilește necesitatea

⁷¹⁰ COM (1998) 0726 din 9 decembrie 1998 accesibilă portal UE la <http://europa.eu.int/eur-lex/lex/en/index.htm> apud Prună, R., A., *Politica europeană privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane*, în Mateuț, G. ș.a., *Traficul de ființe umane. Infractor. Victimă. Infracțiune*, Asociația Magistratilor Iași, Asociația Alternative Sociale Iași, 2005, p. 196.

⁷¹¹ Prună, R., A., *Op. cit.*, în Mateuț, G. ș.a., *Op. cit.*, Asociația Magistratilor Iași, Asociația Alternative Sociale Iași, 2005, p. 197.

instituirii de echipe de investigații comune. Textul *Declarației* a fost adoptat⁷¹² de Consiliul Uniunii Europene.

Abordată dintr-o altă perspectivă, cea a migrației ilegale, la nivelul Comisiei Europene s-a elaborat *Comunicarea privind dezvoltarea unei politici comune privind imigrația ilegală, traficul ilegal și traficul de ființe umane, frontierele externe și returnarea rezidenților ilegali*⁷¹³ ocazie cu care s-a sesizat „[...] lipsa de acțiune în conformitate cu Convenția Europeană privind Drepturile Omului, [deși drepturile garantate] de această convenție sunt interpretate diferit în diferite state membre, ceea ce poate conduce la inegalități ale calității de suspect și poate genera riscul ca încrederea reciprocă a statelor în sistemele lor de justiție să fie încălcată. Acest lucru poate avea consecințe grave privind recunoașterea reciprocă a hotărârilor judecătorești, care este poate cel mai important principiu al cooperării în materie penală dintre statele membre.”⁷¹⁴

La nivelul *Consiliului Uniunii Europene* prin *Declarația ministerială de la Haga privind orientările europene pentru măsuri efective de prevenire și combatere a traficului de femei în scopul exploataării sexuale*⁷¹⁵ se afirmă că fenomenul reclamă o abordare specială ce implică intensificarea cooperării europene prin implicarea centrală a Europol și cu sistemul O.N.U. și Interpol, prin acordarea unui interes sporit traficantilor, victimele trebuind a fi încurajate prin măsuri speciale precum includerea în programe de protecție a martorilor și acordarea rezidenței temporare cel puțin pe durata procedurilor penale.⁷¹⁶

La nivelul *Consiliului European* „[...] întrunit la Tampere, în octombrie 1999, [s-a constituit] piatra unghiulară pentru definirea unei agende politice și de politici europene în vederea realizării unui spațiu de libertate, securitate și justiție.”⁷¹⁷;

⁷¹² Consiliul Uniunii Europene, Concluziile din 8 mai 2000, JO C 137 din 12 iunie 2003, p. 1 *apud* Prună, R., A., *Op. cit.*, în Mateuț, G. ș.a., *Op. cit.*, Asociația Magistraților Iași, Asociația Alternative Sociale Iași, 2005, p. 198.

⁷¹³ COM(2003) 323 din 3 iunie 2003 accesibilă portal UE la <http://europa.eu.int/eur-lex/en/index.htm>. *apud* Prună, R., A., *Politica europeană privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane*, în Mateuț, G. ș.a., *Traficul de ființe umane. Infractor. Victimă. Infracțiune*, Asociația Magistraților Iași, Asociația Alternative Sociale Iași, 2005, p. 198.

⁷¹⁴ Ibidem.

⁷¹⁵ Declarația ministerială de la Haga privind orientările europene pentru măsuri efective de prevenire și combatere a traficului de femei în scopul exploataării sexuale, Conferința ministerială organizată de președinția UE, Haga, 24-26 aprilie 1997 *apud* Prună, R., A., *Op. cit.*, în Mateuț, G. ș.a., *Op. cit.*, Asociația Magistraților Iași, Asociația Alternative Sociale Iași, 2005, p. 200.

⁷¹⁶ Prună, R., A., *Op. cit.*, în Mateuț, G. ș.a., *Op. cit.*, Asociația Magistraților Iași, Asociația Alternative Sociale Iași, 2005

⁷¹⁷ Consiliul European, Concluziile Președinției, Tampere/Finlanda, 15-16 octombrie 1999, *apud* Prună, R., A., *Op. cit.*, în Mateuț, G. ș.a., *Op. cit.*, Asociația Magistraților Iași, Asociația Alternative Sociale Iași, 2005, p. 200.

Consiliul European de la Tampere a fost primul consacrat Justiției și Afacerilor Interne, problematica traficului de persoane fiind abordată prin prisma necesităților de cooperare între statele membre, impunându-se o coordonare a legislațiilor interne pentru stabilirea de sancțiuni similare; o atenție deosebită s-a acordat traficului de femei și de copii prin adoptarea unei *Comunicări* către *Consiliu* și *Parlamentul European* de evaluare a programului stabilit și a orientărilor viitoare.

Ulterior, *Consiliul European* de la Haga a evaluat progresul politicii stabilite la Tampere și deși nu toate obiectivele fuseseră atinse s-au evaluat pozitiv coordonarea polițienească și judiciară în sensul recunoașterii reciproce a hotărârilor judecătorești; printre efectele Consiliului de la Haga s-a înscris, în iunie 2005, adoptarea *Planului de acțiune privind punerea în aplicare a programului de la Haga*⁷¹⁸ ce să vizeze elaborarea unei Convenții a Consiliului Europei cu privire la lupta împotriva traficului de ființe umane.

În sfera actelor normative privind traficul de ființe umane, la nivel european menționăm Recomandarea nr. R (2000) 11 a Comitetului Miniștrilor către statele membre privind lupta împotriva traficului de ființe umane în scopul exploatării sexuale⁷¹⁹ care prevede ca statele să întreprindă măsuri legislative și practice pentru garantarea protecției drepturilor și intereselor victimelor traficului și în special, femeilor, adolescenților și copiilor precum și acordarea unei priorități absolute asistenței victimelor traficului, prin intermediul programelor de reinserție și protecției contra traficantilor. *Recomandarea* vizează victimele, infractorii dar și societatea civilă, prin abordarea holistică a fenomenului, atât din faza de prevenție dar și de combatere; sunt menționate posibile modalități de cooperare și coordonare cu atât mai mult cu cât traficul se consideră aparținând și criminalității organizate; Raportul explicativ al *Recomandării* subliniază gravitatea și complexitatea fenomenului și considerăm că are menirea de a sensibiliza statele membre în adoptarea de măsuri adecvate.

Având în vedere că activitatea de combatere a traficului de persoane este îngreunată de intensă circulație a persoanelor și bunurilor și că, de exemplu „pornografia privind copiii este produsă pe teritoriul unui stat, cu copii provenind din altul, în timp ce distribuirea materialelor pornografice se localizează într-un al treilea stat ori distribuirea acestor materiale se realizează prin Internet”⁷²⁰, menționăm *Reco-*

⁷¹⁸ Cf. http://europa.eu.int/comm/justice_home/doc_centre/doc/doc/action_plan_jai_207_en.pdf apud Prună, R., A., *Politica europeană privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane*, în Mateuț, G. ș.a., *Traficul de ființe umane. Infractor. Victimă. Infracțiune*, Asociația Magistraților Iași, Asociația Alternative Sociale Iași, 2005, p. 200.

⁷¹⁹ *Adoptată de Comitetul Miniștrilor la 19 mai 2000 la cea de-a 710-a reuniune a Delegaților Miniștrilor* cf. http://www.google.ro/#hl=ro&source=hp&q=rezolucia+parlamentului+european+privind+pornografia+1993&meta=&aq=f&aqi=&aql=&oq=&gs_rfai=&fp=f702cf55b2efc795, consultat la data de 26.03.2010.

⁷²⁰ *Asistență și reinserție socială pentru copiii neacompaniați, traficați*, (Formatori: Păunescu, G., Nicolăescu, D.), Organizația Salvați Copiii, 2004, Timișoara, p. 14.

mandarea 1371 (1998) a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei privind abuzul și neglijarea copiilor care afirmă că exploatarea sexuală și abuzurile asupra copiilor nu cunosc frontiere, fie ele geografice, sociale sau culturale. În același context menționăm *Protocolul facultativ la Convenția privind drepturile copilului referitor la vânzarea de copii, prostituția copiilor și pornografia infantilă*, semnat la New York, la 06.09.2000, ca act internațional în materie, ratificat de România și intrat în vigoare prin Legea nr. 470 din 25.09.2001, publicată în M. Of. nr. 601/2001.

De asemenea, la cea de-a 87-a sesiune a Conferinței Generale a O.I.M. de la Geneva s-a adoptat *Convenția nr. 182/1999 privind interzicerea celor mai grave forme ale muncii copiilor și acțiunea imediată în vederea eliminării lor*⁷²¹ care certifică faptul că fenomenul traficului de persoane este complex și reclamă lupta concertată a multiple organisme internaționale precum și cea a Organizației Internaționale a Muncii.

Important în materia cooperării polițienești este și Ordinul⁷²² nr. 734 al Ministrului Afacerilor Externe al României prin care se aduce la cunoștință conform art. 1 pct. 12 intrarea în vigoare la 1 august 2007 a *Convenției privind constituirea Oficiului European de Poliție* (Convenția Europol) din 26 iulie 1995, întemeiată pe dispozițiile art. K.3. din Tratatul privind Uniunea Europeană (Jurnalul Oficial C 316, 27.11.1995, p. 2)⁷²³ precum și a modificărilor aduse la aceasta. Precizăm că înființarea Europol s-a convenit prin Tratatul de la Maastricht privind Uniunea Europeană din 7 februarie 1992; cu sediul la Haga (Olanda), Europol a început să-și desfășoare activitatea la 3 ianuarie 1994 sub denumirea: *Unitatea Drogurilor Europol*, ulterior extinzându-și activitatea și asupra domeniului traficului de ființe umane, pornografiei infantile, comerțului ilicit cu organe și țesuturi umane, traficului ilegal de migranți și altor domenii ale criminalității organizate (menționăm definiția traficului de ființe umane, care potrivit *Convenției* se referă la supunerea unei persoane puterii reale și ilegale a unor alte persoane, prin recurgerea la violență sau amenințări sau prin abuz de autoritate sau uneltire în vederea exploatării activităților de prostituție, a formelor de exploatare sexuală și abuz de persoane minore sau comerț cu copii abandonați.)

Conchidem prin a sublinia că prin multiplele instrumente în materie organizațiile internaționale fac eforturi deosebite în a stăvili flagelul crimei traficului și exploatării ființelor umane prin stipularea de recomandări, deziderate și dispoziții în ceea ce privește procedurile și abordarea fenomenului.

⁷²¹ Ratificată de România prin Legea nr. 203/2000 din 15 noiembrie 2000 pentru ratificarea Convenției Organizației Internaționale a Muncii nr. 182/1999 privind interzicerea celor mai grave forme ale muncii copiilor și acțiunea imediată în vederea eliminării lor, publicată în M. Of., P.I, nr. 577 din 17 noiembrie 2000.

⁷²² din 9 aprilie 2008 privind publicarea datei intrării în vigoare a unor convenții și protocoale prevăzute în anexa I la Actul privind condițiile de aderare a Republicii Bulgaria și a României și adaptările tratatelor pe care se întemeiază Uniunea Europeană, publicat în M.Of., P. I, nr. 314 din 22 aprilie 2008.

⁷²³ cf. http://www.mae.ro/poze_editare/09.04.2008_Ordin_734.pdf, consultat la data de 26.03.2010.

5.2.1.2. Reguli, uzanțe, proceduri aplicabile sistemului românesc de asistență, protecție și reinserție socială a victimelor traficului de persoane

5.2.1.2.1. Considerații

În prezent, asistența și reintegrarea socială a victimelor traficului de persoane este o activitate complexă, care se desfășoară conform unor reguli prestabilite prin norme internaționale și naționale. Complexitatea abordării acestei activități e dată de multiplele domenii de specialitate la care se poate apela pentru a asigura asistență victimelor precum și de procesul de integrare sau reinserție socială de care persoana poate beneficia.

Asigurarea protecției specifice victimelor traficului de către instituțiile publice sau de organizațiile neguvernamentale cu specific are loc prin respectarea instrumentelor formale și informale aplicabile în materie; vom evalua diferitele uzanțe, proceduri precum și acte normative naționale și internaționale pe care România și le-a asumat și care prevăd posibilități de susținerea nevoilor unei victime.

Apreciem că asistarea și sustenabilitatea victimală s-a dezvoltat și perfecționat în timp, fiind tot mai performantă și înregistrând tot mai multe succese, cuantificabile în funcție de starea inițială a victimei, de gradul de inserție socială ante-victimizare comparat cu reinserția post-victimizare.

5.2.1.2.2. Norme aplicabile asistenței, protecției și reintegrării sociale a victimelor traficului de ființe umane

Variatatea situațiilor în care victimele traficului de ființe umane se pot afla, considerăm că generează o multitudine de cerințe de susținere pentru a reveni la un regim de viață normal. Activitatea de intervenție presupune existența unui cadru instituțional adecvat și personal de specialitate, care funcționează și acționează conform normelor, uzanțelor ori prescripțiilor în materie.

După cum categoriile de victime ale traficului pot fi de sex feminin, masculin, majore ori minore sau dacă se iau în considerare modalitățile de exploatare (obligarea la practicarea prostituției, supunerea la muncă forțată etc.) sau/și mijloacele prin care traficul de persoane se poate săvârși (recrutare prin amenințare, transport prin răpire sau folosindu-se mijloace violente etc.) se ivesc multiple/diferite cazuri, fiecare necesitând măsuri și programe de intervenție individualizate. Trebuie, de asemenea făcută distincție între multitudinea de posibilități prin care o victimă a traficului poate fi susținută; astfel, potrivit normelor, regulilor și uzanțelor din materie aplicabile situațiilor concrete cu care specialiștii se confruntă, activitatea de asistență și protecție a victimelor se poate derula din momentul identificării lor, referirii instituțiilor competente, până la reintegrarea socială a acestora și chiar post-reintegrare. Victimelor traficului de persoane le este recunoscut și prin efectul

legii speciale românești în materie, conform art. 26 alin. 3 din Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, cu modificările⁷²⁴ ulterioare, dreptul la recuperare fizică, psihologică și socială precum și cel al acordării de protecție și asistență specială, fizică, juridică și socială, conform art. 26 alin. 1 din același act normativ. De asemenea, toate aceste drepturi pe care le are orice victimă a traficului, fără să ometem categoriile distinct tratate – copiii și femeile – pot fi asigurate în diferite ipostaze/situații în care victima se poate afla, ca de exemplu: identificarea ei, referirea către organismele specializate, opțiunea participării într-un proces penal, în calitate de martor, victimă sau parte vătămată, asistarea pe tot parcursul procesului de reintegrare socială etc.

Precizăm că protecția și asistența victimelor traficului de persoane presupun de cele mai multe ori îmbinarea mai multor categorii de drepturi, de exemplu dreptul la protecție fizică cu cel la asistență juridică sau dreptul la recuperare fizică cu cel la recuperare psihologică sau dreptul la recuperare socială cu cel la asistență socială etc., astfel că arareori o persoană traficată va avea nevoie doar de asigurarea și exercitarea doar a unui singur drept.

Instituțiile care pot acorda protecția și asistența victimelor sunt atât cele publice cât și cele private, existând și posibilitatea parteneriatului public-privat, precum și organismele internaționale, guvernamentale ori neguvernamentale.

În considerarea celor de mai-sus expuse, vom prezenta, din punct de vedere teoretic și practic, oportunitățile și beneficiile de care o victimă a traficului se poate prevala – grevate pe diferite reglementări în domeniu.

A. Primul act normativ apărut în legislația românească și care a vizat victimele traficului de persoane a fost *Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, cu modificările și completările ulterioare* la Capitolul 5 „Protecția și asistența victimelor traficului de persoane” prevede în cuprinsul art. 26: „[p]ersoanelor vătămate prin infracțiunile prevăzute în prezenta lege, precum și altor victime ale acestor infracțiuni li se asigură *în mod special*⁷²⁵ o protecție și o asistență fizică, juridică și socială”, cu asigurarea vieții private și a identității; de asemenea legea specială prevede că „[v]ictimele infracțiunilor au dreptul la recuperarea lor fizică, medicală, juridică, psihologică și socială.”⁷²⁶ Legea prevede și protecția specială ce trebuie să li se acorde copiilor, în raport cu vârsta lor și femeilor victime ale traficului, precum și femeilor care prezintă risc ridicat de a fi traficate.

Pentru situațiile, frecvente de altfel, de identificare a victimelor cetățeni români se prevede acordarea de asistență, la cerere, de către misiunile diplomatice și con-

⁷²⁴ Legea nr. 230/2010 pentru modificarea și completarea Legii nr. 678/2001 publicată în M. Of. P. I, nr. 812/06.12.2010.

⁷²⁵ Sintagma „în mod special” a fost introdusă prin modificarea textului L 678/2001 prin L. 230/2010.

⁷²⁶ Art. 26 alin. 3 din Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, cu modificările și completările ulterioare.

sulare ale României, Ministerul Afacerilor Externe eliberând, în vederea repatrierii documente de identitate cetățenilor români care au fost victime ale traficului de persoane, într-un timp rezonabil, fără întârzieri nejustificate.

Statul nostru, prin intermediul Ministerului Administrației și Internelor acordă asistență și protecție victimelor *la cererea/solicitarea organelor judiciare*; în privința eliberării de acte de identitate de către structurile românești din afara țării, considerăm că este o măsură obligatorie, de cele mai multe ori victimele reușesc să *evadeze* din locațiile în care sunt exploatate, neavând asupra lor nici un act de identitate, fiindu-le luate de traficanți, adesea chiar înainte a părăsi România.

Potrivit literaturii de specialitate⁷²⁷ pentru elaborarea legii speciale în materie, precum și pentru întreprinderea de măsuri la nivel național, în vederea prevenirii traficului de ființe umane și asistenței victimelor s-au luat în considerare o multitudine de factori, dintre care selectăm:

- „posibilitățile și limitele justiției penale ca instrument de prevenire și reprimare a diferitelor forme ale traficului de ființe umane;
- impactul noilor tehnologii informaționale asupra pornografiei, în special a pornografiei în care este utilizată imaginea copiilor;
- informarea completă și pregătirea persoanelor implicate în protecția victimelor traficului de ființe umane;
- instituirea unor centre de primire cu personal specializat pentru protecția victimelor traficului de ființe umane;
- implicarea O.N.G.-urilor în activitatea de prevenire și intervenție a traficului de ființe umane;
- schimbul de informații între instituțiile publice și organismele private implicate în protecția victimelor traficului de ființe umane, cu respectarea anonimatului victimei și a confidențialității;
- asigurarea asistenței medicale, psihologice, sociale și legale pentru victimele traficului de ființe umane;
- asigurarea exercitării drepturilor victimelor în cursul procedurilor judiciare, cu respectarea vieții private a acestora și asigurarea condițiilor speciale: de audiere, de natură să diminueze efectele traumatizante și să sporească credibilitatea declarațiilor victimelor.”⁷²⁸

În cuprinsul Legii nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, actualizată se prevede că victimele pot fi cazate, *la cerere și temporar* în anumite locații, în România, denumite *centre de asistență și protecție a victimelor traficului de persoane* ori *locuințe protejate pentru victimele traficului de persoane*; astfel de centre, prin efectul legii s-au înființat, câte unul în fiecare din județele Arad,

⁷²⁷ Asistență și reinserție socială pentru copiii neacompaniați, traficați – Manualul participantului (Formatori: Păunescu, G., Nicolăescu, D.), Save the Children, Romania, Timișoara, 2004, p. 16.

⁷²⁸ *Idem*, pp. 16-17.

Botoșani, Galați, Giurgiu, Iași, Ilfov, Mehedinți, Satu Mare și Timiș, în subordinea consiliilor județene. Amenajarea centrelor oferă victimelor „[...] condiții civilizate de cazare și igienă personală, hrană, asistență psihologică și medicală.”⁷²⁹. Durata cazării și asistenței se stabilește pentru cel mult 90 de zile, dar poate fi prelungită, la solicitarea organelor judiciare cu cel mult 6 luni sau, când se impune, victimele pot fi cazate până la finalizarea procesului penal. Acest termen prevăzut în Legea 678/2001, de 90 de zile, respective prelungirea lui cu până la 6 luni ori chiar pentru perioadă determinate ca nedeterminată (până la finalizarea procesului penal) cele prevăzute în prezent, tocmai prin modificările aduse de Legea nr. 230/2010 și reflectă o adaptare a cadrului normativ la circumstanțele reale ale infracțiunilor de trafic de persoane și în mod special la condiția victimei (spre exemplu, până la modificarea actului normativ din 2010, în loc de 90 de zile era prevăzut un termen de 10 zile).

Potrivit art. 33 din Legea 678/2001 „[v]ictimelor traficului de persoane, cazate temporar, li se asigură de către asistenții sociali din aparatul consiliului local în a cărui rază teritorială își desfășoară activitatea centrele de informații și consiliere pentru a beneficia de facilitățile asigurate prin lege persoanelor marginalizate social.” Centrele de informare și consiliere privind cariera sunt structuri ce funcționează în cadrul Agențiilor județene de ocupare a forței de muncă și oferă servicii gratuite persoanelor interesate (necondiționat de statutul de șomer) care doresc să-și schimbe profesia ori să se perfecționeze; serviciile lor se pot adresa prin efectul dispozițiilor legii și victimelor traficului de persoane – considerate persoane marginalizate social.

Marginalitatea este considerată în literatura de specialitate „[poziția] socială periferică, de izolare a indivizilor sau grupurilor, cu acces drastic limitat la resursele economice, politice, educaționale și comunicaționale ale colectivității. De regulă, marginalitatea se manifestă prin absența unui minim de condiții sociale de viață – condiții economice, rezidențiale, ocupaționale, de educație și instrucție; printr-un deficit de posibilități de afirmare și de participare la viața colectivității.”⁷³⁰. Apreciem că o victimă a traficului de persoane dobândește acest statut social, în situația în care la nivel comunitar devin cunoscute experiențele prin care a trecut, printr-un proces de damnație la care este supusă, dar așa cum s-a afirmat⁷³¹ marginalitatea nu este dată de „[...] raritatea resurselor, ci într-un anumit mod de organizare socială caracterizat prin accesul accentuat inegal la resurse, prin discriminarea unor persoane sau grupuri sociale [...] și] are ca efect izolarea socială, alienarea, inadaptarea, neintegrarea socială, dezorganizarea familiei.”⁷³². Prin analogie, față de grupurile

⁷²⁹ Art. 32 alin 4 din Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, cu modificările și completările ulterioare.

⁷³⁰ Dicționar de sociologie (Coord.: Zamfir, C., Vlăsceanu, L.), Ed. Babel, București, 1993, p. 338.

⁷³¹ *Ibidem*.

⁷³² *Ibidem*.

predispușe marginalizării⁷³³ sociale care pot fi compuse din șomeri, categorii sociale discriminate pe diferite criterii, persoane inadaptate, delincvenți se pot include și victimele traficului de persoane. Apreciem însă, că de cele mai multe ori, o victimă devine exclusă social, neavând acces la „resurse minime economice, politice, educaționale, făcând obiectul unei discriminări constante, [...] [tinzând să accentueze izolarea], dezvoltând norme, valori, comportamente și moduri de viață diferite de cele ale colectivității din care fac parte, fapt care fixează și mai mult plasarea lor la periferia societății, [«stigmatizându-le»], [«obligându-le»] să abandoneze o «identitate normală» [...]»⁷³⁴. Intervenția statului este necesară pentru ajutorarea victimelor traficului de persoane în vederea inserției sociale, în special prin intermediul sistemului național de asistență socială, care potrivit art. 2 din Legea nr. 292/2011 a asistenței sociale⁷³⁵ reprezintă ansamblul de instituții, măsuri și acțiuni prin care statul, reprezentat de autoritățile administrației publice centrale și locale, precum și societatea civilă intervin pentru prevenirea, limitarea sau înlăturarea efectelor temporare ori permanente ale situațiilor care pot genera marginalizarea sau excluziunea socială a persoanei, familiei, grupurilor ori comunităților.

Întrucât Legea 292/2011 în definirea sistemului național de asistență socială utilizează atât conceptul de marginalizare socială cât și cel de excluziune socială, considerăm că asupra termenului de excluziune (socială) trebuie să statuăm, cu atât mai mult cu cât victimele traficului de persoane se confruntă cu situația de persoană exclusă social. Literatura de specialitate⁷³⁶ apreciază că excluziunea socială s-ar cuantifica în eșecurile înregistrate de unul sau mai multe sisteme „[...] dintre următoarele patru:

- **sistemul democratic și legal**, care presupune *integrare civică*;
- **piața muncii**, care promovează *integrarea economică*;
- **sistemul statului bunăstării**, care promovează cea ce poate fi numit *integrare socială*;
- **sistemul familiei și comunității**, care promovează *integrarea interpersonală*.⁷³⁷

Suntem de acord cu aprecierea că „[s]entimentul cuiva că aparține sau nu unei societăți depinde de toate cele patru sisteme. **Integrarea civică** presupune a fi un cetățean egal într-un sistem democratic; **integrarea economică** presupune a avea o slujbă; **integrarea socială** înseamnă a avea acces la serviciile sociale furnizate de stat; **integrarea interpersonală** presupune apartenența la o familie, un grup de prieteni, de vecini, la rețele interpersonale care să le asigure companie și suport

⁷³³ *Ibidem*.

⁷³⁴ Dicționar de sociologie (Coord.: Zamfir, C., Vlăsceanu, L.), Ed. Babel, București, 1993.

⁷³⁵ Publicată în M.Of. nr. 905 din 20 decembrie 2011.

⁷³⁶ Berghman, *Excluziunea socială în Europa: contextul politic și cadrul analitic*, 1996, apud Pop, L., M., *Dicționar de politici sociale*, Ed. Expert, București, 2002, p. 328.

⁷³⁷ Pop, L., M., *Dicționar de politici sociale*, Ed. Expert, București, 2002, p. 328.

moral celor ce au nevoie de ele. Toate cele patru sisteme sunt importante și sunt complementare.”⁷³⁸

Pentru situațiile în care o victimă a traficului de persoane acceptă să depună mărturie împotriva traficantului/traficantilor în cursul urmăririi penale sau al desfășurării procesului penal, conform art 86¹ alin. 1, *Protecția datelor de identificare a martorului* din Codul de procedură penală⁷³⁹ „[d]acă există probe sau indicii temeinice că prin declararea identității reale a martorului sau a localității acestuia de domiciliu ori de reședință ar fi periclitată viața, integritatea corporală sau libertatea lui ori a altei persoane, martorului i se poate încuviința să nu declare aceste date, atribuindu-i-se o altă identitate sub care urmează să apară în fața organului judiciar.”. Aceasta constituie o măsură judiciară de protecție pentru situațiile în care victimele acceptă cooperarea cu organele judiciare pentru descoperirea rețelelor de trafic și tragerea la răspundere a traficantilor; considerăm că prin instituirea ei se conferă protecție sporită victimelor; un alt mijloc de protecție a victimelor pe care organele judiciare îl pot folosi pe durata desfășurării procesului penal este cel prevăzut de art. 86² Cod procedură penală, cu denumirea marginală *Modalități speciale de ascultare a martorului*, respectiv în cursul urmăririi penale sau al desfășurării procesului penal „[...] procurorul sau, după caz, instanța poate încuviința ca martorul să fie ascultat fără a fi prezent fizic la locul unde se află organul de urmărire penală ori în sala în care se desfășoară ședința de judecată, prin intermediul mijloacelor tehnice prevăzute [de lege].”. Acestea sunt mijloace moderne cu ajutorul cărora și autoritățile românești operează, nu doar în plan intern dar și în situațiile în care traficul are caracter de crimă organizată transnațional, fiind necesară înființarea de comisii rogatorii pentru o bună cooperare judiciară și administrare a justiției. De asemenea, când victimele traficului de persoane au calitatea de martor, la solicitarea organului judiciar sau a acestora, „la luarea declarației poate participa un consilier de protecție a victimelor și reintegrare socială a infractorilor [consilier de probațiune] care are obligația de a păstra secretul profesional cu privire la datele de care a luat cunoștință în timpul audierii. Organul judiciar are obligația de a aduce la cunoștința martorului dreptul de a solicita audierea în prezența unui [consilier de probațiune].”⁷⁴⁰. În temeiul rațiunii de a asigura o cât mai eficientă protecție victimei-martor, Codul de procedură penală prevede la art. 86² alin. 3 că aceasta poate fi ascultată prin intermediul unei rețele de televiziune cu imaginea și vocea distorsionate, astfel încât să nu poată fi recunoscută.

⁷³⁸ Commins, 1993, *apud* Berghman, 1996, p. 19 *apud* Pop, L., M., *Dicționar de politici sociale*, Ed. Expert, București, 2002, p. 328.

⁷³⁹ *Codul penal și Codul de procedură penală, cu ultimele modificări aduse prin Legea nr. 63/2012 publicată în M. Of. nr. 258/19.04.2012 și Legea nr. 28/2012 publicată în M. Of. nr. 189 din 22.03.2012*, Ed. C.H. Beck, București, 2012.

⁷⁴⁰ Art. 86² alin. 2 Cod procedură penală, *cu modificările și completările până la 8 august 2006*. Norme de procedură în legi speciale, Ed. Lumina Lex, București, 2006, p. 56.

Legea română mai prevede în vederea asigurării protecției fizice a martorului, respectiv a victimei traficului de persoane care are această calitate că se poate dispune ca organele poliției să-i supravegheze domiciliul ori reședința ori să-i asigure o reședință temporară supravegheată, precum și să-l însoțească la sediul parchetului sau al instanței și înapoi la domiciliu ori reședință (art. 86⁵ Cod procedură penală).

Pentru situațiile în care victima traficului de persoane nu dorește să depună mărturie în calitate de martor sau se răzgândește în legătură cu folosirea acestei calități, renunțând la ea, situații frecvent întâlnite în practică datorită stării de pericol în care se află și a temerilor că traficanții vor recurge la acte de răzbunare, statutul ei în cursul urmăririi penale rămânând doar cel de parte vătămată ori parte civilă constituită până în momentul citirii actului de sesizare a instanței de judecată (conform art. 15 alin. 2 Cod procedură penală) legislația în vigoare prevede modalități speciale de ascultare și a acestora, când „poate fi periclitată viața, integritatea corporală sau libertatea părții vătămate ori a părții civile sau a rudelor apropiate ale acestora, procurorul ori, după caz, instanța de judecată poate încuviința ca aceasta să fie ascultată fără a fi prezentă fizic la locul unde se află organul care efectuează urmărirea penală, sau după caz, în locul în care se desfășoară ședința de judecată, prin intermediul mijloacelor tehnice, [respectiv prin intermediul unei rețele video și audio].”; și pentru cazurile în care victima acceptă să se constituie parte vătămată sau parte civilă organul judiciar are obligația să-i aducă la cunoștință dreptul de a solicita audierea în prezența unui consilier de probațiune, ca o garanție a respectării drepturilor omului, respectiv a dreptului de asistare judiciară specializată.

Dorim să subliniem că de cele mai multe ori acceptarea unei victime de a deveni martor, în sensul Legii nr. 682/2002 privind protecția martorilor⁷⁴¹ presupune asumarea unor riscuri, dar organele judiciare au obligația oferirii de asistență și protecție sporită.

În accepțiunea Legii nr. 682/2002 privind protecția martorilor, martorul este persoana care se află în una dintre următoarele situații:

- „1. are calitatea de martor, potrivit Codului de procedură penală, și prin declarațiile sale furnizează informații și date cu caracter determinant în aflarea adevărului cu privire la infracțiuni grave sau care contribuie la prevenirea producerii ori recuperarea unor prejudicii deosebite ce ar putea fi cauzate prin săvârșirea unor astfel de infracțiuni;
2. fără a avea o calitate procesuală în cauză, prin informații și date cu caracter determinant contribuie la aflarea adevărului în cauze privind infracțiuni grave sau la prevenirea producerii unor prejudicii deosebite ce ar putea fi cauzate prin săvârșirea unor astfel de infracțiuni ori la recuperarea acestora; în această categorie este inclusă și persoana care are calitatea de inculpat într-o altă cauză,”⁷⁴².

⁷⁴¹ Publicată în M.Of., Partea I, nr. 964 din 28 decembrie 2002.

⁷⁴² Art. 2, alin. 1, lit. a, pct. 1 și 2 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, publicată în M.Of., P. I, nr. 964 din 28 decembrie 2002.

Urmare acestor prevederi legislative moderne, victimele traficului de persoane care au calitatea de martor și îndeplinesc condițiile prevăzute de Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor pot fi incluse în *Programul pentru protecția martorilor*, protecția și asistența lor fiind asigurate în condițiile legii, de unitățile de poliție, respectiv de Oficiul Național Pentru Protecția Martorilor. Pentru aceste categorii de victime se pot institui, conform art. 12 din legea anterior menționată, măsuri de protecție precum schimbarea domiciliului, a identității, a înfățișării etc. și măsuri de asistență, după caz, în cadrul schemei de sprijin, ca de exemplu: reinsertia în mediul social, recalificarea profesională, schimbarea sau asigurarea locului de muncă, asigurarea unui venit până la găsirea unui loc de muncă.

Considerăm includerea unei victime în *Programul de protecție* o soluție ideală care ar conferi securitate victimelor-martor, dar pe de altă parte apreciem că susținerea unui asemenea proiect presupune multiple eforturi materiale și umane, trebuind analizat judicios avantajul punerii în practică a unui asemenea program, atât în ceea ce privește expunerea la care este supusă o victimă cât și statuarea în aflarea adevărului, deși într-o altă accepțiune în care valorizăm ființa umană, nu ar trebui ca elementul material să fie luat în considerare prin raportare la cel uman. Față de această chestiune, s-a afirmat în literatura de specialitate⁷⁴³: „[...] se impune ca sistemele judiciare să găsească o metodă de a trata această problemă a intimidării martorilor, pentru ca justiția să se poată îndeplini. Programele de protecție reprezintă o metodă eficientă pentru neutralizarea pericolelor la care sunt expuși martorii.”⁷⁴⁴.

De asemenea, în unele sisteme juridice, martorii care refuză să depună mărturie sunt totuși, constrânși să o facă, obligația nefiind însă „[...] echitabilă, decât dacă martorul nu se teme pentru viața sa.”⁷⁴⁵. Dacă martorii sunt obligați a depune mărturie, cel puțin în sistemele juridice europene, în virtutea art. 2 și art. 8 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale⁷⁴⁶ trebuie să li se asigure dreptul la viață și la respectarea vieții private în baza garanțiilor înscrise în aceasta. Pe de altă parte, depozițiile martorilor reprezintă, de multe ori, cheia dezavuării numeroaselor rețele criminale. Față de numeroasele sisteme de protecție a martorilor s-a considerat⁷⁴⁷ că „[d]e departe, cel mai bine pus la punct [...] aparține Statelor Unite ale Americii, [sediul materiei aflându-se] [...] în *Liniile directoare ale procurorului general privind asistența victimelor și a martorilor din 1995*, cu modificările din 2000, sintetizând cerințele Legii privind protecția victimelor și a martorilor, din

⁷⁴³ Tândăreanu, L., *Protecția martorilor în dreptul comunitar și în legislația altor state*, Revista „Dreptul”, Anul XVIII, Seria a III-a, Nr. 11/2007, Ed. C.H. Beck.

⁷⁴⁴ *Ibidem*, p. 197.

⁷⁴⁵ *Ibidem*, p. 198.

⁷⁴⁶ Adoptată la Roma în 4 noiembrie 1950. A intrat în vigoare la 3 septembrie 1953. România a ratificat Convenția prin Legea nr. 30 din 18 mai 1994, publicată în M. Of., P. I, nr. 135 din 31 mai 1994.

⁷⁴⁷ Tândăreanu, L., *Protecția martorilor în dreptul comunitar și în legislația altor state*, Revista „Dreptul”, Anul XVIII, Seria a III-a, Nr. 11/2007, Ed. C.H. Beck, p. 201.

1982, ale Legii privind controlul criminalității, din 1990, precum și ale Legii privind controlul crimelor comise cu violență, din 1994. Acestea constituie principalul reper al agenților Departamentului de Justiție în acordarea asistenței și protecției victimelor și martorilor.⁷⁴⁸

În sistemul american de protecție a martorilor, Procurorul General încheie cu persoana în cauză un acord în virtutea căruia sunt stabilite numeroase obligații, nerespectarea ori încălcarea lor generând încetarea programului de protecție; acordul stabilește ca obligații pentru martor: să consimtă la divulgarea informațiilor pe care le deține, în fața oficialilor interesați, să se angajeze să nu comită vreo infracțiune, să păstreze discreția în privința programului de protecție de care beneficiază, să coopereze cu lucrătorii guvernamentali care asigură protecția, să depună o declarație cu valoare de jurământ privind obligațiile legale excepționale ce vizează custodia copiilor (când e cazul) și dreptul de vizitare a acestora și să consimtă la supravegherea federală.⁷⁴⁹ Procurorul General e împuternicit să asigure protecția și siguranța martorilor, prin schimbarea domiciliului celor implicați în procese intentate unor persoane acuzate de ofense grave, să întocmească documentația necesară dobândirii unei noi identități, să sprijine persoana în cauză în obținerea unui loc de muncă, fiind înființate și servicii de probațiune destinate rudelor martorilor sau apropiaților acestora.⁷⁵⁰ Se constată o complexă implicare a procurorului în sustenabilitatea socială a martorilor-cheie, ce poate avea ca efect o mai mare eficacitate în reinserția socială și în final reabilitarea la nivel comunitar.

În ceea ce privește categoria minorilor, Legea 682/2002 privind protecția martorilor prevede la art. 9 alin. 3 că în cazul acestora *Protocolul de protecție* trebuie semnat de reprezentanții legali (pentru fiecare caz), dar numai ținându-se seama de interesele minorului; dacă aceștia refuză să semneze, instanța de judecată sau, după caz, procurorul, va aproba în prealabil semnarea *Protocolului* chiar de către minor.

La nivel european, sistemul de protecție a martorilor s-a dezvoltat în baza unui *Raport cu privire la protecția martorilor*, elaborat în baza *Recomandării nr. R(97)13 a Comitetului de Miniștri* către statele membre

Ministerul Afacerilor Externe al României „asigură difuzarea către cei interesați”⁷⁵¹ a unor materiale de informare privind drepturile victimelor traficului de persoane, potrivit legislației române și, după caz, statului de reședință. De asemenea, misiunile diplomatice și oficiile consulare ale României în străinătate trebuie să informeze autoritățile judiciare străine despre reglementările românești și să publice prin mijloace

⁷⁴⁸ *Ibidem*.

⁷⁴⁹ *Ibidem*, p. 202.

⁷⁵⁰ *Ibidem*.

⁷⁵¹ Art. 30 alin. 1 din Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, publicată în M.Of., P. I, nr. 783 din 11 decembrie 2001, cu modificările și completările ulterioare prin O.U.G. nr. 79 din 14 iulie 2005 pentru modificarea și completarea Legii nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, publicată în M.Of., P. I, nr. 629 din 19 iulie 2005

electronice proprii informații privind legislația românească și străină în materie, precum și „adresele centrelor de asistență și protecție a victimelor traficului de persoane sau asimilate acestora”⁷⁵².

B. Un alt act normativ important, comun domeniului asistenței și protecției victimelor traficate este *Legea nr. 211/2004 privind unele măsuri pentru asigurarea protecției victimelor infracțiunilor*⁷⁵³, care potrivit art. 1 „[...] reglementează unele măsuri de informare a victimelor infracțiunilor cu privire la drepturile acestora, precum și de consiliere psihologică, asistență juridică gratuită și compensație financiară de către stat a victimelor unor infracțiuni.”; menționăm modificările aduse de O.U.G. nr. 113/2007, care în partea introductivă își motivează existența prin necesitatea alinierii legislației românești la acquis-ul comunitar și respectarea Directivei Consiliului 2004/80/CE privind despăgubirea victimelor infracțiunilor (publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. L 261 din 6 august 2004) ce obligă la instituirea unei proceduri speciale pentru obținerea compensațiilor financiare de către victimele infracțiunilor intenționate comise cu violență în situații transfrontaliere; astfel Legea nr. 211/2004 modificată, la art. 21 alin. 1 prevede: „[c]ompenzația financiară se acordă, la cerere [...], următoarelor categorii de victime: a) persoanelor asupra cărora a fost săvârșită [...] o infracțiune privind traficul de persoane [...] precum și pentru orice altă infracțiune intenționată comisă cu violență” și pentru soțul, copiii și persoanele aflate în întreținerea persoanelor decedate prin săvârșirea infracțiunilor de trafic de persoane.

De asemenea Legea 211/2004 privind unele măsuri pentru asigurarea protecției victimelor infracțiunilor, cu modificările și completările ulterioare reglementează și posibilitatea obținerii compensației financiare în situații transfrontaliere, al săvârșirii infracțiunii de trafic de persoane (dacă infracțiunea a fost săvârșită în mod intenționat și cu violență) pe teritoriul unui stat membru al Uniunii Europene, altul decât cel în care victima locuiește în mod legal, stipulând la art. 343 următoarele: „[c]etățeanul român, apatridul sau străinul care locuiește legal în România, victimă a unei infracțiuni intenționate comise cu violență pe teritoriul unui alt stat membru al Uniunii Europene, poate solicita, cu sprijinul autorității de asistență din România, o compensație financiară din partea statului pe al cărui teritoriu a fost comisă infracțiunea, în condițiile prevăzute de legea acelui stat.” În virtutea dispozițiilor în vigoare, Ministerul Justiției este desemnat ca autoritate responsabilă cu asistența victimelor traficului care doresc obținerea unei compensații financiare.

⁷⁵² Art. 30 alin. 3 din Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, publicată în M.Of., P. I, nr. 783 din 11 decembrie 2001, cu modificările și completările ulterioare prin O.U.G. nr. 79 din 14 iulie 2005 pentru modificarea și completarea Legii nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, publicată în M.Of., P. I, nr. 629 din 19 iulie 2005

⁷⁵³ Publicată în M. Of., P. I, nr. 505 din 4 iunie 2004, cu modificările publicate în M. Of. nr. 729/26 octombrie 2007.

Actele normative (Legea 211/2004 modificată și completată prevăd și acordarea de către statul român de compensații financiare victimelor traficate pe teritoriul României.

Apreciem că Legea nr. 211/2004 privind unele măsuri pentru asigurarea protecției victimelor infracțiunilor prin dispozițiile sale dezvoltă prevederile Legii nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, cu modificările și completările ulterioare, atât în ceea ce privește categoriile de drepturi de care victimele traficului pot beneficia cât și pârghiile instituționale specifice prin care pot fi asigurate devenind lege specială față de *legea generală* aplicabilă în materie.

Pentru alte forme de asigurare a protecției victimelor traficului de ființe umane, Legea nr. 211/2004 cu modificările și completările ulterioare prevede la Capitolul II „Informarea victimelor infracțiunilor” obligația judecătorilor, procurorilor, a ofițerilor și agenților de poliție de a încunoștința victimele infracțiunilor (implicit și ale traficului de persoane) despre: serviciile și organizațiile care asigură consiliere psihologică sau orice alte forme de asistență a acestora, dreptul la asistență juridică și instituția unde se pot adresa pentru exercitarea acestui drept precum și despre condițiile și procedura pentru acordarea asistenței juridice gratuite, dreptul la protecția specială pentru calitatea de martor ale fazelor procedurale precum și despre programul de protecție al martorilor.

În ceea ce privește consilierea psihologică a victimelor infracțiunilor de trafic de persoane, Legea 211/2004, cu modificările și completările ulterioare prevede la art. 7 că aceasta se asigură de către serviciile de protecție a victimelor și reintegrare socială a infractorilor, care funcționează pe lângă tribunale (precizăm că aceste servicii sunt numite în prezent servicii de probațiune, prin efectul Legii nr. 123/2006 privind statutul personalului din serviciile de probațiune⁷⁵⁴ la Capitolul I, art. 2 prevede: Serviciile de probațiune își desfășoară activitatea sub conducerea, coordonarea și controlul Direcției de probațiune din cadrul Ministerului Justiției [...]). Consilierea psihologică pentru victimele traficului de persoane se acordă gratuit, la cerere, dacă infracțiunea a fost săvârșită pe teritoriul României sau dacă infracțiunea a fost săvârșită în afara teritoriului României iar victima este cetățean român sau străin care locuiește legal în țara noastră, pe o durată de cel mult 3 luni, iar pentru victimele minore, pe o perioadă de cel mult 6 luni. *Consilierea psihologică a victimelor traficului de persoane* este esențială pentru revenirea la o viață normală sau pentru formarea/deprinderea unui stil de viață conform normelor și uzanțelor sociale.

Studiul și cercetarea victimelor a generat, din punct de vedere teoretic și practic o tipologizare a lor, de la general la particular și special. Un prim criteriu „[...] îl poate constitui, desigur, categoria infracțională, în urma căreia o persoană sau mai multe sunt victimizate. Astfel putem diferenția: a) victime ale infracțiunii de omor; b) victime ale infracțiunii de vătămare corporală; c) victime ale infracțiunii de lovitură

⁷⁵⁴ Publicată în M.Of., P. I, nr. 407 din 10 mai 2006.

cauzatoare de moarte, d) victime ale infracțiunii de viol [...]”⁷⁵⁵ și victime ale traficului de persoane.

Potrivit unui alt criteriu de clasificare, ce are în vedere gradul de implicare și responsabilitate al victimelor în comiterea infracțiunii, după Mendelsohn (1956)⁷⁵⁶, se diferențiază următoarele categorii: victimă complet inocentă, victimă cu o vinovăție minoră, victimă la fel de vinovată ca și infractorul, victimă mai vinovată decât infractorul, victimă purtând responsabilitatea totală în săvârșirea infracțiunii și victimă simulantă sau cofabulatoare. (Așa cum s-a afirmat în literatura de specialitate⁷⁵⁷ clasificarea folosește o scală gradată privitoare la răspunderea ce revine infractorului și victimei, ca și cuplu penal în comiterea faptei, fiind interesant din punct de vedere psihosocial cum infracțiunea incumbă în proporții diferite infractorului și victimei.) Această clasificare se pliază pe multitudinea de situații delictuoase ce generează victimizarea persoanelor prin exploatare; printre aceste tipuri de victime se pot include atât minorii inocenți care sunt răpiți ori racolați și apoi transformați în cerșetori ori sclavi (supuși la muncă forțată) ori obligați la întreținerea de relații sexuale, cât și persoanele care, în culpă fiind deoarece prevedeau posibilitatea expunerii la practicarea serviciilor sexuale la *locul de muncă bine plătit* de barman, ospătar etc. precum și categoriile de persoane care, în baza unor acorduri verbale cu persoane, de regulă, necunoscute, speră la desfășurarea de munci bine plătite în agricultură, construcții ori gospodărie. Pentru multe dintre victimele traficului, de regulă majore, există un procent de vină a situației pe care o trăiesc, date fiind circumstanțele în care acceptă să își ofere serviciile pentru un trai mai bun.

Potrivit unei alte clasificări a victimelor infracțiunilor, elaborate „chiar de către «părintele» victimologiei, Hans von Hentig, [p]lecând de la diferențierea victimelor înnăscute (born victims) de victimele societății (society-made victims), în ultimele sale lucrări utilizând drept criterii factorii psihologici, biologici și sociali [...]”⁷⁵⁸ expunem categoriile care pot genera persoane cu risc crescut de a fi traficate:

- *Victimele nevârstnice*, în special minorii, cu lipsa discernământului sau prezența lui diminuată, nedezvoltați fizic și fără experiență sunt ușor de manipulat și pot constitui victime sigure, printre cele mai frecvente forme de victimizare Hentig menționând: răpirea, utilizarea la activități infracționale, abuzul sexual;
- *Femeile ca victimă* sunt întâlnite mai ales în infracțiunile cu conținut sexual, de regulă cele tinere, iar cele mai în vârstă devin victime ale infracțiunilor motivate material;

⁷⁵⁵ Mitrofan, N., *Victima și victimologia*, în Mitrofan, N., Zdrengea, V., Butoi, T., *Psihologie judiciară*, Casa de editură și presă „Șansa” – S.R.L., București, 2000, p. 95.

⁷⁵⁶ *Ibidem*.

⁷⁵⁷ *Ibidem*.

⁷⁵⁸ adaptat de Bogdan, T., Sântea, I., *Analiza psihosocială a victimei. Rolul ei în procesul judiciar*, M.I., Serv. Editorial și cinematografic, București, 1998, pp. 41-45 apud Mitrofan, N. b Mitrofan, N., *Victima și victimologia*, în Mitrofan, N., Zdrengea, V., Butoi, T., *Op. cit.*, Casa de editură și presă „Șansa” – S.R.L., București, 2000, p. 96.

- *Vârșnicii* pot deveni victime ale infractorilor care urmăresc estorcarea lor materială sau exploatarea condiției lor precare din punct de vedere fizic;
- *Consumatorii de alcool și de stupefiante* sunt expuși în mare măsură, autorul arătând că din totalul bărbaților asasinați într-o anumită perioadă, 66,6% erau alcoolici; în ceea ce privește consumatorii de droguri, aceștia prezintă pericolul autovictimizării;
- *Imigranții* sunt și ei o categorie a victimizării întrucât imigrantul este expus prin pierderea legăturilor sociale vitale ajungând într-un grad extrem de neajutorare datorat lipsurilor materiale, imposibilitatea de comunicare prin necunoașterea limbii vorbite etc. – în esență – ostilitatea noului mediu social;
- *Indivizii normali, dar cu o inteligență redusă*, conform concepției lui Hentig, sunt născuți a fi victime „[...] deoarece stupizenia victimelor și nu mintea brillantă a escrocilor face să se succedă manevrele lor în fond foarte transparente.”⁷⁵⁹;
- *Indivizii (temporar) deprimați*, din cauza nivelului scăzut al reactivității fizice și psihice – pot cădea ușor pradă victimizării;
- *Indivizii achizitivi* care din dorința acumulării de bunuri de orice fel, profită oricărei situații, căutând, prin câștiguri, să-și dobândească o mai mare securitate precum și cei din clasele mijlocii care doresc să obțină bunuri de lux, iar „[...] bogătașii hrăpăreți sunt foarte dornici să-și mărească averea. Aceștia din urmă sunt cei mai expuși victimizării.”⁷⁶⁰;
- *Indivizii destrăbălați și desfrânați* sunt cei care disprețuiesc normele și legile și adoptă o atitudine de indiferență devenind foarte vulnerabili în fața infractorilor;
- *Indivizii „blocați” și cei „nesupuși”*. Persoana blocată, în accepțiunea lui Hans von Hentig este aceea care are tot felul de datorii, genul oamenilor de afaceri ori bancherii care nu le mai pot onora în mod licit și cad victime celor ce le oferă „oportunități”, iar cei „nesupuși” sunt cei care, atacați fiind, nu se lasă ușor victimizați, fiind o grupă de *victime dificile*.

Toate aceste categorii de victime pot fi regăsite printre cele ale traficului de persoane și considerăm că și din ultima categorie menționată – indivizii „blocați”, în contextul crizei mondiale, se vor găsi destule persoane care vor accepta chiar orice variantă de *lucru* (în sensul exploatării) pe care ei o consideră salvatoare, îngroșând astfel rândul persoanelor care muncesc ilegal, prost plătite și într-o continuă îndatorare față de exploatare – ceea ce nu îi va salva deloc din condiția de „blocați”.

În altă ordine de idei, victimele traficului de persoane constituie o categorie aparte a victimelor infracțiunilor și așa cum s-a apreciat suferințele lor pot fi asemănaate cu

⁷⁵⁹ *Idem*, p. 97.

⁷⁶⁰ *apud și adaptat de* Bogdan, T., Sântea, I., *Analiza psihosocială a victimei. Rolul ei în procesul judiciar*, M.I., Serv. Editorial și cinematografic, București, 1998, pp. 41-45 *apud* Mitrofan, N. în Mitrofan, N., *Victimă și victimologia*, în Mitrofan, N., Zdrenghia, V., Butoi, T., *Op. cit.*, Casa de editură și presă „Șansa” – S.R.L., București, 2000.

cele ale soldaților „[...] americani, veterani ai războiului din Vietnam care au dezvoltat tulburări psihopatologice, au trebuit să fie trimiși acasă și internați în centre speciale pentru veterani. Echipa multidisciplinară de psihologi, medici, asistenți sociali și pedagogi au dezvoltat o teorie privind existența unei relații între situația de război și manifestarea experiențelor traumatice, printre altele și formularea sindromului de stres posttraumatic numit [...] SPTT.”⁷⁶¹; în aceeași ordine de idei, specialiștii au acordat atenție și altor categorii de persoane ce au suferit evenimente traumatice precum inundațiile ori cutremurele, iar numeroasele mișcări sociale „[...] mai ales cele care s-au opus opririi și sclaviei, mișcările muncitorești, au dus la umanizarea muncii și interzicerea exploatarei prin muncă a copiilor. Mișcarea femeilor a pus în evidență atitudinea violentă față de femei și copii, atitudine ținută mereu ascunsă. O atenție specială este acordată de psihotraumatologie abuzului sexual și maltratării copilului, iar începând cu anii 1990, când în Europa fost comunistă a apărut o formă nouă de sclavie, traficul de ființe umane, atenția psihologilor, asistenților sociali, medicilor a fost îndreptată și spre evaluarea și reabilitarea victimei traficului de ființe umane exploatate sexual.”⁷⁶².

Stresul în cazul trăirilor traumatizante afectează individul dacă sunt întrunite următoarele condiții⁷⁶³ ale evenimentelor prin care acesta trece:

- *Gradul de control asupra evenimentului* este invers proporțional cu nivelul de stres pe care îl induce asupra individului; imposibilitatea controlării unui eveniment crește intensitatea stresului, ca în situații precum: moartea cuiva, o boală gravă etc. Astfel, într-un studiu efectuat în anul 1972⁷⁶⁴ asupra două grupuri de subiecți, unul având posibilitatea de control a *zgomotului puternic* la care a fost expus, celălalt grup neavând această opțiune; ele au reacționat diferit la trăirea acestuia, grupul cu pârghia de control suportând mult mai bine efectele zgomotului, tolerându-l, pe când celălalt grup, deși suportase aceeași intensitate a lui, performanța în rezolvarea ulterioară a diferitelor probleme a fost mai scăzută.

În acest caz, dacă o victimă a traficului este răpită și sechestrată de traficanți va resimți acut tot evenimentul, stresul manifestându-se la cote maxime deoarece ea se află într-o situație în care orice i se poate întâmpla, neavând nici o pârghie de control.

- *Predictibilitatea*, în sensul anticipării unui eveniment stresant, chiar dacă persoana nu l-ar putea controla, „[...] reduce de obicei severitatea stresului. Semnalul de

⁷⁶¹ Luca, C., *Psihologia victimei traficului de ființe umane*, în Mateuț, G. ș.a., *Op. cit.*, Asociația Magistraților Iași, Asociația Alternative Sociale, 2005, p. 89.

⁷⁶² *Ibidem*.

⁷⁶³ Atkinson, L., R., Atkinson, C., Smith, R., Bem, E., E., *Introducere în psihologie*, Ed. Tehnică, București, 2002, *apud* Luca, C., *Psihologia victimei traficului de ființe umane*, în Mateuț, G. ș.a., *Op. cit.*, Asociația Magistraților Iași, Asociația Alternative Sociale, 2005, pp. 89-90.

⁷⁶⁴ Glass și Singer, 1972 *apud* Luca, C., *Psihologia victimei traficului de ființe umane*, în Mateuț, G. ș.a., *Op. cit.*, Asociația Magistraților Iași, Asociația Alternative Sociale, 2005, p. 90.

avertizare înaintea unui eveniment stresant permite persoanei să inițieze un anumit proces pregătit care să acționeze în sensul diminuării efectelor unui stimul nociv; pe când în cazul unui șoc predictibil subiectul se poate relaxa într-o anumită măsură până când un semnal îl avertizează că un șoc este pe cale de a se produce.⁷⁶⁵ în acest sens indivizii preferă, cum este și firesc, evenimentele neplăcute predictibile unora impredictibile.

- *Măsura în care evenimentele stresante pun la încercare limitele capacităților individului și stima de sine*; diferențierea indivizilor presupune și o percepție și suportare diferită a stresului. „Fiecare persoană este înzestrată cu un potențial unic de rezistență la conflict, frustrare, stres și are propria experiență de viață personală, caracteristici ce-l pot ajuta să se adapteze sau să facă față mai ușor situațiilor stresante. Cercetătorii Holmes și Rahe (1967) au argumentat că orice schimbare în viață care solicită numeroase rejustări poate fi percepută ca stresantă. Încercând să măsoare impactul schimbărilor de viață au elaborat Scala evenimentelor de viață.⁷⁶⁶ Dacă la un capăt al scalei se află *Decesul soțului*, iar la celălalt *Violarea minoră a legii*, ținând cont de faptul că fiecare individ percepe un eveniment și în funcție de stima de sine, care de altfel este vitală pentru echilibrul psihologic al persoanei, atunci și exemplul unei victime a traficului de persoane „[...] repatriată și întoarsă în satul său poate fi stigmatizată și etichetată de autorități (polițist, preot etc.) dar și de restul persoanelor din comunitate ca fiind prostituată. Această situație va face mai dificil procesul de reinserție socială a acesteia. Stima de sine este o [t]răsătură de personalitate în raport cu valoarea pe care un individ o atribuie persoanei sale. Pe linia teoriilor echilibrului, stima de sine este definită ca o funcție a raportului dintre trebuințele satisfăcute și ansamblul trebuințelor resimțite. Pe linia teoriilor comparației sociale, ea este definită ca rezultatul comparației pe care o efectuează subiectul între el însuși și alți indivizi semnificativi pentru el.⁷⁶⁷ Vulnerabilitatea stimei de sine este determinată și de „importanța, autoritatea persoanei cu care aceasta interacționează și este mai sensibilă la respingerea socială decât la acceptarea socială.⁷⁶⁸

Conchidem prin arătarea importanței rolului consilierii psihologice în cazurile în care unei victime îi este cultivat corespunzător *instrumentul* stimei de sine; o valoare ridicată a stimei de sine o va determina să privească orice aspect din noua sa viață, detașată de evenimentele traumatice prin care a trecut și o va conduce spre

⁷⁶⁵ Luca, C., *Psihologia victimei traficului de ființe umane*, în Mateuț, G. ș.a., *Op. cit.*, Asociația Magistratilor Iași, Asociația Alternative Sociale, 2005, p. 90.

⁷⁶⁶ *Ibidem.*, pp. 90-91.

⁷⁶⁷ *Dicționar de psihologie*, (publicat sub direcția lui Doron, R., Parot, F.), Ed. Humanitas, București, 1999, p. 745.

⁷⁶⁸ Lerod, F., Andre, C., *Cum să te iubești pe tine pentru a te înțelege mai bine cu ceilalți*, Ed. Trei, București, 1999, *apud* Luca, C., *Psihologia victimei traficului de ființe umane*, în Mateuț, G. ș.a., *Op. cit.*, Asociația Magistratilor Iași, Asociația Alternative Sociale, 2005, p. 91.

reinsertie socială pozitivă; nu de puține ori însă, munca psihologului ori a echipei de specialiști eșuează, victima neputând face față etichetării ori stigmatizării, rezistența la frustrare fiind șubrezită de propriile limite.

Așa cum am menționat situația soldaților americani care au luptat în Vietnam, suferințele lor chinuitoare la nivel psihic sunt asemănătoare cu cele ale unei victime a traficului, de regulă copii (fete sau băieți) precum și femei asupra cărora s-au exercitat multiple presiuni pentru a se supune cerințelor clienților care solicitau servicii sexuale. Trăirea unor experiențe extreme generează, chiar și după trecerea unei perioade îndelungate de timp de la consumarea lor, ceea ce literatura de specialitate denumește *Sindromul de stres posttraumatic*. „Complexul de simptome ale tulburărilor cauzate de influența traumatizantă a diversilor factori stresanți asupra psihicului, de regulă, ieșiți din comun, în comparație cu experiența obișnuită a unui om a fost descrisă în 1980 în DSM-III, ediția a 3-a, primind denumirea de *sindromul tulburărilor de stres posttraumatic*.”⁷⁶⁹ Ulterior, DSM-IV precizează: „[e]lementul esențial al stresului posttraumatic îl constituie apariția de simptome caracteristice urmând expunerii la un stresor traumatic extrem, care implică experimentarea personală directă a unui eveniment comportând moartea efectivă sau amenințarea cu moartea, ori o vătămare serioasă sau o amenințare a integrității corporale proprii; [...] Răspunsul persoanei la eveniment trebuie să comporte frica intensă, neputința sau oroarea (sau, la copii, răspunsul trebuie să implice comportamentul agitat sau dezorganizat) [...]. Simptomele caracteristice rezultând din expunerea la o traumă extremă includ reexperimentarea persistentă a evenimentului traumatic [...], evitarea persistentă a stimulilor asociați cu trauma și paralizia reactivității generale [...] și simptome persistente de excitație crescută [...]. Tabloul simptomatologic complet trebuie să fie prezent de cel puțin o lună [...], iar perturbarea trebuie să cauzeze o detresă sau deteriorare semnificativă clinic în domeniul social, profesional sau în alte domenii importante de funcționare [...]. Individul are simptome persistente de anxietate sau de excitație crescută care nu erau prezente înainte de traumă.”⁷⁷⁰

Anxietatea grevează în principal sindromul de stres posttraumatic. „Există o diversitate culturală considerabilă în exprimarea anxietății (de ex., în anumite culturi, anxietatea este exprimată predominant prin simptome somatice, în altele prin simptome cognitive).”⁷⁷¹ Așadar, ea presupune o multitudine de simptome sau manifestări dintre cele mai variate, respectiv de la cele fizice la cele emoționale și chiar organice, dar așa cum s-a afirmat în literatura de specialitate⁷⁷² „[a]nxietatea este

⁷⁶⁹ Luca, C., *Psihologia victimei traficului de ființe umane*, în Mateuț, G. ș.a., *Op. cit.*, Asociația Magistratilor Iași, Asociația Alternative Sociale, 2005, p. 92.

⁷⁷⁰ *Manual de diagnostic și statistică a tulburărilor mentale* (coordonator științific Romila, A.), Ediția a patra, text revizuit, DSM-IV-TR™ 2000, Ed. Asociației Psihiatrilor Liberi din România, American Psychiatric Association, București, 2003, pp. 463-465.

⁷⁷¹ *Idem*, p. 473.

⁷⁷² *Ibidem*, p. 475.

prezentă constant în stresul posttraumatic.” În analiza⁷⁷³ ei s-au conturat următoarele tipuri de manifestări:

- *fizice* – precum tensiune motrică manifestată prin contracții musculare, oboseală, tremur, greață, probleme ale tractului digestiv, hiperventilare pulmonară, creșterea ritmului cardiac, senzații de sufocare și atacuri de panică;
- *tulburări neuro-vegetative*: uscarea gurii, transpirație, mâncărimi ale mâinii și ale feței, stări de surzenie, senzație de jenă la nivelul epigastrului sau de strânsoare la nivelul gâtului;
- *oboseală emoțională*: dispoziție fluctuantă, frică, emoții exagerate, pierderea încrederii;
- *oboseală mentală*: confuzie, incapacitate de concentrare sau incapacitate de a lua decizii, amnezii temporare;
- *oboseală spirituală*: descurajare, lipsă de speranță, disperare.

Acestea sunt doar câteva dintre manifestările trăirilor anxioase pe care victimele traficului de persoane le pot dezvolta, deși poate fi prezentă și tulburarea anxioasă generalizată; completăm seria manifestărilor psihogene, care, în funcție de durată, tipologie dezvoltată, număr etc. pot fi evaluate de specialiști și încadrate în sfera patologiei umane; victima traficului de persoane poate să dezvolte și numeroase tulburări afective, depresive ori depresiv-anxioase și trăiri, precum atacuri de panică, fobii sociale ori comportamente obsesiv-compulsive. Acestea sunt doar câteva dintre stările fizice ori psihice prin care victimele traficului pot trece după sau chiar în timpul episoadelor de exploatare; trăirile interioare sunt complexe și grave și ar trebui să determine compasiune din partea semenilor și să nu fie victimizate și stigmatizate ca persoane frivole, imorale și inumane, în definitiv.

Simptomele stresului posttraumatic se pot manifesta oricând, chiar și înainte de consumarea evenimentului (persoana este încercată de sentimente de incertitudine, nesiguranță) în timpul lui (reacțiile pot fi totuși reprimare, nemanifestate) și după consumarea lui, respectiv ele se pot manifesta imediat și chiar o lungă perioadă de timp după aceea, chiar și ani de zile. În literatura de specialitate s-a afirmat⁷⁷⁴ că există posibilitatea ca vreunul dintre simptomele tulburărilor de stres posttraumatic să nici nu se manifeste vreodată, aspect ce este în fapt chiar manifestarea acestuia prin nereactivitate.

Reacțiile caracteristice ale sindromului de stres posttraumatic sunt: reexperimentarea, evitarea și provocarea. Ele sunt manifestări ale victimelor, nefirești obiectiv

⁷⁷³ Scheraldi, G., R., *Post-Traumatic Stress Disorder*, Lowell House, Los Angeles, 2000 *apud* Luca, C., *Psihologia victimei traficului de ființe umane*, în Mateuț, G. ș.a., *Op. cit.*, Asociația Magistraților Iași, Asociația Alternative Sociale, 2005, p. 95.

⁷⁷⁴ Parkinson, F., *Post-Trauma Stress*, Sheldon Press, London, 1993, *apud* Luca, C., *Psihologia victimei traficului de ființe umane*, în Mateuț, G. ș.a., *Op. cit.*, Asociația Magistraților Iași, Asociația Alternative Sociale, 2005, p. 93.

privite, dar firești din punct de vedere subiectiv, având în vedere traumele la care au fost expuse.

Reexperimentarea experiențelor traumatizante prin care o victimă a trecut cândva înseamnă retrăirea acestora în plan mental, însoțită de cele mai multe ori de manifestări emoționale intense; ea poate surveni în momentul în care un stimul sau mai mulți declanșează aducerea aminte a evenimentelor petrecute, ca de exemplu „[...] imagini (emisiuni TV, filme, fotografii, articole de presă, oameni sau discuții pe tema respectivă), sunete, mirosuri, gusturi sau chiar atingeri.”⁷⁷⁵. Pe de altă parte reexperimentarea sau retrăirea traumelor poate surveni chiar și fără prezența nici unui stimul, ca o reacție spontană, aparent nemotivată, prin crearea de sentimente, emoții similare trăirilor din perioada exploatării.

Evitarea este manifestarea aparent conștientă a victimei de a refuza să aibă tangență cu orice i-ar aduce aminte sau ar determina declanșarea amintirilor traumatizante; spunem aparent conștientă deoarece din moment ce victima evită orice i-ar face rău, înseamnă că ea, de fapt, cunoaște sfera acelor stimuli care îi provoacă sentimentele și emoțiile nedorite. În situația evitării victimele pot să-și nege sentimentele, neaducând vreodată în discuție nimic din acea perioadă a vieții lor sau dimpotrivă „[...] își ocupă gândurile și viața numai cu amintiri despre evenimentul traumatic, [...], se blochează în propriile sentimente și nu pot merge mai departe, situație ce împiedică trăirea în prezent și confruntarea cu realitatea.”⁷⁷⁶.

Provocarea caracterizează sindromul de stres posttraumatic fiind întâlnită și la victimele traficului de persoane ca urmare a sensibilizării sistemului nervos central și „[...] pot apărea noi simptome: victima poate deveni extrem de sensibilă și irascibilă, iar reacțiile acesteia pot deveni ciudate și neașteptate, de exemplu contradicție între limbaj și comportament: *Îmi spune ceva și face cu totul altceva, negând ce spusese prima dată și atunci începe să arunce cu lucrurile prin casă pentru cel mai neînsemnat motiv.*”⁷⁷⁷; manifestările de tip compulsiv sunt de asemenea semne ale amplificării sentimentului de provocare, literatura de specialitate⁷⁷⁸ subliniind sugestiv că aceste persoane vor face lucruri pe care nu le-au făcut niciodată până atunci, ghidându-se după concepția: *Viața este scurtă și din acest motiv trebuie să o trăiesc din plin. Ce este rău în asta?*

O manifestare aparte pentru unele victime este *Sindromul Stockholm* (denumirea sindromului provine de la localitatea omonimă, cu ocazia consumării unui jaf într-o bancă, o parte din ostatici dezvoltând sentimente de simpatie și empatie cu agresorii) în care anumite caracteristici comportamentale aparțin atât agresorilor

⁷⁷⁵ Luca, C., *Psihologia victimei traficului de ființe umane*, în Mateuț, G. ș.a., *Op. cit.*, Asociația Magistratilor Iași, Asociația Alternative Sociale, 2005, p. 93.

⁷⁷⁶ *Ibidem*, p. 94.

⁷⁷⁷ *Ibidem*, p. 93.

⁷⁷⁸ *Ibidem*.

cât și victimelor; astfel se poate observa *sentimentul de vină* – respectiv în cazul persoanelor ținute cu forța să își orienteze frica și frustrările spre cei ce dețin autoritatea și își manifestă nevoia de a învinovăți pe cineva, și raportat la exemplul cu *ostaticii din Stockholm* – este posibil ca printre persoanele învinovățite să fie alți membri ai grupului ostatici; făcând o paralelă, în planul traficului de persoane, este posibil ca o parte dintre victimele traficului de persoane să devină ele însele racolatoare/racolatori/exploatatori.⁷⁷⁹

Pe de altă parte, caracteristice Sindromului Stockholm mai sunt și atitudinile de simpatie și empatie, victimele considerând că exploatatorii nu sunt persoane *chiar atât de rele* și „[î]ncep să vadă în agresorii lor niște ființe capabile de sentimente umane.”⁷⁸⁰; cel mai mic gest de bunătate din partea acestora le demonstrează că sunt oameni cumsecade; în altă ordine de idei și traficanții pot dezvolta sentimente față de victimele lor, existând și situații în care „[...] ostaticii s-au alăturat propriilor agresori, s-au identificat cu aceștia și au ajuns să le ia partea și să lucreze împreună cu ei/pentru ei. O victimă care-și exprimă nemulțumirea în legătură cu lipsurile socio-economice întărește convingerea agresorului că ceea ce face este benefic, transformând astfel victima într-un aliat al acestuia.”⁷⁸¹.

C. Un alt act normativ la care dorim să face referire, care deși în prezent este caduc, în momentul apariției lui, apreciem că a constituit prima abordare holistică a fenomenului traficului de persoane, atât pentru societatea românească precum și pentru raporturile cu comunitatea internațională; obiectivele fixate de el și implementările diferitelor măsuri au pus bazele dezvoltării în prezent, atât a cadrului normativ, instituțional cât și operațional în materie. Acest act normativ este reprezentat de *H.G. nr. 1216 din 27 noiembrie 2001 privind aprobarea Planului național de acțiune pentru combaterea traficului de ființe umane*⁷⁸². Acest *Plan național* fiind prevăzut într-o hotărâre a Guvernului României avea menirea de a pune în executare/de a organiza și de a executa prevederile legislative în vigoare, în principal legea specială în materie, Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane; se poate lesne observa perioada concomitentă dar în același timp și subsecvența elaborării hotărârii față de lege, ceea ce denotă, cel puțin că a existat o colaborare între cele două puteri de stat, legislativă și executivă, înspre o cât mai eficientă abordare a problematicii traficului de ființe umane.

În strânsă legătură cu cele două acte normative – novatoare de altfel pentru societatea românească – menționăm H.G. nr. 299/2003 pentru aprobarea Regulamentului⁷⁸³ din 13 martie 2003 de aplicare a dispozițiilor Legii nr. 678/2001; acesta

⁷⁷⁹ *Ibidem.*, p. 102.

⁷⁸⁰ *Ibidem.*, p. 103.

⁷⁸¹ *Ibidem.*

⁷⁸² Publicată în M. Of. nr. 806 din 17 decembrie 2001.

⁷⁸³ Publicat în M. Of. nr. 206 din 31 martie 2003.

prevede la art. 1 că „activitatea de prevenire și combatere a traficului de persoane, precum și activitatea de protecție și asistență a victimelor acestui trafic se desfășoară în conformitate cu dispozițiile Legii nr. 678/2001, cu modificările ulterioare, ale prezentului Regulament și ale Planului național de acțiune pentru combaterea traficului de ființe umane, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1216/2001”, iar art. 2 dispune ca autoritățile publice să coopereze în permanență cu organizațiile neguvernamentale române și străine, precum și cu organizațiile interguvernamentale, pentru desfășurarea de activități specifice prevenirii traficului de persoane, în special pentru conștientizarea opiniei publice asupra fenomenului traficului de persoane și consecințele acestuia.

De asemenea, menționăm cele prevăzute de art. 5 alin. 1 din Regulamentul de aplicare a dispozițiilor Legii nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, care dispune că pentru desfășurarea unitară, coordonarea și evaluarea activităților de prevenire și combatere a traficului de persoane se constituie, în cadrul Comitetului Național de Prevenire a Criminalității⁷⁸⁴, fără personalitate juridică, Grupul interministerial de lucru pentru coordonarea și evaluarea activității de prevenire și combatere a traficului de persoane.

Grupul interministerial de lucru pentru prevenirea și evaluarea activității de prevenire și combatere a traficului de persoane avea următoarele atribuții:

- analiza cauzele traficului de persoane și condițiile care îl favorizau, precum și structura, starea și dinamica acestuia, pe baza datelor oferite de instituțiile abilitate;
- evalua efectele măsurilor legislative și ale altor măsuri luate în domeniul prevenirii și combaterii traficului de persoane;
- analiza datele și informațiile în domeniu pe baza cărora formula propuneri pentru modificarea și completarea legislației, precum și propuneri pentru elaborarea de noi acte normative în domeniul prevenirii și combaterii traficului de persoane;
- elabora strategii de prevenire împreună cu instituțiile implicate și cu reprezentanții organizațiilor neguvernamentale care desfășurau activități în domeniu;
- sprijinea programele locale de prevenire și combatere a traficului de persoane;
- urmărirea îndeplinirii atribuțiilor stabilite în *Planul național de acțiune* și formula propuneri pentru îndeplinirea acestor atribuții;
- întocmea materialul de informare ce urma a fi pus, de către misiunile diplomatice și consulare ale României în străinătate, la dispoziția victimelor traficului de persoane;

⁷⁸⁴ înființat prin H.G. nr. 763/2001, Publicată în M. Of., P I, nr. 490 din 23 august 2001, modificată prin H.G. nr. 1082/2004 publicată în M.Of., P. I, nr. 655 din 21 iulie 2004, abrogată prin H.G. nr. 233/2005 privind înființarea, organizarea și funcționarea Consiliului pentru coordonarea implementării Strategiei naționale anticorupție pentru perioada 2005-2007, publicată în M. Of., P. I, nr. 273 din 1 aprilie 2005.

- întocmea materiale de informare cuprinzând drepturile victimelor traficului de persoane, care urmau să fie puse la dispoziția acestora de autoritățile cu atribuții în acest sens;
- elabora trimestrial rapoarte de activitate pe care le supunea atenției instituțiilor interesate;
- realiza trimestrial evaluări ale activității de prevenire și combatere a traficului de persoane, pe baza datelor puse la dispoziție de instituțiile implicate și de asociațiile și fundațiile ce desfășurau activități în domeniu;
- asigura o bună colaborare între instituțiile statului și asociațiile și fundațiile din domeniu;
- elabora și prezenta periodic rapoarte de activitate Comitetului Național de Prevenire a Criminalității.

Coordonatorul Grupului interministerial era Directorul General al Direcției Generale de Combatere a Crimei Organizate și Antidrog din cadrul Ministerului de Interne.

Grupul interministerial se compunea din patru reprezentanți ai Ministerului de Interne, dintre care cel puțin un reprezentant al Direcției Generale de Combatere a Crimei Organizate și Antidrog și câte un reprezentant al următoarelor autorități publice, fiecare fiind desemnat prin Ordin al conducătorului instituției din care făcea parte, respectiv din: Ministerul Justiției, Ministerul Afacerilor Externe, Ministerul Public, Ministerul Muncii, Solidarității Sociale și Familiei, Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului, Ministerul Administrației Publice, Ministerul Sănătății și Familiei, Ministerul Tineretului și Sportului, Ministerul Culturii și Cultelor, Autoritatea Națională pentru Protecția Copilului și Adopție.

La lucrările Grupului interministerial puteau participa și reprezentanți ai altor autorități sau instituții publice, specialiști și reprezentanți ai asociațiilor și fundațiilor ce desfășurau activități în domeniul prevenirii traficului de persoane și al asistenței și consilierii victimelor acestuia. Grupul interministerial se întrunea lunar și ori de câte ori era nevoie. Secretariatul Grupului interministerial se asigura de Secretariatul General al Ministerului de Interne.

Regulamentul⁷⁸⁵ din 13 martie 2003 de aplicare a dispozițiilor Legii nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane prevedea în sarcina ministerelor implicate diferite atribuții, astfel:

- *Ministerul Muncii, Solidarității Sociale și Familiei* elabora periodic buletine statistice, diferențiate pe sexe, privind șomerii, rata șomajului, persoanele cuprinse în cursuri de calificare, recalificare și perfecționare, precum și persoanele care parcurg procesul de mediere a muncii în vederea ocupării, care trebuiau transmise Grupului interministerial și instituțiilor publice interesate;

⁷⁸⁵ adoptat prin H.G. nr. 299/2003 publicată în M. Of., P. I, nr. 206 din 31 martie 2003.

Agencia Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă organiza anual, la nivel național, burse ale locurilor de muncă pentru șomeri și colabora cu instituțiile cu atribuții în aplicarea *Planului național de acțiune* la elaborarea de materiale de informare asupra riscurilor pe care le prezintă traficul de persoane, care trebuiau prezentate persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă; de asemenea, victimele traficului și persoanele îndreptățite la venitul minim garantat din zonele defavorizate, precum și alte persoane cu risc ridicat de a fi traficate se cuprindeau ca „grup țintă” în Programul național de ocupare a forței de muncă și în Programul național de formare profesională anuală. În județele în care funcționau/funcționează centrele de asistență și protecție a victimelor traficului de persoane și, conform denumirii nou-introduse prin Legea nr. 230/2010 de modificare a Legii nr. 678/2001, locuințe protejate pentru victimele traficului de persoane (Arad, Botoșani, Galați, Giurgiu, Iași, Ilfov, Mehedinți, Satu Mare și Timiș) programele anuale de ocupare a forței de muncă și de formare profesională pentru „grupul țintă” erau elaborate de Agențiile pentru ocuparea forței de muncă județene, pe baza propunerilor centrelor, aprobate de consiliile județene; Persoanele cu risc ridicat de a fi traficate și victimele traficului de persoane beneficiau cu prioritate de serviciile oferite de A.N.O.F.M., respectiv de Agențiile pentru ocuparea forței de muncă județene, în special de agențiile în a căror rază teritorială funcționau/funcționează Centre de asistență și protecție a victimelor traficului de persoane. Programele speciale de scurtă durată pentru inițierea sau formarea profesională a persoanelor cazate în Centre de asistență și protecție a victimelor traficului se întocmeau de Agențiile pentru ocuparea forței de muncă județene în a căror rază funcționau/funcționează centrele, se aprobau de Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă și se includeau în Programul național de ocupare a forței de muncă și în Programul național de formare profesională anual.

Pe de altă parte, Ministerul Muncii, Solidarității Sociale și Familiei, Ministerul Industriei și Resurselor și Ministerul Finanțelor Publice studiau oportunitatea unor măsuri de stimulare a agenților economici care angajau atât persoane cu risc ridicat de a fi traficate, cât și victime ale traficului, care au absolvit cursuri, formulând propuneri în acest sens.

- *Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului* trebuia să ia măsuri pentru includerea în cadrul programului disciplinei „Cultură civică” a unor referiri clare care vizează explicit problema traficului de persoane, realizarea în cadrul orelor de cultură civică a unor recomandări cu referire specială la problematica traficului de persoane precum și includerea în cadrul orelor de dirigenție a unor teme privind traficul de persoane; Casele Corpului Didactic, Palatele și Cluburile copiilor și unitățile de învățământ preuniversitar trebuiau să organizeze acțiuni de informare și prevenire asupra traficului de persoane, cu participarea, după caz, a unor specialiști din domeniu; de asemenea era avută în vedere și consilierea

părinților și a profesorilor în cadrul unor seminarii menite să limiteze riscul implicării copiilor și tinerilor în traficul de persoane precum și dezvoltarea activităților extrașcolare și oferirea de alternative educaționale elevilor și tinerilor proveniți din familii dezorganizate, predispuși la abandon școlar și familial; Ministerului Educației, Cercetării și Tineretului îi revenea de asemenea activitatea de reintegrare a elevilor victime ale traficului de persoane în sistemul educațional, în funcție de specificul traumei suferite.

Era prevăzută și activitatea de organizare de seminarii de formare metodică a profesorilor și consilierilor școlari cu tema „Participarea școlii la prevenirea și combaterea traficului de persoane” și distribuirea în rețeaua școlară a unor materiale informative cu privire la fenomenul traficului de persoane: cauze, consecințe, riscuri etc;

De asemenea organizarea de acțiuni cu caracter regional, național și internațional despre traficul de persoane și rolul școlii în prevenirea acestui fenomen era necesară, inclusiv sprijinirea de campanii mass-media, destinate elevilor și tinerilor, care să exemplifice și să explice cauzele, dimensiunile, consecințele și amploarea fenomenului; Regulamentul prevedea și introducerea în planurile manageriale ale inspectorilor școlari, ale directorilor unităților de învățământ de obiective care să vizeze prevenirea și combaterea flagelului. Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului desfășura programe școlare pentru prevenirea analfabetismului și a abandonului școlar în rândul persoanelor cu risc crescut de a fi traficate.

De asemenea, Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului trebuia să organizeze în instituțiile de învățământ, împreună cu Ministerul Sănătății, campanii de informare și educare referitoare la riscurile și efectele bolilor cu transmitere sexuală.

- *Ministerul Afacerilor Externe* era abilitat (după cum este și în prezent, dispozițiile legii păstrându-se) în baza art. 5 alin. 1 din Legea 678/2001 să întocmească o listă cu statele care prezintă potențial ridicat sub aspectul traficului de persoane, care se comunica Grupului interministerial și, la cerere, instituțiilor interesate; acesta, împreună cu Ministerul Administrației și Internelor adoptau măsurile necesare, în baza O.U.G. nr. 194/2002 privind regimul străinilor în România⁷⁸⁶ pentru a împiedica accesul pe teritoriul României al cetățenilor străini în legătură cu care existau indicii temeinice că ar fi implicați în traficul de persoane. Misiunile diplomatice și oficiile consulare ale României acordă asistență, la cerere, cetățenilor români, victime ale traficului de persoane și informează organele judiciare străine despre reglementările române în materie, cu publicarea informațiilor privind legislația națională și a statului străin și a adreselor centrelor de asistență și protecție a victimelor traficului de persoane sau asimilate acestora.

⁷⁸⁶ Republicată în M. Of., P I, nr. 201 din 8 martie 2004, republicată în M. Of. nr. 421 din 5 iunie 2004.

- *Ministerul Administrației și Internelor*, potrivit Regulamentului⁷⁸⁷ din 13 martie 2003 de aplicare a dispozițiilor Legii nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane trebuia:
- să realizeze și mențină în actualitate baza de date privind fenomenul traficului de persoane, precum și să monitorizeze și evalueze periodic fenomenul;
 - să realizeze studii privind cauzele și evoluția traficului de persoane la nivel național și să le prezinte instituțiilor interesate și Grupului interministerial;
 - să organizeze culegerea de date și informații despre fenomenul traficului de persoane, să le verifice, prelucreze și stocheze;
 - să asigure, la cerere, pe teritoriul României, protecția fizică a persoanelor victime ale traficului și părți în procesul penal;
 - să suporte cheltuielile necesare asigurării protecției fizice a persoanelor victime ale traficului de persoane, din fondurile bugetare alocate anual cu această destinație;
 - Inspectoratul General al Poliției, cu aprobarea Ministrului de Interne, publica semestrial informațiile statistice și rapoartele de evaluare ale Ministerului de Interne despre fenomen;
 - să asigure, prin structurile sale specializate, la toate punctele de trecere a frontierei de stat a României, personal special instruit pentru identificarea și preluarea victimelor, în vederea îndrumării acestora către instituțiile specializate;
 - cazurile de trafic de persoane erau cercetate de ofițeri anume desemnați, specializați în audierea victimelor traficului. Audierea femeilor victime ale traficului de persoane se realiza, de regulă, de către ofițeri femei;
 - să organizeze cursuri de formare și specializare a personalului propriu implicat în cercetarea cazurilor de trafic de persoane și în audierea victimelor traficului;
 - să ia măsuri pentru informarea populației în zonele de risc ridicat despre fenomenul traficului de persoane și pentru identificarea persoanelor implicate în desfășurarea de activități legate de migrația ilegală și traficul de persoane, precum și a locurilor de desfășurare a acestor activități;
 - să sprijine programele alternative organizate de instituțiile abilitate pentru victimele traficului, care nu doresc să se întoarcă în țara de origine;
 - să inițieze o linie telefonică permanentă, cu apeluri gratuite în vederea sesizării cazurilor de trafic și pentru asistența victimelor traficului.
- *Ministerul Justiției* avea următoarele atribuții:
- împreună cu Ministerul Public, pe baza datelor proprii, efectua studii periodice pentru identificarea cauzelor ce determinau și a condițiilor ce favorizau traficul de persoane;

⁷⁸⁷ Adoptat prin H.G. nr. 299/2003 publicată în M. Of., P. I, nr. 206 din 31 martie 2003.

- să realizeze periodic studii pentru evaluarea efectelor măsurilor legislative asupra fenomenului traficului de persoane;
 - să asigure perfecționarea magistraților în domeniul combaterii traficului de persoane;
 - să realizeze strategii naționale și locale pentru prevenirea traficului de persoane;
 - să asigure desfășurarea în bune condiții a cooperării judiciare internaționale în materie;
 - să urmărească perfecționarea cadrului legislativ în materie;
 - să asigure asistență pentru elaborarea și implementarea actelor normative în materie;
 - să elaboreze proiecte de acte normative în materii conexe traficului de persoane;
 - să participe, alături de instituțiile publice capacitate în combaterea fenomenului, la realizarea de campanii de informare asupra fenomenului traficului de persoane;
- *Ministerul Administrației și Internelor* avea următoarele atribuții:
- să sprijine și să coordoneze activitatea centrelor de asistență și protecție a victimelor traficului de persoane – acestea trebuiau să dispună de personal specializat în lucrul cu victimele traficului și să își desfășoare activitatea pe baza unui ghid de lucru elaborat de instituțiile abilitate împreună cu organizațiile neguvernamentale; regulile de conduită a personalului din centrele de asistență și protecție a victimelor traficului de persoane erau stabilite prin ordin al ministrului administrației publice;
 - să elaboreze materiale privind măsurile de prevenire și combatere a traficului de persoane, desfășurate pe plan local, pe care să le prezinte Grupului interministerial;
 - să realizeze și difuzeze materiale documentare privind riscurile la care pot fi expuse persoanele, potențiale victime ale traficului de persoane.
- *Ministerul Sănătății și Familiei* avea atribuții precum:
- organizarea în cadrul comunităților vulnerabile de campanii de informare și educare referitoare la bolile cu transmitere sexuală;
 - informarea persoanelor asupra riscurilor căsătoriilor de conveniență;
 - desfășurarea de programe educaționale, de sănătate și psihologice cu concursul ministerelor de resort, având drept țință grupurile de risc, copiii străzii și copiii instituționalizați;
 - participarea, împreună cu instituții abilitate, cu organizații neguvernamentale la desfășurarea de campanii de informare asupra cauzelor, riscurilor și consecințelor traficului de persoane.
- În ceea ce privește *Ministerul Culturii și Cultelor* (împreună cu Ministerul Tineretului și Sportului) desfășura programe culturale și educative pentru întărirea sentimentului demnității umane și protecției proprii persoane, programe de

educație extrașcolară pentru părinți și copii, privind combaterea violenței împotriva fetelor și femeilor; prin intermediul cultelor religioase se luau măsurile necesare pentru conștientizarea societății cu privire la consecințele traficului de persoane.

- *Ministerul Industriei și Resurselor* împreună cu Ministerul Muncii, Solidarității Sociale și Familiei și Institutul Național de Statistică promovau programe pentru combaterea sărăciei și șomajului.

Capitolul III al Regulamentului din 13 martie 2003 de aplicare a dispozițiilor Legii nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane prevede metodologia de repatriere a cetățenilor români victime ale traficului de persoane. Responsabilitatea aplicării metodologiei de repatriere a cetățenilor români victime ale traficului de persoane revine *misiunilor diplomatice*, respectiv *oficiilor consulare* ale României în străinătate. Acestea informau victimele despre drepturile pe care le aveau, procedurile judiciare, condițiile, regulile de cazare din centrele de asistență și protecție a victimelor traficului, din țară.

Misiunile diplomatice și oficiile consulare ale României solicitau, de îndată ce intrau în posesia informațiilor privind existența în țară a unor cetățeni români victime ale traficului de persoane, autorităților locale competente datele de identificare, precum și alte informații utile în vederea repatrierii, cu precădere dacă persoana în cauză posedă pașaport sau alt document de identitate ori dacă persoana ce urma să fie repatriată dorea acest lucru și dacă dispunea de mijloacele necesare procurării biletului de transport (pentru identificarea victimei misiunile diplomatice, respectiv oficiile consulare ale României în străinătate, transmiteau Direcției Relații Consulare a Ministerului Afacerilor Externe și Inspectoratului Național pentru Evidența Persoanelor evidența informațiilor obținute, respectiv datele de identificare a persoanelor, precum și alte informații utile în vederea repatrierii.). Dacă persoana în cauză nu dispunea de pașaport sau de alt document de identitate, Inspectoratul Național pentru Evidența Persoanelor asigura identificarea ei și comunica misiunii diplomatice sau oficiului consular, prin intermediul Direcției Relații Consulare, imediat sau în cel mult 5 zile lucrătoare de la primirea solicitării, aprobarea pentru eliberarea documentului de călătorie în vederea repatrierii. (Misiunile diplomatice, respectiv oficiile consulare puteau aproba, în baza art. 4 din O.G. nr. 24/1992 privind stabilirea serviciilor consulare și a taxelor percepute pentru prestarea acestora⁷⁸⁸, eliberarea titlurilor de călătorie pentru victimele traficului de persoane, cu scutire de plata taxelor consulare). După eliberarea documentelor de identitate și obținerea documentului de transport, misiunile diplomatice, respectiv oficiile consulare ale României în străinătate comunicau Inspectoratului General al Poliției de Frontieră numele și prenumele persoanei, numărul și seria documentului de identitate, mijlocul

⁷⁸⁸ aprobată cu modificări prin Legea nr. 89/1993 publicată în M. Of., P. I, nr. 312 din 29 decembrie 1993 cu modificările și completările ulterioare.

de transport, punctul de frontieră prin care urma să intre în țară, data și ora sosirii la punctul de frontieră, precum și solicitarea victimei de a fi cazată într-un centru de asistență și consiliere a victimelor traficului. De asemenea, misiunile diplomatice, respectiv oficiile consulare ale României în străinătate, colaborau cu autoritățile locale pentru asigurarea cazării și întreținerii victimelor traficului de persoane, până la repatriere, precum și a biletului de transport. În situația în care în statul de reședință nu era posibilă cazarea gratuită a victimelor traficului de persoane, părinții sau rudele apropiate ale acestora erau anunțate să transmită contravaloarea costului cazării, biletului de transport și întreținerii până la data repatrierii. Dacă persoana care urma să fie repatriată în baza metodologiei prevăzute de Regulamentul de aplicare a dispozițiilor Legii nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, sau familia acesteia nu dispunea de mijloacele necesare achitării contravalorii cazării, întreținerii și biletului de transport, suma respectivă era transferată în contul Ministerului Afacerilor Externe de consiliul local din localitatea de domiciliu a acesteia. După efectuarea transferului, misiunea diplomatică/oficiul consular, pe baza instrucțiunilor primite de la Centrala Ministerului Afacerilor Externe, achita costurile aferente repatrierii și întreținerii minimale zilnice a persoanei în cauză.

Ministerul Administrației și Internelor comunica Ministerului Afacerilor Externe adresele centrelor de asistență și protecție a victimelor traficului de persoane, precum și măsurile concrete pe care le luau autoritățile române pentru asistență și protecția cetățenilor străini victime ale traficului de persoane. Pe baza acestor elemente, Ministerul Afacerilor Externe realiza demersurile necesare pentru aplicarea reciprocității în asigurarea asistenței și protecției cetățenilor români victime ale traficului de persoane în străinătate.

Asistența și protecția victimelor traficului de persoane. Inspectoratul General al Poliției de Frontieră comunica datele privitoare la victimele traficului de persoane punctului de frontieră unde urma să sosească victima, pentru ca aceasta să fie preluată de ofițerii special desemnați, precum și unității de poliție în a cărei rază funcționa/funcționează centrul de asistență și consiliere în care victima solicitase cazarea, pentru a prelua victima de la punctul de frontieră și pentru a-i asigura protecția fizică. Ofițerii special desemnați aduceau la cunoștință victimelor, de îndată, faptul că aveau dreptul să depună plângere împotriva persoanelor care le-au traficât și să se constituie parte vătămată și parte civilă în procesul penal, întocmind despre aceasta un proces-verbal semnat de victimă și de persoana care l-a întocmit. În cazul în care persoana nu cunoștea limba română, i se pune la dispoziție, în mod gratuit, un interpret. Dacă starea de sănătate și starea psihică a victimei permiteau, ofițerii special desemnați luau o declarație victimei, cu acordul acesteia, despre fapta a cărei victimă era, despre făptuitori, precum și despre orice alte împrejurări care prezentau interes pentru activitatea organelor judiciare. Dacă victima solicita să fie cazată într-un centru de asistență și consiliere, era cazată în centrul solicitat

sau în centrul cel mai apropiat de localitatea sa de domiciliu, în funcție de capacitatea de cazare și de gradul de ocupare. La primirea în centru, victimelor li se aduceau la cunoștință drepturile și obligațiile pe perioada șederii în centru. Durata cazării victimei într-un centru de asistență și consiliere nu putea depăși 10 zile; durata putea fi prelungită, la solicitarea organelor judiciare, cu cel mult până la 3 luni, sau după caz, pe perioada procesului penal. După expirarea acestor termene, dacă victimele doreau să beneficieze în continuare de asistență și existau posibilități de cazare, conducerea centrului putea aproba rămânerea victimei în centru pentru încă o perioadă de cel mult 3 luni (art. 51 din Regulamentul de aplicare a dispozițiilor Legii nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, cu modificările și completările ulterioare) În prezent termenele au fost modificate prin Legea nr. 230/2010, în sensul prelungirii lor cu până la 90 de zile sau 6 luni sau, când e cazul, până la finalizarea procesului penal.

Centrele erau/sunt amenajate și dotate astfel încât să ofere condiții optime de cazare și igienă personală, hrană, asistență psihologică și medicală.

Victimelor traficului de persoane, cazate temporar li se asigura de către asistenții sociali din aparatul consiliului local în a cărei rază teritorială își desfășoară activitatea centrele, informații și consiliere pentru a beneficia de facilitățile asigurate prin lege.

Persoanelor vătămate prin infracțiunile prevăzute în Legea nr. 678/2001 precum și altor victime ale acestor infracțiuni li se acordă o protecție și o asistență specială, fizică, juridică și socială. Personalul centrelor de asistență și protecție și lucrătorii Ministerului Administrației și Internelor trebuie să asigure respectarea vieții private și a confidențialității identității victimelor traficului de persoane pe care le primesc în centre. Programele de asistență care se derulează în centre urmăresc recuperarea fizică, psihologică și socială a victimelor infracțiunilor prevăzute în legea specială. Minorilor li se acordă protecție și asistență specială în raport cu vârsta lor. Femeilor, victime ale traficului de persoane, precum și celor care sunt supuse unui risc ridicat de a deveni victime ale acestor infracțiuni li se acordă o protecție și o asistență socială specifică. Victimele traficului de persoane primite în centrele de asistență și protecție sunt informate despre procedurile judiciare și administrative aplicabile și posibilitatea de a beneficia de măsuri speciale de protecție a martorilor.

Personalul specializat din cadrul centrelor are obligația de a informa victimele traficului de persoane că au dreptul să primească asistență juridică pentru a-și exercita drepturile din cadrul procedurilor penale legale și să își susțină cererile și pretențiile civile față de persoanele care au săvârșit infracțiunile în care ele sunt implicate.

Autoritățile române facilitează cetățenilor străini victime ale traficului de persoane întoarcerea în țara de origine fără nici o întârziere nejustificată cu asigurarea transportului în deplină securitate până la frontiera statului român, dacă nu se prevede altfel în acordurile bilaterale sau multilaterale la care România este parte.

Pentru asigurarea securității fizice, victimele traficului de persoane, cetățeni străini, pot fi cazate în centrele special amenajate potrivit O.U.G. nr. 194/2002 privind regimul străinilor din România⁷⁸⁹ iar solicitanții unei forme de protecție în România pot fi cazați în centrele special amenajate, potrivit O.G. nr. 102/2000 privind statutul și regimul refugiaților în România, aprobată cu modificări prin Legea nr. 323/2001⁷⁹⁰.

Victimele traficului de persoane, cetățeni străini se vor informa în locurile de cazare, într-o limbă pe care o înțeleg, despre procedurile judiciare și administrative. Acești cetățeni străini, victime ale traficului de persoane pot beneficia de consiliere psihologică, de asistență medicală și socială, într-o limbă pe care o înțeleg. Dacă străinii victime ale traficului de persoane nu posedă nici un document de identitate, li se facilitează eliberarea unui nou pașaport sau titlu de călătorie.

Regulamentul de aplicare a dispozițiilor Legii nr. 678/2001 prevede ca în cazul aducerii în România de către o companie de transport, de victime ale traficului de persoane, cunoscând caracterul ilicit al traficului, compania de transport este obligată să asigure cazarea și întreținerea acestora pe perioada stabilită de către Ministerul de Interne și să suporte transportul lor până la frontiera română, potrivit legii. Minorilor cetățeni străini care însoțesc victimele traficului de persoane sau care sunt ei înșiși victime li se vor aplica în mod corespunzător, prevederile privind minorii, conform O.U.G. nr. 194/2002 privind regimul străinilor din România.

În cazul asociațiilor și fundațiilor care fac dovada că desfășoară programe de servicii de asistență socială pentru victimele traficului de persoane, cum ar fi: cazare, hrană, consiliere psihică, psihologică și juridică, asistență medicală, acestea pot beneficia de subvenții de la bugetul de stat sau, după caz, de la bugetele locale, în condițiile legii.

Evaluarea *Planului național de acțiune pentru combaterea traficului de ființe umane*⁷⁹¹ arată preocuparea spre capacitatea de către Guvernul României a tuturor instituțiilor, atât cele publice cât și cele private, atât cele centrale cât și cele teritoriale și locale ce pot interveni în problematica traficului de ființe umane, în sensul diminuării, combaterii ori prevenirii lui; numeroase ministere, prin existența grupului interministerial ori individual depuneau eforturi pentru a aduce aport social eficient pentru înțelegerea fenomenului prin luarea de măsuri și întreprinderea de acțiuni prin intermediul instituțiilor de resort. Se acționa dintr-o perspectivă de ansamblu, de la general la concret (exemplificăm prin programele aplicabile inspectoratelor școlare, respectiv în școli, la orele de dirigiență, derulându-se activități alocate tematicii traficului de ființe umane).

⁷⁸⁹ Aprobată prin Legea nr. 357/2003 publicată în M. Of., P. I, nr. 955 din 25 iulie 2003.

⁷⁹⁰ Aprobată prin Legea nr. 323/2004 publicată în M. Of., P. I, nr. 436 din 3 septembrie 2000 republicată în M. Of., P. I, nr. 1136 din 1 decembrie 2004, cu modificările și completările ulterioare.

⁷⁹¹ Adoptat prin H.G. nr. 1216/2001 publicată în M. Of., P. I, nr. 806 din 17 decembrie 2001.

Pentru îndeplinirea obiectivelor *Planului*, erau fixate termene, cu specificarea instituției răspunzătoare cu implementarea măsurilor; erau menționați parteneri ai României pentru implementarea anumitor măsuri, precum Consiliul Europei, O.I.M., Centrul S.E.C.I., D.G.C.C.O.A., A.J.O.F.M. etc. ori doar generic menționate organizațiile neguvernamentale; rolul organizațiilor neguvernamentale ori interguvernamentale a fost de netăgăduit, cu atât mai mult cu cât, neexistând un *Plan național* ori o *lege specială* ori *norme metodologice* etc. decât începând cu anul 2001, acestea au fost actorii sociali care acordau asistență de specialitate victimelor traficate.

D. Începând cu anul 2006 prin *H.G. nr. 1654/2006 privind aprobarea Strategiei naționale împotriva traficului de persoane pentru perioada 2006-2010*⁷⁹² considerăm că s-a trecut la o abordare și mai complexă a fenomenului față de etapele anterioare, date fiind poziția României ca stat membru al Uniunii Europene și experiența acumulată de întreg mecanismul de stat și privat; astfel, în partea de început a *Strategiei*, respectiv în *Premisele* ce au stat la baza elaborării ei sunt stipulate *Raportul de monitorizare al Comisiei Europene* „[...] prezentat în luna mai 2006, menționează progresele înregistrate de țara noastră în domeniul luptei împotriva traficului de persoane, în principal în ceea ce privește combaterea rețelelor de traficanți și afirmă că România «rămâne o țară de tranzit și, într-o mai mică măsură, o țară de origine și destinație» pentru traficul de persoane.»⁷⁹³

Autoritatea S.U.A. abilitată în materie antitrafic cu evaluarea fenomenului în România (Departamentul de Stat) preciza în *Raportul Anual al Departamentului de Stat al S.U.A. referitor la traficul de persoane*, făcut public în iunie 2006 că România „«și-a îmbunătățit semnificativ eforturile de combatere a traficului de persoane și a făcut progrese în îmbunătățirea coordonării activităților antitrafic prin înființarea Agenției Naționale de Prevenire a Traficului de Persoane». Deși încă nu sunt îndeplinite standardele minime pentru combaterea traficului, numeroasele legi adoptate pentru a întări pedepsele aplicate traficantilor, sporirea resurselor poliției pentru anchetarea și aducerea în fața instanței a celor implicați în comerțul cu persoane sau proiectele privind înființarea de adăposturi de ajutorare a victimelor demonstrează interesul și participarea activă a Guvernului României în această direcție.»⁷⁹⁴. (Aceste afirmații, din anul 2006 apreciau altfel activitatea antitrafic, în prezent considerăm că aceasta a devenit mult mai performantă și implicit, eficientă.).

Strategia națională pentru perioada 2006-2010 împotriva traficului de persoane a fost implementată prin *Planul național de acțiune*, care, într-un termen destul de

⁷⁹² Publicată în M. Of., P. I, nr. 967 din 4 decembrie 2006.

⁷⁹³ Cap. I, *Considerații generale*, pct. A *Premise* din *H.G. 1654/2006 privind aprobarea Strategiei naționale împotriva traficului de persoane pentru perioada 2006-2010*, publicată în M. Of., P I, nr. 967 din 4 decembrie 2006.

⁷⁹⁴ Cap. I, *Considerații generale*, pct. A *Premise* din *H.G. 1654/2006 privind aprobarea Strategiei naționale împotriva traficului de persoane pentru perioada 2006-2010*, publicată în M. Of., P I, nr. 967 din 4 decembrie 2006.

restrâns, respectiv în decursul anilor 2006-2007 a pus la punct întreaga strategie executivă, până în 2010; Guvernul României a adoptat H.G. nr. 1720/2006 privind aprobarea Planului național de acțiune 2006-2007 în vederea implementării Strategiei naționale împotriva traficului de persoane pentru perioada 2006-2010⁷⁹⁵.

În conținutul *Strategiei, Planul de acțiune* se divide între anii 2006-2008, respectiv 2008-2010. Totuși, pentru perioada 2006-2008 obiectivele strategice au vizat crearea unui sistem național integrat de servicii publice cu scopul de a asigura monitorizarea, evaluarea și prevenirea traficului de persoane, identificarea victimelor, protecția și reintegrarea socială a acestora, concomitent cu eficientizarea activităților de identificare și pedepsire a traficantilor.⁷⁹⁶ Potrivit art. 4 din H.G. nr. 1654/2006, Planul național de acțiune pentru implementarea Strategiei naționale se întocmește de Ministerul Administrației și Internelor. Conform O.U.G. nr. 63/2003 privind organizarea și funcționarea Ministerului Administrației și Internelor⁷⁹⁷ acesta, în domeniul ordinii și siguranței publice, potrivit art. 13 lit. b) pct. 1 și 2 stabilește măsuri pentru apărarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și a proprietății publice și private, organizează și desfășoară, prin structuri specializate, activități pentru prevenirea și combaterea terorismului, a criminalității organizate, a traficului și consumului ilicit de droguri, a traficului de persoane, a migrației ilegale, a criminalității informatice, precum și a altor fenomene infracționale și fapte antisociale. În asigurarea acestor obiective Ministerul Administrației și Internelor este un factor social ce are covârșitoare responsabilități și în lupta antitrafic.

Planul național, deși a fost scindat temporal prin crearea subsecventului, apreciem că dimpotrivă, a vizat o concentrare și etapizare a acțiunilor; s-a creat și dezvoltat un sistem național centralizat de evidență a datelor traficului de persoane, incluzând statistici privind combaterea fenomenului, prevenirii lui precum și asupra asistenței acordate victimelor în vederea reintegrării sociale.

Printr-un Ordin comun⁷⁹⁸ al anumitor miniștri s-a adoptat *Mecanismul Național de Identificare și Referire a victimelor traficului de persoane*⁷⁹⁹. În *Preambul-ul Mecanismului național de identificare și referire a victimelor traficului de persoane*

⁷⁹⁵ Publicată în M. Of., P. I, nr. 1009 din 19 decembrie 2006.

⁷⁹⁶ H.G. 1654/2006 privind aprobarea Strategiei naționale împotriva traficului de persoane pentru perioada 2006-2010 publicată în M.Of., P. I, nr. 967 din 4 decembrie 2006.

⁷⁹⁷ Publicată în M. Of., P. I, nr. 462 din 28 iunie 2003.

⁷⁹⁸ Respectiv, prin Ordinul nr. 335 din 29 octombrie 2007 al ministrului internelor și reformei administrative, prin Ordinul nr. 2881 din 20 decembrie 2007 al ministrului educației, cercetării și tineretului, prin Ordinul nr. 1990 din 19 noiembrie 2007 al ministrului sănătății publice, prin Ordinul nr. 1072 din 10 decembrie 2007 al ministrului muncii, familiei și egalității de șanse, prin Ordinul nr. 266 din 19 ianuarie 2008 al președintelui Autorității Naționale pentru Protecția Drepturilor Copilului, prin Ordinul nr. A.6880 din 23 iulie 2008 al ministrului afacerilor externe, prin Ordinul nr. 409 din 14 august 2008 al procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și prin Ordinul nr. 2353/C din 11 septembrie 2008 al ministrului justiției.

⁷⁹⁹ Publicat în M. Of., P I, nr. 849 din 17 decembrie 2008.

se afirmă că până acum (2008) identificarea victimelor se realiza, de la caz la caz, de diferite instituții sau organizații, fără să existe un mecanism formal destinat identificării și referirii acestora. În virtutea acestui mecanism se dorește un răspuns unitar față de orice situație ivită în cazul reperării unei victime a traficului, de la prima instituție sau organizație cu care victima intră în contact și până la acordarea asistenței și protecției de care ar avea nevoie.

Definiția *Mecanismului național de identificare și referire a victimelor traficului de persoane* a fost preluată din documente⁸⁰⁰ O.S.C.E. și cuprinsă în actul normativ românesc, reprezentând ansamblul de măsuri și acțiuni întreprinse în coordonare de instituțiile statului și diferite organizații neguvernamentale, destinate protejării drepturilor fundamentale ale victimelor traficului de persoane și asigurării nevoilor de asistență și protecție ale acestora.

În baza sistemului de monitorizare implementat prin *Mecanismul național de identificare și referire a victimelor traficului de persoane* se promovează acordarea eficientă de asistență și protecție victimelor, iar accesul la aceste servicii va putea fi realizat pe principii nediscriminatorii (fără restricție sau preferință față de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, categorie socială, opinie, sex, orientare sexuală, vârstă, apartenență politică, dizabilitate, boală cronică necontagioasă, infectare HIV sau apartenența la o categorie defavorizată, indiferent de decizia victimei de a participa sau nu în procesul penal) pentru toate victimele traficului. *Mecanismul* promovează și alte principii: *al participării* – presupune consultarea victimei în legătură cu toate măsurile/deciziile ce o privesc, cu respectarea dreptului persoanei la autodeterminare, *al continuității* – vizează ca măsurile și acțiunile în legătură cu victima, de la identificare și referire, să poată fi urmate, cum este și firesc de accesul la serviciile de asistență și protecție sau la măsuri reparatorii în justiție a daunelor pricinuite urmare a *suportării* infracțiunii de trafic ori de alte oportunități de care acestea ar putea beneficia; acest principiu este important pentru a se asigura o finalitate pozitivă și constructivă a pârghiilor sociale de susținere a victimei, în lipsa aplicării lui, o victimă putând fi retrafficată, orice investiție în recuperarea ei fiind în van. *Mecanismul* reiterează dreptul victimelor la recuperare fizică, psihologică și socială.

Prin definițiile operaționale conținute, prin referirea la actele normative aplicabile, atât naționale cât și internaționale, prin expunerea de maniere explicite de identificare a unei victime, perspectiva legală și perspectiva victimologică, prin

⁸⁰⁰ *National Referral Mechanism – Joining efforts to protect the rights of trafficked persons. A practical handbook*, OSCE – ODIHR, 2004, cf. Lit. D. DEFINIȚII OPERAȚIONALE din Ordinul nr. 335/2881/1990/1072/266/A.6880/409/C/2353/C din 2007/2008 al ministrului internelor și reformei administrative, al ministrului educației, cercetării și tineretului, al ministrului sănătății publice, al ministrului muncii, familiei și egalității de șanse, al președintelui Autorității Naționale pentru Protecția Drepturilor Copilului, al ministrului afacerilor externe, al procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și al ministrului justiției, publicat în M. Of., P I, nr. 849 din 17 decembrie 2008.

expunerea în concret a modalităților prin care o victimă a traficului trebuie identificată și repatriată, prin recunoașterea și promovarea importanței rolului TelVerde (0800800678), prin dispozițiile privitoare la rolul A.N.I.T.P., în special al centrelor regionale în coordonarea activităților de acțiune în cazul existenței victimelor, și prin conținutul *Listei cu indicatorii ce pot fi folosiți pentru evaluarea inițială a unei posibile situații de trafic de persoane sau pentru identificarea unei prezumtive victime a traficului de persoane*, *Mecanismul* reprezintă o sinteză a teoriei și practicii din domeniu, un adevărat manual de referință pentru specialiști, dar și pentru publicul larg ori pentru cei interesați cu studierea fenomenului complex al traficului de ființe umane.

Prin *identificarea unei victime*, potrivit *Mecanismului național de identificare și referire a victimelor traficului de persoane* se înțelege procesul de constatare a faptului că o persoană este victima traficului de persoane; identificarea poate avea loc în mod *formal*, de organele judiciare, în urma desfășurării de activități de cercetare penală ori de către furnizorii de servicii sociale, prin anchete sociale, dar și în mod *informal*, prin analiza de indicatori care oferă indicii despre existența unui posibil caz de trafic de persoane. Normele în vigoare corespund realităților și cerințelor de acțiune din materie, dar un control exclusivist asupra fenomenului nu este exercitat doar prin organisme publice, aducându-și aportul și contribuția la descoperirea fenomenului, în egală măsură și organismele private.

Prin *Mecanismul de identificare și referire a victimelor traficului de persoane* se urmărește încredințarea victimelor furnizorilor de servicii de protecție și asistență; o victimă nou identificată are, ca regulă generală, nevoie de acordarea urgentă de asistență, prim efect fiind insituționalizarea procedurilor de asistență, respectiv regimul de tranzit sau de urgență. Prin asistența în tranzit sau în regim de urgență, în accepțiunea oficială descrisă de *Mecanism* se înțelege ansamblul de măsuri și acțiuni întreprinse de o instituție sau organizație, începând cu momentul identificării victimei și până la clarificarea situației sale și intrării într-un program de asistență și protecție; serviciile de asistență și protecție desemnează totalitatea serviciilor de asistență specializate acordate victimelor traficului de persoane prevăzute de normele în vigoare. Actul normativ cu caracter general care guvernează acordarea de servicii sociale de asistență specializată, cu acordarea sau fără acordarea găzduirii (termenul *găzduire*, în plan juridic a devenit caduc prin efectul modificărilor aduse în 678/2001 aspect ce nu împiedică folosirea lui și atribuirea sensului de bază cu implementarea măsurilor ce se impun în materie antitrafic, respectiv oferire de adăpost, cazare etc.) este Legea nr. 47/2006⁸⁰¹, prin sistemul național de asistență socială, reglementat de L 292/2011.

⁸⁰¹ În prezent fiind în vigoare Legea nr. 292/2011 a asistenței sociale, publicată în M.Of., P. I, nr. 905/20.12.2011.

Remarcăm că toată problematica asistenței victimelor traficului de persoane a fost, până la elaborarea și intrarea în vigoare a normelor și metodologiilor specifice, în mare parte asigurată de organizațiile neguvernamentale; rolul acestora a fost și este important, întrucât s-au acumulat informații și experiență, într-o măsură deloc neglijabilă bazată și pe practica altor organizații, de regulă străine/internaționale din Europa Occidentală, Statele Unite ale Americii etc. aspect ce a avut rolul de a dirigi considerabil procesul de reglementare în materie. Apreciem că întreaga acțiune antitrafic întreprinsă la nivel internațional a determinat o obligare a autorităților, prin asumarea acelor prevederi, de a umple vidul existent. Astfel, asistența și protecția victimelor traficului de persoane a devenit o materie ale cărei reguli acoperă multiple variante întâlnite în practică; pe de altă parte reglementarea concertată a domeniului nu poate fi tratată decât făcând referire la toate dispozițiile, atât cele naționale cât și cele internaționale transpuse în teoria și practica națională.

Mecanismul se va acorda cu prevederile Planului național de acțiune pentru implementarea Strategiei naționale împotriva traficului de persoane pentru perioada 2006-2010 adoptată prin H.G. nr. 1654/2006⁸⁰³. (*Mecanismul național de identificare și referire a victimelor traficului de persoane* indică și o modalitate intermediară ce poate fi prezentă din momentul identificării victimei până în momentul acordării asistenței *definitive*, respectiv asistența în tranzit/regim de urgență. Potrivit H.G. nr. 1720/2006 privind aprobarea Planului național de acțiune 2006-2007 în vederea implementării Strategiei naționale împotriva traficului de persoane pentru perioada 2006-2010, din consultarea⁸⁰⁴ specialiștilor implicați în combaterea traficului de persoane s-au conturat două sisteme de asistare:

- *Servicii rezidențiale în regim de urgență (adăpost)* care să asigure:
 - primirea pentru găzduire (cazare și hrană) provizorie a persoanelor referite ca victime ale traficului de persoane, identificate prin mijloace formale sau informale;
 - intervenție psihologică în situație de criză;
 - examinare medicală;
 - protecție fizică;
 - informare asupra drepturilor victimei martor/parte vătămată în procesul penal;
 - contactarea familiei;
 - găzduirea a două sau mai multor victime în ultimele șase luni, potrivit Centrului Internațional pentru Dezvoltarea Politicilor de Migrație – Austria – în *Bune practici regionale pentru dezvoltarea și implementarea comprehensivă a reacției naționale antitrafic*).

⁸⁰³ Publicată în M. Of., P. I, nr. 967 din 4 decembrie 2006.

⁸⁰⁴ *Dezvoltarea și implementarea unui sistem de identificare și referire a victimelor traficului, cetățeni români și străini, în România* (Seminar interinstituțional), Sibiu, noiembrie 2005, finanțat de O.I.M., U.N.I.C.E.F., C.I.D.A., Ambasada S.U.A., Ambasada Marii Britanii.

- *Servicii de zi:* În situațiile în care nu se mai impune internarea victimei traficului într-un adăpost, serviciile de asistare pot fi oferite la domiciliul acesteia sau, dacă victima se poate deplasa, serviciile vor fi oferite la sediul organizației.

Dezideratele *Planului național* și ale *Strategiei naționale* sunt de a îmbina experiența organizațiilor neguvernamentale prin acordarea de servicii specializate victimelor cu infrastructura instituțiilor de stat având finalitatea reintegrării sociale a victimelor.

Ulterior, Guvernul României a adoptat H.G. nr. 982/2008 privind aprobarea Planului național de acțiune 2008-2010 pentru implementarea Strategiei naționale împotriva traficului de persoane pentru perioada 2006-2010⁸⁰⁵, stabilind activități, responsabili, resurse, termen de realizare și indicatori de evaluare pentru obiectivele strategice prevăzute în SNITP (Strategia națională împotriva traficului de persoane), în următoarele direcții de acțiune: sistemul național integrat de monitorizare a fenomenului, coordonarea inter-instituțională, prevenirea traficului de persoane, protecția, asistența și reintegrarea socială a victimelor, combaterea traficului de persoane, cooperarea interinstituțională⁸⁰⁶, iar ca noutate față de celelalte instituții care erau angajate în organizarea activității de prevenire și combatere a fenomenului remarcăm instituția prefectului. Noua strategie urmărește unificarea colaborării interinstituționale pentru eficiență colectare a datelor, care deși se realizează de fiecare instituție în parte, trebuie să se desfășoare potrivit definițiilor internaționale în materie.

Strategia pentru 2008-2010 urmărește eficientizarea cooperării interinstituționale prin consolidarea statutului Agenției Naționale Împotriva Traficului de Persoane de coordonator național al politicilor și activităților desfășurate. O chestiune problematică invocată în cuprinsul Strategiei 2008-2010 este cea a operațiunilor de monitorizare a fenomenului, existând și deficiențe în asistarea victimelor, acestea fiind incluse în categoriile beneficiarilor de asistență socială, de exemplu pentru obținerea unui loc de muncă; neexistând o demarcație între cazurile sociale ordinare și cele speciale (victimele traficului) nu se poate determina numărul sau proporția lor, în acea problemă socială. Considerăm pertinentă și obiectivă problematizarea distingerii între cazurile sociale și cazurile de asistare a victimelor traficului.

Într-o altă ordine de idei se apreciază ca pozitivă suita de campanii întreprinse cu scopul cunoașterii la nivel social a fenomenului de trafic și a pericolelor la care persoanele se pot expune, invocându-se cercetarea sociologică întreprinsă de I.M.A.S. în anul 2005 ale cărei concluzii au învederat, prin instrumentele sociologice

⁸⁰⁵ Publicată în M. Of., P. I, nr. 660 din 19 septembrie 2008.

⁸⁰⁶ MIRA, *Notă de fundamentare* a proiectului de act normativ cu titlul *Hotărâre a Guvernului pentru aprobarea Planului național de acțiune 2008-2010 pentru implementarea Strategiei naționale împotriva traficului de persoane pentru perioada 2006-2010*, cf. <http://www.mai.gov.ro/Documente/Transparenta%20decizionala/nota%20de%20fundament%20DGJ.pdf>, consultat la data de 17.04.2010.

aplicate reprezentativ, persoanelor cu vârsta peste 18 ani – ancheta sociologică – că în proporție de 85% populația a auzit despre fenomenul traficului de persoane; în cuprinsul Strategiei se invocă faptul că deși eficiente campaniile mass-media, rezidă la nivel societal concepțiile potrivit cărora *o victimă a traficului de persoane este o prostituată*. Astel, se consideră că, practic, îndeplinit acest obiectiv de conștientizare a populației despre trafic, să se treacă la o nouă abordarea a combaterii fenomenului și anume prin reducerea vulnerabilității la trafic a unor grupuri-țintă și spre investigarea cauzelor fenomenului.

Noua viziune asupra fenomenului își propune, ca obiective strategice: să îmbunătățească gradul de cunoaștere a dimensiunilor, caracteristicilor și tendințelor traficului de persoane ce afectează România, să eficientizeze răspunsul instituțional în domeniul luptei antitrafic, în domeniul prevenirii fenomenului – să reducă amplitudinea fenomenului prin întărirea capacității de autoprotecție a cetățenilor și a societății la amenințările acestui fenomen, iar în ceea ce privește protecția, asistența și reintegrarea socială a victimelor traficului, să se implementeze un sistem național integrat de identificare și referire a victimelor spre servicii eficiente, să se eficientizeze activitățile de asistare a victimelor traficului de persoane, iar în ceea ce privește activitatea de combatere a traficului de persoane, de cercetare și de urmărire penală a traficantilor, Strategia 2008-2010 propune consolidarea mecanismului instituțional de combatere a fenomenului, reducerea capacității de finanțare a infracțiunilor de trafic de persoane prin constituirea de echipe mixte de investigatori din domenii specializate, prin supravegheri operative și investigații financiare, precum și investigarea cazurilor tot de către echipe mixte cu scopul identificării și eradicării surselor de finanțare, creșterea gradului de participare a victimelor/martorilor în procesul de investigare și urmărire în justiție a traficului de persoane, iar în domeniul cooperării internaționale se urmărește consolidarea statutului României ca partener de încredere în efortul global de reducere a flagelului.

Apreciam că *Strategia* pentru anii 2008-2010 abordează dintr-o cu totul altă manieră fenomenul traficului, posibilă, într-adevăr și mulțumită eforturilor făcute până în prezent de instituțiile implicate, inclusiv organizațiile neguvernamentale și, fără să exagerăm, cu sprijinul victimelor întoarse în țară care au dezvăluit experiențele de trafic și moduri de operare ale infractorilor. Considerăm că problematica fenomenului este abordată, în prezent, din perspectiva controlului social, presupunând o mai mare implicare a statului prin întreprinderea de acțiuni concertate, abordare firească perioadei de organizare instituțională, de investigare a fenomenului și contracarare a lui, derulată. Suntem de acord să se facă o distincție mult mai clară în cazul victimelor traficate, iar statutul acestora să se detașeze de orice asimilare cu a altor categorii sociale defavorizate ori aflate în orice altă stare de nevoie.

E. Domeniul asistenței și protecției victimelor traficului de persoane se completează cu un act normativ, devenit parte din dreptul intern românesc: *Convenția Consiliului*

Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane, ratificată de Parlamentul României prin Legea nr. 300/2006⁸⁰⁷. Relativ la aceasta, Statele membre ale Consiliului Europei și statele semnatare au apreciat necesitatea elaborării unui instrument juridic internațional global care să se concentreze pe drepturile fundamentale ale victimelor traficului și să stabilească un mecanism specific de monitorizare⁸⁰⁸. *Convenția* este aplicabilă tuturor formelor de trafic de persoane, naționale sau transnaționale, indiferent dacă au sau nu legătură cu criminalitatea organizată. Se poate afirma că aceasta este o convenție regională cu valoare universală având în vedere obiectul special al acesteia de reglementare – combaterea traficului de persoane, dar în același timp remarcăm și că este o convenție care transcede acest domeniu, încât se abordează cu obiectivitate și maximă protecție domeniul drepturilor omului.

Obiectivele *Convenției*, conform art. 1 alin.1 lit. a); b), și c) sunt: „prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, garantând egalitatea dintre femei și bărbați”, „protecția drepturilor fundamentale ale victimelor traficului (prin victimă desemnând „orice persoană fizică supusă traficului de ființe umane” conform art. 4 alin. 1 lit. e) din *Convenție*), realizarea unui cadru complet de protecție și asistență a victimelor și martorilor, garantând egalitatea dintre femei și bărbați, precum și asigurarea de anchete și urmăriri eficiente” și „promovarea cooperării internaționale în domeniul luptei împotriva traficului de ființe umane”.

Apreciem de importanță majoră să semnalăm că nici *Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane* nu culpabilizează victima chiar dacă există consimțământ valid la propria exploatare, ci sancționează exploatarea/traficantul.

Capitolul II al *Convenției Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane* prevede măsuri generale în sarcina părților semnatare, în sensul stabilirii și întăririi coordonării pe plan național între organisme cu atribuții specifice, stabilirea și sustenabilitatea, în măsura posibilităților, de măsuri și programe eficiente pentru prevenirea traficului de ființe umane. Se recomandă recurgerea la mijloace precum: „cercetări, campanii de informare, sensibilizare și educare, inițiative sociale și economice și programe de pregătire, destinate în special persoanelor vulnerabile la trafic dar și profesioniștilor”⁸⁰⁹ implicați în combaterea flagelului. Măsurile trebuie să vizeze dezvoltarea cadrului juridic, administrativ, educativ, social, cultural sau de orice natură pentru a descuraja cererea care favorizează exploatarea persoanelor, cu precădere femei și copii; copiilor li se recunoaște un statut aparte care implică luarea de măsuri specifice: crearea unui mediu protector cu scopul de a se reduce

⁸⁰⁷ pentru ratificarea *Convenției Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane*, adoptată la 3 mai 2005, deschisă spre semnare și semnată de România la Varșovia la 16 mai 2005, ratificată de Parlamentul României prin Legea nr. 300 din 11 iulie 2006 și publicată în M. Of., P. I, nr. 622 din 19 iulie 2006

⁸⁰⁸ *Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane* – Preambul.

⁸⁰⁹ art. 5 alin.1 par. 2 din *Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane*.

vulnerabilitatea lor față de trafic și adoptarea de măsuri preventive prin programe educative derulate în perioada de școlarizare (atât a fetelor cât și a băieților).

În *Convenție* se subliniază și faptul că trebuie conștientizată și combătută, la nivel social, prin intermediul mass-mediei, societății civile, autorităților publice și factorilor de decizie politică, cererea care se manifestă în rândul invizilor pentru proliferarea exploatării semenilor. Toate acțiunile împotriva fenomenului trebuie să se desfășoare în baza principiului nediscriminării și al egalității de tratament al femeilor cu bărbații⁸¹⁰.

Convenția europeană privind lupta împotriva traficului de ființe umane prevede în sarcina statelor părți semnatare obligația de a întări controalele la frontierele proprii pentru prevenirea și descoperirea traficului, fără încălcarea dreptului persoanelor la libera circulație. Sunt prevăzute și măsuri pentru transportatorii comerciali sau ai companiilor de transport ori ai proprietarilor sau operatorilor mijloacelor de transport în sensul „de a verifica dacă toți pasagerii sunt în posesia documentelor de călătorie solicitate pentru intrarea în statul de destinație”⁸¹¹, în caz contrar aceștia fiind sancționați în baza normelor documentelor de călătorie pe care fiecare stat parte a convenit să le adopte. *Convenția* lasă la latitudinea statelor părți refuzarea sau revocarea de vize persoanelor implicate în comiterea infracțiunilor de trafic de ființe umane sau de exploatare a persoanelor.

De asemenea, Statele părți, prin semnarea *Convenției* își iau angajamentul de a întări cooperarea dintre serviciile de control la frontieră, în special prin stabilirea și menținerea căilor de comunicare directe⁸¹²; fiecare stat semnatar angajându-se să adopte măsuri pentru a se asigura ca documentele de călătorie sau de identitate pe care le eliberează să fie de așa o calitate încât să nu permită folosirea improprie, falsificarea, modificarea ori reproducerea lor, iar, dacă un stat semnatar *Convenției* solicită statului emitent verificarea valabilității și legitimitatea documentelor, acesta se obligă să răspundă solicitării într-un termen rezonabil.

În ceea ce privește măsurile pentru protecția și promovarea drepturilor victimelor, statele se obligă să „dispună de persoane pregătite și calificate în prevenirea și lupta împotriva traficului de persoane și identificarea și sprijinirea victimelor”⁸¹³, fiind obligate să colaboreze cu autorități competente și organizații de asistență relevante.

Situației speciale a copiilor și femeilor *Convenția* le conferă un statut aparte, prin prevederile principiului ocrotirii interesului superior al copilului (principiu care guvernează și întreaga materie a drepturilor minorilor, exemplificăm *Convenția O.N.U. privind drepturile copilului*⁸¹⁴), dacă există incertitudini despre vârsta unei victime,

⁸¹⁰ art. 5 alin. 1 par. 3 din *Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane*.

⁸¹¹ art. 7 alin. 1 par. 3 din *Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane*.

⁸¹² art. 7 alin. 1 par. 6 din *Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane*.

⁸¹³ art. 10 alin. 1 par. 1 din *Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane*.

⁸¹⁴ Adoptată de A.G. a O.N.U. la 20 noiembrie 1989, intrată în vigoare la 2 septembrie 1990; România a ratificat *Convenția* prin Legea nr. 18/1990 publicată în M. Of., P. I, nr. 109 din 28 septembrie 1990.

până la stabilirea acesteia se va considera minoră, aceasta fiind o măsură de siguranță și de protecție sporită.

Statele semnatare ale *Convenției Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane* se angajează să ia măsurile necesare (legislative și de orice altă natură) pentru identificarea victimei și asigurarea asistenței de care are nevoie. Asistența presupune, în funcție de nevoile victimei, de la caz la caz: reabilitare fizică, psihologică și socială, condiții de viață care să-i poată asigura asistența, inclusiv accesul la piața muncii, asigurat într-un anumit regim pentru victime, accesul la pregătire profesională și la învățământ, – cazare, asistență psihologică și materială, accesul la îngrijiri medicale de urgență, servicii de traducere – dacă e cazul, consiliere și informații, asistență judiciară, inclusiv accesul la educație pentru copii etc. De asemenea, statele se obligă să asigure asistență care să permită ca drepturile și interesele victimelor să fie prezentate și luate în considerare în etapele procedurii penale împotriva autorilor de infracțiuni⁸¹⁵. Toate aceste măsuri trebuie însă luate cu protejarea vieții private, respectiv „datele cu caracter personal în legătură cu acestea să fie înregistrate și utilizate în condițiile prevederilor *Convenției pentru protecția persoanelor cu privire la procesarea automatizată a datelor cu caracter personal* (Seria Tratatelor europene nr. 108)”⁸¹⁶. Este, așadar, ocrotită identitatea victimelor, atât mai mare cât mai ales minore fiind interzisă mediatizarea datelor, cu excepția cazurilor când s-ar permite găsirea membrilor familiei minorilor ori s-ar asigura bunăstarea și protecția lor. Un aspect important reiterat de *Convenție* în cazul acordării de asistență victimei este ca aceasta să nu fie condiționată de dorința de a fi martor în contra traficantilor (indiferent de opțiunea victimei, i se garantează acordarea asistenței de care are nevoie); ca măsură suplimentară *Convenția* prevede, cu titlu de recomandare, un termen de cel puțin 30 de zile de zile de recuperare și reflecție de care să beneficieze victima pentru a decide în eventualitatea cooperării cu autoritățile.

În situația victimelor cetățeni străini *Convenția* stipulează anumite condiții de acordare a permiselor de ședere, care să favorizeze statutul și situația lor.

Pentru orice categorii de victime ale traficului de persoane sunt prevăzute obligații în sarcina statelor semnatare de a informa victimele despre procedurile judiciare și administrative relevante, într-o limbă pe care să o cunoască, precum și dreptul de a fi asistată, în dreptul intern, de un apărător și dreptul la asistență juridică gratuită; o prevedere importantă a *Convenției* este cea din art. 15 pct. 3 „Fiecare parte va prevedea în dreptul intern dreptul victimelor de a fi compensate de autorii infracțiunilor” în sensul acordării de compensații financiare, precizându-se, implicit, ca și

⁸¹⁵ Art. 12 alin.1 par.1 lit. e) din Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane.

⁸¹⁶ Art. 11 alin. 1 par. 1 din Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane.

statul nostru să adopte măsuri legislative ori alte măsuri pentru a asigura garantarea compensării victimelor.

Convenția prevede în sarcina semnatarilor ca fiecare să depună toată diligența pentru returnarea victimelor resortisante, cu respectarea drepturilor, securității și demnității persoanei, ținând cont de statutul de victimă; se recomandă și ca fiecare stat parte să depună eforturi în a favoriza reintegrarea victimelor în societatea statului de întoarcere, în sistemul educativ și pe piața muncii, cu dobândirea și perfecționarea competențelor profesionale.

Ca măsură de siguranță generală se prevede minorii să nu fie repatriați într-un stat dacă există indicii că returnarea prezintă suspiciuni; egalitatea între femei și bărbați este promovată și se dispune o abordare de integrare a egalității de gen în dezvoltarea, aplicarea și evaluarea măsurilor privind victimele.

În Capitolul IV al *Convenției* „Dreptul penal material” se prevăd măsuri pe care statele semnatare să le ia pentru incriminarea traficului de ființe umane, a faptelor antisociale privind documentele de călătorie ori de identitate, precum și cele privind tentativa și complicitatea și răspunderea persoanelor juridice.

Art. 24 din *Convenție* enumeră circumstanțele agravante, devenite legale și obligatorii și în dreptul românesc, la individualizarea sancțiunilor trebuind să se țină cont dacă:

- infracțiunea a pus în pericol viața unei victime în mod deliberat sau prin neglijență gravă;
- infracțiunea a fost comisă împotriva unui copil;
- infracțiunea a fost comisă de către un funcționar public în exercițiul atribuțiilor de serviciu;
- infracțiunea a fost comisă în cadrul unei rețele de crimă organizată.

Despre protejarea victimelor în aplicarea de sancțiuni, art. 26 al *Convenției* prevede că „[f]iecare parte va prevedea, potrivit principiilor fundamentale ale sistemului său juridic, posibilitatea de a nu impune sancțiuni victimelor pentru că acestea au luat parte la activități ilegale când au fost constrânse.”. Prevederea o considerăm deosebit de importantă, din perspectiva protejării ființei umane și a perspectivei activităților de investigație și descoperire a infractorilor, încurajând victimele să coopereze pentru prinderea și pedepsirea răufăcătorilor. Se au în vedere și actorii sociali: membrii grupurilor, fundațiilor, asociațiilor sau organizațiilor neguvernamentale ce desfășoară activități de asistare și sprijin a victimelor, statele părți trebuind să ia măsuri pentru a asigura, dacă e necesar, protecție față de eventualele represalii sau intimidări, mai ales pe durata investigațiilor și urmăririlor împotriva autorilor precum și după finalizarea acestora.

De asemenea se dispune ca statele părți la *Convenție* să ia măsuri pentru specializarea de persoane sau structuri în lupta antitrafic și protecția victimelor, care să beneficieze de independența necesară conform principiilor de drept intern,

pentru a-și îndeplini cu eficiență atribuțiile, fără a fi supuse presiunilor ilegale. Pentru o bună coordonare a activităților antitrafic se recomandă adoptarea de măsuri care să asigure activitatea concertată a politicilor și activităților serviciilor administrației ori organismelor publice specializate.

Pentru o aplicabilitate eficientă în privința cooperării internaționale se prevede necesitatea apelării la instrumentele regionale sau internaționale relevante ori agreeate în baza legilor interne uniforme sau reciproce, cu scopul prevenirii și combaterii fenomenului traficului de ființe umane, al protejării și acordării de asistență victimelor și al investigării ori desfășurării procedurilor în materie; pentru cazuri de pericol ori de suspiciune de dispariție care ar plana asupra vreunei persoane-posibilă victimă a traficului se va coopera în regim de urgență și fără întârziere între părți. Părțile au obligația de a se informa reciproc despre solicitările făcute una alteia și despre rezultatul acestora precum și despre orice alte investigații pe care le consideră esențiale în descoperirea faptelor de trafic, indiferent de necesitatea păstrării confidențialității.

Art. 35 al *Convenției* prevede ca fiecare stat parte să-și încurajeze autoritățile să coopereze cu organizații neguvernamentale și membrii societății civile pentru stabilirea de parteneriate strategice în lupta antitrafic și în privința asigurării protecției și asistenței victimelor, precum și în activități de prevenție a fenomenului.

Convenția instituie compunerea Grupului de Experți pentru Lupta Împotriva Traficului de Ființe Umane (GRETA) – cu o componentă ce se bazează pe principiul reprezentării de gen, geografice și al expertizei multidisciplinare, format din persoane cu înalt profil moral, cu competență recunoscută în materia drepturilor omului, al asistării și protecției victimelor și luptei antitrafic – având menirea de a monitoriza aplicarea ei.

În concluzie, apreciem *Convenția* ca fiind un important instrument internațional regional în domeniul luptei împotriva traficului de ființe umane, care, după cum este și prevăzut în cuprinsul ei, nu afectează drepturile și obligațiile din *Protocolul privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate* și dorește cristalizarea și conturarea luptei antitrafic printr-o reglementare europeană cu scopul de a unifica eforturile din domeniu la nivel continental, invitația de aderare fiind deschisă și statelor nemembre Uniunii Europene.

F. O altă reglementare, de data aceasta, prin excelență cu caracter special în materie o reprezintă H.G. nr. 1295/2004 privind aprobarea Planului național de acțiune pentru prevenirea și combaterea traficului de copii 2004-2007⁸¹⁷; afirmăm aceasta deoarece pe lângă reglementări speciale din materia protejării și promovării drepturilor copilului, în vigoare în România (Convenția O.N.U. privitoare la drep-

⁸¹⁷ Publicată în M. Of., P. I, nr. 802 din 31 august 2004.

turile copilului⁸¹⁸, Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului⁸¹⁹) acesta prevedea ca obiective: evaluarea dimensiunilor fenomenului traficului de copii și identificarea formelor existente, a caracteristicilor populației țintă și a cauzelor specifice pe plan intern și internațional, evaluarea periodică a dimensiunilor și caracteristicilor fenomenului, la nivel județean, național și internațional și formularea de recomandări privind elaborarea acțiunilor, identificarea lipurilor din legislația națională în materie și a problemelor existente în aplicarea ei de instituțiile competente; toate aceste obiective trebuiau îndeplinite având la bază studii, cercetări și situații centralizatoare cu scopul elaborării de recomandări privind strategiile de acțiune, cu asigurarea complementarității acțiunilor din domeniile conexe, ținându-se cont și de dinamica fenomenului pe plan intern și internațional; de asemenea Planul prevedea și întocmirea unei baze de date centralizatoare la nivel național precum și la nivelul județelor.

În baza evidențierii disfuncționalităților legislative se urmărea elaborarea de recomandări privind modificarea și completarea legislației și a necesarului de servicii.

Pentru prevenirea traficului de copii se urmărea informarea și sensibilizarea populației despre fenomenul traficului de copii prin realizarea de campanii mediatice ori de materiale documentare, riscurile pe care le prezintă, drepturile victimelor și sancțiunile aplicabile.

O atenție sporită, care trebuie să se manifeste și în prezent și pe care *Planul* o prevede este cea privind dezvoltarea sistemului de servicii destinate asistenței și sprijinirii familiilor în dificultate, în special în zonele cu risc crescut pentru traficul de copii; în acest sens se urmărește adaptarea strategiilor și a programelor locale la nevoile specifice de intervenție în prevenirea fenomenului dar și îmbunătățirea ofertei de servicii integrate pentru familiile cu sustenabilitate dificilă față de copii, avându-se în vedere posibilități de finanțare, derularea de programe de consiliere familială, psihologică și juridică, integrare ori reintegrare școlară, după caz, pregătire profesională, reintegrare socio-profesională, îmbunătățirea ofertelor de petrecere a timpului liber, în colaborare cu inspectoratele școlare și instituțiile pentru cultură și sport și a ofertei de muncă pentru tineri și adulți, prin colaborare cu inspectoratele școlare, oficiile de muncă, organizațiile neguvernamentale și mediul de afaceri.

În privința protecției, reabilitării și reintegrării sociale a victimelor *Planul* a vizat o serie de măsuri ce trebuiau întreprise pentru crearea unui sistem coerent și eficient, precum:

- organizarea de echipe mixte de intervenție pentru identificarea și preluarea în siguranță de la punctele de frontieră a copiilor victime ori a celor returnați

⁸¹⁸ Adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 20 noiembrie 1989. Intrată în vigoare la 2 septembrie 1990. România a ratificat *Convenția* prin Legea nr. 18/1990, publicată în M. Of., P. I, nr. 109 din 28 septembrie 1990.

⁸¹⁹ Publicată în M. Of., P. I, nr. 557 din 23 iunie 2004.

ori neînsoțiți conform prevederilor legale asupra cărora plana suspiciunea de a deveni victime;

- crearea unei proceduri unitare pentru repatrierea copiilor neacompaniați;
- crearea în județele de graniță a unei rețele naționale de centre destinate protecției și asistenței de urgență, medicale, psihologice și juridice destinate copiilor victime ale traficului ori cu risc crescut de a fi traficați;
- elaborarea standardelor minime obligatorii pentru centrele destinate protecției și asistenței de urgență a copiilor victime ale traficului;
- dezvoltarea de servicii specializate pentru copiii victime ale traficului pornind de la structurile existente destinate copiilor neglijăți, abuzați și exploatați din cadrul direcțiilor generale județene de asistență socială și protecție a copilului (care să monitorizeze evoluția copiilor până la încheierea procesului de reabilitare psihologică și integrare ori reintegrare socială);

În domeniul combaterii traficului de copii *Planul* prevede necesitatea securizării controlului copiilor la trecerea frontierei de stat a României, prin securizarea documentelor de călătorie eliberate copiilor, o mai performantă înregistrare a copiilor la trecerea frontierei de stat și instruirea ofițerilor de control al pașapoartelor (a celor de la punctele de frontieră și a celor de la serviciile de imigrări) pentru identificarea eventualilor traficanți și copii victime.

Planul prevede și derularea de acțiuni comune cu țările membre ale Pactului de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est pentru prevenirea fenomenului în țările sursă precum și desfășurarea de programe, seminarii etc. la nivel regional, bilateral și multilateral promovându-se cooperarea pentru depistarea rețelelor de trafic de copii, pentru toate formele de exploatare. Se dorește și asimilarea și adaptarea celor mai bune practici internaționale în acordarea asistenței și protecției copiilor traficați precum și participarea la reuniunile Eurojust ca observatori și reorganizarea rețelei în materie de asistență judiciară internațională.

În ceea ce privește îmbunătățirea cadrului legislativ *Planul* își propusese adoptarea proiectului noului Cod penal, pe cel al legii privind cooperarea judiciară internațională în materie penală și în privința mandatului european de arestare, adoptarea unui proiect legislativ care să incrimineze transportatorii internaționali de persoane, a celor privați și a proprietarilor de locuințe, adoptarea proiectelor legislative privind protecția copilului, înființarea Autorității Naționale pentru Protecția Drepturilor Copilului, organizarea și funcționare Oficiului Național pentru Adopții, înființarea tribunalelor specializate pentru copil și familie, formarea rețelelor judecătorești specializați cu soluționarea cauzelor de trafic de persoane etc.

Planul a avut în vedere, cum era și firesc, dezvoltarea capacității instituționale a organismelor relevante în materie formarea și specializarea continuă a personalului din structurile locale și centrale ale domeniului.

În cea mai mare măsură, responsabili cu implementarea acestor deziderate au fost: Agenția Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului și Adopție, Ministerul Muncii, Solidarității Sociale și Familiei, Ministerul Administrației și Internelor, Ministerul Justiției, iar ca parteneri pentru implementare, în funcție de specificul fiecărei măsuri, au fost solicitate instituții publice ori organizații neguvernamentale.

Pentru anumite măsuri *Planul* prevedea termene – limită ori, dimpotrivă, o continuă supraveghere a implementării.

Considerăm că *Planul național de acțiune pentru prevenirea și combaterea traficului de copii 2004-2007* adoptat prin H.G. nr. 1295/2004⁸²⁰ prin măsurile pe care le-a propus și în mare măsură îndeplinit a constituit o etapă importantă în ordonarea, etapizarea, sistematizarea și implementarea de măsuri și politici pentru prevenirea și combaterea traficului de copii și pentru acordarea de asistență și protecție copiilor victime ale traficului; *planul* a urmărit de asemenea crearea și dezvoltarea sistemului instituțional destinat copiilor victime ale traficului, în paralel cu cel existent destinat adulților; s-a încurajat și dezvoltarea sistemului privat de asistare ori cooperarea public-privată și nu s-a neglijat nici relaționarea internațională, atât pentru domeniul judiciar cât și pentru cel asistențial.

G. Un corolar în materia asistenței și protecției victimelor traficului de persoane îl reprezintă H.G. nr. 1238/2007 privind standardele naționale specifice pentru serviciile specializate de asistență a victimelor traficului de persoane⁸²¹; afirmăm aceasta deoarece până la acea dată nu exista, în materie, un act specializat și în același timp oficial care să conțină toate informațiile, datele, procedurile etc. din diferitele domenii, cu care era nevoie să se opereze pentru rezolvarea diferitelor cazuri de trafic de persoane; acest act normativ conține, după cum îi este și denumirea, „[s]tandardele naționale specifice pentru serviciile specializate de asistență și protecție a victimelor traficului de persoane, [și] reprezintă ansamblul de norme pe baza cărora se desfășoară activitatea de asistență și protecție a victimelor traficului de persoane și pe baza cărora sunt evaluate activitățile furnizorilor de servicii și calitatea serviciilor acordate de către aceștia victimelor traficului de persoane.”⁸²².

Elaborarea unui asemenea document era necesară deoarece corespunde nevoilor, necesităților și problematicei pe care o ridică o victimă a traficului, majoră ori minoră, de sex masculin ori feminin și sub orice formă ar fi fost exploatată; până la momentul apariției lui, activitatea de asistare a unei victime precum și standardele serviciilor prestate erau guvernate de etica și codurile deontologice ale fiecărei profesii (asistent social, psiholog etc.) precum și de normele ce guvernau existența

⁸²⁰ Publicată în M. Of., P. I, nr. 802 din 31 august 2004.

⁸²¹ Publicată în M. Of., P. I, nr. 715 din 23 octombrie 2007.

⁸²² H.G. 1238/2007 privind aprobarea Standardelor naționale specifice pentru serviciile specializate de asistență și protecție a victimelor traficului de persoane, publicată în M. Of., P. I, nr. 715 din 23 octombrie 2007, Anexă, *Standarde naționale. Pct. A. Aspecte generale*.

și funcționarea diferitelor centre de asistență și protecție, adaptate cerințelor și specificului antitrafic. De asemenea, actul normativ stabilește competențe și responsabilități și instituțiilor private, cărora le acordă, putem afirma, cel puțin o poziție de egalitate cu cele publice, iar dacă luăm în considerare că de multe ori sursele de finanțare ale acestora sunt mai mari decât ale instituțiilor publice, apreciem că și posibilitățile de intervenție și serviciile oferite victimelor sunt mai variate și pot avea rezultate mai bune. Într-o altă ordine de idei, nu putem să nu apreciem, cazurile deloc izolate și situațiile în care instituțiile neguvernamentale nu beneficiază de finanțare din surse externe ci își asigură propriile venituri cu mari eforturi, iar în condițiile actualei crize mondiale acestea totuși sunt combativi prin eforturi masive în lupta antitrafic; în acest sens menționăm cazul Asociației Generație Tânără din Timișoara.

În baza actului normativ, furnizorii pot organiza și acorda servicii victimelor traficului de persoane la domiciliul acestora, în centre de zi sau în centre rezidențiale, care, în funcție de durata acordării sunt servicii de urgență și servicii de lungă durată.

Consilierea psihologică a victimelor majore ale traficului de persoane este atribuită serviciilor de probațiune ce funcționează pe lângă tribunale precum și organizațiilor neguvernamentale, care pot organiza, independent sau în cooperare cu instituțiile publice, servicii pentru consilierea psihologică a victimelor infracțiunilor; protecția și asistența victimelor minore ale traficului se realizează în serviciile specializate din cadrul sistemului de protecție a copilului, potrivit normelor speciale în materie, respectiv Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, cu modificările și completările ulterioare și a H.G. nr. 1295/2004 privind aprobarea Planului național de acțiune pentru prevenirea și combaterea traficului de copii.

Definițiile cu care operează *H.G. nr. 1238/2007 privind standardele naționale specifice pentru serviciile specializate de asistență a victimelor traficului de persoane* numesc noțiuni precum:

- servicii de asistență și protecție a victimelor traficului de persoane ca totalitate a serviciilor acordate victimelor traficului de persoane prevăzute de normele legale în vigoare;
- servicii de urgență ca ansamblu de măsuri și acțiuni întreprinse de furnizor în momentul identificării victimelor traficului de persoane, pentru depășirea unei situații de criză;
- serviciile de lungă durată reprezentând ansamblul de măsuri și acțiuni necesare întreprinse de către furnizor în vederea reintegrării sociale a victimelor traficului de persoane;
- intervenția pe caz desemnează ansamblul măsurilor și acțiunilor necesare care sunt luate în vederea depășirii și rezolvării situației de criză sau dificultate în

care se află o victimă a traficului de persoane, postintervenția reprezentând perioada, după ieșirea victimei traficului de persoane din centru, destinată activităților de monitorizare a reintegrării sociale a acesteia;

- managerul de caz este persoana (asistentul social sau psihologul) desemnat de coordonatorul centrului să coordoneze activitățile specifice pentru reabilitarea și reintegrarea socială a victimelor traficului de persoane asistate în centru.

Actul normativ special enumeră și descrie în mod explicit multitudinea de standarde pe care activitatea de asistare și protecție a unei victime a traficului o presupune. Astfel, sunt tratate și cuprinse chestiuni precum:

- I. Rețeaua națională de servicii de protecție și asistență a victimelor traficului de persoane*
 - Standardul 1. Poziția centrului în rețeaua națională de servicii de protecție și asistență a victimelor traficului de persoane*
 - Standardul 2. Cooperarea intersectorială*
- II. Asistența și protecția victimelor traficului de persoane*
 - Standardul 3. Admiterea în centru a victimei traficului de persoane*
 - Standardul 4. Condiția de confidențialitate*
 - Standardul 5. Evaluarea comprehensivă și multidimensională a cazului în vederea stabilirii măsurilor de protecție*
 - Standardul 6. Acordarea în centru a serviciilor de asistență victimelor traficului de persoane*
 - Standardul 7. Evaluarea intervenției pe caz și monitorizarea postintervenție*
 - Standardul 8. Documentarea cazurilor și protecția datelor*
 - Standardul 9. Transmiterea și schimbul de informații legate de caz*
 - Standardul 10. Ieșirea persoanei asistate din centru*
- III. Reabilitarea socială a victimei*
 - Standardul 11. Programul personalizat de consiliere/psihoterapie*
 - Standardul 12. Reabilitarea psihosocială a victimelor traficului asistate în centru*
- IV. Calitatea îngrijirilor acordate victimelor traficului de persoane*
 - Standardul 13. Asigurarea hranei*
 - Standardul 14. Îmbrăcămintea și echipamentul personal*
 - Standardul 15. Starea de sănătate și prevenirea îmbolnăvirilor*
- V. Mediul asigurat victimelor traficului de persoane*
 - Standardul 16. Organizarea centrelor de zi*
 - Standardul 17. Organizarea centrelor rezidențiale*
 - Standardul 18. Condiții de locuit*
 - Standardul 19. Spațiile igienico-sanitare*
- VI. Resurse umane*
 - Standardul 20. Recrutarea și angajarea personalului centrelor*
 - Standardul 21. Formarea inițială și continuă a personalului*
 - Standardul 22. Supervizarea personalului centrelor*
 - Standardul 23. Etica profesională*

VII. Management și administrare

Standardul 24. Coordonarea activităților centrelor

Standardul 25. Managementul programului de asistență și protecție a victimelor traficului de persoane. Evaluarea și monitorizarea implementării acestuia.

H.G. nr. 1238/2007 privind standardele naționale specifice pentru serviciile specializate de asistență a victimelor traficului de persoane⁸²³ conține în Anexă *Standardele anterior menționate*, în formă detaliată; pentru îndeplinirea standardelor sunt fixate rezultate țintă și proceduri de implementare pentru fiecare (standard), precum și indicatori de evaluare.

Considerăm că aceste standarde – condiții minime și obligatorii – pot fi îmbunătățite ori diversificate în funcție de posibilitățile materiale ori umane pe care furnizorii (publici, privați ori sub forma parteneriatului) le dețin; această observație o argumentăm cu un principiu de bază din materia drepturilor omului, în sensul în care în literatura de specialitate s-a afirmat că „[n]ormele internaționale privind drepturile omului constituie cel mai mic numitor comun la care au putut ajunge statele cu sisteme politice și sociale interne extrem de diferite.”⁸²⁴ iar „[a]tât sub aspectul consacării, cât și sub cel al garantării drepturilor omului, nivelul internațional de protecție reprezintă numai un standard minimal. De la acest nivel internațional de bază, statele, nu pot, în plan intern, să deroge «în jos», dar o pot face «în sus», asigurând o protecție sporită a drepturilor omului la nivel național.”⁸²⁵

Transpunând acest principiu al asigurării nivelului minimal din materia drepturilor omului în sfera drepturilor victimelor traficate apreciem că respectarea standardelor minime și obligatorii nu împiedică furnizorii de servicii în a le asigura și mai multe facilități, aspect care cu siguranță, în practică se întâlnește.

Impunerea acestor standarde este benefică domeniului, dar considerăm că puteau fi elaborate mult mai rapid; pe de altă parte, specialiștii din domeniu au adaptat cunoștințele lor și pentru situațiile specifice pe care victimele traficului le prezentau. În acest sens, exemplificăm⁸²⁶ din numeroasele activități de pregătire și perfecționare la care personalul din domeniu (asistenți sociali, sociologi, psihologi, medici, juriști etc.) a participat cu scopul asigurării victimelor o cât mai performantă intervenție un model de *Proiect de intervenție*:

I. Evaluarea inițială

- Stabilirea relației de încredere
- Date despre client
- Informații despre contextul social din care provine clientul
- Scurt istoric al perioadei de trafic

⁸²³ publicată în M. Of., P. I, nr. 715 din 23 octombrie 2007.

⁸²⁴ Popescu, C., L., *Op. cit.*, Ed. All Beck, p. 11.

⁸²⁵ *Ibidem*.

⁸²⁶ *Asistarea victimelor traficului de persoane* (Seminar finanțat de O.I.M.), Asociația Alternative Sociale Iași, Institutul Național de Magistratură, Asociația Magistraților Iași, Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Iași, Iași 09-12 martie 2005.

II. Definirea problemei

- *Inventar de probleme*
- *Ierarhizare*
- *Cauze*
- *Consecințe*

III. Dezvoltarea planului de intervenție

- *Obiective*
- *Activități*
- *Metode*
- *Resurse (materiale/umane)*
- *Responsabilități*
- *Încadrare în timp*

IV. Semnarea contractului de asistență

- *Responsabilizarea clientului*
- *Încurajarea clientului*

V. Monitorizarea planului de intervenție

- *Când?*
- *Progrese/Obstacole*
- *Planificarea următoarelor etape*

VI. Evaluarea finală

- *Analizarea procesului*
- *Puncte tari*
- *Puncte slabe*
- *Plan de viitor*

Acest exemplu de model de intervenție pentru cazuri de victime ale traficului de persoane vizează un management eficient, prin managementul de caz înțelegându-se „o metodă de a oferi servicii, prin care asistenții sociali profesioniști evaluează nevoile clientului și ale familiei sale în colaborare cu el, coordonează, monitorizează, evaluează și susține clientul pentru a accesa servicii sociale care să răspundă acestor nevoi.”⁸²⁷

Specialiștii din domeniu adaptează în funcție de fiecare caz, cu respectarea regulilor generale ale planului de intervenție, măsurile pe care le iau pentru fiecare victimă a traficului și decid și în privința serviciilor pe care să le acorde.

Un alt model propus spre adoptare și adaptare în lucrul cu victimele traficului de persoane, pe care dorim să îl expunem este cel prezentat de *Organizația Alternativă Sociale* în colaborare cu *Centrul de Resurse și Formare în Profesii Sociale* –

⁸²⁷ National Association of Social Workers, 1992, „NASW Standards for Social Case Management”, NASW, Washington, DC, cf. <http://Jma10/ServiceDataDirectory> apud Cojocaru, Șt., *Metode apreciative în asistența socială. Ancheta, supervizarea și managementul de caz*, Polirom, 2005, p. 162.

*PRO VOCAȚIE*⁸²⁸ cu ocazia organizării Cursului Intensiv de Formare „Reintegrarea și sprijinirea copiilor repatriați sau victime ale traficului” la Călinești, în perioada 17-20 octombrie 2005.

În acest sens, prezentăm Modelul Ciclic de intervenție propus de specialiștii Centrului de Resurse și Formare în Profesiuni Sociale – PRO VOCAȚIE, structurat în cinci etape, după cum urmează:

I. Evaluarea preliminară

Niveluri de evaluare preliminară:

- *Vizează cât mai multe aspecte, fiind holistică*
- *Concentrată asupra unei probleme având o perspectivă specifică*
- *Evaluare preliminară cu arie largă de cuprindere urmată de o evaluare concentrată, specializată*

II. Planificarea

Un plan de intervenție oferă „harta” detaliată a situației

- *Cine este implicat*
- *Cine răspunde pentru anumite activități – ce ajutor este necesar*
- *Când trebuie să se desfășoare aceste activități*
- *Unde vor avea loc aceste activități*
- *Cum vor fi realizate aceste activități*
- *Ce intenționează să realizeze activitățile și planul în globalitatea lui*
- *Cum va fi planul monitorizat și revizuit*

Ce conține un plan:

- *Informații despre utilizatorul serviciului. Nevoile de îngrijire/intervenție identificate în evaluarea preliminară.*
- *Obiectivele generale și obiectivele specifice ale planului*
- *Acțiuni și activități care trebuie realizate*
- *Cine și ce organizație/instituție va realiza fiecare acțiune*
- *Timpul și locația la care va fi realizată fiecare activitate. Sarcinile asumate care vor fi îndeplinite de îngrijitori formali sau informal*
- *Rezultatele așteptate de la fiecare activitate*
- *Detalii de management al riscului*
- *Ce trebuie făcut în caz de urgență*
- *Organizarea monitorizării, revizuirii și re-evaluării*
- *Înregistrarea nevoilor care nu pot fi satisfăcute*
- *Costurile de operare și cine le suportă*

Planificarea intervenției trebuie să răspundă nevoilor (și nu să fie concepută împotriva lor) generate de vârstă, de condițiile de viață, de locația geografică, de handicapul, sexul, cultura, credința, relațiile personale și stilul de viață al utilizatorului serviciului.

⁸²⁸ Adresa Centrului de Resurse și Formare în Profesiuni Sociale – PRO VOCAȚIE era în anul 2005: Bdul. Nicolae Bălcesu nr. 18, etaj 2, sala 5, Sector 1, București, cod poștal 010052, Telefon/Fax: 021.312.40.60, Adresa de corespondență: OP 27, CP 480, București, e-mail: office@crfps-pro-vocatie.ro; www.crfps-pro-vocatie.ro.

Prin planul de îngrijire/intervenție trebuie dezvoltate părțile forte și abilitățile individului, rolul său activ în satisfacerea propriilor nevoi. Planul trebuie să se adreseze factorilor externi de mediu care au provocat nevoia respectivă – dacă nu, el va împiedica rezolvarea nevoii.

III. Intervenția

Intervenție focalizată pe rezultat:

- Este un model practic pentru intervenția în asistență/intervenție
- Se concentrează pe rezolvarea problemei
- Este adecvată mai multor grupuri de utilizatori de servicii
- Presupune lucrul împreună cu utilizatorii de servicii și folosirea capacităților lor
- Implică negocierea unor obiective realiste
- Folosește sarcini bine definite, structurate, secvențiale pentru a aborda problema
- Folosește obiective mici, ușor de atins și care se apropie progresiv de rezultatele dorite
- Este de obicei delimitată în timp, monitorizată și revizuită continuu
- Este efecace iar efecacitatea ei poate fi măsurată

IV. Monitorizarea

Presupune promovarea obiectivelor din planul de intervenție și culegerea continuă de informații pe care se va baza revizuirea și readaptarea planului.

Activitățile de monitorizare presupun:

- Monitorizarea calității
- Identificarea schimbării
- Identificarea nevoilor satisfăcute, a celor satisfăcute parțial sau deloc
- Actualizarea informației referitoare la îngrijitorii formali
- Monitorizarea eficienței costurilor
- Sprijin continuu oferit utilizatorului serviciilor și celor care îl îngrijesc
- Reacție promptă și adecvată – uneori în situație de criză

V. Revizuirea

Presupune analiza intervenției în mod regulat, structurat și planificat, împreună cu toți cei implicați

Puncte cheie:

- Revizuirea este o activitate foarte importantă
- Revizuirea trebuie să fie orientată spre nevoi și concentrată asupra utilizatorului de servicii
- Acest proces trebuie să revizuiască, să evalueze și să măsoare obiectivele și rezultatele stabilite
- Se identifică schimbarea nevoilor și se adaptează serviciile corespunzător
- Revizuirea se concentrează asupra nevoilor, a preferințelor și a experienței câștigate de utilizator și de cei care îl îngrijesc
- Revizuirea trebuie să analizeze dacă serviciile sunt efecace și dacă rezultatele sunt obținute
- Toți utilizatorii de servicii trebuie să fie evaluați periodic
- Revizuirea se referă la întregul plan de intervenție

Scopul revizuirii:

- *Măsurarea progresului obiectivelor planului de intervenție*
- *Analiza cauzelor succesului sau eșecului în realizarea obiectivelor*
- *Revizuirea și adaptarea obiectivelor planului de îngrijire*
- *Evaluarea calității și costului îngrijirii oferite*
- *Re-evaluarea nevoilor actuale și actualizarea informației*
- *Re-evaluarea eligibilității pentru serviciile de asistență și de îngrijire*
- *Redefinirea cerințelor serviciilor*
- *Recalcularea și confirmarea costurilor intervenției*
- *Planificarea și agrearea datei următoarei revizuirii*
- *Înregistrarea constatărilor și a recomandărilor revizuirii*

Revizuirea se organizează:

- *la intervale regulate, planificate conform politicii organizației/instituției*
- *când apar schimbări semnificative*
- *când se consideră că serviciul nu mai este necesar sau când trebuie clarificate nevoile – se asigură finalizarea corectă și adecvată a serviciului*
- *ca efect al unei condiții juridice*
- *când există probleme de satisfacere a nevoilor sau de atingere a obiectivelor stabilite, când există probleme provocate intenționat sau când există conflicte sau dezacorduri între cei implicați în implementarea planului.*

Utilizarea informațiilor din revizuire:

- *Înregistrările din cursul revizuirii vor fundamenta planul actual de intervenție și viitoarele activități de monitorizare și de revizuire*
- *Datele din revizuire pot fi coroborate pentru a furniza informații coerente asupra calității livrării serviciilor specifice*
- *Revizuirea oferă date importante pentru fundamentarea nu doar a serviciilor viitoare pentru respectivul utilizator dar și pentru a fundamenta mecanisme de planificare strategică a serviciilor.*

Modelele de intervenție expuse sunt cele pe care profesioniștii le aplică în situațiile victimelor traficului de persoane când le sunt referite. Specialiștii (asistenți sociali, psihologi, medici etc.) le pot individualiza potrivit nevoilor și complexității fiecărui caz referit.

H. H.G. nr. 1142/27.22.2012 privind aprobarea Strategiei naționale împotriva traficului de persoane pentru perioada 2012-2016 și a Planului național de acțiune 2012-2014 pentru implementarea Strategiei naționale împotriva traficului de persoane pentru perioada 2012-2016.⁸²⁹ Strategia actuală este elaborată într-un mod calificat, vizând obiective generale, obiective specifice, vizând rezultate, indicatori, proceduri de monitorizare, instituții responsabile, cooperare interinstituțională și internațională și punând accent asupra combaterii traficului de minori dar și urmăririi profitului

⁸²⁹ publicată în M. Of. nr. 820/06 decembrie 2012.

infracțional, în sensul confiscării și transformării lui în venit la bugetul național; o importanță aparte e acordată victimelor traficului, în special în registrul asistenței, recuperării și reintegrării.

Grație numeroaselor reglementări, norme metodologice și practici deja existente în domeniu apreciem că soluționarea fiecărui caz devine mult susținută și prin implicarea factorilor sociali instituționali, atât la nivel central dar și comunitar.

Conchidem prin a afirma că în domeniul asistenței și protecției victimelor traficului de persoane există cadru instituțional și normativ modern care să garanteze reinserția socială a tuturor categoriilor de ființe umane exploatate ori traficate; de asemenea, menționăm ca domeniu aparent tangențial dar în strânsă legătură cu traficul de persoane, pentru care România depune eforturi în a fi partener activ, respectiv politica U.E. cu privire la migrație materializată în Consiliul European de la Tampere – 1999, Programul Haga 2004, Consiliul European 2005 și 2006 – Abordarea Globală a Fenomenului Migrației, Pactul European privind migrația – 2008 și nu în ultimul rând, Programul Stockholm 2010-2014. Apreciam înalta calificare și calitățile umane ale specialiștilor, cu atât mai mult cu cât în demersurile noastre exploratorii am beneficiat de expertiza acestora.

CAPITOLUL VI

CERCETARE

6.1. Metodologia cercetării

„Alegerea metodelor de cercetare depinde nemijlocit de natura fenomenelor studiate, ca și de teoria de la care se revendică studiul.”⁸³⁰

Întrucât fiecare metodă sau tehnică de cercetare are o anumită limită în a determina fenomenul cercetat este recomandabil a se utiliza în cercetările empirice cât mai multe „modalități de investigare, care corelate să conducă la aflarea adevărului [iar] limitele proprii fiecărei metode și tehnici pot fi depășite prin utilizarea convergentă a cât mai multora dintre ele.”⁸³¹. Tema de studiu abordată în cadrul acestei lucrări vizează o infracționalitate specifică, presupunând mai multe tipuri de statusuri și roluri, de autori, de subiecți ai infracțiunilor. Pe de altă parte, mulți actori sociali încearcă să se implice în diminuarea fenomenului și în reintegrarea socială a victimelor traficului de persoane. Fenomenul este deosebit de complex și tocmai de aceea cunoașterea sa presupune utilizarea unui număr mare de tehnici care să-și completeze, reciproc, perspectivele.

6.2. Obiectivele cercetării:

- Determinarea numărului de infracțiuni de trafic de ființe umane și a evoluției lui în perioada 2001, după construirea cadrului instituțional de prevenire și combatere a traficului, până în anul 2008;
- Identificarea structurii fenomenului sub aspectul caracteristicilor victimelor (vârstă, sex, nivel de instrucție, mediu de rezidență, zonă geografică);
- Cunoașterea modalităților de exploatare utilizate de traficanți pentru a determina victimele să accepte traficearea;
- Identificarea procedurilor de lucru și a măsurilor de prevenire și de protecție socială a victimelor în cadrul Centrelor constituite în acest sens;
- Identificarea cauzelor care generează fenomenul de trafic de persoane în România, precum și a modului de ierarhizare a acestora;

⁸³⁰ Chelcea, S., Mărginean, I., Cauc, I., *Cercetarea sociologică. Metode și tehnici*, Ed. Destin, 1998, p. 36.

⁸³¹ *Ibidem*.

- Estimarea dificultăților de reintegrare în societate a persoanelor traficate și de evitare a situațiilor de retrafficare;
- Estimarea ponderii prostituției în cadrul fenomenului și a atitudinilor manifestate de persoanele traficate în raport cu traficanții și cu intenția instituțiilor de reintegrare socială a acestora;
- Prefigurarea profilului firmelor traficantilor de persoane.

6.3. Ipotezele cercetării:

- ❖ După crearea cadrului instituțional pentru prevenirea traficului și reintegrarea victimelor traficate, din anul 2001, numărul de infracțiuni de trafic, identificate, va crește, după care, ca urmare a acțiunilor întreprinse, la nivel instituțional, acesta va înregistra tendințe de scădere;
- ❖ Profilul potențialelor victime din România va cuprinde caracteristici precum: persoane tinere, de regulă, fete, cu nivel de instrucție scăzut, rezidente în mediul urban, socializate în familii cu climat deficitar, în care părinții au nivel de instrucție scăzut și situație materială precară;
- ❖ În structura modalităților de exploatare prin traficare va predomina exploatarea sexuală, de regulă a persoanelor minore, urmată de traficare prin muncă, a persoanelor apte de muncă, în special a bărbaților;
- ❖ Percepția victimelor privind cauzele traficului va fi diferită de cea a specialiștilor, în sensul că specialiștii vor culpabiliza în mai mare măsură victimele pentru situația la care ajung, în comparație cu victimele, care vor culpabiliza societatea;
- ❖ Cu cât persoanele traficate sunt mai ignorante și au mai puțină încredere în instituțiile românești înființate în scopul prevenirii și combaterii fenomenului, cu atât șansa de a fi retrafficate este mai ridicată;
- ❖ Dacă vor fi înregistrate succese în acțiunea de prevenire și de combatere a fenomenului, specialiștii vor dobândi mai mult curaj, optimism și entuziasm în activitatea în domeniu;
- ❖ Traficanții de persoane vor manifesta tendința de a acționa în rețele organizate, în care fiecare traficant va avea un rol social bine determinat;
- ❖ Majoritatea traficantilor descoperiți, judecați și condamnați vor manifesta tendința de a nu recunoaște faptele săvârșite sau, oricum de a le diminua pericolozitatea;
- ❖ Majoritatea firmelor traficantilor de persoane vor fi ascunse sub profilul de firme de recrutare a forței de muncă.

6.4. Metode utilizate:

- Pentru a cunoaște dimensiunile fenomenului în România am recurs la analiza documentelor statistice oferite de instituțiile implicate în abordarea fenomenului, pe care le vom enumera, cu titulatura corespunzătoare perioadei la care ne-am

raportat studiul: Inspectoratul General al Poliției Române, Centrul Zonal de Combatare a Crimei Organizată și Antidrog Oradea, Brigada de Combatare a Criminalității Organizate și Antidrog Oradea, Inspectoratul Județean al Poliției de Frontieră Bihor, Agenția Națională Împotriva Traficului de Persoane, A.N.I.T.P. – Centrul Regional Oradea și Centrul Regional Satu Mare, Parchetul de pe lângă Tribunalul Bihor, Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Oradea, Direcția de Investigare a Infrațiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism – Biroul Teritorial Bihor și Serviciul Teritorial Oradea, Penitenciarul de Maximă Siguranță Oradea, Consiliul Județean Bihor: Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Bihor – Serviciul Social Stradal, Autoritatea Teritorială de Ordine Publică Bihor, Agenția Județeană pentru Ocuparea Forței de Muncă Bihor, Inspectoratul Școlar Județean Bihor, dar și la diferite studii, efectuate de instituții de cercetare științifică, dintre care, aleator, enumerăm: „Trafic de femei – o perspectivă sociologică”⁸³², „Vulnerabilitatea tinerelor din România față de traficul de ființe umane”⁸³³, cercetări calitative și cantitative realizate de „Organizația Salvați Copiii – România”⁸³⁴, „Ghid de informare în domeniul traficului de persoane. Prevenire. Combatare. Asistența victimelor”⁸³⁵, „Asistarea victimelor traficului de ființe umane”⁸³⁶, „Traficul de ființe umane. Infractor. Victimă. Infrațiune.”⁸³⁷, „Raport privind situația traficului de persoane în România – 2006”⁸³⁸, „Ghid de bune practici în lupta antitrafic”⁸³⁹, „Prevenirea și combaterea traficului de ființe umane. Îndrumar pastoral”⁸⁴⁰ etc., inclusiv și numeroase studii internaționale, precum: „The Swedish Law that Prohibits the Purchase of Sexual Services: Best Practices for Prevention of Prostitution and

⁸³² Lăzăroiu, S. în *Sociologie românească*, nr. 2/2000, p. 57.

⁸³³ Cercetare realizată de Centrul pentru Sociologie Urbană și Regională (CURS), Institutul de Cercetare a Calității Vieții (ICCV) și Mercury Research and Marketing Consultants sub egida Organizației Internaționale pentru Migrație, în perioada februarie 2000-mai 2001.

⁸³⁴ Studii calitative și cantitative realizate prin participarea efectivă în lupta antitrafic și acordarea de asistență și consiliere victimelor, studii publicate și prezentate la diferite seminarii de pregătire a specialiștilor din domeniu, cu editarea de manuale: „Asistență și reinsertie socială pentru copiii neacompaniați, traficați”-2004, „Raport privind traficul de copii – România, 2004”.

⁸³⁵ Realizat de Asociația Alternative Sociale, Iași, 2006.

⁸³⁶ Realizat de Asociația Alternative Sociale, Iași, 2005, cu ocazia Seminarului desfășurat la Iași, în perioada 09-12 martie, 2005, Parteneri: Institutul Național de Magistratură, Asociația Magistraților Iași, Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Iași, cu finanțarea Organizației Internaționale pentru Migrație.

⁸³⁷ Autori: Mateuș, G., Ștefăroi, N., Petrescu, V., E., Prună, R., A., Tărniceriu, R., Luca, S., Gafta, G., L., Dublea, A., Iovu, D., Onu, E., Luca, C. Lucrarea a fost realizată cu sprijinul Asociației Magistraților Iași și al Asociației Alternative Sociale, 2005.

⁸³⁸ Editat Agenția Națională Împotriva Traficului de Persoane, București, 2007.

⁸³⁹ *Ghid bilingv*, realizat sub egida Centrului de prevenire și combatere a traficului de ființe umane – ARCA, București, 2008.

⁸⁴⁰ Patriarhia Română, Organizația Internațională pentru Migrație, 2003.

Trafficking in Human Beings⁸⁴¹, Trafficking of women for marriage in China: Policy and practice⁸⁴², „Trafficking in Human Beings – Fifth Report of the Dutch National Rapporteur – 2008 etc.

- Am considerat că o sursă importantă pentru comprehensiunea fenomenului, în esența sa, o reprezintă specialiștii Centrelor Regionale ale A.N.I.T.P. În acest sens am realizat o cercetare sociologică pe bază de chestionar autoadministrat, cu sprijinul Agenției Naționale Împotriva Traficului de Persoane care a asigurat difuzarea, colectarea și remiterea materialelor;
- Aprofundarea informațiilor a fost realizată prin completarea perspectivelor, cu cele oferite de studii de caz realizate în Penitenciarul Oradea asupra persoanelor ce executau pedepse privative de libertate urmare săvârșirii infracțiunilor de trafic de persoane ori în legătură cu acesta, și prin intermediul rechizitoriilor întocmite de procurori din cadrul Parchetului de pe lângă Tribunalul Bihor, Parchetului Curții de Apel Oradea și D.I.I.C.O.T.– Serviciul Teritorial Oradea, care au oferit perspectiva victimelor, a traficantilor și a modului de organizare a activității infracționale;
- Prin intermediul unui interviu semistrukturat acordat de un important actor social cu responsabilități în domeniu, în persoana doamnei Mariana Petersel – Președinta Asociației Generație Tânără din Timișoara, am parcurs un scurt istoric al debutului activității de sprijinire, în mod calificat, a victimelor traficului de persoane;
- De asemenea, am realizat studii de caz asupra victimelor traficului de persoane asistate și cazate de Asociația Generație Tânără din Timișoara și în locații secrete, prin intermediul, sprijinul și bunăvoința Președintei Asociației Generație Tânără din Timișoara, în persoana doamnei Mariana Petersel;
- Aceleași obiective au fost atinse și prin numeroasele studii și exemple, realizate pe întreg parcursul lucrării, inclusiv expunere de studii de caz ale victimelor traficului, furnizate de specialiștii Centrului Regional Oradea al A.N.I.T.P.

6.5. Cercetare cantitativă realizată prin autoadministrarea de chestionare în Centrele Regionale ale Agenției Naționale Împotriva Traficului de Persoane

Atingerea obiectivelor propuse și testarea ipotezelor cercetării s-a realizat, la un prim moment, prin efectuarea unei anchete sociologice, iar instrumentul de investigație utilizat a fost chestionarul.

⁸⁴¹ Ekberg, G., în *Violence Against Women*, Vol. 10, no. 10, 1187-1218 (2004) DOI: 10.1177/1077801204268647 cf. <http://vaw.sagepub.com/cgi/content/abstract/10/10/1187> consultat la data de 11.10.2009.

⁸⁴² Zhao Ming, G., în *Criminology and Criminal Justice*, Vol. 3, No. 1, 83-102 (2003), DOI: 10.1177/1466802503003001457 cf. <http://crj.sagepub.com/cgi/content/abstract/3/1/83> consultat la data de 12.10.2009.

Populația supusă investigării

Instrumentul de cercetare la care facem referire s-a adresat lucrătorilor de specialitate din Centrele Regionale ale Agenției Naționale împotriva Traficului de Persoane (denumirea inițială a agenției, potrivit H.G. nr. 1584/2005⁸⁴³ a fost cea de Agenția Națională de Prevenire a Traficului de Persoane și Monitorizare a Asistenței Acordate Victimelor Traficului de Persoane, iar ulterior, prin H.G. nr. 1083/2006 i s-a schimbat, în cea actuală).

Pentru instrumentul de cercetare aplicat este importantă prevederea de la articolul 5 alin. 6) H.G. nr. 1083/2006 privind numărul maxim de posturi al Agenției, respectiv 100, dintre care 55 posturi fiind alocate aparatului central de lucru, diferența, de 45 corespunzând celor 15 Centre Regionale, respectiv pentru funcționari publici, funcționari publici cu statut special și personal contractual). Această precizare interesează în contextul cercetării întreprinse în prezenta lucrare, prin aplicarea unitară a unui instrument de cercetare *Chestionar privind aspecte psihosociale și juridice ale traficului de ființe umane* personalului din domeniu. Aplicarea chestionarului a fost posibilă prin intermediul structurii centrale, respectiv cu sprijinul și bunăvoința Președintelui A.N.I.T.P. la acea dată: dr. Dumitru Licsandru, cu care am colaborat și care a manifestat disponibilitate pentru efectuarea acestei cercetări, interesat fiind și dumnealui de evaluarea științifică a domeniului. Așadar, prin intermediul A.N.I.T.P., cu ocazia unei întâlniri de lucru, subiecții/lucrătorii în domeniu au fost informați și prelucrați cu privire la completarea chestionarului, practic autoadministrat dar cu instructajul aferent; chestionarul a fost distribuit, în format electronic structurii centrale, care prin sistemul informatic propriu l-a difuzat, urmând ca după completare, să fie trimis în format imprimat aceluiași beneficiar.

Instrumentul aplicat a urmărit obținerea de informații în legătură cu traficul de ființe umane în scopul testării ipotezelor cercetării. Întrebările incluse în chestionar au fost variate sub aspectul conținutului (de cunoștințe, de opinie, de identificare), cât și sub aspectul modului de adresare (închise sau precodificate, dar și deschise sau libere).

Prezentarea întrebărilor a fost precedată de o *formulă de introducere*, adresată personalului de specialitate din cadrul centrelor regionale, asigurându-i de anonimat.

Precizăm că chestionarul a fost difuzat tuturor Centrelor Regionale, prin intermediul A.N.I.T.P., fiecare lucrător completând un exemplar, realizându-se astfel, o cercetare sociologică de tip cantitativ, *exhaustivă*. Autoadministrarea chestionarelor s-a desfășurat, în perioada august – octombrie 2008.

⁸⁴³ Textul inițial a fost publicat în M.Of., P. I, nr. 5 din 4 ianuarie 2006, rectificat prin Hotărârea nr. 1083 din 16 august 2006 privind modificarea și completarea Hotărârii Guvernului nr. 1584/2005 pentru înființarea, organizarea și funcționarea Agenției Naționale de Prevenire a Traficului de Persoane și Monitorizare a Asistenței Acordate Victimelor Traficului de Persoane, publicată în M.Of., P. I, nr. 727 din 25 august 2006.

Eșantionarea

În urma completării, fiecare centru regional a remis numărul de chestionare aferent personalului încadrat la acea dată, conform organigramei și regulamentului de organizare și funcționare, în total, **33 de chestionare**, distribuite conform tabelului nr. 2.

Tabelul nr. 2:
Distribuirea chestionarelor Centrelor Regionale A.N.I.T.P.

Nr. crt.	Centru Regional	Număr chestionare
1.	Alba-Iulia	2
2.	Bacău	3
3.	Brașov	3
4.	Cluj-Napoca	3
5.	Constanța	3
6.	Craiova	3
7.	Galați	2
8.	Iași	2
9.	Oradea	3
10.	Pitești	3
11.	Ploiești	2
12.	Târgu Mureș	1
13.	Timișoara	3
Total	13	33

Sursa: Cercetare proprie

În analiza noastră vom lua în considerare fiecare dimensiune pe care am apreciat-o ca fiind relevantă în înțelegerea fenomenului traficului de ființe umane din România.

6.5.1. Determinarea volumului și a evoluției fenomenului traficului de persoane în România

Tabelul nr. 3 cuprinde situația numărului victimelor traficului de persoane pe care lucrătorii din Centrele Regionale le-au identificat și cărora le-au acordat asistență ori consiliere, pentru anii 2006, 2007 și 2008, cu clasificarea acestora pe categorii de gen.

Specificăm faptul că am solicitat completarea datelor începând cu anul 2006 deoarece, conform art. 6 pct. 1) din H.G. nr. 1584 din 8 decembrie 2005 pentru

înființarea, organizarea și funcționarea Agenției Naționale împotriva Traficului de Persoane⁸⁴⁴ aceasta a devenit operațională începând cu data de 1 ianuarie 2006, ulterior înființându-se și Centrele Regionale A.N.I.T.P. (conform H.G. 1584/2005 modificată prin H.G. 1083/2006⁸⁴⁵).

Tabelul nr. 3: Număr de victime ale traficului de ființe umane identificate de unitatea dumneavoastră

Numărul mediu de victime	2006	2007	2008
Total	10,2	100,6	39,9
Bărbați	2,0	41,5	17,2
Femei	8,6	59,0	22,6

Potrivit Raportului privind progresele înregistrate în perioada 17 august – 1 septembrie 2006 – Lupta împotriva traficului de ființe umane⁸⁴⁶ – în sensul îndeplinirii dispozițiilor H.G. 1083/2006, la Capitolul privind Dezvoltarea instituțională. Capacitatea administrativă deducem că „[l]a nivel central, Agenția este încadrată în proporție de 73,53%, fiind ocupate doar 25 din cele 34 de posturi prevăzute în H.G. 1584/2005. În perioada 23-28 august s-a desfășurat concursul pentru ocuparea a 5 posturi vacante de personal contractual, din cadrul Centrelor Regionale din Cluj (2), Pitești (2) și Craiova (1), în urma căruia a fost declarat admis un singur candidat, pentru Centrul Regional Cluj (post de asistent social). Începând cu luna septembrie vor fi inițiate demersurile pentru încadrarea celorlalte posturi vacante, ca urmare a aprobării H.G. nr. 1083/2006 pentru modificarea și completarea H.G. nr. 1584/2005.”⁸⁴⁷ Modificările aduse de H.G. nr. 1083/2006 au vizat și suplimentarea numărului de posturi față de cel prevăzut inițial de H.G. nr. 1584/2005, atât la nivel central, respectiv de la 34 la 55, cât și pentru centrele regionale (care inițial, au fost denumite compartimente regionale și erau prevăzute în număr de 8) – de la 16 posturi, la 45 – în nou-numitele centre regionale.

Este de precizat că cercetarea noastră a surprins, pentru anul 2006, doar situația incipientă desfășurării de activități cu specific.

⁸⁴⁴ Textul inițial a fost publicat în M.Of., P. I, nr. 5 din 4 ianuarie 2006, rectificat prin Hotărârea nr. 1083 din 16 august 2006 privind modificarea și completarea Hotărârii Guvernului nr. 1584/2005 pentru înființarea, organizarea și funcționarea Agenției Naționale de Prevenire a Traficului de Persoane și Monitorizare a Asistenței Acordate Victimelor Traficului de Persoane, publicată în M.Of., P. I, nr. 727 din 25 august 2006.

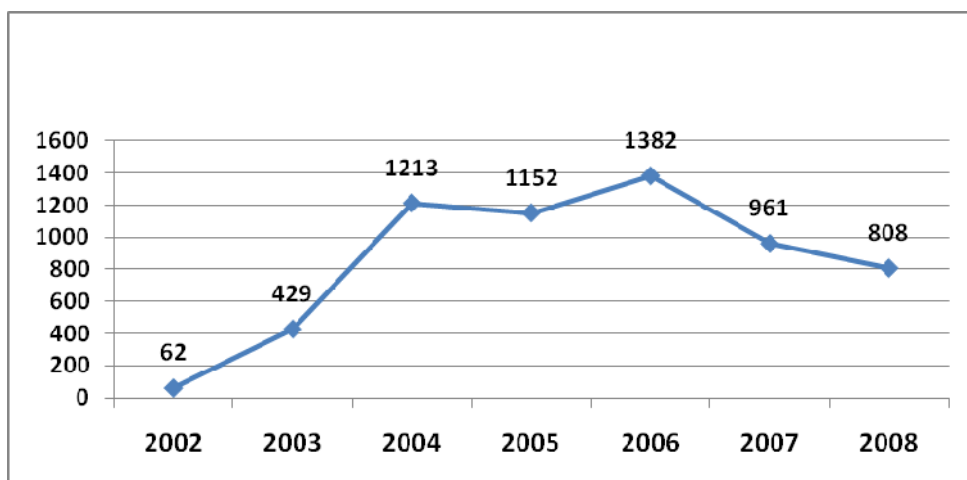
⁸⁴⁵ Privind modificarea și completarea H.G. nr. 1584/2005 pentru înființarea, organizarea și funcționarea Agenției Naționale de Prevenire a Traficului de Persoane și Monitorizare a Asistenței Acordate Victimelor Traficului de Persoane, publicată în M.Of., P. I, nr. 727 din 25 august 2006.

⁸⁴⁶ cf. http://anitp.mai.gov.ro/ro/docs/rapoarte/progrese_august_2006_ro.pdf, consultat la data de 07.02. 2010.

⁸⁴⁷ cf. http://anitp.mai.gov.ro/ro/docs/rapoarte/progrese_august_2006_ro.pdf, consultat la data de 07.02. 2010.

Din evaluarea datelor privind numărul de victime înregistrate de fiecare Centru, pentru anul 2006, a rezultat că situația este diferențiată (în unele Centre, precum cel din Ploiești, Brașov, Bacău, Oradea nu s-a raportat nici o victimă). Explicația constă în faptul că unele Centre nu au devenit operative la acea dată (de exemplu cel din Bacău), sau insuficienței sau chiar lipsei de personal, situație în care victimele traficului de persoane erau preluate de alte organisme guvernamentale ori neguvernamentale; nu excludem nici posibilitatea inexistenței victimelor, la acea perioadă în regiunile respective sau a nedescoperirii lor.

Situația identificării victimelor de către Centrele create nu este identică cu cea a infracționalității înregistrate de organele de poliție, care au rolul de a descoperi infracțiunile, doar o parte din infracționalitatea descoperită, fiind judecată, asistată și condamnată.



**Figura nr. 8: Numărul infracțiunilor
de trafic de persoane pentru care s-a dispus începerea urmăririi penale**

Sursa: Inspectoratul General al Poliției Române

Datele expuse în Figura nr. 8 reflectă situația infracțiunilor de trafic de persoane pentru care s-a dispus începerea urmăririi penale și trimiterea în judecată a infractorilor. Din aceste date nu putem identifica însă și nici evalua numărul victimelor care au existat urmare săvârșirii infracțiunilor. Ele sunt relevante, în ceea ce privește cunoașterea fenomenului infracționalității înregistrate, în amplexarea sa, în perioadele respective. Creșterea infracționalității, de la 62 de infracțiuni, în anul 2002, la 1213, în 2003 poate fi explicată prin intrarea în vigoare a legii speciale în materie, în anul 2001, creându-se astfel cadrul instituțional adecvat. După 2002, infracțiunile cresc progresiv, până în anul 2006, după care fenomenul se înscrie pe o pantă descendentă.

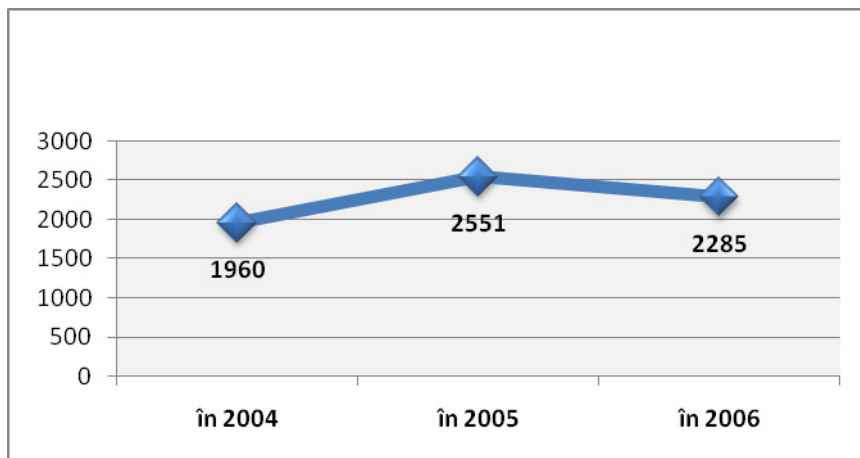


Figura nr. 9: Evoluția numărului de victime identificate de către structurile de poliție în perioada 2004-2006

Sursa: Agenția Națională Împotriva Traficului de Persoane

6.5.2. Determinarea numărului de victime

Din conținutul ultimelor figuri, prin corelație, este posibil să determinăm numărul de victime ale traficului, urmare săvârșirii infracțiunilor; astfel, cele 1213 infracțiuni din anul 2004 au generat 1960 de victime, cele 1152 de infracțiuni, din 2005 au creat 2551 victime iar 1382 de infracțiuni, ale anului 2006 au generat 2285 victime; adică, în anul 2004 o infracțiune de trafic de persoane a generat, în medie, 1,61 victime, în anul 2005, o medie de 2,2 victime iar în anul 2006, o infracțiune a traficului de persoane a generat, în medie, 1,63 victime.

Identificarea și asistarea victimelor presupun un mecanism complex și variat de acțiuni și programe. Dacă „[p]ână în prezent [anul 2008], identificarea victimelor traficului de persoane se realiza, de la caz la caz, de către diferite instituții sau organizații, fără să existe un mecanism formal destinat identificării victimelor traficului de persoane și referirii acestora [...], prezentul mecanism național urmărește adoptarea unui răspuns unitar, coordonat de către toate instituțiile și organizațiile implicate în lupta antitrafic, fapt care conduce la îmbunătățirea capacității de identificare a victimelor traficului de persoane și de asigurare a protecției și asistenței acestora, indiferent de instituția sau organizația cu care aceasta intră în contact pentru prima dată. Acesta reprezintă ansamblul de norme (măsuri și acțiuni) destinate identificării și referirii victimelor traficului de persoane în vederea asigurării nevoilor de asistență și protecție ale acestora.”⁸⁴⁸

⁸⁴⁸ *Preambul la Mecanismul național de identificare și referire a victimelor traficului de persoane, adoptat prin Ordinul nr. 335/2881/1990/1072/266/A.6880/409/C/2353/C din 2007/2008 al ministrului*

Pentru evitarea oricăror inadvertențe și pentru a se acționa concertat în cazul victimelor traficului de persoane, autoritățile române au luat măsuri pentru unificarea acțiunilor în materie și, începând, cu anul 2008 s-a aprobat printr-un Ordin comun⁸⁴⁹ al anumitor miniștri *Mecanismul Național de Referire a victimelor traficului de persoane*⁸⁵⁰.

6.5.3. Structura situației victimelor traficului de persoane în funcție de categoria de vârstă

Un alt obiectiv al cercetării l-a constituit repartitia victimelor traficului de persoane pe categorii de vârstă, distincția prezentând importanță atât în stabilirea grupurilor țintă vulnerabile în cazul traficului de persoane, cât și pentru eficientizarea derulării unor eventuale campanii de informare și prevenție anti-traffic, pentru categoriile vizate.

Tabelul nr. 4: Numărul victimelor traficului de persoane, pe categorii de vârstă

Media numărului de victime pe categorii de vârstă	2006	2007	2008
sub 14 ani	0,2	0,8	1,1
14-17 de ani	4,1	12,7	6,2
18-24 de ani	4,3	39,0	16,0
25-29 de ani	1,9	13,8	5,7
30-35 de ani	1,9	17,3	4,4
Peste 35 de ani	1,8	17,9	8,4

Tabelul nr. 4 cuprinde media numărului victimelor traficului de persoane, înregistrate pe categorii de vârstă, în Centrele Regionale ale A.N.I.T.P. (din momentul înființării acestora); numărul victimelor este dat de valoarea din tabel, care se multiplică cu 13 (numărul de centre luate în studiu); astfel, anul 2006, cuprinde un număr mai mic de victime, întrucât a constituit perioada de înființare și operaționalizare a centrelor, durată mai mică decât a unui an calendaristic; anul 2007

internelor și reformei administrative, al ministrului educației, cercetării și tineretului, al ministrului sănătății publice, al ministrului muncii, familiei și egalității de șanse, al președintelui Autorității Naționale pentru Protecția Drepturilor Copilului, al ministrului afacerilor externe, al procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și al ministrului justiției, publicat în M. Of., P. I, nr. 849 din 17 decembrie 2008.

⁸⁴⁹ Respectiv prin Ordinul nr. 335 din 29 octombrie 2007 al ministrului internelor și reformei administrative, prin Ordinul nr. 2881 din 20 decembrie 2007 al ministrului educației, cercetării și tineretului, prin Ordinul nr. 1990 din 19 noiembrie 2007 al ministrului sănătății publice, prin Ordinul nr. 1072 din 10 decembrie 2007 al ministrului muncii, familiei și egalității de șanse, prin Ordinul nr. 266 din 19 ianuarie 2008 al președintelui Autorității Naționale pentru Protecția Drepturilor Copilului, prin Ordinul nr. A. 6880 din 23 iulie 2008 al ministrului afacerilor externe, prin Ordinul nr. 409 din 14 august 2008 al procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și prin Ordinul nr. 2353/C din 11 septembrie 2008 al ministrului justiției.

⁸⁵⁰ Publicat în M. Of., P. I, nr. 849 din 17 decembrie 2008.

cuprinde numărul mediu de victime ale traficului referite Centrelor Regionale, pe cuprinsul celor 12 luni, iar anul 2008 expune doar situația numărului de victime din primele 9 luni ale acestuia.

În ceea ce privește distribuirea infracțiunilor de trafic de persoane pe categorii de vârstă, literatura de specialitate⁸⁵¹ invocă unele particularități și consecințe. Spre exemplu, în cazul *minorilor* exploatați prin muncă, nu numai că se produc grave încălcări ale statutului copilului, dar la acestea se adaugă fapte și acțiuni (de trafic ori exploatare), care ele însele lezează orice ființă umană, iar în cazul *femeilor* exploatate sexual nu numai că se aduce atingere drepturilor și libertăților femeii dar se recurge și la prostituarea forțată a acestora.

Toate aceste încălcări ale drepturilor persoanei, așa cum am mai afirmat, se petrec la diferitele niveluri ori categorii de drepturi ale omului; întotdeauna prin traficul de persoane se vor încălca mai multe drepturi, concomitent, ale categoriilor implicate. Astfel, vom face referire la capacitatea de folosință și de exercițiu a persoanei fizice din punct de vedere al criteriilor legislative, psihologice și sociale atât românești cât și internaționale; potrivit art. 7 alin. 1 din Decretul nr. 31/1954 capacitatea de folosință a persoanei începe la naștere și încetează odată cu moartea acesteia, deși s-a afirmat⁸⁵² că *vârsta nu prezintă nici o relevanță juridică pentru dobândirea capacității de folosință*, în materia traficului de persoane este importantă tocmai prin efectul legii speciale, traficare minorilor constituie faptă antisocială mai gravă decât cea săvârșită asupra persoanelor majore. „Examinarea conținutului capacității de folosință, mai ales partea activă a acesteia, adică totalitatea drepturilor pe care le poate avea persoana fizică, se face în raport de sistemul legislativ în vigoare la data examinării.”⁸⁵³ Lezarea capacității de folosință a persoanei fizice prin activități de traficare în vederea exploatării sau în legătură cu traficul de persoane poate fi determinată prin delimitarea „[...] [dimensiunilor] reale ale acestei capacități, [și] trebuie evaluate și examinate toate îngrădirile cuprinse în legislație. Numai în acest mod se va cunoaște exact conținutul capacității de folosință a persoanei fizice, aparținătoare la un anumit stat și la un moment dat. Evident că trebuie luate în seamă atât îngrădirile care reprezintă *măsuri de protecție*, cât și îngrădirile care au caracter de *sanctiune* civilă ori penală.”⁸⁵⁴ În acest sens, raportat la normele de drept românești faptele antisociale de trafic de persoane sau în legătură cu acesta pot aduce atingere drepturilor persoanei ocrotite prin dreptul constituțional, dreptul penal, dreptul administrativ, dreptul muncii etc. atât în cazul persoanelor majore cât și în cel al minorilor. Evaluarea ocrotirii drepturilor persoanei trebuie apreciată în

⁸⁵¹ *Ghid de prevenire a traficului de ființe umane, România* (coord. Druță, N. – *Parteneri pentru Schimbare*, Timoficiuc, E. – *AIDRom*), București, 2004.

⁸⁵² Pop, T., *Drept civil român. Persoanele fizice și persoanele juridice*, Ed. Lumina Lex, București, 1994, p. 18.

⁸⁵³ *Idem*, p. 24.

⁸⁵⁴ *Ibidem*.

concordanță cu normele interne și cu cele internaționale (tratate, convenții etc.) la care România este parte, în virtutea prevederilor art. 20 alin. 1 din Constituția României⁸⁵⁵. Astfel, normele în vigoare instituie o serie de îngrădiri ale drepturilor persoanei cu scopul ocrotirii ei, îngrădiri care și în cazul traficului de persoane, dacă nu s-ar încălca, fenomenul ar fi mult diminuat; putem exemplifica prin prevederile art 13 alin (1) din Codul muncii⁸⁵⁶: *Persoana fizică dobândește capacitate de muncă la împlinirea vârstei de 16 ani sau prin cele ale art. 13 alin. (2) Codul muncii care prevăd că persoana fizică poate încheia un contract de muncă în calitate de salariat și la împlinirea vârstei de 15 ani, cu acordul părinților sau al reprezentanților legali, pentru activități potrivite cu dezvoltarea fizică, aptitudinile și cunoștințele sale, dacă astfel nu îi sunt periclitate sănătatea, dezvoltarea și pregătirea profesională*, iar la alineatul (3), ca dispoziție prohibitivă se prevede că *încadrarea în muncă a persoanelor sub vârsta de 15 ani este interzisă*. Relativ la pragul vârstei de 14 ani, potrivit prevederilor art. 9 din Decretul nr. 31/1954 *minorul care a împlinit 14 ani are capacitate de exercițiu restrânsă*, (după cum se afirma⁸⁵⁷ în literatura de specialitate conținutul capacității de exercițiu restrânsă vizează numai actele juridice civile încheiate de minorul de 14-18 ani, nu și actele juridice privind alte ramuri de drept precum cel administrativ, comercial, al muncii) acesta fiind folosit/exploatat prin diferite modalități de traficanți, de exemplu este obligat să cerșească. Încălcarea acestor prevederi aduce atingere normelor de dreptul muncii, dar dacă faptele se încadrează în sfera traficului de persoane prin încălcări ale normelor de dreptul muncii în vederea exploatarei, se depășește sfera dreptului muncii prin încadrare în cea a dreptului penal special.

O altă etapă de vârstă pe care persoana o atinge, cea de 18 ani, coincide cu începerea capacității depline de exercițiu, potrivit art. 8 din Decretul nr. 31/1954, respectiv *când persoana devine majoră*; persoana devine majoră la împlinirea vârstei de 18 ani ca primă modalitate legală de dobândire a capacității depline de exercițiu, a doua fiind prin încheierea căsătoriei înainte de majorat, potrivit art. 272 din Codul civil⁸⁵⁸ *pentru motive temeinice, minorul care a împlinit vârsta de 16 ani se poate căsători în temeiul unui aviz medical, cu încuviințarea părinților săi, ori, după caz, a tutorelui și cu autorizarea instanței de tutelă în a cărei circumscripție minorul își are domiciliul. În cazul în care unul dintre părinți refuză să încuviințeze căsătoria, instanța de tutelă hotărăște și asupra acestei divergențe, având în vedere interesul superior al copilului*.

⁸⁵⁵ „Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile cetățenilor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care România este parte.”

⁸⁵⁶ Adoptat de Parlamentul României prin Legea nr. 53 din 24 ianuarie 2003, publicată în M. Of., P. I, nr. 72 din 05.02. 2003, forma inițială, cu modificările și completările ulterioare.

⁸⁵⁷ Pop, T., *Op. cit.*, Ed. Lumina Lex, București, 1994, p. 65.

⁸⁵⁸ Noul Codul civil, republicat, 2011.

Dobândită odată cu împlinirea vârstei de 18 ani, capacitatea de exercițiu se prezumă că există și funcționează fără nici un fel de îngrădire, în virtutea intangibilității și inalienabilității⁸⁵⁹ sale expres prevăzute de art. 6 alin. 2 și 3 din Decretul nr. 31/1954, în prezent expuse în codul civil actual.

Apreciem că până la împlinirea vârstei majoratului, chiar dacă legea ocrotește minorii, traficantii pot influența comportamentul acestora, prin inducerea diferitelor atitudini și reacții urmare unor promisiuni false, prezentării eronate a realității ori a stărilor de fapt și chiar prin înșelarea părinților ori a autorităților; din aceste considerente minorii reprezintă o categorie vulnerabilă în fața traficului, putând fi mult mai ușor manipulați și apoi exploatați.

În același registru al cronologiei vârstelor – minoritatea se consideră că durează până la împlinirea vârstei de 18 ani, chiar și când minorul se căsătorește înainte de această vârstă și are statutul de persoană majoră (art. 8, Decretul nr. 31/1954⁸⁶⁰), dar în chestiuni precum capacitatea civilă de folosință ori de exercițiu restrânsă sau capacitatea de a încheia valid un contract individual de muncă de la vârsta de 16 ani ori prin încheierea valabilă a unei căsătorii, mai intervine un aspect, și anume al intelectului și psihicului uman – discernământul.

Vârsta majoratului în contextul traficului de persoane poate avea tangență cu acele *căsătorii* încheiate în baza unor promisiuni false, ori prin intermediul unor fotografii ori scrisori poștale (așa-numitele *mirese prin poștă*); nu excludem nici săvârșirea infracțiunii prevăzute la art. 199 Cod penal, cu denumirea marginală „Seduția”⁸⁶¹ pentru ca mai apoi, victima, în speranța încheierii căsătoriei să fie docilă și să se supună exploatării, prin diferitele modalități: muncă forțată, sexual, extirpare și trafic de organe, mame surogat etc.

Cercetarea noastră, în speță Tabelul nr. 4 conține date privind numărul victimelor traficului de persoane, pe categorii de vârstă, atât în ceea ce privește minorii cât și majorii. Limita dintre cele două categorii, la nivel legislativ este dată de împlinirea vârstei majoratului, când implicit se consideră existența discernământului. În privința existenței discernământului se pot releva mai multe chestiuni. Astfel, potrivit Codului penal român, Titlul V *Minoritatea*, art. 99 *Limitele răspunderii penale* dispune că minorul care nu a împlinit vârsta de 14 ani nu răspunde penal, iar minorul care are vârsta între 14 și 16 ani răspunde penal, numai dacă se dovedește că a săvârșit fapta cu discernământ, iar minorul care a împlinit 16 ani răspunde penal. „De la 16 ani împliniți, până la 18 ani neîmpliniți, minorii sunt prezumați că au discernământ

⁸⁵⁹ Onica-Chipea, L., *Aspecte socio-juridice privind protecția drepturilor copilului. Studiu de caz în județul Bihor*, Editura Expert, București, 2007.

⁸⁶⁰ Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 405 din 22.02.1979, *R.R.D.* nr. 10 din 1979, p. 68 *apud* Basarab, M., *Op. cit.*, p. 257.

⁸⁶¹ Art. 199 Cod penal – *Seduția: Fapta aceuia care, prin promisiuni de căsătorie, determină o persoană de sex feminin mai mică de 18 ani de a avea cu el raport sexual, se pedepsește cu închisoare de la unu la 5 ani. Împăcarea părților înlătură răspunderea penală.*

din momentul împlinirii vârstei de 16 ani. În concret se poate dovedi că acesta lipsește, așa cum se poate dovedi lipsa responsabilității la majori.”⁸⁶².

Avem în vedere și delimitarea subiecților ce ar putea face parte din tineret sau/și din adolescență, tinerețea reprezentând un „concept care este propus din perspectiva sociologică și care implică relațiile, rolurile sociale pe care le adoptă tinerii în corelație cu convingeri, concepții, atitudini exteriorizate în comportamentul prosocial al acestora”⁸⁶³ pe când adolescența atrage atenția asupra evoluției, nu asupra unor structuri date, definite.⁸⁶⁴

Din datele noastre se poate observa că ponderea cea mai mare, pentru anii 2006, 2007 și 2008 înregistrată în rândul victimelor traficului o reprezintă persoanele cu vârsta cuprinsă în intervalul 18-24 ani, urmată de intervalul de vârstă peste 35 de ani, pe a treia poziție situându-se persoanele cu vârsta între 30-35 de ani – sensibil apropiat de acesta fiind minorii între 14-17 ani, penultima poziție ocupând-o victimele cu vârste între 25-29 de ani, urmată la diferență foarte mare de minorii sub 14 ani.

O evoluție liniară în timp nu putem determina urmare analizei pe cei trei ani deoarece pentru anii 2006 și 2007 nu a fost posibilă raportarea victimelor pentru intervale de câte 12 luni, din motive obiective (începerea funcționării Centrelor Regionale a avut loc în cursul anului 2006) dar și din motive ce țin de întinderea în timp a cercetării efectuate, respectiv aceasta derulându-se până la finele lunii septembrie, inclusiv, din anul 2008.

Datele obținute le putem certifica prin datele oficiale ale A.N.I.T.P. conform cărora „s-a constatat că cele mai multe victime ale traficului fac parte din categoria de vârstă 18-25 de ani conform situației victimelor asistate, înregistrate la nivelul ANITP, în anul 2006.”⁸⁶⁵.

Constanța numărului de victime preponderent cu vârsta cuprinsă între 18-25 de ani se păstrează și pentru anul 2007 fiind identificate⁸⁶⁶ 1780 de victime ale traficului, structurile DIICOT investigând un număr de 2235 persoane pentru săvârșirea infracțiunii de trafic de persoane. Din cercetarea noastră, pentru anul 2007 a rezultat un număr de 1015 victime; diferența până la 1780 o explicăm prin necuantificarea victimelor din două Centre Regionale, Suceava, respectiv București.

⁸⁶² Basarab, M., *Drept penal. Partea generală*, Vol. I, Lumina Lex. p. 259.

⁸⁶³ Batâr, D., *Sociologie. Probleme teoretice și analize ale investigațiilor de teren*, Ediția a III-a, revizuită, Psihomedica, Sibiu, 2003, p. 172.

⁸⁶⁴ Șchiopu, U., Verza, E., *Psihologia vârstelor*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1981 *apud* Batâr, D., *Op. cit.*

⁸⁶⁵ *Raport privind situația traficului de persoane în România 2006* cf. http://anitp.mai.gov.ro/ro/docs/rapoarte/raport_anual_2006.pdf, consultat la data de 23.02.2010.

⁸⁶⁶ 5.3. *Participarea victimelor în procesul penal* cf. http://anitp.mai.gov.ro/ro/docs/rapoarte/raport_anual_2007.pdf, consultat la data de 23.02.2010.

Relativ la anul 2008, pentru primele nouă luni luate în studiu prin propria cercetare s-a păstrat ponderea victimelor a căror vârstă este între 18-24 ani, urmată aproape la jumătate de cele ce depășesc 35 de ani; pe a treia poziție situându-se victimele cu vârsta cuprinsă între 14 și 17 ani; numărul victimelor cu vârste între 25 și 29 ani fiind apropiat de cel cu vârstele cuprinse în intervalul 30-35 ani.

Din datele⁸⁶⁷ prezentate de A.N.I.T.P. pentru anul 2008 și primele două luni, ianuarie și februarie (2009) sunt raportate 1375 de victime, dintre care 183 au fost traficate la nivel intern, în România, restul de 1192 fiind traficate în afara țării noastre.

Pentru întreg anul 2009 statisticile⁸⁶⁸ organismului specializat A.N.I.T.P. conțin stocate în Sistemul Integrat de Monitorizare a Victimelor Traficului de Persoane informații pentru un număr de 780 de victime ale traficului; de asemenea, în analiza elaborată de A.N.I.T.P. se afirmă că „distribuția victimelor traficate pentru perioadele anuale 2004-2009 continuă să păstreze ritmul descendent manifestat din perspectiva cantitativă a fenomenului traficului de persoane. În timp ce amploarea fenomenului în 2005 ajungea la 2551 de victime ale traficului de persoane identificate, începând cu 2006 ritmul descendent se face simțit cu identificarea unui număr mai mic, respectiv 2285 de victime, pentru ca în 2007 și 2008 numărul acestora să ajungă la 1780, respectiv 1240.”⁸⁶⁹

Inadvertența, în cazurile în care ea există, în ceea ce privește raportarea de la an la an a numărului de persoane identificate „[...] este reprezentată de victime traficate în anii anteriori. Înregistrarea fiecărei victime în evidențele centralizate SIMEV [Sistemul Integrat de Monitorizare a Victimelor Traficului de Persoane] se realizează cu acordul scris al victimelor și aplicarea standardelor de respectare a confidențialității, dreptului la intimitate și protecție a datelor cu caracter personal.”⁸⁷⁰

O primă concluzie pe care o putem extrage din prezentarea numărului de victime asistate de ANITP și Centrele Regionale este că vulnerabilitatea cea mai mare față de trafic, pentru anii 2006, 2007 și 2008 o reprezintă persoanele cu vârsta cuprinsă în intervalul 18-24 ani. De altfel, această concluzie a fost remarcată și în cuprinsul articolului semnalat în presă, urmare unor comunicate oficiale „Traficul de persoane în România, în scădere”⁸⁷¹ în cuprinsul căruia se precizează că „[a]proximativ 230 de persoane au căzut victime traficului de persoane din România, în primul

⁸⁶⁷ Tamaș, A.-M., *Fenomenul social al traficului de persoane. Analiză cantitativă pentru anul 2008 și primele 2 luni ale anului 2009* cf. http://anip.mai.gov.ro/ro/docs/rapoarte/analiza_cantitativa_2008.pdf consultat la data de 23.02.2010.

⁸⁶⁸ *Prezentare sumară a fenomenului traficului de persoane în anul 2009. Analiză cantitativă* cf. http://anip.mai.gov.ro/ro/docs/rapoarte/trafic_persoane_2009.pdf consultat la data de 24.02.2010.

⁸⁶⁹ *Idem.*

⁸⁷⁰ *Prezentare sumară a fenomenului traficului de persoane în anul 2009. Analiză cantitativă* cf. http://anip.mai.gov.ro/ro/docs/rapoarte/trafic_persoane_2009.pdf consultat la data de 24.02.2010.

⁸⁷¹ M.,T., *Traficul de persoane în România, în scădere* cf. <http://www.ziarulfaclia.ro/Traficul-de-persoane-%C3%AEn-Rom%C3%A2nia-%C3%AEn-sc%C4%83dere+29417>, consultat la data de 12 august 2009.

semestru al anului 2009, în scădere față de anii anteriori, se arată într-o analiză a Poliției Române, dată publicității duminică. Astfel, numărul total al victimelor identificate de structurile de combatere a traficului de persoane la nivelul anului 2008 atingea cota de 784, comparativ cu anul 2007, când au fost identificate și audiate 1226 de victime. [...]”⁸⁷².

În ceea ce privește o a doua categorie de ființe umane care a fost exploatată ori a căzut pradă traficului, în anul 2006 este reprezentată de *minorii cu vârsta între 14 și 17 ani*, aceeași categorie fluctuând, în 2007 ocupând locul cinci, din cele 6 categorii analizate, pentru ca în anul 2008, numărul victimelor minore să crească, situându-se pe a treia poziție (pentru anul 2006 s-a înregistrat o medie de 49,2 victime minore, în 2007, 152,4 victime iar în anul 2008, 74,4 victime).

6.5.4. Studiu de caz desfășurat la Serviciul Social Stradal al Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului Bihor și la Centrul Regional Oradea al Agenției Naționale Împotriva Traficului de Persoane

În studiul privind *Aspecte psihosociale și juridice ale traficului de ființe umane* derulat de noi încă din anul 2002, prima instituție/autoritate cu care am intrat în contact pentru studierea fenomenului a fost *Centrul Zonal de Combatere a Crimei Organizate și Antidrog Oradea*, din cadrul Inspectoratului General al Poliției Române – fiind o instituție publică accesibilă, situată în proximitatea geografică și relațională, manifestând un real interes pentru preocupările noastre. Prin intermediul actorilor sociali ai acestei instituții am contactat și alte instituții publice: poliție de frontieră, parchet etc. dar și private – cu care instituțiile statului colaborau, după cum prevede și art. 2 din *Regulamentul de aplicare a dispozițiilor Legii nr. 678/2001 pentru prevenirea și combaterea traficului de persoane*⁸⁷³ în sensul că „[a]utoritățile publice cooperează în permanență cu organizațiile neguvernamentale române și străine, precum și cu organizațiile interguvernamentale, pentru desfășurarea de activități specifice prevenirii traficului de persoane, în special pentru conștientizarea opiniei publice asupra fenomenului traficului de persoane și consecințelor acestuia.”⁸⁷⁴.

Deși la nivelul județului Bihor ar fi necesară, în prezent, potrivit specialiștilor Centrului Regional Oradea, înființarea unui centru de cazare și asistență pentru victime, acest deziderat a eșuat fără conturarea unei posibilități de creare a sa într-un viitor apropiat. Conform informațiilor oferite de specialiștii din cadrul centrului, principalul impediment în înființarea unui astfel de centru la nivelul județului Bihor pentru asistarea și găzduirea victimelor traficului de persoane este lipsa resurselor

⁸⁷² *Idem*.

⁸⁷³ Publicat în M. Of., P. I, nr. 206 din 31 martie 2003.

⁸⁷⁴ art. 2 din *Regulamentul de aplicare a dispozițiilor Legii nr. 678/2001 pentru prevenirea și combaterea traficului de persoane*, publicat în M. Of., P. I, nr. 206 din 31 martie 2003.

financiare. Din aceleași surse a rezultat că *necesitatea existenței și funcționării unui centru de asistență și protecție a victimelor traficului de persoane, pentru județul Bihor se fundamentează pe existenței unui număr ridicat de victime, care sunt identificate, atât de trafic intern, dar mai ales extern – având în vedere și poziția geografică a municipiului Oradea, respectiv a județului Bihor, în proximitatea limitei teritoriale a României, frontiera de stat în localitatea Borș, la 10 Km de Oradea*. Un centru de acest tip ar avea și fundamentarea legală, prin Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, stipulându-se la art. 31 că Ministerul de Interne asigură, prin structurile sale specializate, la toate punctele de trecere a frontierei României, personal special instruit pentru identificarea și preluarea victimelor, în vederea îndrumării acestora către instituțiile specializate.

Dintre centrele de asistență și protecție a victimelor traficului de persoane existente, am studiat, mai detaliat Centrul de Asistență și Protecție a Victimelor Traficului de Persoane Satu Mare, fiind un centru cu finanțare publică, cel mai apropiat spațial de județul Bihor, în care pot fi cazate victimele traficului de persoane din raza teritorială a județelor Bihor și Satu Mare și respectiv din competența materială și teritorială a organelor judiciare competente cu referirea victimelor, anchetarea, cercetarea și urmărirea penală a infractorilor. Astfel, la nivelul județului Satu Mare, Programul de Interes Național PIN 45, Serviciul de asistență și reintegrare pentru copii victime ale traficului sau neacompaniați finanțat de Autoritatea Națională pentru Protecția Copilului și Asistență Socială, în parteneriat cu Organizația Salvați Copiii a dezvoltat serviciul Centrul de Asistență și Protecție a Victimelor Traficului de Persoane, care funcționează conform Legii nr. 678/2001.

Până în prezent nu a existat și nu există vreo locație în raza teritorială a municipiului Oradea sau a județului Bihor cu condiții de cazare propice și care să asigure măsuri specifice de găzduire, în regim de urgență și numai pentru minori, până la evaluarea cazului și luarea unei măsuri, cel puțin în ceea ce privește acțiunea asistențială. În anii anteriori, pe raza teritorială, pe care autoritățile bihorene aveau competența specifică a existat o locație secretă pentru victime, dar din motive de insecuritate, precum și din alte inconveniențe s-a renunțat la funcționarea unui asemenea centru, iar victima era transportată și cazată în alte zone; în concret, personalul specializat în acordarea în regim de urgență a asistenței de care victimele aveau nevoie era asigurat de aparatul propriu al serviciului public județean de asistență socială, respectiv al Direcției Județene de Asistență Socială și Protecția Copilului Bihor și se putea interveni atât în cazul victimelor minore, cât și majore, doar ca intervenție de urgență și temporară.

Serviciul public de asistență socială, din subordinea Consiliului Județean Bihor, respectiv Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Drepturilor Copilului, prin Serviciul Social Stradal are ca beneficiari, potrivit Legii nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane și copii victime ale traficului. Astfel, în cursul anului 2008 Serviciul Social Stradal din cadrul D.G.A.S.P.C. Bihor a

instrumentat 4 cazuri de victime ale traficului, toate de sex feminin, minore. Din cele 4 cazuri, o victimă provenea din mediul urban, celelalte 3 fiind din mediul rural, 2 provenind din județul Bihor, una din județul Galați și alta din județul Iași. În ceea ce privește distribuția pe vârste, în anul 2008, Serviciul Social Stradal din cadrul D.G.A.S.P.C. Bihor a instrumentat cele 4 cazuri, din care o victimă împlinise 15 ani, două victime împliniseră 16 ani iar cea de a patra victimă împlinise 17 ani. În ceea ce privește clasificarea cazurilor, specialiștii din cadrul Serviciului Social Stradal ne-au comunicat că 2 cazuri au fost victime ale traficului intern de persoane prin exploatare sexuală, iar celelalte două victime au fost exploatate sexual, prin trafic internațional. În urma instrumentării cazurilor de victime minore, din cele 4 fete exploatate sexual, una a fost reintegrată în familia naturală, două fete sunt asistate într-un centru specializat pentru protecția victimelor traficului de persoane, iar cea de-a 4-a victimă a fost orientată către serviciul specializat din județul de proveniență.

Pentru anul 2009, până în luna septembrie nu se înregistrase nici o victimă minoră pentru care Serviciul Social Stradal al D.G.A.S.P.C. Bihor să fi asigurat vreo măsură de asistență. Menționăm că pentru asigurarea unei protecții adecvate, în cazul victimelor traficului de persoane, în principiu, orice acțiune a autorităților are caracter secret.

Relativ la județele Bihor și Satu Mare pentru care Centrul Regional Oradea din structura A.N.I.T.P. are competență în a coordona asistarea persoanelor victime ale traficului de persoane⁸⁷⁵, de-a lungul perioadei analizate au existat numeroase victime identificate în raport cu care au fost aplicate, măsurile adecvate. Astfel, potrivit datelor furnizate de specialiștii Centrului Regional Oradea:

- în anul 2007 Centrului Regional Oradea i-au fost referite 56 victime, dintre care 54 victime cu domiciliul în Bihor, respectiv 20 femei și 34 bărbați; modalitățile de exploatare au fost 12 (femei) exploatate sexual, iar restul de 42 persoane (bărbați și femei) au fost exploatate prin muncă; celelalte 2 victime de sex feminin, aveau domiciliul în județul Satu Mare și fuseseră exploatate sexual. În ceea ce privește vârsta persoanelor exploatate, la nivelul județului Bihor au fost referite 3 cazuri de minori de sex masculin, exploatați prin muncă și 3 minore exploatate sexual.

În privința implicării victimelor în procesul penal, în anul 2007, din totalul victimelor traficului s-au constituit părți vătămate un număr de 41 de persoane, iar ca martori au depus declarații un număr de 13 (victime).

- în anul 2008 Centrului Regional Oradea i-au fost referite 27 victime cu domiciliul în județul Bihor, 11 victime cu domiciliul în județul Satu Mare, 5 victime cu domiciliul în județul Cluj (care au fost referite Centrului Regional Cluj-Napoca) și 2 victime ce au fost referite Centrului Regional Alba Iulia.

⁸⁷⁵ Centre regionale cf. <http://anitp.mai.gov.ro/ro/centre/index.php> consultat la data de 07.08.2010.

Cele 27 victime cu domiciliul în județul Bihor, respectiv 12 bărbați și 15 femei au fost traficate astfel: 7 femei au fost exploatate sexual, 8 femei exploatate prin muncă și 12 bărbați exploatați prin muncă. Victimele cu domiciliul în județul Satu Mare (3 bărbați și 8 femei) au fost și ele exploatate, respectiv 5 femei exploatate sexual, 3 femei exploatate prin muncă precum și 3 bărbați supuși muncii forțate.

În ceea ce privește calitatea procesuală a victimelor, la nivelul C.R. Oradea, respectiv victimele domiciliate în județul Bihor sau Satu Mare s-au constituit 29 de părți vătămate, 8 martori și o victimă fără calitate procesuală.

- *în anul 2009 Centrului Regional Oradea* i-au fost referite 35 de victime, 17 cu domiciliul în județul Bihor, 14 victime fiind domiciliate în județul Satu Mare; 4 victime au fost referite Centrului Regional Iași (2 victime) respectiv Centrului Regional Cluj-Napoca și Galați (câte o victimă) întrucât victimele aveau domiciliul în județele Iași, Cluj, Galați.

Modalitățile de exploatare pentru victimele domiciliate în județul Bihor au fost: sexuală (8 femei), prin cerșetorie (1 femeie) și prin muncă (7 bărbați și 1 femeie) iar pentru victimele domiciliate în județul Satu Mare: sexuală (4 femei) și prin muncă (1 femeie și 9 bărbați).

În ceea ce privește vârsta persoanelor traficate Centrul Regional Oradea a fost sesizat cu 4 minore cu domiciliul în județul Bihor și o minoră cu domiciliul în județul Satu Mare; dintre cazurile referite, în anul 2009 C.R. Oradea a referit o victimă minoră C.R. Galați.

Dintre victimele traficului care au fost supuse exploatării, Centrul Regional Oradea ne-a comunicat că 21 dintre acestea s-au constituit părți vătămate, în procesele penale, ce au decurs din depistarea traficantilor și 1 victimă a depus mărturie, (în calitate de martor).

6.5.5. Studiu de caz realizat la Centrul de Asistență și Protecție a Victimelor Traficului de Persoane Satu Mare

Centrul menționat (dezvoltat în cadrul Programului de Interes Național „PIN 45” – finanțat de Autoritatea Națională pentru Protecția Copilului și Adopție, Consiliul Județean Satu Mare prin Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Satu Mare, în parteneriat cu Organizația Salvați Copiii) funcționează conform Legii 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane. Centrul de Asistență și Protecție a Victimelor Traficului de Persoane Satu Mare (denumit, în continuare, *Centru*) oferă servicii complementare, cu intervenție rapidă și asistență de specialitate.

Potrivit datelor furnizate de către specialiștii din domeniu, centrul este structurat din 4 dormitoare (2 dormitoare pentru fete, 2 dormitoare pentru băieți), o cameră de tranzit, 2 băi, sufragerie, bucătărie, birouri și o cameră ocupațională/birou de

consiliere, cu o capacitate de 11 locuri. Componenta personalului care deservește Centrul este următoarea: un coordonator al Centrului; un psiholog; 3 educatori; 2 supraveghetori de noapte și un administrator.

Activitatea propriu-zisă în cadrul Centrului de Asistență și Protecție a Victimelor Traficului de Persoane Satu Mare a început în anul 2005, când specialiștii au asistat un număr de 3 cazuri de victime ale traficului intern de persoane, 9 cazuri de trafic extern și 9 cazuri de situații ce prezentau risc ridicat de a fi traficate (cazuri de situații la risc). Începând cu anul 2006, potrivit specialiștilor Centrului, numărul asistaților a crescut semnificativ, existând 1 caz de trafic intern, 6 cazuri de trafic extern, în diferite țări occidentale și 21 de cazuri de situație la risc. De asemenea, de la începutul anului 2007, numărul asistaților în centru a crescut semnificativ, în comparație cu anul 2006, prin asistarea a 2 cazuri de trafic intern, 8 cazuri de trafic extern, în diferite țări occidentale, 4 cazuri de repatriere și 12 cazuri de situație la risc, până la sfârșitul anului 2007. De la începutul anului 2008 au beneficiat de serviciile Centrului 6 tineri, victime ale exploatării prin muncă și 2 cazuri de repatriere.

Potrivit informațiilor oferite de specialiștii din Centru, *admiterea în Centru a unei victime* a traficului de persoane se realizează în baza unei *referiri scrise*, care poate fi făcută de către Poliția de Frontieră, Poliția Județeană sau Municipală, Centrul Zonal de Combateră a Crimei Organizate și Antidrog, Direcția Generală de Asistență Socială și Protecție a Copilului, Serviciul de Probațiune (denumirea anterioară a Seviceiului de protecție a victimelor și reintegrare socială a persoanelor care execută pedepse neprivative de libertate), în baza unui *proces-verbal de admitere*. La primirea victimei în Centru, coordonatorul Centrului îi aduce la cunoștință drepturile și obligațiile pe care aceasta le are în perioada șederii în Centru, semnând un Contract de asistare. După semnarea contractului de asistare, victima este familiarizată cu structura și personalul Centrului, cu spațiul, cu dotările și utilitățile acestuia și face cunoștință cu celelalte persoane asistate. Centrul asistă și victime, care nu au domiciliul pe raza județului Satu Mare, existând colaborare și cu alte instituții, precum Direcțiile Județene de Asistență Socială și Protecție a Copilului, cu instanțele de judecată și cu parchetele de pe lângă acestea. Pentru preluarea unui caz nou, echipa Centrului se întrunește pentru a stabili managerul de caz, planul de acțiune și planul individualizat de protecție, urmărindu-se particularitățile fiecărui caz, ulterior având loc întâlniri pentru clarificarea nelămuririlor sau a eventualelor probleme; fiecare membru al echipei are sarcini bine definite, în vederea rezolvării cât mai eficiente a cazului; în acest sens se încearcă consilierea, atât a victimei cât și a familiei, pentru înțelegerea problemei cu care se confruntă unul/una din membrii familiei, specialiștii asigurându-se de rezultate, de lungă durată. De asemenea, în activitatea de recuperare a victimelor traficului, în vederea soluționării cazurilor asistate, specialiștii centrului au recurs la integrarea în familia naturală sau au abordat o alternativă de tip plasament, în familia lărgită sau asistență maternală,

reintegrare școlară și profesională, reintegrare socială etc. Pe perioada de monitorizare a victimelor, acestea beneficiază de consiliere psihologică, juridică și asistență socială; potrivit art. 32 din Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane „[v]ictimele traficului de persoane pot fi cazate, la cerere, temporar în centre de asistență și protecție” pe o durată, ce este stabilită prin decizie a delegației permanente județene și nu poate depăși 10 zile, iar potrivit art. 32 alin. 3 „durata cazării poate fi prelungită, la solicitarea organelor judiciare, cu cel mult, până la 3 luni, sau, după caz, pe perioada procesului penal.”. Aceste prevederi se regăsesc și în Regulamentul⁸⁷⁶ de aplicare a dispozițiilor Legii nr. 678/2001 la care menționăm completările aduse prin Regulament de art. 48 potrivit căroră „[d]acă victima a solicitat să fie cazată într-un centru de asistență și consiliere, aceasta va fi cazată, de regulă, în centrul solicitat de aceasta sau în centrul cel mai apropiat de localitatea de domiciliu, în funcție de capacitatea de cazare și de gradul de ocupare ale acestor centre.”⁸⁷⁷; de asemenea, Regulamentul prevede la art. 51 ca „[d]upă expirarea termenelor prevăzute în art. 50 alin. 1 și 2 [termenul de 10 zile, respectiv cel de 3 luni], dacă victimele doresc să beneficieze în continuare de asistență și există posibilități de cazare, conducerea centrului poate aproba rămânerea victimei în centru pentru încă o perioadă de cel mult 3 luni.”⁸⁷⁸.

De asemenea, specialiștii Centrului de Asistență și Protecție a Victimelor Traficului de Persoane Satu Mare au afirmat că majoritatea cazurilor le-au fost referite de Poliția de Frontieră și Departamentul de Combatere a Crimei Organizate și Antidrog Satu Mare; în ceea ce privește beneficiarii centrului și tinerii monitorizați acestora li se asigură respectarea integrală a drepturilor, fără nici o discriminare, inclusiv respectarea strictă a confidențialității, identității personale și private.

Echipa centrului a dezvoltat o strânsă colaborare cu Inspectoratul de Poliție Județean Satu Mare, Poliția de Frontieră și Departamentul de Combatere a Crimei Organizate și Antidrog, răspunzând cu promptitudine solicitărilor, prin deplasări la punctele de trecere ale frontierei sau la sediul poliției, ori de câte ori era necesar. Specialiștii Centrului asistă victime ale traficului sau tineri care au fost depistați ca neacompaniați pe teritoriul altor state din Europa, iar la solicitarea acestora de a beneficia de serviciile Centrului sunt cazați pe o anumită perioadă.

Având în vedere toate aceste aspecte, concluzionăm prin sublinierea faptului că existența unui centru de cazare și protecție a victimelor traficului de persoane pe raza teritorială a județului Bihor care să deservească activitatea anti-traffic este imperios necesară.

⁸⁷⁶ Publicat în M.Of., P. I, nr. 206 din 31.03.2003.

⁸⁷⁷ Art. 48 din Regulamentul de aplicare a dispozițiilor Legii nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, publicat în M.Of., P. I, nr. 206 din 31.03.2003.

⁸⁷⁸ Art. 51 din Regulamentul de aplicare a dispozițiilor Legii nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, publicat în M.Of., P. I, nr. 206 din 31.03.2003.

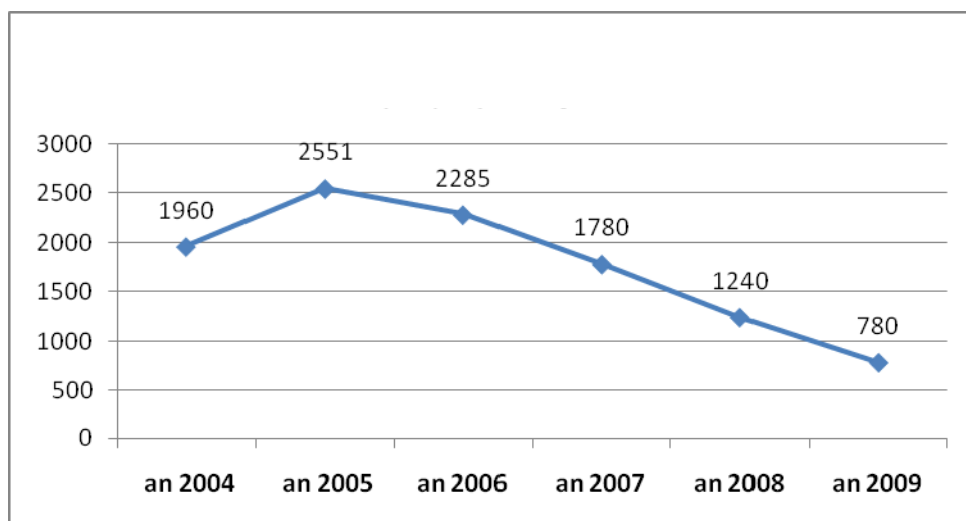


Figura nr. 10 a: Evoluția numărului de victime identificate de către structurile de poliție și înregistrate de A.N.I.T.P. – 2004-2009

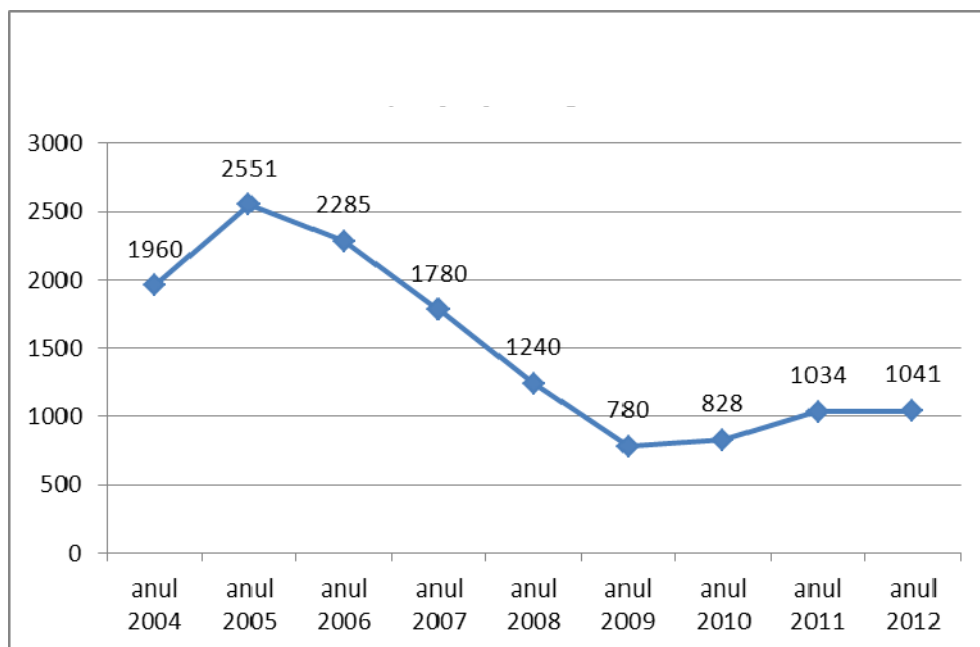


Figura nr. 10 b: Evoluția numărului de victime identificate de către structurile de poliție și înregistrate de A.N.I.T.P. – 2004-2012

Sursa: Agenția Națională Împotriva Traficului de Persoane

Într-adevăr, așa cum se poate observa din Figura nr. 10a numărul victimelor traficate, intern și internațional, aflate în evidența A.N.I.T.P. a scăzut (precizăm că numărul victimelor este cel cunoscut de autorități, numărul real nefiind practic nici măcar apreciable). În anul 2009, A.N.I.T.P. a luat în evidență un număr de victime mult redus față de anul 2008, respectiv cu 62,9% mai puține, ceea ce reprezintă un aspect pozitiv, în cazul în care ar exista o constanță a tuturor factorilor infracționali determinanți.

Descrescerea fenomenului se datorează multiplelor acțiuni de contracarare a fenomenului, precum cele de prevenție, prin numeroase activități și campanii de informare în masă, precum și a celor derulate de forțele de ordine, atât la nivel intern, cât și concertate la nivel internațional. Considerăm, însă, că în acest sens, pot opera și factorii criminogeni, care sunt dinamici, iar numărul de victime mult mai mic poate fi rezultatul manifestării unor aspecte precum: modificarea manierelor de acțiune ale infractorilor, în sensul perfecționării organizării acțiunilor de trafic ori exploatare – ceea ce ar îngreuna descoperirea faptelor, exercitarea unor presiuni, amenințări, șantaj etc., mult mai presante asupra victimelor, ceea ce ar diminua șansele victimelor de a solicita sprijin ori de a reclama traficul. Nu ignorăm nici posibilitatea ca anumite persoane traficate în vederea exploatarei prin muncă să nu cunoască prevederile legale, considerând că au fost doar victime ale înșelăciunii de înșelăciune (abandonând practic orice demers judiciar) neconștientizând că, de fapt, au fost victime ale traficului de persoane. Este posibil, de asemenea ca infractorii să-și fi mutat centrul de interes spre alte categorii de fapte antisociale, mai profitabile și mai greu de descoperit.

Printr-o actualizarea a datelor față de momentul efectuării principalului studiu teoretic și practic al lucrării de față, în Figura 10b se remarcă în mod **regretabil** creșterea numărului victimelor identificate de structurile polițienești și aflate în evidența A.N.I.T.P. Creșterea numărului victimelor este în strânsă relație cu creșterea numărului de persoane aflate în stare de dificultate materială generată de situația economică globală.

6.5.6. Modalitățile de exploatare utilizate de traficanți

Datele cuprinse de Tabelul nr. 5 furnizează aspecte interesante.

În primul rând trebuie să precizăm că anul 2006 a reprezentat anul de debut al activității Centrelor Regionale, iar centre precum cel din Bacău, Brașov, Ploiești, Oradea și Târgu Mureș nu erau încă înființate, astfel că anul 2006 nu prezintă relevanță decât în măsura identificării tipurilor de exploatare ale victimelor referite centrelor operaționale.

Anul 2007 a reprezentat anul în care toate Centrele Regionale au devenit operaționale iar datele centralizate relevă modalitățile de exploatare. Astfel, în anul 2007, principala modalitate de exploatare a victimelor a fost cea sexuală, cu un număr de 538 de victime, aceștia urmându-i exploatarea prin muncă, ce a generat 516 victime.

Tabelul nr. 5: Media numărului de victime înregistrat pe tipuri de exploatare

Media numărului de victime înregistrat pe tipuri de exploatare	2006	2007	2008
Exploatare sexuală	6,6	45,8	16,5
Exploatare prin muncă	8,0	44,2	22,6
Cerșetorie	1,0	11,2	4,1
Furt	3,0	2,1	1,3
Pornografie	0,0	0,9	0,4
Trafic de organe	0,0	0,0	0,0
Alte infracțiuni	9,0	0,9	0,6

Prin coroborarea informațiilor culese din surse diferite (literatură de specialitate, statistici existente până la acea dată, mass-media și multiple discuții cu specialiștii din domeniu) am stabilit o ierarhie a tipurilor de exploatare, în ordinea descrescătoare a numărului de victime, generată de fenomenul traficului. Astfel, constatăm că predomină *exploatarea sexuală*, urmată, de cea prin muncă, sensibil egale în ceea ce privește numărul de victime identificate și referite. Alte tipuri de exploatare identificate sunt: obligarea la practicarea cerșetoriei (pentru anul 2007 s-au semnalat 100 de victime); obligarea la săvârșirea infracțiunii de furt (pentru anul 2007 au fost referite instituțiilor abilitate un număr de 7 victime); realizare de materiale pornografice (pentru anul 2007 au fost în număr de 4); traficul cu organe umane (autoritățile române nu au depistat nici un caz din această categorie). Pentru categoria „alte infracțiuni”, Centrului Regional Iași i-au fost referite 4 cazuri de victime care au fost recrutate pentru exploatare, Centrului Regional Galați fiindu-i referită 1 victimă, deci un total de 5 persoane care prezentau risc crescut de a fi exploatate.

Precizăm că din Tabelul nr. 5 privind *media numărului de victime înregistrate pe tipuri de exploatare*, fiecare Centru Regional a completat, corespunzător anului solicitat, numărul de victime identificate și referite autorităților, însă acest aspect nu are relevanță în distribuția numărului de victime traficate din acea zonă teritorială a României, pentru că așa cum prevede și art. 45 din Regulamentul⁸⁷⁹ de aplicare a dispozițiilor Legii nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, în cazul traficului extern de persoane și identificării victimelor, „Inspectoratul General al Poliției de Frontieră comunică datele privitoare la victimele traficului de persoane, primite potrivit art. 42, punctului de frontieră unde urmează să sosească victima, pentru ca aceasta să fie preluată de ofițerii special desemnați, precum și unității de poliție, în a cărei rază funcționează centrul de asistență și consiliere, în care victima a solicitat să fie cazată, pentru a prelua victima de la punctul de frontieră

⁸⁷⁹ Publicat în M. Of., P. I, nr. 206 din 31 martie 2003.

și pentru a-i asigura protecția fizică până la cazarea în centru.” (articolul menționat se referă la operațiunile pe care misiunile diplomatice sau oficiile consulare ale României în străinătate le întreprind în cazul cetățenilor români – victime ale traficului pentru diferite situații, dacă e cazul, eliberarea documentelor de identitate ori eliberarea documentelor de transport, precum și comunicarea Inspectoratului General al Poliției de Frontieră a numelui și prenumelui persoanei, a numărului și seriei documentului de identitate, a mijlocului de transport, a punctului de frontieră precum și solicitarea victimei de a fi cazată într-un centru de asistență și consiliere a victimelor traficului.). De asemenea potrivit Mecanismului național de identificare și referire a victimelor traficului de persoane, după identificarea unei victime a traficului, aceasta trebuie să fie referită fie de către organele de aplicare a legii, fie de furnizorii de servicii, fie de către instituțiile responsabile pentru asigurarea acestora.

Potrivit Mecanismului național de identificare și referire a victimelor traficului de persoane, identificarea unei victime este procesul de constatare a faptului că o persoană este victimă a traficului de persoane. Identificarea se poate realiza în mod formal, de organele judiciare, în urma activităților de cercetare penală ori de către furnizorii de servicii sociale, prin anchete sociale, dar și în mod informal, prin analiza indicatorilor care pot oferi indicii referitoare la existența unui posibil caz de trafic de persoane. Conceptul de referire a unei victime a traficului de persoane presupune încredințarea acestuia către furnizorii de servicii de protecție și asistență (serviciile de protecție și asistență a victimelor traficului de persoane reprezintă totalitatea serviciilor de asistență specializate, acordate acestora, prevăzute de normele legale în vigoare).

Asistența poate consta în servicii sociale de asistență specializată, acordate de furnizorii de servicii sociale, cu sau fără găzduire, așa cum este prevăzut în Legea nr. 47/2006⁸⁸⁰ privind sistemul național de asistență socială⁸⁸¹. Aceasta prevedea că „[s]erviciile sociale pot fi servicii primare și servicii specializate. Serviciile primare sunt măsuri și acțiuni de proximitate și prevenție acordate în comunitate, în scopul identificării și limitării situațiilor de risc în care se pot afla la un moment dat persoana, familia sau grupul. Serviciile sociale specializate sunt măsurile de suport și asistență care au ca scop menținerea, refacerea sau dezvoltarea capacităților persoanei ori familiei, aflată în situații specifice de vulnerabilitate sau de risc de excludere socială și sunt acordate de personal calificat și specializat.”. De asemenea, tot legea asistenței sociale prevedea că furnizarea serviciilor sociale se organizează într-un sistem descentralizat, la nivelul comunităților locale, cu scopul de a răspunde concertat nevoilor sociale specifice și potențialilor beneficiari.

Evoluția numărului de victime identificate la nivelul A.N.I.T.P. pe tipuri de exploatare, potrivit analizei pentru anul 2008 și primele 2 luni ale anului 2009,

⁸⁸⁰ În prezent e în vigoare Legea nr. 292/2011 a asistenței sociale, publicată în M.Of., P. I, nr. 905/20.12.2011.

⁸⁸¹ Publicată în M. Of., P. I, nr. 239 din 16.03.2006.

așa cum rezultă din site-ul oficial⁸⁸² indică un număr de 426 de victime feminine exploatare sexual reprezentând 31% din numărul total al victimelor înregistrate, număr ce este mai mic față de 538 de victime raportate pentru 2007, cu atât mai mult cu cât situația este prezentată pentru 14 luni și nu pentru 12. La calculul unei medii a victimelor exploatare sexual, în anul 2007 reiese un număr de 44,8 victime exploatare sexual iar pentru anul 2008 și primele două luni ale anului 2009, reiese o medie de 30,4 victime identificate, ce au fost supuse exploatării sexuale; deci, se poate observa o scădere semnificativă a numărului de victime exploatare sexual, comparând media raportată la anul 2007 cu cea aferentă anului 2008 și primelor 2 luni din 2009, respectiv o scădere cu 33% a mediei lunare privind victimele exploatării sexuale.

În ceea ce privește numărul victimelor identificate în urma exploatării prin muncă, raportat la anul 2008 și primele 2 luni ale anului 2009, potrivit site-ului oficial A.N.I.T.P.⁸⁸³ acesta este de 782, iar pentru anul 2007, din situația desprinsă din cercetarea noastră a reieșit că au fost identificate 516 victime; dacă facem o medie lunară a numărului de victime exploatare prin muncă, pentru anul 2007 reiese un număr de 43 de victime, iar pentru perioada următoare de 14 luni (anul 2008 și lunile ianuarie și februarie 2009) calculele indică o medie de 55,85 victime, lunar. La o comparație a mediilor rezultate, putem afirma că media victimelor exploatare prin muncă a crescut în anul 2008 față de anul 2007 cu 27,9%.

Potrivit studiului *Fenomenul social al traficului de persoane. Analiză cantitativă pentru anul 2008 și primele două luni ale anului 2009*⁸⁸⁴, dintr-un total de 1375 de victime, **782** de persoane au fost traficate pentru muncă. Acest fenomen este în continuă expansiune manifestându-se un număr din ce în ce mai mare al acestui tip de exploatare, în special pentru populația de sex masculin (70%), din totalul victimelor traficate pentru muncă, iar din acestea, **45% sunt în categoria de vârstă, 26-40 de ani și 36% în categoria de vârstă 18-25 de ani**. Aceeași tendință se observă și în cazul populației feminine unde **43% se află în categoria de vârstă 26-40 de ani, 30% în categoria 18-25 ani**. Categoria de vârstă **41-60 de ani** este prezentă, în cazul femeilor, într-o proporție semnificativă (22% din totalul victimelor feminine) în comparație cu populația masculină de aceeași vârstă (**2,5%** din populația masculină). Populația masculină exploatată devine din ce în ce mai mare, ajungând pentru perioada de referință, de aproape 4 ori mai mare decât a femeilor.”⁸⁸⁵

⁸⁸² Tamaș, A.-M., *Fenomenul social al traficului de persoane. Analiză cantitativă pentru anul 2008 și primele două luni ale anului 2009*, cf. http://anitp.mai.gov.ro/ro/docs/rapoarte/analiza_cantitativa_2008.pdf. consultat la data de 05.03. 2010.

⁸⁸³ *Idem*.

⁸⁸⁴ *Idem*.

⁸⁸⁵ Tamaș, A.-M., *Fenomenul social al traficului de persoane. Analiză cantitativă pentru anul 2008 și primele două luni ale anului 2009*, cf. http://anitp.mai.gov.ro/ro/docs/rapoarte/analiza_cantitativa_2008.pdf. consultat la data de 05.03. 2010.

Asistăm aşadar la proliferarea unui fenomen – actual – exploatarea prin muncă în cadrul infracţiunii de trafic de persoane.

O altă modalitate prin care se manifestă traficul este cea de *supunere a persoanelor la practicarea cerşetoriei*. Această practică a fost raportată, pentru anul 2006 într-o pondere de 8,01%, din numărul total al victimelor traficate⁸⁸⁶, respectiv din 2285 de victime, *cerşetorii* reprezentând 183 de persoane exploatate de traficanţi; pentru anul 2007 A.N.I.T.P. a raportat⁸⁸⁷ un număr de 146 de persoane care au fost silite să cerşească, respectiv 31 femei, 80 bărbaţi şi 35 minori, iar la nivelul Centrelor Regionale, din cercetarea noastră a rezultat un număr de 100 de victime, diferenţa de 46 de persoane fiind corespunzătoare victimelor referite A.N.I.T.P. Bucureşti şi Suceava.

Pentru primele 8 luni ale anului 2008 a reieşit că le-au fost referite Centrelor Regionale un număr de 32 de persoane.

Calculând, la o medie comparativă pentru anul 2007 şi 2008, numărul persoanelor identificate şi referite ca fiind exploatate prin obligarea la practicarea cerşetoriei a scăzut de la 8,33 la 4, reprezentând o scădere a victimelor referite, la mai mult de jumătate.

Menţionăm că cerşetoria nu era precizată ca atare în Legea nr. 678/2001 privind prevenirea şi combaterea traficului de persoane dar prin modificările aduse de Legea 230/2010 această formă de exploatarea a fost prevăzută la art. 2 pct. 2 lit. c, deşi ar fi putut fi încadrată la art. 2 alin. 1 pct. 2 lit. e) cu conţinutul: *efectuarea unor asemenea activităţi, prin care se încalcă drepturi şi libertăţi fundamentale ale omului*, coroborat cu art. 2 alin. 1 pct. 2 lit. a) *executarea unei munci sau îndeplinirea de servicii, în mod forţat, ori cu încălcarea normelor legale privind condiţiile de muncă, salarizare, sănătate şi securitate* deoarece deşi nu este muncă forţată, neîncălcând *norme legale*, reprezintă efectuarea unor activităţi precum apelarea la mila publică – ce pot fi considerate *servicii* ori *executarea unei munci*.

O altă practică la care exploataorii supun persoanele/victimele traficului, nespecificată expres în cuprinsul Legii nr. 678/2001 privind prevenirea şi combaterea traficului de persoane, cu modificările şi completările ulterioare, dar la care exploataorii apelează este obligarea la **săvârşirea de furturi**. Pentru anul 2007 evidenţele⁸⁸⁸ A.N.I.T.P. atestă un număr de 10 persoane, ca fiind expuse acestui tip de exploatare, dintre care 5 minori, 4 bărbaţi şi 1 persoană de sex feminin. Dorim să subliniem faptul că folosirea minorilor la astfel de activităţi – furturile din buzunare, din magazine etc. – este o practică profitabilă exploatare, cu atât mai mult cu cât minorii pot fi sancţionaţi cu măsuri mult mai uşoare de către autorităţi,

⁸⁸⁶ Potrivit datelor D.G.C.C.O. şi I.G.P.F. cf. http://anip.mai.gov.ro/ro/docs/rapoarte/raport_anual_2006.pdf, consultat la data de 16.03.2010.

⁸⁸⁷ cf. http://anip.mira.gov.ro/ro/docs/rapoarte/raport_anual_2007.pdf, consultat la data de 16.03.2010.

⁸⁸⁸ cf. http://anip.mira.gov.ro/ro/docs/rapoarte/raport_anual_2007.pdf, consultat la data de 16.03.2010.

în cazul în care acestea sunt sesizate, sau pot fi *iertate* chiar de către persoanele păgubite, caz în care minorii își pot relua practicile, fără a aduce preudicii exploata-torilor. La nivelul Centrelor Regionale, cercetarea noastră a evidențiat, pentru anul 2007, un număr de 7 persoane exploatate prin obligarea la săvârșirea infracțiunii de furt, diferența de 3 victime fiind referită A.N.I.T.P. București și Suceava. Pentru primele 8 luni ale anului 2008, din cercetarea noastră a rezultat un număr de 3 persoane referite Centrelor Regionale, care au fost supuse la efectuarea acestei activități ilicite.

Întrebarea din chestionar referitoare la cauzele care au determinat traficul de ființe umane este o întrebare de opinie, ea generând date de ordin subiectiv, spre deosebire de cele analizate până acum, care au vizat date de ordin obiectiv. De asemenea este de precizat că situația constatată este valabilă pentru sfârșitul anului 2006 (din momentul în care fiecare Centru Regional a devenit operațional) și până în octombrie 2008. Astfel, potrivit prelucrării datelor culese, principala cauză care a determinat traficul de persoane sau exploatarea, sub orice formă, în percepția subiecților, a fost *nivelul de trai scăzut al victimelor* (în proporție de 37,1%), secundată de *lipsa educației sau educația precară* (27,4%) ca factor indirect, în accepțiunea în care, lipsa educației sau educația precară închid posibilitățile individului de a fi competitiv pe piața muncii și de a se realiza profesional/material, deși nu trebuie să excludem nici varianta șomajului ori a lipsei locurilor de muncă.

6.5.7. Cauzele care determină fenomenul de trafic în opinia subiecților investigați

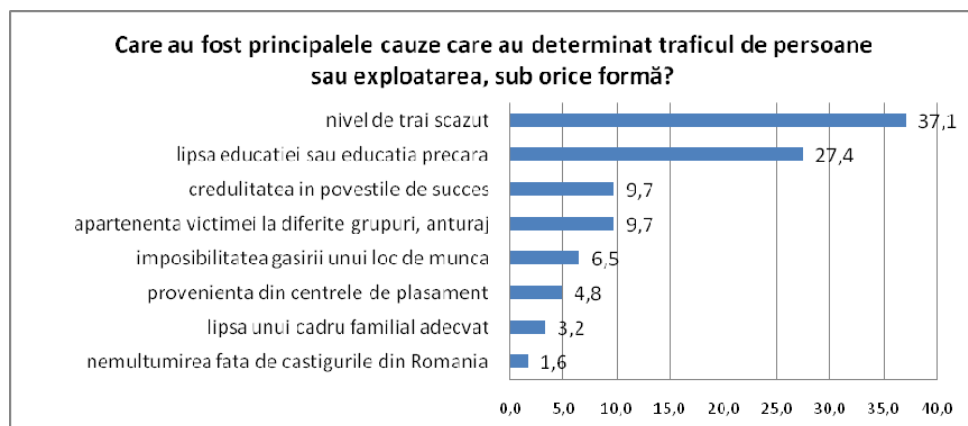


Figura nr. 11: Cauze care au determinat traficul de persoane sau exploatarea semenilor, sub orice formă

Pe locul trei, între factorii care generează traficul de persoane, în percepția specialiștilor, se situează *credulitatea în poveștile de succes*, materializate în *reușitele*, pe care alte persoane le-au înregistrat în străinătate sau chiar în țară, iar pentru a

capta interesul potențialelor victime sunt prezentate ca posibile modalități de autorealizare. În această categorie poate ar trebui inclus și fenomenul masiv al migrației, care a fost mult facilitat de „rețelele de migrație” create, în România, după anul 1990⁸⁸⁹; evident, este vorba de migrația internațională a forței de muncă, deși în multe situații de trafic, precum cele cu minori, nu poate fi vorba de migrație a forței de muncă. Migrația ilegală – în vederea traficării este generată de mirajul locurilor de muncă bine plătite din Occident, pe care indivizii ar dori să le ocupe. În colportarea informațiilor un rol important îl au traficanții care prezintă eronat realitatea, iar potențialele victime, în necunoștință de cauză acceptă diferite oferte. În lucrarea intitulată „Zvonurile”⁸⁹⁰ prefăcută de sociologul român Septimiu Chelcea se tratează acest fenomen psihosocial complex, care în anul 1944 a fost definit ca „o afirmație destinată a fi crezută, ce se raportează la actualitate, diseminată fără a fi verificată oficial”⁸⁹¹ sau parafrazând același autor, zvonul este un caz special de comunicare informală, incluzând mituri, legende, bancuri (*current humor*) (umor la modă). Apreciam că prezentarea ca adevărată a unui fapt neadevărat sau ca neadevărată a unui adevărat (specific infracțiunii de înșelăciune) în scopul obținerii consimțământului unei persoane spre a fi mai ușor traficată aparține unei construcții sociale și psihosociale ce se poate încadra în domeniul zvonurilor. Astfel că așa-numitele *povești de succes*, cu care sunt tentate viitoarele victime sunt mai degrabă *zvonuri*, pentru că în realitate, acele povești de succes nu sunt deloc de succes, constituind o capcană.

Apartenența victimei la diferite grupuri sau anturajul este un motiv invocat de 9,7% dintre subiecți, pondere egală cu a celor care invocă motivul *credulității în poveștile de succes*; De altfel, la o analiză mai atentă, cele două motive sunt strâns legate, până la suprapunere, poveștile de succes fiind vehiculate de membrii grupurilor de apartenență, de „rețelele sociale ale unei persoane”. *Imposibilitatea găsirii unui loc de muncă* este considerat un motiv de traficare doar în procent de 6,5% din numărul subiecților, oarecum în concordanță cu situația reală a României din perioada 2006, 2007 și 2008, când șomajul a scăzut, posibilitatea găsirii unui loc de muncă, în special în construcții, fiind relativ ridicată.

Din experiența Organizației Salvați Copiii – România în colaborare cu O.I.M. în privința cazurilor cărora li s-a acordat asistență, categoria de vârstă cea mai des întâlnită este 15-17 ani și 18-20 ani, majoritatea persoanelor asistate fiind fete.⁸⁹² Nivelul de educație al copiilor/tinerelor este scăzut, întrucât au abandonat școala iar

⁸⁸⁹ Horvath, I., Anghel, R., G., *Introducere*, în *Sociologia migrației. Teorii și studii de caz românești* (coord.: Horvath, I., Anghel, R., G.), Ed. Polirom, 2009, p. 13.

⁸⁹⁰ Kapferer, J-N., *Zvonurile – cel mai vechi mijloc de informare din lume*, Ed. Humanitas, 2006.

⁸⁹¹ Knapp, R., H., *A psychology of rumor*. în *The Public Opinion Quarterly*, 8,1,22 apud Kapferer, J-N., *Zvonurile – cel mai vechi mijloc de informare din lume*, Ed. Humanitas, 2006, pp. 5-6.

⁸⁹² *Asistență și reinserție socială pentru copiii neacompaniați, traficați – Manualul participantului*, (Formatori: Păunescu, G., Nicolăescu, D.), Organizația Salvați Copiii – 2004, Timișoara, p. 5.

părinții acestora au un nivel de școlarizare precar, uneori aceștia fiind chiar analfabeti. În cazurile asistate de Organizația Salvați Copiii în colaborare cu O.I.M., majoritatea copiilor proveneau, la nivelul anului 2004, din zona Moldovei, din familii dezorganizate, în care sărăcia era accentuată de manifestările stresului social (alcoolism, violență fizică și/sau verbală, agresiune sexuală). Un alt aspect desprins din situația victimelor minore asistate este faptul că relațiile lor cu familia erau foarte slabe, ceea ce face – potrivit specialiștilor – ca un astfel de copil să fie mult mai vulnerabil la influențele mediului exterior. Mult mai vulnerabil spre a fi traficat devine copilul sau tânărul, care ia cunoștință de acele „povești de succes” ale persoanelor care „au reușit”, în sensul că au fost plecate în străinătate o perioadă scurtă de timp, după care s-au întors în țară cu sume mari de bani. „În aceste condiții este relativ ușor să recrutezi un copil sau un adolescent utilizând false promisiuni și amăgindu-l cu vorbe de genul: «tu nu ai o bicicletă la modă, dar eu îți pot oferi una și vei putea avea tot ce îți dorești ca și copiii de vârsta ta mergând cu mine» sau «tinerii de vârsta ta au haine la modă pe când tu nu ai. Crezi că dacă vei rămâne aici părinții tăi vor putea vreodată să-ți ofere așa ceva. Numai afară poți obține aceste lucruri!»”⁸⁹³.

8% dintre subiecții cercetării proprii consideră că un motiv al traficării îl constituie proveniența persoanelor din centrele de plasament ori din rândul copiilor străzii. De asemenea, lipsa unui cadru familial adecvat, precum climat impropriu, carențe afective, alcoolism, conviețuire convențională a fost invocată de 3,2% dintre subiecți. Și în legătură cu cele două motive se poate face observația că sunt relativ similare, procentele putând fi însumate, în sensul că un climat familial defavorabil este specifică și categoriei de copii instituționalizați și de copii ai străzii. Este interesant de constatat faptul că, în opinia specialiștilor, motivul legat de *Nemulțumirea față de câștigurile realizate în România* se situează pe ultimul loc în generarea traficului de persoane, fiind menționată doar de 1,6% din subiecți.

În concluzie, am putea menționa că, în opinia specialiștilor, traficul de ființe umane este generat, în cea mai mare parte de factori „extraeconomici”, constând în rolul educației și al familiei (prin nivel de trai scăzut al familiilor, climat necorespunzător, deficit al funcției de socializare a familiei, care scapă copiii de sub supraveghere, în favoarea socializării, în grupurile de „egali”, de pe stradă, care, de cele mai multe ori, promovează valori discordante cu valorile culturii dominante ale societății).

Comparativ cu studiile noastre, studii de specialitate, pe care acte oficiale românești le-au preluat și prelucrat, au conturat următoarele aspecte:

- La punctul E. „Cauze și factori de risc ai traficului de persoane” din Capitolul I „Considerații generale” al Anexei la H.G. nr. 1654/2006 privind aprobarea Strategiei naționale împotriva traficului de persoane pentru perioada 2006-

⁸⁹³ Asistență și reinserție socială pentru copiii neacompaniați, traficați – Manualul participantului, (Formatori: Păunescu, G., Nicolăescu, D.), Organizația Salvați Copiii – 2004, Timișoara, p. 5.

2010⁸⁹⁴ se menționează: *Conform cercetării sociologice realizate de IMAS în anul 2005 cu sprijinul UNICEF, factorii de risc ai traficului de persoane se pot grupa în factori macrosociali, microsociali și individuali, care interacționează în proporții diferite, de la un caz la altul.*

1. *Factorii macro-sociali au un nivel ridicat de generalitate și se referă la:*
 - a) *Scăderea drastică a nivelului de trai al populației și șomajul sau lipsa de acces la mijloace legitime de trai pentru mari segmente de populație.*
 - b) *Lipsa/insuficiența unor programe educaționale relevante (educație sexuală, relații de cuplu etc.), precum și deficitul de oportunități educaționale pentru anumite segmente de populație.*
 - c) *Un mediu socio-cultural tolerant la discriminare pe bază de gen sau etnie, precum și la comportamente de tipul violențe domestice.*
 - d) *Dezvoltarea migrației internaționale pentru muncă.*
 - e) *Ineficiența/slaba implicare a sistemului politic și juridic.*
 - f) *Dezastre naturale sau catastrofe care provoacă sărăcirea bruscă a unui număr mare de gospodării, în principal a celor care trăiesc predominant din agricultură.*
 - g) *Abandon familial.*
2. *Factori micro-sociali plasați la nivelul unor grupuri sociale și a gospodăriilor:*
 - a) *Sărăcia gospodăriei și lipsa de acces la locuri de muncă, prestațiile și programele de asistență sociale disponibile.*
 - b) *Nivel redus de educație și lipsa unei pregătiri profesionale, atât a persoanelor traficate cât și a membrilor familiilor lor de origine. Traficul de persoane este adeseori asociat cu abandonul școlar.*
 - c) *Instabilitate familială și/sau relații deficitare între adulți și copii.*
 - d) *Comportamente deviante precum alcoolismul, consumul de droguri, violența domestică și/sau antecedentele penale.*
3. *Factorii individuali sunt extrem de diverși, spre exemplu:*
 - a) *Discrepanța între nivelul de așteptări/scopuri și resursele (individului și gospodăriei) pentru atingerea acestora prin mijloace legitime.*
 - b) *Disponibilitatea de a încălca unele norme legale în vederea unui loc de muncă în străinătate și lipsa de informare privind riscurile asociate.*
 - c) *Dorința de aventură și/sau presiunea din partea «anturajului».*
 - d) *Relații sentimentale ratate și/sau debutul vieții sexuale la vârsta adolescenței, precum și o posibilă istorie de agresiuni sexuale.*
 - e) *Labilitate psihică, alienare.*
 - f) *Lipsa de încredere în propriile forțe și/sau un complex de inferioritate.*
 - g) *Lipsa de încredere în ceilalți și în instituțiile care ar putea oferi asistență și suport.*”

⁸⁹⁴ Publicată în M.Of., P. I, nr. 967 din 4 decembrie 2006.

6.5.8. Estimarea practicării prostituției de femeile traficate

Tabelul nr. 6:
Femei care au practicat prostituția înainte de a fi traficate;
femei care vor prefera practicarea prostituției și după victimizare

	Media
Vă rugăm să aproximați procentul femeilor care s-au prostituat și înainte de a fi traficate:	26,04
Dintre femeile identificate, apreciați în procente, câte considerați că se vor întoarce la practicarea prostituției:	20,07

Tabelul nr. 6 vizează estimarea de către specialiști a numărului mediu al femeilor care, înainte de a fi traficate obișnuiau să practice prostituția; din calculele efectuate a reieșit o medie de 26,04, ceea ce reflectă că, în percepția specialiștilor, mai mult de un sfert dintre femeile traficate obișnuiau să-și asigure existența, prin prostituție. Semnificativ este faptul că un număr aproape egal de specialiști, respectiv pentru o medie de 20,07 a femeilor, apreciază că acestea se vor întoarce la practicarea prostituției, chiar dacă au ajuns în situația de a fi traficate, respectiv au fost victime ale exploatării sexuale. Aplicând procentele calculate la situația cazurilor înregistrate, dintr-un total de 1027 femei victime ale traficului de persoane referite Centrelor Regionale, respectiv din 783 persoane exploatate sexual (majoritatea femei) și 5 victime ale traficării pentru pornografie, un număr de 312 femei au practicat prostituția înainte de traficare, iar dintre acestea, 240 vor practica și în continuare acest tip de comportament. Raportând numărul de victime femei traficate – 1027 (în vederea exploatării de orice fel) la numărul de victime efectiv exploatate sexual, respectiv 788 rezultă că un procent de 77% dintre femei au fost supuse unei astfel de exploatări, dintre acestea 312 fiind prostituate, dintre care tot un procent de 77% nu doresc să renunțe la practicarea prostituției, cu toate că au trecut printr-o experiență de trafic.

Practic, din 1027 de victime exploatate sexual, 240 de femei (23,36%) nu vor renunța la practicarea prostituției, chiar dacă aceasta ar presupune o revictimizare. Apreciem procentul ca fiind îngrijorător mai ales că victimele au trecut printr-o experiență de trafic, au ieșit din rețeaua de exploatare, au fost identificate și referite instituțiilor din țară care le-au oferit asistență și protecție, consiliere, asistență medicală ori alte servicii și cu toate acestea, ele nu doresc să se reintegreze social, nici să-și câștige existența într-un mod decent ci vor, în continuare, cu orice risc, chiar al revictimizării, să practice prostituția.

6.5.9. Experiența victimelor în raport cu activitatea de traficare

Precizăm că activitatea de exploatare a persoanelor și modul de operare al infractorilor poate varia, existând și posibilitatea ca o victimă a traficului să fie

vândută, o dată sau de mai multe ori diferiților exploatatori ori altor rețele de trafic. Prin această experiență a trecut o medie de 27,1 dintre victimele referite Centrelor Regionale (au fost vândute o dată), iar o medie de 7,8 dintre victime au fost vândute de mai multe ori (potrivit Tabelului nr. 7: *Victime vândute o dată; victime vândute de mai multe ori*. Menționăm că întrebarea a vizat cunoștințele specialiștilor, rezultate din contactul direct cu fenomenul.).

Tabelul nr. 7: Victime vândute o dată; victime vândute de mai multe ori

	Media
Procentul victimelor vândute	27,1
Procentul victimelor vândute de mai multe ori	7,8

6.5.10. Tipul relației dintre victimă și traficant

Având în vedere că în multiple situații victimele sunt, de regulă, racolate, prin aceasta înțelegând diferite moduri de acțiune ale infractorilor, de la convingere, argumentare, constrângere fizică ori morală, șantaj, escrocare etc. cu rolul de a îndupleca sau obține consimțământul victimei de a participa la activitățile propuse; precizăm că potrivit legislației românești, chiar și în cazul în care racolatorul obține consimțământul (acceptul) victimei, nu este absolvit de pedeapsa pentru săvârșirea infracțiunii de trafic de persoane. În studiul nostru am dorit să surprindem ce categorii de persoane au determinat victimele să le urmeze sfaturile sau propunerile făcute. Astfel, potrivit Figurii nr. 12, care reflectă natura relației dintre victimă și racolator a reieșit că într-un procent de 64,5% dintre aceștia existau relații de prietenie sau că pur și simplu se cunoșteau, în sensul de simple cunoștințe (într-adevăr, cele două noțiuni – prieten/cunoscut – sunt destul de relative, dar ambele presupun ca potențiala victimă și racolatorul să se fi știut într-o oarecare măsură, suficientă încât unul să cunoască despre celălalt informații, în mod particular ca racolatorul să se erijeze într-un salvator al victimei, propunându-i soluții pentru rezolvarea problemelor sau îndeplinirea anumitor dorințe). Un procent de 22,6% dintre racolatorii victimelor sunt necunoscuți, fapt ce denotă, pe de o parte o anume naivitate a potențialelor victime, lăsându-și propria soartă în *mâna* unor necunoscuți, iar pe de altă parte, nu este deloc neglijabil nici aspectul că o persoană străină poate interveni și să convingă pe altcineva să îi urmeze sfaturile; se poate vorbi chiar de o versatilitate și capacitate de manipulare specializată a racolatorilor. Alarmant, dar discutabil este însă și procentul de 12,9% dintre racolatori care, necunoscându-se direct cu victimele, au totuși o recomandare din partea persoanelor cunoscute acestora și, probabil, în funcție de relația dintre cunoscut și potențiala victimă depinde și succesul racolării.

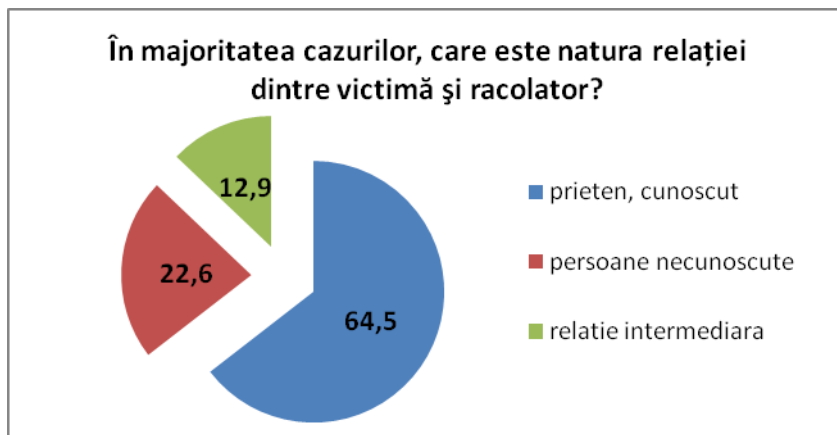


Figura nr. 12: Natura relației dintre victimă și racolator

Potrivit *Raportului privind traficul de copii – România 2004*⁸⁹⁵ editat de Organizația Salvați Copiii, din interviurile pe care această organizație le-a aplicat minorilor victime ale traficului s-au „[semnalat] și cazuri în care copiii implicați deja în prostituție reprezintă o țintă a recrutorilor. În cazul acestora, recrutarea constă în promisiunea unor slujbe, care implică activități sexuale «inocente», în cluburi private sau saloane de masaj, ori în prezentarea unor posibilități de câștig, mai mari, prin practicarea prostituției în afara țării, ori chiar prin cumpărarea acestora de la proxeneți locali. O altă modalitate de recrutare, utilizată într-o măsură mai mică, în cazul copiilor o reprezintă anunțurile în presă privind ofertele de muncă în străinătate. Aceste anunțuri sunt adresate unei largi categorii de vârstă, în special fetelor, peste 16 ani. Anunțurile sunt atractive sub trei aspecte: oferă o slujbă într-o țară vest europeană (de obicei Italia, Grecia, Franța, Spania), principalele cerințe se referă la aspectul fizic și nu la pregătirea profesională și nivelul educației, iar salariul oferit este cu mult mai mare decât ceea ce se poate câștiga în țară. Acest tip de recrutare profită de lipsa informațiilor asupra modalităților legale de a munci într-o țară străină.”⁸⁹⁶

Potrivit studiului nostru realizat prin intermediul specialiștilor din Centrele Regionale A.N.I.T.P., cea mai mare parte a victimelor, 46,7% (practic aproape jumătate dintre victime) este racolată în *baruri ori discoteci* (populație relativ tânără frecventând aceste locații), 13,3% dintre victime sunt racolate prin intermediul *anunțurilor publicitare*, 10% sunt racolate pe *stradă* efectiv, un procent egal, de 3,3% fiind ținta racolatorilor prin intermediul *contactelor telefonice*, respectiv în apropierea unităților de învățământ, în apropierea școlii, conform cercetării noastre.

⁸⁹⁵ *Raport privind traficul de copii – România*, Organizația Salvați Copiii, București, 2004, p.23.

⁸⁹⁶ *Ibidem*.

6.5.11. Locul în care sunt racolate, cel mai frecvent victimele traficului de persoane

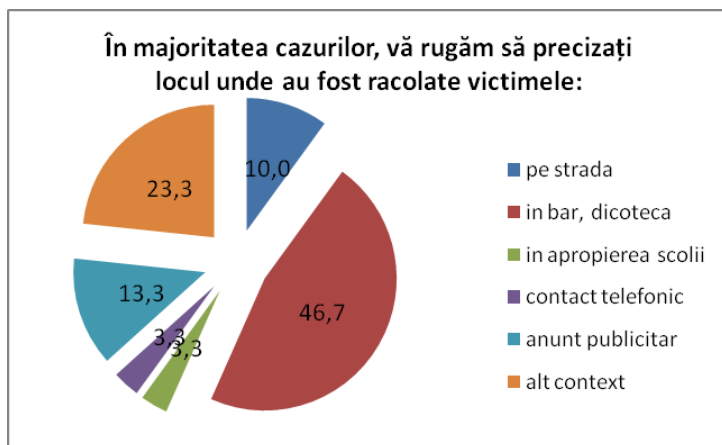


Figura nr. 13: Locul unde au fost racolate victimele

Un procent destul de mare, respectiv de 23,3% îl reprezintă alte modalități de racolare, în care noi nu excludem răpirile (după cum se menționează și în studiul Organizației Salvați Copiii *Raportului privind traficul de copii – România 2004*⁸⁹⁷, potrivit căruia răpirile reprezintă o modalitate de recrutare mult mai rară decât falsele promisiuni de muncă, însă cu atât mai violente și mai traumatizante pentru victime însă ele există) ori anunțurile de la agențiile matrimoniale⁸⁹⁸.

6.5.12. Exploatarea minorilor traficați

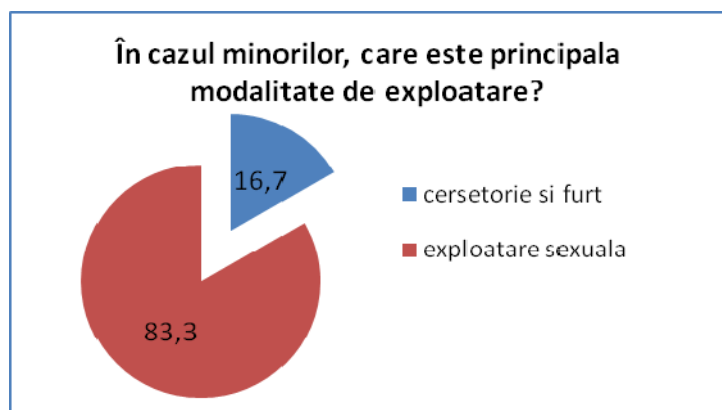


Figura nr. 14: Exploatarea minorilor

⁸⁹⁷ Raport privind traficul de copii – România, Organizația Salvați Copiii, București, 2004, p.23.

⁸⁹⁸ Idem, p. 24.

Figura nr. 14 sugerează: majoritatea minorilor, 83,3% constituie obiectul exploatarei sexuale, iar 16,7% dintre minorii identificați fiind exploatați prin obligarea la practicarea cerșetoriei ori la comiterea de fapte de furt. Nici un specialist din Centrele Regionale, cuprinse în studiu nu a confirmat existența vreunui caz de *trafic de organe* ca o a treia variantă de răspuns pe care noi am propus-o.

6.5.13. Profilul firmelor recrutoare de persoane traficate și atitudinea victimei

Întrucât interesul victimelor este, de cele mai multe, ori cel de împlinire materială ori de independență financiară sau chiar cel de părăsire a țării întrucât consideră că nu se pot realiza financiar, recrutorii speculează astfel de expectanțe, promițând potențialelor victime posibilitatea obținerii de câștiguri mari prin plasarea lor în locuri de muncă avantajoase. Pornind de la această observație, studiul nostru și-a propus să identifice în ce măsură așa-numitele firmele recrutoare de forță de muncă, de fapt rețele de trafic, organizate în recrutare și plasare ilegală a forței de muncă, generează victime ale traficului. Astfel, conform răspunsurilor oferite de specialiștii din domeniu (Figura nr. 15), cele mai multe victime 92,6% dintre cele racolate de societăți comerciale, au fost racolate de societăți care au avut profilul de recrutare a forței de muncă, restul firmelor fiind de un alt profil, respectiv un procent de 7,4%, posibil orice domeniu, precum impresariat artistic etc.

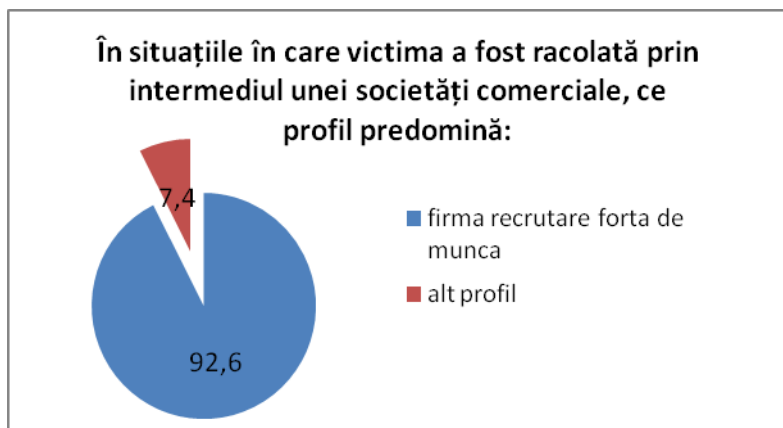


Figura nr. 15: Profilul societății recrutoare

Pe de altă parte, conform Figurii nr. 16 responsabilitatea propriilor experiențe de trafic revine însuși victimelor, în special celor exploatare prin muncă, întrucât 83,9% dintre persoane își asumă riscul prestării muncii în străinătate fără a încheia, în prealabil vreun act asigurator asupra felului muncii, condițiilor de muncă, remunerării etc.

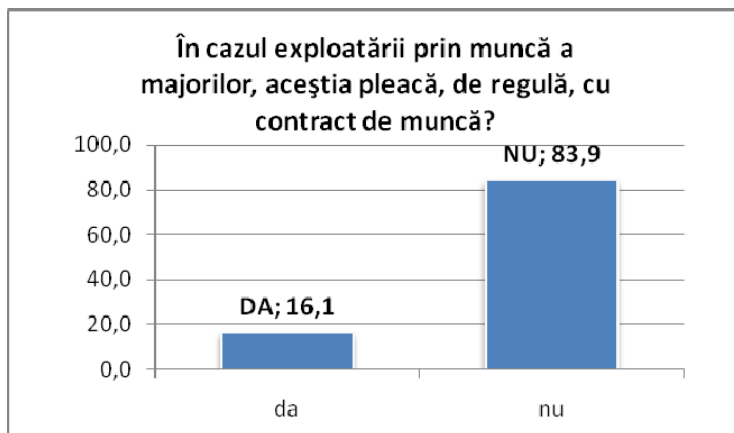


Figura nr. 16: Încheierea contractelor de muncă

Procentul victimelor naive dispuse să se încredințeze unor străini, fără nici o asigurare este îngrijorător. Pe de altă parte, recrutorii reușesc să le înșele și pe cele care sunt precaute și solicită încheierea unui contract de muncă, 16,1% dintre victimele traficului exploatare prin muncă, plasându-se în această categorie. Totuși, după cum arată cifrele, riscul de victimizare este puternic influențat de starea de naivitate și lipsa de precauție din partea potențialelor victime.

6.5.14. Mijloace utilizate de traficanți pentru constrângerea victimelor

Orice persoană, fie ea minoră ori majoră, care realizează că este abuzată ori că a fost păcălită în legătură cu implicarea în activitatea traficanților în cazul ripostei, într-o formă sau alta, va întâmpina rezistența acestora, mai ales că ei sunt conștienți că victimele au o protecție redusă, în spații sociale, în care nu au nici o identitate. De aceea am introdus în chestionarul adresat specialiștilor și o întrebare vizând manierele prin care victimele au fost intimidare, reduse la tăcere ori obligate să se supună voinței traficanților. Prelucrând răspunsurile am reținut că (Figura nr. 17): toate victimele au fost amenințate. Prin termenul *amenințare* se poate înțelege o faptă antisocială gravă, din sfera criminalității, așa cum de altfel este definită și în Codul penal românesc la art. 193, respectiv *fapta de a amenința o persoană cu săvârșirea unei infracțiuni sau a unei fapte păguboase îndreptate împotriva ei, a soțului ori a unei rude apropiate, dacă este de natură să alarmeze*, dar transpusă în planurile traficanților, care se poate concretiza în moduri diferite până la cele mai grave, de exemplu de amenințare cu moartea (a victimei ori a familiei, prietenilor săi etc). De asemenea, în marea majoritate, 96,2% și 95,7%, dintre victimele traficului au fost ori constrânse prin metoda reținerii documentelor personale (acte de identitate, pașapoarte etc.), respectiv au fost lipsite de libertate cu scopul de a nu se adresa autorităților ori de a scăpa din rețelele de trafic; o altă modalitate de constrângere a

victimelor în vederea exploatării a fost folosirea violenței, de regulă fizică, prin lovire ori chiar tortură, pentru 90% din cazuri; lipsirea de hrană, respectiv înfometarea a fost reclamată de 88,9% dintre victime – alarmant și acest procent, cu atât mai mult cu cât acest proces este și el unul inuman și conduce ființa umană spre propriul abandon, epuizare psihică și mai ales fizică, determinând-o ca, în final să se supună tratamentelor degradante; pentru *alte* metode de constrângere 77,8% dintre victime au reclamat diverse constrângeri, probabil de natură materială, acumulare de datorii, cheltuieli de transport, cazare etc. Constrângerea cea mai puțin uzitată a fost cea de administrare de stupefiante, în 9,1% dintre victime, dar care deși se situează pe ultimul loc ca pondere, considerăm că este de o mare pericolozitate socială pentru că apreciem că are legătură cu modul de racolare prin răpire a minorilor și denotă că traficanții de carne vie sunt și făptuitori ai infracțiunilor conexe, precum traficul de stupefiante; remarcăm de asemenea că prin astfel de metode este pusă în primejdie viața victimei și posibila ei înscriere în rândul dependenților de diferite substanțe, din categoria drogurilor, de regulă ilegale, care deformează ireversibil personalitatea tinerilor și generează angajarea în activități indezirabile social.

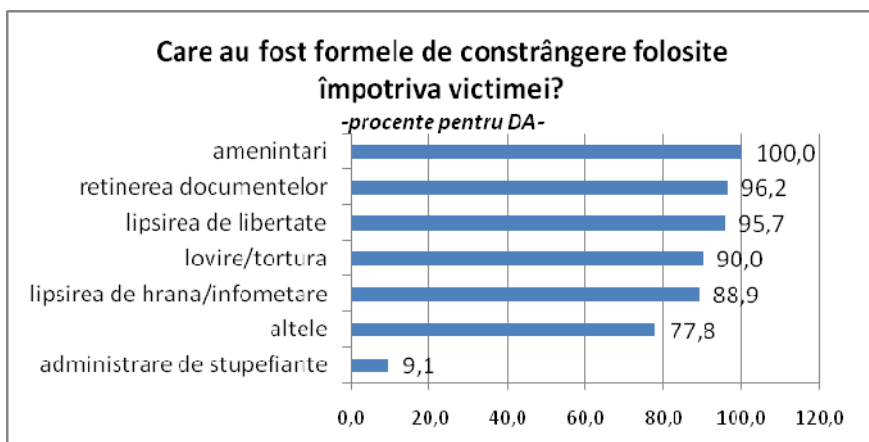


Figura nr. 17: Forme de constrângere utilizate

6.5.15. Complicitatea traficanților la săvârșirea de infracțiuni

Un alt aspect care ne-a suscitat interesul a fost să identificăm în ce măsură specialiștii Centrelor Regionale A.N.I.T.P. ar avea cunoștință despre existența diverselor situații de complicitate între traficanți/exploatatori și autoritățile străine, din diverse state; conform Figurii nr. 18, un procent de 29,2% dintre specialiști cunosc diferite astfel de fațete ale organizării și derulării acestui fenomen, certificând astfel și existența complicității sub diferite forme în derularea lui; excludem situațiile în care autoritățile *colaborează* cu infractorii ori tolerează acțiunile criminale, în vederea anihilării rețelelor de trafic.

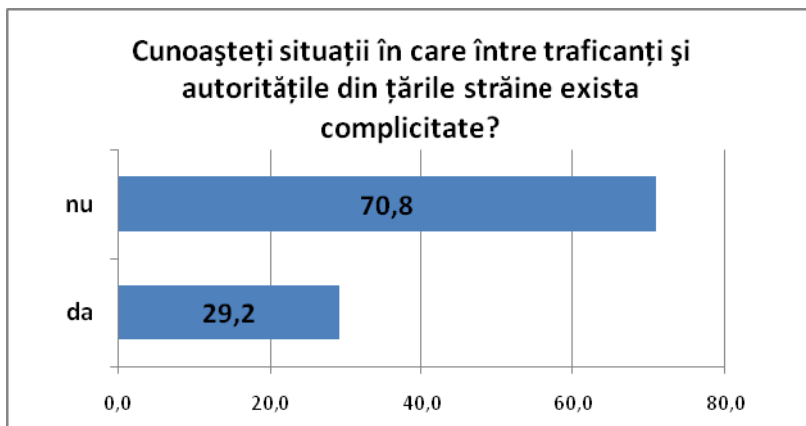


Figura nr. 18: Complicitatea dintre traficanți și autorități în țările străine

Același aspect am dorit să îl surprindem și pentru situația din țara noastră, considerată, în general, ca țară de origine și de trafic a fenomenului, care poate deveni însă și țară de destinație pentru victime/traficanti. Întrebarea adresată specialiștilor a fost destul de vagă, indirectă, ceea ce, sperăm noi a indus, sinceritatea răspunsurilor. Astfel, un procent de 28% dintre subiecți au declarat că au cunoștință despre situații de complicitate între autorități și traficanți. Dacă analizăm cele două situații, ele sunt sensibil egale, ceea ce ne poate face să credem că ar exista rețele internaționale, care să funcționeze cu sprijinul autorităților – *persoanele de legătură și de încredere* pentru infractori, inclusiv pe teritoriul țării noastre. Considerăm că acestea ar fi însă acuzații grave sau suspiciuni nefondate la adresa autorităților române și am dori să le ignorăm, deși răspunsurile specialiștilor nu pot fi neglijate sub pretextul că nu ar fi înțeles sensul întrebării.

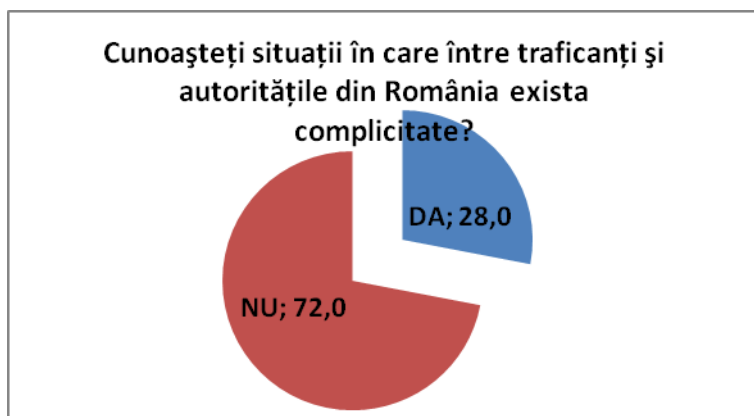


Figura nr. 19: Complicitatea între traficanți și autorități în România

6.5.16. Atitudinea victimelor în raport cu intenția de a li se acorda sprijin în vederea reintegrării sociale

Demersul nostru de cercetare sociologică a inclus și atitudinea victimelor în raport cu activitatea asistențială – care presupune toată paleta de servicii, de care pot beneficia, din momentul referirii Centrelor Regionale A.N.I.T.P. Respondenții au apreciat, conform Figurii nr. 20, că mai mult de jumătate din numărul victimelor referite, respectiv 58,1% acceptă în mică și foarte mică măsură sprijinul oferit, doar 32,3%, dintre victime beneficiază în mare măsură de serviciile publice și asistența legală, 9,7% dintre acestea beneficiind în foarte mare măsură. Cunoscând activitatea Centrelor Regionale și a rețelilor de servicii aferente (medicale, psihologice, psihiatrice, susținute prin hrană, îmbrăcăminte, adăpost, eventual resurse bănești) apreciem și considerăm benefic efortul specialiștilor, în ansamblu, categoria de victime care beneficiază de asistența de specialitate fiind practic de 93,5%; bineînțeles că nu excludem variante în care victimele profită, fără nici o intenție de reabilitare și reintegrare socială, cazuri pe care însă specialiștii le tratează cu profesionalism, (din discuțiile cu specialiștii, aceștia ne-au relatat multiple situații în care victimele afirmă că *nu au nevoie de asistență/consiliere psihologică etc., ci de bani*).

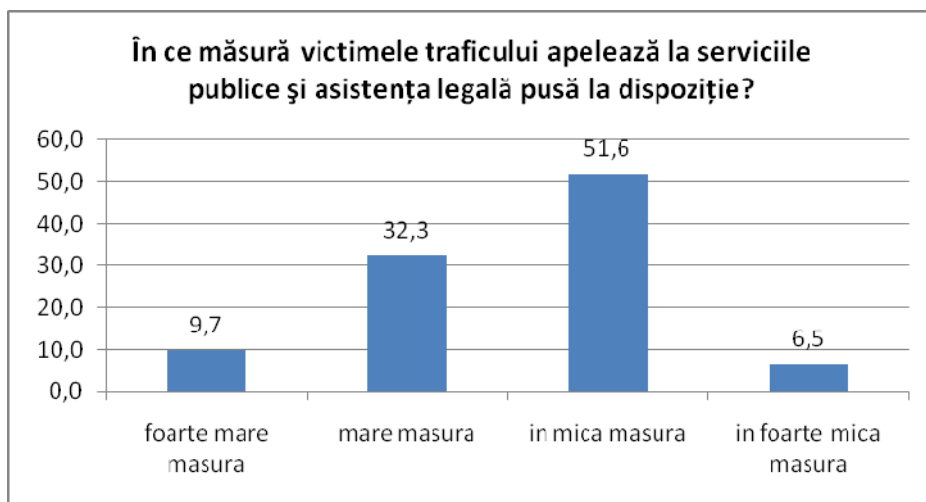


Figura nr. 20: Apelul la serviciile de asistență și consiliere pentru victime

6.5.17. Percepții privind activitatea de identificare a potențialelor victime

O altă dimensiune subiectivă cuprinsă în analiză se referă la estimarea gradului de dificultate în identificarea potențialelor victime ale traficului de persoane.

Victimele sunt referite Centrelor Regionale de instituții, publice ori private, precum poliție, poliție de frontieră, organizații neguvernamentale (și în aceste situații se ia

legătura cu autoritățile). Cu toate acestea, specialiștii Centrelor au suficiente informații pentru a aprecia gradul de dificultate a acestor acțiuni; în acest sens, 60% dintre specialiștii Centrelor Regionale consideră dificilă activitatea de identificare a victimelor, iar 10% o consideră foarte dificilă (Figura nr. 21). Considerăm că depistarea rețelelor de trafic bine organizate, greu de anihilat de forțele de ordine generează această dificultate a identificării victimelor. Pe de altă parte, o potențială victimă este ușor de reperat, dacă se iau în considerare aspecte ale vulnerabilității unei persoane, precum: nivel scăzut de instrucție și de informare, nivelul de trai scăzut, familie dezorganizată, lipsa unui loc de muncă etc.

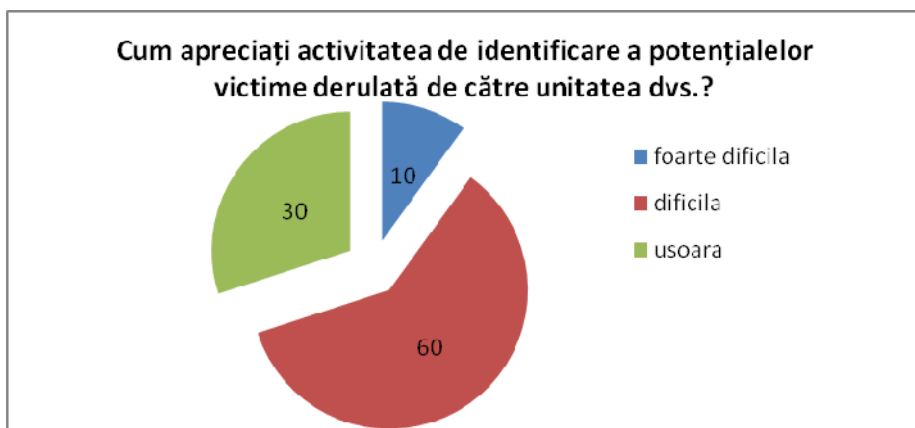


Figura nr. 21: Aprecierea activității de identificare a potențialelor victime

6.5.18. Evaluarea de către subiecți a activității de prevenție a retraficării

Obiectivul activității desfășurate de specialiștii antitrafic îl constituie și recuperarea victimei, din toate punctele de vedere, (educațional, emoțional, medical, social etc.) fiind un deziderat al profesionalismului și deontologiei profesiei celor care activează în domeniu. Chiar dacă toți specialiștii ar depune eforturi susținute, implicându-se total în reinserția socială a victimelor, succesul activității lor depinde, într-o mare măsură de profilul victimei și de disponibilitatea ei de a-și reface viața. În acest sens, obiectivul fixat, în acest tip de activitate, îl constituie evitarea retraficării oricărei victime, ceea ce este dificil, dacă nu, imposibil de realizat. Specialiștii intervievați sunt conștienți de o astfel de dificultate, cu care s-au confruntat în activitatea proprie, de vreme ce doar 16,1%, apreciază că activitatea de prevenție înregistrează rezultate foarte bune, înțelegând prin aceasta, reușita reinserției și reabilitării totale a victimelor, iar un procent considerabil de subiecți, practic 67,7% dintre aceștia, răspund că activitatea de prevenție înregistrează rezultate bune în dezvoltarea de abilități și deprinderilor necesare creșterii autonomiei persoanei și a șanselor de reintegrare socială. Dacă 83,8% din specialiști acordă șanse reintegrării sociale a

victimelor traficului de persoane, înseamnă că activitatea Centrelor în colaborare cu alți parteneri sociali este absolut necesară în diminuarea efectelor fenomenului.

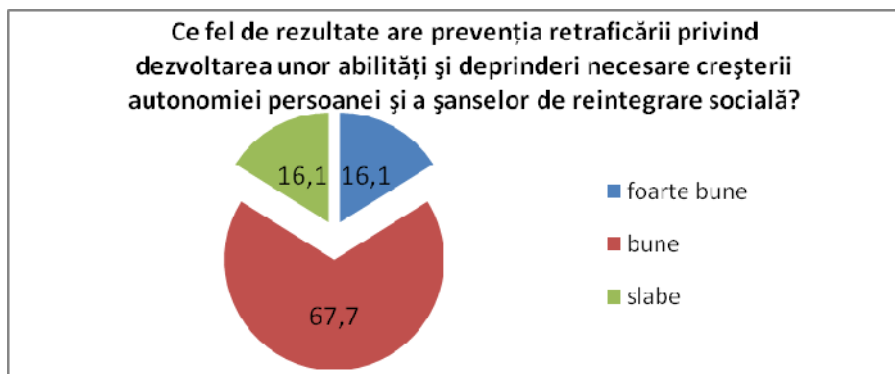


Figura nr. 22: Aprecierea rezultatelor privind prevenția retraficării

6.5.19. Opinia privind severitatea sancțiunilor pentru săvârșirea infracțiunilor de trafic de persoane

Un alt aspect pe care noi ne-am propus să îl explorăm a fost de a afla opinia specialiștilor din domeniul antitrafic despre sancțiunile legale ale unor fapte antisociale, de parazitism social, precum prostituția, cerșetoria ori proxenetismul, care pot fi generatoare de acțiuni de traficare a persoanelor, cu scopul de exploatare prin aceste modalități. În opinia majorității specialiștilor, sancțiunile în acest domeniu ar trebui înăsprite (85,7%), iar o proporție de 14,3% consideră că nu ar fi necesară o mărire a limitelor pedepselor aplicabile.

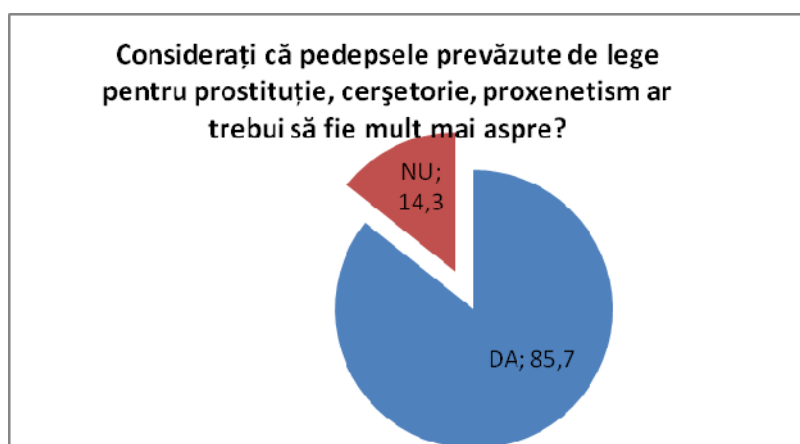


Figura nr. 23: Aprecierea gradului de sancționare a faptelor de prostituție, cerșetorie, proxenetism

Răspunsurile formulate în legătură cu acest fenomen, considerăm că sugerează existența unei posibilități legale de diminuare a fenomenului printr-o reacție mai aspră a societății împotriva persoanelor care încalcă regulile sociale.

6.5.20. Responsabilitatea victimelor în opinia specialiștilor

Am putea considera o inadvertență a termenilor în exprimarea conținută de Figura nr. 24, respectiv, din moment ce o persoană este considerată victimă ar fi logic ca ea să fie absolvită de responsabilitatea acțiunii, în care a fost implicată. Într-adevăr, am putea afirma acest lucru, cu certitudine, spre exemplu în cazul răpirilor. Pe de altă parte, majoritatea victimelor nu sunt destul de vigilente când hotărăsc să întreprindă anumite acțiuni, ori sunt în imposibilitate de a se informa suficient ori dau dovadă de o mare credulitate și naivitate etc. – toate acestea conducând și spre aprecierile specialiștilor, care au afirmat că vina a ceea ce li s-a întâmplat, revine în foarte mare măsură, unui procent de 3,3% dintre victime, respectiv în mare măsură unui procent de 53,3% dintre acestea; pentru restul victimelor, în procent de 36,7%, respectiv de 6,7% vina a ceea ce li s-a întâmplat le revine în mică măsură, respectiv în foarte mică măsură. Specialiștii, care au o viziune cuprinzătoare asupra fenomenului conștientizează faptul că vulnerabilitatea decurge din nivelul inferior de educație și din lipsa de implicare a familiei în conturarea personalității potențialelor victime, ceea ce ar induce ideea că o mare vină pentru starea de victimă a traficului de ființe ar reveni societății, prin școală și familie. Ne-am putea aștepta, în acest context, la estimarea în mod mai realist și mai aprofundat, a acestei determinări.

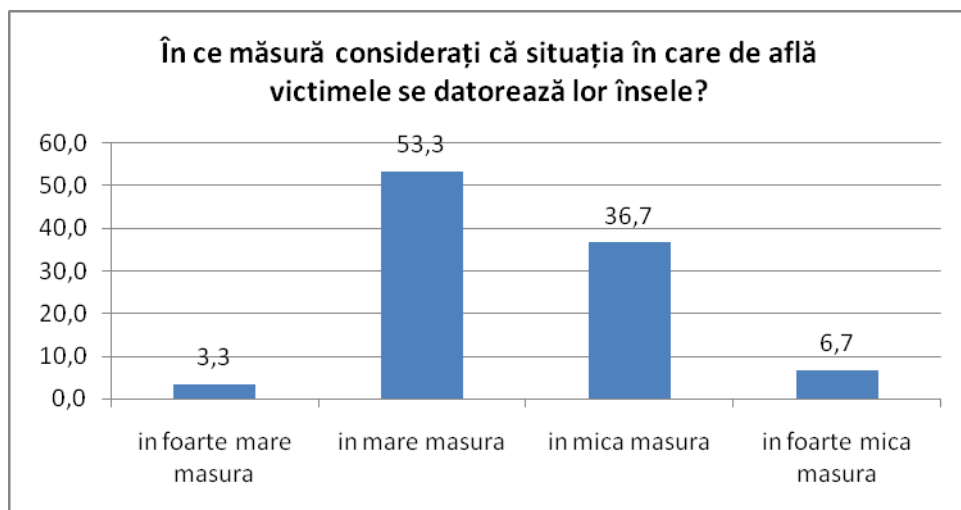


Figura nr. 24: Responsabilitatea victimelor

6.5.21. Atitudinea specialiștilor în raport cu implicarea bisericii în diminuarea fenomenului de trafic de persoane

În raport de manifestarea fenomenului traficului de persoane, inclusiv din România au existat reacții și implicări din partea actorilor sociali, în vederea combaterii lui și anterior creării Agenției Naționale Împotriva Traficului de Persoane. După momentul înființării A.N.I.T.P. o parte dintre ei au devenit parteneri⁸⁹⁹ ai acestora în derularea diferitelor activități, campanii, acțiuni, proiecte etc. În acest sens remarcăm existența instituțiilor religioase ori de cult (exemplificate aleatoriu și nelimitativ) precum *Mitropolia Banatului*, *Fundația pentru copii „Sfântul Sava” Buzău*, *Asociația Ecumenică a Bisericilor din România*⁹⁰⁰, al căror rol a fost apreciat, în ansamblu, ca benefic de către specialiști, bazându-se pe serviciile acordate victimelor (prevenire, oferire de adăpost, hrană, consiliere spirituală etc.). În acest sens, 96,6% dintre specialiștii Centrelor Regionale A.N.I.T.P. au salutat o astfel de activitate, considerând-o oportună, restul, de 3,4% exprimându-și reticența, fără a menționa motivele, pentru că nu li s-a solicitat o explicație.

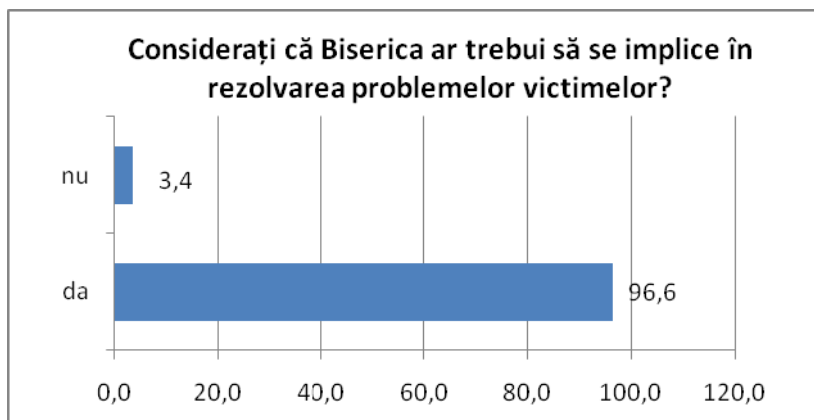


Figura nr. 31: *Implicarea Bisericii*

În concluzia cercetării efectuate pe bază de chestionar autoadministrat specialiștilor din Centrele Regionale A.N.I.T.P. apreciem demersul nostru ca fiind concludent în multiple aspecte ale fenomenului; în primul rând apreciem profesionalismul lucrătorilor din domeniul asistenței și protecției victimelor traficului de persoane, convinși fiind de cunoașterea problematicei victimelor și fenomenului de trafic. În această ordine de idei, apreciem rolul definitoriu al specialiștilor în recuperarea și reinserția socială a victimelor, pentru multitudinea de cazuri și situații în care se

⁸⁹⁹ cf. <http://aniitp.mai.gov.ro/ro/informatii/parteneri.php> consultat la data de 25.02.2010.

⁹⁰⁰ cf. <http://aniitp.mai.gov.ro/ro/informatii/parteneri.php> consultat la data de 10.08.2010.

regălesc victimele exploatare. Evaluarea făcută de specialiștii Centrelor Regionale asupra fenomenului traficului denotă că acesta este de o înaltă pericolozitate socială, cu evoluții predictibile dar și imprevizibile, dată fiind versatilitatea infractorilor dar și contextele sociale în continuă schimbare. În ceea ce privește victimele traficului, lucrătorii din domeniu stăpânesc numeroase tehnici de abordare a rezolvării situației acestora, moderne și adaptate contextului social din România, având viziuni integratoare și de perspectivă, rezultatul eforturilor lor fiind unul pozitiv și lăudabil.

6.5.22. Interviu acordat de doamna Președintă a Asociației Generație Tânără – Timișoara

În contextul complexității fenomenului de trafic de persoane am urmărit, în derularea cercetării noastre de-a lungul timpului și stabilirea unui contact direct cu un actor social care intervine în lupta antitrafic, care cunoaște fenomenul din activitatea proprie. Astfel, am avut oportunitatea de a o cunoaște și de a beneficia de experiența președintei **Asociației Generație Tânără** în persoana doamnei Mariana Petersel, și nu în ultimul rând, de profesionalismul personalului din cadrul asociației. **Asociația Generație Tânără** este un organism neguvernamental, care și-a asumat acest obiectiv din anul 1995, cuprinzând un colectiv de profesioniști, condus de doamna Mariana Petersel, animați de dorința de a salva victimele traficului de persoane și care s-au implicat cu toată dăruirea lor în atingerea acestui obiectiv. Interviu acordat de Președinta Asociației a reliefat câteva aspecte ale acestui tip de demers, pe care le vom sintetiza în continuare:

- Activitatea a început în anul 1995, când au apărut primele victime în Bosnia Herzegovina, Kosovo și alte provincii ale Republicii foste Yugoslave, și din Italia;
- Fenomenul s-a extins și în România, astfel încât, din anul 2001, la revenirea în țară a doamnei Mariana Petersel și a echipei dumneaei, continuând munca în Asociație au studiat, împreună cu colegii din Serviciul Social Internațional, un număr de peste 1690 de cazuri de victime, care prezentau diferite forme ale victimizării;
- Asistență directă, pe tot acest parcurs, s-a acordat unui număr de 756 de victime, ceea ce reprezintă 44,7% din total, care au fost gestionate în conformitate cu dorințele și capacitățile lor de reintegrare socio-profesională, educative, comunitare și familiale;
- Persoana interviuată estimează că aproximativ 12% din cazurile care au fost implicate în procesul de resocializare au reprezentat pentru echipă „un eșec”, „adică persoane care și-au dorit alt drum și nu au încercat să facă nimic pentru a se recupera”;
- Dintre cazurile considerate „eșec”, cca 3% au fost revictimizate – „acestea nu au acceptat absolut deloc ideea, că cei care le caută pot să le atragă într-o nouă agapă, că pot redeveni victime dar într-un alt mod”;

- Sub aspectul vârstei, din numărul total de victime, adică 756, 40% au fost minori și au beneficiat de programe care i-au reintegrat în școală și societate. Numai două victime minore au refuzat ajutorul și asta, aproape de împlinirea vârstei majoratului. „*Recuperarea victimelor traficului de ființe umane este foarte grea și mai ales te sleiește de puteri din cauză că trebuie să te lupți cu ființe devenite non-valoare, cu capacitate de a se recupera, dar fără o voință fermă. Timpul de muncă cu asemenea ființe, (depinde de perioada de exploatare) de multe ori ne-a luat ani. Dacă însă, am reușit și persoana și-a redobândit stima de sine, a devenit o persoană respectată și iubită, și-a găsit locul în societate și în familie, acest lucru ne aduce cea mai mare satisfacție*”;
- În opinia persoanei intervievate, acțiunile și datele oferite de instituțiile oficiale pe linia combaterii și prevenirii fenomenului sunt formale, „cifra neagră” a fenomenului este mult mai mare. „*Trebuie să-ți spun însă, că din punctul meu de vedere, statul nostru nu a făcut și nu face pașii necesari diminuării fenomenului, deși în statistici este declarată această diminuare. Traficul a luat alte forme și este în creștere, dar acum operează cu fetele și copiii noștri, ca cetățeni europeni, care au liberă circulație în Uniunea Europeană.*”⁹⁰¹
- Președinta Asociației Generație Tânără a afirmat, de asemenea, că este în dezacord cu practicile de desfășurare a urmăririlor penale a traficanților, în libertate, timp în care aceștia supun victimele unor presiuni, ce le determină să își retragă declarațiile;
- De asemenea, a semnalat lipsa sistemului informatizat de la frontieră, datorată pregătirii aderării României la Spațiul Schengen, aspect ce este în detrimentul activității de descoperire a traficanților;
- Dumneaei a mai afirmat că traficul a căpătat alte dimensiuni, în special exploatarea prin muncă, exploatatorii aducând, cu promisiuni tentante de câștiguri, persoane din zonele sărace ale lumii, ca de exemplu, Columbia.

Față de remarcile Președintei Asociației Generație Tânără – în persoana doamnei Mariana Petersel – nu putem rămâne pasivi, cu atât mai mult cu cât dorim să explorăm metodologic starea și dinamica fenomenului de trafic. Într-adevăr, dacă analizăm statisticile, numărul de victime pe care A.N.I.T.P. le-a înregistrat a scăzut vertiginos la nivelul anului 2009, după cum se poate observa și în Figura nr. 10 – *Evoluția numărului de victime identificate de către structurile de poliție și înregistrate de ANITP*, însă dacă luăm în considerare experiența acumulată de doamna președintă, rezultatele de excepție pe care le-a obținut, munca istovitoare pe care o depune și o amplă și complexă cunoaștere a fenomenului, nu doar în plan național dar și internațional, dorim să ne străduim în a găsi efectele perverse, ce s-ar afla în situația prezentării favorabile a statisticilor; în această ordine de idei, dorim să cercetăm și acest aspect.

⁹⁰¹ Petersel Mariana – Președinta Asociație Generație Tânără, Timișoara, 02.09.2009.

6.6. Cercetare calitativă – povestea vieții – interviuri semi-structurate aplicate în Penitenciarul din Oradea, persoanelor care au săvârșit infracțiuni de trafic de persoane (și execută pedepse privative de libertate)

Pentru a aprofunda cunoașterea fenomenului de trafic de persoane, am încercat să surprindem și perspectiva celor care au constituit obiectul traficului. Am considerat cea mai bună cale de acces spre atingerea acestui obiectiv ca fiind aplicarea unor interviuri semistructurate unor persoane care, la data analizei erau deținute în Penitenciarul din Oradea, unde am avut acces, cu aprobarea conducerii instituției.

Cercetarea s-a desfășurat în perioada octombrie 2008 – februarie 2009. Precizăm că în acea perioadă în Penitenciarul din Oradea executau pedepse privative de libertate, atât persoane de sex masculin cât și de sex feminin. În cursul anului 2009, prin Ordin al conducerii centrale, persoanele de sex feminin care executau pedepse privative de libertate au fost transferate în alte penitenciare din țară, în speță în Penitenciarul din Arad. Precizăm acestea întrucât o persoană de sex feminin căreia i-am aplicat interviul semistructurat a fost transferată, alături de alte persoane de sex feminin.

Precizăm că am redat conținutul interviurilor cât mai fidel, respectiv în maniera în care ne-au fost relatate în cadrul Penitenciarului din Oradea. Precizăm, de asemenea, că toate persoanele cu care ne-am întâlnit și ne referim la cele ce executau pedepse privative de libertate au afirmat că le face plăcere să discute cu noi, să ne expună viața și momentele trăite și nu au nimic împotrivă cu eventuala publicare a ceea ce ne-au povestit. Totuși, noi ne rezervăm dreptul de a ocroti identitatea acelor persoane, care poate își schimba opțiunea pentru momentul liberării și nu ar dori să se cunoască în vreun fel trecutul lor infracțional.

Cazul 1, denumit în continuare D 1

Vârsta: 34 ani, născut în 1978, originar din mediul urban, Estul României, s-a stabilit în Oradea, în anul 1995; are încă doi frați, familia din care provine nu este o familie dezorganizată, iar părinții sunt persoane cu pregătire medie, având o situație socială și materială bună. Stare civilă: căsătorit; Sex: masculin.

D1 a fost cadru militar, respectiv subofițer în cadrul MAP.N, până în anul 2003, când organele de urmărire penală au emis Rechemizitoriu (martie 2003) și a fost pus sub acuzare pentru săvârșirea infracțiunii de trafic de persoane (în vederea exploatării sexuale). În urma judecării cauzei a fost condamnat prin hotărâre definitivă la 3 ani de executare a pedepsei închisorii, cu suspendare. Urmare hotărârii pronunțate D1 a intentat recurs la Înalta Curte de Casație și Justiție din România, iar instanța supremă a dispus ca D1 să efectueze 3 ani de închisoare. D1 era căsătorit, cum este de altfel și în prezent; el și soția lui aveau surse de venit, cu care își asigurau traiul în mod decent). D1 deținea, începând cu vara anului 2000 un bar cu terasă și restaurant, pe

lângă care funcționau un club de noapte cu animatoare și o discotecă în aer liber, într-o stațiune turistică din județul Bihor, pe care îl administra concubina dumnealui – în calitate de administrator al firmei. Amplasamentul localului respectiv nu era proprietate personală a lui D1, toată afacerea se derula pe domeniul public concesionat – după spusele lui D1. În prezent și concubina lui D1 a fost acuzată de săvârșirea aceleiași infracțiuni și execută pedeapsa închisorii, în cuantum tot de 3 ani, în cadrul Penitenciarului Iași. D1 consideră că toate acuzațiile ce i-au fost aduse sunt nefondate, iar el este victimă a unei înscenări și a sistemului administrativ și de justiție din România. Mai precis nu știe de ce a fost acuzat de săvârșirea infracțiunii de trafic de persoane, deoarece toate fetele, care erau animatoare în clubul lui erau angajate cu forme legale și erau și majore, cu vârste cuprinse între 21 și 31 de ani. D1 a afirmat că animatoarele, după orele de program, erau libere să facă ce doreau, respectiv puteau să se întâlnească și se și întâlneau cu clienți ai barului, în medii și locuri diferite de localul său. Femeile – animatoarele din club erau fete preponderent (90%) din mediul urban, și fuseseră angajate – toate – cu cartele de muncă, deși nu rămâneau mai mult de 2 sau 3 luni. Ele erau angajate în urma anunțurilor din ziare sau în urma consultării diferitelor agenții de fete.

Privitor la regimul penitenciar, consideră că față de momentul când a început executarea pedepsei până în prezent, starea de fapt a condițiilor s-a schimbat mult, în sens pozitiv. Totuși, deși D1 a trecut prin momente specifice schimbării modului de viață, respectiv trecerea de la mediul liber și deschis la viața în mediul penitenciar, el nu a solicitat niciodată asistență de specialitate, deși aceasta i s-ar fi acordat. În prezent este clinic sănătos. D1 apreciază că nu are nevoie de sprijin și suport din partea personalului de specialitate al Penitenciarului Oradea și, deși mai are o parte din pedeapsa acordată de executat, consideră că nu are și nu va avea nevoie de ajutor pentru reintegrare socială. D1 beneficiază de sprijinul familiei și așa cum a afirmat „se descurcă material, întrucât mai are câteva surse de venit – gen afaceri – pe care le-a păstrat din anii 2000-2003 și care merg și la aceasta oră.”

Cazul 2, denumit în continuare D2 și Cazul 3 denumit în continuare D3

Cazul D2 îl vom prezenta în corelare cu cazul D3, întrucât cele două persoane D2 (sex feminin) și D3 (sex masculin) au devenit soț și soție, au un copil împreună, au desfășurat activitățile de prostituție, proxenetism și trafic de persoane, împreună și au fost anchetați de autorități pentru fapte, pe care le-au săvârșit împreună, ori care au legătură între ele. În prezent doresc să se recăsătorească (menționăm că în perioada detenției au solicitat desfăcerea căsătoriei, efect juridic pe care l-au obținut, minorul fiind între timp dat spre creștere și îngrijire bunicilor materni).

D2

Vârsta: 22 ani, născută în 1986, originară din mediul urban, singură la părinți; familia din care provine nu este o familie dezorganizată și are o situație materială bună; în prezent, ambii părinți sunt pensionari pentru cauză de boală, mama provenind din instituțiile pentru protecția copilului; conform afirmațiilor lui D2, mama ei este o persoană foarte severă.

Stare civilă: divorțată, are un copil de 5 ani, care este în plasament la bunica maternă.

Sex: feminin

D2 a crescut și s-a dezvoltat în mediul urban, unde a frecventat și școala, până în clasa a VIII-a, când nu a promovat examenul de capacitate, iar ulterior a ocupat un loc pentru continuarea studiilor într-un alt oraș, la un liceu cu profil agricol, în prezent – liceu teoretic. Părinții lui D2 și-au mutat și ei domiciliul în noua localitate, în care fiica lor urma să frecventeze liceul. D2 a afirmat că „nu i-a plăcut așa de mult la școală...”.

D2, clasa a IX-a fiind, l-a cunoscut pe D3 (un alt caz studiat de noi) într-un parc. Când D2 l-a cunoscut pe D3, acesta tocmai terminase de executat pedeapsa privativă de libertate pentru săvârșirea infracțiunii de furt și se eliberase din mediul penitenciar de 2 săptămâni, revenind în localitatea de baștină. D2 nu cunoștea în momentul în care l-a cunoscut pe D3 faptul că acesta era infractor.

D2 s-a împrietenit cu D3, s-a mutat la el și a renunțat la frecventarea școlii, nemaimergând nici acasă, ci locuind împreună cu D3, la acesta.

Urmare acestei atitudini, părinții lui D2 au sesizat organele de poliție – pentru motivul că fata lor era minoră de 15 ani și nu mai venea acasă. Despre D3 se cunoștea – era de notorietate – că avea organizată activitate de proxenetism și fetele sau femeile se prostituau. Urmare sesizărilor părinților, organele de poliție o luau pe D2 și o duceau acasă, la părinți, dar aceasta pleca iarăși la D3. În tot acest răstimp, poliția ținea sub observație activitățile desfășurate de femei, dar întrucât acestea nu dădeau declarații că s-ar fi prostituat pentru D2 și D3 nu s-a putut începe urmărirea penală pentru săvârșirea de către aceștia a infracțiunilor de proxenetism.

D2 a afirmat că despre ea și D3, fetele știau că sunt frați, nicidecum iubiți.

Fetele care se prostituau pentru D2 și D3 au fost în total – în decurs de 2 ani – în număr de 13 și aveau vârste cuprinse între 15 și 27 de ani, două fiind minore de 15, respectiv 16 ani. Toate fetele locuiau într-o singură locație și anume într-o casă, împreună cu D2 și D3. Menționăm că localitatea în care se producea acțiunea este localitate de frontieră. Minorele proveneau din mediul rural, nu se înțelegeau cu părinții ori familiile de proveniență erau dezorganizate. Ele se cunoșteau între ele, modalitate prin care au și fost racolate, prin „recomandări”, de la una la alta.

Fetele se prostituau în diferite locuri: „pe stradă”, „pe șoseaua de centură”, în mașinile clienților, șoferilor de TIR; clienții erau de diferite categorii sociale și profesionale: tiriști, șoferi – ca persoane particulare (călători), inclusiv polițiști de frontieră, după cum ni s-a afirmat – dar nu putem certifica această acuzație. Fiecare fată avea în medie 5 sau 6 clienți pe noapte, iar sumele primite de la fiecare variau de la 300.000 la 500.000 (lei vechi). Fetele veneau de „la produs” cu diferite sume de bani, pe care le dădeau celor doi. Ca recompensă ele primeau, pe lângă mâncare și găzduire, haine, bijuterii și erau duse de D2 și D3 în diferite cluburi, baruri etc. pentru distracție.

Din spusele lui D2, toată activitatea și acțiunile ei, împreună cu ale lui D3 și cu fetele a fost supravegheată de poliție timp de 2 ani (perioada 2002 – 2004) răstimp în care fetele au recunoscut că se prostituau, dar doar atât. Ele primeau amenzi convenționale pentru prostituție. D2 a mai afirmat că au fost și câteva situații când pentru a fi scutite de amendă li se cerea de către organul constatatator să presteze servicii sexuale (această afirmație destul de gravă, de altfel, nu o putem demonstra ca fiind adevărată sau falsă). De-a lungul celor doi ani cât au fost sub atenția organelor de poliție nicio fată și nici D2 nu au declarat acestora că prestau servicii sexuale pentru

folosul lui D3 și din acest motiv D3 nu a fost acuzat de proxenetism. D2 a devenit între timp mamă, dând naștere în anul 2003 unui băiat.

Activitatea infracțională a lui D2 s-a diversificat, ajungând să „plaseze” una din fete – minoră în vârstă de 16 ani – în afara țării, respectiv a trecut, împreună cu ea, cu D3 și cu „niște băieți” granița, au predat-o acestora în schimbul sumei de 2000 de euro și s-au întors în țară, împreună (D2 și D3). Minora vândută a fost dusă de „băieți” în Brescia, într-un apartament. Ulterior, D2 a mai vândut o fată, aceleorași persoane, tot în schimbul sumei de 2000 de euro. „Băieții” erau din aceeași localitate cu ea, deși nu ea intrase în legătură cu ei, ci D3.

Urmare acestor activități ilegale împotriva lui D2 și a lui D3 s-a început în decembrie 2004 urmărirea penală care s-a finalizat prin Rechizitoriu în martie 2005 sub acuzația de trafic de persoane. D2 a fost cercetată în libertate, având în vedere și calitatea ei de mamă, copilul fiind foarte mic (neavând nici doi ani) iar D3 se afla în arest preventiv pe perioada desfășurării anchetelor.

Până la pronunțarea hotărârii judecătorești, judecată fiind în libertate, D2 împreună cu copilul ei s-a dus acasă la părinți, și din afirmațiile sale, având ca sursă de venit alocația de stat a copilului și ajutorul dat de părinți. Pe durata cercetărilor judiciare D2 a afirmat că era stresată și, în general, îi era frică. Nu a solicitat ajutor de specialitate, deși acum consideră că ar fi avut nevoie.

Pedeapsa pronunțată este de 5 ani închisoare cu executare, prima zi de lipsire de libertate fiind 28.11.2007. D2 consideră că pedeapsa pronunțată este prea mare; ea a avut avocat din oficiu în primă instanță, la Tribunal, iar la Curtea de Apel părinții s-au îndatorat prin credit bancar pentru a-i plăti avocat ales.

În prezent, D2 este divorțată, hotărârea definitivă privind desfacerea căsătoriei i s-a comunicat în cursul lunii octombrie 2008, copilul fiind dat în plasament bunicii materne. După ce se va elibera dorește să își continue studiile, să absolve, cel puțin, liceul și să își găsească un loc de muncă. Refuză, în prezent și pentru viitor de asemenea, să inițieze vreo legătură, relație, eventuală căsătorie cu vreun bărbat. Nu își mai dorește copii și se bucură că are băiat și nu fetiță.

Lui D2 îi este frică de D3 pentru perioada după liberare, cu atât mai mult cu cât D3 a „dat declarație” împotriva ei într-un alt dosar de-al lui. Îi mai este teamă – după liberare – „de etichetare”.

Întrucât D2 l-a iubit pe D3, aceasta consideră în prezent că s-a învinovățit în fața anchetatorilor „mai mult decât a fost cazul” pentru că „a vrut să-l ajute”. Ea consideră că D3 știe acest lucru și, totuși, nu vrea să recunoască, nici față de ea, nici față de organele judiciare. D2 regretă comportamentul pe care l-a avut, deși pe parcursul anilor a avut și atitudini dezaprobatoare față de „lucrul pe stradă”, mai ales că de una dintre fete, minoră fiind, a sfātuind-o „să plece de la produs”.

Pe de altă parte, din spusele sale, D2 știa că D3 „se culca cu prostituatele”, dar în același timp D3 o îndemna „să trăiască amândoi pe spinarea fetelor”.

În prezent ambii execută pedepse privative de libertate; în studiile noastre de caz privind victimele am cunoscut și o victimă care a fost traficată și exploatată sexual de cei doi.

Caz nr. 4 – D4

N. 19.08.1979

Sex: masculin

Cetățenie: română

Naționalitate: romă

Susține că e nevinovat, deși știe de existența probelor; a fost condamnat în lipsă.

Născut în mediul urban, județul Bihor, este de religie penticostală; mai are 8 frați; părinții se ocupă cu întreținerea gospodăriei; ca studii are 8 clase.

A plecat din țară în anul 2002, în Italia – Torino, la sora lui care era căsătorită cu un italian și locuia în Italia de 6 ani. Aceasta i-a găsit de lucru ca zugrav, iar după aproximativ un an s-a mutat în chirie cu o prietenă. Ulterior, a lucrat ilegal la bucătăria unei pizzerii, un an și 3 luni. După acea perioadă a lucrat ca decorator în domeniul construcțiilor.

Timp de 3 ani nu a mai venit în țară.

Revenind în România în 2004 a organizat o petrecere – masă pentru săraci în localitatea Lugaș, la care și-au făcut apariția și două prietene, tinere majore de 21 și 22 de ani, din mediul rural, jud. Bihor, de etnie romă.

La acea petrecere s-a prezentat și o persoană străină, susține D4, care însă s-a prezenat celor două femei ca fiind frate vitreg cu el. Una din cele două femei s-a împrietenit cu D4 și i-a cerut să o ducă și pe ea în Italia împreună cu prietena ei. Din cele relatate de D4, acesta le-a ajutat pe cele două să ajungă în Italia, dar condițiile de muncă de acolo nu le-au convenit, din contră au făcut plângere la autoritățile italiene, care depistându-l și pe D4, i-a trimis pe toți în România.

În țară, cele două femei au fost învățate de rudele lor să sesizeze autoritățile despre faptul că au fost traficate în Italia de către D4, șantajându-l pe acesta cu retragerea plângerilor contra sumei de 30.000 euro.

În final, D4 a fost anchetat și acuzat de săvârșirea infracțiunii de trafic de persoane și condamnat la executarea a 4 ani închisoare.

Cazul D5

n. 01.01.1977 în mediul urban, dar cu domiciliul în mediul rural

Sex masculin

Necăsătorit, fără copii

Mai are 2 frați, mai mari, unul lucra la o firmă de închirieri auto, celălalt ca declarant vamal

Mama îi este decedată de la vârsta de 5 ani

Tata – de profesie șofer curse interne și externe

D5 a absolvit școala profesională de tinichigiu și vopsitor auto

În momentul acuzării lucra ca taximetrist

Starea de fapt începe în anul 2003, el lucrând ca taximetrist pe raza județului Bihor.

D5 își vinde propria mașină, dar banii nu îi încasează în totalitate; D5 a întocmit contract de vânzare-cumpărare la un birou de copiat acte, iar mașina a rămas în acea fază în proprietatea lui („pe numele lui”). Cumpărătorul mașinii, deși plătit doar o

parte din preț, utiliza mașina, așa cum au stabilit verbal; după aproximativ 3 luni, D5 a fost citat pentru săvârșirea infracțiunii de trafic de persoane.

D5 ne-a relatat că, de fapt, cel ce dorise să cumpere mașina transportase fete/femei din Bacău, fără alte amănunte; în concluzie ne-a spus că i s-a înscenat totul, fiind și arestat preventiv pentru 29 de zile.

D5 a fost condamnat în primă instanță la pedeapsa închisorii de 3 ani cu executare; a formulat apel, apoi recurs la instanțele competente, dar fără să obțină vreo reducere a pedepsei ori a regimului de executare.

D5 s-a supus regimului penitenciar, dar a zis că nu mai are încredere în sistemul de justiție pentru că nu se poate ca el, nevinovat fiind, să ajungă să execute pedeapsa închisorii și că totul i s-a înscenat.

Dorește să se căsătorească, are surse de venit, deține o firmă de închirieri auto și a afirmat că nu va închiria, fără acte, mașini.

Cazul D6

n. 18.08.1971 în mediul rural

S-a stabilit în Oradea de la vârsta de 7 ani, împreună cu părinții

Tata: ocupație: dulgher, în prezent pensionar

Mama: casnică

A absolvit în anul 1989 un renumit liceu teoretic din Oradea;

Mențiune: are 2 frați.

Înainte de Revoluția din Decembrie 1989 a fugit din țară, prin Ungaria, ajungând în Austria. A muncit cu forme legale în Austria, în anul 1996 obținând cetățenia austriacă. În anul 1998 a fost obligat să se înroleze în armată pentru perioada de 8 luni. În anul 2002 și-a înființat o firmă în Austria cu obiect de activitate vânzare anvelope, piese auto și mașini pentru România. Venea frecvent în țară și stătea 2-3 zile. Fire sociabilă, a ajutat mulți prieteni din România, în special din Oradea.

Relatăm cele spuse de D6, astfel: în 2003 un taximetrist (fost polițist de frontieră și prieten cu fratele lui D6) a transportat în Austria 2 fete/femei și i-a cerut acestuia să le ajute în vederea găsirii unui loc de muncă, ele lucrând până atunci ca dansatoare într-un night club din Timișoara. D6 a apreciat că nu le poate ajuta să se angajeze ca dansatoare pentru că nu arătau corespunzător; totuși, le-a asigurat găzduire și, în final le-a angajat într-un club, cu regim și de hotel. Cam după două săptămâni D6 s-a interesat de fete și a aflat că sunt bine și bucuroase că au loc de muncă.

Între timp, D6 pleca frecvent în Spania deoarece dorea să deschidă un magazin cu ceramică. Revenind în Austria, a aflat că fetele pleaseră în Elveția.

În Rechizitoriu, cele două fete au reclamat că au fost sechestrare în clubul din Austria și totuși au reușit să fugă în Elveția. Având în vedere că prostituția e legalizată în Elveția, s-a dovedit că fetele lucraseră în perioada martie-iunie 2003 ca prostituate.

D6 a afirmat că femeile erau de fapt căsătorite, probabil una dintre ele de etnie romă. În anul 2006 deținătorii clubului de noapte din Timișoara au fost arestați.

Venind la un moment dat în țară, D6 a fost, după spusele lui, sunat de procurorii D.I.I.C.O.T. Timișoara, să se prezinte pentru unele discuții, iar D6 s-a conformat mai ales că se știa nevinovat.

Ulterior el a fost condamnat pentru săvârșirea infracțiunii de trafic de persoane, și trafic de minori sub formă organizată. În prezent, în regim de detenție, așteaptă să fie transferat în Austria, pentru a executa acolo pedeapsa privativă de libertate.

În concluzie, pentru cele 7 persoane cărora le-am aplicat interviuri sociologice semistructurate în Penitenciarul Oradea afirmăm că două dintre acestea își recunosc faptele, restul considerându-se ori victime ale unor înscenări sau victime ale „sistemului”.

O parte dintre persoanele intervievate nu aveau ocupație la momentul săvârșirii infracțiunilor, restul având locuri de muncă deși erau fără pregătire profesională.

Metodologic, derularea interviurilor s-a desfășurat și în prezența unui ofițer din cadrul Penitenciarului din Oradea, fapt care nu a stingherit derularea cercetării, deținuții arătându-se captivați în a discuta și petrece timpul și cu alte persoane, fiind bucuroși de vizite, ieșind practic din rutină, solicitându-ne chiar să îi mai vizităm. În ceea ce privește sinceritatea celor afirmate, o apreciem pozitivă, dar nu ne permitem să ne pronunțăm asupra caracterului de persoană vinovată ori nevinovată, fiind de competența instanței de judecată, cu coroborarea probelor, în ansamblu și respectarea normelor procesuale și procedurale penale.

6.7. Cercetare calitativă – analiza documentară a rechizitoriilor întocmite de procurori specializați ai Tribunalului Bihor, Curții de Apel Oradea și D.I.I.C.O.T. – Serviciul Teritorial Oradea având ca obiect de acuzare infracțiunea de trafic de persoane

În studiul nostru asupra fenomenului traficului de ființe umane am considerat că am aduce aport semnificativ prin studierea conținutului unor astfel de documente puse la dispoziție de procurorii specializați cu întocmirea lor; pe parcursul derulării activității noastre am întâlnit specialiști interesați și captivați de explorarea fenomenului care ne-au furnizat material. Astfel, am reușit să analizăm, în decursul anilor (2003-2008), totalitatea rechizitoriilor care au avut ca obiect traficul de persoane.

Din analiza documentară desfășurată asupra conținutului rechizitoriilor am luat cunoștință, în concret, cu maniera de acțiune a traficantilor, multe dintre stările de fapt fiind redate ca exemplu în concretizarea modelelor teoretice din literatură, pe tot parcursul acestei lucrări. Ne-a preocupat de asemenea să studiem, în măsura în care rechizitoriile conțineau date, statutul social al infractorilor, legăturile existente între aceștia, rețelele ori rezoluțiile infracționale; de asemenea, ne-a preocupat, în egală măsură, dacă nu chiar mai presus, persoana victimelor, respectiv modul în care acestea au căzut în plasa traficantilor, labilitățile și slăbiciunile lor, contextul social în care au fost racolate etc.

Ca o concluzie de esență a studiului întreprins de noi, corelând aspecte surprinse în rechizitorii (care, de altfel sunt expuse pe parcursul întregii acestei lucrări) și chestiunile teoretice privind explicarea comportamentului deviant uman, certificăm și subliniem că teoriile sociologice explicative ale devianței sunt reflectate fidel în acțiunile infractorilor și în comportamentele victimelor manifestate în contexte sociale specifice și contemporane.

6.8. Cercetare calitativă – Studii de caz ale victimelor traficului de persoane

Victimele traficului de persoane pe care le-am luat în studiu sunt cele pe care Centrul Regional Oradea al A.N.I.T.P. a considerat oportun și relevant, prin consultarea noastră să ne furnizeze povestea lor de trafic; în primul rând s-a urmărit ca pentru cazurile alese, să nu periclităm în nici un fel situația victimelor, având în vedere caracterul secret al operațiunilor și documentelor în privința acestora. Pe de altă parte, în virtutea principiului confidențialității potrivit căruia „toți clienții au dreptul la intimitate, dreptul ca informațiile pe care le dezvăluie să fie păstrate confidențial de către practicieni și protejate de către agenție”⁹⁰² a trebuit să selectăm cazuri al căror istoric a fost mediatizat, ori pentru care s-a pronunțat o hotărâre judecătorească ori victima/victimele ar fi fost de acord cu publicarea, în caz contrar am apelat la modificarea datelor, astfel încât să nu poată fi vreodată reperată persoana în cauză. Ne-au fost indicate categorii reprezentative ale victimelor, pe tipuri de exploatare și în funcție de reușita integrării socio-profesionale sau, dimpotrivă a eșecului acestei încercări. Astfel, vom prezenta, în ordinea în care enumerăm, un caz al unei victime a traficului de persoane (minoră traficată intern) prin exploatare sexuală – reabilitată și reintegrată social, un grup de 6 victime (4 bărbați și 2 femei) traficate extern în vederea exploatării prin muncă, victime majore și care în prezent – 5 dintre ele sunt reintegrate social, a șasea neîntorcându-se în țară; un caz al unei victime traficate extern în scopul exploatării sexuale – victimă de sex feminin, minoră la data traficării și exploatării, în prezent reintegrată social și un caz al unei victime, tot de sex feminin, traficate extern pentru exploatare sexuală a cărei reintegrare socială a eșuat.

Precizăm că de-a lungul colaborării noastre cu specialiștii Centrului Regional Oradea din cadrul A.N.I.T.P. și ai Brigăzii de Combatere a Criminalității Organizate și Antidrog Oradea, am fost invitați, sub condiția asigurării confidențialității, să asistăm la operațiuni specifice pe care aceștia le desfășurau cu victimele; astfel am cunoscut personal victime, minore și majore, de sex feminin, exploatate sexual, situația a două dintre ele prezentând-o și în cazuistica noastră în cele ce urmează:

⁹⁰² Krosgrud Miley, C., Michael, O., DuBois, B., *Practica asistenței sociale*, Polirom, 2006, p. 84.

Cazul nr. 1.

Nume: VI

Sex: feminin

n. 1991, mediu urban

Victima VI face provine dintr-o familie cu 2 copii, părinții fiind divorțați de când avea 4 ani; fiecare părinte și-a reconfigurat viața de familie prin relații de coviețuire consensuală. Condițiile materiale și de locuit sunt foarte modeste, fiecare părinte locuind în apartamente cu chirie, fără forme legale. Victima a fost încredințată prin hotărâre judecătorească de desfacere a căsătoriei spre creștere și educare mamei; în fapt VI oscila cu domiciliul, când la un părinte, când la celălalt. Mediul familial deficitar, modelele socio-morale știrbite, dezinteresul față de valorile școlare, lipsa unui control constant al părinților față de persoana sa și propriile activități au expus-o la factori de vulnerabilitate. A avut experiențe sexuale precoc, în jurul vârstei de 12-13 ani, fiind violată de unul din proprietarii imobilului la care locuia unul din părinți; acest fapt a condus la autodeprecieri, la scăderea stimei de sine. Lipsa unui domiciliu stabil și lipsa afecțiunii a devenit factor de vulnerabilitate, a potențat ieșirea din sfera conduitelor sexuale acceptate social.

VI, în vârstă de 16 ani, din momentul în care se cunoaște situația ei locuia la niște prieteni, abandonată fiind de părinți, neavând locuiță și nici o alternativă. Cei la care locuia erau toți fără ocupație iar banii pe care îi plătea acestora pentru chirie și întreținerea proprietarilor locuinței proveneau din practicarea prostituției. Prietenii la care locuia o exploatau, în sensul că îi supravegheau activitatea de practicare a prostituției, îi stabileau tarife și îi luau toți banii.

Timp de o lună și jumătate a practicat prostituția în aceste condiții; a fost surprinsă de organele de poliție desfășurând activități stradale pentru beneficii bănești, motiv pentru care a fost adusă în regim de urgență, la Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Bihor, respectiv Serviciul Social Stradal din Oradea.

Din evaluarea ei psihologică a reieșit în ceea ce privește status-ul mental ca fiind bine orientată spațio-temporal, prezentând o ținută îngrijită, dar sumară, cu ușoară dispoziție anxioasă și depresivă. Nivelul de dezvoltare intelectuală era corespunzător vârstei cronologice; cu un IQ de 91 conform Raven Standard.

Diagnosticul D.S.M. – tendințe de conduită neadaptată, dar nefiind satisfăcute criteriile pentru nici o tulburare de personalitate, neintrând în atenție clinică. Intellectul a fost evaluat ca fiind slab, mai mult ca o consecință socio-familială, cu rezultate slabe la învățătură și fiind prezent abandonul școlar.

S-a dispus măsura de plasament în regim de urgență, scopul măsurii fiind de protecție și de a i se acorda asistență de specialitate.

Ulterior, preluată fiind de specialiștii Centrului Regional Oradea a fost referită unui adăpost secret pentru protecție, cazare, asistență de urgență și pe termen lung cu scopul reintegrării socio-profesionale/educative.

În ceea ce privește condițiile procesuale, VI a fost audiată în condiții speciale, în ședință secretă, cu apărător ales, onorariul avocațial fiindu-i asigurat din alte surse

decât cele proprii ori publice, respectiv din resursele financiare ale adăpostului unde era cazată; infractorii au fost pedepsiți pentru săvârșirea infracțiunii de trafic de minori.

În prezent, V1 este reintegrată social.

Cazul nr. 2

În acest studiu, Centru Regional Oradea al A.N.I.T.P. ne-a expus cazul a 6 victime (4 bărbați și 2 femei) ale traficului extern de persoane exploatate prin muncă în Italia. Cele 6 persoane au o medie a vârstelor de 32 de ani. Starea de fapt s-a prezentat astfel: un racolator de sex masculin din județul Bihor, cunoscând situația acestora ca fiind fără loc de muncă, le-a promis, în schimbul unui comision bănesc, femeilor că le intermediază locuri de muncă în Italia ca menajere, iar bărbaților, tot în virtutea unui comision bănesc locuri de muncă în construcții, tot în Italia. Cele 6 persoane, cum am precizat erau fără ocupație, pregătirea lor fiind necalificată sau având studii de școală profesională.

Bărbații, odată ajunși în Italia au fost angajați ca lucrători nu în construcții – cum li s-a promis – ci muncitori necalificați la defrișare de fond forestier; au acceptat și această muncă, dar în urma unor altercații soldate cu rănirea unuia dintre ei și necesitând îngrijiri medicale au fost descoperiți de autoritățile italiene, doi dintre ei fiind trimiși în țară. Ceilalți doi cetățeni au acumulat datorii, însumând contravaloarea deplasării, cazării, hranei etc. pe care nu au reușit să le achite, astfel că s-au întors în țară.

În ceea ce privește femeile, acestea au ajuns în Italia și au fost preluate tot de o persoană, de origine română, care cerându-le și aceasta comision bănesc, le-a predat unui cetățean italian; una dintre femei a rămas ca îngrijitoare a unei persoane bolnave într-o unitate spitalicească, iar cealaltă a revenit în țară întrucât deși trebuia să îngrijească o persoană la domiciliu, nu a fost satisfăcută de condițiile de muncă (mizere fiind și prost plătită). Aceasta din urmă s-a întors în țară cu bani procurați de la fiica ei, care se afla în străinătate, despre cealaltă necunoscându-se nimic.

În urma investigațiilor polițienești cele 5 persoane au realizat că au fost traficate în scopul exploatării prin muncă, infracțiune de a cărei existență nu știau, ele crezând că fuseseră înșelate, respectiv infractorul săvârșise „doar” infracțiunea de înșelătorie, aspect cu care se resemnaseră.

Cele 5 victime au fost referite instituțiilor abilitate, s-au constituit parte civilă pentru recuperarea prejudiciilor, au refuzat însă asistență juridică și psihologică.

În prezent au locuri de muncă și sunt reintegrați social.

Cazul nr. 3

Acest caz, persoană minoră la data traficării, pe care am cunoscut-o personal, îl vom prezenta prin prisma celor publicate (oficial) despre situația ei, permițându-ne să modificăm și noi într-o măsură mai mare datele de identificare întrucât nu dorim să aducem vreun prejudiciu ori să ridicăm vreo suspiciune care să îi dăuneze. Astfel, cazul victimei este prezentat atât din punctul de vedere al stării de fapt în care aceasta a fost traficăată prin exploatare sexuală cât și al modului în care a fost asistată și sprijinită în vederea reintegrării sociale.

„[La data de 18.04.2003 inc. B.C. s-a căsătorit cu AB (de 16 ani), iar la data de 11.08.2003 s-a născut copilul lor – C. și au locuit într-un imobil situat în mediul

urban, județul Bihor, perioadă de timp în care au cunoscut-o pe minora X.Y. în vârstă de 14 ani.

Profitând de situația familială a minorei XY (tatăl decedat și mama aflată în relații de concubinaj), B.C. a capacitat-o pe mama minorei și începând cu data de 01.09.2003 a obținut acordul de a se muta cu familia în imobilul în care minora locuia în chirie.

Cei doi soți au determinat-o pe minora XY la abandonul școlar în favoarea unor preocupări inadecvate vârstei acesteia și nocive pentru educația sa. Astfel, prin abuz de autoritate față de minora XY, inc. B.C. și înv. A.B. au exploatat-o prin determinarea ei să practice prostituția în mun. Oradea.

În luna septembrie 2004, după procurarea pașaportului turistic, minora a fost vândută în Italia, în scopul exploatării acesteia prin practicarea prostituției.

Totodată, cei doi soți au determinat-o pe XY să racoleze și alte minore, despre care aceasta știa că au o situație școlară și familială precară – fiind fugite de acasă și ușor de convinși să practice prostituția. Astfel, în perioada lunilor noiembrie 2003 – decembrie 2004 au fost racolate minorele M. – 16 ani, R. – 15 ani și L. – 15 ani.

Acestea au fost găzduite de către inc. B.C. și înv. A.B. într-un imobil din mediul urban și prin abuz de autoritate din partea celor doi soți au fost exploatate prin obligarea lor la practicarea prostituției în mun. Oradea, fiind însoțite de înv. A.B.

Din declarațiile victimelor rezultă că actele lor de identitate au fost luate de B.C., iar sumele obținute din practicarea prostituției au fost preluate de către acesta prin intermediul soției sale.

B.C. și înv. A.B. au recrutat-o și găzduit-o pe minora F., în vârstă de 16 ani, despre care știau că este însărcinată și că a fugit de acasă. Prin viclenie și abuz de autoritate au de terminat-o și pe aceasta să practice prostituția, deși era însărcinată, câștigurile astfel obținute fiind reținute în totalitate de cei doi soți. Aceasta a fost căutată de familie și găsită de către lucrătorii de poliție în luna februarie 2004 la domiciliul inc. B.C.

Cu ocazia percheziției domiciliare a fost depistată minora F. de 16 ani, care fusese și ea recrutată și găzduită de B.C. în vederea exploatării. Minora a fost găzduită – sub promisiunea luării în căsătorie, iar cartea de identitate a fost luată de B.C., la fel ca și în celelalte cazuri. Activitatea de determinare a acesteia la practicarea prostituției a fost întreruptă de intervenția organelor de urmărire penală.

În cauză s-au efectuat cercetări și cu privire la victima S., care la data de 06 februarie 2004 a fost vândută în Italia de către B.C. și numitul M.F. La scurt timp după sosirea în Italia, minora a cerut ajutorul autorităților judiciare italiene.

Minorele nu au fost pedepsite pentru practicarea prostituției.

Minora X.Y. a fost preluată de o fundație din județul Iași, cu locație secretă, care i-a oferit găzduirea și consilierea pe perioada desfășurării cercetărilor penale.

Faptele comise de B.C. și A.B. de a recruta și găzdui în perioada februarie 2004 – decembrie 2004 pe minorele X.Y., M, L., R., F., toate cu vârstele cuprinse între 15 și 16 ani, în scopul exploatării acestora prin abuz de autoritate sau prin amenințare, obligându-le la practicarea prostituției, constituie infracțiunea de trafic de minore, prevăzută de art. 13 alin. 1 și 4 din Legea nr. 678/2001.

Față de numita A.B. s-a constatat că aceasta a împlinit vârsta de 18 ani la data de 01.09.2004 și că majoritatea actelor de trafic de minore le-a comis în starea de minoritate.

În aceleași împrejurări au fost găzduite de către B.C. numitele H. și P., ambele fiind majore, care au fost exploatate prin obligarea la practicarea prostituției în mediul urban, respectiv în parcare din fața unui motel. Acestea au fost găsite în același imobil, cu ocazia percheziției domiciliare efectuate în dimineața zilei de 08 decembrie 2004, ocazie cu care a fost arestat B.C.

Cele două au fost preluate de o asociație care le-a oferit găzduirea și consilierea pe perioada desfășurării cercetărilor penale.

Fapta comisă de B.C. de a recruta și găzdui în perioada august-decembrie 2004 pe numitele H. și P., în scopul exploatării acestora – prin amenințare, obligându-le la practicarea prostituției constituie infracțiunea de trafic de persoane, prevăzută de art. 12 alin. 1 din Legea nr. 678/2001.

În luna ianuarie 2005, deși se începuse urmărirea penală împotriva sa, A.B. a continuat activitatea infracțională și a racolat-o și găzduit-o pe minora I – în vârstă de 14 ani, care ulterior a fost diagnosticată cu sifilis. Aceasta a fost determinată să practice prostituția în aceeași parcare a aceluiași motel.

Din ancheta socială realizată, Autoritatea tutelară din localitatea de domiciliu, rezultă că minora provine dintr-o familie organizată, cu unele probleme sociale, dar care poate asigura o creștere corespunzătoare și o supraveghere atentă a acesteia.

În perioada 28.11.2003 – 02.08.2004 A.B. a fost depistată de lucrătorii de poliție pe șoseaua de centură Oradea și i s-au întocmit 15 procese verbale de contravenție pentru practicarea prostituției.

În urma verificărilor de către organele de poliție s-a constatat că numita A.B. și-a deschis un cont bancar în care a recunoscut că a depus sumele rezultate din practicarea prostituției de către ea și tinerele pe care le exploata.

În seara zilei de 04.10.2004 în jurul orelor 22.00, A.B. s-a deplasat împreună cu minora X.Y. la stația PECO din loc. Aleșd, jud. Bihor, unde minora a fost determinată să pună în circulație 3 bancnote de 50 euro false.

B.C. a recunoscut că a deținut mai multe bancnote de 50 euro false, pe care le-ar fi primit de la un cetățean italian, cu ocazia vânzării celor două minore în Italia.

De asemenea, s-a început urmărirea penală față de B.C. pentru comiterea infracțiunilor de instigare la denunțare calomnioasă pentru comiterea infracțiunii de viol, mărturie mincinoasă și șantaj, deoarece la data de 07.10.2004 a determinat-o pe minora X.Y. să depună plângere împotriva numitului T.M. pentru comiterea infracțiunii de viol și apoi să pretindă de la familia acestuia suma de 100.000.000 lei pentru retragerea plângerii penale și punere în libertate.

B.C., în vârstă de 26 de ani este cunoscut cu antecedente penale comise pe timpul minorității, împreună cu soția sa a reușit să pătrundă în spațiul locativ aparținând familiei X. și profitând de inocența minorei X.Y. au folosit-o ca paravan pentru exploatarea altor minore care aveau probleme familiale și școlare.

B.C. avea un comportament autoritar față de victimele sale și nu a recunoscut comiterea faptelor, bazându-se pe faptul că victimele sale minore nu vor susține declarațiile pe care le-au dat în fața organului de urmărire penală.

D.I.I.C.O.T. – Serviciul Teritorial Oradea a dispus trimiterea în judecată a celor 2 pentru săvârșirea infracțiunilor prevăzute de art. 13 alin. 1 și 4 din Legea nr. 678/2001, art. 12 alin. 1 din Legea nr. 678/2001 art. 282 alin. 2 Cod penal, art. 13 alin. 1 și 3 din Legea nr. 678/2001.

Dintre victime, cele trei minore, au fost preluate de o asociație care le-a oferit asistență socială, psihologică și consiliere pe perioada desfășurării cercetărilor penale.

Celelalte victime au fost încredințate familiilor și sprijinite în integrarea școlară.]”⁹⁰³

Cazul nr. 4

Acest caz, deși este preluat în mare parte dintr-un material bibliografic editat în anul 2008⁹⁰⁴ se referă la o victimă a traficului de persoane din anul 2002; o parte din date, cele în completare sunt furnizate de organele de cercetare și urmărire penală; eșecul reintegrării victimei îl apreciem ca revenindu-i victimei, deoarece ne-a fost semnalată intervenția instituțiilor publice pentru ocrotirea minorului pe care aceasta le-a părăsit; ne întrebăm, dacă ar fi fost referită unei organizații neguvernamentale situația ei ar fi fost de persoană reintegrată social?

Minora A. Marina-Corina provenea dintr-o familie dezorganizată, părinți divorțați – mama plecată în Germania. A rămas în grija bunicilor și fără a fi îndeajuns supravegheată, la scurt timp a abandonat școala și a început să practice prostituția, în mediul urban, fiind chiar internată la Centrul de minori, în luna octombrie 2001. Perioada de 30 de zile în care a fost internată la Centrul de minori nu a fost benefică și nu a fost un factor de reeducare a minorei și de refacere a climatului familial de afecțiune și sprijin pentru formarea minorei. Minora nu s-a conformat programului de consultații psihologice și de reluare a pregătirii școlare, ci din contră a părăsit Centrul de minori, căzând victimă traficantilor de carne vie, astfel:

„Prin adresa XXXX din 12.04.2002, autoritățile judiciare din Anvers – Belgia (judecătorul de instrucție de la Tribunalul de primă instanță Anvers) au solicitat autorităților judiciare din Oradea-România, efectuarea unor acte procedurale în cadrul Cererii de comisie rogatorie internațională privind pe minora A. Marina-Corina în vârstă de 16 ani, victimă a traficului de persoane în Belgia, unde a fost cercetată pentru practicarea prostituției.

La cererea de comisie rogatorie internațională, autoritățile judiciare belgiene au anexat declarația minorei, care printre altele, a relatat împrejurările în care a fost transferată în Austria și vândută numitei S. Ibounig – șefa bordelului «Zockel-Villa» situat în Graz.

Verificând aspectele relatate de minora A. Marina-Corina am constatat că acestea corespund realității cu privire la transferarea ei în Austria de către M. Tudor Dan și B. Florin Nicolae. Astfel, din procesul verbal de constatare rezultă că în data de 20.02.2002 orele 17:58 a avut loc o înțelegere între cei doi învinuiți privind transferarea minorei din Oradea în Austria. Această înțelegere a fost confirmată de cei doi învinuiți cu prilejul audierii lor, rezultând cu certitudine că B. Nicolae Florin a transportat-o pe minoră până la frontiera maghiaro-austriacă de unde a fost preluată de M. Tudor Dan.

⁹⁰³ Ghid de informații și bune practici în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane, LADO Satu Mare, CRPP Satu Mare, 2008, pp. 51-54.

⁹⁰⁴ Ibidem.

Minora a fost adusă în Oradea de M. Tudor Dan în noaptea de 8/9 martie 2002 cu autoturismul marca Volkswagwn, pentru a nu fi găsită de poliție cu ocazia unei razii.

Minora a stat în bordelul «Zockel-Villa» situat în Graz în perioada 21.02–08.03.2002.

Coroborând aceste date împreună cu declarația martorei Silvia Ibouing, precum și cu raportul funcționarului judiciar W. Hutte (obținute prin Comisia rogatorie internațională), rezultă că minora A. Marina-Corina a fost adusă de M. Tudor Dan la bordelul «Zockel-Villa» situat în Graz, unde a fost obligată să practice prostituția până în noaptea de 7/8 martie 2002.

Din declarația victimei A. Marina-Corina rezultă că la bordelul din Graz a fost obligată să întrețină relații sexuale timp de aproximativ două săptămâni cu circa 50 de clienți, tariful fiind de 50 euro pentru un act sexual cu durată scurtă și 100 euro pentru un act sexual normal cu durată de 1 oră. Totodată victima a arătat că M. Tudor Dan a vândut-o numitei S. Ibouing așa cum a reținut din afirmațiile acesteia din urmă, iar banii din practicarea prostituției au fost percepuți de la clienți de S. Ibouing.

Din declarația martorei S. Ibouing rezultă că M. Tudor Dan a adus mai multe fete la acel bordel și că acesta intermedia raporturile sexuale cu diferiți clienți. Martora le-a recunoscut pe numitele K. Beatrice Timea și M. Gabriela ca fiind persoanele care au fost aduse la bordelul său de M. Tudor Dan. Mai mult, organele judiciare austriece au găsit la acel bordel o fotocopie a Cărții de alegător pe numele K. Beatrice Timea. K. Beatrice Timea și M. Gabriela au fost scoase din țară la data de 29.01.2002, orele 22:54 de către M. Tudor Dan, cu un autoturism.

Întrucât acestea nu au putut fi audiate pentru a se stabili dacă au fost transferate în Austria prin fraudă, constrângere, ademenire sau printr-o altă modalitate prev. de art. 12 din Legea nr. 678/2001, s-a reținut față de M. Tudor Dan numai infracțiunea de proxenetism – prev. de art. 329 alin. 1 Cod penal, întrucât a recrutat și înlesnit celor 2 tinere să practice prostituția la bordelul «Zockel-Villa» situat în Graz, str. Steinfeld nr. 61 din Austria.

Faptele lui M. Tudor Dan constituie infracțiunile de trafic de minori prevăzute de art. 13 alin. 1 și 3 din Legea nr. 678/2001 și proxenetism prev. de art. 329 alin. 1 Cod penal cu aplicarea art. 41 alin. 2 din Codul penal.

Înv. M. Tudor Dan este administrator la o societate comercială din Oradea și are afaceri comerciale în Austria. Nu a fost sincer pe timpul audierii sale, aspect ce rezultă atât din declarația martorei S. Ibouing cât și din confruntarea cu B. Florin Nicolae.

Fapta înv. M. Tudor Dan de a recruta, transfera în Austria prin fraudă și constrângere pe partea vătămată A. Marina-Corina – de 16 ani, în scopul exploatării acesteia, în sensul cerut de prev. art. 2 pct. 2 lit. c din Legea nr. 678/2001 constituie infracțiunea de trafic de minori prevăzută de art. 13 alin. 1 și 3 din Legea nr. 678/2001.

*Fapta aceluiași învinuit de a le recruta și înlesni numitelor K. Beatrice Timea și M. Gabriela să practice prostituția la bordelul aparținând numitei S. Ibouing constituie infracțiunea de proxenetism prevăzută de art. 329 alin. 1 Cod penal.*⁹⁰⁵

⁹⁰⁵ Ghid de informații și bune practici în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane, LADO Satu Mare, CRPP Satu Mare, 2008, pp. 55-57.

În concluzie, dorim să subliniem aspecte desprinse din această cercetare calitativă:

- rolul organelor de poliție în depistarea neregulilor sociale, respectiv ale indiciilor ce ridică suspiciuni ale săvârșirii infracțiunilor de trafic de persoane; facem referire la autosesizarea poliției în situații de exploatare sexuală, mascată de infractori prin activități de proxenetism și prostituție și în cele de exploatare prin muncă – în sensul în care, așa cum am arătat anterior, persoanele traficate nu cunosc faptul că au fost exploatate, ci se consideră victima infracțiunii de înșelăciune;
- activitatea Centrelor Regionale în intervenția și referirea victimelor pentru asistare în regim de urgență și implicarea instituțiilor publice ori private pentru ajutor și susținere în vederea reintegrării sociale – activitate care are rezultate pozitive;
- rolul organizațiilor neguvernamentale – ca parteneri sociali – pentru salvarea și reintegrarea victimelor.

CONCLUZII FINALE ȘI PROPUNERI

Fenomenul *traficului de ființe umane* a început să se manifeste și la nivelul societății românești, după 1989, odată cu redeschiderea granițelor țării, cu redobândirea drepturilor și libertăților individuale, în general și, în mod special, a celor de mișcare, de alegere a localității de domiciliu, a felului muncii pentru care individul opta etc. – momente în care numeroși cetățeni români, persoane de altă cetățenie ori chiar apatrizi au căzut în plasele traficantilor, atât în țară, dar mai ales în străinătate.

De la an la an, activitatea infracțională a traficantilor a devenit tot mai specializată, mai organizată și mai mascată, generând numeroase victime și aducând importante venituri.

Obscuritatea, subteranitatea și gravitatea traficului de ființe umane a determinat reacția comunității internaționale și luarea de măsuri pentru stoparea fenomenului, măsuri care au generat și la nivel intern, pentru numeroase state, ample procese de implementare a dispozițiilor antitrafic.

În contextul geopolitic european, țara noastră a fost printre primele state care au răspuns prompt și eficace nevoilor comunității internaționale prin implementarea de măsuri și programe în materie și prin exercitarea rolului de actor activ în domeniu.

Prin prezenta lucrare, care de altfel a constituit Teza de doctorat, cu titlul: *Aspecte psihosociale și juridice privind traficul de ființe umane* am surprins activitatea infracțională specifică atât prin aprofundări teoretice cât și prin elaborarea a numeroase studii exploratorii și aplicații practice. Lucrarea a fost elaborată în mai multe părți, respectiv Capitolul I: *Traficul de ființe umane. Noțiune. Conținutul infracțiunii de trafic de persoane* cuprinde, din perspectiva legislației naționale, noțiunea și cuprinsul infracțiunii de trafic de persoane, din punctul de vedere al științei dreptului penal, cu arătarea obiectului juridic special, al modalităților de comitere, autorilor și subiecților infracțiunii conturând și tipologii ale acestora, precum și sancțiunile aplicabile (aceste chestiuni teoretice le-am explicat și prin intermediul numeroaselor exemple, întâlnite în literatura de specialitate și în comparație cu infracțiunile de prostituție și proxenetism).

Din punct de vedere al ancorării societale a traficului de persoane, în sfera devianței sociale celei mai grave, am considerat ca în Capitolul II, intitulat: *Traficul de ființe umane – formă agravată de devianță* să abordăm subiectul din perspectiva comparării cu alte categorii de acte antisociale, cu care fenomenul are tangență, se intersectează sau se contopește: crima și criminalitatea, delictul, criminalitatea

organizată, uziți în literatura și normativitatea internațională, făcând referire la teoriile clasice explicative ale devianței; ne-a preocupat, de asemenea, explorarea reacției sociale românești, a parlamentarilor români ca reprezentanți ai poporului, inclusiv atitudinea Bisericii Ortodoxe Române față de chestiunea legalizării prostituției.

Ca o continuare firească, axată însă pe studiul manifestării la nivel macrosocial ori individual, am expus în Capitolul III – *Teorii sociologice explicative ale devianței în contextul manifestării traficului de ființe umane* – prin intermediul teoriilor explicative clasice ale comportamentului deviant modalități de „adaptare” a indivizilor la realitățile sociale, mai precis atingerea scopurilor valorizate social prin mijloace instituționalizate sau neinstituționalizate – cazul infractorilor – care doresc câștiguri rapide, cu orice preț, ori cel al victimelor cu dorință puternică de înavuțire, ori de a părăsi țara, mediul familial și de a experimenta „libertatea”; comportamentele deviante, adoptate deopotrivă de victime și de infractori sunt o oglindă a teoriilor elaborate, precum cea a anomiei sociale, a etichetării, a asocierilor diferențiale ori a conflictelor de cultură; ca o argumentare, pe parcursul întregii lucrări am expus diferite articole mass-media scrisă, începând cu anul 2002 ori rechizitorii întocmite de procurori specializați în materie (rechizitorii întocmite în perioada 2003-2008) – articole și rechizitorii care au dat certitudine și au adus în contemporaneitate teoriile sociologice clasice, validând încă o dată importanța lor pentru mediul științific.

O dimensionare a fenomenului s-a impus pentru o judicioasă explorare, deși dată fiind subteranitatea și complexitatea lui, este unanim acceptat și recunoscut că determinarea lui reală este practic imposibilă; totuși, din datele, statisticile, studiile, rapoartele naționale și internaționale, în Capitolul IV *Evaluarea fenomenului traficului de ființe umane* am efectuat o delimitare a traficului intern și internațional de persoane, făcând referire la traficul de femei, în vederea obligării la practicarea prostituției, la traficul de copii și la exploatarea prin muncă prin raportare la criteriile de teritorialitate, temporale și modalități de săvârșire.

Având în vedere efectele la nivel individual și macrosocial pe care traficul de persoane le produce, atenția și preocuparea sporită a societății românești și comunității internaționale față de victimele traficului, eforturile specialiștilor din domeniul public sau privat pentru recuperarea și reinserția socială a victimelor acestui flagel, Capitolul V: *Asistența, protecția și reintegrarea socială a victimelor traficului de persoane* l-am rezervat în totalitate acestui domeniu special și delicat. Printr-o expunere a numeroaselor instrumente internaționale care au menirea de a prevedea necesitatea ocrotirii drepturilor omului am dorit să subliniem efectele grave pe care traficul le generează asupra victimelor, dar și existența unui cadru normativ care le poate conferi protecție; existența numeroaselor convenții internaționale, universale ori regionale în materie antitrafic crează un cadru propice stopării și diminuării fenomenului; pe de altă parte semnalăm existența și la nivelul României a unui întreg aparat normativ, modern și standardizat de reguli, uzanțe, proceduri, aplicabil

domeniului asistențial al victimelor traficului, ca un garant al recuperării acestora. Astfel, existența strategiilor și planurilor naționale de acțiune, a mecanismului național de identificare și referire a victimelor, a standardelor specifice pentru serviciile specializate de asistență a victimelor atestă grija și preocuparea față de această categorie vulnerabilă.

Am acordat, de asemenea o deosebită importanță aspectelor psihosociale, juridice și medicale ce incumbă condiției de victimă precum și aspectelor concrete și practice ale recuperării lor prin exemplificarea de modele de intervenție ori clinice de intervenție.

În cuprinsul Capitolului VI – *Cercetare* – am expus rezultatele obținute prin mijloacele și metodele pe care le-am utilizat, chestiuni teoretice și practice extrase urmare numeroaselor explorări ale fenomenului, atât în ansamblul lui, în special prin chestionarul național autoadministrat specialiștilor din cadrul Centrelor Regionale ale Agenției Naționale Împotriva Traficului de Persoane cât și în mod particular prin studiile de caz efectuate asupra victimelor traficului exploatate, prin interviul acordat Președintei Asociației Generație Tânără din Timișoara, ori prin studiile de caz asupra persoanelor aflate în detenție în Penitenciarul Oradea urmare săvârșirii infracțiunilor de trafic de persoane ori în legătură cu acesta; de asemenea, pe tot parcursul lucrării am exemplificat numeroase stări de fapt cuprinse în rechizitoriile ce incriminează traficul de persoane.

Urmare elaborării prezentei lucrări am desprins numeroase aspecte în legătură cu traficul de ființe umane, intern și internațional, pe care le expunem:

Cadrul normativ românesc este modern și acordat normelor internaționale din domeniul prevenirii și combaterii fenomenului traficului de ființe umane, precum și celor privind asistența și protecția victimelor traficului; în această direcție argumentăm, prin enumerare de acte normative interne și internaționale pe care România le-a recunoscut, asumat ori însușit – din domeniul incriminării traficului și din cel al recuperării și reintegrării sociale a victimelor generate de trafic: *Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate*, cu cele două protocoale adiționale: *Protocolul privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor* și *Protocolul privind traficul de migranți pe calea terestră, a aerului și pe mare*, *Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, cu modificările și completările ulterioare*, *Legea nr. 211/2004 privind unele măsuri pentru asigurarea protecției victimelor infracțiunilor*, *H.G. nr. 1216/2001 privind aprobarea Planului național de acțiune pentru combaterea traficului de ființe umane*, *H.G. nr. 1654/2006 privind aprobarea Strategiei naționale împotriva traficului de persoane pentru perioada 2006-2010*, *Mecanismul național de identificare și referire a victimelor traficului de persoane*, *Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane*, ratificată prin *Legea nr. 300/2006*, *H.G. nr. 1295/2004 privind aprobarea Planului național de acțiune pentru prevenirea și combaterea traficului de copii 2004-2007*, *H.G. nr. 1238/2007*

privind standardele naționale specifice pentru serviciile specializate de asistență a victimelor traficului de persoane, H.G. nr. 1142/27.22.2012 privind aprobarea Strategiei naționale împotriva traficului de persoane pentru perioada 2012-2016 și a Planului național de acțiune 2012-2014 pentru implementarea Strategiei naționale împotriva traficului de persoane pentru perioada 2012-2016 etc. Așadar, domeniul normativ este vast, fiind suficient pentru o bună derulare a activităților.

În ceea ce privește aparatul instituțional apreciem că este astfel creat încât garantează eficiență luptei antitrafic la nivel societal național și internațional; acesta a fost creat treptat, structura lui fiind regăsită în numeroase instituții ale statului, prin prezența ofițerilor specializați, a procurorilor și judecătorilor anume desemnați cu instrumentarea și soluționarea situațiilor de trafic de persoane, inclusiv pentru situațiile anchetelor judiciare internaționale, prin existența numeroaselor servicii specializate din cadrul direcțiilor județene de asistență socială și protecția copilului, a direcțiilor de probațiune județene ori a celor de ocupare a forței de muncă, și nu în ultimul rând, prin înființarea Agenției Naționale Împotriva Traficului de Persoane, devenită operațională la 1 ianuarie 2006, cu rol în coordonarea și evaluarea activităților de prevenire a traficului de persoane și monitorizare a asistenței acordate victimelor acestuia având în coordonare 15 Centre Regionale arondate administrativ, în aceeași configurație teritorială similară Curților de Apel. În acest sens argumentăm cu prezentarea numărului victimelor identificate de către structurile de poliție și înregistrate de A.N.I.T.P., număr care a crescut de la an la an, ajungând în 2012 la 1041 victime, practic cu 25,08% mai multe victime față de anul 2008.

De asemenea, specialiștii din domeniu, atât cei care acționează în planul prevenirii, combaterii și sancționării fenomenului cât și cei din sfera asistenței, protecției și reintegrării sociale a victimelor traficului de persoane se implică într-un mod profesionist în munca pe care o desfășoară, fiind evidente preocuparea și devotamentul acestora – prin rezultatele pozitive ale activității lor.

Organele judiciare depun eforturi notabile în anihilarea rețelelor de trafic și prinderea traficantilor, investigațiile lor fiind principala modalitate de control social a fenomenului, aspect pe care l-am desprins, cel puțin la nivelul județului Bihor din interviurile acordate specialiștilor din cadrul structurilor polițienești, ai Parchetelor ori Centrului Regional Oradea din cadrul A.N.I.T.P.; de altfel, statisticile A.N.I.T.P. indică, în ansamblu, menținerea ridicată a ratei de identificare timpurie a victimelor și intrarea în evidențele structurilor judiciare.

Din cercetarea derulată la nivel național prin autoadministrarea de chestionare lucrătorilor A.N.I.T.P. s-a observat că ponderea cea mai mare, pentru anii 2006, 2007 și 2008 înregistrată în rândul victimelor traficului o reprezintă persoanele cu vârsta cuprinsă în intervalul 18-24 ani, urmată de intervalul de vârstă peste 35 de ani, la a treia poziție situându-se persoanele cu vârsta între 30-35 de ani – sensibil apropiat

de acesta fiind minorii între 14-17 ani, penultima poziție ocupând-o victimele cu vârste între 25-29 de ani, urmată la diferență foarte mare de minorii sub 14 ani.

Pentru anii 2006, 2007, 2008 și 2009 s-a înregistrat descreșterea fenomenului ce se datorează multiplelor acțiuni de contracarare a fenomenului, precum și celor de prevenție, prin numeroase activități și campanii de informare în masă, precum și a celor derulate de forțele de ordine, atât la nivel intern, cât și concertate internațional.

Considerăm, însă, că în acest sens, pot opera și factorii criminogeni, care sunt dinamici, iar numărul de victime mult mai mic poate fi rezultatul manifestării unor aspecte precum: modificarea manierelor de acțiune ale infractorilor, în sensul perfecționării organizării acțiunilor de trafic ori exploatare – ceea ce ar îngreuna descoperirea faptelor, exercitarea unor presiuni, amenințări, șantaj etc., mult mai presante asupra victimelor, diminuând șansele victimelor de a solicita sprijin ori de a reclama traficul.

Nu ignorăm nici posibilitatea ca anumite persoane traficate în vederea exploatarei prin muncă să nu cunoască prevederile legale, considerând că au fost doar victime ale infracțiunii de înșelăciune (abandonând practic orice demers judiciar) neconstientizând că, de fapt, au fost victime ale traficului de persoane. Este posibil, de asemenea ca infractorii să își fi mutat centrul de interes spre alte categorii de fapte antisociale, mai profitabile și mai greu de descoperit.

Deși pentru anul 2009, A.N.I.T.P. a luat în evidență un număr de victime mult redus față de anul 2008, respectiv cu 62,9% mai puține, ceea ce reprezintă un aspect pozitiv, în cazul în care ar exista o constanță a tuturor factorilor infracționali determinanți, fenomenul este alarmant pentru anul 2010 întrucât raportat la prima jumătate a anului se observă o ușoară tendință de creștere a numărului de victime, respectiv cu de 36 de victime.

Aspectul de mai-sus confirmă ceea ce unul dintre actorii sociali activi din domeniu, reprezentați de doamna Mariana Petersel, Președinta Asociației Generație Tânără din Timișoara ne-a semnalat, și anume, că fenomenul era, de fapt, într-o stagnare latentă, dar că el se va augmenta.

De asemenea, așa cum am antamat, s-au semnalat și cazuri de exploatare sexuală cu victime de sex masculin, fiind aducătoare de profit traficantilor, aspect certificat pentru prima dată de statisticile A.N.I.T.P., respectiv S.I.M.E.V. indică 18 astfel de cazuri; exploatarea prin muncă forțată se situează, pentru prezent, pe loc secund (după exploatarea sexuală a femeilor) în ceea ce privește numărul de victime, respectiv, pentru 40%, dintre acestea fiind semnalat acest tip de exploatare (în agricultură, construcții sau alte sectoare de activitate); de altfel, A.N.I.T.P. prin sistemul său informatic specializat și prin legătura permanentă cu Centrele Regionale deține evidența victimelor referite de diferiții actori sociali, guvernamentali sau neguvernamentali; traficantii forței de muncă realizează venituri prin perceperea de comisioane bănești pentru intermedierea locurilor de muncă; ei sunt organizați în

rețele și, de regulă, nu plătesc victimele sau le plătesc foarte prost, mizând pe îndatorarea acestora prin acumularea contravalorii hranei, cazării ori cheltuielilor curente.

Mass-media, prin numeroasele articole consemnate în presa națională, locală ori internațională, prezentate într-o manieră ce conferă senzaționalul tenebros, contribuie semnificativ la atenționarea opiniei publice despre pericolozitatea fenomenului; remarcăm îndeosebi rolul presei de investigație.

Existența și manifestarea fenomenului pentru societatea românească sunt generate de nivelul de trai scăzut, lipsa locurilor de muncă sau proasta lor remunerare, perspectivele descurajante pentru tineri; la nivel individual, factorii generatori ai traficului sunt lipsa educației ori a pregătirii profesionale, educația precară, nivelul aspirațional ridicat grevat de dorința intensă de realizare din punct de vedere material și dorința intensă de a pleca din țară, de a munci în străinătate, cu orice preț, în special în statele cu nivel de trai mai ridicat, dezechilibrele familiale și nu în ultimul rând dezinformarea asupra riscurilor la care individul se poate expune.

Racolorarii, traficantii și exploataatorii, conform studiilor efectuate de noi, sunt persoane cu nivel de instrucție scăzut, versate în activitățile pe care le desfășoară, fiind, de regulă organizate sau afiliate rețelelor de trafic de ființe umane; infractorii ce execută pedepse privative de libertate se consideră, în majoritatea situațiilor nevinovați, victime ale înscenărilor, puțini dintre ei, aproximativ 10% asumându-și faptele.

În ceea ce privește traficul în vederea exploataării sexuale, respectiv obligării la practicarea prostituției, urmare cercetărilor întreprinse de noi, am ajuns la concluzia că dintre persoanele care sunt traficante în vederea exploataării sexuale, respectiv, un sfert dintre acestea au practicat prostituția, aspect ce relevă riscul mărit al unei astfel de persoane de a cădea pradă traficantilor. Pe de altă parte, la nivelul societății românești există la nivel de for legislativ opinii politice, individuale ori chiar reprezentative care voiesc legalizarea prostituției invocând printre efecte pozitive și diminuarea fenomenului traficului de persoane – chestiune cu care de altfel, nu suntem de acord.

Parteneriatul public-privat ce se derulează în asistarea și reintegrarea socială a victimelor traficate are rezultate pozitive, în special colaborarea cu A.N.I.T.P., iar experiența actorilor sociali din domeniu dobândită și prin cooperare internațională poate îmbunătăți rezultatele privind recuperarea și reinserția socială a victimelor. Apreciem că sectorul neguvernamental din domeniul recuperării și reintegrării sociale a victimelor traficului ar trebui susținut și încurajat mai evident și substanțial-material în România prin promovarea diferitelor politici. În această ordine de idei, în raza teritorială, cel puțin a județului Bihor, ar fi necesară existența unor adăposturi care să confere victimelor traficului de persoane condițiile și siguranța de care ar avea nevoie în vederea unei reintegrări totale în societate dar, din lipsa resurselor financiare publice acest deziderat nu a fost încă îndeplinit; totuși, există posibilitatea ca sectorul nonprofit să se implice și să realizeze acest obiectiv.

Un aspect general sesizat este creșterea numărului de victime ale traficului dar și al rețelilor destructurate, congruența corelării argumentând eficiența luptei antitrafic dar și dezvoltarea și diversificarea manierelor de acțiune ale infractorilor; ca aspect sesizat de mass-media relevăm faptul că există și cazuri în care abominabilul crimei este prezent în modul de operare în sensul în care infractorii nu mai agrează victimele, acestea acceptând din varii motive exploatarea, existând chiar un beneficiu al ambelor părți; se întâlnesc tot mai des situații în care se practică prostituția în apartamente închiriate ori, mascat, în saloane de masaj, fără a se sesiza aspectul traficului.

De asemenea, în baza cronicizării crizei mondiale economice și financiare, tot mai multe persoane cad pradă exploatării prin muncă; datorită curențelor educaționale și a deficitului de informare indivizii exploatați considerând că sunt supuși infracțiunii de înșelăciune, când de fapt ei se află într-un proces de exploatare prin muncă; astfel, sesizarea autorităților este de cele mai multe ori abandonată, descoperirea faptelor având loc întâmplător ori în baza informațiilor proprii organelor de investigație.

Pe de altă parte aderearea României la Spațiul Schengen ar putea prezenta siguranță și prevenție sporită, dar în același timp ar facilita accesul infractorilor fără filtre vamale (de aceea apreciem că măsura reintroducerii controalelor la nivelul granițelor statale, chiar și pentru perioade limitate, așa cum se dorește a se reintroduce, ar fi măsuri eficiente.). Este regretabil că începând cu 2010 numărul victimelor și al infracțiunilor de trafic a început să crească, aspectul pozitiv fiind acela că actorii antitrafic identifică și anihilează noi cazuri, rețele interne și internaționale de trafic, iar victimelor li se acordă asistență și protecție într-o manieră calificată ce duce pentru numeroase cazuri la recuperarea și reintegrarea lor socială.

Apreciam că România reprezintă un model în lupta flagelului traficului de ființe umane, activitatea specialiștilor fiind notabilă și am dori să existe o mai interesată susținere publică a activității specifice, pe care însă am remarcat că sectorul neguvernamental o completează și suplinește în considerabilă măsură!

BIBLIOGRAFIE

1. Abraham Pavel, Bellu-Bengescu Cristian (coord.), Groza Măriuca, Iacob Adelina, Lucaci Claudiu, Gavriș Aurora-Elena, Doltu Valerian, *Fața nevăzută a drogurilor*, Editura Universității din Oradea, 2013;
2. Abraham Pavel, Fîrțală Valeriu, *Legislație în asistență socială. Note de curs*, Ediția a 2-a, revizuită, Editura Național, București, 2002;
3. Abraham Pavel, Victor Nicolăescu, Ștefăniță Bogdan Iașnic, *Introducere în probațiune. Supraveghere, asistență și consiliere a infractorilor condamnați la sancțiuni neprivative de libertate*, Editura Național, București, 2001;
4. Abraham Pavel, *Legislație în asistență socială*, Vol. I, Ed. Național, București, 2000;
5. Albert Ogien, *Sociologia devianței*, Editura Polirom, Iași, 2002;
6. Antoniu George, Popa Marin, Daneș Ștefan, *Codul penal pe înțelesul tuturor*, Ediția a IV-a, Revăzută și adăugită, Editura Politică, București, 1988;
7. Atkinson Robert, *Povestea vieții. Interviu*, Polirom, 2006;
8. Banciu Dan, *Elemente de sociologie juridică*, Ed. Lumina Lex, București, 2000;
9. Banciu Dan, *Crima și criminalitatea. Repere și abordări juris-sociologice*, Lumina Lex, București, 2005;
10. Basarab Matei, *Drept penal. Partea generală*, Vol. I, Lumina Lex, 1997;
11. Batâr Dumitru, *Sociologie. Probleme teoretice și analize ale investigațiilor de teren*, Ediția a III-a, revizuită, Psihomedica, Sibiu, 2003;
12. Batâr Dumitru, *Sociologia devianței*, Ed. Psihomedica, Sibiu, 2009;
13. Bădescu Ilie, *Istoria sociologiei*, Editura Porto-Franco, Galați, 1994;
14. Bălan Emil, *Instituții de drept public*, Editura All Beck, București, 2003;
15. Benzi Don Oreste, *Prostituatele. Au să vă urmeze în Grădina Raiului*, Prefața: Nogaro Raffaele, EuroPublicis, Colecția „Umanitare”, Timișoara, 2003;
16. Bocancea Cristian, Neamțu George, *Elemente de asistență socială*, Editura Polirom, Colecția Collegium, Iași, 1999;
17. Chelcea Septimiu, Mărginean Ioan, Cauc Ioan, *Cercetarea sociologică. Metode și tehnici*, Editura Destin, 1998;
18. Cojocaru Ștefan, *Metode apreciative în asistența socială. Ancheta, supervizarea și managementul de caz*, Polirom, 2005;
19. Chipea Floare, *Ordine socială și comportament deviant*, Editura Cogito, Oradea, 1996;
20. Chipea Florica, *Sociologia comportamentului infracțional. Studiu de caz în județul Bihor*, Editura Isogep-Euxin, București, 1997;
21. Criștuș Nicoleta, *Traficul de persoane, proxenetismul, crima organizată. Practică judiciară*, Editura Hamangiu, 2006;
22. Gavriș Aurora-Elena, Banciu Viorica, *The Prostitution – from Offense to Decriminalization*, în *Analele Universității din Oradea, Fascicula Sociologie-Filosofie-Asistență Socială*, Nr. IX, 2010;
23. Gavriș Aurora-Elena, *Romanian Social Reaction on Trafficking Human Beings Phenomenon, Pimping and Prostitution*, în *Analele Universității din Oradea, Fascicula Sociologie-Filosofie-Asistență Socială*, Nr. X, 2011;

24. Gavriș Aurora-Elena, *The Profile of Human Beings Trafficker*, în *Analele Universității din Oradea, Fascicula Sociologie-Filosofie-Asistență Socială*, Nr. XI, 2012;
25. Giddens Anthony, *Sociologie*, (trad.: Săndulescu Radu, Săndulescu Viviana), Editura BIC All, București, 2000;
26. Horvath Istvan, Anghel Remus Gabriel, *Introducere*, în *Sociologia migrației. Teorii și studii de caz românești* (coord. Horvath Istvan, Anghel Remus Gabriel), Editura Polirom, 2009;
27. Iluț Petru, *Abordarea calitativă a socioumanului. Concepte și metode*, Polirom, Iași, 1997;
28. Kapferer Jean-Noel, *Zvonurile – cel mai vechi mijloc de informare din lume*, Editura Humanitas, 2006;
29. Loghin Octavian, Toader Tudorel, *Drept penal român. Partea specială*, Ediția a II-a – revăzută și adăugită, Casa de Editură și Presă „Șansa” – S.R.L., București, 1996
30. Mateuț Gheorghiță, Petrescu Violeta Elena, Ștefăroi Nicoleta, Onu Elena, Dublea Aurel, Luca Sofia, Iovu Daniela, Tărniceriu Radu Dimitrie, Gafta Georgeta-Lăcrămioara, Luca Cătălin, Prună Raluca Alexandra, *Traficul de ființe umane. Infractor. Victimă. Infracțiune*, Asociația Magistratilor Iași, Asociația Alternative Sociale, 2005;
31. Mateuț Gheorghiță, *Procedură penală, partea specială. Sesizarea organelor judiciare penale. Actele premergătoare. Urmărirea penală*. Vol. I., Lumina Lex, 1997;
32. Mihăilă Arthur, *Sociologia dreptului*, Ed. Hamangiu, 2010;
33. Miha Achim, *Sociologia dreptului*, ediția a II-a, Universitatea Creștină Dimitrie Cantemir, Cluj-Napoca 1994;
34. Miley Karla Krogsrud, Michael O’Melia, DuBois Brenda, *Practica asistenței sociale. Abordarea participativă*, (trad.: Ciocian Ioana, Mărginean Maria-Paula, Pop Elena Hortenzia), Polirom, 2006;
35. Mircea Ion, *Criminalistică*, ediția a II-a, Editura Fundației „Chemarea”, Iași, 1994;
36. Mitofan Nicolae, Zdrenghia Voicu, Butoi Tudorel, *Psihologie judiciară*, Casa de Editură și Presă „Șansa” – S.R.L., București, 2000;
37. Mocuța Gheorghe, *Criminalitatea organizată și spălarea banilor*, Noul Orfeu, București, 2004;
38. Muraru Ion, *Drept constituțional și instituții politice*, Editura Actami, București, 1997;
39. Neagu Aurel, Aelenei Victor, *Dreptul frontierei de stat, Regimul juridic unilateral al frontierei de stat. Legislație frontalieră*, Vol. II, Editura Pro Transilvania, București, 2002;
40. Oancea Ion, *Tratat de drept penal. Partea generală*, Editura All, București, 1994;
41. Onica-Chipea Lavinia, *Aspecte socio-juridice privind protecția drepturilor copilului. Studii de caz în județul Bihor*, Editura Expert, București, 2007;
42. Otovescu Dumitru (coord.), *Tratat de sociologie generală*, Colecția Sociologie Contemporană, Ed. Beladi, Craiova, 2010;
43. Pitulescu Ion, *Al 3-lea Război Mondial – Crima organizată*, Editura Național, București, 1997;
44. Pitulescu Ion, Abraham Pavel, Derșidan Emil, Ranete Ion, *Dicționar de termeni juridici uzuali. Explicativ-practic*, Editura Național;
45. Pop Teofil, *Drept civil român. Persoanele fizice și persoanele juridice*, Editura Lumina Lex, București, 1994;
46. Popa Nicolae, Eremia Mihail-Constantin, Dragnea Daniel Mihai, *Teoria generală a dreptului. Sinteze pentru seminar*, Editura All Beck, București, 2005;
47. Popescu Corneliu-Liviu, *Protecția internațională a drepturilor omului – surse, instituții, proceduri*, Editura All Beck, București, 2000;

48. Rădulescu Sorin M., Pătrioară Monica C., *Abuzul sexual asupra copiilor*, Lumina Lex, București, 2003;
49. Rădulescu Sorin M., *Sociologia și istoria comportamentului sexual „deviant”*, Editura Nemira & Co, București, 1996;
50. Rădulescu Sorin M., *Devianță, criminalitate și patologie socială*, Editura Lumina Lex, București, 1999;
51. Tomescu Milena, *Dreptul familiei. Protecția copilului*, Editura All Beck, București, 2005;
52. Țândăreanu Loredana, *Protecția martorilor în dreptul comunitar și în legislația altor state*, Revista „Dreptul”, Anul XVIII, Seria a III-a, Nr. 11/2007, Editura C.H. Beck;
53. Ținca Ovidiu, *Drept constituțional și instituții politice*, Editura Imprimeriei de Vest, Oradea, 1994;
54. Ținca Ovidiu, *Drept social comunitar*, Editura Lumina Lex, București, 2002.
55. Zidaru Petricea, *Legi anticrimă, comentate și adnotate*, Editura Didactică și Pedagogică, R.A., 2003.

Studii, rapoarte, dicționare, ghiduri:

- ❖ *Asistență și reinserție socială pentru copiii neacompaniați, traficați. Manualul participantului*, (Formatori: Psiholog: Geta Păunescu, Psiholog: Daniela Nicolăescu), Organizația Salvați Copiii, Timișoara, 2004;
- ❖ *Campania de prevenire și combatere a traficului de persoane în rândul elevilor* (Proiect realizat de Federația FamNet finanțat prin programul MatraKap de Ambasada Regatului Țărilor de Jos la București), Editura Mesagerul, Timișoara, 2003;
- ❖ *De vânzare...? Ghid de informații și bune practici în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane*, Liga Apărării Drepturilor Omului – Satu Mare, Centrul Regional de Politici Publice – Satu Mare, Proiect finanțat de Uniunea Europeană „Diversificarea serviciilor de prevenire și acțiune în lupta împotriva migrației și a traficului de ființe umane”, 2008;
- ❖ *Dicționarul explicativ al limbii române* (cond. Acad. Ion Coteanu, dr. Luiza Seche, dr. Mircea Seche), Academiă Română, Institutul de Lingvistică Iorgu Iordan, Ediția a II-a, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998;
- ❖ *Dicționar de sociologie* (coord. Cătălin Zamfir, Lazăr Vlăsceanu), Editura Babel, București, 1992;
- ❖ *Dicționar explicativ al limbii române*, Ediția a II-a, Editura Univers Enciclopedic, București, 1996;
- ❖ *Dicționar de psihologie* (Publicat sub direcția lui Roland Doron și Françoise Parot; Comitetul de redacție: Didier Anzieu, Jean-Paul Bronckart, Michel le Moal, Claude Levy-Leboyer, Marc Richelle, Daniel Widlocher; Traducere din franceză: Natalia Cernăuțeanu, Georgeta Dan-Spinoiu, Ovidiu Dan, Sabina Drăgoi, Dana Florean, Liliana-Carmen Luchian, George Neacșu, Doina-Ștefan Săucan; Coordonare lexicografică: Antoaneta Iordache), Editura Humanitas, București, 1999;
- ❖ *Dicționar de politici sociale* (coord. Pop Luana), Editura Expert, București, 2002;
- ❖ *Ghid de bune practici în lucrul cu elevii cu privire la prevenirea traficului de ființe umane* (coord. Munteanu Ana), Editura Mesagerul, 2003;
- ❖ *Ghid de prevenire a traficului de ființe umane, România-2004* (coord. Druță, Nicoleta – Parteneri pentru Schimbare, Timofticiuc Elena – AIDRom), Institutul pentru Cercetarea și Prevenirea Criminalității, UNICEF, Editura MarLink, București, 2004;

- ❖ *Ghid de informare în domeniul traficului de persoane. Prevenire. Combatere. Asistența victimelor*, Asociația Alternative Sociale, Iași, 2006;
- ❖ *Manual de diagnostic și statistică a tulburărilor mentale* (coord. științific: Romila Aurel), Ediția a patra, text revizuit, DSM-IV-TRTM 2000, Editura Asociației Psihiatrilor Liberi din România, American Psychiatric Association, București, 2003;
- ❖ *Marele dicționar de neologisme* (coord: Marcu Florin), Ediția a VIII-a revăzută, augmentată și actualizată, Editura Saeculum I.O., București, 2006;
- ❖ *Noul dicționar universal al limbii române*, Ioan Oprea / literele A, Ă, Â, B, C, D, E, F, G, H, I, Î, J, K, W, X, Y/ Carmen – Gabriela Pamfil / literele L, M, N, O, P, Q, R, S/ , Rodica Radu / literele T, Ț, U / , Victoria Zăstroiu / literele Ș, V, Z / , Editura Litera Internațional, București, 2006;
- ❖ *Participarea școlii la prevenirea și combaterea traficului de ființe umane – Seminar de metodică pentru profesori* (formatori: Bălan Elena, Chirișescu Dorina, Mihai Cristina, Teșileanu Angela);
- ❖ *Photo Magazine No. 33*, (Revistă de tehnică și artă fotografică), World Photo Awards, Nr. 33/aprilie 2008;
- ❖ *Prevenirea și combaterea traficului de ființe umane. Îndrumar pastoral* Patriarhia Română, Organizația Internațională pentru Migrație, 2003;
- ❖ *Principalele Instrumente internaționale privind drepturile omului la care România este parte* (coord: Zlătescu Irina Moroianu, Marinache Emil, Șerbănescu Rodica, Oancea Ion, Demetrescu Radu), Volumul I, Ediția a cincea, revăzută și adăugită, Institutul Român pentru Drepturile Omului, București, 2002;
- ❖ *Principalele Instrumente internaționale privind drepturile omului la care România este parte* (coord: Zlătescu Irina Moroianu, Marinache Emil, Șerbănescu Rodica, Oancea Ion, Demetrescu Radu), Volumul II, Ediția a II-a, , Institutul Român pentru Drepturile Omului, București, 1997;
- ❖ *Raport privind traficul de copii – România*, Organizația Salvați Copiii, București, 2004;
- ❖ *Raport privind situația traficului de persoane în România – 2006*, (coord: Licsandru Dumitru), Ministerul Internelor și Reformei Administrative, Agenția Națională Împotriva Traficului de Persoane, București, 2007;
- ❖ *Sociologie Românească*, Nr. 2/2000, Asociația Română de Sociologie;
- ❖ *Tu contezi, nu promisiunile!* (Proiect de prevenire a traficului de persoane finanțat de Ministerul de Externe al Marii Britanii prin United Kingdom Human Trafficking Centre (UKHTC), implementat în România de Organizația Internațională pentru Migrație (OIM), cu ajutorul partenerilor săi. Copyright OIM 2006. Logo-ul „Ființele umane nu au preț” este proprietatea Organizației Internaționale pentru Migrație, 2001 și a fost creat de Tempo Advertising. Fotografii din serialul „Sex Traffick”, cu sprijinul Channel 4;
- ❖ *Trafficking in Human Beings – Fifth Report of the Dutch National Rapporteur – 2008*, Dettmeijer-Vermeulen, C., E. – Dutch National Rapporteur on Trafficking in Human Beings, Boot-Matthijssen, M., van Dijk, E., M., H., van Ellemeet, de Jonge H., Koster, D., A., C., Smit. M.;
- ❖ *The New Encyclopædia Britannica*, Volume 3, Micropædia, Ready Reference Formed 1768, 15TH Edition Enciclopædia Britannica, Inc., Jacob e. Safra, Chairman of The Board, Jorge Aguilar – Conf. President, Chicago/London/New Delhi/Paris/Seoul/Sydney/Taipei/Tokyo;
- ❖ *Vulnerabilitatea tinerelor din România față de traficul de ființe umane – Cercetare realizată de Centrul pentru Sociologie Urbană și Regională (CURS), Institutul de*

Cercetare a Calității Vieții (ICCV), Mercury Research and Marketing Consultants, International Organization for Migration, februarie-mai 2001;

Acte normative interne și internaționale:

- *Codul penal și Codul de procedură penală* cu ultimele modificări aduse prin Legea nr. 63/2012, publicat în M. Of. Nr. 128/19.04.2012, Legea nr. 28/2012 publicată în M.Of. nr. 189/22.03.2012, Ed. C.H. Beck, București, 2012;
- *Codul penal cu modificările și completările până la 12 iulie 2006. Executarea pedepselor. Cazierul judiciar*, Ediția a II-a, Editura Lumina Lex, București, 2006;
- *Codul de procedură penală cu modificările și completările până la 8 august 2006. Norme de procedură în legi speciale*, Editura Lumina Lex, București, 2006;
- *Convenția cu privire la drepturile copilului* ratificată de România prin Legea nr. 18/1990, publicată în M. Of., P.I, nr. 109 din 28 septembrie 1990;
- *Codul muncii al României din 24 ianuarie 2003 – Legea nr. 53/2003*, publicat în M. Of., P.I, nr. 72 din 5 februarie 2003;
- *Cod CAEN* publicat în M. Of., P. I, nr. 293 din 3 mai 2007;
- *Noul Cod civil*, actualizat 20 aprilie 2012, Editura Universul Juridic, București, 2012;
- *Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului*, publicată în M. Of., P. I, nr. 557/23 iunie 2004;
- *Convenția asupra protecției copiilor și cooperării în materia adopției internaționale* ratificată prin Legea nr. 84/1994, publicată în M.Of., P.I, nr. 298 din 21 octombrie 1994;
- *H.G. nr. 1216/2001*, publicată în M. Of., P. I, nr. 806 din 17 decembrie 2001;
- *Legea 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane*, publicată în M. Of., P. I, nr. 783 din 11 decembrie 2001, cu modificările și completările ulterioare;
- *Legea nr. 230/2010 pentru modificarea și completarea Legii nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane*, publicată în. M. Of. P. I, nr. 812/06 decembrie 2010;
- *Legea nr. 39/2003 privind prevenirea și combaterea criminalității organizate*, publicată în M. Of. P. I, nr. 50 din 29.01.2003;
- *Legea nr. 243/2002 pentru aprobarea O.U.G. nr. 105/2001 privind frontiera de stat a României*, publicată în M. Of. P. I, nr. 352 din 30 iunie 2001;
- *Legea 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății*, publicată în M.Of., P. I, nr. 372 din 28 aprilie 2006 (rectificată în M.Of., P. I, nr. 391 din 5 mai 2006);
- *O.G. nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor*, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 180/2002, cu modificările și completările ulterioare;
- *O.G. NR. 26/2000 cu privire la asociații și fundații*, publicată în M. Of., P. I, nr. 39 din 31 ianuarie 2000, aprobată prin Legea nr. 246/2005, modificată prin Legea nr. 145/2012, publicată în M. Of., P. I, nr. 517/2012;
- *Legea nr. 151/1998 privind dezvoltarea regională în România*, publicată în M. Of., P. I, nr. 265 din 16 iulie 1998;
- *Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor*, publicată în M.Of., P. I, nr. 964 din 28 decembrie 2002;
- *Legea nr. 25/2012 privind modificarea și completarea Legii nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie*, publicată în M. Of., P. I, nr. 165 din 13 martie 2012;

- *H.G. nr. 1142/27.22.2012 privind aprobarea Strategiei naționale împotriva traficului de persoane pentru perioada 2012-2016 și a Planului național de acțiune 2012-2014 pentru implementarea Strategiei naționale împotriva traficului de persoane pentru perioada 2012-2016*, publicată în M. Of. nr. 820/06 decembrie 2012;
- *Protocolul împotriva traficului ilegal de migranți pe calea terestră, a aerului și pe mare* publicat în M. Of., P. I, nr. 813 din 8 noiembrie 2002;
- *Protocol privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor* publicat în M.Of., P. I, nr. 813 din 8 noiembrie 2002;
- *Carta socială europeană revizuită* ratificată prin Legea nr. 74 din 3 mai 1999, publicată în M.Of., P. I, nr. 193 din 1999;
- *Convenția nr. 182/1999 privind interzicerea celor mai grave forme ale muncii copiilor și acțiunea imediată în vederea eliminării lor* ratificată prin Legea nr. 203/2000 pentru ratificarea Convenției Organizației Internaționale a Muncii nr. 182/1999 privind interzicerea celor mai grave forme ale muncii copiilor și acțiunea imediată în vederea eliminării lor, publicată în M. Of., P.I, nr. 577 din 17 noiembrie 2000;
- *Regulamentul din 13 martie 2003 de aplicare a dispozițiilor Legii nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane* publicat în M. Of., P. I, nr. 206 din 31 martie 2003;
- *O.G. nr. 24/1992 privind stabilirea serviciilor consulare și a taxelor percepute pentru prestarea acestora* aprobată cu modificări prin Legea nr. 89/1993, publicată în M.Of., P. I, nr. 312 din 29 decembrie 1993 cu modificările și completările ulterioare;
- *O.U.G. nr. 194/2002 privind regimul străinilor din România* aprobată prin Legea nr. 357/2003 publicată în M. Of., P. I, nr. 955 din 25 iulie 2003;
- *O.G. nr. 102/2000 privind statutul și regimul refugiaților în România* aprobată cu modificări prin Legea nr. 323/2001, aprobată prin Legea nr. 323/2004 publicată în M. Of., P.I, nr. 436 din 3 septembrie 2000 republicată în M. Of. nr. 1136, P. I, din 1 decembrie 2004, cu modificările și completările ulterioare;
- *H.G. nr. 1654/2006 privind aprobarea Strategiei naționale împotriva traficului de persoane pentru perioada 2006-2010* publicată în M. Of., P. I, nr. 967 din 4 decembrie 2006;
- *Ordin comun (Ordinul nr. 335 din 29 octombrie 2007 al ministrului internelor și reformei administrative, prin Ordinul nr. 2881 din 20 decembrie 2007 al ministrului educației, cercetării și tineretului, prin Ordinul nr. 1990 din 19 noiembrie 2007 al ministrului sănătății publice, prin Ordinul nr. 1072 din 10 decembrie 2007 al ministrului muncii, familiei și egalității de șanse, prin Ordinul nr. 266 din 19 ianuarie 2008 al președintelui Autorității Naționale pentru Protecția Drepturilor Copilului, prin Ordinul nr. A.6880 din 23 iulie 2008 al ministrului afacerilor externe, prin Ordinul nr. 409 din 14 august 2008 al procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și prin Ordinul nr. 2353/C din 11 septembrie 2008 al ministrului justiției)* pentru adoptarea Mecanismului Național de Identificare și Referire a victimelor traficului de persoane, publicat în M. Of., P. I. nr. 849 din 17 decembrie 2008;
- *Legea nr. 292/2011 a asistenței sociale* publicată în M. Of., P. I, nr. 905 din 20 decembrie 2011;
- *Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane* adoptată la 3 mai 2005, deschisă spre semnare și semnată de România la Varșovia la 16 mai 2005, ratificată de Parlamentul României prin Legea nr. 300 din 11 iulie 2006, publicată în M.Of., P. I, nr. 622 din 19 iulie 2006;

- H. G. nr. 1584/2005 pentru înființarea, organizarea și funcționarea Agenției Naționale de Prevenire a Traficului de Persoane și Monitorizare a Asistenței Acordate Victimelor Traficului de Persoane, publicată în M. Of., P. I, nr. 727 din 25 august 2006;

Surse internet:

- Ekberg Gunilla, *The Swedish Law that Prohibits the Purchase of Sexual Services: Best Practices for Prevention of Prostitution and Trafficking in Human Beings*, în „*Violence Against Women*”, Vol. 10, no. 10, 1187-1218 (2004) DOI: 10.1177/1077801204268647, cf. <http://vaw.sagepub.com/cgi/content/abstract/10/10/1187>;
- Zhao Gracie Ming, *Trafficking of women for marriage in China: Policy and practice*, în „*Criminology and Criminal Justice*”, vol. 3, No. 1, 83-102 (2003), DOI: 10.1177/1466802503003001457, cf. <http://crj.sagepub.com/cgi/content/abstract/3/1/83>
- *The criminal law and The criminal procedure law of China*, Ed. „Foreign Languages Press”, Beijing, p.53 apud Vădineanu Gianina Anemona, *Infrațiunea de prostituție în dreptul comparat*, cf. <http://fs.legaladviser.ro/37b31f4eff9c393ee6061c27da7fd9bf.pdf>;
- <http://www.muncainstrainatate.anofm.ro/accesul-lucr-torilor-rom-ni-pe-pia-muncii-din-u-e-decizii-ale-unor-state-membre>
- Kempadoo Kamala, *The war on human trafficking in the Caribbean*, în „*Race & Class*”, vol. 49, No. 2, 79-85 (2007), DOI: 10.1177/03063968070490020602 cf. <http://rac.sagepub.com/cgi/content/abstract/49/2/79>
- Pop Ovidiu, *Procuror suspectat de proxenetism*, cf. <http://www.jdd.ro/agora/chestiu.htm>
- <http://www.organized-crime.de/cressey.htm>
- Sanders Penelope, *Traffic Violations. Determining the Meaning of Violence in Sexual Versus Sex Work* în „*Journal of Interpersonal Violence*”, Vol. 20, No. 3, 343-360 (2005) DOI: 10.1177/0886260504272509 cf. <http://jiv.sagepub.com/cgi/content/abstract/20/3/343>
- <http://www.mpublic.ro/diicot.htm>
- <http://www.sociologieromaneasca.ro/2000/rezumat/sr2000.2-r3.htm>
- <http://209.85.135.132/search?q=cache:k9KSGjwFkgJ:www.vivi.ro/blog/%3Fp%3D315+prostituția+in+Olanda&hl=ro&ct=clnk&cd=2&gl=ro>
- http://www.avocatnet.ro/content/articles/id_16202/Noul-Cod-Penal-2009-publicat-in-Monitorul-Oficial-Text-integral.html;
- http://www.realitatea.net/noul-cod-penal-nu-mai-pedepseste-prostituția--avortul-si-incestul_474947.html;
- <http://209.85.135.132/search?q=cache:6qXypYUGrYJ:www.ziare.com/articole/droguri%2Blegale%2Buniversitate+dispute+bor+si+legalizarea+prostituției&cd=1&hl=ro&ct=clnk&gl=ro&client=firefox-a>
- <http://209.85.135.132/search?q=cache:F0HWVsTO0PcJ:stiri.rol.ro/content/view/77686/2/+Gyorgy+frunda+de+acord+cu+ideea+pd+prioritate+legislativa+nu+prostituție&cd=2&hl=ro&ct=clnk&gl=ro&client=firefox-a>
- <http://www.romanialibera.ro/a99996/tariceanu-legalizarea-prostituției-ar-genera-probleme.html>;
- <http://www.gandul.info/actualitatea/boc-despre-legalizarea-prostituției-nu-stiu-daca-un-lucru-nesanat-os-trebuie-incurajat.html?3927;4032193>
- <http://www.urbanian.ro/2009/03/24/cui-serveste-dezincriminarea-prostituției/>
- http://www.salvaticopiii.ro/romania/despre_noi/cine_suntem/salvati_copiii.html
- <http://www.apg23.org/la-comunita/cosa-facciamo-e-perche>

- <http://www.zf.ro/zf-24/peste-517-000-someri-inregistrati-in-romania-rata-somajului-urca-la-5-7-in-aprilie-4309694>
- <http://www.mai.gov.ro/Documente/Transparenta%20decizionala/nota%20de%20fundament%20DGJ.pdf>
- *Raport de Evaluare privind Mecanismul Național Român de Referire pentru Victimele Traficului de Ființe Umane*, cf. http://www.lastrada.md/conferinta/data/Report_Romania_NRM_ro.pdf
- *Raport privind situația traficului de persoane în România 2006* cf. http://anitp.mai.gov.ro/ro/docs/rapoarte/raport_anual_2006.pdf
- *Participarea victimelor în procesul penal* cf. http://anitp.mai.gov.ro/ro/docs/rapoarte/raport_anual_2007.pdf
- Tamaș, A.-M., *Fenomenul social al traficului de persoane. Analiză cantitativă pentru anul 2008 și primele 2 luni ale anului 2009* cf. http://anitp.mai.gov.ro/ro/docs/rapoarte/analiza_cantitativa_2008.pdf
- *Prezentare sumară a fenomenului traficului de persoane în anul 2009. Analiză cantitativă* cf. http://anitp.mai.gov.ro/ro/docs/rapoarte/trafic_persoane_2009.pdf
- M., T., *Traficul de persoane în România, în scădere* cf. <http://www.ziarulfacia.ro/Traficul-de-persoane-%C3%AEn-Rom%C3%A2nia-%C3%AEn-sc%C4%83dere+29417>



foto: Paul Farcaș, Hodișan Gelu

...Traficul de ființe umane - femei, copii, bărbați ≅ Trafic de persoane ≅ Sclavie modernă ≅ Exploatare prin muncă ≅ Exploatare sexuală ≅ Carusel al îndatorărilor față de exploatator ≅ Violențe fizice, psihice, verbale ≅ Tratamente inumane, degradante, încălcarea gravă a demnității umane ≅ Mutilări în vederea practicării cerșetoriei ≅ Șantaj ≅ Anunțuri publicitare tentante dar neadevărate ≅ Promisiuni mincinoase pentru un trai mai bun ≅ Burse de studiu false ≅ "Mirese prin poștă" ≅ Sindrom Stockholm ≅ "Love Boy" ≅ Trafic cu organe și celule umane...



ISBN 978-973-595-830-5